

Matius 1

1:1 Ko ii dolé u malaiupungi Yesus Kristus, toronangi Daud, toronangi Abraham. Maneta bou i Abraham sarang nudatingi Daud aréngu malaiupungi Yesus mukukalintuhu kéré tanai ii: **1:2-6a** i Abraham, i Ishak, i Yakub, i Yehuda, dingangu manga ana u singkatauné, i Peres dingangi Zerah (Mamangi radua aréngé i Tamar), i Herson, i Ram, i Aminadab, i Nahason, i Salmon, i Boas (mamané i Rahab), i Obed (mamané i Rut), i Isai, dingangi Ratu Daud. **1:6b-11** Maneta bou i Daud mahi sarang nudatingu témpong kawanuangu Israel niwémbang sarang Babel, séng mabawohé apang aréng ko kéré mukukalintuhu tanaé ii: I Salomo (mamané lena u kawingi Uria), i Rehabeam, i Abia, i Asa, i Yosafat, i Yoram, i Uzia, i Yotam, i Ahas, i Hezkia, i Manase, i Amon, i Yosia, i Yekonia dingangu manga ana u simbau'e. **1:12-16** Bou témpong kawanuangu Israel niwémbang sarang Babel, sarang nudatingu kawawantélé'i Yesus, mang séng tebé mabawohé lai apang aréng ko kéré mukukalintuhu tanaé ii; i Yekonia i Sealtiel, i Zerubabel, i Abiuhu, i Elyakim, i Azur, i Zadok, i Akhim, i Eliud, i Eleazar, i Matam, i Yakub, i Yusuf kawingi Maria. Bou i Maria éé, nawantélé i Yesus ko nisego si Kristus. **1:17** Nau naneta bou i Abraham sarang nudatingi Daud kebi-kebi kauli'é mapulo epa su hawéngé. Bou i Daud sarang nudatingu témpong kawanuangu Israel niwémbang sarang Babel, mang lai mapulo epa su hawéngé kauli'é. Bou témpong kawanuangu Israel niwémbang sarang Babel, sarang nudatingu kawawantélé'i Kristus pia lai mapulo epa su hawéngé kauli'é. **1:18** Kéré ii bekéngu kawawantélé'i Yesus Kristus. I Maria mama-Né, mututunangang dingangi Yusuf. Katéwé su témpongi radua bedang ta nukawing, nikasingkaténg i Maria séng pia kaluwaéng. I Yusuf begangu i Maria mububawa kaluwaéngé éé ko ualing kawasangu Roké u Mawu Ruata. **1:19** I Yusuf tunangangé singkatau matuhu su atorangu agama. Uté i sié pia kanaungé mudéa mamesu u tunangangé pakaudupé, madidi mupakaméangi Maria su tengong taumata. **1:20** Su témpongi Yusuf mututimbangu halé éé, i sié nubaliawa. Su waliawané i sié

nakasilo pia singkatau malaikaté'u Mawu nubéra si sié, "Yusuf ahusé'i Daud, kumbahangi kau matakú mukawing si Maria, batu'u ana su kaluwaéngé éé, nariadi bou kawasangu Roké u Mawu Ruata. **1:21** I Maria sarung mamantélé'u singkatau ana éé. I kau harusé pusego u aréngu ana éé i Yesus, batu'u i Sié sarung mangambang umaté-é bou rosangi siré." **1:22** Kebi tamai éé séng nariadi, tadéau nasehu apang ko nipuhéngatangu Mawu bou mohongu nabi-Né, **1:23** "Singkatau mahuala sarung pia kapapia dang sarung mamantélé'u singkatau ana éé. Ana ésé sarung isego si Imanuel." (Immanuel bou wérang Ibrani mangaléné, "Mawu ringangi kité".) **1:24** Suapangi Yusuf napuko, i sié turusé nukoa apang ko kéré niwérangu malaikaté'u Mawu si sié. I sié nukawing dingangi Maria. **1:25** Katéwé karengu u i Maria bedang ta namantélé'u ana éé i Yusuf bedang ta nutatamba ringangé. Sareta u ana éé nawantélé i Yusuf nusego u aréngé i Yesus.

Matius 2

2:1 I Yesus nawantélé su soang Betlehem su tanang Yudéa su témpong pamaréntahangi Ratu Herodes. Su témpo éé pia pirang katau mapapandéng bituing bou simbekang Daki dimenta su Yerusalem. **2:2** I siré kakibaloné su apang tampa, "Mensang su apa ana buhué nawantélé ko nitantu makoa datungu tau Yahudi? I kami nakasilo wituing-é simebang su pungu raki, dang i kami dimenta ii mapulu musuba si Sié." **2:3** Suapangi Ratu Herodes nakaringihé halé éé, i sié limendi dalailai, kéré'é lai kalawo u taumata su Yerusalem. **2:4** Nau i sié nuparénta pukui apang manga mawu imam, dingangu manga météré'u agama pukomolé. Buhué i sié nukibalo si siré. Su apa uadé Datu ko nikedongu Mawu Ruata sarung iwantélé?" **2:5** Nisimbahé'i siré, "Su Betlehem, su tana Yudea. Batu'u singkatau nabi séng namohé kéré ii, **2:6** 'I kau Betlehem, su tana Yehuda, tenga-tengadé i kau mang baliné ko kakadiokangé su taloarangu soa ko kapiangé su Yehuda. Batu'u bou i kau, sarung dumenta singkatau pangaha ko sarung mangaha u umaté-Ku Israel.' " **2:7** Suapang nakaréa lahé'é, mapeni-penisé i Herodes nukui mapapandéng bituing bou simbekang daki.

Bou éé i sié nukibalo si siré mensang kangéré bituing éé naneta malahé nikasilongi siré. **2:8** Bou éé i sié nuparénta si siré patamai sarang Betlehem dingang timanata, "Dako'é tamai déaké Ana éé pakapia-pia. Dang kamagéngi kemu musombangi Sié, puhabaré mahi si sia, tadéau ia tamai lai manemba si Sié." **2:9-10** Bou éé dimaléngké i siré. Bituing ko nikasilongi siré horo su pungu raki sau nikasilongi siré. Nanamba liagé'i siré suapang sau nakasilo wituing éé. Bituing éé nangihoro si siré, bou éé nedung nuketa su wowongu tanpa u Ana éé. **2:11** I siré simu su ralungu walé dang nakasilo Ana éé dingangi Maria mama-Né. I siré nusuba nanemba Ana éé, bou éé namuka pinikungi siré, nanarakangu sasembangsi siré si Sié bulaéng, kamania dingangu mur. **2:12** Mawu Ruata nangonggo u ingaté si siré su waliawa tadéau i siré kumbahang musulé sarangki Herodes. Uté i siré napulé nudéa daléng baliné. **2:13** Suapang mapapandéng bituing éé séng nubua, malaikaté'u Mawu nutimpasilongu awa'e si Yusuf su waliawa. Malaikaté éé nubéra, "I Herodes pia kanaungé mudéa mamaté Ana éé. Ualingu éé, pupeti'é bawako Ana éé dingangi mama-Né punggéako tamai sarang Mesir. Katana'é pai séé sarang la sau muhabaré si kau." **2:14** I Yusuf nupeti, dang sihebi éé lai i sié nubawa Ana éé dingangi mama-Né nako'a sarang Mesir. **2:15** I siré natana pai séé sarangi Herodes naté. Dingangu éé naganapé apang ko niwérangu Mawu bou mohongu nabi-Né, kéré ii, "Ia mukui Ana-Ku bou Mesir." **2:16** Su témpongi Herodes nakasingka i sié ko niakaléngu mapapandéng bituing bou simbekang daki, i sié nupedu ralai-lai. Bou éé i sié nuparénta pamaté apang ana ésé su Betlehem dingang su tanpa su reduhé ko umuré bou rua taung tanaé. éé nuhino kéré nihabaré'u mapapandéng bituing bou halé u orasé'u wituing éé nikasilo. **2:17** Ko kéré'é nariadi'é apang ko lena u niwérangi Nabi Yeremia, **2:18** "Su Rama nikaringihé pia tingihé kukia u susa dingangu kasuang I Rahel kukia u manga ana'é, i sié madidi saliwuhang batu'u i siré séng tadié'é." **2:19** Suapangi Herodes naté, su témpongi Yusuf bedang su Mesir singkatau malaikaté'u Mawu nutimpasilong awa'é si Yusuf su waliawa. **2:20** Malaikaté éé nubéra, "Apang taumata ko mapulu mamaté Ana éé séng kebi naté. Ualingu éé peti'é, ala'é Ana éé dingangi mama-Né pusulé'é tamai sarang Israel. **2:21** I

Yusuf nubangung, bou éé nubawa Ana éé dingangi mama-Né napulé sarang Israel. **2:22** Katéwé bou éé i Yusuf nakaringihé i Arkhelaus, ana i Herodes namelasé si amangé naratu su Yudea. Nau i Yusuf gumagha tamai. Suapangi sié nakahombang tatualagé malahé bou Mawu su waliawa, uté natamai'é i sié sarang Galilea. **2:23** Pai séé i sié natana su soa aréngé Nazaret. Dingangu éé nariadi apang ko niwérangu manga nabi bou halé u Ana éé; "I Sié sarung isego Tau Nazaret."

Matius 3

3:1 Su témpo éé dimenta i Yohanes Mundaréno su tana linggi su Yudea dang naneta nunasé. **3:2** Bawérané, "Pumputobat'é bou rosangi kemu, batu'u Mawu Ruata séng maligha mamarénta kéré Ratu!" **3:3** I Yohanes ii taumata ko iluhabaré'i nabi Yesaya dingangu wawérané ii, "Pia taumata mumenggo su tana linggi, 'Sadiako daléngu Mawu; pakaléwako daraléngang-é.' " **3:4** I Yohanes dingangu laku'é duku u onta. Tatingguhu'é pising binatang kangé kumbai dingangu gula madu. **3:5** Mauli taumata bou Yerusalem, bou kaselahé'u Yudea dingang bou apang tanpa su rulungu salu'u Yordan dimenta si Yohanes. **3:6** I siré numpangakungu rosangi siré, bou éé i Yohanes nundéno si siré su Salu u Yordan. **3:7** Mauli lai tau Farisi dingangu tau Saduki dimenta makiréno si Yohanes. Katéwé su témpongi sié nakasilo si siré kasongoné i sié nubéra si siré, "I kemu tamata ralai! I sai nanguli ko kemu makaleso bou hukumangu Mawu Ruata ko sarung dumenta? **3:8** Todéko dingangu kakanoa'u humonéu tenga-tengadé i kemu séng nutobaté bou rosangi kemu. **3:9** Kumbahang manika u i kemu makaleso bou hukumang ualingu manguli u i Abraham ko i upungi kemu. Putahendung, Mawu Ruata mang lai makakoa toronangi Abraham bou manga watu tamai! **3:10** Baliung séng madariahi ipanuwang kalu sarang hamu'é. Apang kalu ko ta mubuangu bua mapia, sarung tuwangéng dingang ipandu su putung. **3:11** Ia mundéno si kemu dingangu aké tadéau mupakalahé'i kemu séng nutobaté bou rosangi kemu; arawé ko sarung dumenta samuringu ia, sarung mundéno si kemu dingangu Roké u Mawu Ruata dingangu putung. I sié nangilémbu labo bou ia. Sarang mamébé

sapatu-Né ia ta hinoné. **3:12** Su lima-Né pia nihung matatatengalé ipangeta gandung-é, sarang pakawuresi. Gandung sarung komolang-é su ralungu lumbung, arewé buléka'é sarung tutungang-é su putung ko ta mumaté." **3:13** Su témpo éé i Yesus natamai bou Galilea nakoa sarang Salu u Yordan. Pai séé i Sié dimenta sarangki Yohanes, mudorong makiréno. **3:14** Katéwé i Yohanes sala tutalangu rorong-é éé. I Yohanes nubéra, "Hinoné ko ia dénongi Tuang. Ii makoabé i Tuang dumenta si sia." **3:15** Arawé i Yesus simimbahé, "Balaé piané su orasé ii. Batu'u dingangu kéré'é i kité mukukoa kebi apang ko kukapulungu Mawu Ruata." Nau i Yohanes nundéno si Sié. **3:16** Bou niréno i Yesus ligha nawi bou ralungu aké u salu. Singkilendiu langi nawuka bou éé i Yesus nakasilo Roké u Mawu Ruata natentung kéré paluma dimoro si Sié. **3:17** Bou éé nikaringihé tingihé'u Mawu Ruata kabérané, "Ii Ahusé-Ku ko Daku ikukendagé. I Sié nutatahino su naung-Ku."

Matius 4

4:1 Samuringu éé i Yesus niaha u Roké u Mawu Ruata sarang tana linggi tadéau pakisalukaté su Sétang. **4:2** Epau pulo su elloné, epau pulo su hebiné i Yesus ta kimang. Bou éé i Sié nakapendang nahutung. **4:3** Sétang dimenta dingang nubéra, "Uadé i Kau ko Ahusé'u Mawu Ruata? Ho, Paréntaiko manga watu tamai ii pakakoa boroté." **4:4** I Yesus simimbahé, "Su ralungu Buké Susi pia mabawohé: Taumata ta makapubiahé samatang bou boroté, kaiso manga lai bou apang bawéra ko ipuluhéngétangu Mawu Ruata." **4:5** Bou éé Setang nubawa si Yesus sarang Yerusalem soa susi, dingang nundui i Sié su wuwungangu Waléngu Mawu. **4:6** Bou éé Sétang nubéra si Sié, "Uadé i Kau ko Ahusé'u Mawu Ruata? Kamagéngu kéré'é tumpa'é tanaé; batu'u su Buké Susi pia mabawohé kéré ii, 'Mawu Ruata sarung mundoi u manga malaikaté-é panintanudé si Kau, i siré sarung maningka u limangi siré si Kau tadéau laédé'u ta masuhung su watu.'" **4:7** I Yesus simimbahé, "Katéwé su Buké Susi mang mabawohé lai, 'Kumbahang i kau manaluka Mawu Ruatanu!'" **4:8** Samuringu éé Setang sau nubawa si Yesus sarang buludé marangé dingang nupasilo si Sié

kalawou kararatuang su dunia dingangu kakakala'é. **4:9** Bou éé Setang nubéra si Yesus, "Kebi-kebi tamai ii daku ionggo si Kau, kamagéngi Kau musuba manemba si sia." **4:10** I Yesus simimbahé, "Dako'é pamého, éh i kau Sasaluka! Su ralungu Buké Susi mabawohé; Panemba'é su Mawu Ruatanu, dingang putahamawu si Sié sisané!" **4:11** Panginsuéngé Setang nanentangi Yesus, bou éé manga malaikaté dimenta nutalung si Sié. **4:12** Su témpongi Yesus nakaringihé i Yohanes nitahungku i Sié nunggéa sarang Galilea. **4:13** I Sié nanentangu Nazaret bou éé natana su Kapernaum su wiwihé'u Ranong Galilea su wanuangi Zebulon daduangi Naftali. **4:14** Nau ualingi Yesus séng nukoa halé éé, uté naganapé'é apang ko niwérangi Nabi Yesaya: **4:15** "Tanangi Zebulon dingang tanangi Naftali, su raléng sarang dano, simbekang Salu u Yordan Galilea banuangu taumata waliné tau Yahudi! **4:16** Umaté ko mububiahé su ralungu kararendung séng nakasilo katatualagé simenang! Si siré ko mumatana su tampa u kingkaungu papaté séng nisenangéngu tualagé!" **4:17** Bou témpo éé i Yesus naneta nubérangu, "Pumputobaté'é bou rosanu, batu'u Mawu Ruata séng maligha mamarénta kéré Ratu!" **4:18** Su témpongi Yesus kadaléngé su apéngu Ranong Galilea, i Sié nakasilo si radua mananoma i Simon (ko susego lai si Petrus) dingang tuariné i Andreas. I radua kapanoma'é su rano éé. **4:19** I Yesus nubéra si radua, "Mahié tuhu si Sia. Ia sarung manintiro si kemu manaung taumata." **4:20** I radua dindengang nanentangu soma i radua apaidu nutuhu si Yesus. **4:21** I Yesus dimaléng turusé, bou éé nakasilo lai si siré waliné-i radua tamahuari i Yakobus daduangi Yohanes ko manga ana i Zebedeus. I siré telu tahaghaghurang kapanamingé soma su ralungu sakaéng. I Yesus nukui lai si radua. **4:22** Dang i radua turusé nanentangu sakaéng dingangi amangi radua bou éé timuhu si Yesus. **4:23** Su Galilea, i Yesus mululehigé kaselahé'u tampa dingang kapanintironé su apang balé pukakaliomanéngang. I Sié muluhabaré'u Habaré'u Raluasé uadé Mawu Ruata sarung mamarénta. I Sié lai mupakauléngu taumata masasaki dingangu apang ko pia kurangu wadangi siré. **4:24** Habaré'u hale i Yesus éé séng nakéké su kaselahé'u wanuang Siria, hakiu napéné u taumata dimenta si Sié. I siré nubawa apang taumata masaki mututatahangu tedu. Apang taumata ko nikasukang u roké

dalai, ko pia saki u wawi, dingangu wadangé nipaténé, kebi-kebi nipakauléngi Yesus. **4:25** Mauli taumata ko timuhu si Yesus su témpo éé. Pia ko simongo bou Galilea, pia ko bu Soa Mapulo, bou Yerusalem, bou Yudea dang pia lai bou soa su simbekangu Yordan.

Matius 5

5:1 Su témpongi Yesus nakasilo taumata mauli, i Sié ringang simaka sarang buludé. Suapangi Sié nakaiang, apang ko katuhué si Sié dimani si Sié, **5:2** buhué i Sié naneta nanintiro si siré: **5:3** "Karaluasé su taumata ko mupupendang su watangéngé séng ta makakanoa mubiahé su likudé'u ketang muharapé su Mawu sisané; i siré éé séng narékéng umaté'u Mawu Ruata! **5:4** Karaluasé su taumata ko su ralungu susa naung; Mawu Ruata sarung muhiboré si siré! **5:5** Karaluasé su taumata masana naungé Mawu Ruata sarung mungganapé'u kedo-Né si siré!! **5:6** Karaluasé su taumata ko pia karaki su naungé mapulu mukoa ko ikukapulungu Mawu Ruata; Mawu Ruata sarung mupakapiangu iha i siré! **5:7** Karaluasé su taumata ko kukendagé'u taumata waliné; Mawu Ruata mang lai mukasiangi siré! **5:8** Karaluasé su taumata ko naungé buresi; i siré sarung makakirala Mawu Ruata. **5:9** Karaluasé su taumata ko mukukoa pudaramé su taloarangu taumata; Mawu Ruata sarung mangakungi siré kéré manga ana'é! **5:10** Karaluasé su taumata ko mututatahangu papahang ualingu mukukoa ko kukapulungu Mawu Ruata; I siré séng madarékéng umaté'u Mawu Ruata! **5:11** Karaluasé si kemu kamagéng tahuméang, pahangéng dang lai hinakanéng ualingu Ia. **5:12** Manga nabi ko nutumbiahé bedang su horo i kemu séng lai nipahangéng kéré'é. Pakaluasé'é dingang pahuliagé, batu'u kéré'é kalabo'é bawalisé su sorga ko séng nisadiangu Mawu Ruata si kemu." **5:13** "I kemu ko asingu dunia. Kamagéngu asing mutingkalélé apa wedang bé wotongé sau ipakapehadé? Séng takoaé gunané, katéwé iremé dingang lita-litakéngu taumata. **5:14** I kemu ko tualagé'u dunia. Soa ko timbo-timbo su wuludé mang ta kawuni. **5:15** Takoaé taumata mundiko u solo, buhué takaténgé. I sié harusé manimbongu solo éé su tampa'é kahengang, tadéau makatualagé taumata su ralungu walé. **5:16** Kéré'é lai

tualagé'u mang hinoné sumenang su tengongu taumata, tadéau i siré makasilo apang kakanoa u ko mapia, samuriné mudalongi Amangu su sorga." **5:17** "Kumbahang manika u Ia dumenta tadéau mupakailangu toraté i Musa dingangu tintiringu manga nabi. Ia dumenta balinébé tadéau mupakailangu éé, kaiso tadéau mupakalahé u mangaléné kahengang. **5:18** Putahendungké! Su karengu u langi dingangu dunia bedang éné hurupé sarang simbau arau titigé ko kakadiokangé su ralungu atorang éé, ta sarung ipakailang, kamagéngu kebi-kebi éé mang bedang tanariadi! **5:19** Ualingu éé i sai-sai ko lumawang simbau bou kalawou atorang éé, maning ko kakadiokangé dang manintiro taumata waliné pukoa lai kéré'é, sarung makoa ko kakadiokangé su taloarangu umaté'u Mawu Ruata. Su simbékané, i sai-sai ko muparaléngu atorang éé dingangu manintiro taumata waliné pukukoa lai kéré'é, sarung malabo su taloarangu umaté'u Mawu Ruata. **5:20** Uté tahendungété: I kemu mang ta makoa umaté'u Mawu Ruata kamagéng ta makapaliu si siré manga matéré'u agama dang manga tau Farisi su halé u mukoa kapulungu Mawu Ruata!" **5:21** "I kemu masingka humonéu su i upungi kité pia tintiro kéré ii: Kumbahang mamaté; i sai-sai mamaté harusé ihukung. **5:22** Arawé su orasé ii Ia muhabaré si kemu, i sai mupedu taumata waliné sarung ihukung dang i sai ko muparohang taumata waliné, sarung ihukung su tengong Pangadilangu Agama. Dang i sai mubéra su taumata waliné, 'Uagé', hinoné ipandu su putungu naraka. **5:23** Batu'u éé, kamagéng singkatau su taloarangi kemu kapangonggo'é sasembané su Mawu Ruata, bou éé nakatahendung pia ko masaki naung si sié, **5:24** panentangko horo sasembané su tengong médang sasemba, buhué tamaiko pudaméngu tau éé. Bou éé i sié buhué wotongé musulé pangonggo u sasembané su Mawu Ruata. **5:25** Andéné pia taumata mubeha i kemu su pangadilang, pudamé'é ringangi sié palibé wedang pia témponé su horo u mudatingu pangadilang. Kamagéngu tala, tau éé sarung manarakangi kemu su hakim, ko sarung manarakangi kemu su polisi. Bou éé polisi mutako i kemu su tutupang. **5:26** Dang tahendungété: I kemu nalahé séng ta makaleso bou tutupang éé su horo u kauli u utangu masué mawaéhé." **5:27** "I kemu masingka humonéu pia tintiro kéré ii: Kumbahang mawuang. **5:28** Arawé su orasé ii Ia muhabaré

si kemu i sai mutehung singkatau wawiné su kapulung gesi, taumata éé séng nawuang su wawiné éé su ralungu naungé. **5:29** Kamagéng matanu kuanéng makakoa dosa si kau, loi'é dang demé'é mata éé! Mapiangi kau kailangéngu simbau bou wagéangu wadangu sulungu kaselahé'u wadangu ipandu su naraka. **5:30** Kamagéng limanu kuanéng makakoa dosa si kau, poto'é dingang demé'é lima éé! Mapiangi kau kailangéngu limanu simbeka sulungu kaselahé'u wadangu mataho su naraka." **5:31** "Pia lai tintiro kéré ii: apang taumata ko manindo kawingé, harusé mangonggu u suraté'u talaké si sié. **5:32** Arawé su orasé ii Ia muhabaré si kemu: i sai manindo kinawingé, sumbalié tau wawiné éé ta napulung ésé baliné, sarung makakoa kinawingé éé nawuang, kamagéngu kinawingé sau mukawing. Dang i sai ko mukawing dingangu wawiné ko nisindong éé, i sié lai nawuang." **5:33** "I kemu masingka humonéu su iupungi kité pia tintiro kéré ii: kumbahang lumawang diandi. Apang ko séng nipudiandinu su téwa su tengongu Mawu Ruata, mang harusé koaténgu. **5:34** Arawé su orasé ii Ia muhabaré si kemu: mambéng kumbahang-bahang mutéwa, manebo langi, batu'u langi éé ko katanakéngu Mawu Ruata, **5:35** arau manebo tana, batu'u tana ko tatotokangu laédé-é; arau manebo Yerusalem, batu'u éé ko soang Datu labo. **5:36** Kumbahang lai mutéwa manebo tembo'u, batu'u i kau sisanu ta makakoa mupakawira arau mupakaitungu uta'u, maning ketang simbua. **5:37** Mangkaté pubéra 'Oré' arau 'Tala' -- nangilémbongu éé asalé bou Setang." **5:38** "I kemu masingka mang lai pia tintiro ii: mata gantiné mata, isi gantiné isi. **5:39** Arawé su orasé ii Ia muhabaré si kemu kumbahang mamalisé saki u naung su taumata ko nukoa dalai si kemu. Su simbekané kamagéng taumata maméru pipi'u kuanéng balaé lai paméru pipi'u kuihi. **5:40** Dang kamagéng taumata mubeha i kemu sarang tengongu hakim, dingang mangala laku'u, geli'é lai jubanu si sié. **5:41** Kamagéng singkatau mangangawasa manihasang i kemu pamikulé bawawangé singkilo rauné, entudéko lai sarang duang kilo karauné. **5:42** Kamagéng taumata mudorong manga apa si kau, onggolé'é i sié. Dang kumbahang lai mulahagé su taumata ko pia pendungé mangedang manga apa si kau." **5:43** "I kemu masingka humonéu pia lai tintiro kéré ii: Kendagékongu sinsulungu dingang pubinsi u apang sedu'u.

5:44 Arawé su orasé ii Ia muhabaré si kemu kendagékongu sedu'u, dingang pukaliomanéngu taumata ko mutingkai si kemu. **5:45** Tadéau i kemu makoa ana i Amangu su sorga. Batu'u Mawu Ruata mupasebangu matangéllo-Né su taumata mapia dingangu taumata ralai. I Sié muparaséhé'u tahiti su taumata mukukoa ko mutatahino dingangu taumata mukukoa ko ta mutatahino. **5:46** Batu'u kamagéngi kemu ketang kumendagé'u taumata ko kumendagé'i kemu, apa gunané Mawu Ruata pamalisé kakanoa u éé? Balinébé manga mananuntu pajaké mang lai mukukoa kéré'é? **5:47** Dang kamagéngi kemu, ketang mangadaté su manga gawéngi kemu, apawé kalebéhangé si kemu? Manga taumata ko begangu Mawu Ruata mang lai mukukoa kéré'é! **5:48** I Amangu su sorga kakendagé-é natinalung su apang taumata. I kemu lai harusé kéré'é."

Matius 6

6:1 "Putahendungko, kumbahangi kemu muparaléngu halé'u agama su tengong gati lawo tadéau ikasilongu taumata. Kamagéngi kemu mukoa kéré'é i kemu sarung ta makatarima u wawalisé bou i Amangu su sorga. **6:2** Arawé kamagéngi kemu munggeli u laonggo u su tau kasiang kumbahang ipubaweké kéré ko kukoaténgu taumata daléndohang. I siré makehagé mukoa tamai haghii éé su waléng pukakaliomanéngang arau su raléng labo, tadéau pakiralo su taumata. Tahendungété i siré séng nakatarima u wawalisé'é. **6:3** Arawé i kemu, kamagéngi kemu munggeli u laonggo u, onngo'é pakaremasé tadéau takoaé ko makasingka. **6:4** Balaé'é ko nikoa u éé maning ta kasingkaténgi sai-sai su likudé'i Amangu su sorga. I Sié makasilo kakanoa u ko ta kasilo éé dang sarung mamalisé si kau." **6:5** "Kamagéngi kemu mukaliomanéng, kumbahang muteno lulungu taumata makitika. Kehagé'i siré mukaliomanéng dudarisi su walé pukakaliomanéngang dang su manga puléngangu raléng, tadéau tehungangu taumata. **6:6** Arawé kamagéngi kemu mukaliomanéng, su'é su kamaré, heping tukadé, buhué pukaliomanéng si Amangu ko ta ikasilo éé. Uté i Amangu ko makasilo kakanoa u ko ta kasilo sarung mamalisé si kau. **6:7** Kamagéngi kemu mukaliomanéng, kumbahang muparaliku musulungu

taumata wegangu Mawu. I siré manika dorongi siré sarung daringihang ualing kakaliomanéngi siré manandu. **6:8** Kumbahang muteno si siré. I Amangu masingka apang ko nunaungangu, su horo i kemu mudorong. **6:9** Nau pukaliomanéngko kéré ii, 'I Amangi kami su sorga; I Kau Mawu mang simbau Karimako i Kau, sembang dingang adaténg **6:10** I Kau Datungi kami, Karimako i Kau mamarénta su dunia dingang kapulu-Nu tutuhukang kéré su sorga. **6:11** Onggoko si kami apang ko hinong kanéngangi kami su si hello ii. **6:12** Ampungéko i kami bou pusasalangi kami, kéré i kami séng nangonggo u ampungé su taumata ko numpusala si kami **6:13** Kumbahang mamalangi kami su sasaluka, kaiso liuko i kami bou kawang ko Dalai, I Kau Datu makawasa, mawantugé sarang karengué. Amin.' **6:14** Kamagéngi kemu munggeli u ampungé su taumata ko musala si kemu, i Amangu su sorga mang lai sarung munggeli u ampungé su salangi kemu. **6:15** Arawé kamagéngi kemu ta munggeli u ampungé su salagé'u taumata waliné, uté i Amangu su sorga mang lai ta sarung munggeli u ampungé su salangi kemu." **6:16** "Kamagéngi kemu mupuasa kumbahang mutingkasedung gatinu kéré lulungu taumata makitika. I Siré mamalu ghatangi siré tadéau kasingkaténgu taumata si siré kapupuasané. Tahendungété, i siré séng nakatarima u wawalisé. **6:17** Arawé kamagéngi kemu mupuasa, pundemuséko dingang sahéko uta'u, **6:18** tadéau takoaéko masingka i kemu kapupuasané, su likudé'i Amangu ko ta ikukasilo éé. I Sié makasilo kakanoa u ko ta kasilo éé sarung mamalisé si kau." **6:19** "Kumbahang manemungu areta'u su dunia su tanpa ko pia uané dingangu taibési ko makarusa dang ko matako su mananako. **6:20** Su simbekané pangomoléko darotongu su sorga, su tanpa su apang uané dingangu taibési ta mundusa, dingangu mananako ta sumongo mutako. **6:21** Batu'u su apa pia areta u séé lai naungu!" **6:22** "Mata éé ko solongu wadang. Kamagéng matanu matilang, kaselahé'u wadangu sumenang. **6:23** Arawé kamagéng matanu malebuhé, uté kaselahé'u wadangu mutingkarendung. Nau kamagéng solongu wadangu éé mutingkarendung uté kéré apa kaeli'é dunia éé!" **6:24** "Takoané singkatau makapuhulé su gunangu mawu rarua. Batu'u mang pia simbau ko nangilémbo ikendagé bou ko baliné. Arau i sié nangilémbo katuhu'é su

mawuné simbau bou ko baliné. Kéré'é lai si kemu. I kemu mang ta makapuhale su gunangu Mawu Ruata dingangu areta. **6:25** Ualingu éé pakatahendungéko, kumbahang gumaghangu halé u pubawiahé'u, ko apa sarung kanéngang dingangu inungang, arau apa ko sarung lohokangi kemu. Begangu wiahé bedang nangilémbou bou kang, dang badang nangilémbou bou pakéang? **6:26** Tehungété manu su kinoang. I siré ta nusuang, ta mumanipo lai ta muluhuwo hasilé'u sasuangé su walé. Maning kéré'é i Amangu su sorga mang mupalihara si siré! Begangu i kemu bedang nangilémbou kaaregané bou manga manu u kinoang? **6:27** I sai bou taloarangi kemu ualingu taku'é botongé makatamba umuré'é maning ketang kadio-dio? **6:28** Unué i kemu gumaghangu halé u pakéangu? Pukakelako manga bunga bakung tarai tutuwo su ngudaé. Manga bungang éé ta mulahalé dingang ta mumanala; **6:29** kaiso Ratu Salomo ko kéré'é kakalalé, ta mundaloho u pakéang kéré kasadada u bungang éé! **6:30** Dempugé su ngudaé tumuwo sihello ii naé mello masueng tutungé. Kaiso kéré'é kapiané Mawu Ruata mutalung manga rempungé éé. Nangilémbowé i kemu! Kaiso i kemu mang ta mangimang! **6:31** Kumbahang gumagha bou éé mubérangu, 'ko apa sarung kanéngang', arau 'inungang' arau 'apa ko sarung lohokang'? **6:32** Kebi-kebi tamai éé sintinia mang susahusungu apang taumata ko begangu Mawu. Sumbalié i Amangu su sorga masingka i kemu mugugausé kebi éé. **6:33** Nau, putawakaliko horo, tadéau Mawu Ruata mamarénta su pubawiahé'u dang pukoako apang kapulu-Né. Uté kebi-kebi mang lai sarung ionggo u Mawu si kemu. **6:34** Ualingu éé, kumbahang gumaghangu ello riello. Baugu diello éé pia susané sisané. Susangu sihello ii séng kapapiané, tawahaluasé'u bedang sau tambang."

Matius 7

7:1 "Kumbahang muhukungu taumata waliné, tadéau i kemu lai ta ihukungu Mawu. **7:2** Batu'u kéré apa i kemu muhukungu taumata waliné, kéré'é lai Mawu sarung muhukungi kemu. Dang ukurang ko pakétangi kemu su taumata waliné, sarung pakétangu Mawu lai si kemu. **7:3** Apa mangaléné i kemu mutehung puling su matang ana u simbau'u, arawé

balaké su matanu sisanu ta makasilo? **7:4** Kéré apa i kemu mubéra su ana u simbau i kemu, 'Mahiko ia mangoi puling bou matanu', sumbalié su matanu sisanu pia balaké? **7:5** Eh, raléndohang! Pasebangko horo balaké bou matanu sisanu, buhué i kau makasilo malahé, bou éé i kau buhué wotongé mangoi puling bou matang ko baliné. **7:6** Kumbahang mangonggo u barang susi su kapuna, tadéau i sié ta musulé bou éé manembo si kau. Lai kumbahang mangonggo u mutiara su wawi, tadéau kumbahang lita-litangé." **7:7** "Pudorongko, i kemu mang sarung manarima. Pudéa'é, i kemu mang makaréa. Panéngkohé tukadé, tukadé mang sarung iwuka. **7:8** Batu'u i sai ko mudorong sarung onggolang; i sai ko mudéa sarung makaréa; dang taumata ko manéngkohé, tukadé sarung iwuka. **7:9** Su taloarangi kemu apa pia taumata magurang mangonggo u watu su ana'é, kamagéngi sié mudorong boroté? **7:10** Arau mangonggo u ulahé, kamagéngi sié mudorong kina? **7:11** Maning lai i kemu ralai, i kemu lai masingka mangonggo u ko mapia su manga ana'u. Nangilémbowé i Amangu so sorga! I Sié sarung mangonggo'u ko kapiangé su taumata ko mudorong si Sié. **7:12** Koako su taumata waliné, kéré ko ilueningi kemu i siré mukoa si kemu. éé ralohong toraté i Musa dingang tintirong manga nabi." **7:13** "Su'é bou tukadé mahépo, batu'u tukadé maloahé dingang daléng maloang, kawunakéngé sarang naraka, dang mauli taumata lumiu wou éé. **7:14** Arawé tukadé'é mahépo daléngé, liungé masusa mubawa taumata sarang pubawiahé. Dang ketang mahali taumata makaréa éé." **7:15** "Pakalaingaté su manga nabi palsu. I siré rumenta si kemu mutingkakoa kéré domba, sumbalié i siré éé musulungu serigala wahani. **7:16** I siré kakiralangi kemu bou kakanoa i siré. Ngudaé malahoro ta muhasilé'u buang angoré, dingang nggalémué mawulanta ta muhasilé'u buang ara. **7:17** Bou kalu tatuwoné mapia kaebakéng buané mapia, arawé bou kalu tatuwoné ralai buané lai ralai. **7:18** Kalu tatuwoné mapia ta mubuangu bua ralai dang kalu tatuwoné ralai ta mubuangu bua mapia. **7:19** Apang kalu ko ta mubuangu bua mapia, mapiang tuwang dingang tutung. **7:20** Kéré'é lai dingangu manga nabi palsu. I kemu hedo makakirala si siré bou kakanoa i siré." **7:21** "Baliné kebi taumata ko mukui si Sia, 'Mawu, Mawu' sarung makoa umaté u Mawu Ruata, kaiso

ketangu taumata ko mukukoa kapulungi Amang-Ku su sorga. **7:22** Su Ellong Kiamaté sarung mauli taumata mubéra si Sia, 'Mawu, Mawu, balinébé mang dingangu Aréng-U i kami séng nanepasé'u tatanatangu Mawu Ruata? Dang lai dingangu Aréngu Mawu i kami séng manguséré apang roké dalai dingangu mauli tanda hérang séng nikoa i kami.' **7:23** Arawé Ia sarung sumimbahé, 'Ia begangi kemu! Pamého wou ii, i kemu ko mukukoa dalai!' " **7:24** "Taumata ko mudaringihé bawéra-Ku ii, dingang tuhukangé, musulungu taumata pandé ko mupararisi u waléné su wowong batu. **7:25** Su témpong daséhangé, dingang pulebangé lai anging maiha tumanggalé su waléné, balé éé ta maleka batu'u nipararisi su wowong batu. **7:26** Dang taumata ko mudaringihé bawéra-Ku ii, kaiso ta tuhukangé, i sié musulungu tau wodo ko mupararisi u waléné su wowong enné. **7:27** Su témpong daséhangé, dingang pulebangé lai anging maiha tumangga su waléné, balé éé maleka. Dang nangilémbo labo dusané!" **7:28** Samuringi Yesus nasuéng tintironé, apang taumata séé kebi nahérang nakaringihé tintiro-Né. **7:29** Batu'u i Sié manintiro dingangu kawasa, mutatentangu manga météré'u agamang i siré.

Matius 8

8:1 I Yesus dimesung bou wuludé, dang napéné u taumata timuhu si Sié. **8:2** Su témpo éé dimenta singkatau pia saki'é kusta. namulangéng su tengongi Yesus, dingang nubéra, "Pak, kamagéngi Tuang mapulu, i Tuang pupakauléngkongu ia." **8:3** I Yesus nanengalé tau éé dingangu nubéra. "Ia mapulu. Kaulé'é!" Singkatémpo éé saki'é dingang nailang. **8:4** Bou éé i Yesus nubéra si sié, "Tahendungé! Kumbahang mubeké si sai-sai. Kaiso dakoko tamai sarang koa u imam, dang pudorong si sié pukaterangu i kau séng tengadé napia. Bou éé pangonggoko sasembanu ko kéré niparéntangi Musa makoa kéré tatiala su taumata i kau mang séng tengadé napia!" **8:5** Su témpongi Yesus simu su Kapernaum, pia singkatau perwirang tentarangu Roma simongo nusombangi Sié, dingang mudorong tulung si Sié. **8:6** "Tuang," angkungu perwira éé, "paparéntangku masaki su walé. I sié loka-loka masinsara badangé nipaténé." **8:7** I Yesus nubéra,

"Hedo Ia tamai mupakauléngi sié." **8:8** "Tawahaluasé Tuang," nisimbahé u perwira éé, "Ia ta hinoné manarima i Tuang su waléku. I Tuang piané puparénta. Paparéntangku éé séng naulé." **8:9** Batu'u ia mang harusé tumuhu paréntangu atasang. Dang su alungku lai pia manga perjurité ko harusé tumuhu paréntaku. Kamagéng ia muparénta singkatau perjurité, 'Daléng!' i sié mahi rumaléng. Ia mubéra si siré waliné, 'Mahi sii!' i sié humaung; dang kamagéng ia muparénta paparéntangku, 'Koako ii!' éé mang koaténgé." **8:10** Su apangi Yesus nakaringihé apang ko niwérangu perwira éé, i Sié nahérang. Bou éé i Sié nubéra su taumata ko katuhué si Sié. "Baliné gampang taumata ii. Su taloarangu tau Israel bedang ta sinsulé Ia nakahombang pangangimang ko kéré'é kalabo'é!" **8:11** Mang tengadé! Mauli taumata sarung dumenta bou simbekang daki dingang bou wahé tadéau mudaluasé dingangi Abraham, Ishak, dingangi Yakub su Dunia Wuhungu Mawu Ruata. **8:12** Sumbalié kalawou taumata ko hinoné makoa umate'u Mawu Ruata i siré sarung iremé su likudé sarang dalungu kararendung. Pai séé sarung mahungkia mutatahangu sinsara." **8:13** Bou éé i Yesus nubéra su perwira éé, "Kapulé'é apang ko niakingu éé sarung mariadi." Dang singkatémpo éé lai paparéntangé éé napia. **8:14** I Yesus nakoa sarang baléngi Petrus. Séé i Sié nakasilo si émpongi Petrus bawiné dudaloka kalahabé. **8:15** I Yesus nanengalé limané, lahabé'é dingang nailang. I sié nubangung dingang nuhurupé si Yesus. **8:16** Séng kukabawelloné, taumata numpusongo sarangki Yesus nubawa taumata mauli ko nisukangu roké dalai. Dingangu wawéra singkamohong, i Yesus nanguséré roké dalai éé dingang nupakauléngu taumata masaki. **8:17** Kebi-kebi éé nikoa i Yesus, dang dingungu éé naganapé apang ko niwérangi Nabi Yesaya, "I Sié séng nananggong sinsarangi kité dingangu nupakapiangu saki i kité." **8:18** Kéré'é kauli'é taumata nudahemung si Yesus. Su témpongi Yesus nakasilo si siré, i Sié nundoi u manga murité-é paliu rano. **8:19** Bou éé pia singkatau météré'u agama dimenta si Sié dingang nubéra, "Tuang, ia mapulu tumuhu si Tuang maning sarang apa!" **8:20** I Yesus simimbahé, "Serigala pia liangé, dang burung pia saléhé, arawé Ahusé'u Taumata takoaé tanpa putikilang." **8:21** Bou éé lai singkatau tumatahu-é waliné nubéra, "Tuang, pakawalako ia maghelé

mapulé horo mulebingi papaku." **8:22** I Yesus simimbahé, "Tuhu'é si Sia, balaé tau naté pulebing sisané taumata ko séng naté." **8:23** I Yesus simaké su sakaéng dang manga murité-é numputuhu si Sié. **8:24** Singkianungu su rano nitiukangu anging maiha hakiu sakaéngi siré pupapukulé'u lua. So orasé éé i Yesus mututiki. **8:25** Nau manga murité-é tamai himaung namuko si Sié. Angkungi siré, "Tuang! Tulung! i kité séng masilaka!" **8:26** I Yesus nubéra, "Apa makataku si kemu? I kemu mang kadio mangimang si Sia!" Bou éé i Yesus dimarisi nuhéang anging dingangu lua su rano éé. Bou éé dano mangkaté nulénéhé. **8:27** Manga murité-é kebi nahérang. I siré nubéra, "Taumata kéré apa ii, sarang anging dingangu lua tumuhu parénta-Né!" **8:28** I Yesus nahumpa su simbekangu rano su tanang Gedara. Pai séé pia taumata rarua ko nisukangu roké dalai dimenta sarangki Sié. I radua kebi bahani, hakiu takoaé manga singkatau wahani sumahé séé. **8:29** I radua simebang bou lohangu kubulé dang kaenggoné, "Ahusé u Ruata, kapuranéng-U i kami? Apa i Kau séng mapulu mamahang si kami maning bedang baliné témponé?" **8:30** Ta marau bou éé, pia bawi mauli mududéa kangsi siré. **8:31** Roké dalai éé nudorong si Yesus, "Kamagéngi Kau muparénta si kami pasebang, paréntaité i kami tembo su manga wawi tamai éé." **8:32** "Dako'é!" angkungi Yesus. Roké dalai éé simebang bou tau rarua éé, bou éé simu su manga wawi. Dang manga wawi éé nasué timalang timumpa su towaé sarang dalungu rano, bou éé nalemisé. **8:33** Apang mundariaga bawi éé nasué timalang sarang soa, bou éé nubekéngu apang ko nariadi dingangu lai halé i radua ko nisukangu roké dalai. **8:34** Taumata su kaselahé'u soa éé kebi-kebi tamai mudéa si Yesus. Su apang nakasilo si Yesus, i siré nudorong singapang botongé tadéau i Sié panentangu tampa i siré.

Matius 9

9:1 I Yesus nusulé sarang banua-Né, nusakaéng namoto dano. **9:2** Séé pia taumata nubawa sarang koa i Sié singkatau péso dudaloka su tepihé. Su apangi Yesus nakasilo pangangimangi siré kéré'é kalabo'é, i Sié nubéra tau péso éé, "Pakatatapé, ana-Ku! Apang dosanu séng kebi niampungang." **9:3**

Pirang katau météré'u agama séé mububéra su naungi siré, "Taumata ii muluhinakang Mawu Ruata!" **9:4** I Yesus masingka u pikirangi siré, ko éé i Sié nubéra, "Apa sabapé'é i kemu pia sipirang kéré'é karalai'é. **9:5** Sudé mapiang muhabaré'u 'Dosanu séng niampungang', arau mubérangu, 'Peti'é dang daléngké?' **9:6** Arawé ii Ia mapulu mupasilo si kemu humonéu su dunia ii Ahusé'u Taumata pia kawasa-Né mupangampungu rosa." Bou éé i Yesus nubéra su tau péso éé, "Peti'é, Héngké'é bawila'u dingang kapulé'é!" **9:7** Tau péso éé turusé nupeti dingang napulé sarang baléné. **9:8** Su témpong taumata nakasilo halé éé, i siré kebi natakú dang nudalangu Mawu Ruata, batu'u Mawu Ruata séng nunggeli'u kawasa kéré'é kalabo'é su taumata. **9:9** Bou éé i Yesus nanentangu tampa éé. Su témpong kadaléngé, i Sié nakasilo si Matius, mananuntu pajaké mumaiang su kantoré'é. I Yesus nubéra si sié, "Mahi'é putuhu si Sia!" Uté i Matius turusé nubua nutuhu si Yesus. **9:10** Su témpongi Yesus kapusimokolé su waléngi Matius **9:11** Pia tau Farisi nakasilo halé éé. I siré nukibalo su manga murité-é, "Apa sabapé'é gurungi kemu kimang dingangi siré mananuntu pajaké dang dingangu apang taumata ralai?" **9:12** I Yesus nakaringihé kakiwalongi siré bou éé i Sié simimbahé, "Taumata matoghasé ta mudéa dokter, ketangu taumata masaki. **9:13** Puperhatikangko apa mangaléng nasé u Buké Susi ii: 'Ia mapulungu pukakakendagé baliné binatang isusemba'. Batu'u Ia dimenta baliné mudéa taumata ko mupendangu watangéngé séng mapia kaiso taumata ko tutehungang karalaikangé." **9:14** Bou éé manga murité'i Yohanes Mundaréno dimenta sarangki Yesus. I siré nukibalo, "Apa sabapé'é i kami dingangi siré tau Farisi mupuasa arawé murité'i Tuang tala?" **9:15** I Yesus simimbahé, "Kéré apa su singka i kemu? Botongé taumata noté u pukawingang mutingkasusa naung kamagéngu pardégong bedang éné dingangi siré? Tantu tala! Katéwé mang pia témponé pardégong éé alakéng bou i siré. Su témpo éé buhué i siré mupuasa. **9:16** Takoa taumata manempélé laku héné dingangu héka buhu. Batu'u heka tatempélé éé mang kumoho dang makaghédé laku éé, hakiu ghédé'é kasaunéng malabo. **9:17** Kéré'é lai takoaé taumata mutaho u anggoré buhu su tampa dalai. Batu'u tampa éé mang mahetang dang maweka, bou éé anggoré éé mubungké.

Anggoré buhu harusé itaho su tampa buhu, tadéau kebi maréso mapia."

9:18 Sementarangi Yesus kadudatoné dingangu manga murité'i Yohanes Mundaréno, narenta singkatau pangaha su waléngu Mawu. I sié namulangéng su tengongi Yesus dingang nubéra, "Anaku bawiné buhu-wuhu naté. Katéwé, kéré wotongé dentako suhungé tadéau i sié sau mubiahé." **9:19** I Yesus dingangu manga murité-é nubua tamai singkatamai ringangu tau éé. **9:20-21** Su raléng pia tau wawiné simbau masaki dudaléngangu raha ualingu dentangu wulang ko séng mapulo dua su taungé karengu'é, dimani bou likudé'i Yesus. Su naungé, "Asalé ia makasuhung juba-Né, ia séng mapia." Bou éé i sié nanuhung laingu jubangi Yesus. **9:22** Su orasé éé i Yesus nubihu sarang likudé dang nakasilo tau wawiné éé turusé nubéra si sié. "Pakatatapé naungi kau ana! Ualingu pangangimangu si Sia éé, i kau séng napia!" Singkatémpo éé lai tau wawiné éé turusé napia. **9:23** Panginsuéngé i Yesus nudatingu waléngu mundariaga baléngu pukalimomanéngang. Suapangu i Sié nakasilo munanalangu musiké u susa dingangu taumata napéné muguganoha, **9:24** i Sié nubéra si siré, "Dakoko sebang i kemu kebi! Dario éé ta naté; i sié ketang katiki'é." I siré kebi numpulegéngi Yesus. **9:25** Su apangi siré nasebang, i Yesus simu' su kamaré'u rario éé dingangu nanengalé limané. Bou éé nubangungké ana bawiné éé. **9:26** Habaré éé nakéké su kaselahé'u tampa éé. **9:27** I Yesus dimaléng bou tampa éé, séng su raléng pia tau wuta rarua katuhu'é si Sié. I radua mangkaté kakuiné, "Mawu Ahusé'i Daud, kendagéko i kami dua!" **9:28** Suapangi Yesus simu' su walé, tau wuta rarua éé himaung si Sié. I Yesus nukibalo si radua, "I rua mangimang Ia makapia si rua?" "Mangimang Tuang!" sasimbahé radua. **9:29** Bou éé i Yesus nanelidé matangi radua dingangu nubéra, "Ualingi rua mangimang, uté kariadi'é apang ko luharapéngi rua." **9:30** Uté i radua séng makasilo. I Yesus nangonggo u ingaté si radua, tadéau kumbahang mubekéngu halé ii si sai-sai. **9:31** Kaiso i radua mang dimaléng nangékéngu habaré'u halé'i Yesus su kaselahé'u tampa. **9:32** Su témpong tau rarua éé dimaléng, pia singkatau wobo ko nisukangu roké dalai niwawa u taumata sarang koa i Yesus. **9:33** I Yesus nanguséré roké dalai éé dang orasé éé lai i sié nakawéra. Taumata mauli nahérang dingang nubéra, "Bedang ta sinsulé

kami nakasilo halé kéré'é su Israel!" **9:34** Arawé i siré tau Farisi nubéra, "Tembonangu roké dalai nangonggo'u kawasa si Sié panguséré roké dalai éé." **9:35** Uté kéré'é i Yesus dudaléng mamepidé bou soa simbau sarang soa simbau bou kampong simbau sarang kampong simbau. I Sié manintiro su apang balé pukakaliomanéngang, dang muluhabaré u Habaré'u Raluasé bou halé u pamaréntahangu Mawu Ruata kéré Ratu. I Sié mupakauléngu taumata ko mututatahangu haghing saki dingangu pia kurangu wadang. **9:36** Su témpongi Yesus nakasilo taumata napéné, I Sié turusé nanawo naung-é nakasilo si siré, batu'u i siré séng ta makaena dang ta makakoa apa-apa musulungu domba ko takoaé mangangaha'é. **9:37** Bou éé i Yesus nubéra su manga murité-é, "Mauli ko honong, katéwé mulahononé mahali. **9:38** Ualingu éé pudorongko su taghuang darotong tadéau mundohongu mulahalé puhono wuané."

Matius 10

10:1 Pia su sihello i Yesus nukui murité-é mapulo dua pukomolé. Buhué i siré nionggolang-é kawasa panguséré roké daralai dang mupakauléngu kalawou haghing saki dingangu apang kurangu wadang. **10:2** Aréngu rasulé mapulo dua éé: kahimotongangé, i Simon (ko susego lai si Petrus) dingangu ana u singkatauné i Andreas, bou éé i Yakobus dingangu ana u singkatauné i Yohanes, manga ana i Zebedeus. **10:3** Tuhué i Filipus, Bartolomeus dingangi Tomas, i Matius mananuntu pajaké dang lai i Yakobus ana i Alfeus dingangi Tadeus; **10:4** Bou éé panginsuéngé i Simon tau Selot i Yudas Iskariot ko nubalu i Yesus. **10:5** I siré mapulo dua rasulé éé bou éé niparéntangi Yesus dang nitanatangu ii. "Kumbahang makoa sarang banuangu taumata ko baliné tau Yehudi. Kumbahang lai makoa sarang banuangu tau Samaria. **10:6** Kaiso dako'é tamai sarang koa u taumatang Israel, katilahéngé si siré apang ko napalidé. **10:7** Puhabaré si siré, séng maligha témpongu Mawu Ruata mamarénta kéré Ratu. **10:8** Pakauléko apang taumata masaki; sauko pubiahé apang ko séng naté; pakauléko apang ko pia saki'é kusta, dingang uséré'é apang roké daralai. I kemu séng nakatarima gagheli éé takoaé luangé. Nau ongoko lai kéré'é.

10:9 Kumbahang mubawa doité bulaéng, doité péra arau doité tembaga.

10:10 Kumbahang lai mubawa sinasa arau lahusé'u duang paré arau sapatu, arau teking su raraléngangu. Batu'u taumata ko muhalé mang séng hinoné ipubiahé. **10:11** Kamagéngi kemu mahumpa su soa arau kampong, pudéako singkatau ko maluasé manarima i kemu. Katana'é séé dingangé sarangi kemu sau mubua. **10:12** Su témpongi kemu sumu su walé, pubérako, 'Karimako Mawu mangalamaté si kemu.' **10:13** Kamagéngi siré su walé éé manarima si kemu, dorongé alamaté éé matana tatapé dingangi siré. **10:14** Arawé kamagéng pia balé arau soa ko ta manarima i kemu, arau madidi mudaringihé si kemu, panentangkéngu tampa éé bou éé tontongko ebung su laédé'u. **10:15** Putahendungké! Su ellong Kimaté, dalohong Sodom dingangu Gomora bedang nangilémbu malowo ampungangu Mawu Ruata, bou apang taumata su soa ii!" **10:16** "Puperhatikangko ii. Ia mundoi i kemu kéré domba lowéhé su taloarangu serigala bawahani. I kemu harusé pakatatiho kéré katoang dang pakatulasé kéré paluma. **10:17** Pakakariaga'é, batu'u i kemu sarung samékang bawanéng putengongu pangadilang. I kemu sarung darihang su apang balé pukakaliomanéngang. **10:18** I kemu sarung bawanéng sarang tengongu mangangawasa dingangu mararatu ualingu i kemu tumatuhu si Sia. Dang éé témpongi kemu musaksingu Ia si siré dingang su apang taumata ko begangu Mawu Ruata. **10:19** Arawé kamagéngi kemu bawanéng tadéau ihukung, kumbahang matak u apang ko hinong pubérangi kemu arau apa ko hinong pududatongi kemu. Batu'u apangko hinong pubérangi kemu éé, sarung ipakasingka si kemu su témponé. **10:20** Batu'u ko mududato su témpo éé balinébé i kemu, kaiso Roké i Amang su sorga bou mohongi kemu. **10:21** Sarung mariadi taumata sarung manarakangu egé'é sisané pakipaté. Dang éé ko sarung mariadi su taloarangu i amang dingangu ana'é. Manga rario sarung mundoka inang iamangé, dang manarakangi siré pakipaté. **10:22** I kemu sarung ipubinsi u taumata, batu'u i kemu tumatuhu si Sia. Arawé taumata ko mutatahang sarang panginsuéngé sarung ipakasalamaté. **10:23** Kamagéngi kemu darihang su soa simbau, talangké sarang soa tuhué. Ia muhabaré si kemu: Su horo u kebi-kebi soangu Israel masué luhuné si kemu, Ahusé'u Taumata

séng tebé rimenta. **10:24** Murité ta nangilémbo labo bou metéré'é, dang ellang ta nangilémbo labo bou mawuné. **10:25** Séng kapapiané kamagéng singkatau murité makoa musulungu metéré'é, dang singkatau ellang makoa musulungu mawuné. Kamagéng tembo u ralohong balé séng isego Beelzebul, nangilémbowé ralohong baléné. I siré sarung gelirang lai aréng ko karalaikangé!" **10:26** "Tawahualuasé u matak u taumata. Takoaé ko masasuhi, ko ta sarung ikasilo dang takoaé ko irudemasé ko ta sarung bongkaréng. **10:27** Apang ko Daku pubéra si kemu su rendungé haruséko sau pubérangi kemu su tualagé. Dang apang ko niwurung su tulinu, bohangko éé su kaselahé! **10:28** Tawahualuasé'u matak i siré ko taha pamaté taumata, kaiso ko takoa kawasa mamaté jiwa. Katakuéngu Mawu Ruata ko kawasa mupakawinasangu wadang dingangu jiwa su ralungu naraka. **10:29** Sanumpito darua kaluangéngu roité simbau ko kakadiokangé. Maning kéré'é takoaé sarang simbau manawo su tana kamagéng baliné su kapulungi Amangu. **10:30** Kauli u uta su tembo u séng kebi kadarékéng. **10:31** Baugu éé, tawahualuasé'u matak! I kemu bedang nangilémbo bou sanumpito!" **10:32** "I sai-sai mangaku su tengong taumata ko i sié tumatuhu si Sia, Ia sarung mangakungi sié lai su téngongi Amang-Ku su sorga. **10:33** Arawé i sai-sai musunialé'u Ia su tengong taumata ko i sié tumatuhu si Sia, Ia lai sarung musunialé'i sié su tengongi Amang-Ku su sorga." **10:34** "Kumbahang manikau Ia mubawa pudaramé su dunia ii. Ia ta mubawa pudaramé, kaiso pudaralia. **10:35** Ia dumenta sarung makakoa sabapé su ana ésé mundoka si papané, ana bawiné mundoka si mamané, manuhang bawiné mundoka si émponé wawiné. **10:36** Uté sarung makoa doka kalabokangé, séng dalohong dalungu waléng batangéng. **10:37** Taumata ko kukendagé'i papané arau i mamané nangilémbo wou Ia ta hinoné makoa tumatuhu-Ku. Kéré'é lai taumata ko makendagé'u ana'é ésé arau ana'é wawiné ko bedang nangilémbo wou Ia. **10:38** Dang taumata ko madidi mamikulé koroisé dingang tumuhu si Sia, ta hinoné makoa tumatuhu-Ku. **10:39** Taumata ko mululahagé'u pubawiahé, sarung kailangéngu pubawiahé, arawé taumata ko kailangéngu pubawiahé, baugu tatuhu'é si Sia, sarung makahombang pubawiahé." **10:40** "Taumata ko manarima i kemu, manarima u Ia. Dang taumata ko

manarima u Ia, manarima i Sié ko nundoï u Ia. **10:41** Taumata ko manarima u nabi ualingu i sié nabi sarung makatarima u wawalisé'u singkatau nabi. Dang i sai ko manarima u singkatau taumata mapia, ualingu i sié mapia, sarung makatarima u wawalisé'u taumata mapia.

10:42 I sai ko munggeli u inumang, maning ketangu aké mateno su singkatau ko kahinangé, ualingu i sié tumatuhu si Sia, pangimangké i sié séng nalahé sarung makatarima u wawaéhé!"

Matius 11

11:1 Suapangi Yesus bou nanulada su murité-é mapulo dua, i Sié nanentangu tampa éé. I Sié rimaléng nanintiro dingang muluhabaré'u tatanata bou Mawu Ruata su apang soa mararani séé. **11:2** I Yohanes Mundaréno ko matatahungku nakaringihé halé u pulahalé'i Kristus. Nau i sié nundoï u murité'é pirang katau pakakoa tamai sarangki Yesus pukibalo, **11:3** "Séng i Tuang taumata ko sarung dumenta tumuhu diandingu Mawu Ruata, arau i kami harusé mahedo taumata waliné?" **11:4** I Yesus simimbahé, "Tamai'é pusulé sarang koa i Yohanes puhabaré apang ko nikaringihé dingang ko séng nikasilongu kemu: **11:5** Tau wuta nakasilo, tau péso nakaraléng, taumata pia saki'é kusta **11:6** Karaluasé su taumata ko takoaé angki'é alasangé manolaké'u Ia!" **11:7** Suapang daroi i Yohanes éé rimaléng i Yesus naneta nubéra su taumata mauli bou halé i Yohanes, "Angkung-é, I kemu nakoa sarang tana linggi tadéau mutehung apa? Dempugé simbua ko tutikangu anging? **11:8** I kemu makoa tamai tadéau makasilo apa? Singkatau ko dingangu laku'é masadada? Taumata pia laku'é masadada katanakéngé su istana! **11:9** Uté apa sabapé'é i kemu makoa sarang tana linggi? Tadéau mutehung singkatau nabi? Tengadé, kaiso bedang lai nangilémbo bou singkatau nabi. **11:10** Batu'u i Yohanes ko kéré mabawéra su ralungu ayaté u Buké Susi ii 'Ko ii daroi-Ku, hégétangu Mawu Ia nundoï i sié bedang bou horo i Kau tadéau panaluahé daléng-U.' **11:11** Tahendungété! Su dunia ii bedang takoaé nikaebakéng taumata ko nangilémbo labo bou i Yohanes Mundaréno. Katéwé maningu kéré'é, taumata ko kakadiokangé su komolangu manga umaté u Mawu

Ruata nangilémbo labo bou i Yohanes. **11:12** Naneta i Yohanes bou nangékéngu habaré' sarang orasé ii, umaté'u Mawu Ruata dudokaténgu apang taumata ko mududéa mapulu mangawasa dingangu katatetogé.

11:13 Sarang darentangi Yohanes, kebi-kebi Toraté i Musa dingangu tintirongu manga nabi muluhabaré'u halé ko sarung mariadi. **11:14** Dang kamagéngi kemu mangimang, i Yohanes éé i Elia ko darentané séng bou nihabaré. **11:15** Kamagéng pia tuli daringihé! **11:16** Dingangu apa hinong Daku isulung taumata orasé ii? I siré musulungu manga rario mumaiang su pasaré. Singkomolé mumenggo ko baliné. **11:17** 'I kami mupararingihé'u sasulingu raliagé, kaiso i kemu madidi musalai!' I kami musulungu sasulingu susa dang i kemu ta mapulu mukasuang. **11:18** I Yohanes dimenta i sié nupuasa ta nangingung anggoré, taumata nubéra, 'I sié nisukangu setang!' **11:19** Orasé ii Ahusé'u Taumata dimenta. I Sié kimang dingang nangingung; bou éé taumata mubérangu, 'Tehungété taumata éé? Makombang, mawukang, gawéngu mananuntu pajaké dang taumata mararosa.' Maningu kéré'é kapandéngu Mawu Ruata malahé bou ralumena'é." **11:20** Bou éé i Yesus naneta nuhinakang apang soa, ko kaulikangu tanda hérang nikoa-é. Batu'u apang taumata su kalawou soa éé madidi mutobaté bou rosangi siré. **11:21** "Silaka si kemu, Korasim! Dang silaka lai si kemu, Betsaida! Andéné kalawou tanda hérang ko nikoa su taloarangi kemu séng nikoa su Tirus dingangu Sidon, nalahé apang taumata pai séé séng marengu nutobaté bou rosangi siré, dang numpudalutu dingang numpundui u ebung su tembo. **11:22** Putahendungké, su Ellong Kiamaté, tau Tirus dingangu Sidon bedang nagilémbo malowo ampungangu Mawu Ruata bou i kemu! **11:23** Dang i kemu Kapernaum! Apa i kemu sarung itedé pakarangé mudatingu sorga? Tala! I kemu katéwé iwahung su naraka! Batu'u andéné kalawou tanda hérang ko séng nikoa su taloarangi kemu éé séng nikoa su Sodom, uté Sodom éé bedang éné sarang orasé ii! **11:24** Tahendungété, su Ellong Kiamaté, tau Sodom bedang nangilémbo malowo ampungangu Mawu Ruata bou i kemu." **11:25** Su témpo éé i Yesus nukaliomanéng, "Iamang, Mawu mangangawasa su langi dingangu su dunia! Ia mupatarimakasé si kau batu'u kebi-kebi nipakapenisé-U bou apang taumata pandé dingang ko

pia singka i siré, kaiso i Kau nupasilo su manga taumata ko takoaé singka i siré. **11:26** éé nakaluasé naungi Amang." **11:27** Bou éé i Yesus nubéra, "Kalawo u halé séng nisarakangi Amang si Sia. Takoaé sarang singkatau masingka u Ana su likudé'i Amang. Takoaé ko lai masingka i Amang su likudé'u Ana, dang su apang taumata ko nipupakasingkaténgu Ana halé i Amang. **11:28** Mahi'é renta sarangko Ia apangi kemu ko nungkawau, dang ko nakapendang kababeha; Ia sarung mangonggo u karalohaé si kemu. **11:29** Mahi'é putuhu si Sia dang pangendungké si Sia. Batu'u Ia masikomé dingang masana naung, uté i kemu sarung makapendang karaloahé'u naung. **11:30** Batu'u apang parénta-Ku makaluasé naung, dang bawawang ko Daku pakiwawa si kemu mahang."

Matius 12

12:1 Pia su sihellong Sabaté, su témpongi Yesus simahé su kobongu gandung simpalang, manga murite-é naneta numpuhono wuané, nikangi siré ualingu hutung. **12:2** Su apang nikasilongu tau Farisi, i siré nubéra si Yesus, "Tehungété! Manga murité-U limawang atorangu agamangi kité numpukoa ko isuseding su ellong Sabaté." **12:3** I Yesus simimbahé, "I kemu mang bedang ta nubasa bou halé ko nikoia i Daud su témpongi sié dingangu taumatané nahutung? **12:4** I sié simu' su Waléngu Mawu; apidé kimang boroté ko lenangu nisemba su Mawu Ruata. Sumbali'é kamagéng tumuhu atorangu agamangi kité, i sié dingangu lai taumatané ta wotongé kumang boroté éé -- ketangu manga imam botongé. **12:5** Arau i kemu mang bedang ta nubasa su ralungu Toraté i Musa humonéu tinia ellong Sabaté manga imam ko muluhalé su Waléngu Mawu, dulawang atorangu ellong Sabaté, kaiso mang ta nipusala? **12:6** Puperhatikangko apang Daku iwéra ii; sii bedang pia ko nangilémbu labo bou Waléngu Mawu. **12:7** Su ralungu Buké Susi kabawohé: Daku ikapulu, pukakakendagé baliné binatang isusemba. Kamagéng andéné i kemu tenga-tengadé makaena wawéra éé, nalahé i kemu ta mupusalangu taumata ko takoaé salané. **12:8** Batu'u Ahusé'u Taumata kawasangu ellong Sabaté." **12:9** I Yesus nanentang u tampa éé, bou éé nakoia sarang balé pukakaliomanéngang

simbau. **12:10** Séé pia tau limané simbeka pépa. Pirang katau taumata ko mududéa salangi Yesus, nukibalo si Sié, "Apa wotongé mupakauléngu taumata su ellong Sabaté?" **12:11** I Yesus simimbahé, "Andéné pia singkatau bou taloarangi kemu pia dombané simbau, bou éé su ellong Sabaté domba éé nanawo su kesu'é maralung; apa taghuangé ta mutimputung mudéa mangaung dombané éé bou ralungu kesu'é éé?" **12:12** Taumata nangilémbó ka'aregané bou domba! Ko kamagéng kéré'é, takoaé salané mutulungu taumata su ellong Sabaté." **12:13** Bou éé i Yesus nubéra su tau limané pépa éé, "Uluhé'é limanu." Tau éé nanguluhé'u limané, dang lima éé natoghasé kéré limané simbeka. **12:14** Arawé i siré tau Farisi numpanentang bou walé pukakaliomanéngang éé, bou éé nusikongkolé tadéau mamaté si Yesus. **12:15** I Yesus masingka i siré tau Farisi pia kanaungi siré ralai si Sié. Nau i Sié namého bou tanpa éé dang mauli taumata timuhu si Sié. Bou éé i Sié nupakauléngu taumata masasaki. **12:16** Katéwé i Sié nusedingi siré mudalahabaré'u halé i Sié su taumata waliné. **12:17** Ualingu éé naganapé apang ko niwérangu Mawu Ruata bou mohongi Nabi Yesaya. **12:18** "I utusang-Ku ko Daku nipilé Taumata ko Daku ikukendagé dingang ko nutatahino su naung-Ku Roké-Ku sarung Daku ionggo si Sié. karaadilé-Ku sarung ipakasingka-é su kalawou bangsa. **12:19** I Sié ta sarung mudaréndéhé arau mubuhéang, arau mamohang su manga raléng labo. **12:20** Patung ko nalepu ta ipakapedi-Né solo kukaedusé ta sarung paténg-é. I Sié sarung manahusu sarung karaadilé kaebakéng! **12:21** Kalawou bangsa muluharapé si Sié." **12:22** Bou éé pia singkatau wuta bedang lai wobo ko nisukangu roké dalai niwawa sarang koa i Yesus. I Yesus nupakauléngu tau éé sarangi sié nakawéra dingang nakasilo. **12:23** Kebi taumata nahérang dingangu nakawéra, "Botongé mariadi si Sié ii Ahusé'i Daud ko nipudiandi éé?" **12:24** Su apang tau Farisi nakaringihé éé, i siré simimbahé, "Taumata ii makauséré roké dalai ualing Beelzebul pangaha u roké daralai nunggeli u kawasa i Sié." **12:25** I Yesus masingka u sipirangi siré taumatang Farisi éé. Uté i Sié nubéra sisiré: "Kamagéng simbau negara mapahia pirang kamonang ko kapudaroka'é negara éé ta maumburé. Lai soa simbau arau singegétang mutaléi dang musedu mang sarung magholang. **12:26** Kéré'é

lai kararatuangu Setang; kamagéng bou wagéang simbeka manguséré simbau, uté kararatuangu Sétang napahia dang sarung mawatang. **12:27** I kemu muhabaré'u la manguséré roké dalai ualingu kawasang Beelzebul. Kamagéng kéré'é dingang kawasangi sai manga ringangu manguséré roké dalai. Manga ringangu sisané nakapulahé u i kemu nusala. **12:28** Arawé la manguséré roké dalai bou kawasang Roké u Mawu Ruata. Dang éé mangaléné Mawu séng maneta muparénta su taloarang i kemu. **12:29** Kéré apa taumata makahampasé darotong su waléngu singkatau matoghasé, kamagéng tau éé ta hapusangé horo? Buhué i sié wotongé makapuhampasé darotongé. **12:30** Taumata ko ta manumbeka si Sia séng nalahé mundoka si Sia. Dang taumata ko ta musumbala si Sia nalahé sarung mungghahé halé-Ku! **12:31** Ualing éé, kasingka'é, kamagéng taumata muberdosa dingang muhinakang, i sié mang bedang kaonggolang u ampungé! Arawé kamagéngi sai muhinakang Roké u Mawu Ruata, i sié séng ta kaampungang! **12:32** Kamagéng taumata mupawérangu hagh-haghi pundoka Ahusé'u Taumata, i sié wedang kaonggolangu ampungé, arawé kamagéngi sié muhinakang Roké u Mawu Ruata, i sié séng ta kaampungang, mbaéng orasé ii kéré lai su hératé!" **12:33** Tadéau makahombang buané mapia, kaluné harusé matuwo. Kamagéngu kaluné ralai buané ralai. Tatuwong kalu pusingkalu mapia dingangu ralai kakirala bou wuané. **12:34** I kemu taumata ralai, kéré apa i kemu makawérangu halé mapia kamagéngi kemu ralai? Apang ko iwérangu mohong éé sumebang bou ralungu naung! **12:35** Taumata mapia mupasebangu wawéra bou halé mapia batu'u i sié napéné'u ko mapia. Arawé taumata ralai mupasebangu wawéra bou halé dalai, batu'u i sié napéné'u ko dalai. **12:36** Nau putahendungké; su Ellong Kiamaté, singkatau-singkatau harusé sadia sumimbahé su apang niwérané ko takoaé gunané. **12:37** Batu'u bawéranu sisanu sarung mamonésé i kau nusala arau tala. **12:38** Bou éé pirang katau météré'u agama dingangu taumatang Farisi nubéra, "Tuang, i kami mapulu mutehung si Tuang mukoa tanda hérang." **12:39** "Baliné gampang karalai'é dingangu durhakangu taumata orasé ii!" nisimbahé i Yesus. "I kemu mudorong la pukoa tanda hérang? I kemu ta onggolangu tanda hérang, su likudé'u tanda hérange Nabi Yunus. **12:40** I Yunus

nutatahang telu ello telu hebi su ralung kombangu kina labo. Kéré'é lai Ahusé'u Taumata sarung mutatahang telu ello telu hebi su ralungu tana.

12:41 Su Ellong Kiamaté, kawanuang Niniwe sarang mubangung dingangu taumata so orasé ii dang mangantangi siré. Baugu taumatang Niniwe séng nubali bou rosangi siré, su témpongi Yunus mununasé si siré. Arawé sii su orasé ii bedang pia nangilembo labo bou i Yunus! **12:42** Su Ellong Kiamaté, boki bou soa simbekang Timuhé sarung mubangung dingangu taumata su orasé ii dang mangantangi siré. Batu'u mudea tadéau sarang makaringihé tintirongi Salomo ko pandé, boki dimaléng kéré'é karauné bou pondolé'u dunia. Arawé sii su orasé ii pia ko nangilémbu labo bou i Salomo!" **12:43** "Kamagéngu roké dalai manentang bou singkatau, uté roké éé dumaléng mamepidé kaselahé'u tampa mamara, mudéa ko pangiloahéngé, katéwé i sié mang ta nakaréa. **12:44** Ualingu éé i sié nubéra, 'Ia sau musulé sarang balé ko daku nitentang.' Su témpongi sié nasongo séé, balé éé séng takoaé tauné, dang malaatoré mapia. **12:45** Bou éé i sié tamai nubawa si siré pitu roké baliné ko bedang nangilémbu ralai bou i sié. Buhué i siré simu su taumata éé, dingang natana séé.

Panginsuéngé taumata éé nakoá nangilémbu karalai'é bou horo. éé lai sarung mariadi su taumata raralai su orasé ii." **12:46** Su témpongi Yesus bedang kadudatoné dingangu taumata mauli, narenta i mama-Né dingangu manga ana u singkatau-Né. I siré dudarisi su likudé apidé kadéa'é si Sié tadéau makapududato ringang-é. **12:47** Singkatau bou taumata mauli éé nuhabaré si Yesus, "Tuang, i mama dingangu ana u singkataungi Tuang bawa su likudé. I siré mapulu mududato dingangi Tuang." **12:48** Bou éé i Yesus simimbahé, "Ko i sai mama-Ku? Dingangi sai ana u singkatau-Ku?" **12:49** Bou éé i Sié nanebo su manga murité-é dingang nubéra, "Ii mama-Ku dingangu ana u singkatau-Ku. **12:50** Taumata ko mukukoa kapulungi Amang-Ku su sorga, i sié éé ana u singkatau-Ku ésé, ana u singkatau-Ku bawiné dingangi mama-Ku."

Matius 13

13:1 Sihello éé lai i Yesus limintu bou walé éé nakoá tamai sarang

biwihé'u rano naiang pai séé. **13:2** Mauli kahengang taumata nukomolé nudahemung su reduhé'i Yesus, ualingu éé i Sié tamai kimaiang su sakaéng, arawé taumata mauli éé dudarisi su apéng. **13:3** Buhué i Yesus nanintirongu halé mauli si siré dingangu pusinghing. "Singkatau mangangawuhé tarai nanawuhé'u biné," kéré'é i Yesus naneta u weké-Né. **13:4** "Su témpong kapanawuhé, pia biné nanawo su raléng. Bou éé nisongongu burung kimang kebi biné éé. **13:5** Pia lai ko nanawo su tampa mawatu, ko tanané mahali. Biné éé singkakonda timuwo baugu tanané manipi. **13:6** Ketangu su apang nikarangétangu ello, hoa'é naneta nalowé, bou éé nahegu, baugu hamu'é ta tumaniu maralung. **13:7** Pia lai biné nanawo su rempugé malahoro. Dempugé éé timuwo nulensung tuwoné hakiu naté. **13:8** Kaiso pia lai biné nanawo su tana matawa, bou éé nubua; pia ko mahasu, pia ko enungu pulo, dingang pia ko lai telung pulo susuléné kauli'é." **13:9** Bou nubekéngu pusinghing éé i Yesus nubéra, "Kamagéng pia tuli, daringihé!" **13:10** Bou éé manga murité i Yesus dimenta nukibalo si Sié. "Apa sabapé'é i Tuang mupaké u pusinghing kamagéng mududato su tauné mauli?" **13:11** I Yesus simimbahé, "Batu'u si kemu séng pia gagheli tadéau makasingka rahasiangu halé u kéré apa Mawu Ruata mamarénta, arawé si siré takoaé. **13:12** Batu'u su taumata ko séng pia, sau onggolang pakauli, dang si sié sarung mapaliu. Arawé su taumata ko takoaé apa-apa, uté ko éné si sié séng kadio éé bedang sau alakéng. **13:13** éé sabapé'é Ia mupaké u pusinghing kamagéng Ia mududato su tauné mauli, ualingi siré makasilo, kaiso musulungu ta nakasilo; i siré mudaringihé kaiso musulungu taumata ta nakaringihé lai ta nakaena. **13:14** Dingangu kéré'é séng naganapé ko niwérangi Nabi Yesaya, 'Mawu Ruata nuhéngétang: I siré turusé mududaringihé kaiso mang ta makaena, i siré turusé mumangena kaiso begangu apang ko mariadi. **13:15** Batu'u sipirangi siré umaté ii séng nungkalumu, tulingi siré ta makaringihé dang matangi siré séng nipakalingkubé Ii nipakariadi tadéau matangi siré kumbahang makasilo tulingi siré kumbahang makaringihé, pikirangi siré kumbahang makaena dang kumbahang musulé si Sia, bou éé Ia mupakauléngi siré.' " **13:16** "Arawé untungi kemu baliné kadio," angkungi Yesus nubéra su manga murité-é, "batu'u i kemu tenga-tengadé séng

nakasilo dang nakaringihé. **13:17** Putahendungko, mauli nabi dang taumata matuhu su Mawu Ruata mapulu makasilo apang ko nikasilongi kemu orasé ii, kaiso i siré mang ta nakasilo. I siré mapulu makaringihé apang ko nikaringihé'i kemu su orasé ii, kaiso i siré mang ta nakaringihé." **13:18** "Daringihé apa mangaléng pusingingu halé u mananawuhé. **13:19** Biné ko nanawo su raléng musulungu taumata ko nakaringihé héngétang halé u Mawu Ruata mamarénta kaiso ta makaena. I sié ko karalaikangé dimenta nangaho apang ko séng nisuang su ralungu naungi siré. **13:20** Biné ko nanawo su tana mawatu, nisihing su taumata ko nakaringihé héngétang éé, dingang turusé nanarima dingangu luasé'u naung. **13:21** Katéwé héngétang éé ta nuhamu su ralungu naungi siré, hakiu ta natahang marengu. Kéré'é i siré nakapendang susa arau lentihé, ualingu habaré éé, maligha i siré timalikudé Mawu. **13:22** Biné ko nanawo su nggalémué malahoro nisihing su taumata ko nakaringihé héngétang éé, katéwé gugaghangu pubawiahé'i siré dang mapulu mubiahé marangé. Ualingu éé héngétangu Mawu Ruata nahepésé su naungi siré hakiu ta nubua. **13:23** Dang biné ko nanawo su tana matawa nisihing su taumata ko nakaringihé héngétang éé bou éé dingang susipirangé. I siré mubua matebung, pia ko mahasu, pia ko enungu pulo, dang piako telung pulo susuléné kaulié." **13:24** I Yesus nubekéngu lai pusinging simbau su taumata mauli angkung-é, "Kamagéng Mawu Ruata mamarénta kakakoa'é mang musulung kéré pusinging ii: Singkatau mangangawuhé nanawuhé'u biné mapia su waélé. **13:25** Pia sihebi, su témpong taumata séng kebi katiki'é, sedu u taghuangu ansédé éé, dimenta nangaésé'u wuang ehé su wela u gandung éé, bou éé napulé. **13:26** Témpong sasuang éé timuwo dang naneta nubungang, ehé éé nikasilo lai. **13:27** Bou éé taumatang séwangu taghuang ansédé dimenta sarang taghuangu ansédé dingang nubaharé, 'Tuang, i Tuang balinébé nusuangu biné mapia su ralungu waélé'i Tuang? Kéré apa hakiu nakoa pia ehé su ralungé?' **13:28** Taghuangu ansédé éé simimbahé, 'éé halé u sedu.' Bou éé taumatang séwa éé nukibalo lai, 'I Tuang mapulu i kami tarai mangebu apang ehé éé?' **13:29** 'Kumbahang,' nisimbahé'é 'Batu'u kamagéng ehé éé ebukang, tehang sarang gandung mawebulé dingang. **13:30** Balaété tatuwoné ehé dingangu gandung sarang témpong manipo. Hedo ia

muhabaré su taumata ko manipo; Komolé horo apang ehé, bekisé, buhué tutung. Bou éé gandungé komolé déso su ralungu lumbung.' " **13:31** I Yesus nubeké lai pusasihing simbau su taumata mauli, angkung-é, "Kamagéng Mawu Ruata mamarénta, kakakoaé mang musulungu kéré pusasihing ii: Batung sawi simbau niala u singkatau, bou éé nisuangé su waélé. **13:32** Batung sawi simbau biné ko kadio kahengang. Katéwé kamagéng séng timuwo, i sié mutingkalabo mamaliu apang sasuang. I sié mulaésé makoa kalu labo, hakiu pusaléhangu manga manu u kinoang su lélangé." **13:33** Pia lai simbau pusasihing baliné niwérangi Yesus su taumata mauli. "Kamagéng Mawu Ruata mamarénta, mang musulungu rahi ko niala u singkatau wawiné, buhué nilau su tepong epau pulo su supané sarang tumuwo kebi!" **13:34** Kebi-kebi nitintirongi Yesus su taumata mauli dingangu pusasihing. **13:35** Dingangu kéré'é naganapé apang ko niwérangu nabi, "Ia mupaké u pusasihing kamagéng mududato ringangi siré. Ia sarung muhabaré'u halé ko bedang wuni-wuni bou teta u karariadingu dunia ii." **13:36** Nasué éé i Yesus nanentangu taumata singendu éé, bou éé simu su walé, Manga murité-é dimenta dingang nubéra, "Kenangko i Tuang pulahé si kami mangaléngu ehé su wela u gandung éé." **13:37** I Yesus simimbahé, "Taumata ko nanawuhé u biné mapia éé ko Ahusé'u Taumata. Baélé éé ko dunia ii. Biné mapia éé apang taumata ko nakoa umaté'u Mawu Ruata. Ehé éé apang taumata ko su pihaké'u Setang. **13:38** Baélé éé ko dunia ii. Biné mapia éé ko apang taumata ko séng nakoa umaté'u Mawu ruata. Manga ehé éé apang taumata ko mududingangu Setang. **13:39** Sedu ko nusuangu ehé éé ko Sétang. Témpong manipo éé Ellong Kiamaté, dang mananipo éé apang malaikaté. **13:40** Kéré u ehé komolang dang tutungang su putung, kéré'é lai su Ellong Kiamaté. **13:41** Ahusé'u Taumata sarung mundoi u malaikaté-é pangomolé bou taloarangu umaté-é apang ko nakakoa taumata nukoa dosa, dang kebi taumata waliné ko numpukoa dalai. **13:42** I siré kebi sarung ipandu su putung kahénané; pai séé i siré sarung mahungkia su ralungu sigesa. **13:43** Dang apang taumata ko mukukoa kapulungu Mawu Ruata sarung kumérong kéré matangelo su Dunia Wuhungu Ruata, Iamangi siré. Uté kamagéng pia tuli daringihé!" **13:44** "Kamagéng Mawu Ruata mamarénta,

kakakoa'é mang musulungu pusinghing ii: pia areta lebi-lebing su tana ko nikaréa u singkatau, bou éé sau nilebingé su tana. Bou éé baugu liagé, tau éé tamai nubalu'u apang darotongé, buhué nusulé nuluang tana éé." **13:45** "Kamagéng Mawu Ruata mamarénta, kakakoa'é mang musulungu pusinghing ii: Singkatau mudaragang mududéa mutiara kaléghadéngé. **13:46** Suapangi sié nakaréa mutiara simbau ko kasadadakéngé, dindengangi sié tamai nubalu u apang darotongé, buhué sau nusulé nuluang mutiara simbau éé." **13:47** "Kamagéng Mawu Ruata mamarénta, kakakoa'é mang musulungu pusinghing soma nilombo su rano, nakaliwung haghing kina. **13:48** Suapang natihubé'u lohoné soma éé niwoléng sarang dulungé. Buhué i siré naiang numpudalahaéngu apang kina éé; ko mapia nitaho su tampa'é, ko dalai niremé. **13:49** Kéré'é kakakoa'é su Ellong Kiamaté, manga malaikaté sarung tamai mupudalahaéngu taumata ralai bou taumata ko mukukoa kapulungu Mawu Ruata. **13:50** Buhué apang taumata ralai éé iwahung su putung. Pai séé i siré sarung mahungkia su ralungu sigesa." **13:51** "Apa kebi-kebi tamai éé séng nikaenangi kemu?" kakiwalongi Yesus. "Nakaena, Tuang!" nisimbahé i siré. **13:52** Buhué i Yesus nubéra, "Ko éé sabapé'é manga météré'u agama ko séng nakoa umaté'u Mawu Ruata, musulungu taghuang balé ko nupasebang bou pundarésokangu rarotongé barang buhu dingang tébé." **13:53** Saretau i Yesus nasué bou nubekéngu kebi pusinghing éé, i Sié nanentangu tampa éé, **13:54** bou éé nubatang sarang banua-Né. Pai séé i Sié nanintiro su walé pukakaliomanéngang, dang apang taumata ko kapudaringihé si Sié ndai séé kebi nahérang. I siré nubéra, "Bou apa taumata ii nakaeba singka kéré'é? Lai bou apa i Sié nakaréa kawasa mukoa tanda hérang? **13:55** I Sié walinébé ana i Yusuf? Balinébé i Maria mama-Né; dang ana u singkatau-Né i Yakobus siréngi Yusuf, i Simon dingangi Yudas? **13:56** Dang baliné bé manga wawiné-Né mumatana lai sii? Bou apa i Sié nakaréa kebi tamai éé?" **13:57** Nau i siré nanokolé i Yesus. Bou éé i Yesus nubéra si siré, "Singkatau nabi adaténg su apang tampa, su likudé'u wanuané dingang su waléné sisané." **13:58** Uté u éé i Yesus ta nukoa haghing tanda hérang ndai séé baugu i siré ta nangimang.

Matius 14

14:1 Su témpo éé i Herodes mangangawasangu soang Galilea, nakaringihé halé i Yesus. **14:2** I Herodes nubéra su manga pembantuné, "Nalahé ii mang i Yohanes Mundaréno sau nubiahé! éé sabapé'é i Sié pia kawasa mukoa tanda hérang." **14:3** Batu'u su horo'u éé i Herodes nuparénta panamé si Yohanes dang nangiki i sié buhué nupasusu i sié su tahungku. I Herodes nukoa halé éé ualingi Herodias kinawingi Filipus tuariné sisané. **14:4** Baugu i Yohanes bou nubéra si Herodés kéré ii, "Ta wotongé i kau mukawing si Herodias!" **14:5** Sumbali i Herodes mapulu mamaté si Yohanes, kaiso i sié matakusu u taumata, batu'u i siré mutehung si Yohanes kéré nabi. **14:6** Su témpongi Herodes kasaliwangéngu hari jadiné, ana i Herodias mahuala nusalai su tengong saké. Leenggangu saliné éé nakapia iha i Herodes, **14:7** hakiu i Herodes nudiandi si sié dingang nutéwa apang ko dorongangé, sarung ionggo'é si sié. **14:8** Ualing talimboghongi mamané, ana mahuala éé nubéra, "Ia mudorong tembo i Yohanes Mundaréno onggo si sia su orasé ii lai matataho su baki!" **14:9** Nakaringihé dorong éé i Herodes dingang nasusa naungé. Katéwé ualingu i sié séng nutéwa su tengong sakéné, i sié nuparénta tadéau dorongu ana mahuala éé pakituhuké. **14:10** I sié nuparénta taumata tamai sarang tahungku pamoto tembo i Yohanes. **14:11** Bou éé tembo i Yohanes niwawa sarang dalungé matatimbo su baki dingang nionggo su ana mahuala éé. Bou éé niwawa sarangki mamané. **14:12** Bou éé manga murité'i Yohanes dimenta nangala mayaté i Yohanes nilebing. Buhué i siré tamai nuhabaré'u halé éé si Yesus. **14:13** Su témpongi Yesus nakaringihé habaré éé, i Sié nusakaéng sisané nanentangu tampa éé, tamai nakoa sarang tampa simbau ko dio maremasé. Kaiso su apang nikaringihé'u taumata, i siré nanentangu soangi siré tamai limengang nutuhu si Yesus. **14:14** Su témpongi Yesus nalintu bou sakaéng dang nakasilo taumata singendu, i Sié dingang nikanawongu naung-é kimendagé'i siré. Bou éé i Sié nupakauléngu taumata masasaki su taloarangi siré. **14:15** Séng bawello manga murité'i Yesus dimenta nubéra si Sié, "Naé séng bawello dang tampa ii marau. Mapiang i Tuang pangoro apang taumata ii paraléng

tadéau makapuluang kangsi siré su manga kampong." **14:16**

"Tawahaluasé'i siré paraléng." angkungsi Yesus, "i kemu'é pupakangsi siré."

14:17 "Si kami ketang pia boroté lima mbau dingang kina dua mbua!"

angkungsi manga murité-é. **14:18** "Bawa'é mahi éé," angkungsi Yesus.

14:19 Bou éé i Sié nangoro taumata singendu éé pakaiang su rempugé.

Buhué i Sié nangala boroté lima mbau dingang kina dua mbua, bou éé

dimalingara sarang langsi nupatarimakasé su Mawu. Nasué éé i Sié

nangangompéng boroté éé, bou éé nangonggo'é su manga murité-é tadéau pakipahia su taumata mauli. **14:20** I siré kebi kimang sarang nikawiahéng.

Bou éé manga murité'i Yesus nangomolé lembéng biahé éé: bedang

mapulo dua su kahépo'é napéné. **14:21** Taumata ko kimang su témpo éé

pupatéhang lima hiwu sukatauné kauli'é su likudé'u manga wawiné

dingangu manga rario. **14:22** Bou éé i Yesus nuparénta manga murité-é

pasaké su sakaéng dang pangihoro paliu rano, semantarangsi Sié

kapundoiéngu taumata mauli pakapulé. **14:23** Su apang taumata mauli éé

séng nasué napulé, i Yesus simaka sisané sarang buludé simbau

nukaliomanéng. Sarang nudatingu hebi, i Yesus mang bedang séé sisané.

14:24 Su témpo éé sakaéng nisakénangu manga murité'i Yesus, séng sasaé

malaudé su tarora u rano. Sakaéng éé luensa'é pununalangu lua,

mususomahé'u anging. **14:25** Su wela u pukulé tatelu dingang pukulé

enung malukadé, i Yesus nasepu su taloarangsi siré kadaléngé su wowong

aké. **14:26** Su apang manga murité-é nakasilo si Sié kadaléngé su wowong

aké, i siré limendi dalai-lai. "Himukudé!" i siré nenggahé'u taku. **14:27** I

Yesus simimbahé, "Pakatatapé! Ia ii i Yesus, Tawahaluasu matak!"

14:28 Bou éé i Petrus nubéra, "Kamagéngsi Kau ko i Yesus, paréntaité ia

paraléng su wowong aké." **14:29** "Mahi'é," nisimbahé i Yesus. Nau i

Petrus limintu bou sakaéng, dimaléng su wowong aké dimani si Yesus.

14:30 Katéwé su apangsi Petrus nakasilo kaiha u anging su rano, i sié

nataku dang maneta mawontolé. "Mawu tulung!" i sié kaenggoné. **14:31** I

Yesus dingang nanguluhé'u lima-Né nundaku si sié, dingang nubéra,

"Petrus, Petrus, i kau ii kadio mangimang. Apa sabapé'é i kau sala magho

si Sia?" **14:32** Bou éé i radua simaké su sakaéng, anging dingang

nutingkalénéhé. **14:33** Manga murité-é nusuba nanemba si Sié. I siré

nubéra, "Mang tengadé Mawu ko Ahusé'u Ruata!" **14:34** Su témpongi siré nahumpa su simbekang dano, i siré timuli su Genesaret. **14:35** Dang su témpong taumata séé nakasilo humonéu simongo éé ko i Yesus, i siré nudalénténg habaré'é su apang tampa marareduhé'u soa éé. Bou éé apang taumata masasaki niwawa sarangki Yesus. **14:36** Dang i siré nudorong si Sié tadéau makapanuhung juba-Né, maning ketang pondolé . Bou éé kebi ko nakasuhung juba-Né nasué nungkaulé.

Matius 15

15:1 Singkomolangu taumatang Farisi dingang pirang katau météré'u agama bou Yerusalem dimenta si Yesus. I siré nukibalo si Sié, **15:2** "Apa sabapé'é murité-U dulawang adaté u malaiupungi kité? Su témpong kumang, i siré ta manguhasé limangi siré horo tumuhu atorang!" **15:3** I Yesus simimbahé, "Dang apa sabapé'é i kemu lai dulawang paréntangu Mawu Ruata, ketang ualing tumuhu adaté u malaiupungi kemu?" **15:4** Batu'u Mawu Ruata nubéra, 'Pangadaté si papanu daduangi mamamu,' dang 'I sai-sai ko mupawéra si papané dingang si mamané, hinoné ihukung pakapaté.' **15:5** Kaiso i kemu manintiro kamagéng taumata mubéra su ghaghurangé, 'Apa ko hinong daku ionngo si rua taumata magurang, séng daku nisemba su Mawu Ruata.' **15:6** Nau taumata éé séng takoaé perluné mangadaté gaghurangé. **15:7** I kemu mang taumata raléokang! Mang nuhino apang niwérangi Yesaya bou halé i kemu, ko kéré ii; **15:8** 'Kéré ii niwérangu Mawu Ruata: Manga umaté éé ketang manemba si Sia dingangu wawéra, arawé naungi siré maraungu Ia. **15:9** Takoaé mangaléné i siré manemba si Sia, batu'u atorangu taumata nitintirongi siré kéré kakakoa u éé ko atorang-Ku.' " **15:10** Bou éé i Yesus nukui manga taumata dingang nubéra si siré, "Daringihéko tadéau makaena! **15:11** Apang ko mataho su mohong ta makalamuhu taumata; ketang apang ko malua bou mohongé, éé makalamuhu si sié." **15:12** Bou éé manga murité i Yesus dimenta mubéra, si Sié. I Tuang masingka i siré tau Farisi éé namansa su témpongi Tuang nubéra kéré'é?" **15:13** I Yesus simimbahé, "Apang sasuang ko ta nisuangi Amang-Ku su sorga sarung ebukang. **15:14**

Tawahaluasé'u pupandungang i siré tau Farisi éé. I siré éé ko mangangaha buta; kamagéng tau wuta mangaha tau wuta i radua sarung manawo singkanawo su goté." **15:15** I Petrus nubéra, "Tulungko lahé si kami pusinghing éé Tuang!" **15:16** I Yesus simimbahé si siré, "Apa i kemu mang bedang ta nakaena lai? **15:17** I kemu mang bega, apang ko masowo su mohong turusé maelu sarang dalungu tiang, bou éé sau masebang? **15:18** Arawé ko malua bou mohong, éé sumebang bou naung; nau éé makalamuhu taumata. **15:19** Batu'u bou ralungu naung tumimbulé pikirang dalai sarang makakoa taumata mamaté, mawuang, musundalé, manako, dingang mundahiri u léo dang muhinakang. **15:20** Ko makalamuhu taumata, balinébé ualing kumang ta manguhasé lima." **15:21** Bou éé i Yesus nanentangu tanpa éé nakoa sarang tanpa ko maraningu soang Tirus dingangu Sidon. **15:22** Singkatau wawinéng Kanaan bou wanua éé, himaung si Yesus dingang kakuiné, "Ahusé i Daud, Kendagéko ia! Anaku bawiné nikasukangu roké dalai. Keadaangé mabeha kahengang." **15:23** I Yesus ta kidongki simimbahé'u apa su tau wawiné éé. Bou éé manga murité-é himaung dingang nudorong si Sié. "Tuang doi'é tau wawiné éé pakapulé. I sié ketang mumengghé su likudé'i kité!" **15:24** I Yesus simimbahé, "Ia niparéntang ketang gunangu tau Israel, katilahéngé si siré apang ko nungkapalidé." **15:25** Tau wawiné éé himaung nusuba su tengongi Yesus dang nubéra, "Tulungko ia Tuang." **15:26** I Yesus simimbahé, "Ta mariadi mangala kangu manga rario bou éé itélédé su kapuna." **15:27** "Tengadé bué, Tuang," nisimbahé'u tau wawiné éé, "katéwé kapuna mang kumang lembéng kangu mawuné ko marondosé bou méda." **15:28** Bou éé i Yesus nubéra si sié, "Inang, pangangimangu mang tengadé labo! Kariadi'é apang ko kéré kukapulunu!" Singkatémpo éé lai ana bawiné éé napia. **15:29** I Yesus nanentangu tanpa éé, buhué rimaléng nanahipi bou rulungu Ranong Galilea. Bou éé i Sié simaka sarang buludé simbau buhué naiang dasi séé. **15:30** Taumata napéné numpusongo nubawa manga taumata péngkadé, ko buta, ko péosé, ko bobo, dang mauli lai ko masasaki baliné. I sié numpamelo u manga taumata masasaki éé su tengongi Yesus, dang i Sié nupakuléngi siré. **15:31** Taumata mauli ko éné ndai séé, nahérang suapang nakasilo tau wobo nakwéra, ko péngkadé

nakaraléng, tau wuta nakasilo. Bou éé i siré nudalongu Mawu Ruatang tau Israel. **15:32** Bou éé i Yesus nukui manga murité-é buhué nubéra, "Ia kumendagé'u taumata singendu ii. Séng telung ello i siré ringang-Ku, dang ii takoaé kang i siré. Ia ta mapulu mamalangi siré mapulé lunusé, tehangi siré mawatang su raléng." **15:33** Bou éé manga murité-é nukibalo si Sié, "Su apa i kité botongé makaréa kang su dunia marau ii gunangu taumata kéré ii kauli'é?" **15:34** "I Yesus nukibalo si siré, "Pirang bau boroté si kemu éé?" "Pitu," angkungi siré, "dingang kina dadio pirang buah." **15:35** Uté i Yesus nangoro si siré pakiang su tana. **15:36** Bou éé i Sié nangala boroté pitu dingangu kina'é, buhué nupatarimakasé su Mawu Ruata. Nasué éé i Sié nangangompéng boroté dingangu kina éé, buhué i Sié nunggeli u éé su manga murité-é. Dang i siré namahia'é su taumata mauli éé. **15:37** Kebi-kebi taumata éé numpukang sarang nungkawiahé. Nasué éé manga murité'i Yesus nangomolé lembéng biahé éé. Kebi-kebi bedang pitung kahépo napéné. **15:38** Kauli mangaésé kimang su témpo éé kebi-kebi epau hiwu sukatauné, su likudé'u manga wawiné dingangu manga rario. **15:39** Bou éé i Yesus nuparénta taumata mauli éé pakapulé. Arawé si Sié sisané simaké sakaéng singgesa sarang banua Magadan.

Matius 16

16:1 Pia pirang katau taumatang Farisi dingangu tau Saduki dimenta si Yesus tadéau mangakalé si Sié. I siré mudorong si Sié pukoa tanda hérang tadéa pulahé'u humonéu i Sié ko dimenta bou Mawu Ruata. **16:2** I Yesus simimbahé, "Kamagéng matangelo kaseda'é, i kemu mubéra, 'Banua mapia, baugu langi'é mahamu.' **16:3** Dang malukadé, i kemu mubéra, 'Si hello ii rumaséhé, baugu langi mahamu dang nukakelubé.' Ho, bou putatehungi kemu su langi, i kemu makatika pubawalungu wanua, arawé tatialang daraléngu ello i kemu ta makakoa manika!" **16:4** "Baliné gampang karalai'é dingangu durhakangu taumata orasé ii. I kemu mudorong si Sia pukoa tanda hérang. I kemu ta onggolangu sarang simbau tanda hérang su likudé'u tanda hérange nabi Yunus." Bou nubérangu éé i Yesus nanentangi siré, bou éé rimaléng. **16:5** Suapang manga murité'i

Yesus nahumpa su simbekangu rano, buhué nikasingkaténgi siré humonéu i siré ta nakatahendung nubawa boroté. **16:6** I Yesus nubéra si siré, "Pakaingaté su rangu tau Farisi dingangu tau Saduki." **16:7** Nakaringihé bawérangi Yesus éé, manga murité-é naneta numpududato i siré lawo i siré. "I Sié nubéra kéré'é baugu i kité ta nubawa boroté." **16:8** I Yesus masingka apang ko pududatongi siré. Uté i Sié nubéra, "Apa sabapé'é i kemu mupupikiré'u barang ko takoaé? I kemu ta nakatahendung boroté lima mbau ko Daku nikakompéng gunangu taumata lima hiwu su katauné? Pirang kahépo lembéné nikomolé i kemu? **16:9** Mang bedang lai ta nakaena i kemu? I kemu ta nakatahendung pia boroté lima ko Daku nikakompéng gunangu taumata lima hiwu sukatauné? Pirang kahépo lembéné nikomolé'i kemu? **16:10** Dang kéré apa lai dingangu boroté pitu mbau gunangi siré epau hiwu su katauné? Pirang kahépo lembéné nikomolé i kemu? **16:11** Unué i kemu mang ta makaenangu Ia balinébé kadodatoné si kemu halé u boroté? Pakaingaté su rangu tau Farisi dingangu tau Saduki!" **16:12** Panginsuéngé manga murité'i Yesus nakaena humonéu i Yesus kapuhabaré si siré pakaingaté balinébé su ragi ko pukukoa boroté, kaiso tarangé ko su tatintirongu tau Farisi dingangu Saduki. **16:13** I Yesus nako sarang tanpa maraningu soang Kaisarea Filipi. Séé i Sié nukibalo su manga murité-é, "Su singka u taumata, ko i sai Ahusé'u Taumata éé?" **16:14** Manga murité-é simimbahé, "Pia ko muhabaré'i Yohanes Mundaréno. Pia ko lai muhabaré i Elia. Ko baliné muhabaré'i Yermia, arau singkatau bou taloarangu nabi." **16:15** "Arawé tumuhu si kemu, Ia ii sai?" i Yesus nukibalo si siré. **16:16** I Simon Petrus simimbahé, "I Tuang ko Datung Salamaté, Ahusé', u Ruata Mawu ko Biahé." **16:17** "Kalauntu si kau Simon ana i Yona!" angkungi Yesus. "Baugu balinébé taumata nuhabaré'u halé éé si kau, kaiso ko i Amang-Ku su sorga. **16:18** Ualingu éé kasingka'é, i kau ii Petrus, batu lenggihé. Dang su wowongu watu ii Ia mupararisi u Jamaaté-Ku, ko ta ikawata; maning ualingu papaté! **16:19** Ia sarung manarakangu kakunsi u kararatuangu Mawu Ruata si kau. Apang ko ilarangu su dunia, ilarang lai su sorga. Kéré'é lai apang ko ipuhinonu su dunia, mang lai ipuhino su sorga." **16:20** Bou éé i Yesus nunggeli'u ingaté su manga murité-é tadéau ta

mupakasingka si sai-sai ko i Sié éé Datung Salamaté. **16:21** Naneta bou orasé éé, i Yesus nubéra malahé-lahé su manga murité-é, i Sié mang harusé makoa sarang Yerusalem dang pai séé sarung mananggong sinsara bou manga tembonangu dunia, manga mawu imam dang manga météré'u agama. I Sié sarung paténg, kaiso su ello kateluné i Sié sarung ipubangung. **16:22** Bou éé i Petrus namoléng si Yesus mahi sarang deduhé dingang nubéra si Sié, angkungé, "Kéré wotongé Mawu Ruata mupakaraungu halé éé Tuang! Kumbahang sarang halé éé, mariadi si Tuang!" **16:23** I Yesus nutehung bou éé nubéra si Pétrus, "Dakoko pamého bou ii, Sasaluka! I kau manikoré si Sia. Sipirangu éé ko sipirangu taumata baliné sipirangu Mawu Ruata!" **16:24** Bou éé i Yesus nubéra su manga murité-é, "Taumata ko mapulu tumuhu si Sia, harusé mutimbuléngu halé u watangéngé, mamikulé koroisé, buhué tuhu si Sia. **16:25** Batu'u taumata ko mututenda'u pubawiahé'é, sarung kailangéngu pubawiahé'é. Arawé taumata ko manentangu pubawiahé'é ualingu Ia, sarung makatarima u pubawiahé. **16:26** Apa untuné su singkatau, kamagéngi sié managhuang kaselahé u dunia kaiso kailangu pubawiahé'é? Botongé biahé éé saliungu rarotong? **16:27** Séng ta maréngu lai Ahusé'u Taumata dingangu manga malaikaté-é sarung dumenta dingang kawasangi Amang-é. Su témpo éé i Sié sarung mamalisé apang taumata ituhu su kakanoa u simbau-simbau. **16:28** Kasingka'é! Bou taloarangi kemu sii, pia ko sarung ta maté, su horo u makasilo Ahusé'u Taumata dumenta kéré Ratu."

Matius 17

17:1 Enungu ello tuhué i Yesus nubawa si Petrus dingangi Yakobus daduang tuariné Yohanes nutingkatani nakoa sarang buludé marangé simbau. **17:2** Su tengongi siré, gahi i Yesus nubalu: Gati-Né simenang kéré matangelo dang pakéang-é mawantugé mawira. **17:3** Bou éé murité-é siré telu éé nakasilo si Musa dan si Elia kadaté'é dingangi Yesus. **17:4** Bou éé i Petrus nubéra si Yesus, "Tuang, mapia témangé i kité su tanpa ii. Kamagéngi Tuang mapulu, ia mukoa sélo tatelu sii: simbau gunangi Tuang, simbau gunangi Musa dang simbau gunangi Elia." **17:5**

Sementarangi Petrus bedang kabérané, pia binawa matila-tilang nuliwung si siré bou éé pia tingihé bou ralungé kabérané, "Ii Ana-Ku ko Daku ikukendagé. I Sié nakaluasé naung-Ku. Daringihé si Sié!" **17:6** Su témpong manga murité'i Yesus nakaringihé éé, i siré nataku hakiu nudating naendu su tana. **17:7** Bou éé i Yesus himaung nanénggéhé si siré, "Darisi'é!" angkungi Yesus, "Tawahaluasu matakul!" **17:8** Su apangi siré nuhéngké'u matangi siré, i siré ta nakasilo si sai-sai su likudé'i Yesus sisané. **17:9** Su témpongi siré kadesungé bou wuludé éé, i Yesus nangonggo'u ingaté si siré, "Kumbahang mubeké si sai-sai apang ko nikasilongi kemu kanini, su horo u Ahusé'u Taumata ipubangung bou papaté." **17:10** Manga murité-é nukibalo si Sié, "Unué manga météré u agama nuhabaré i Elia harusé dumenta horo?" **17:11** I Yesus simimbahé, "Tengadé i Elia dumenta dang sarung mungganapé apang ko kukoaténg. **17:12** Katéwé Ia muhabaré si kemu, i Elia séng bou rimenta, katéwé taumata ta nakakirala si sié; u siré nairéa i sié nubatu kapulungi siré. Dang sarung kéré'é lai koaténgi siré su Ahusé'u Taumata." **17:13** Buhué manga murité-é nakaéna humonéu i Yesus muluhabaré'u halé i Yohanes Mundaréno. **17:14** Su témpongi Yesus dingangu murité-é tatelu nusulé sarang koa u taumata mauli éé, pia tau ésé singkatau dimenta nusurubang su tengongi Yesus, **17:15** dingangu kabérané, "Tuang, tulungko anaku. I sié pia saki u wawi. Saki'é dumating kéré'é kabeha'é, hakiu kasaukangé matembo su putung bou éé lai manawo su aké. **17:16** Ia séng bou nubawa i sié sarang koa u manga murité'i Tuang, kaiso i siré mang ta nakapia si sié." **17:17** I Yesus simimbahé, "Baliné gampang i kemu ii! I kemu mang tenga-tengadé taumata maralawang dang ta mangangimang. Sarang kangéré Ia harusé matana dingangi kemu dang musabaré su tengongi kemu? Bawa'é mahi ana éé!" **17:18** Bou éé i Yesus nuparénta roké dalai su rario éé pasebang. Roke dalai éé simebang, dang singkatémpe éé lai dario éé napia. **17:19** Bou éé manga murité-é simbau-simbau dimenta nukibalo si Sié, "Tuang, apa sabapé'é i kami ii ta makauséré roké dalai éé?" **17:20** I Yesus simimbahé, "Baugu i kemu kadio mangimang. Putahendungké! Kamagéngi kemu pia pangangimang kéré kalabo batung sawi, i kemu makawéra su wuludé ii, 'Kaalingké tamai!' Nalahé buludé éé

maénso. Takoaé halé simbau ko sarung ta makoa si kemu! **17:21** Arawé roké dalai kéré ii, ketang botongé ikauséré'u kaliomanéng dingangu mupuasa." **17:22** Su témpong manga murité'i Yesus mukukomolé su Galilea, i Yesus nubéra si siré, "Séng maligha lai, Ahusé'u Taumata sarungi sarakang su kawang taumata. **17:23** I Sié sarung paténg, katéwé su ello kateluné i Sié sarung ipubangung." Uté manga murité-é nungkasusa naungi siré. **17:24** Su témpongi Yesus dingangu manga murité-é nahumpa su Kapernaum, i siré mananuntu pajaké u Waléng Mawu dimenta si Petrus dingang nukibalo, "Méteré'i kemu mumamaéhé pajaké'u Waléng Mawu arau tala?" **17:25** I Petrus simimbahé, "Mamaéhé!" Su témpongi Petrus napulé, i Yesus nukibalo horo, "Simon, kéré apa si kau? I sai harusé mamaéhé béa arau pajaké su dunia ii? Ana u wanua arau tau raghi?" **17:26** "Tau raghi," nisimbahé i Petrus. "Kamagéng kéré'é," angkungi Yesus, "Ana u wanua tawahaluasu mamaéhé pajaké. **17:27** Katéwé kumbahang i kité makasangkong naungu manga taumata éé. Nau dakoko tamai pamékéng sarang dano. Alako kina ko kahorokangé mala si kau. Su mohongé pia doité ko pasé makawaéhé pajaké i kadua. Ala'é roité éé dang baéhé'e si siré pajaké i kité gunangu Waléng Mawu."

Matius 18

18:1 Su témpo éé manga murité i Yesus dimenta si Sié dingang nukibalo, "Ko i sai tutehungang kalabokangé su taloarangu umaté u Mawu Ruata?" **18:2** I Yesus nukui singkatau ana kadio, dang nipararisi'é su tengongi siré. **18:3** Buhué i Yesus nubéra, "Pangimangké! Ketangu kamagéngi kemu mubalu mutingkakoa kéré manga rario, i kemu sarung makoa umaté'u Mawu Ruata. **18:4** Taumata ko mutingkasana u watangéngé dang mutingkakoa kéré ana ii, i sié éé kalabokangé su taloarangu umaté'u Mawu Ruata. **18:5** Dang taumata ko manarima u manga rario kéré ii ualingu Ia, musulungu nanarima u Ia." **18:6** "I sai ko makakoa sabapé su singkatau bou taloarangu manga rario ii sarang ta mangimang si Sia, kapiangé kamagéngi sié batuangéng su léhé'é buhué iwontolé su laudé wiru. **18:7** Baliné gampang silaka u dunia ii ualingu halé ko makakoa dosa su

taumata. Halé kéré ii mang sintinia pia, katéwé silaka su taumata ko makakoa sabapé'é! **18:8** Kamagéng limanu arau laédé'u makakoa dosa si kau, potó'é bou éé demé'é. Mapiang i kau mubiahé u lima arau laédé'u simbeka dingangu Mawu Ruata, lumiagé'u dingangu lima dang laédé'u rua mbeka bou éé i kau iremé su naraka. **18:9** Dang kamagéng matanu makarosa si kau, lesa'é mata éé dang demé'é. Mapiang i kau mubiahé'u mata simbeka dingangu Mawu Ruata, lumiagé'u matanu rua mbeka kebi éné bou éé i kau iremé su naraka." **18:10** "Pakaingaté! Kumbahang mupakaralai u singkatau bou taloarangu manga rario dadio ii. Batu'u putahendung, malaikaté'i siré sintinia mututengongi Amang-Ku su sorga. **18:11** Batu'u Ahusé'u Taumata dumenta tadéau manahusu taumata ko napalidé! **18:12** Kéré apa su singka i kemu? Andéné pia taumata simbau ko pia dombané mahasu, bou éé nikailangéngu simbau bou dombané éé, apa sarung koaténgu tau éé? Nalahé i sié mang manentangu dombané sio mpulo sio éé su wuludé bou éé rumaléng manahusu ko nailang éé. **18:13** Kamagéng dombané simbau éé sau ikaréa'é-- pangimangké Sia-- i sié nangilémbó lumiagé'u dombané simbau éé bou dombané sio mpulo sio ko séng tebé éné. **18:14** Kéré'é lai i Amangu su sorga madidi pia singkatau bou taloarangu ko buhué mangimang si Sia ii mapalidé." **18:15** Kamagéng ana u singkataunu musala su tengonu, **18:16** Arawé kamagéng tala pamaringangko lai singkatau arau ruang katau. Batu'u su ralungu Buké Susi pia kabawohé, 'Mutingkakadio pia darua arau telung katau saksi déakéng tadéau pulahé'u singkatau mang tengadé nusala.' **18:17** Kamagéngi sié ta manarima u tegungi siré, pakasingka'é su jamaaté. Dang panginsunéngé, kamagéngi sié ta mapulu manarima tegungu jamaaté, dékéngké i sié kéré mudarorong béa dang singkatau ko begangu Mawu Ruata." **18:18** "Kasingka'é: Apang ko ilularangi kemu su dunia, mang lai ilularang su sorga. Kéré'é lai apang ko ipuhinongi kemu su dunia ii mang lai ipuhino su sorga. **18:19** Dang kasingka'é lai: Kamagéng su taloarangi kemu su dunia ii pia duang katau singgighilang su kalawou u halé dang mukukaliomanéngu halé éé, kakaliomanéngé éé mang sarung itarima i Amang-Ku su sorga. **18:20** Batu'u su apa pia darua arau telung katau mukukomolé ualingu Ia, Ia mang éné séé dingangi siré." **18:21** Bou éé i

Petrus dimenta sarangki Yesus dingang nukibalo, "Tuang, kamagéng tuariku nusala si sia, uté sarang pirang sulé ia harusé munggeli u ampungé si sié? Manga pintung sulé?" **18:22** I Yesus simimbahé, "Tala, baliné ketang pitung sulé, kaiso pitung pulo su suléné taha pitung sulé! **18:23** Batu'u kamagéng Mawu Ruata mamarénta, kakakoa'é musulungu pusinghing ii: Singkatau ratu ko pia kanaungé mapulu mudarékéngu utangu apang paparéntangé. **18:24** Su témpongi sié naneta nudarékéng, nipatatengoné si sié paparéntangé simbau ko nakautang yutané, **18:25** dang ta nakawaéhé. Nau ratu éé nuparénta tadéau paparéntangé éé pakiwalu singkawalu dingangu ana kawingé, dang kalawou rarotongé tadéau pamaéhé utangé. **18:26** Paparéntang éé nusurubang su tengungu ratu éé, dingang nukaliomanéng, 'Tuang, pusabaréko su ellang. Ellang sarung mamaéhé kebi utangu ellang.' **18:27** Datu éé nikanawongu naungé kimendagé'i sié, hakiu i sié nangemu kalawou utangé. **18:28** Su témpong paparéntang éé simebang, i sié nusombangu ghawéné, paparéntang simbau ko lai nakautang si sié pira hiwu. I sié nanamé gawéné éé, nikelé'é dingang nubéra, 'Baéhé kebi utangu!' **18:29** Gawéné éé nusurubang su tengoné apidé mududorong, 'Sabaréko horo gawé, kebi sarung daku baéhang!' **18:30** Kaiso paparéntang éé nanolaké. Su simbukané, i sié katéwé nupasu i sié sarang dalungu tahungku sarang i sié mamaéhé utangé. **18:31** Su apang manga paparéntang baliné nakasilo apang ko nariadi, naungi siré nasusa dang dingang nangalaké su ratu. **18:32** Uté datu éé nukui paparéntang dalai éé dingang nubéra si sié, 'I kau paparéntang dalai! Kauli u utangu séng daku niemu ketang ualingi kau nudorong si sia. **18:33** Balinébé i kau lai harusé pia pendang kumendagé'u ghawénu musulungu ia kimendagé'i kau?' **18:34** Datu éé limangéhé dalai-lai. Paparéntang dalai éé nipasu'é su ralungu tahungku sarangi sié nakawaéhé utangé. **18:35** I Yesus nanginsué weké-Né dingangu, wawéra ii, "Kéré'é lai i Amang-Ku su sorga sarung mukoa si kemu simbau-simbau, kamagéngi kemu tamunggeli'u ampungé su ana u singkataunu dingangu kalawo u naung."

19:1 Su témpongi Yesus nasué bou nuhabaré'u kebi-kebi éé, i Sié nanentangu Galilea bou éé nako sarang Yudea su simbekang Salu'u Yordan. **19:2** Mauli taumata timuhu si Sié, dang ndai séé i Sié nupakauléngi siré. **19:3** Bou éé tau Farisi dimenta nanongko si Sié. I siré nukibalo, "Tumuhu atorangu agamangi kité, apa wotongé taumata manindo kawingé dingangu angki'é mudalahaghi?" **19:4** I Yesus simimbahé, "Apa i kemu bedang ta nubasa su ralungu Buké Susi, humonéu i Sié ko nundiadi taumata, bou teta'é séng nundiadi si siré ésé dingangu wawiné?" **19:5** Bou éé i Sié nubéra, 'éé sabapé'é ésé manentangu inang iamangé dang mutindéké dingangu kawingé, uté i radua makoa simbau.' **19:6** Uté i siré baliné lai duang katau, kaiso simbau. éé sabapé'é apang ko séng nipukauhé'u Mawu Ruata ta wotongé iputaléingu taumata." **19:7** Bou éé taumatang Farisi nukibalo si Sié, "Kamagéng kéré'é apa sabapé'é i Musa nangoro taumata punggeli'u suraté'u talaké su kinawing ko nisindongé?" **19:8** I Yesus simimbahé, "I Musa mupakawalangi kemu panindo kawingi kemu baugu i kemu tumaniu susa panintirongé. Tumuhu hinoné baliné bé kéré'é bou téta'é. **19:9** Nau, daringihéko ii: I sai manindo kinawingé sumbalié tau wawiné éé ta napulung ésé baliné--bou éé nusau nukawingu bawiné waliné, i sié séng nawuang." **19:10** Uté manga murité i Yesus nubéra si Sié, "Kamagéng pudalahikingu singkawingang kéré'é, mapiang kuha'é mukawing." **19:11** I Yesus simimbahé, "Baliné kebi taumata makatarima bawéra éé, ketang taumata ko séng nitantu u Mawu Ruata. **19:12** Batu'u pia taumata ko ta mukawing, baugu i siré séng nipuhana kéré'é. Pia lai ko ta makapukawing ualingu kakakoa u taumata waliné. Pia lai ualingu kapuluné sisané ta mukawing, tadéau makapuhale halé u Mawu Ruata. Taumata ko makatarima u tintiro ii, balaé'é i sié panarima." **19:13** Pia taumata numpubawa manga rario sarangki Yesus tadéau i Sié mangalamaté si siré. Kaiso manga murité-é nupedu si siré éé. **19:14** Uté i Yesus nubéra su manga murité-é, "Balaété manga rario éé pasongo su koa-Ku! Aribé seding i siré, batu'u taumata kéré i siré éé makoa umaté'u Mawu Ruata." **19:15** Bou éé i Yesus namelo u lima-Né su tembo u manga rario éé dingang nangalamaté si siré. Buhué i Sié dimaléng bou éé." **19:16** Pia su sihello singkatau ésé dimenta sarangki Yesus, dang

nubéra, "Tuang, kakanoa mapia kéré apa ko hinong daku koaténg tadéau makatarima u pubawiahé kahengang dang kekal?" **19:17** "Apa sabapé'é i kau mukibalo si Sia bou halé u ko mapia? Ketang pia simbau mapia. Kamagéngi kau mapulu mubiahé, i kau harusé tuhu paréntangu Mawu Ruata." **19:18** "Parénta sudé éé?" kakibalongu tau ésé éé. I Yesus simimbahé, "Kumbahang mamaté, kumbahang mawuang, kumbahang manako, kumbahang musaksingu léo, **19:19** pangadaté si papanu dingang si mamanu, dang kendagé'u sinsulungu taumata kéré i kau kumendagé'u watangéngu sisanu." **19:20** "Kebi parénta éé séng daku nituhukang," nisimbahé'u tau ésé éé. "Bedang apa lai déakéng?" **19:21** I Yesus nubéra si sié, "Kamagéngi kau mapulu mubiahé masuku, dakoko walu apang darotongu. Pahiako roité su taumata susa, dang i kau sarung makahombang areta su sorga. Bou éé, mahi'é putuhu si Sia!" **19:22** Nakaringihé bawéra éé, tau ésé umbaséng éé dimaléng dingangu susa naung batu'u i sié napaliung kakala'é. **19:23** Bou éé i Yesus nubéra su manga murité-é, "Ia muhabaré si kemu, tumaniu masusa su taumata kala makoa umaté'u Mawu Ruata. **19:24** Dang ii lai sarung Daku ihabaré si kemu; bedang magampangéng simbau onta sumuhi su lohangu rarahung, bou singkatau kala sumu su Dunia Wuhungu Mawu Ruata. **19:25** Suapang manga murité-é nakaringihé bawérangi Yesus éé, i siré nahérang. "Kamagéng kéré'é," angkungi siré, "ko i sai wué wotongé masalamaté?" **19:26** I Yesus nutehung si siré buhué nubéra, "Su taumata, éé ta mariadi." **19:27** Bou éé i Petrus nubéra, Tehungété, i kami séng nanentangu kebi-kebi baugu tumuhu si Tuang. Dang apa sarung ikatarima i kami? **19:28** I Yesus nubéra si siré, "Pangimangké: Su Dunia Wuhu, Ahusé'u Taumata sarung maiang su kawawantugé-é. Su témpo éé i kemu manga murité-Ku sarung maiang su kararatuang mapulo dua dang muhukungi siré mapulo dua sukungu Israel! **19:29** Dang apang taumata ko séng numpanentangu walé, arau ana u singkatauné ésé arau wawiné, arau inang iamangé, arau ana'é arau kobongé ualingu Ia, taumata éé sarung makatarima mahasu susuléné. Dang i sié sarung manarima u pubawiahé kahengang dingangu kekal, **19:30** Katéwé mauli ko kahimotongangé su orasé ii sarung makoa ko kasamuriangé dang ko su orasé ii ko

kasamuriangé makoa ko kahimotongangé."

Matius 20

20:1 "Kamagéng Mawu Ruata mamarénta, kakakoa'é musulungu pusasihing ii: Pia singkatau taghuangu kobongu anggoré simebang bedang malukadé mudéa taumata puhalé su kobongu anggoré'é. **20:2** Su apang i sié kimiré mamaéhé si siré satu péra sihello, i sié nuparénta si siré puhalé su kobongu anggoré'é. **20:3** Pukulé sio malukadé, taghuangu kobong éé, nusau dimaléng, dang nakasilo taumata pirang katau mululambaihang su pasaré. **20:4** Uté i sié nubérs si siré, 'Dakoko i kemu tarai puhalé su kobongku. I kemu sarung daku baéhangu gaji ko mutatahino.' **20:5** I siré natarai. Pukulé mapulo dua kalihaé dingang pukulé tatelu wawello, taghuangu kobong éé, nusau simebang nukoa halé kéré nikoaré horo. **20:6** Patéhang manga pukulé lima wawello, i sié nusau simebang dang nakasilo bedang pia ko kapulambaihangé. I sié nukibalo si siré, 'Apa mangaléné i kemu dumarisi pusihello matiwalu sii takoaé hambaké'i kemu?' **20:7** I siré simimbahé, 'Takoaré ko mupuhulé i kami.' 'Kamagéng kéré'é angkungu taghuangu kobongé éé, dako'é i kemu tarai puhalé su kobongu anggoréku.' **20:8** Nawawello, taghuangu kobongu anggoré éé nubéra su mandoré'é, 'Kuiéko apang mulahalé dang baéhé gajingi siré simbau-simbau, maneta ko bou simu nuhalé kasamuriangé sarang ko kahorokangé.' **20:9** Bou éé nasongo apang mulahalé ko nuhalé naneta bou pukulé lima wawello. Pusingkatau i siré nanarima u taha satu péra. **20:10** Tuhué nasongo lai mulahalé ko niséwang bedang malukadé. Su naungi siré i siré makatarima dio lebé. Kaiso i siré lai mang ketang nionggolang taha satu péra. **20:11** Su témpong nanarima u roité lai éé, i siré nusunguté su taghuangu kobong: **20:12** 'Manga mulahalé ko dimenta samuri ketang nakapuhulé singkaorasé. Arawé i kami nuhalé sihello matiwalu wati-wati su pedisé, kaiso i Tuang namaéhé si siré musulung si kami!' **20:13** Taghuangu kobong éé simimbahé su singkatau bou i siré, 'Anu, ia ta nusala si kau. Balinébé i kau séng kimiré manarima satu péra bawaéhé'u muhalé sihello?' **20:14** Ala'é roité u, dang kapulé'é. Ia sisaku napulu nangonggo su taumata

ko simu nuhalé samuri éé bawaéhé musulung ko kéré daku nionngo si kemu. **20:15** Apa ia ta wotongé mukoa kapuluku sisaku bou rarotongku? Arau i kau mananoi, ualingu ia malondo?" " **20:16** Bou éé i Yesus sau nubéra, "Kéré'é lai taumata ko samuri sarung makoa ko kahorokangé, dang ko kahorokangé sarung makoa ko kasamuriangé." **20:17** Su témpongi Yesus kadaléngé sarang Yerusalem, su raléng i Sié nukui murité-é i siré mapulo dua pukomolé hala. Bou éé i Sié nubéra si siré. **20:18** "Daringihé! Orasé ii i kité makoa sarang Yerusalem. Pai séé Ahusé'u Taumata sarung isarakang su manga mawu imam dang manga météré'u agama. Bou éé i Sié sarung manarima u hukumang papaté, **20:19** bou éé buhué isarakang su umuté ko begangu Mawu Ruata. I siré sarung muhinakang si Sié, mamahang si Sié dang munggantongi Sié. Kaiso su ello kateluné, i Sié sarung sau mubangung." **20:20** Bou éé kinawingi Zebedeus dimenta dingangu manga ana'é sarangki Yesus. Su tengongi Yesus i Sié nusurubang ualingu pia ko dorongangé. **20:21** I Yesus nukibalo, "Apa kapulungi kau?" Ibu éé simimbahé, "Ia mapulu tadéau anaku darua ii makakaiang singkatau su kuihi dang singkatau lai su kuanéngi Tuang kamagéngi Tuang mamarénta kéré Ratu." **20:22** "I kemu mang begangu apang ko dudorongangi kemu." I Yesus nubéra si siré. "I kemu makatanggong manginung bou panganginungangu simsara ko harusé Daku inungang?" "Makatanggong", sasimbahé'i siré. **20:23** I Yesus nubéra, "Tengadé i kemu sarung manginung bou panganginungang-Ku. Katéwé su halé u i sai ko sarung kumaiang su kuihi dingang su kuanéng-Ku, éé baliné haké-Ku manantu. Apang tanpa éé séng nitilahé su taumata ko séng nitantu i Amang-Ku." **20:24** Su témpongi siré mapulo murité baliné nakaringihé halé éé, i siré nupedu si radua tamahuari éé. **20:25** Ualingu éé, i Yesus nukui si siré kebi buhué nubéra, "I kemu masingka manga tembonangu dunia ko begangu Mawu Ruata, mulinda ana u wanuané. Dang apang ko dalabo su taloarangi siré sarung muneda si siré. **20:26** Arawé i kemu ta wotongé kéré'é. Su simbekané, taumata ko mapulu mutingkakoa labo su taloarangi kemu, harusé makoa paparéntangu. **20:27** Dang taumata ko mapulu mutingkakoa kahimotongangé su taloarangi kemu, harusé mutingkakoa ellangu. **20:28** Musulungu lai Ahusé'u

Taumata; I Sié dimenta balinébé tadéau makitalung, kaiso tadéau mutalung, dang manarakangu awa-é gunangu mangambang taumata mauli." **20:29** Su témpongi siré nanentangu Yerikho, mauli taumata timuhu si Yesus. **20:30** Pia tau wuta ruang katau mumaiang su wiwihé'u raléng. Suapangi radua nakaringihé si Yesus simahé, i radua nenggahé, "Ahusé'i Daud, kendagéko i kami!" **20:31** Taumata mauli séé nupedu si radua dingang nusedingi radua pakaremasé. Kaiso i radua kasaunéng nenggahé, "Tuang, Ahusé'i Daud, kendagéko i kami!" **20:32** Bou éé i Yesus nangedung dingang nukui si radua, "Apa kapulungi rua hinong Daku koaténg gunung i rua?" kakibalongi Yesus. **20:33** I radua simimbahé, "Tuang, i kami mapulu makasilo!" **20:34** I Yesus kimendagé i radua, bou éé i Sié nanelidé matangi radua. Singkatémpo éé lai i radua dingang nakasilo. Bou éé timuhu si Yesus.

Matius 21

21:1 Su témpong kukaraninéngu Yerusalem, i siré nudatingu Betfage su wuludé'u Zaitun. Séé i Yesus nundo'i'u murité-é duang katau paraléng horo. **21:2** "Tamaiko sarang kampong pai su tengo éé," tatanatangi Yesus si radua. "I rua turusé makasilo pia kalidé simbau malaiki dingangu ana'é. Buka'é kebi, dang bawa mahi. **21:3** Kamagéng pia ko manga mukibalo, puhabaré'é si siré, 'Mawu mupaké-e',' uté tau éé dingang mamalang kalidé éé pakiwawa." **21:4** Halé éé mang séng kéré'é tadéau mariadi apang ko niwérangu nabi kéré tanaé ii, **21:5** "Habaréko su Sion Datunu séng kadentané sarangki kemu. Naung-é marinda dang saké-saké su kalidé simbau, ana'u kalidé paranggang." **21:6** Bou éé murité-é rarua éé natamai nukoa ko kéré nitanatang i Yesus si radua. **21:7** I radua nubawa kalidé éé dingangu ana'é. Bou éé i radua nangempahé kahuwangu kalidé éé dingangu jubang i radua. Bou éé i Yesus simaké. **21:8** Napéné taumata pai séé numpamila'u jubangi siré su raléng, kéré'é lai i siré waliné numpamoto manga lélangu kalu dang nangantéhé'e su tarora u raléng. **21:9** Taumata mauli ko kadaléngé su horoné dingang su likudé'i Yesus mumenggongu, "Kaumburé Ahusé'i Daud! Alamaté si Sié ko dimenta su aréngu Mawu!"

Dalo su Mawu Ruata ko Karangétangé!" **21:10** Dang suapangi Yesus simu' su Yerusalem, kaselahé'u soa nugigho. "Ii ko i sai?" kakibalongu taumata singkasoang éé. **21:11** "I Sié Nabi Yesus, bou Nazaret su Galilea," sasimbahé u taumata mauli ko katuhu'é si Sié. **21:12** Bou éé i Yesus simu su Waléngu Mawu, dang nanokolé kauli u taumata mududagang ndai séé. I Sié namalintui manga médang mananukaré doité, dingangu manga kakaiyanéngu mubawalu u paluma. **21:13** Bou éé i Sié nubéra su apang taumata éé, "Su ralungu Buké Susi kabawohé, Mawu nubéra, 'Balé-Ku isusego tanpa u pukakaliomanéngang.' Arawé si kemu kukoaténg tanpa u tahautako!" **21:14** Apang taumata wuta dingangu ko péso dimenta si Yesus su Waléngu Mawu, dang i Sié nupakauléngi siré. **21:15** Arawé manga mawu imam dang manga météré'u agama nupedu nakaringihé manga rario mumenggo su Waléngu Mawu, mububérangu, "Kaumburé Ahusé'i Daud!" **21:16** I siré nubéra si Yesus. "I Kau nakaringihé apang ko niwérangi siré?" "Iya, Ia nakaringihé," sasimbahé'i Yesus. "Apa i kemu bedang ta nubasa sarang manga sinsulé pia ayété ii su Buké Susi. 'Manga rario sususu dang ana luhamu séng nitintirong-Ku puseba u bawérang daralo?'" **21:17** Bou éé i Yesus nanentangi siré, simebang bou soa éé nakoa sarang Betania dang nuhedang pai séé. **21:18** Maluka-lukadé su karuang elloné, su témpong kadaléngé mapulé sarang soa, i Yesus nakapendang nahutung. **21:19** I Sié nakasilo pia kalu ara singkalu su wiwihé'u raléng. I Sié himaung sarang pungu kalu éé, katéwé ta nakaeba buané sarang manga simbau, sulikudé'u rakaluné sisané. I Yesus nubéra su kalu éé, "I kau séng ta sarung mubua!" Kalu éé ringang nalowé. **21:20** Suapang manga murité'i Yesus nakasilo ko nariadi éé, i siré nahérang. "Kéré apa nariadi sarang kalu ara éé turusé nahegu?" kakibalongi siré. **21:21** "Tengadé," sasimbahé'i Yesus, "kamagéngi kemu mangimang kahengang, i kemu makakoa apang ko Daku nikoa su kalu ii. Dang baliné ketang éé, kaiso i kemu sarung makapubéra su wuludé ii, 'Kasapua'é dang karem'é sarang laudé; uté halé éé mang mariadi.' **21:22** Apang ko lai dudorongangi kemu su ralungu kaliomanéng, mang sarung ikatarima i kemu, asalé i kemu mangimang." **21:23** Bou éé i Yesus nusulé sarang Baléngu Mawu, buhué simu dingang nanintiro séé. Su témpongi Sié

kapanintironé, manga mawu imam dingangu tembonangu tau Yahudi dimenta si Sié dang nukibalo, "Apa dasaré i Kau mukukoa kebi-kebi tamai éé? I sai nangonggo u haké si Kau?" **21:24** I Yesus simimbahé, "Ia lai mukibalo si kemu. Kamagéngi kemu sumimbahé, Ia sarung manguli si kemu dingangu haké i sai Ia mukukoa halé tamai éé. **21:25** I Yohanes nundéno dingangu haké i sai? Mawu Ruata arau taumata?" Bou éé manga mawu imam dingangu manga tembonangu tau Yahudi éé i siré naneta'é nugaghighilé. "Kamagéngi kité manguli, 'Dingangu haké u Mawu Ruata,' I Sié nubéra, 'Kamagéng kéré'é apa sabapé'é i kemu ta mangimang si Sié?' **21:26** Arawé kamagéngi kité manguli, 'Dingangu haké u taumata,' i kité matak'u taumata mauli, batu'u i siré kebi mutehung si Yohanes singkatau nabi." **21:27** Nau i siré simimbahé, "I kami bega." Bou éé i Yesus nubéra si siré, "Kamagéng kéré'é Ia lai ta manguli si kemu dingangu haké i sai Ia mukukoa kebi-kebi halé ii." **21:28** "Orasé ii kéré apa su pikirangu halé ii?" i Yesus sau nubéra. "Pia singkatau iamang ko pia ana'é ésé darua. Tau éé tamai nako sarang koa u ana'é iakang, dingang nuhabaré, 'Amang, taraiko sihello ii puhalé su kobongu anggoré.' **21:29** 'Ia madidi,' angkungu ana éé. Kaiso samuriné pikirangé nubawalu dang natarai nako sarang kobong éé. **21:30** Bou éé i amangé éé tamai nako sarang koa u ana'é karuané nuhabaré'u pendung musulung. 'Kérééné'é wué, Pa,' angkungu ana'é karuané éé. Kaiso i sié ta natarai. **21:31** Nau, bou taloarangu ana darua éé, sudé'é ko nukoa kapulungi amangé?" "Ko i akang," nisimbahé'u manga mawu imam dang manga tembonang u tau Yahudi éé. Uté i Yesus nubéra si siré, "Pangimangké: Mananuntu pajaké dingangu manga wawiné ralai sarung makakihoro si kemu mariadi umaté'u Mawu Ruata bou i kemu. **21:32** Batu'u i Yohanes Mundaréno dimenta, dingang nupasilo si kemu kakakoa u mubiahé ko kukapulungu Mawu, kaiso i kemu ta mapulu ralai mangimang tintironé; arawé mananuntu pajaké dingangu manga wawiné ralai mangimang si sié. Kaiso maning i kemu séng nakasilo kebi éé, i kemu mang lai ta mamalu pikirangu dang ta mangimang su Mawu." **21:33** "Daringihéko pia lai pusasihing simbau," angkungi Yesus. "Pia singkatau taghuang tana namuka kobongu anggoré. Nipagaréngé naliku, dingang nukoa lohangu pamamehukang anggoré, bou éé nukoa baléng diaga.

Nasué éé niséwané su mulahalé, buhué i sié nubua sarang soa waliné.

21:34 Su apang séng nudatingu témpong muhono buangu anggoré, taghuangé nundoï u manga paparéntangé sarang koa'u mulahalé u kobong éé, panarima u wagéangé. **21:35** Arawé mulahalé u kobong éé nanamé manga paparéntangu taghuang tana éé: Singkatau nitetu, ko baliné nipaté, dang ko baliné lai nientungangu watu. **21:36** Taghuangu tana éé sau nundoï u paparéntang baliné, nangilémbo mauli bou horo. Kaiso i siré mang lai nikakoa kéré'é. **21:37** Panginsuéngé taghuang tana éé nundoï u ana'é sisané, 'Nalahé anaku mang adaténg,' su pikirangé. **21:38** Kaiso su apang mulahalé u kobong éé nakasilo ana'u taghuang tana éé, i siré lawo i siré nududato, 'Séng i sié ii, mananengalé warisangé. Mahi'é paténgi kité, tadéau i kité makaréa pusaka'é!' **21:39** Uté ana éé nisamé, niremé sarang likudé buhué nipaté." **21:40** I Yesus nukibalo, "Ho kamagéng taghuang kobongu anggoré éé musulé. apa sarung koaténgé su mulahalé éé?" **21:41** I siré simimbahé. "Séng nalahé i sié mamaté apang taumata ralai éé, buhué kobongu anggoré éé iséwané su taumata waliné ko mapulu mupapahia'u wagéang bou hasilé'u tana éé si sié su témponé." **21:42** Uté i Yesus nubéra si siré, "Bedang ta manga sinsulé i kemu nubasa ko mabawohé su Buké Susi? 'Batu ko ta napaké su manga basé u walé séng nakoa tumandihé Ii halé ko nikoa u Mawu. Tengadé kéré'é kapiané!' " **21:43** "Nau putahendungké!" angkungi Yesus, "kebi haké kéré umaté'u Mawu Ruata, sarung alakéng bou i kemu, bou éé igheli su umaté simbau ko sarung muparaléngu paréntangu Mawu Ruata. [**21:44** Taumata ko manawo su watu éé, sarung mararulé; dang taumata ko kaempisangu watu éé, sarung mapisa makoa ebung.]" **21:45** Su témpong manga mawu imam dang manga apang tau Farisi nakaringihé pusasihingi Yesus éé i siré nasingka u humonéu i Yesus muluhabaré'u halé i siré. **21:46** Uté i siré mududéa daléngé manamé si Sié. Katéwé i siré matak u taumata mauli, batu'u taumata mauli kebi mutehung si Yesus singkatau nabi.

Matius 22

22:1 I Yesus sau nududato su tengongu taumata mauli dingangu

pusasihing. **22:2** I Sié nubéra, "Kamagéng Mawu Ruata mamarénta, kakakoa'é kéré pusasihing ii. Pia singkatau ratu nukoa saliwangu kawingu ana'é. **22:3** Datu éé nundoï u paparéntangé paraléng panginsomahé apang taumata ninoté sarang saliwang éé. Kaiso apangi siré ko ninoté nadidi simongo. **22:4** Bou éé ratu éé sau nundoï'u paparéntangé waliné. I sié timanata si siré: 'Puhabaré si siré apang ko ninoté éé: Médang saliwang séng nasadia. Sapiku dingangu ana'é ko kapiangé séng bou nihata. Kebi séng sadia. Songo'é mahi sarang saliwangu kawing!' **22:5** Kaiso apang noté takoaé ko nupendung. I siré nakoa sarang halé u simbau-simbau. Singkatau nakoa sarang kobongé, ko baliné sarang perusahangé; **22:6** dang lai i siré waliné nanamé paparéntangu ratu éé buhué nanetu dingang namaté si siré. **22:7** Su témpong datu éé nakaringihé halé éé, i sié nupedu ralai-lai. I sié nundohong tentarané pamaté si siré apang taha pamaté dingang panutung soang i siré. **22:8** Bou éé i sié nukui apang paparéntangé, buhué nubéra, 'Saliwangu kawing séng sadia, arawé kebi apang notéku séng ta hinoné. **22:9** Ii dakoko tamai kakoa sarang apang daléng labo, dang punoté'é suapang kauli'é taumata pasongo su saliwangu kawing ii.' **22:10** Uté manga paparéntang éé nusau dimaléng. I siré nakoa sarang apang daléng labo, buhué nangomolé apang taumata ko nipusombangi siré tamai séé, ko mapia dang lai ko dalai. Uté napéné'é tampa u pusasaliwangéng éé su saké. **22:11** Bou éé ratu éé simu nukakela apang saké. I sié mang nakasilo pia tau simbau su saliwang éé ko ta nuloho u pakéangu saliwang. **22:12** Bou éé i sié nukibalo si anu éé, 'Anu, kéré apa i kau sarang nakasu' sii baliné dingangu pakéangu saliwang?' Tau éé ta nakawérang apa. **22:13** Bou éé ratu éé nubéra su paparéntangé, 'Hapusé'é laédé'é dingangu limangu tau ii, demé i sié su tampa marendung. Pai séé pia sasangi dingangu sinsara." **22:14** Buhué i Yesus nangeta u pusasihing éé kéré ii, "Mauli ko nikuing, kaiso ketangu mahali nikapilé." **22:15** Bou éé manga tau Farisi tamai nugaghilé kéré apa i siré tadéau makasaung si Yesus dingangu haghing kakibalo. **22:16** Uté i siré nundoï u ringangi siré sarangki Yesus dingangu pirang katau taumata bou golongangi Herodes. I siré éé nubéra si Yesus, "Tuang, i kami masingka i Tuang jujuré. I Tuang manintiro malahé-lahé apang halé u kapulungu

Mawu Ruata, ta mudiangu tingihé'i sai-sai. Baugu i Tuang ta mutatehung gating taumata. **22:17** Ualingu éé, kenangko i Tuang puhabaré si kami; Tumuhu atorangu agamangi kité, apa wotongé mamaehé pajaké su kaisaré arau tala?" **22:18** I Yesus masingka u pendungi siré ralai éé, nau i Sié nubéra, "Ei, manga raléokang! Unué i kemu mangakalé si Sia? **22:19** Kenang pasiala si Sia doité ko pamaehé kemu pajaké!" Bou éé i siré nanonggo u roité péra simbau si Sié. **22:20** I Yesus nukibalo si siré, "Gambaré dingangu aréngi sai ii?" **22:21** "I Kaisaré," nisimbahé'i siré. Uté i Yesus nubéra si siré, "Kamagéng kéré'é, onngo'é si Kaisaré apang ko i Kaisaré taghuangé, dang su Mawu Ruata apang ko Mawu Ruata tataghuangé." **22:22** Su apangi siré nakaringihé ko nilahé éé, i siré nahérang. Nau i siré rimaléng nanetangi Yesus. **22:23** Su sihello éé lai, pia pirang katau tau Saduki dimenta si Yesus. I siré ii golongangu taumata ko pia singka i siré uadé takoaé taumata naté sau mubangung. **22:24** "Pak Guru," angkungi siré. "I Musa nanintiro kéré ii: Kamagéng singkatau ésé maté, dang i sié takoa ana, tuariné harusé pukawing dingangu waluné éé tadéau makagheli u toronang su tau ko naté éé. **22:25** Lenangu pia i siré pitu tamahuari mumatana sii. Ko i akang nukawing bou éé naté takoaé ana. Uté baluné éé nitentang gunung tuariné. **22:26** Tuariné éé mang lai naté takoaé ana. Halé ko musulung nariadi lai su tuariné kateluné dang turusé sarang ko kapituné. **22:27** Panginsuéngé tau wawiné éé lai naté. **22:28** Ho, kamagéng kéré'é su témpong taumata naté sau ipubangung, makoa kawingi sai tau wawiné éé? Batu'u i siré pitu kebi nukawing si sié." **22:29** I Yesus simimbahé, "I kemu séng nusala pikiré baugu i kemu ta nakaena bawérang Buké Susi, dingangu lai kawasangu Mawu Ruata. **22:30** Batu'u kamagéng taumata sarung sau mubangung, i siré séng ta sau mukawing, kaiso i siré sarung mutumbiahé kéré manga malaikaté su sorga. **22:31** Bedang ta manga sinsulé i kemu nubasa apang ko niwérangu Mawu Ruata bou halé u taumata naté sau nipubangung? Mawu Ruata nubéra, **22:32** 'Ia Mawungi Abraham, Mawungi Ishak dang Mawungi Yakub.' Mawu Ruata baliné Mawungu taumata naté. I Sié Mawungu taumata wiahé!" **22:33** Su apang taumata mauli éé nakaringihé tatalagé'i Yesus i siré nahérangu tintiro-Né. **22:34** Su témpongu tau Farisi nakaringihé si Yesus nukoa tau

Saduki sarang ta nakawérang apa, i siré numpukomolé. **22:35** Singkatau bou i siré, ko météré'u agama, nanuka mangakalé si Yesus dingangu kakiwalo simbau. **22:36** "Tuang," angkungé, "parénta sudé'é kahimotongangé su ralungu atorangu agama?" **22:37** I Yesus simimbahé, "Kendagé'u Mawu Ruatanu dingangu kalawo u naungu, dingangu kaselahé'u jiwanu, dang dingangu kalawo u sipirangu. **22:38** éé parénta kahimotongangé dingangu kaaregangé! **22:39** Parénta karuané ko musulungu himotongé éé: Kendagéngu sinsulungu kéré i kau kumendagé'u watangéngu sisanu. **22:40** Kebi atorangu agama ko nionngo i Musa dang tintirongu manga nabi nialasé su parénta rarua éé." **22:41** Sementarangu tau Farisi bedang mukukomolé ndai séé i Yesus nukibalo si siré, **22:42** "Su singka i kemu ko i sai Datung Salamaté? Toronagi sai Sié?" "Toronangi Daud," nisimbahé'i siré. **22:43** "Kamagéng kéré'é" i Yesus nukibalo, "apa sabapé'é Roké u Mawu Ruata nanualagé si Daud tadéau pusego u Ritung Salamaté éé 'Mawu'? Batu'u i Daud nubéra, **22:44** 'Mawu nubéra su Mawuku: kaiangké su kuanéng-Ku **22:45** Nau kamagéngi Daud musego u Datung Salamaté éé Mawu, uté mariadiwé kéré apa i Sié toronangi Daud?" **22:46** Takoaé manga singkatau nakasimbahé si Yesus. Dang naneta bou sihello éé, takoaé ko bahani mukibalongu manga apa lai si Sié.

Matius 23

23:1 Bou éé i Yesus nubéra su taumata mauli dingangu su manga murité-é. **23:2** "Manga météré'u agama dang taumatang Farisi nakaréa kawasa gunang pulahé toraté'i Musa **23:3** Ualingu éé tarima'é dang tehungété kebi-kebi ko iparéntangi siré. Katéwé aribé pukoa apang ko koaténgi siré, batu'u i siré ta muparaléngu apang ko nitintirongi siré. **23:4** I siré manuntu halé masusa dang mangonggo u atorang mabeha, kaiso sarang kadio i siré ta mutulungu taumata muparaléngu tamai éé. **23:5** Kebi ko kukoatengi siré ketang tadéau paki tehungé su taumata. I siré mutatudé mulawungu papéhé u kaliomanéng mawawenahé dingangu mupalaingu bawahémbéngu jubangi siré mananandu! **23:6** I siré mapulu mudéa tanpa kapiangé su waléng saliwang dang kadéra masasadada su apang balé

pukakaliomanéngang. **23:7** I siré makehagé adaténg su manga pasaré, dang kuing 'Tuang; **23:8** Arawé i kemu aribé kapulu kuing 'Tuang, batu'u Tuang kemu ketang simbau, dang i kemu kebi singana u simbau. **23:9** Dang kumbahangi kemu mukui manga singkatau su dunia ii 'i Amang', batu'u i Amangi kemu ketang simbau, ko i Sié i Amang su sorga. **23:10** Dang kumbahangi kemu mapulu kuing 'Pangaha', batu'u pangaha u ketang simbau, ko i Sié Datung Salamaté ko nipudiandungu Mawu Ruata. **23:11** Taumata ko kalabokangé su taloarangi kemu, harusé makoa paparéntangu. **23:12** Taumata ko mutingkarangé u awa'é sarung ipakasana, dang taumata ko mutingkasana u awa'é sarung ipakarangé." **23:13** "Silaka i kemu apang météré'u agama dang manga tau Farisi! I kemu pia lulu makitika. I kemu mumaméto taumata makoa umaté'u Mawu Ruata. I kemu madidi makoa umaté'u Mawu Ruata, dang taumata waliné ko pia kapulu, sahaghéngi kemu. **23:14** Silaka i kemu apang météré'u agama dang manga tau Farisi: I kemu pia lulu makitika. I kemu mangakalé manga wawiné walu dang muhampasé baléné dang tadéau muhembung kakanoa dalai éé i kemu mukaliomanéng mananandu. éé sabapé'é hukumang si kemu sarung mabeha! **23:15** Silaka si kemu apang météré'u agama dang manga tau Farisi! I kemu pia lulu makitika! I kemu rumaléng marau lumiu laudé, dang mamepidé kaselahé'u wanua ketang tadéau mudéa taumata simbau pasu su agamanu. Bou éé su apang tau éé nasu' su agamanu, i sié koaténgi kemu tataho naraka ko duang sulé karalai'é bou i kemu! **23:16** Silaka i kemu pangaha marendung! I kemu manintirongu ii, 'Kamagéng taumata mutéwa manebo Baléngu Mawu, taumata éé ta maiki su téwané; arawé kamagéngi sié mutéwa manebo bulaéng su ralungu Waléng Mawu, i sié kalaiki su téwané éé.' **23:17** I kemu taumata wodo mang buta! Sudé nangilémbu maaregang bulaéngé, arau Baléngu Mawu ko nakawantugé bulaéng éé? **23:18** I kemu manintirongu ii lai, 'Kamagéng singkatau mutéwa manebo mésba, taumata éé ta maiki su téwané; arawé kamagéngi sié mutéwa manebo sasemba ko matatimbo su mésba, i sié kalaiki su téwané éé.' **23:19** Baliné gampang karendungé i kemu! Sudé maaregang? Sasemba arau mésba, ko nakawengi sasemba. **23:20** Ualingu éé, kamagéng singkatau mutéwa, manebo mésba, mangaléné éé i sié mutéwa su ralungu

mesba, dang su apang sasemba ko matatimbo su wowoné. **23:21** Dang kamagéng singkatau mutéwa manebo Baléngu Mawu, éé mangaléné i sié nutéwa su ralungu aréngu Mawu ko mumatana séé. **23:22** Dang kamagéng singkatau mutéwa manebo sorga, éé mangaléné i sié nutéwa su tengongu kakainangu Mawu, dang su tengongu Mawu ko mumaiang séé. **23:23** Silaka i kemu apang météré u agama dang manga tau Farisi! I kemu pia lulu makitika. Haghing dampa kéré manga salasi, dang lai manga rampa waliné, i kemu munggeli u simbahagéang mapulo su Mawu. Sumbalié halé ko kaaregangé su ralungu atorangu agama kéré: karaadilé, pukakakendagé, dang kasasatia, ta pupendungi kemu. Sumbalié ko éé hinoné koaténgi kemu, dingangu lai ta mamelo u ko baliné. **23:24** I kemu manga pangaha buta! Lango su inumangi kemu sahikang, sumbalié onta pélohang i kemu! **23:25** Silaka i kemu manga météré'u agama dang manga tau Farisi! I kemu pia lulu makitika! Manga lainumang dingangu lama i kemu likudé kekisangi kemu pakalénda, sumbalié ralungé napéné u mutungu halé ko nikaréa i kemu bou pamamaksa dingangu anggang. **23:26** Farisi wuta! Kekiséko horo dalungu lainumang dingangu lama i kemu pakawuresi, tadéau likudé'é lai mawuresi! **23:27** Silaka i kemu apang météré'u agama dang manga tau Farisi! I kemu pia lulu makitika! I kemu musulungu manga kubulé bou nilaburang mawira; Bou likudé kakelang masadada, arawé su ralungé napéné u manga ruhi dang apang mawawuhu. **23:28** Kéré'é lai i kemu. Bou likudé kakelang taumata mapia; arawé su ralungé; i kemu napéné u léo dang haghing pelanggarang." **23:29** "Silaka i kemu manga météré u agama dang tau Farisi! I kemu pia lulu makitika! I kemu mukoa kubulé masasadada gunangu manga nabi, dang mulegahé palé u putatahendungang su taumata mapapia wiahé'é. **23:30** Dang i kemu nubéra, 'Kiko i kami nubiahé su témpongi upungi kami horo, i kami ta timuhu dingangi siré ko namaté nabi.' **23:31** Jadi i kemu nangaku humonéu séng i kemu hentongu apang taumata ko namaté nabi! **23:32** Kamagéng kéré'é, pakatepasé dingang pakalapasé dosa ko séng niteta u i upungu éé! **23:33** I kemu mang taumata ralai dang toronangu taumata raralai! Kéré apa i kemu makaliwiré'u watangéngu bou hukumang su naraka? **23:34** Daringihé pakapia-pia; Ia sarung mundoi sarangki kemu manga nabi,

kalawou taumata pandé, dingang manga météré; sengga bou i siré sarung paténgi kemu, dang ko baliné sarung gantongangi kemu. Pia pahangéngi kemu su ralungu walé pukakaliomanéngang, dang bawatukangi kemu bou soa simbau sarang soa waliné. **23:35** Batu'u éé i kemu sarung ihukung ualingu pamamaté ko niko a i kemu su taumata ko takoa salané -- naneta bou pamamaté si Habil ko takoaé salané, sarang nudating pamamaté si Zakharia ana i Berekia, ko nipaténgi kemu su wela u Waléngu Mawu dingangu mésba. **23:36** Pangimangké: kebi éé sarung tanggonangu taumata orasé ii!" **23:37** "Yerusalem, Yerusalem! I kau namaté nabi-nabi. Paparéntangu Mawu nientungangu dingangu watu nudating sarang naté. Séng pira-pirang sulé Ia mapulu mangomolé kawanuanu kéré inangu manu mangokobé ana'é su alungu tatela'é, kaiso i kemu ta mapulu! **23:38** Ualingu éé Mawu Ruata séng ta dumindingang si kau. **23:39** Kasingka'é: Maneta bou ii i kau lai séng ta sarung makasilo si Sia sarangi kau mubéra, 'Alamaté si Sié ko dumenta dingangu aréngu Mawu.' "

Matius 24

24:1 Su témpongi Yesus nanentangu Waléngu Mawu, manga murité-é dimenta si Sié dingang nanebo tarai sarang kakoa Waléngu Mawu. **24:2** I Yesus nubéra si siré, "Apa i kemu séng nakasilo kebi tarai éé? Kasingkaé, sarung takoaé watu sarang simbau su walé éé bedang matatana matatimbo su tampa'é. Kebi-kebi sarung opéhang." **24:3** Bou éé i Yesus simaka sarang Buludé'u Zaitun, dang su témpongi Sié mumaiang, manga murité-é dimenta tadéau makapududato dingang-é sisané. "Habaréko si kami kangéré kebi-kebi éé sarung mariadi," bawérangi siré si Sié. "Apa tatiala mululahé u darentangi Tuang dang panginsuéngu dunia?" **24:4** I Yesus simimbahé, "Pakatatéghang, kumbahang sarangi kemu kaakaléng. **24:5** Batu'u sarung mauli taumata rumenta mubawa aréng-Ku dang muhabaré'u 'Ia Datung Salamaté!' I siré sarung mangakalé taumata mauli. **24:6** I kemu sarung makaringihé letuhé'u pudaralutang dingang habaré'u pusékétang, katéwé tawahaluasu matak. Batu'u kebi halé éé mang harusé mariadi, kaiso éé balinébé séng témponé dunia mukiamaté. **24:7** Bangsa simbau

sarung muséké u bangsa waliné, dang negara simbau sarung mundoka negara waliné. Su apang tampa sarung pia kalahutung dingangu golangu rinuhé. **24:8** Kébi éé buhué panetakéngu sinsara, musulung pendangu kaliki su singkatau wawiné su témpong mubaruntung. **24:9** Bou éé i kemu sarung samékang dang isarakang tadéau pahangéng dang paténg. Kaselahé'u dunia sarung mubinsi i kemu ualingi kemu tumatuhu si Sia. **24:10** Su témpo éé sarung mauli taumata tumalikudé, dang mungkianaté dingang mubinsi u simbau dingangu waliné. **24:11** Mauli nabi palsu sarung luméto, dang mangakalé taumata mauli. **24:12** Kakanoa dalai sarung mamepidé kéré'é kaanuné sarang mauli taumata séng ta mukakendagé. **24:13** Arawé taumata ko mutatahang sarang panginsuéngé, sarung ipakasalamaté. **24:14** Dang Habaré Makaluasé halé u kéré apa Mawu Ruata mamarénta sarung ipakasingka su kaselahé'u dunia, tadéau kebi-kebi taumata makaringihé. Masué éé buhué dunia mukiamate." **24:15** "I kemu sarung makasilo 'Kakanoa dalai makawinasa', dudarisi su tampa susi kéré ko niwérangi Nabi Daniel. (Catatang su ko mubasa: Perhatikangko apa mangaléné!) **24:16** Su témpo éé taumata su Yudea harusé talang sarang buludé. **24:17** Taumata su wuwungangu walé aribé lintu mangala manga apa su ralungu walé. **24:18** Taumata su pulahalékang kumbahang mapulé mangala pakéangé. **24:19** Kéré'é kalentihé ello-ello éé su témpo éé su manga wawiné ko pia kaluwaéng, dang su manga wawiné ko bedang mupupasusung ana! **24:20** Pukaliomanéngko tadéau kumbahangi kemu sarang harusé tumalang su témpong tahiti arau su ellong Sabaté! **24:21** Su ello-ello ko malentihé éé sarung pia susa nangilémbu labo, ko bedang ta sinsulé nariadi bou teta u dunia sarang orasé ii, dang lai séng ta sarung mariadi. **24:22** Kiko Mawu Ruata ta nangeso témponé; uté takoaé ko sarang singkatau masalamaté. Kaiso ualingu umaté-é, Mawu Ruata nupakanimbu'u témpo éé. **24:23** Su témpo éé kamagéng pia manga singkatau muhabaré si kemu, 'Tehungété Datung Salamaté éé séng éné sii!' arau 'i Sié pai séé!' -- kumbahangi kemu mangimang si sié. **24:24** Batu'u sarung lumeto mananalamaté palsu dang nabi palsu. I siré sarung mukoa kakanoa takoaé sihingé dang halé makalahérang gunung pangakalé, kamagéng botongé, sarang umaté'u

Mawu Ruata. **24:25** Uté, tahendungété! Ia séng tebé bou nuhabaré si kemu su horo u halé ii mariadi. **24:26** Kamagéng taumata muhabaré si kemu, 'Tehungété, i Sié éné pai su tana linggi!' -- kumbahangi kemu tamai. Arau kamagéngi siré muhabaré, 'Tehungété i Sié sii mukukumbuni ndaong su kamaré!' -- kumbahang mangimang. **24:27** Batu'u darentangu Ahusé'u Taumata musulungu lahénang kila bou pungu raki, sumenang sarang bahé. **24:28** Suapa pia bangké, séé pia burung taha kina bangké." **24:29** "Ta marengu maliung témpong kasasusa éé, matangelo sarung mutingkarendung dang bulang lai ta sumenang. Manga wituing sarung mungkanawo bou langi. Su témpo éé kalawou mangangawasa su kinoang sarung mumpudalia. **24:30** Bou éé tatialangu Ahusé'u Taumata sarung ikasilo su langi. Su témpo éé kalawou bangsa su dunia sarung mahungkia. I siré makasilo Ahusé'u Taumata dumenta su wowong binawa, dingangu kawawantugé labo. **24:31** Torompété labo sarung puluntingihé dang Ahusé'u Taumata sarung mundoi'u apang malaikaté-é pangomolé umaté-é bou kaepa u wukung dunia, bou pondolé'u langi sarang pondolé'u langi." **24:32** "Pangalako tintiro bou halé u kalu ara. Kamagéng lélangé radio mutingka wiru dingang mutingka lowo dang maneta mutowo, i kemu masingka témpong pedisé séng marani. **24:33** Kéré'é lai kamagéng i kemu makasilo kalawou éé mariadi, i kemu masingka humonéu témponé séng marani kahengang. **24:34** Kasingkaé! Halé éé kebi sarung mariadi su horo u apang taumata wiahé orasé ii masué maté. **24:35** Langi dingangu dunia sarung mailang, arawé bawéra-Ku matatapé sarang karengu'é." **24:36** "Takoaré ko masingka kangéré elloné dang orasé'é, manga malaikaté su sorga wega, Ahusé'u Ruata mang lai bega, ketang i Amang sisané masingka. **24:37** Kamagéng Ahusé'u Taumata sarung dumenta, kakakoa'é musulung lena'u su témpongi Nuh kangéré. **24:38** Su témpo tamai su horo u runu labo éé, taumata kumang manginung, dingang mukawing. Kéré'é turusé sarang nudatingu ellongi Nuh nawi su kapalé. **24:39** Su témpong dunu éé nangema si siré kebi, buhué i siré nasingkau apang ko nariadi. Kéré'é lai kakakoa'é kamagéng Ahusé'u Taumata sarung dumenta. **24:40** Su témpo éé, pia duang katau kahalé'é su kobong; Singkatau bawanéng, dang singkatau lai itentang. **24:41** Bawiné rarua kapunggilingé gandung;

Singkatau bawanéng, dang singkatau lai itentang. **24:42** Nau, pakatatéghangké batu'u i kemu wega kangéré Mawunu sarung dumenta. **24:43** Tahendungété ii! Andéné taghuang balé masingka pukulé pira mananako masongo, i sié séng ta mutiki, tadéau mananako ta sumu su waléné. **24:44** Baugu éé, i kemu mang harusé lai pakasasadia. Batu'u Ahusé'u Taumata sarung dumenta su orasé ko ta nikasingkaténg." **24:45** I Yesus sau nubéra, "Kamagéng kéré'é, paparéntang sudé'é ko matuhu dang pandé? I sié nihéngké u mawuné makoa témbo u paparéntang baliné, tadéau i sié pupakangi siré su témponé. **24:46** Baliné kadio luasé'u paparéntang éé kamagéng mawuné séng musulé, dang makahombang si sié kahalé'é. **24:47** Pangimangké, mawuné éé sarung mupakawalangu kalawo u rarotongé su paparéntangé éé. **24:48** Arawé kamagéng paparéntang éé ralai, i sié sarung mubéra su ralungu naungé, **24:49** 'Mawuku bedang marengu buhué sau musulé,' bou éé i sié naneta mundariha paparéntang baliné, dang kumang manginung dingangu tau wukang. **24:50** Bou éé mawuné sarung dumenta su orasé dang ello ko nikawegang. **24:51** Uté paparéntangé éé sarung pahangéngu mawuné sarang pakawau-wau, dingang iremé su tampa u taumata raléokang. Pai séé i siré sarung mupahungkia mutatahangu sinsara."

Matius 25

25:1 "Kamagéng Ahusé'u Taumata dumenta kéré Mawu, kakakoa'é musulungu pusasihing ii: Pia ana marahuala siré mapulo mananundugé baroité numpangala solong simbau-simbau, buhué simebang nanginsomahé pardégong. **25:2** Limang katau bou i siré wodo, dang i siré sengg pandé. **25:3** I siré lima marahuala wodo, numpubawa solo, katéwé ta nubawa bawaghé u lana. **25:4** I siré lima marahuala pandé nahia u solongi siré dingangu lana bawaghé'é. **25:5** Pardégong éé marengu narenta, nau manga ana marahuala éé séng mapangkulé'u tiki bou éé nipatikilang. **25:6** Séng kaloarané, buhué nikaringihé pia tingihé'u enggo, 'Pardégong narenta! Mahi'é kinsomahéngi sié!' **25:7** Ana marahuala siré mapulo éé nubangung, nundiko u solongi siré. **25:8** Ana marahuala wodo éé nubéra su ko pandé,

'Onggoléko kadio i kami lanangi kemu, batu'u solongi kami séng kukaedusé.' **25:9** 'Ta mariadi!' sasimbahé'i siré pandé, 'batu'u tehang lanangi kité kebi ta makarating. Daléngké puluang su toko.' **25:10** Uté manga ana marahuala wodo éé dimaléng nudéa lana. Su témpongi siré rimaléng pardégong narenta. Manga ana marahuala siré lima ko séng nasadia, simu' singkasu' dingangu pardégong su waléng saliwang dang tukadé dingang niheping! **25:11** Bou éé i siré lima waliné narenta. I siré kakuiné, 'Tuang, Tuang, bukaiko tukadé i kami.' **25:12** Arawé pardégong éé simimbahé, 'Ia begangi kemu!' " **25:13** Bou éé i Yesus nanginsué pusinghing-é éé kéré ii. "Ualingu éé pakakariaga'é, batu'u i kemu begangu elloné arau lai orasé'é." **25:14** "Kamagéngu Ahusé'u Taumata dumenta kéré Mawu kakakoa'é mang musulungu pusinghing ii. Pia mangaésé simbau manadia mubua sarang banua marau. I sié nukui manga paparéntangé, bou éé nanarakangu rarotongé pakikakelai si siré. **25:15** Su manga apang paparéntangé éé nionggolangéngu haké'é tuhu kuaté'u simbau-simbau. Su singkatau nionggolangéngu lima hiwu doité bulaéng. Su ko baliné nionggolangéngu dua hiwu. Dang su singkatau lai nionggolangéngu sihiwu doité bulaéng. Buhué i sié nubua. **25:16** Paparéntang ko nakatarima u lima hiwu doité bulaéng éé turusé dimaléng nudagang, bou éé nakaréa untuné sau lima hiwu doité bulaéng. **25:17** Kéré'é lai paparéntang ko nanarima u dua hiwu doité bulaéng i sié nakauntu lai dua hiwu. **25:18** Arawé paparéntang ko nanarima u sihiwu doité bulaéng éé tanaé nukali lohangé su tana, buhué nulebingu roité'u Tuangé éé séé. **25:19** Marengu kahengang bou éé Tuangi siré buhué nusulé, dang naneta nudarékéng dingangi siré. **25:20** Paparéntang ko nanarima u lima hiwu doité bulaéng dimenta, dingang nanarakangu mapulo hiwu. 'Tuang,' angkungé. 'I Tuang nangonggo u lima hiwu doité bulaéng si sia. Tehungété ia nakaréa untuné lima hiwu.' **25:21** 'Masadada,' angkungu Tuangé, 'I kau paparéntang mapia dingangu satia. Ualingu i kau kapangumbalang su halé kadio, ia sarung manarakangu halé ko nangilémbo labo si kau. Su'é tuhu dingangku su ralungu raluaséku!' **25:22** Bou éé paparéntang ko nanarima u dua hiwu doité bulaéng éé dimenta, dingang nubéra, 'Tuang, i Tuang nangonggo u dua hiwu doité bulaéng si

sia. Tehungété, ia nakaréa untuné sau dua hiwu.' **25:23** 'Masadada,'
angkungu Tuangé, 'i kau paparéntang mapia dingangu satia. Ualingi kau
kapangumbalang su halé kadio, ia sarung manarakangu halé ko
nangilémbu labo. Su'é tuhu dinganku su ralungu raluaséku!' **25:24** Bou éé
paparéntang ko nanarima u sihiwu doité bulaéng éé dimenta, dingang
nubéra, 'Tuang, ia masingka i Tuang taumata mahegisé. I Tuang mangala
buangu sasuang su tampa ko i Tuang ta nusuang, dang mangomolé hasilé'é
su tampa ko i Tuang ta nanawuhé'u biné. **25:25** Ia matakou, nau ia tanaé
nulebingu roité'i Tuang su tana. Ndaong ii roité i Tuang.' **25:26** 'I kau
paparéntang dalai dingangu malasé!' ankungu Tuang éé. 'Oréu i kau séng
masingka u ia mangala buang sasuang su tampa ia ta nusuang, dang
mangomolé hasilé su tampa ko ia ta nanawuhé biné? **25:27** Kamagéng
kéré'é, hinoné i kau mundéso u roitéku éé su bank, tadéau su témpong ia
mapulé, ia sau nakatarima roitéku éé dingangu rénténé. **25:28** Ualingu éé,
ala'é roité éé bou i sié, dang onngo'é su taumata ko séng pia mapulo hiwu
doité bulaéng éé. **25:29** Batu'u su taumata ko séng pia sarung sau
onggolang pakauli, dang si sié sarung nangilémbu kasuku'é. Arawé su
taumata ko takoaé apang ko tutaghuanéngé, ko kakadiokangé ko éné si sié
sarung lai alakéng. **25:30** Dang paparéntang ko takoaé gunané éé, deméé
su likudé su ralungu kararendung. Pai séé i sié sarung mukahuang
dingangu sinsara!' " **25:31** "Kamagéngu Ahusé'u Taumata dumenta kéré
Ratu dudinganéngu apang malaikaté-é, i Sié sarung maiang su
kakaianéng-é ko mawantugé. **25:32** Kalawou bangsa sarung ipukomolé su
tengo-Né. Buhué i Sié mupudalahaéngi siré makoa duang kamonang kéré
gembala mupudalahaéngu domba bou kambing. **25:33** Apang taumata ko
mukukoa kapulungu Mawu Ruata nitani su simbeka kuanéng-é, dang i siré
waliné su kuihiNé. **25:34** Bou éé Ratu éé sarung mubéra si siré su
kuanéng-é, 'Mahié i kemu ko séng nialamaténgi Amang-Ku. Su'é su
Kararatuang ko séng masasadia si kemu bedang bou teta u dunia. **25:35**
Batu'u su témpong Ia nikalunusang, i kemu nupakangu Ia, dang su
témpong Ia narou, i kemu nupanginungu Ia. Ia singkatau raghi, i kemu
nanarima u Ia su walénu. **25:36** Ia takoaé papikung awa-Ku, i kemu séng
nangonggo u pakéang si Sia. Ia masaki, i kemu séng nutalung si Sia. Ia su

tahungku, i kemu séng nutulungu Ia.' **25:37** Uté taumata éé nubéra, 'Mawu, kangéré i kami nakasilo si Kau nikalunusang bou éé i kami nupakangi Kau, arau narou bou éé i kami nupanginungi Kau?' **25:38** Kangéré i kami bou nakasilo si Kau kéré tau raghi, bou éé i kami nanarima i Kau su waléng i kami? Kangéré i Kau takoaé papikung awa-U, bou éé i kami mangonggo u pakéang si Kau? **25:39** Kangéré i kami bou nakasilo si Kau masaki arau su ralungu tahungku, bou éé i kami nutulungi Kau?' **25:40** Datu éé sarung sumimbahé, 'Kasingka'é su témpongi kemu nukoa éé, su singkatau bou taloarangu ana'u singkataunu maning ko karalaikangé, musulungu éé nikoa i kemu si Sia!' **25:41** Bou éé Ratu éé sarung mubéra si siré su kuihi-Né, 'Pamého'é wou ii, manga sétang! Putingkahunu'é su putung ko ta mumaté, ko séng masasadia su Setang dang apang malaikaté'é! **25:42** Batu'u su témpong Ia nikalunusang, i kemu takoaé ko nupakangu Ia; su témpong Ia narou i kemu ta nupanginungi Ia. **25:43** Ia singkatau raghi, i kemu ta nanarima u Ia su walénu. Ia takoaé papikung awa-Ku, i kemu ta nangonggou pakéang si Sia. Ia masaki dang matatahungku, i kemu ta nupendung si Sia.' **25:44** Uté i siré sarung mubéra si Sié, 'Mawu, kangéré i kami nakasilo si Kau nikalunusang, arau narou, arau kéré tau raghi, arau takoaé papikung awa, arau masaki, arau su tahungku, dang i kami ta nupendung si Kau?' **25:45** Datu éé sarung sumimbahé, 'Kasingka'é: su témpongi kemu ta mapulu mutulungu taumata singkatau ko karalaikangé, mangaléné i kemu madidi mutulungu Ia.' **25:46** Uté i siré éé sarung ihukung su hukumang kekal, arawé i siré apang ko mukukoa kapulungu Mawu Ruata sarung makapendang pubawiahé kahengang dang kekal!"

Matius 26

26:1 Su témpongi Yesus nasué wou nanintirongu kebi halé éé, i Sié nubéra su manga murité-é, **26:2** "I kemu masingka lai duang ello Ellong Paska, dang Ahusé'u Taumata sarung isarakang tadéau ghantongang!" **26:3** Su témpo éé manga mawu imam dingang pangaha u tau Yahudi nukomolé su waléng mawu Imam Labo Kayafas. **26:4** I siré nugaghighilé tadéau i siré manamé si Yesus dang mamaté si Sié. **26:5** "Kaiso," angkung i siré,

"kumbahang halé éé koaténg su témpong ello mapia, tehing makakoa ganoha su ana'u kawanua." **26:6** Su témpongi Yesus su Betania, su waléngi Simon ko lenau horo mututatahangu saki kusta, **26:7** pia singkatau wawiné dimenta si Yesus. Pia botolé simbua mabawawa si sié, lohongu lanisé maléghadé. Su témpongi Yesus kasimokolé, tau wawiné éé nanebohé'u lanisé su tembo i Yesus. **26:8** Manga muritéi Yesus nakasilo halé éé nusehu nubawaluang. "Apa gunané kebi ii nipugaghola?" angkungi siré. **26:9** "Lanisé éé botongé ikawalu su arega marangé, dang doité nionngo su tau susa!" **26:10** I Yesus masingka u pikirangi siré, bou éé i siré nubéra, "Apa sabapé'é i kemu mupakasang naungu tau wawiné ii? I sié nukoa simbau ko kapiangé dang irudalo su tenggo-Ku. **26:11** Tau susa hanésé éné su taloarangi kemu, arawé Ia baliné sintinia dingangi kemu. **26:12** Dingangu pananebohé'u lanisé' su wadang-Ku, i sié nanadia gunangu pundalebing-Ku. **26:13** Pangimangké! Su kaselahé'u dunia, su apang Habaré Makaluasé bou Mawu Ruata ipukakéké, kakanoa u tau wawiné ii sarung lai iweké makoa putatahendungang si sié." **26:14** Bou éé singkatau bou taloarangi murité'i Yesus mapulo dua ko isusego si Yudas Iskariot, nakoa sarang koa u manga mawu Imam. **26:15** I sié nubéra si siré. "Apa ionngo i kemu si sia kamagéng ia manarakangi Yesus si kemu?" Uté i siré nundékéng doité telung pulo péra, bou éé nangonggo u roité si sié. **26:16** Naneta bou éé i Yudas mukukalika mudéa loahé mapia-pia tadéau manarakangi Yesus. **26:17** Su ello himotongé su Ello Labo putatahendungang kakangu Boroté Kaigé, manga murité i Yesus dimenta si Sié. I siré nukibalo, "Su apa kapulungi Tuang i kami manadia kangu Paska gunangi Tuang?" **26:18** I Yesus simimbahé, "Dakoko tamai kakoa sarang ko singkatau su soa dang puhabaré si sié, 'Bawéringi Tuang, témpongo-Ku séng nudating: Ia mapulo mamantugé Ellongu Paska dingangu manga murité-Ku su walénu.'" **26:19** Manga murité'i Yesus nukoa'é apang ko niparéntangi Yesus si siré. I siré tamai nanadia kangu Paska éé. **26:20** Suapang nahebi, i Yesus dingang manga murité-é mapulo dua naiang kimang. **26:21** Sementarangi siré kakangé, i Yesus nubéra, "Daringihé: singkatau bou taloarangi kemu sarung mubalu'u Ia." **26:22** Nakaringihé éé, manga murité'i Yesus nungkasusa naungi siré. Bou éé i siré, simbau-

simbau naneta numpukibalo si Yesus, "Tantu maksuté'i Tuang baliné ia!"

26:23 I Yesus simimbahé, "Taumata ko mangunongu boroté su ralungu lainumang dingang-Ku, séng si sié sarung manarakangu Ia. **26:24** Tengadé Ahusé'u Taumata sarung maté kéré mabawohé su Buké Susi. Katéwé silaka su taumata ko mungkianaté Ahusé'u Taumata! Mapiang su taumata éé kamagéngi sié séng tilahé ta nihana!" **26:25** Bou éé i Yudas pengkianaté éé nubéra, "Tantu maksuté'i Tuang baliné ia?" I Yesus simimbahé, "Kéré'é wawéranu!" **26:26** Su témpongi siré kakangé, i Yesus nangala boroté, nukaliomanéng nuhéngké'u tarimakasé. Bou éé i Sié nangangompéng boroté éé buhué nangonggo'é su manga murité-é apidé kabérané, "Pangalako, dang kangké'é; ii ko badang-Ku." **26:27** Nasué éé i Sié nangala tampa u anggoré simbau, nupatarimakasé su Mawu Ruata. Bou éé nangonggo u panganginungang éé su manga murité-é, apidé kabérané, "Panginungké, i kemu kebi. **26:28** Batu'u ii ko daha-Ku ko nipanguaté pudariangu Mawu Ruata -- daha ko séng nipaénggésé su kalawou taumata gunangu kalaampungu rosangi siré. **26:29** Pangimangké: Ia séng ta sarung sau manginung anggoré ii sarang témponé Ia manginung anggoré ko buhu dingangi kemu su Dunia Wuhungi Amang-Ku." **26:30** Bou éé i siré nusulingu sasulingu raralo simbua. Bou éé i siré simaka tarai sarang Buludé'u Zaitun. **26:31** Bou éé i Yesus nubéra su manga murité-é, "Sihebi ii lai i kemu kebi sarung manentangu Ia; batu'u su Buké Susi mabawohé: Mawu Ruata nubéra, 'Ia sarung mamaté gembala éé, dingang gepangu dombané sarung mukaésé.' **26:32** Katéwé suapangu Ia séng sau ipubangung, Ia sarung mangihoro si kemu makoa sarang Galilea." **26:33** I Petrus nubéra si Yesus, "Maning i siré waliné manentangi Tuang, ia sisaku mang tala!" **26:34** "Putahendung," angkungi Yesus nubéra si sié, "sihebi ii lai, su horo u manu kumuku i kau séng télung sulé musunialé'u Ia." **26:35** I Petrus simimbahé, "Maning lai ia maté ringangi Tuang, ia ta mubérangu ia begangi Tuang!" Dang kebi manga murité-é waliné nubéra lai kéré'é. **26:36** Bou éé i Yesus dimaléng dingangu manga murité-é sarang tampa simbau aréngé Getsemani. Pai séé i Sié nubéra si siré, "Kaiangké sii sementarang Ia tamai mukaliomanéng." **26:37** Bou éé i Sié namaringangi Petrus dang manga ana i Zebedeus siré dua tamai singkatami ringang-é. I

Sié naneta pia pendangu naung-é masusa dingang ghagha. **26:38** I Sié nubéra su manga murité-é, "Naung-Ku tumaniu masusa, pendangéng musulungu maté. Katanako i kemu sii, pundiaga dingang-Ku." **26:39** Bou éé i Yesus dimaléng nunggéa kadio, buhué namulangéng su tana nukaliomanéng, "Amang" angkung-é, "kamagéng botongé, pakarauko bou la sinsara ko harusé Daku tatengong ii. Kaiso kumbahang mariadi su kapulu-Ku, piané kariadi tuhu su kapulungi Amang sisané." **26:40** Bou éé i Yesus nusulé mahi sarang koa u murité-é tatelu dang nakahombang si siré katikié. I Sié nubéra si Petrus. "Ketang singkaorasé i kemu telu mang ta makariaga lai dingang-Ku? **26:41** Pundiagako, dang pukaliomanéngko tadéau i kemu ta kahombangengu sasaluka. Tengadé naungu labo mapulu mukoa ko mutatahino katéwé ta makatangong, ualingu tabiété'u taumata éé lomé." **26:42** Nusau sinsulé i Yesus tamai nukaliomanéng, angkung-é "Amang, kamagéng sinsara ii mang harusé Daku daléngang, dang séng ta marau, balaété kariadi su kapulu-Nu." **26:43** Nasué éé i Yesus sau nusulé, dang mang sau nakahombang manga murité-é bedang mututiki, batu'u i siré séng ta makaedangu tiki. **26:44** Sinsulé lai i Yesus nanentangi siré dang su katelung suléné sau nukaliomanéng bawérané musulung. **26:45** Nasué éé i Sié sau nusulé sarang koa u manga murité-é dingang nubéra, "Mang bedang katikié dingang kapangiroloné i kemu? Putehungké séng nudating témponé Ahusé'u Taumata isarakang su limang taumata marosa. **26:46** Pubangungké, enta'é i kité tamai. Tehungété! Taumata ko mubalu'u la séng narenta!" **26:47** Sementarangi Yesus bedang kabérané, i Yudas, singkatau bou taloarang i siré murité-é mapulo dua éé narenta. Mududingangi sié, dimenta lai taumata mauli nahia u péda dingang tatetu. I siré niparéntangu manga mawu imam dang pangaha u taumatang Yahudi. **26:48** I pengkianaté éé séng nupakasingka si siré tatialané ii. "Taumata ko daku imbung, séng i sié taumatané. Samé'é i Sié!" **26:49** Kéré'é nudating u tanpa éé, i Yudas turusé dimani si Yesus dingang nubéra, "Salamaté, Tuang!" Bou éé i sié nangimbu si Yesus. **26:50** I Yesus simimbahé, "Saudara, i kau dumenta mukapura sii?" Bou éé taumata mauli éé dimani, dingang nanamé si Yesus. **26:51** Singkatau bou murité-é ko éné ndai séé dingangi Yesus, nanawu pédané namili ellangu mawu imam labo sarang

tuliné nasahing. **26:52** I Yesus nubéra su murité-é éé, "Taho sau pédanu su homané, batu'u i sai munalangu péda sarung maté ringangu péda. **26:53** Su naungu Ia ko ta makarorong tulung si Amang-Ku, dang i Sié ringangu mundohong su wowongu mapulo dua pasukangu tentarang malaikaté?" **26:54** Katéwé kamagéng kéré'é, mariadi wé kéré apa halé ko kéré niwéra su Buké Susi humonéu mang harusé mariadi kéré ko su orasé ii?" **26:55** Bou éé i Yesus nubéra su taumata mauli éé, "Apa Ia ii singkatau taumata ralai, sarangi kemu rumenta dingangu péda dingang tatetu gunung panamé Sia? Ello-ello Ia mumanintiro su Waléngu Mawu, dang i kemu tananamé si Sia?" **26:56** Kaiso mang séng hinoné kéré'é tadéau mariadi apang ko niwohé'u manga nabi su Buké Susi." Bou éé, manga murité-é nasué timalang nanentangi Yesus. **26:57** Apang taumata ko nanamé si Yesus nubawa si Sié sarang baléngu mawu Imam Labo Kayafas. Pai séé manga météré'u agama dingang pangaha u tau Yahudi séng mukukomolé. **26:58** I Petrus tutuhu si Yesus bou rauné sarang nudatingu relahé'u waléng mawu imam labo. Bou éé i Petrus simu' su relahé éé, dang naiang dingangu mundariaga. I sié mapulu masingka kéré apa kasuéngu kebi-kebi éé. **26:59** Manga mawu imam dingang kaselahé'u Majelis'u Pengadilang Agama mububerusa mudéa ketarangang palsu tadéau mupakanawongu ponésé'u hukumang maté si Yesus. **26:60** Kaiso i siré mang ta nakaréa buktiné sarang simbau, maning mauli ko dimenta kéré saksi léo. Panginsuéngé pia duang katau nutingkatedé su horoné. **26:61** I siré nubéra, "Taumata ii nubéra, 'Ia makarusa Baléngu Mawu Ruata, dang sau Daku ikawangung su ralungu telung ello.' " **26:62** Bou éé mawu imam labo dimarisi, dingang nubéra si Yesus, "Katé i Kau ta sumimbahé su kakibalo ko nitarang si Kau éé?" **26:63** Kaiso i Yesus ketang maremasé. Nusau sinsulé mawu imam labo nubéra si Sié. "Su tengongu Mawu Ruata ko biahé, uliko si kami apa ko i Kau Datung Salamaté, Ahusé'u Ruata?" **26:64** I Yesus simimbahé, "Kéré ko niwéranu. Katéwé pangimangké, maneta bou orasé ii, i kemu sarung makasilo Ahusé'u Taumata maiang su kuanéngu **26:65** Uté mawu imam labo éé nunggedé pakéangé **26:66** Orasé ii kéré apa su pikirangi kemu?" I siré simimbahé, "I Sié nusala, dang harusé maté." **26:67** Bou éé i siré numpangedu ghatangi Yesus, dingang namukulé si Sié. **26:68** Dang

nubéra, "Kenang tika dingang habaré si kami, é i Kau Datung Salamaté! I sai naméru si Kau?" **26:69** I Petrus mumaiang su relahé. Pia singkatau pelayang bawiné nasongo, dang nubéra si Petrus, "Balinébé i kau simbau dingangi Yesus tau Galilea éé?" **26:70** I Petrus nusunialé su tengongi siré kebi. "Ia ta nakaena apa maksuté'u," sasambahé'i Petrus, **26:71** bou éé i sié namého nako sarang deduhé'u tukadé sasukang su relahé. Singkatau pelayang bawiné waliné nakasilo si Petrus, dang nubéra su tengong taumata séé, "Taumata ii lai kanini mududingangi Yesus bou Nazaret éé." **26:72** Bou éé nusau i Petrus nusunialé, dang nutéwa. "Tenga-tengadé ia begangu taumata éé!" angkungi Petrus. **26:73** Ta narena bou éé, apang taumata dudarisi séé dimani si Petrus, dang nubéra, "Pasti mang i kau simbau bou i siré. Kakirala kahengang su rudatonu." **26:74** Bou éé i Petrus nusunialé kahenga-hengang dingang nubéra, "Ia begangu taumata éé!" Singkatémpo éé lai manu kimuku. **26:75** Dang i Petrus nakatahendungké si Yesus séng bou nubéra si sié, "Su horo u manu kumuku, i kau séng telung sulé nusunialé'u Ia." Bou éé i Petrus simebang, kimia dingangu nasusa.

Matius 27

27:1 Maluka-lukadé, kebi-kebi manga mawu imam dingangu pangaha u taumatang Yahudi nangala putusang mamaté si Yesus. **27:2** I siré nuhapusé si Sié, dang nubawa si Sié, bou éé nanarakangi Sié si Pilatus gubernur u Roma. **27:3** Su témpongi Yudas pengkianaté éé nakasilo si Yesus séng niponésé paténg, i sié nakapendang sesilé. Bou éé i sié nanulé roité péra telung pulo éé su manga mawu imam dingangu pangaha u taumatang Yahudi. **27:4** I sié nubéra, "Ia séng nubardosa nubalu u taumata takoaé salané, sarang i sié ihukung paténg!" Arawé i siré simimbahé, "Mupusingu apa i kami? éé urusangu sisanu!" **27:5** I Yudas namahungu roité éé sarang dalungu Waléngu Mawu, buhué rimaléng nunggantong awa'é. **27:6** Manga mawu imam nangémong doité éé dingang nubéra, "Doité ii aréngang daha. Tumuhu atorangu agama, doité ii ta wotongé ipundérma sarang dalungu Waléngu Mawu." **27:7** Bou éé suapangi siré

nasingkanaung, doité éé nipuluangi siré tana ko nisego Tanang Mukakoa Kuring. Tana éé pupaké gunangu pundalébingu tau raghi. **27:8** éé sabapé'é sarang ello ii tana éé nisego "Tana Raha." **27:9** Dingangu éé, naganapé apang ko nihabaré'i nabi Yeremia, ko, "I siré ko nanarima u roité péra telung pulo, arega ko nikiréngu tau Israel kéré wawaéhé si Sié. **27:10** Doité éé nipuluangi siré Tanang Mukakoa Kuring, kéré niperéntangu Mawu si sia." **27:11** Su témpongi Yesus timatengo si Pilatus, gubernur u soa éé i Pilatus nukibalo, "Apa i Kau ii datungu tau Yahudi?" "Kéré'é wawéranu," sasimbahé'i Yesus. **27:12** Arawé su témpongu manga mawu imam dingangu manga pangaha u taumatang Yahudi mututondangu weha mudalahaghi si Yesus, i Sié mang ta simimbahé sarang singkamohong. **27:13** Ualingu éé i Pilatus nubéra si Sié, "Apa i Kau ta nakaringihé kebi ko pububeha i siré si Kau éé?" **27:14** Kaiso i Yesus mang ta simimbahé sarang kadio, hakiu gubernur ketang nahérang. **27:15** Apang Ellong Paska, biasané gubernur muliungu singkatau taumatang hukumang tumuhu piléngu taumata mauli. **27:16** Su témpo éé pia singkatau taumata hukumang ko dio putatéling. Aréngé i Yesus Barabas. **27:17** Nau su témpongu kakakomolé'u taumata mauli, i Pilatus nukibalo si siré, "I sai kapulungi kemu daku iliu gunangi kemu? I Yesus Barabas arau i Yesus ko isusego si Kristus?" **27:18** I Pilatus nubéra kéré'é batu'u i sié masingka, apang mangangawasangu Yahudi nanarakangi Yesus si sié ualingu saki u naung. **27:19** Su témpongi Pilatus mumaiang su tampa u pusidangéng, kawingé nundohongu tatanata ii si sié, "Kumbahangi kau mudalau u palakarangu taumata takoaé salané, batu'u ualingu i Sié, kalongé ia nubaliawa ralai." **27:20** Kaiso manga mawu imam dang manga pangaha u tau Yahudi kasaunéng mumaneti taumata mauli éé tadéau pudorong si Pilatus i Barabas pakiliu dang i Yesus pakihukung. **27:21** Bou éé gubernur sau nukibalo si siré, "Bou i radua éé, i sai kapulungi kemu daku iliu gunangi kemu?" "I Barabas," sasimbahé'i siré. **27:22** "Kamagéng kéré'é apa harusé daku koaténg si Yesus ko isusego si Kristus?" kakibalongi Pilatus si siré. "Gantongké i Sié!" sasimbahé i siré kebi. **27:23** "Katéwé apa halé dalai nikoa-é?" kakibalongi Pilatus. Sau i siré nenggahé maiha, "Gantongké i Sié!" **27:24** Panginsuéngé i Pilatus nupendangi sié séng ta

makakoa apa lai dang aramanungu taumata mauli sarung mumpanulu. Nau i sié nangala aké, bou éé nanguhasé limané su tengongu taumata mauli éé dingangu nubéra, "Kapapaténgu taumata ii baliné makoa tanggonangku! éé urusangi kemu!" **27:25** Kauli u taumata éé simimbahé, "Oré, balaété i kami dingangu manga ana i kami mananggong hukumang baugu papaté-Né!" **27:26** Bou éé i Pilatus nupasebangi Barabas gunangi siré, dang nuparénta puluwagé si Yesus; dingang nanarakangi Sié pakighantong. **27:27** Bou éé manga tentarangi Pilatus nubawa si Yesus sarang dalungu istanangi gubernur, dang kalawo u pasukang nukomolé nuliwung si Yesus. **27:28** I siré nulua pakéangi Yesus, buhué i Sié nilohokangu juba ungu. **27:29** I siré nukoa makota wulanta, dingang nitaka su tembo i Yesus. Bou éé i siré nanelé u teking simbua su lima-Né kuanéng, buhué namulangéng su tengu-Né dingang kahéghésé si Sié. "Salamaté Datung Tau Yahudi!" angkungi siré. **27:30** I siré numpanopa u edu si Sié, dang nagala teking éé, buhué nipuluwagé tembo-é. **27:31** Nasué wou nuting kai si Sié, i siré nulua juba ungu éé sau nilohokangu pakéang-é sisané. Bou éé i Sié niwawa pasebang sarang likudé tadéau gantongang. **27:32** Su raléng, i siré nusombangu tau singkatau bou Kirene aréngé i Simon. I siré namaksa si sié pamasang kalu koroisé'i Yesus. **27:33** Bou éé i siré nudatingu tanpa simbau aréngé Golguta, ko mangaléné "Tanpa u Rarang Tembo." **27:34** Séé i siré nupanginungi Yesus dingangu anggoré mapai. Katéwé i Yesus bou nanémang anggoré éé, i Sié séng madidi mangingung. **27:35** Bou éé i siré nunggantongi Sié, dang nupapahia'u pakéang-é dingangu undi. **27:36** Bou éé i siré naiang nuhapa si Sié séé. **27:37** Su kalu koroisé su wowong tembo-é niwohé kang i siré halé u tuduhang si Sié, bawérané: "I Yesus, Datung Tau Yahudi." **27:38** Nuhindo i Sié i siré lai nunggantong tau ralai darua singkatau su kuanéng, singkatau lai su kuihi-Né. **27:39** Apang taumata sumahé séé kebi kukiling, **27:40** I siré nubéra, "I Kau ko mapulu mulénggé waléngu Mawu Ruata, dang mupararisi'é su ralungu telung ello! Kamagéngi Kau ko Ahusé'u Ruata, lintuko naé bou kalu koroisé, dang pangambangké awa-U!" **27:41** Kéré'é lai manga mawu imam dang manga météré u agama dingangu pangaha u tau Yahudi muluhéghésé si Yesus.

Angkungi siré, **27:42** "I Sié mangambang taumata waliné, arawé awa-é sisané i Sié ta makaambang! Kamagéng i Sié Datung Tau Israel, mapiang ii i Sié lintu bou kalu koroisé, i kami buhué mapulu mangimang si Sié.

27:43 I Sié mangimang su Mawu Ruata, dang nuhabaré'u i Sié ko Ahusé'u Ruata. Ho mahiko tehungangi kité mensangu Mawu Ruata mapulu mangambang si Sié orasé ii." **27:44** Tau kapiré darua ko nighantong dingang-é mang lai muluhinakang si Sié. **27:45** Su kalaiha u ello, karengu u telung kaorasé, kaselahé'u soa éé nutingkarendung. **27:46** Pukulé tatelu wawello, i Yesus nenggahé tingihé maiha, "Eli, Eli lama sabakhtani?" mangaléné, "O Ruata-Ku, o Ruata-Ku, apa sabapé'é i Kau nanetangu Ia?"

27:47 Taumata pirang katau séé nakaringihé tingihé éé, nubéra, "i Sié kakuiné si Elia!" **27:48** Singkatau bou i siré dindengang nangala bunga huso, niuno su anggoré mahaisé. Bou éé nisusu su pondolé'u kalu simpedi, dingang nanogoré sarang biwihé i Yesus. **27:49** Arawé taumata senga nubéra, "Hedoko, mahiko tehungangi kité mensangu i Elia sumongo mangambang si Sié!" **27:50** Bou éé i Yesus sau nenggahé'u tingihé maiha, buhué namalusé singongo-Né. **27:51** Héka sasara kabawiting su ralungu Waléngu Mawu natingkasé napahia darua bou rasi sarang bawa. Dunia kimiolongu rinuhé manga wuludé batu nalahetang. **27:52** Manga kubulé nungkatopé, dang mauli umaté'u Mawu Ruata séng nungkataté sau nipubangung. **27:53** I siré numpusebang bou ralungu kubulé samuringi Yesus nubangung bou papaté, i siré simu' su Yerusalem. Dang pai séé napéné u taumata katehungé si siré. **27:54** Komandangu pasukang dingang manga prajurité ko mundudiaga si Yesus kebi su katatakutang su témpong nakapendang dinuhé dingang nakasilo apang ko nariadi éé. I siré nubéra, "Tengadé, i Sié Ahusé'u Ruata!" **27:55** Séé lai pia manga wawiné mauli katehungé bou rauné. I siré éé ko séng timuhu nutulungi Sié bedang bou Galilea. **27:56** Su taloarang i siré pia i Maria Magdalena, Maria mamangi Yakobus daduangi Yusuf, dingangi mamangu manga ana i Zebedeus. **27:57** Sihebi éé narenta singkatau kala bou Arimatea, arengé i Yusuf. I sié lai tumatuhu si Yesus. **27:58** I sié nakoa sarangki Pilatus, mudorong mayaté i Yesus. I Pilatus nuparénta tadéau mayaté i Yesus pakisarakang si sié. **27:59** Uté i Yusuf nangala mayaté éé, nipikungéngu héka mawira

wuhu. **27:60** Buhué i sié nanampa u janasangi Yesus su ralungu kubulé'é sisané ko nikoa su liangu wuludé batu simbau. Bou éé i sié nulungging batu labo simbau nipuheping kubulé éé, bou éé napulé. **27:61** I Maria Magdalena dingangi Maria waliné natana mumaiang sée tutatengo kubulé éé. **27:62** Su karuang elloné, su ellong Sabaté, manga mawu imam dingangu manga taumatang Farisi natamai singkatamai timatengo si Pilatus **27:63** dingang nubéra, "Tuang i kami nakatahendung su témpong taumata éé bedang biahé, i Sié bou nubéra, 'Maliung telung ello Ia sarung sau mubangung.' **27:64** Ualingu éé, puparéntako taumata pundiaga kubulé éé pakapia-pia sarang mudatingu ello kateluné, tadéau manga murité-é ta makapanako mayaté-é bou éé buhué mudalahabaré su apang taumata i Sié séng nubangung bou papaté. Dang mohong samuri ii bedang nangilémbong karalai'é bou horo." **27:65** "Si kemu pia tentara riaga," angkungi Pilatus, "tamai'é riagaté kubulé éé pakatoghasé." **27:66** Bou éé i siré tamai nako sarang kubulé, nipaléngi siré dingang nipelongu mundariaga'é su tengoné, tadéau takoa ko makapunakalé kubulé éé.

Matius 28

28:1 Su témpong séng naliungu ellong Sabaté, bedang maluka-lukadé su ello Misa, i Maria Magdalena dingangi Maria simbau tamai nuniata kubulé éé. **28:2** Singkianungu dunia nudinuhé maiha. Singkatau malaikaté'u Mawu limintu bou sorga bou éé nulungging batu laheping kubulé éé, dingang naiang su wowoné. **28:3** Gatingu malaikaté éé kakela kila, dingangu pakéangé mawira mawantugé. **28:4** Tentara riaga ko kapundiagé'é sée kakéndéné natakú, nako musulungu tau naté. **28:5** Malaikaté éé nubéra si siré mangawawiné éé, "Aribé kataku! Ia masingka i kemu kapudéa'é si Yesus ko séng nighantong éé. **28:6** I Sié séng tadié'é sii. I Sié séng nubangung kéré ko séng bou nihabaré-é horo. Mahi'é putehung tanpa niralokang-E. **28:7** Ii tamai'é pakaligha' puhabaré su manga murité-é, 'i Sié séng nubangung, dang ii i Sié séng tamai nangihoro si kemu sarang Galilea. Pai sée i kemu sarung makasilo si Sié!' Tahendungété apang ko séng daku niwéra si kemu." **28:8** Dindengangi siré

manga wawiné éé nanetangu kubulé éé. Dingangu taku lau'u kaliagé, i siré katalangé tadéau makapuhabaré'u halé éé su manga murité'i Yesus. **28:9** Singkilendi'u i Yesus himaung nusombang i siré manga wawiné éé, dingang nubérangu, "Salamaté!" Bou éé siré dimani mahi si Sié, buhué nulaheku laédé-é nanemba si Sié. **28:10** "Kumbahang matakou," bawérangi Yesus si siré, "dakoko habaré su manga ana su simbau-Ku tadéau i siré tamai kakoa sarang Galilea; pai séé i siré sarung makasilo si Sia." **28:11** Samantarangi siré manga wawiné éé dimaléng, pirang katau bou i siré tentarang diaga ko mundudiaga kubulé napulé sarang soa nulaporé su manga mawu imam kebi-kebi ko séng nariadi. **28:12** Manga mawu imam nududato dingangu manga pangaha u tau Yahudi, buhué nangonggo'u roité mauli si siré tentarang diaga éé. **28:13** Dingang nubéra. "I kemu harusé muhabaré'u manga murité'i Yesus simongo hebi, nanako mayaté-é su témpongi kemu nipatikilang. **28:14** Dang kamagéng gubernur makaringihé halé éé, hedo i kami mangologé si sié tadéau i kemu ta makahombang susa." **28:15** Uté tentarang diaga éé nundaé doité éé, dang nukoa kéré nitanata si siré. Ualingu éé béké éé bedang nakéké su taloarang tau Yahudi sarang muntehang ii. **28:16** I siré mapulo esa murité`i Yesus éé nakoa sarang buludé su Galilea kéré niparéntangi Yesus si siré. **28:17** Su témpongi siré nakasilo si Yesus pai séé, i siré dingangu nusuba nanemba si Sié. Kaiso mang pia ko bou taloarang i siré bedang sala ta mangimang. **28:18** I Yesus dimani si siré, dingang nubéra, "Kalawou kawasa su sorga dingangu su dunia séng nisarakang si Sia. **28:19** Baugu éé dakoko tamai kakoa sarang kalawou bangsa su kaselahé'u dunia, koako i siré éé mariadi murité-Ku. Dénoko i siré dingangu aréngi Amang, dingangu Ahusé-é, dingangu Roké Susi. **28:20** Panintiro si siré putuhu kebi-kebi ko séng bou Daku niparénta si kemu. Dang putahendungké Ia sintinia mang dumindingang si kemu sarang panginsuéngu dunia."

Markus 1

1:1 Ko ii Habaré'u Raluasé bou halé i Yesus Kristus, Ahusé'u Mawu Ruata. **1:2** Habaré'u Raluasé éé naneta bou kéré ko niwohé i Nabi Yesaya, kéré ii, " 'Ko ii daroi-Ku,' angkungu Mawu Ruata; 'Ia nundo i sié pangihoro si Kau, tadéau i sié pamuka raléng gunangi Kau.' **1:3** Pia taumata mumenggo su tana linggi, 'Sadiaiko raléngu Mawu; pakaléwako apang daléng ko sarung daléngang-é.' " **1:4** Musulungu ko mabawohé éé, kéré'é lai i Yohanes nasepu su tana linggi. I sié nundéno taumata dingang muluhabaré'u habaré bou Mawu Ruata. "I kemu harusé mumputobaté bou kalawou rosangi kemu dang harusé iréno, tadéau Mawu Ruata mangonggo u ampungé si kemu," kéré'é angkungi Yohanes. **1:5** Kebi apang taumata bou Yudea dingang bou soang Yerusalem tamai numpudaringihé si Yohanes. I siré numpangakungu rosangi siré, bou éé i Yohanes nundéno si siré su Salu u Yordan. **1:6** I Yohanes dingangu laku'é bou ruku u onta. Bawekisé'u kaluwaéngé bou pising binatang, kina'é kumbai inumangé gula madu. **1:7** I sié muluhabaré'u habaré ii, "Bou ii mamelasé si sia, sarung dumenta taumata ko bedang nangilémbo labo bou ia. Sarang kumakowo muluka taling sapatu-Né, ia ta hinoné. **1:8** Ia mundéno si kemu dingangu aké, arawé i Sié sarung mundéno si kemu dingangu Roké u Mawu Ruata." **1:9** Su témpong éé i Yesus nasongo bou Nazaret su Galilea, bou éé i Sié niréno i Yohanes su Salu u Yordan. **1:10** Suapangi Yesus naawi bou ralungu salu éé, i Sié nakasilo langi natingkahé dang pia Roké u Mawu Ruata natentung kéré paluma dimoro si Sié. **1:11** Bou éé nikaringihé pia tingihu Mawu Ruata kapahéngétangé, "I Kau ko Ana-Ku ko Daku ikukendagé. I Kau makaluasé naung- Ku." **1:12** Bou éé Roké u Mawu Ruata turusé nubawa si Yesus nakoa sarang tana linggi. **1:13** Epau pulo su elloné i Sié pai séé, susalukaténgu Setang. Manga binatang dulu mududingang si Sié lai pai séé, dang manga malaikaté mututangkang si Sié. **1:14** Suapangi Yohanes nitaho su tahungku, i Yesus tamai nakoa sarang Galilea, dang muluhabaré'u Habaré'u Raluasé bou Mawu Ruata. **1:15** Bawéra-Né, "Mawu Ruata séng maligha maneta mamarénta. Pumputobaté'é bou kalawou rosanu, dang pangimangké su Habaré'u

Raluasé bou Mawu Ruata!" **1:16** Su témpongi Yesus kadaléngé su wiihé'u Ranong Galilea, i Sié nakasilo mananoma duang katau, éé ko i Simon dingang tuariné i Andreas. I radua mumanoma su rano éé. **1:17** I Yesus nubéra si radua, "Mahié tuhu si Sia. Ia sarung manintiro si rua manoma taumata." **1:18** I radua dingang nanentangu soma i radua bou éé nutuhu si Yesus. **1:19** I Yesus turusé dimaléng, bou éé nakasilo lai si radua tamahuari, i Yakobus daduangi Yohanes, ko manga ana i Zebedeus. I radua mumaiang su ralungu sakaéng, kapanamingé soma i radua. **1:20** I Yesus dingang nukui si radua. I radua nanentangi amangi radua su sakaéng dingangu manga taumatang séwané. Bou éé i radua tamai nutuhu si Yesus. **1:21** I Yesus dingangu manga murité-é nahumpa u soang Kapernaum. Su ellong Sabaté tuhué, i Yesus simu su ralungu walé pukakaliomanéngang dingang naneta nanintiro. **1:22** Apang taumata ko nakaringihé si Sié nahérangu kakakoa i Sié manintiro. Baugu i Sié manintiro dingangu kawasa, baliné kéré manga météré'u agama. **1:23** Su témpo éé pia taumata singkatau ko nikasukangu roké dalai simu sarang dalungu walé pukakaliomanéngang, dingangu naenggahé, **1:24** "Oi Yesus, tau Nazaret, i Kau mukoa apa si kami? I Kau sumongo tadéau mupakasilaka i kami? Ia masingka i sai i Kau: I Kau ko daroi susi bou Mawu Ruata!" **1:25** "Karemasé!" I Yesus nuhéang roké dalai éé, "sebanké i kau bou taumata ii!" **1:26** Uté roké dalai éé mangkatéwé nangingko-ngingko taumata éé nubatu iha'é, bou éé simebang dingang kaenggahé. **1:27** Kebi apang taumata nahérang, hakiu i siré mangkaté nukakiwalo, "Ko halé apa ii? Simbau tatintiro ko buhu! Dingangu timadé dang dingangu kawasa i Sié nuparénta roké daralai nipasebang, dang roké dalai éé dimaringihé si Sié!" **1:28** Nau habaré'u halé i Yesus nakéké kéré'é kasahawu'é su kaselahé'u Galilea. **1:29** I Yesus dingangu manga murité-é nanentangu walé pukakaliomanéngang éé, dang tamai nako sarang baléngi Simon daduangi Andreas. I Yakobus daduangi Yohanes natamai lai dingangi siré. **1:30** I émpongi Simon bawiné dudaloka kalahabé. Nau su témpongi Yesus dingangu manga murité-é simu su walé éé, i Yesus nihabaréngu halé éé. **1:31** Uté i Yesus tamai himaung si émpongi Simon éé, dingang nuhegong limané, buhué nameti si sié. Lahabé'é ringang nailang, dang i sié lai naneta

nutalung si siré. **1:32** Nawawello, suapangu matangelo simeda, manga taumata tamai nakoa sarangki Yesus nubawa taumata masasaki dingangu ko nisukangu roké daralai. **1:33** Kalawou taumata su soa éé numpudahemung su tengongu walé éé. **1:34** Bou éé i Sié nupakauléngu taumata mauli ko mututatahangu haghing saki, dingangu lai nanguséré kauli u roké daralai. I Sié ta namalangu manga roké daralai éé mumpulongi, batu'u i siré masingka ko i sai i Sié. **1:35** Su karielloné, néng bedang kalongé, i Yesus nubangung bou éé rimaléng nanentangu walé éé. I Sié nakoa sarang tanpa dio malémpi su likudé'u soa, dang nukaliomanéng pai séé. **1:36** Arawé i Simon dingangu manga ringangé tamai nudéa si Sié. **1:37** Dang suapangi siré nusombangi Sié, i siré nuhabaré, "Taumata kebi kapudéa'é si Tuang." **1:38** Kaiso i Yesus simimbahé, "Enta'é i kité turusé tamai dumaléng sarang soa waliné ko tamai mararani sii. Ia mang harusé munasé tamai séé, baugu ko éé pendung-Ku naramahi." **1:39** Ualingu éé i Yesus nakoa sarang apang tanpa su kaselahé'u Galilea, dang nunasé su apang balé pukakaliomanéngang dang nanguséré apang roké daralai. **1:40** Pia singkatau ko pia saki'é kusta dimenta sarangki Yesus. Tau éé namulangéng dingangu nubéra, "Kamagéngi Tuang mapulu, kéré wotongé i Tuang mupakauléngu ia." **1:41** I Yesus kimendagé'u tau éé. Nau i Sié nanuhung tau éé dingang nubéra, "Ia mapulu, kaulé'é!" **1:42** Singkatémpo éé lai saki'é nailang dang i sié naulé. **1:43** Bou éé i Yesus nangoro si sié pakapulé dingangu timanatangu ii, **1:44** "Tahendungé kumbahang mubeké manga si sai-sai, kaiso dako-é tamai sarang koa u imam, dang pudorong si sié pamariksa tadéau pupakalahé i kau séng naulé. Bou éé su u karaulénu éé, i kau penggeli ko sasembanu putuhu su kéré ko niparéntangi Musa, makoa tatiala su apang taumata humonéu i kau séng tenga-tengadé naulé." **1:45** Kaiso tau éé tamai, dingang nubawekéngu halé ko séng nariadi éé su apang tanpa sarangi Yesus séng ta makasu mapia su soa éé. I Sié ketang mumatana su likudé'u soa su tanpa ko dio maremasé. Kaiso taumata mangkaté mang kasongoné sarangki Sié bou manga apang tanpa.

2:1 Su kapirang elloné wou éé i Yesus nusulé sarang Kapernaum. Uté séng nudalénté habaré'u i Sié ko séng éné su walé. **2:2** Bou éé taumata napéné simongo. I siré nudahemung pai séé sarang nudatingu séng takoaé loahé'é. Su mohongu tukadé nasensingu taumata. Bou éé i Yesus nanualagé'u habaré bou Mawu Ruata si siré. **2:3** Su témpongi Sié bedang kaberané, pia i siré epa kapanéndéngé singkatau ko nipaténé wadangé bawanéng sarangki Yesus. **2:4** Kaiso ualingu kauli u taumata, i siré ta nakarani sarang deduhé-é. Nau, i siré nulekésé atu u walé su ténténgu tanpa kukaianéngi Yesus. Buhué taumata ko nipaténé wadangé éé niuluhé'i siré dingangu wawila'é. **2:5** Suapangi Yesus nakasilo pangangimangi siré kéré'é kalabo'é, i Sié nubéra su taumata ko nipaténé wadangé éé, "Ana-Ku, dosanu séng niampungang." **2:6** I siré pira météré'u agama ko mumaiang séé naneta nukiwalo su ralungu naung, **2:7** "Taumata ii bahani kahengang mubéra kéré'é! I Sié muhinakang Mawu Ruata. I sai makaampung dosa, su likudé'u Mawu Ruata sisané?" **2:8** Su tempo éé lai i Yesus séng masingka u pikirangi siré. Bou éé i Sié nubéra, "Apa sabapé'é i kemu mukiwalo su ralungu naungi kemu kéré'é?" **2:9** Sudé'é malowokang: mubérangu, 'Dosanu séng niampungang', arau mubérangu 'Bangungké, héngké'é wawila'u dingang daléngké'?" **2:10** Arawé orasé ii Ia sarung mupakalahé si kemu humonéu su wowong dunia ii Ahusé'u Taumata pia kawasa mangampung dosa." Bou éé i Yesus nubéra su taumata ko nipaténé wadangé éé, **2:11** Bangungké, héngké'é bawila'u bou éé kapulé'é!" **2:12** I sié dingang nubangung dang ligha nangala tepihé'é bou éé simebang tehungangi siré kebi. Apang taumata nahérang bou éé dingang nudalongu Mawu Ruata. Bawérangi siré, "Bedang ta sinsulé i kité nakasilo halé kéré ii nariadi!" **2:13** I Yesus sau nusulé sarang apéngu Ranong Galilea. Napéné taumata simongo sarangki Sié, bou éé i Sié nanintiro si siré. **2:14** Su témpongi Yesus kadaléngé séé, i Sié nakasumpahi tau mananuntu pajaké ko isusego si Lewi, ana i Alfeus, mumaiang su kantoré'u. I Yesus nubéra si sié, "Tuhu'é si Sia." Ute i Lewi nubua dingang timuhu si Yesus. **2:15** Su témpongi Yesus bedang kapusimokolé su waléngi Lewi, napéné taumata mananuntu pajaké dingangu manga taumata ko tutehungang karalaikangé su tanpa kimang singkakang dingangi Yesus

dingangu manga murité-é. Batu'u séng mauli bou taloarang i siré tutuhu si Yesus. **2:16** I siré manga katau météré'u agama bou taumatang Farisi nakasilo si Yesus kakangé ringangu manga mananuntu pajaké dang dingangu manga taumata ko tutehungang karalaikangé éé. Nau i siré nukiwalo su manga murité'i Yesus, "Apa sabapé'é météré'i kemu kimang dingangu manga taumata mananuntu pajaké dang manga taumata raralai éé?" **2:17** I Yesus nakaringihé kakiwalongi siré éé, i Sié simimbahé, "Taumata matoghasé ta mudéa dokter; ketangu apang ko masaki. Ia dimenta baliné tadéau mudéa taumata ko mupendangu awa'é mapia, kaiso gunangi siré apang taumata ko tehungangu taumata karalaikangé." **2:18** Pia singkatémpo manga murité'i Yohanes Mundaréno dingangu manga tau Farisi kapupuasané. Bou éé pia taumata simongo sarangki Yesus dingang nukiwalo, "Apa sabapé'é murité'i Yohanes Mundaréno dang manga murité'u tau Farisi mupuasa, arawé murité'i Tuang takoaé ko mupuasa?" **2:19** I Yesus simimbahé, "Su saliwangu kawing, apa manga saké su témpo éé ta kumang? Kamagéngu pardégong bedang éné dingangi siré, tantu i siré mang kumang. **2:20** Kaiso sarung pia témponé pardégong éé alakéng bou i siré. Su témpo éé buhuéwé i siré ta kumang. **2:21** Takoaé taumata ko manempélé laku tebé dingangu héka buhu. Batu'u héka tatempélé éé mang kumoho dang makaghaisé laku éé, hakiu kasaunéng makalabo gedé'é. **2:22** Kéré'é lai takoaé taumata ko mutaho u anggoré buhu su tampa tebé. Muntehang anggoré éé makaweka tampa éé. Panginsuengé kebi muboso. Anggoré buhu mang harusé lai itaho su tampa buhu. **2:23** Pia su sihello su ellong Sabaté, pia i Yesus simahé su wailangu gandung simpalang, manga murité'é naneta'é numpanipo wuang gandung. **2:24** Bou éé manga tau Farisi nubéra si Yesus, "Apa sabapé'é manga murité'U limawang atorangu agamangi kité, dang mumpukoa apang ko ilularang su ellong Sabaté?" **2:25-26** I Yesus simimbahé, "Apa i kemu bedang ta nubasa apang ko nikoa i Daud, su témpongi Abyatar kapukoaé halé'é kéré imam labo. Pia i Daud dingangu apang taumata ringangé nahutung, dang takoaé kang, i sié simu sarang dalungu Waléngu Mawu, dang kimang boroté ko lenang bou nisemba su Mawu Ruata. Boroté éé lai nionggo'é su apang taumata ko dingangi sié. Sumbalié tumuhu agamangi

kité, ketangu manga imam botongé kumang boroté éé." **2:27** Bou éé i Yesus nubéra lai, "Ellong Sabaté niko a gunangu taumata; balinébé taumata gunangu ellong Sabaté. **2:28** Nau Ahusé'u Taumata pia kawasa, oré lai su ellong Sabaté."

Markus 3

3:1 I Yesus sau nusulé sarang balé pukakaliomanéngang. Séé pia tau singkatau ko limané simbeka nipaténé. **3:2** Ndai séé pia manga taumata ko mapulu mudéa salangi Yesus, tadéau sarang makapubeha i Sié. Nau i siré mumaniti turusé si Sié mensangi Sié mupakauléngu taumata su ellong Sabaté. **3:3** I Yesus nubéra su tau limané simbeka nipaténé éé, "Darisiko ndai sii." **3:4** Bou éé i Sié nukiwalo su apang taumata ko éné séé, "Tumuhu agama, ko apawé hinong koaténgi kité su ellong Sabaté? Mukoa mapia arau mukoa dalai? Mangambang taumata arau mamaté?" I siré mangkaté ketang naremasé. **3:5** I Yesus limangéhé katehungé tamairamahi su reduhé-é, kaiso i Sié mang lai masusa naung-é, ualingu i siré tumaniu maketi. Bou éé i Sié nubéra su tau éé. "Uluhéko limanu." Tau éé nanguluhé'u limané, dang limané éé dingangu natoghasé. **3:6** Uté manga tau Farisi éé numpanentangu walé pukakaliomanéngang éé, bou éé dingang turusé nududatongu pirang katau taumatangi Herodes, tadéau mamaté si Yesus. **3:7** I Yesus tamai simoho dingangu manga murité-é sarang Danong Galilea. Napéné u taumata bou Galilea tamai nutuhu si Yesus. Mauli lai ko simongo bou Yudea, **3:8** bou Yerusalem, bou wanuang Idumea, dingang bou wanua su simbekang daki bou Yordan, dang bou kaselahé'u soa su Tirus dingangu Sidon. Kebi-kebi i siré numpusongo sarangki Yesus, batu'u i siré séng nakaringihé halé ko séng niko a-é. **3:9** Taumata kéré'é kauli'é, hakiu i Yesus nangoro manga murité-é panadiang sakaéng gunangi Sié, kumbahang sarangi Sié masékéhé'u manga taumata éé. **3:10** I Sié nupakauléngu taumata ko kéré'é kauli'é, hakiu apang taumata masaki mususasuhudé mudéa mutingkaraningi Sié tadéau makasuhung si Sié. **3:11** Apang taumata ko nikasukangu roké dalai, suapangu makasilo si Sié, mangkaté dingang musuba su tengo-Né dingangu mumenggahé, "I Kau ko

Ahusé'u Mawu Ruata!" **3:12** Arawé i Yesus nularang singapang botongé su kalawou roké dalai éé mupakasingka u ko i sai i Sié. **3:13** Bou éé i Yesus simaka sarang buludé simbau, dang nukui apang taumata ko kukapulu-Né. Apang taumata éé kebi dimenta, **3:14** bou éé i Sié namilé bou taloarangi siré mapulo dua su katauné. I Sié nubéra, "Ia namilé si kemu, tadéau i kemu pudingangu Ia, dang tadéau i kemu Daku iroi pangékéngu Habaré'u Raluasé bou Mawu Ruata, **3:15** dang i kemu sarung makatarima u kawasa panguséré roké daralai." **3:16** Ko ii aréngi siré mapulo dua éé: I Simon (ko nisego-é lai si Petrus.) **3:17** I Yakobus dingangu ana u singkatauné i Yohanes, manga ana i Zebedeus (i siré ii nisego-é Boanerges mangaléné "ana u relu"), **3:18** i Andreas, i Filipus, i Bartolomeus, i Matius, i Tomas, i Yakobus ana i Alfeus, i Tadeus, i Simon tau Zelot, **3:19** dang i Yudas Iskariot ko nubalu i Yesus. **3:20** Bou éé i Yesus napulé sarang balé. Kaiso taumata mauli sau simongo nukomolé, hakiu i Yesus dingangu manga murité-é ta nakakang. **3:21** Apang taumata mububérangu, "i Sié séng pulu!" Dang suapangu manga egé-é nakaringihé halé éé, i siré tamai tadéau mangala si Sié. **3:22** Manga météré'u agama ko simongo bou Yerusalem nubéra, "i Sié nikasukangu Beelzebul! Tembonangu roké dalai éé nangonggo u kawasa si Sié tadéau panguséré roké dalai." **3:23** Uté i Yesus nukui taumata mauli éé, dingang nubekéngu pusasihing pirang bau si siré. "Tamakoa roké dalai manguséré roké dalai," angkungi Yesus. **3:24** "Kamagéng simbau negara mapahia pirang kamonang ko kapudaroka'é, negara éé ta makaputataghalé. **3:25** Dang kamagéngu su ralungu walé simbau takoaé kasasimbau dang apang dalohong baléné mududalawang, uté keluarga éé sarung mukaésé. **3:26** Kamagéng su ralungu kararatuangu Setang pia putataléi dingangu pudaroka, kararatuang éé ta maumburé dang séng malahé mang sarung mailang. **3:27** Takoaé ko sarang manga singkatau makasu su ralungu waléngu singkatau matoghasé dang muhampasé darotongé kamagéngi sié ta muhapusé horo taumata matoghasé éé. Bou éé, buhuéwé i sié botongé makapuhampasé darotongé. **3:28** Kasingka'é! Kamagéng taumata mukoa dosa dang muluangu wawéra lahinakang, i sié wotongé ampungang. **3:29** Arawé kamagéngi sié muhinakang Roké u Mawu Ruata, i sié séng ta

onggolangu ampungé! Baugu lahinakang éé ko dosa takoaé panginsuéngé." (**3:30** I Yesus nubéra kéré'é batu'u pia taumata ko nubérangu i Yesus nikasukangu roké dalai.) **3:31** Bou éé i mamangi Yesus dingangu manga tuariné simongo. I siré kapangampalé su likudé dang nundo i taumata pukui si Yesus. **3:32** Témpo éé singendu taumata kukaiang su Yesus. I siré nubéra si Sié, "Pak, i mamangi Tuang dingangu manga tuaringi Tuang bawa su likudé. I siré mudéa si Tuang." **3:33** I Yesus simimbahé, "Ko i sai mama-Ku dingangu tuari- Ku?" **3:34** Bou éé i Sié nutehung su apang taumata ko mumaiang su rehudé-é dingang nubéra, "Ko ii i mama-Ku dingangu manga tuari-Ku! **3:35** Apang taumata ko mukoa kapulungu Mawu Ruata, ko i sié éé tuari-Ku ésé dingangu tuari-Ku bawiné dingangi mama-Ku."

Markus 4

4:1 I Yesus nusau nanintiro su apéngu Ranong Galilea. Napéné u taumata nudahemung si Sié. Ualingu éé tamai i Sié kimaiang su sakaéng singgesa ko mabawalango, dang taumata singendu éé masirisi-risi su wiwihé'u rano. **4:2** Buhué i Yesus nanintirongu halé maui si siré su ralungu pusasihing. Ko kéré ii i Sié nanintiro si siré. **4:3** "Pudaringihéko! Pia singkatau mananawuhé tarai nanawuhé'u biné. **4:4** Su témpongi sié kapanawuhé, pia biné nanawo su raléng. Bou éé nisongongu burung dang kimang biné éé sarang nusué- sué. **4:5** Pia lai ko nanawo su tana mawatu ko tanané manipi. Biné éé masahawu nuhoa batu'u tanané mahali, **4:6** katéwé suapangu matangelo natéi, apang hoa'é éé nalowé bou éé nahegu dang naté baugu hamu'é ta tumaniu maralung. **4:7** Pia lai biné ko nanawo su taloarangu rempugé malahoro. Dempugé éé timuwo dang nangempisé apang laésé'é hakiu ta nubua. **4:8** Katéwé pia lai biné ko nanawo su tana matawa. Biné éé timuwo, bou éé nutingkalabo dingang nubua, pia ko telung pulo, pia ko enungu pulo, dang pia ko mahasu su suléné kauli'é." **4:9** Suapang bou nubekéngu pusasihing éé, i Yesus nubéra, "I kemu ko pia tuli, pudaringihé'é!" **4:10** Su témpongi Yesus ketang sisané, apang taumata ko séng nakaringihé tintiro-Né simongo sarangki Sié nuhindo dingangu

murité-é mapulo dua. I siré mudorong si Sié tadéau panualagé'u mangaléngu pusasihing éé. **4:11** Uté i Yesus nubéra si siré, "I kemu séng nionggolangu gagheli tadéau makasingka rahasiangu halé u kéré apa Mawu Ruata mamarénta. Arawé apang taumatangu likudé'é tintirong dingangu pusasihing, **4:12** tadéau 'I siré sarung muperhatikang turusé katéwé wegangu apang ko mariadi, i siré sarung makaringihé turusé, kaiso ta makaena, ii mariadi tadéau i siré kumbahang makasilo dingangu makaena, dang tadéau kumbahang dumenta sarang koa u Mawu Ruata dang Mawu Ruata mangonggo u ampungé si siré.' " **4:13** Bou éé i Yesus nubéra si siré, "Kamagéngi kemu ta makaena pusasihing éé, kéré apawé i kemu makaena pusasihing baliné? **4:14** Mananawuhé éé ko taumata mumangékéngu habaré bou Mawu Ruata. **4:15** Biné ko nanawo su raléng éé nisihing su manga taumata ko nudaringihé habaré'u kéré apa Mawu Ruata mamarénta. Kéré'é suapang nakaringihé, Setang simongo nangala apang ko séng nisawuhé su ralungu naungi siré. **4:16** Biné ko nanawo su tampa mawatu nisihing su manga taumata ko nudaringihé habaré éé, dang turusé nanarima'é dingangu karluasé'u naung. **4:17** Katéwé habaré éé ta nuhamu su ralungu naungi siré, hakiu ta natahang marengu. Suapangu i siré nakapendang susané arau beha ualingu habaré éé, i siré turusé timalikudé. **4:18** Biné ko nanawo su taloarangu rempugé malahoro éé nisihing su apang taumata ko nakaringihé habaré éé, **4:19** kaiso gumaghangu halé u pubawihé'i siré dang mapulu mubiahé senang. Kapulung badang mudalahaghi nasuhi su naungi siré. Ualingu éé habaré bou Mawu Ruata naheping su ralungu naungi siré, hakiu ta nubua. **4:20** Dang biné ko nanawo su tana matawa éé nisihing su taumata ko mududaringihé habaré éé dang nanarima'é, i siré nubua mauli, pia ko telung pulo, pia ko enungu pulo, dang pia ko mahasu su suléné kauli'é." **4:21** Bou éé i Yesus sau nubéra, "Apa séng lena'u pia taumata ko bou nundiko u solo buhué lingkubangéngu wensadé, arautalang manuhingu solo éé su alungu ralokang? Apa solo éé ta isange'é su sasangétangé? **4:22** Takoaé ko kabawuni ko ta sarung ikasilo; dang takoaé ko ipubawurung ko ta sarung masongkahé. **4:23** Ualingu éé, kamagéngu pia tuli, pudaringihé'é!" **4:24** Bou éé i Yesus nubéra lai, "Puperhatikangko apang

ko nikaringihé'i kemu ii! Ukurang ko ipangukuré'i kemu su taumata waliné mang sarungu lai ipangukuré'u Mawu Ruata si kemu -- dang bedangu lai mapaliu. **4:25** Batu'u su taumata ko séng pia sarung sau onggolang bedang nangilémbo mauli; arawé su taumata ko takoaé apa, apang ko kadio ko bedang pia si sié éé sarung lai alakéng." **4:26** I Yesus sau lai nanepasé'u rudato-Né. "Kamagéngu Mawu Ruata séng mamarénta kéré Ratu, kakakoa'é ikasihing kéré singkatau mananawuhé biné su ralungu ansédé'é. **4:27** Hebi i sié mutiki; ello kela. Sementarangu éé biné éé séng katuwoné turusé dingang kukalabo'é. Arawé kéré apa biné éé tumuwo dingangu malabo, tau éé wega. **4:28** Ko tana éé sisané mupasebangu hasil'é: Kahorokangé lokahé, tuhué wulihé, buhuéwé wuané. **4:29** Dang kamagéngu gandung éé séng maghurang, i sié maneta muharésé batu'u, séng temponé manipo." **4:30** "Kamagéngu Mawu Ruata séng mamarénta, ikasulungi kité dingangu apa?" I Yesus sau lai nukiwalo. "Apa koaténg sulungé ko ikaala i kité kéré panualagé éé? **4:31** Kamagéngu Mawu Ruata séng mamarénta, kakakoaé musulungu pusinghing ii: Kéré watung sawi simbau niala u tau singkatau bou éé nisuang su tana. Batungu sawi éé ko biné kakadiokangé su dunia. **4:32** Kaiso kamagéng séng timuwo, i sié makoa kalabokangé su taloarangu manga apang sasuang. Lélangé kebi masasuhampa hakiu manga burung susongo musaléhé su alungé." **4:33** Kéré'é i Yesus nangala pusinghing mauli ipupanintiro taumata, sarang karatingangu sipirangi siré. **4:34** I Yesus sintinia mang mangala pusinghing kamagéngi Sié manintiro manga taumata éé. Arawé kamagéng kétangi Sié sisané dingangu manga murité-é, i Sié mupakalahé u kebi- kebi éé si siré. **4:35** Su singkawawelloné éé lai, i Yesus nubéra su manga murité-é. "Boété i kité tamai musakaéng pai sarang simbekang dano." **4:36** I Yesus simaké su ralungu sakaéng, dang manga murité nanentangu taumata singendu su apéngu rano, bou éé i siré simaké su sakaéng. Séé pia lai sakaéng baliné. Bou éé i Yesus dingangu manga murité-é nubua. **4:37** Ta narena wou éé timiu anging maiha. Lua naneta mamepélé sakaéng akésimu sarang dalungé hakiu sakaéng séng mapéné u limasé. **4:38** I Yesus katiki'é mapia-pia su pétoné mumanguléléng su raléngang. Manga murité-é tamai dimani namuko si Sié. I siré naanu, "Tuang, apa i Tuang ta mupendung, i

kité masilaka?" **4:39** I Yesus nupeti, bou éé nuhéang anging éé, dang nubéra su rano, "Karedalé, kalénéhé!" Anging éé dingang naredalé, dang dano dingangu nutingkalénéhé. **4:40** Bou éé i Yesus nubéra su manga murité-é, "Apa makataku si kemu? Apa sabapé'é i kemu ta mangimang si Sia?" **4:41** Uté i siré buhuéwé nungkataku dang kabérané i siré lawo i siré, "Ko i sai nau taumata ii, hakiu anging dingangu lua tumuhu si Sié."

Markus 5

5:1 Bou éé i Yesus dingangu manga murité-é nudatingu simbekangu Ranong Galilea, su wanuangu tau Gerasa. **5:2** Kéré'é suapangi Yesus nalintu bou sakaéng, i Sié nisongongu singkatau nungaésé simbau ko simebang bou lohangu kubulé. **5:3** Tau éé niwantingu roké dalai dang mumatana su manga kubulé. I sié séng ta sau bedang ikaiki; maningu lai hanténg. **5:4** Séng masau susuléné laédé dingangu limané hapusang, kaiso manga hanté éé sintinia bawesukangé, dang uasé su laédé'é papedingé. I sié kéré'é kaiha'é hakiu takoaé sarang manga singkatau ko makatahang si sié. **5:5** Ello hebi i sié mumamepedidé apang kubulé dang su manga apang buludé, dang mumaenggahé turusé lau u mumangahau badangé dingangu watu. **5:6** Bedang bou rauné suapangi sié nakasilo si Yesus simongo, i sié tutalang buhué nusuba su tengongi Yesus. **5:7** Dingangu tingihé maina i sié naenggahé, "Yesus, Ahusé'u Mawu Ruata Ko Karangétangé! Ko kapuranéng-U ia ii? Su aréngu Mawu Ruata, ia mukaliomanéng aribé pahangé ia!" (**5:8** Tau éé nubéra kéré'é batu'u i Yesus nubéra si sié, "Roké dalai, sebangké bou taumata ii!") **5:9** Bou éé i Yesus nukiwalo si sié, "I sai aréngu?" Tau éé simimbahé, "Aréngku i 'Ligiun' -- batu'u i kami singendu kahengang!" **5:10** Séng mangkaté haki tau éé mang mududorong suapang botonge si Yesus tadéau aribé pupasebangu roké dalai bou tampa éé. **5:11** Maraningu tampa éé pia bawi singendu mududéa kangsi siré tarai su léngéhé. **5:12** Manga roké dalai éé nudorong si Yesus, "Doi'é i kami pangaling su manga wawi tarai éé." **5:13** Dorongi siré nituhukangi Yesus. Nau, apang roké dalai éé numpusebang bou tau éé buhué timembo su manga wawi éé. Kalawou gepangu wawi éé kebi-kebi numputalang

timumpa bou wiwihé'u towa-é sarang dalungu rano bou éé nawontolé -- kebi-kebi luenang manga dua hiwu kauli'é. **5:14** Manga mundariaga bawi éé kebi tinumalang, dang nukakékéngu habaré éé su kaselahé'u soa dang manga kampong mararani. Buhué apang taumata numpusebang tadéau mubiala apang ko séng nariadi. **5:15** I siré simongo sarangki Yesus, bou éé nakasilo tau ko lena u bou nisukangu roké dalai éé, mumaiang ndai séé. I sié séng dingangu pakéangé, dang pikirangé séng natilang. Uté i siré kebi nataku. **5:16** Kebi apang ko nakasilo halé ko séng nariadi su taumata éé dang su manga wawi, numpubekéngu halé éé. **5:17** Bou éé kawanuangu tampa éé nudorong tadéau i Yesus panentangu tampa éé. **5:18** Su témpongi Yesus simaké su ralungu sakaéng, tau ko lena u niwantingu roké dalai éé mudorong si Yesus, tadéau i sié mutuhu dingang. **5:19** Kaiso i Yesus ta nupakawala, bawéra-Né, "Kapulé'é dang puhabaré'é su apang manga ana u simbau'u apang ko séng nikoa u Mawu si kau dang kéré apa kopiané i Sié si kau!" **5:20** Tau éé tamai rimaléng, dang naneta nubeké su wanuangu Soa Mapulo apang ko séng nikoa i Yesus si sié. Apang taumata kebi nahérang nakaringihé halé éé. **5:21** I Yesus sau nusulé sarang simbekangu rano. Su wiwihé'u rano éé napéné u taumata rimenta nudahemung su reduhé'i Yesus. **5:22** Pia taumata singkatau aréngé i Yairus narenta. I sié simbau pangaha su waléng pukakaliomanéngang su soa éé. Suapangi sié nakasilo si Yesus, i sié ringang nusuba su tengo-Né, **5:23** dingang kadorongé suapang botongé, "Pak, anaku bawiné masaki matedu. Kéré wotongé dentako kindongki panuhung si sié, tadéau i sié maulé dang kumbahang sarang i sié maté!" **5:24** Uté i Yesus natamai ringangi Yairus. Singendu taumata tamai nutuhu si Sié dang mumanékéhé si Sié bou apang lesabé. **5:25** Su taloarangi siré pia lai singkatau wawiné ko séng mapulo dua su taungé masaki dudaléngangu raha ualingu dentangu wulang. **5:26** Manga rarotongé kebi séng nasué nipaké nipamaéhé manga dokter, kaiso mang takoaé ko nakaulé, katéwé saki'é kasaunéng kukabeha'é. **5:27** Tau wawiné éé séng nakaringihé mauli bekéngi i Yesus. Nau su ghumpulé'u taumata singendu éé, i sié nundani si Yesus bou likudé, **5:28** batu'u su naungé, "Asalé'u ia séng makasuhung juba-Né, ia séng maulé!" **5:29** I sié nanuhung jubangi Yesus, dang singkatémpo éé lai

daraléngu rahané napoto. I sié dingang nakapendang saki'é napia. **5:30** Su témpo éé lai i Yesus nakapendang musulungu pia iha nasawu bou awa-é. Nau i sié nubihu nutehung taumata mauli dingang nukibalo, "I sai nanuhung laku-Ku?" **5:31** Manga murité-é nubéra, "I Tuang sisané séng nakasilo kéré'é kauli u taumata musasesé. I Tuang mang bedang lai mukibalongu, ko i sai nanuhung si Tuang?" **5:32** Kaiso i Yesus mang katehungé tamai-ramahi mududéa taumata ko nakasuhung si Sié. **5:33** Tau wawiné éé ko masingka u apa ko nariadi si sié, kakéndéné natakumu mususuba mumangakungu kebi-kebi halé éé su tengongi Yesus. **5:34** Bou éé i Yesus nubéra tau wawiné éé, "I kau ana-Ku, baugu i kau mangimang si Sia, uté i kau naulé! Nau dako'é tamai dingangu salamaté. I kau tenga-tengadé séng napia!" **5:35** Sementarangi Yesus bedang kapubérané, pia pirang katau daroi bou waléngi Yairus narenta, i siré nuhabaré si Yairus, "Ana i Tuang mahuala séng naté. Kuhaété i Tuang bedangu lai mupakasusangi Tuang." **5:36** I Yesus ta nudiangu apang ko nihabaré'u manga taumata éé, i Sié nubéra si Yairus, "Tawahaluasé'u matakumu, ketangu pangimangké!" **5:37** I Yesus turusé dimaléng, katéwé i Sié ta nupakawalangu manga singkatau putuhu dingang-é, sulikudé'i Petrus dingangi Yakobus daduangi Yohanes ko i radua ana u singkatau. **5:38** Suapangi siré nudatingu waléngi Yairus, i Yesus nakasilo séé tumaniu maghara, dang nakaringihé tingihé'u kia dingangu kasuang maiha. **5:39** I Yesus turusé simu dingang nubéra si siré, "Ko apawé makapugigho dingangu makakia si kemu? Dario éé ko ta naté; i sié ketang katiki'é!" **5:40** I siré kebi nahulegéngi Yesus. Nau i Sié nuparénta si siré pasebang kebi. Buhué i Sié namaringangi radua gaghurangu ana éé dingangu murité-é i siré telu simu sarang kamaré'u ana éé. **5:41** I Yesus nanengalé limangu ana éé buhué nubéra si sié, "Talita kum", mangaléné, "Ana bawiné, Ia nubéra si kau: pupeti'e!" **5:42** Ana mahuala éé dingang nupeti dang dimaléng. (Umuré'u ana éé séng mapulo dua sutaungé.) Kebi-kebi ko nakasilo halé éé nahérang. **5:43** Arawé i Yesus nuseding kumbahang-bahang i siré mudalahabaré'u halé éé su manga i sai-sai. Bou éé i Yesus nubéra, "Pakangko ana éé."

Markus 6

6:1 Bou tampa éé, i Yesus dingangu manga murité-é napulé sarang banua-Né. **6:2** Su ellong Sabaté i Sié naneta nanintiro su waléngu pukakaliomanéngang. Séé napéné u taumata. Su témpongu manga taumata éé nakaringihé tatintironi Yesus i siré mangkaté nungkahérang. I siré mububéra, "Nikahombangéngu taumata éé bou apa kalawou halé éé? Ko singka kéré apa ii si Sié? Kéré apa sarangi Sié makakoa halé ko makahérang?" **6:3** I Sié walinébé basé u kalu, ana i Maria, dang manga ana u simbau i Yakobus, i Yoses, i Yudas dingangi Simon? Tengadé, manga wawiné-Né lai tamai mumatana sii." Ualingu éé i siré ta manarima i Sié. **6:4** Bou éé i Yesus nubéra si siré, "Singkatau nabi i sié adaténg su apang tampa, mutatentangu su tampa'é sisané, dang su taloarangu ana u simbau'é dingangu manga eg'éé." **6:5** Séé i Yesus ta nakapukoa tanda hérang sarang manga simbau, sulikudé'u nupakauléngu taumata masasaki pirang katau dingangu nanahulendingu lima-Né si siré. **6:6** I Sié nahérangi siré mang ta mangimang. Bou éé i Yesus tamai rimaléng nakoa sarang apang soa ko mararani séé, dingang nanintiro. **6:7** I Sié namaringangu murité-é i siré mapulo dua, bou éé nundo'i'u siré taha duang katau dingang nangonggo u kawasa panguséré roké daralai. **6:8** I Sié timanata si siré, "Kumbahang mubawa manga apa su raraléngang, sulikudé'u teking. Kumbahang mubawa sinasa arau manga pinikung arautalangu roité. **6:9** Pulohe u sapatu, kaiso aribé pubawa pakéang sarang darua." **6:10** I Sié lai nubéra, "Kamagéngi kemu sumu su walé simbau, katana'é séé sarangi kemu manentangu soa éé. **6:11** Arawé kamagéngi kemu mudatingu tampa simbau, dang taumata séé ta manarima dingangu madidi mudaringihé si kemu, uté tentangké tampa éé. Dang tontongké ebung bou laédé'u koa kéré laonggo ingaté si siré!" **6:12** Uté i siré murité'i mapulo dua éé dimaléng. I siré tamai numpuhabaré'u humonéu taumata harusé pumputobaté bou kalawou rosa. **6:13** Manga murité' éé nanguséré roké dalai mauli, namuhangu lanangu zaitun su taumata masasaki dingang nupakauléngi siré. **6:14** Habaré'u apang ko séng nariadi éé natepasé lai sarangki Ratu Herodes, **6:15** Arawé taumata waliné nubéra, "i Sié i Elia." Pia lai ko

nubéra, "i Sié ko nabi, musulungu nabi su témpo horo." **6:16** Suapangi Herodes nakaringihé halé éé, i sié ringang nubéra, "Nalahé i sié ii i Yohanes Mundaréno ko lena u kangéré ko séng bou raku nipakipoto tembo'é. Ii i sié sau nubiahé!" **6:17** Batu'u su horo u éé i Herodes bou nangoro taumata panamé si Yohanes, dingang nutaho i sié su tahungku. I Herodes nakapukoa kéré'é ualingi Herodias, kinawingi Filipus ko ana u singkatauné sisané. Batu'u i Herodes napulungi Herodias, **6:18** dang i Yohanes séng masau manegungu halé éé si Herodes, "Ta wotongé i kau mudalahiking dingangu kawingu ana u singkataunu éé!" **6:19** Baugu éé i Herodias masaki naungé si Yohanes dang mapulu mamaté si Yohanes, katéwé i sié ta makakoa halé éé, batu'u luhepingangi Herodes. **6:20** Batu'u i Herodes séng nundo i taumata pundiaga si Yohanes pakapia su ralungu tahungku, baugu i sié matak i Yohanes. I sié masingka i Yohanes singkatau taumata mapia ko niroi u Mawu Ruata. Dang mang tengadé kamagéngi Yohanes mubéra, i Herodes mang lai mapulu mudaringihé, maningu naungé mubimbang baugu éé. **6:21** Panginsuéngé i Herodias nakaréa salaké'é su témpong hari jadingi Herodes. Su témpo éé i Herodes nukoa saliwang gunangu mapapangkaté marangé su kararatuangé, apang perwira dingangu apang magagurangu tanpa su Galilea. **6:22** Su saliwang éé ana i Herodias mahuala nusalai, dang éé nakaliagé si Herodes dingangu manga sakéné. Nau i Herodes nakapubéra su ana mahuala éé, "Apang ko ikapulunu, mangkaté pudorong. éé sarung daku iongo si kau!" **6:23** Bou éé i Herodes nudiandi su ana mahuala éé dang nakaputéwa dingang nubéra, "Apang ko dorongangu sarung daku iongo, maning simbeka bou kararatuangku!" **6:24** Uté ana mahuala éé simebang dingang nukibalo si mamané, "Ma, apa kapiangé ko hinong daku dorongang?" I mamané simimbahé, "Pudorongké tembo i Yohanes Mundaréno." **6:25** Ana mahuala éé ligha nusulé sarangki Herodes dingang nubéra, "Su orasé ii lai ia mudorong, ongo'é si sia tembo i Yohanes Mundaréno taho su ralungu baki!" **6:26** Nakaringihé dorong éé i Herodes mangkatéwé nasesa naungé. Kaiso i sié ta makapanolaké dorong éé batu'u i sié séng bou nutéwa su tengongu apang sakéné. **6:27** Nau i sié dingang nuparénta mundariaga'é pangala tembo i Yohanes Mundaréno. Uté perjurité éé tamai nako sarang

tahungku, buhué namoto tembo i Yohanes. **6:28** Bou éé i sié nubawa tembo éé masasung su ralungu baki dang nanarakangu éé su ana mahuala éé. Dang ana mahuala éé nangonggo u éé si mamané. **6:29** Suapangu manga murité'i Yohanes nakaringihé halé éé, i siré tamai nangala mayaté'i Yohanes, buhué nilebingi siré. **6:30** Bou éé apang rasulé ko niutusé'i Yesus éé numpusulé, dang numpukomolé dingangi Yesus. I siré nubeké si Sié kebi-kebi ko séng nikoa dang nitintirongi siré. **6:31** Kéré'é kauli'é umaté mububawali bou masongo maparung, hakiu sarang kumang i Yesus dingangu manga murité-é séng ta makaréa lesabé. Ualaingu éé i Yesus naanu su manga murité-é, "Maléngké i kité makoa sarang tampa dio maremasé tadéau ketangi kité hala dang i kemu wotongé makapangirolo kadio." **6:32** Uté i siré tamai simaké sakaéng nako sarang tampa dio maremasé. **6:33** Kaiso mauli taumata nakasilo si siré nubua bou tampa éé, dang séng masingka u éé ko i siré. Nau kalawou taumata wou apang tampa su wanua éé timalang dimaléngu rulungé mangihoro si Yesus dingangu manga murité-é. **6:34** Suapangi Yesus natumpa wou sakaéng, i Sié makasilo taumata singendu. I Sié kimendagé'i siré, batu'u i siré musulungu domba ko takoaé taghuangé. Nau i Sié naneta nanintirongu halé mauli si siré. **6:35** Suapang nawawello, manga murité'i Yesus nubéra si Sié, "Séng kukahebiné dang tampa ii maghéa. **6:36** Mapiangi Tuang puparéntako taumata tamai ii paraléng, tadéau i siré makapuluang kang i siré su kampong tamai mararani sii." **6:37** Kaiso i Yesus simimbahé, "I kemu'é pupakangi siré." "Oh, apa i kami harusé paraléng tadéau puluang boroté arengangu dua hasu doité péra gunung pupakangu taumata tamai ii?" kéré'é bawérangu manga murité'i Yesus éé. **6:38** Bou éé i Yesus nubéra, "Pira mbau boroté ko éné si kemu? Kenang tamai kakelai." Suapang nitehungangi siré, angkungi siré, "Pia lima mbau dang pia lai kina dua mbua." **6:39** Bou éé i Yesus nangoro taumata éé kebi-kebi pakaiang taha pusingkomolé su rempugé biahé. **6:40** Kebi-kebi i siré numpukaiang maudupé, taha pusingkomolé. Pia ko taha mahasu sukatauné, pia ko lai taha lima mpulo sukatauné singkomolé. **6:41** Bou éé i Yesus nangala boroté lima mbau dingangu kina dua mbua éé, buhué rimalingara tarai sarang langi nupatarimakasé su Mawu Ruata. Buhué i Sié nangangompéng

boroté éé dingang nangonggo'é su manga murité-é tadéau pakipupapahia su taumata mauli. Kina dua mbua éé lai nipupapahia si siré kebi. **6:42** I siré kimang sarang nikawiahéng. **6:43** Bou éé lembéngu kang éé nikomolé'u manga murité 'i Yesus -- kebi-kebi bedang mapulo dua su kahépo'é kauli'é. **6:44** Kauli u mangaésé ko kimang boroté éé luenang kebi-kebi pia u manga lima hiwu sukatauné. **6:45** Bou éé i Yesus turusé nuparénta manga murité-é pubua su sakaéng pangihoro si Sié sarang Betsaida su simbekang dano, sementarangi Sié kapundoiéngu taumata mauli éé pakapulé. **6:46** Suapang bou nundoi u taumata mauli éé, i Yesus simaka sarang buludé nukaliomanéng. **6:47** Suapangu nahebi, sakaéngu manga murité'i Yesus séng dadé su loangé, arawé i Yesus bedang dala su rulungé. **6:48** I Sié nakasilo si siré matééng pundaralung sakaéng éé batu'u mususomahé'u anging. Baugu éé luenang manga bou pukulé tatelu sarang pukulé enung malukadé, i Sié nasongo sarangki siré kadaléngé su wowong sasi. I Sié rimaléng turusé kéré kakakoa u lumiu si siré. **6:49** Su témpongi siré nakasilo ko i Sié kadaléngé su wowong sasi, i siré nanika i Sié himakudé, **6:50** hakiu u siré naenggahé'u taku. Baugu i siré kebi nakasilo si Sié dang limendi dalai-lai. Katéwé i Yesus dingang nubéra si siré, "Pakatarima'é! Ia ii i Yesus. Tawahuluasé'u matak!" **6:51** Bou éé i Sié simaké su sakaéngi siré, anging dingangu nalénéhé. Manga murité éé mangkaté nahérang. **6:52** Tanda hérang bou halé u boroté lima mbau éé bedang ta nikaenangi siré. Mabéha i siré makaena. **6:53** Su témpong nudatingu simbekang dano, i siré namalango su apéngu Genesaret. **6:54** Suapangu i siré natumpa wou sakaéng, manga taumata kebi nakasilo humonéu simongo éé ko i Yesus. **6:55** Buhué i siré numputalang sarang apang tampa su kaselahé'u wanua éé, dang naneta numpubawa apang taumata masaki pai sarang éé. **6:56** Maning lai su apa i Yesus marenta -- balaéwé mensang su kampong, su soané arau su desané -- taumata mang turusé dudenta mubawa taumata masaki su tampa pukakomolang. Buhué i siré mudorong suapang botongé tadéau apang taumata masaki éé ipakawala manuhung jubangi Yesus, maning ketang bawahémbéngé. Apang ko makasuhung, kebi naulé.

Markus 7

7:1 Manga taumatang Farisi singgepang dingangi siré pira météré'u agama bou Yerusalem, dimenta sarangki Yesus. **7:2** I siré nakasilo manga murité'i Yesus pirang katau kimangu lima makotoré kéré tututungkungu agama, mangaléné ta numpanguhasé lima horo tumuhu atorangu agama. **7:3** Taumatang Farisi, kéré'é lai tau Yahudi, i siré satia kahengang mutuhu adaté'u iupungi siré. I siré ta kumang, kamagéngu wedang ta manguhasé lima tumuhu atorang ko nitantu. **7:4** Manga apang ko niluangéng su pasaré bedang ta kanéngang, kamagéng ta uhaséng horo. **7:5** Ualingu éé manga tau Farisi dingangu manga météré'u agama éé i siré nukiwalo si Yesus, "Apa sabapé'é manga murité-U éé kimangu lima ta niuhasé? Apa sabapé'é i siré ta timuhu adaté'i upungi kité?" **7:6** I Yesus simimbahé, "I kemu mang tengadé taumata munapiké! Mang nuhino-hino apang ko nipubérangi Yesaya bou halé i kemu, 'Mawu Ruata nubéra kéré'é ii, Manga umaté éé ketang manemba si Sia dingangu wawéra, arawé naungi siré maraungu Ia. **7:7** Takoaé mangaléné i siré manemba si Sia, batu'u atorangu taumata itintirongi siré kéré kakakoa u éé ko atorang-Ku!" **7:8** Paréntangu Mawu Ruata ta pupendungangi kemu, dang atorangu taumata tengaléngi kemu mapia-pia." **7:9** Bou éé i Yesus nubéra lai, "Kéré'é kapandéné i kemu mutiho u paréntangu Mawu Ruata tadéau ta mamelo u tintirongi kemu. **7:10** I Musa séng nuparéntangu ii, 'Pangadaté si papanu dingangu si mamanu,' dang 'I sai-sai ko mupawéra si papané dingang si mamané, harusé ihukung pakapaté.' **7:11** Arawé i kemu mumanintiro: Kamagéngu taumata nubéra su ghaghurangé, 'Apang ko hinongu daku ionggo si papa dingangu si mama, séng bou raku nisemba su Mawu Ruata,' **7:12** uté i kemu nupakaliwiré'u taumata éé bou tanggonangé mutulungi papané daduangi mamané. **7:13** Nau bou tintironu sisanu ko itutintirongi kemu su manga taumata, i kemu mupakailangu wawérangu Mawu Ruata. Bedang mauli halé kéré ii kukoaténgi kemu." **7:14** Bou éé sau sinsulé i Yesus nukui taumata mauli éé dingang nubera si siré, "Pudaringihéko tadéau makaéna! **7:15** Takoaé manga apa bou likudé'é ko mataho su taumata makalamuhu taumata. Katéwé su simbekané, ko malua bou singkatau, éé

makalamuhu si sié. **7:16** Nau kamagéngu pia tuli pudaringih'é." **7:17** Su témpongi Yesus nanentangu taumata mauli éé dang simu su ralungu walé, manga murité-é nukiwalo si Sié mangaléngu pusinghing éé. **7:18** Uté i Yesus nubéra si siré, "Apa i kemu mang bedang lai ta nakaena? Apa i kemu ta nakaenangu humonéu ko sumu su singkatau ta makalamuhu taumata éé? **7:19** Batu'u ko sumu éé ta mataho su naung, kaiso mataho su tiang, buhué sau sumebang." Dingangu éé i Yesus nulahé u humonéu kebi pubawiahé takoaé ko dalai. **7:20** Bou éé i Yesus sau nubéra, "Ko sumebang bou taumata, ko éé makalamuhu si sié. **7:21** Batu'u bou ralungé, mangaléné bou ralungu naung, dumenta pikirang daralai ko makakoa taumata musundalé, manako, mamaté, **7:22** mawuang, muléo, muhinakang, dang mukoa kalawou apang ko dalai, manganggang, takoaé adaté, masaki naung, maoboté dang ta kaulikang. **7:23** Kebi apang ko dalai éé sumebang bou ralungu naung, dang éé makalamuhu taumata." **7:24** Bou éé i Yesus nanentangu tanpa éé, dang tamai nakoa sarang banua maraningu soang Tirus. I Sié naawi su walé simbau dang mututiho madidi pia taumata ko makasingka i Sié éné séé. Kaiso i sié mang ta nakapukumbungu awa-é. **7:25** Pia gaghurang bawiné simbau, ko ana'é wawiné nikasukangu roké dalai, nakaringihé halé i Yesus. I sié simongo sarangki Yesus dingang nusurubang su tenggo-Né, **7:26** dingang mudorong si Yesus panguséré'u roké dalai bou ana éé. Bawiné éé baliné tau Yahudi, ko nipuhana su Fenisia su wanuang Siria. **7:27** I Yesus nubéra si sié, "Mangarario harusé ipakang horo. Dalai mangala kangu mangarario tadéau itéléde su kapuna." **7:28** Tau wawine éé simbahé, "Tuang, manga kapuna su alungu méda mang lai kumang lémo u kang iremé u mangarario!" **7:29** Bou éé i Yesus nubéra si sié, "Ualingu sasimbahé'u éé, dako'é kapulé; roké dalai éé séng simebang bou ana'u!" **7:30** Tau wawiné éé napulé. Su walé i sié nakahombang ana'é dudaloka su ralokang, dang roké dalai tenga-tengadé séng tadié'é wou ana éé. **7:31** Bou éé i Yesus nanentangu wanuang Tirus, nanurusé u raraléng-é limiu Sidon sarang Danong Galilea. I Sié nutuhu daléng bou wanuang Soa Mapulo. **7:32** Pai séé taumata nubawa sarangki Sié tau wobo singkatau ko bedang lai béngélé. I siré mudorong si Yesus panelidé'u lima-Né su tau éé. **7:33** I

Yesus nubawa tau éé nihaé sisané bou taumata mauli, buhué nanguhingu talimedo-Né su tuliné rua mbeka. Bou éé i Yesus nangedu, dingangu nanapu lilangu tau éé. **7:34** Bou éé i Yesus dimalingara sarang langi, buhué siminda maralung dingang nubéra su tau éé, "Efata", mangaléné, "Kawuka'é"! **7:35** Tulingu tau éé naloahé dang lilané sau nutingkasikomé, dang i sié séng naneta makawéra mapia. **7:36** Buhué i Yesus nusedingi siré kebi mubekéngu halé éé si sai-sai. Kaiso manamba i Yesus mularang, i siré kasaunéng lai mudalahabaré. **7:37** Dang kebi apang taumata ko nakaringihé éé nahérang. I siré nubéra, "Kebi-kebi séng niko-a-é pakapia! Nangilémbu lai i Sié nupakakoa u taumata wéngélé nakaringihé dang tau wobo nakawéra!"

Markus 8

8:1 Ta narena wou éé, pia lai taumata singgepang dimenta nukomolé. Ualangu takoaé kang i siré, i Yesus nukui manga murité-é dingangu nubéra, **8:2** "Ia kumendagé'u taumata mauli ii. Séng telung ello karengu'é i siré tutakidé dingang-Ku dang su orasé ii i siré séng takoaé kang. **8:3** Kamagéngu Ia mundoi i siré pakapulé tiang takoaé lohoné, i siré tehing lumunggi su raléng. Nangilémbu su taloarangi siré pia ko dimenta bou mararau!" **8:4** Manga murité'i Yesus simimbahé, "Su tanpa marau ii, taumata makaréa su apa kang ko botongé makatiudé kanéngangu taumata kebi-kebi ii?" **8:5** "Pira kauli'é boroté ko éné si kemu?" kakiwalongi Yesus si siré. "Pitu," sasimbahé'i siré. **8:6** Uté i Yesus nuparénta taumata mauli éé pakaiang su tana, buhué i Sié nangala boroté pitu éé dingang nupatarimakasé su Mawu Ruata. Bou éé i Sié nangangompéng boroté éé dingangu lima-Né buhué nunggeli u éé su manga murité-é tadéau pakipupapahia su apang taumata. Uté manga murité-é nupapahia u boroté éé. **8:7** Si siré lai pia kina dadio pira mbua. I Yesus mupatarimakasé su Mawu Ruata ualingu kina éé, buhué nuparénta manga murité-é pupapahia u kina éé lai. **8:8-9** I siré numpukang, sarang nungkawiahé -- pupatéhang pia u manga epa u hiwu sukatauné taumata kimang. Bou éé manga murité'i Yesus nangomolé lembéngu kang -- bedang pitung kahépo napéné. Bou éé

i Yesus nangoro apang taumata éé pakapulé, **8:10** dang i Sié dingangu manga murité-é turusé simaké sakaéng nako sarang banuang Dalmanuta. **8:11** Taumatang Farisi i siré pirang katau dimenta sarangki Yesus, dang naneta nupapangala dingang-é tadéau mangakalé si Sié. I siré nudorong si Yesus pukoa tanda hérang kéré tatialangu humonéu i Sié ko dimenta bou Mawu Ruata. **8:12** I Yesus siminda maralung bou éé simimbahé, "Apa sabapé'é manga taumata orasé ii kebi mumpudorong Ia pukoa tanda hérang? Tala! Ia ta mapulu munggeli u tanda kéré'é si siré!" **8:13** Bou éé i Yesus nanentangi siré, dingang turusé simaké su sakaéng; buhué nubua sarang simbekangu rano éé. **8:14** Manga murité'i Yesus ta nakatahendung nubawa boroté pakawaghé. Si siré mang ketang pia boroté simbau su sakaéng. **8:15** "Pakalaingaté su ragingu manga tau Farisi dingangu ragingi Herodes." angkungi Yesus. **8:16** Uté manga murité'i Yesus naneta numpududatongu halé éé. Angkungi siré, "I Sié nakapubéra kéré'é, batu'u si kité takoaé boroté." **8:17** I Yesus masingka u apang ko pududaréndéhé'i siré. Ualingu éé i Sié nukibalo si siré, "Apa sabapé'é i kemu mudaréndéhé'u si kemu takoaé boroté? Apa i kemu ko mang bega dang lai bedang ta nakaena? Kéré'é kawawoné pikirangi kemu?" **8:18** I kemu pia mata -- apawé sabapé'é mang ta makasilo? I kemu pia tuli -- apawé sabapé'é mang ta makaringihé? I kemu ta nakatahendung **8:19** boroté lima mbau Daku nikakompéng gunangu taumata lima hiwu sukatauné? Pirang kahépo lembéngu kang ko nikomolé'i kemu?" "Mapulo dua," angkungi siré. **8:20** "Dang su témpongu Ia nangangompéng boroté pitu gunangu taumata epa u hiwu sukatauné," i Yesus nubéra lai, "pirang kahépo lembéngu kang ko nikomolé'i kemu?" "Pitu," angkungi siré. **8:21** "Ho, bedang lai i kemu ta makaena?" i Yesus sau nubéra. **8:22** I siré séng nudatingu Betsaida. Séé pia taumata nubawa singkatau wuta sarangki Yesus, dang nudorong si Sié tadéau panuhung tau wuta éé sarang pupakauléngi sié. **8:23** Uté i Yesus nanengalé limangu tau wuta éé dingangu nanata si sié simebang bou soa éé. Bou éé i Yesus nanopa u edu su matangu tau éé. I Sié nanelidé'u lima-Né su matangu tau éé, buhué nukibalo si sié, "Séng botongé i kau makasilo manga apa orasé ii?" **8:24** Tau éé nutehung sarang tenggo, bou éé nubéra, "Iya ia nakasilo taumata

kadaléngé; katéwé i siré tehungang kakela laésé'u kalu." **8:25** I Yesus sau nanelidé'u lima-Né su matangu tau éé. Sinsulé ii taumata éé nupapaksa suapang botongé mutehung. Matané natualagé, dang kebi-kebi séng nikasiloné malahé- lahé. **8:26** Buhué i Yesus nubéra si sié, "Dako'é kapulé, dang aribé pusulé sarang soa éé." **8:27** I Yesus dingangu manga murité-é dimaléng nakoa sarang apang kampong su Kaisarea Filipi. Su raléng i Yesus nukiwalo si siré, "Tumuhu bawérangu taumata, Ia ii i sai?" **8:28** Sasimbahé'i siré, "Pia ko nubérangi: Yohanes Mundaréno; pia ko nubérangi Elia, dang pia lai ko baliné nubérangu: singkatau nabi." **8:29** "Arawé tumuhu si kemu, Ia ii i sai?" kakiwalongi Yesus. Nisimbahé'i Petrus, "I Tuang ko Datung Salamaté!" **8:30** Bou éé i Yesus nangonggo u ingaté si siré, tadéau kumbahang mupakasingka si sai-sai halé i Sié. **8:31** Bou éé i Yesus naneta nanintiro manga murité-é humonéu Ahusé'u Taumata harusé mutatahangu sinsara, dang sarung dokaténgu apang pangaha, manga mawu imam, dingangu manga météré'u agama. I Sié sarung paténg, kaiso su ello kateluné sarung sau ipubangung. **8:32** Kéré'é kalahé'é i Yesus nuhabaré'u halé éé su manga murité-é. Uté i Petrus namoléng si Yesus pakaraningi sié, dingang nanengkulé si Sié. **8:33** Kaiso i Yesus nubihu nutehung manga murité-é, buhuéwé nubéra si Petrus, "Dako'é pamého wou ii, I kau sasaluka! Pikirangu éé ko pikirangu taumata; baliné pikirangu Mawu Ruata!" **8:34** Bou éé i Yesus nukui taumata mauli séé dingangu manga murité-é. Buhué i Sié nubéra si siré, "Taumata ko mapulu tumuhu si Sia, harusé mamelo u halé u watangéngé, bou éé mananggong salipé'é, dang turusé putuhu si Sia. **8:35** Batu'u taumata ko mulahegangu pubawihaé'é i sié sarung kailangéngu pubawiahé'é. Arawé taumata ko mundémé u pubawiahé'é baugu Ia dang baugu Habaré'u Raluasé bou Mawu Ruata, éé sarung makasalamaté si sié. **8:36** Apa untuné su singkatau, kamagéngi sié managhuang kaselahé'u dunia ii, kaiso i sié kailangéngu pubawiahé'é? **8:37** Apa pubawiahé éé botongé kapusasaliu dingangu manga apa waliné? **8:38** Kamagéng pia manga singkatau ko mupendangu maméa mangakungu Ia dingangu tatintiro-Ku su témpong durhaka dang lamuhu orasé ii, uté Ahusé'u Taumata sarung lai ta mangakungi sié éé, su témpongi Sié sarung dumenta

dingangu kawasangi Amang-é, tutundugangu manga malaikaté ko masasusi."

Markus 9

9:1 I Yesus nubéra, "Kasingka'é! Bou taloarangi kemu sii pia ko sarung ta maté, su horo u makasilo Mawu Ruata marenta dingangu kawasa!" **9:2** Enungu ello wou éé i Yesus nubawa si Petrus dingangi Yakobus dang ana u singkatauné i Yohanes, simaka sarang buludé marangé. Su tengongi siré gahi i Yesus nubalu. **9:3** Pakéang-é nutingkawira malesi kukérong. Takoaé sarang manga singkatau mangangunsa su dunia ii ko makaunsa sarang kéré'é kawirané. **9:4** Bou éé murité i siré telu éé nakasilo si Yesus kapududatoné dingangi Elia daduangi Musa. **9:5** Uté i Petrus nubéra si Yesus, "Tuang, mapia témangé i kité sii. Mapiambé i kami mukoa sélo tatelu; simbau gunangi Tuang, simbau gunangi Musa dang simbau lai gunangi Elia." **9:6** I Petrus séng begangu apang ko hinong ipubérané, batu'u i sié dingangu ringangé rarua su katatakutang. **9:7** Bou éé pia binawa nanimbukung si siré dang bou ralungu winawa éé pia tingihé nikaringihé kabérané. "Ii Ana-Ku ko Daku ikukendagé. Daringihété i Sié!" **9:8** I siré telu mangkaté rindengang katehungé tamai ramahi, dang séng ta nakasilo lai manga si sai-sai dingangi siré séé, su likudé'i Yesus sisané. **9:9** Su témpongi siré kadesungé bou wuludé éé, i Yesus nangonggo u ingaté si siré, "Kumbahangi kemu mubeké si sai-sai apang ko nikasilongi kemu kanini su horo u Ahusé'u Taumata ipubangung bou papaté." **9:10** I siré nudaringihé tatanata éé, bou éé i siré naneta numpududatongu maksuté'i Yesus dingangu wawérané bou halé u "Sau mubiahé bou papaté". **9:11** Uté i siré nukiwalo si Sié, "Apa sabapé'é manga météré'u agama nubéra uadé i Elia mang harusé dumenta horo?" **9:12** I Yesus simimbahé, "I Elia tengadé séng dimenta horo tadéau pangatoré kebi. Kaiso kéré apa dingangu Ahusé'u Taumata? Apa sabapé'é su ralungu Buké Susi kabawohé humonéu i Sié sarung mutatahangu sinsara dingangu hinakanéngu taumata?" **9:13** Kaiso Ia muhabaré si kemu: I Elia séng dimenta, dang manga taumata nairéa i sié nubatu kapulungi siré. éé mang nuhinongu ko

kabawohé su ralungu Buké Susi bou halé i Sié." **9:14** Su témpongi Yesus dingangu murité-é tatelu séng sau éné ndai sée dingangu manga murité baliné, i siré nakasilo sée napéné u taumata. Manga météré'u agama pirang katau séng kapupapangala'é dingangu manga murité'i Yesus éé. **9:15** Suapang manga taumata éé nakasilo si Yesus, i siré numpulendi, bou éé nahuntalang nanginsomahé si Sié. **9:16** I Yesus nukibalo su manga murité-é, "Ko apa ipududaréndéhé'i kemu dingangu manga météré'u agama éé?" **9:17** Singkatau bou taumata singendu éé simimbahé, "Tuang, ia nubawa anaku sarangki Tuang. I sié nubobo baugu nisukangu roké dalai. **9:18** Kamagéngi sié dentangu roké éé, badangé bubantingangé su tana, mohongé susebu, isiné kukadédong dang kaselahé'u wadangé mutingkatetogé. Ia séng bou nudorong su manga murité'i Tuang panguséré roké dalai éé, kaiso i siré takoaé ko makakoa halé éé." **9:19** Uté i Yesus nubéra si siré, "Baliné gampang i kemu ii! I kemu mang tenga-tengadé taumata ta mangimang. Sarang kangéré Ia harusé matana dingangi kemu dang mususabaré su tengongi kemu? Bawa'é ana éé ramahi!" **9:20** Uté i siré nubawa dario éé sarangki Yesus. Mang pelingu roké dalai éé nakasilo si Yesus, i sié ringang namahang dario éé sarang mudalahiudé hakiu rario éé mangkaté rulunggi tamai ramahi su tana. Mohongé susebu. **9:21** Bou éé i Yesus nukibalo si papané, "Séng kéré apa karengu'é i sié kéré ii?" Angkungi papané, "Naneta i sié wedang kadio!" **9:22** "Séng masau roké dalai éé mukalika mamaté si sié dang mamandu i sié su putung arau mundemé i sié su aké. Kaiso kamagéngi Tuang makatulung, kéré wotongé i Tuang mang kumendagé dang makatulungi kami!" **9:23** "Apa angkungu? Kamagéngi Tuang botongé makatulung?" sasimbahé'i Yesus. "Kebi-kebi mang botongé, asalé'u taumata mangimang!" **9:24** I amangu ana éé dingang naenggahé, "Mawu, ia manginang, katéwé pangangimangku bedang kadio. Tulungko tadéau ia manamba lai mangimang!" **9:25** Suapangi Yesus nakasilo taumata singendu maneta mudahemung, i Sié nuparénta roké dalai éé dingangu nubéra, "Roké béngélé dang roké bobo, Ia muparénta si kau sebangké bou rario ii dang kumbahang musau sumu si sié!" **9:26** Roké dalai éé naenggahé, buhué wadangu rario éé nipukaigé buhuéwé simebang bou rario éé. Dario éé tehungang kakela kasuang hakiu

apang taumata kebi nubéra, "I sié séng naté!" **9:27** Arawé i Yesus nanengalé limané dingang nameti si sié. Dario éé apidé nubangung. **9:28** Suapangi Yesus séng su walé, manga murité-é simongo pusingkatau-singkatau sarangki Sié dang mukibalo, "Apa sabapé'é i kami ta makauséré roké dalai éé?" **9:29** I Yesus simimbahé, "Roké dalai kéré'é ta kauséré dingangu manga akalé apa, su likudé'u kakaliomanéng." **9:30** I Yesus dingangu manga murité-é nanentangu tampa éé dang nanurusé u raraléng limiu Galilea. I Yesus madidi kasingkaténgu taumata su apa tampa-é. **9:31** Batu'u i Sié mumanintiro su manga murité-é, "Ahusé'u Taumata sarung isarakang su kawasangu taumata," kéré'é wawérangi Yesus, "dang i Sié sarung paténg, kaiso su ello kateluné i Sié sarung mubangung!" **9:32** Manga murité-é ta nakaena apang ko nitintiro-Né, katéwé i siré matakuk mukibalo si Sié. **9:33** I siré séng nudatingu Kapernaum. Su apang séng su walé, i Yesus nukibalo su manga murité-é, "Ko apa pududaréndéhé'i kemu kanini damahi su raléng?" **9:34** I siré maremasé, batu'u su raléng i siré mududaréndéhé'u halé'u ko i sai nakoa kalabokangé. **9:35** I Yesus naiang, bou éé nukui manga murité-é i siré mapulo dua éé. I Sié nubéra si siré, "Taumata ko mapulu makoa su horoné, i sié harusé makoa kasamuringé dang hinoné makoa mutatalung apang taumata." **9:36** Bou éé i Yesus nangala dario kadio simbau, dingang nuparisi u ana éé su tengongi siré kebi. I Yesus nanaruru ana éé dingang nubéra su manga murité-é. **9:37** "Taumata ko manarima u singkatau mangarario kéré ii baugu Ia, éé mangaléné manarima u Ia lai. Dang taumata ko manarima u Ia, i sié walinébé ketang manarima u Ia, kaiso lai manarima i Sié ko nundo i Ia." **9:38** Bou éé i Yohanes nubéra si Yesus, "Tuang, i kami nakasilo pia taumata singkatau nanguséré sétang dingangu aréngi Tuang. Dang i sié nisedingi kami batu'u i sié baliné bou i kité." **9:39** Kaiso i Yesus nubéra, "Kumbahang musedingi sié, batu'u takoaé sarang singkatau ko mukoa tanda hérang dingangu aréng-Ku, bou éé turusé mupakaralai u Ia. **9:40** Batu'u taumata ko ta mundoka si kité, éé mangaléné i sié ko dingangi kité. **9:41** Tahendungété! Taumata ko mupanginungi kemu ualingi kemu ko tumatuhu Datung Salamaté, uté séng nalahé i sié sarung manarima u wawalisé." **9:42** "I sai ko makakoa sabapé su manga singkatau bou

mangarario dadio ii sarangi siré ta mangimang lai si Sia, séng kapiangé kamagéngi sié batuangéngu watu su léhé'é, buhué iwontolé su laudé. **9:43** Kamagéngu limanu makakoa dosa si kau, péntéhé limanu éé! Mapiangi kau mubiahé'u limanu simbeka dingangu Mawu Ruata sihingu i kau dingangu limanu rua mbeka bou éé mataho su naraka, su putung ko takoaé kalahepusangé. **9:44** Pai séé putung ta mumedusé dingangu ulidé ta mumaté. **9:45** Dang kamagéngu laédé'u makakoa dosa si kau, péntéhé laédé'u éé. Mapiangi kau mubiahé'u laédé'u simbeka dingangu Mawu Ruata, sihingu i kau dingangu laédé'u rua mbeka bou éé i kau iremé su naraka. **9:46** Pai séé putung ta mumedusé dingangu ulidé ta mumaté. **9:47** Kamagéng matanu makakoa dosa si kau lesa'é mata éé! Mapiangi kau sumu su Kararatuangu Mawu Ruata dingangu matanu simbeka, sihingu i kau dingangu matanu rua mbeka bou éé iremé su naraka. **9:48** Pai séé putung ta mumedusé dingangu ulidé ta mumaté. **9:49** Apang taumata sarung sahikangu putung, kéré sasemba ko niuhasé'u asing. **9:50** Asing éé mapia, kaiso kamagéng mutingkalélé, apa wedang botongé sau ipakapehadé? Nau i kemu putingkakoako kéré asing -- pubiahé singkapubiahé su ralungu pudalahiking."

Markus 10

10:1 Bou éé i Yesus nanentangu tampa éé, dang tamai nakoa sarang Yudea dingangu wanua su simbekangu Salu u Yordan. Taumata mauli sau simongo nudahemung si Yesus. Dang kéréwé séng biasané i Yesus nanintiro si siré. **10:2** Taumatang Farisi pirang katau dimenta lai tadéau mudéa mupusalangi Yesus. I siré nukiwalo, "Tumuhu atorangu agamangi kité, apa wotongé taumata manindo kawingé?" **10:3** I Yesus simimbahé, "Apa parénta nionngo i Musa si kemu?" **10:4** Sasimbahé'i siré, "I Musa mupakawalangu taumata manindo kawingé, asalé'u harusé mukoa suraté'u talaké horo." **10:5** I Yesus nubéra si siré, "I Musa namohé u parénta éé batu'u i kemu tumaniu maketi tintirong." **10:6** "Arawé bedang bou tetaé, su témpongu Mawu Ruata nundiadi taumata, séng kabawéra, 'Mawu Ruata nundiadi si siré ésé dingangu wawiné. **10:7** éé sabapé'é mangaésé sarung

manentangu inang iamangé dang mutingkasimbau dingangu kawingé, **10:8** uté i radua makoa simbau.' Nau i siré séng baliné lai duang katau, kaiso séng simbau. **10:9** éé sabapé'é apang ko séng nipukauhé'u Mawu Ruata, ta wotongé iputaléingu taumata!" **10:10** Suapangu i siré nasu su ralungu walé, manga murité-é nukiwalo si Yesus kakakoa u halé éé. **10:11** Yesus nubéra si siré, "I sai manindo kawingé bou éé mukawing dingangu wawiné waliné, uté taumata éé nawuang su tengongu kawingé horo éé. **10:12** Kéré'é lai mangawawiné ko manindo ésé'é bou éé mukawing dingangu ésé baliné, i sié lai séng nawuang." **10:13** Pia taumata numpubawa mangarario sarangki Yesus tadéau i Sié panelidé'u lima-Né dang pangalamaté si siré. Kaiso manga murité'i Yesus numpubawaluang su manga taumata éé. **10:14** I Yesus limangéhé nakasilo halé éé bou éé nubéra su manga murité-é, "Pakawala'é manga rario éé paramahi sarangko Ia! Aribé seding i siré, batu'u taumata ko i siré ii sarung mariadi dalohongu umaté'u Mawu Ruata. **10:15** Putahendungko ii! I sai ta mutengongu Mawu Ruata kéré singkatau ana kadio, i sié ta sarung mariadi dalohongu umaté'u Mawu Ruata. **10:16** Suapang bou nubera kéré'é, i Yesus dingang nanaruru mangarario éé, bou éé nanelidé'u lima-Né si siré pusingkatau-singkatau dingangu nangalamaté si siré. **10:17** Su témpongi Yesus sau nanurusé u raraléng-é, pia taumata singkatau katalangé ramahi sarangki Yesus. Tau éé namulangéng su tengongi Yesus dingangu nukiwalo, "Tuang ko mapia, apa hinong daku koaténg tadéau wotongé makapanarima u pubawiahé kahengang dang kekal?" **10:18** I Yesus nukiwalo, "Apa sabapé'é i nubéra Ia mapia?" "Takoanéko mapia, sulikudé'u Mawu Ruata sisané! **10:19** I kau séng masingka apang paréntangu Mawu Ruata, 'Kumbahang mamaté, kumbahang mawuang, kumbahang manako, kumbahang musaksingu léo, kumbahang mangakalé, pangadaté si papanu dingang si mamanu.' " **10:20** Tau éé nubéra angkungé, "Tuang, apang parénta éé séng kebi daku nituhukang naneta bedang bou makuda." **10:21** I Yesus nutehung tau éé dingangu kakendagé bou éé nubéra, "Katé simbau lai halé ko bedang harusé déakéngu. Dako'é tamai apang darotongu; geli'é roité'é su taumata susa, dang i kau sarung makaeba areta su sorga. Bou éé denta'é mahi putuhu si Sia." **10:22** Nakaringihé si Yesus nubéra kéré'é, tau éé nasesa

naungé, bou éé i sié nanetangu tanpa éé dingangu susa naung batu'u i sié séng napaliung kakala'é. **10:23** Uté i Yesus nutehung su manga murité-é buhué nubéra si siré, "Tumaniu mabeha su taumata kala sumu makoa dalohongu umaté'u Mawu Ruata!" **10:24** Manga murité-é nahérang nakaringihé bawérangi Yesus kéré'é. Arawé i Yesus nubéra lai, "I uli si kemu manga ana-Ku, mang tengadé mabeha makoa dalohongu umaté'u Mawu Ruata!" **10:25** Magampangéng simbau onta sumu su lohangu rarahung bou singkatau kala sumu su Kararatuangu Mawu Ruata." **10:26** Bawérangi Yesus éé kebi nakahérang manga murité-é, hakiu i siré mangkaté nukakiwalo i siré lawo i siré, "Kamagéngu kéré'é ko i sai wué wotongé masalamaté?" **10:27** I Yesus nutehung si siré dingang simimbahé, "Su taumata éé ta mariadi arawé su Mawu Ruata takoaé ko ta mariadi; su Mawu Ruata kebi botongé." **10:28** Bou éé i Petrus nubéra, "Tehungété, i kami séng nanentangu kalawo'é tadéau tumuhu si Tuang." **10:29** I Yesus nubéra, "Pangimangké: taumata ko séng nanentangu ralohongu waléné, arau ana u simbau'é ésé arau wawiné, arau i mamané arau i papané, arau manga ana'é, arau kobongé ualingu Ia dang ualingu Habaré'u Raluasé bou Mawu Ruata, **10:30** taumata éé séng manarima nangilémbo mauli su orasé ii. I sié sarung makaréa mahasu susuléné kauli'é waléné, ana u simbau'é ésé, ana u simbau bawiné, i mamané, anaé, kobongé -- dang lai kasasusa. Dang hedo su témpo ko damahi kadentané, taumata éé sarung makatarima u putatumbiahé tutuné dang kekal. **10:31** Katéwé su témpo ii mauli taumata ko kahorokangé sarung makoa kasamuringé dang mauli ko su orasé ii kasamuringé sarung makoa ko kahorokangé." **10:32** I Yesus dingangu manga murité-é pasé kadaléngé sarang Yerusalem. I Yesus su horoné, dang manga murité-é kebi-kebi balisa. Dingangu manga taumata ko katuhu'é bou likudé'i siré mang lai makapendang maku. Bou éé i Yesus sau nukui manga murité-é i siré hala dang nanguli si siré apang ko sarung mariadi su awa-é. **10:33** I Yesus nubéra, "Daringihéko, su orasé ii i kité séng kasu'é su Yerusalem. Pai séé Ahusé'u Taumata sarung isarakang su manga mawu imam dang apang manga météré'u agama. I Sié sarung ihukung paténg, bou éé isarakang su manga taumata ko baliné tau Yahudi. **10:34** I siré sarung muhinakang si

Sié, mumpangedu si Sié, mamahang si Sié, dang munggantongi Sié. Kaiso su ello kateluné i Sié sarung mubangung." **10:35** Bou éé i Yakobus daduangi Yohanes, manga ana i Zebedeus, simongo sarangki Yesus. Angkungi radua, "Tuang, pia halé simbau ko i kami maening koaténgi Tuang si kami." **10:36** I Yesus nukiwalo, "Apa kapulungi rua pakikoa si Sia gunangi kemu?" **10:37** Angkungi radua, "I kami maening kumangiang su kuanéng dingang su kuihingi Tuang, kamagéngi Tuang maiang su kawawantugé." **10:38** I Yesus nubéra si radua, "I kemu mang begangu apang ko dorongangi kemu. I kemu makainung bou cawangu sinsara ko sarung Daku inungang dang sumowa su ralungu pututatahangu sinsara ko sarung Daku daléngang?" **10:39** "Makatanggong," sasimbahé'i radua. Uté i Yesus sau nubéra si radua, "Tengadé i kemu sarung manginung bou cawang ko sarung Daku inungang, dang masowa su ralungu pututatahangu sinsara ko sarung Daku daléngang. **10:40** Kaiso su halé i sai ko sarung maiang su kuanéng arau su kuihi-Ku, éé balinébé haké-Ku manantu. Mawu Ruata ko sarung manantu i sai-sai ko sarung maiang su tampa éé." **10:41** Su témpongi siré mapulo murité'i Yesus baliné nakaringihé halé éé, i siré kebi numpubawaluang si Yakobus daduangi Yohanes. **10:42** Nau i Yesus nukui si siré kebi, buhué nubéra, "I kemu masingka humonéu manga apang pangaha u kawanua ko begangu Mawu Ruata mulinda kawanuané. Dang apang ko dalabo mangempisé si siré. **10:43** Arawé i kemu ta wotongé mukoa kéré'é! Su simbekané taumata ko mapulu mutingkakoa labo su taloarangi kemu, i sié harusé makoa mutatalung. **10:44** Dang taumata ko mapulu makoa ko kahimotongangé su taloarangi kemu, harusé makoa ellangu kebi. **10:45** Batu'u Ahusé'u Taumata mang lai baliné dimenta tadéau makitalung. I Sié dimenta tadéau mutalung dang tadéau manarakangu awa-é gunang muliungu taumata mauli." **10:46** I siré narenta su Yerikho. Dang su témpongi Yesus dingangu manga murité-é dingangu taumata mauli nanentangu soa éé, pia singkatau wuta mumaiang su wiwihé'u raléng mududorong kakendagé. Aréngé i Bartimeus, ana i Timeus. **10:47** Su apangi sié nakaringihé mahi kasahéné éé ko Yesus tau Nazaret, i sié nukui, "Yesus Ahusé'i Daud! Kendagéko ia!" **10:48** I sié nipupedungu taumata mauli dingang niorong pakaremasé. Nggalého i sié

kasaunéngu lai naenggahé. "Ahuse'i Daud, kendagéko ia!" **10:49** Uté i Yesus naedung buhué nubéra, "Kuiété mahi i sié." Nau i siré nukui tau wuta éé. I siré nubéra si sié, "Pakatarima'é! Darisi'é ndai, i kau pakikuéngi Yesus!" **10:50** Tau wuta éé dingang nanélédé'u jubané, bou éé dindengang dimarisi dang tamai nako sarangki Yesus. **10:51** I Yesus nukiwalo si sié, "Apa kapulunu Daku koaténg gunangi kau?" Tau wuta éé simimbahé, "Tuang, ia mapulu makasilo." **10:52** Angkungi Yesus, "Dako'é tamai, ualingi kau mangimang si Sia, i kau maulé." Su orasé éé lai tau éé dingang nakasilo. Bou éé i sié nutuhu si Yesus su raléng.

Markus 11

11:1 Su témpong kukaraninéngu Yerusalem, i siré nahumpa u soang Betfage dang Betania, su léngéhé'u wuludé'u Zaitun. Séé i Yesus nundo i u murité-é rarua patamai horo. **11:2** I Yesus nubéra si radua, "Tamaiko sarang kampung pai su tengoné éé. Kéré'é suapangi kemu sumu su kampung éé, i kemu makasilo pia ana u kalidé simbau ko bedang ta susakénangu taumata, malaiki. Lukako kalidé éé dang bawa mahi. **11:3** Dang kamagéng pia taumata mukibalo si kemu apa sabapé'é i kemu namuka kalidé éé, puhabaré, 'Mawu mapulu mupaké, dang maligha sau isulé-Né.' " **11:4** Murité'i Yesus darua éé apidé dimaléng, dang nakaeba ana u kalidé simbau kalaiki su tukadé'u walé su wiwihé'u raléng. Uté i radua nuluka kalidé éé. **11:5** Apang taumata ko dudarisi séé kebi nukibalo si siré, "Ei, mukukapura i kemu séé? Kapuranéngi kemu ana u kalidé éé?" **11:6** I siré simimbahé kéréwé ko séng nihabaré'i Yesus si siré. Uté apang taumata éé namalangi siré pubawa kalidé éé. **11:7** Suapang séng nudatingi Yesus, kalidé éé niempahéngi siré su kahuwangé dingangu jubangi siré, buhué i Yesus simaké su wowoné. **11:8** Mauli taumata ko numpamila u jubangi siré su raléng, pia ko lai numpangaésé su raléng manga hameko u kalu ko niala i siré bou kobong. **11:9** Apang taumata su horoné dingangu apang ko katoléné bou likudé, kebi-kebi mububérangu, "Dalo su Mawu Ruata! Kasasalamaté si Sié ko dimenta dingangu aréngu Mawu! **11:10** Kaumburé kararatuang-é ko sarung dumenta -- kararatuangi Daud i upungi

kité! Dalo su Mawu Ruata ko Karangétangé!" **11:11** Panginsuéngé i Yesus mudatingu Yerusalem, bou éé simu su Waléngu Mawu. Séé i Sié nukakela tamai ramahi apang ko su reduhé-é. Katéwé ualingu séng kukarendungé, i Sié wou éé nubua singkapubua dingangu manga murité-é i siré mapulo dua. **11:12** Su karielloné, su témpongi siré kadaléngé bou Betania, i Yesus nakapendang nahutung. **11:13** Bou rauné i Sié nakasilo kalu ara singkalu ko matebung dakalumé. Nau tamai i Sié himaung nutehung kalu éé mensang pia buané. Kaiso suapangi Sié nudatingu pungu kalu éé, i Sié ta nakasilo aha u apa sulikudé'u rakaluné, batu'u su témpo éé bedang baliné musungu wuang ara. **11:14** Bou éé i Yesus nubéra su kalu ara éé, Maneta bou orasé ii takoaé sarang manga singkatau ko sarung kumang lai bou wuanu!" Manga murité'i Yesus kebi nakaringihé bawéra éé. **11:15** Bou éé i siré nudatingu Yerusalem, dang i Yesus sau nakoa sarang Baléngu Mawu. Ndai séé i Sié naneta nanokolé'u apang taumata mubawalu dingangu mundaluang su ralungu tanpa éé. I Sié namalintui manga médangu mananukaré doité, dingangu manga kakaianéngu mudaragangu paluma. **11:16** Dang takoaé sarang manga singkatau ko nipakawala-Né mubawa manga apa sumebang bou relahé'u Waléngu Mawu éé. **11:17** Buhuéwé i Yesus nanintiro kalawou taumata séé. I Sié nubéra, "Su ralungu Buké Susi pia kabawohé kéré ii: Mawu Ruata nubéra, 'Balé-Ku sarung isego baléng pukakaliomanéngangu kaselahé'u umaté.' Arawé si kemu kukoaténg tanpa u mulahampasé! **11:18** Kalawou manga mawu imam dang manga météré'u agama kebi nakaringihé bawéra éé. Uté i siré maneta'é mududéa daléngé tadéau mamaté si Yesus. I siré matakú i Sié, baugu apang taumata kebi mumahérang makaringihé tintiro-Né. **11:19** Séng kukahebiné, i Yesus dingangu manga murité-é dimaléng nanentangu soa éé. **11:20** Su karielloné bedang maluka-lukadé, su témpongi siré simahé kalu ara éé, i siré nakasilo kalu éé séng nahegu sarang hamu'é. **11:21** Buhuéwé i Petrus nakatahendung apang ko nariadi sihello su horo u éé. Uté i Petrus nubéra si Yesus, "Tuang, kenang tehungé! Kalu ara ko nianéngi Tuang éé séng nahegu!" **11:22** I Yesus simimbahé, "Pangimangké su Mawu Ruata. **11:23** Baliné howa i kemu mubéra su wuludé ii, 'Kasapua'é dang karemé'é su laudé!' uté halé éé sarung koaténg

si kemu; asalé'u i kemu ta mubimbang, dang i kemu mangimang humonéu apang ko niwérangi kemu éé mang sarung mariadi. **11:24** Ualingu éé putahendungké ii: Kamagéngi kemu mukaliomanéng dang mudorong manga apa, pangimangké humonéu Mawu Ruata séng nangonggo u apang ko dudorongangi kemu uté i kemu sarung manarima kebi éé. **11:25** Dang kamagéngi kemu mukaliomanéng, kaiso maralai naungu su manga taumata singkatau, onggolété ampungé horo taumata éé, tadéau lai i Amangu su sorga mangonggo u ampungu kalawou rosanu. **11:26** Kamagéngi kemu ta mangonggo u ampungé su taumata waliné, i Amangu su sorga mang lai ta mangonggo u ampungu kalawou rosanu." **11:27** I siré sau nusulé sarang Yerusalem. Dang su témpongi Yesus dudaléng tamai ramahi su ralungu waléngu Mawu, manga Mawu imam, manga météré'u agama dang manga apang pangaha u taumatang Yahudi simongo sarangki Sié. **11:28** I siré nukibalo, "Apa dasaré-U mukukoa kalawou halé ii? Ko i sai nangonggo u haké si Kau?" **11:29** I Yesus simimbahé, "Ia lai mapulu mukiwalo si kemu. Simbahété dang Ia sarung muhabaré si kemu dingangu haké i sai Ia mukukoa kalawou halé ii. **11:30** I Yohanes Mundaréno dingangu haké i sai, Mawu Ruata arau taumata?" **11:31** Bou éé manga mawu imam dang manga pangaha u taumatang Yahudi naneta nutatalimbogho i siré lawo i siré. Angkungi siré, "Kamagéngi kité muhabaré, 'Dingangu haké u Mawu Ruata,' i Sié tehing mubéra, 'Apawé sabapé'é i kemu ta mangimang si Yohanes?' **11:32** Kaiso susa lai muhabaré'u, 'Dingangu haké u taumata.'" Batu'u i siré mataké u taumata mauli, baugu apang taumata mutehung si Yohanes kéré singkatau nabi. **11:33** Nau, i siré simimbahé, "I kami bega." Buhué i Yesus nubéra si siré, "Kamagéngu kéré'é, Ia lai madidi muhabaré si kemu ko dingangu haké i sai Ia mukukoa kalawou halé ii."

Markus 12

12:1 Bou éé i Yesus naneta nududato dingangu pusinghing su manga mawu imam, manga maétééré'u agama dang manga apang pangaha u taumatang Yahudi éé. I Yesus nubéra, "Pia singkatau ko nusuangu anggoré su kobong simpalang, buhué nipagaréngé su rulungé. Bou éé i sié

nukali lohangé koaténg pamamehukang buang anggoré, buhué i sié nukoa simbau baléng diaga. Nasué éé kobongé éé nipakiséwané su mulahalé pirang katau buhué i sié nubua sarang soa waliné. **12:2** Suapangu séng témponé muhono wuang anggoré éé, taumata éé nundoi u paparéntangé singkatau sarangki siré mulahalé u kobong éé, tadéau panarima u bagéangé. **12:3** Kaiso tingkai u manga mulahalé éé, paparéntang éé nisamé i siré. Buhué nitetu i siré, buhué niroi pakapulé lima mapulo. **12:4** Sau bou éé taghuangu kobong éé nundoi u singkatau paparéntangé waliné. Kaiso paparéntang éé nitetu u manga mulahalé éé su tembo'é, buhué nitokolé apidé dudohangéng. **12:5** Taghuangu kobong éé nusau nondoi u paparéntang baliné. Kaiso paparéntang éé nipaténgi siré. Dang mauli lai paparéntang baliné ko kukoaténgi siré turusé kéré'é; pia ko nitetu dang pia ko lai nipaté. **12:6** I sai lai su orasé ii ko botongé ikarohongu taghuangu kobong éé? Séng katé singkatau ana'é sisané ko ikukendagé'é. Panginsuéngé i sié mang nundohongu ana'é sarangki siré mulahalé éé. Su pikirangé, 'Tantu anaku éé mang adaténgi siré.' **12:7** Kaiso manga mulahalé éé kabérané i siré lawo i siré, 'Ko séng i sié ii taghuangu pusaka'é. Mahié i sié lingungi kité, tadéau pusaka'é alakéngi kité!' **12:8** Nau ana éé nisamé i siré, buhué nipaté. Mayaté'é niremé i siré sarang likudé'u kobong éé." **12:9** Buhué i Yesus nukibalo, "Apa sarung koaténgu taghuangu kobong éé? Nalahé i sié sarung sumongo dang mamaté apang mulahalé éé, buhué manarakangu kobong éé su mulahalé baliné. **12:10** I kemu tantu séng bou nubasa nasé ii su ralungu Buké Susi. 'Batu ko ta napaké su manga tukangu bangunang séng nako batu tatumandihé. **12:11** Ko ii nikoa u Mawu kéré'é kapiané!' " **12:12** Uté manga pangaha u taumatang Yahudi ko nakaringihé pusasihing éé, mududéa daléngé manamé si Yesus, batu'u i siré masingka u pusasihing éé tutarangi Yesus si siré. Katéwé i siré matak u taumata mauli. Nau i siré rimaléng nanentangi Yesus. **12:13** Taumatang Farisi pirangkatau dingangu i siré taumatangi Herodes niparéntang pangakalé si Yesus dingangu haghing- haghing kakiwalo. **12:14** I siré dimenta sarangki Yesus dingang nubéra, "Tuang, i kami masingka i Tuang matulidé dang ta mudariangu tingihé'i sai-sai. I Tuang manintiro mahatédé halé u kapulungu Mawu Ruata gunangu

taumata, batu'u i Tuang ta mutatehung gati. Ho, kenangko i Tuang puhabaré si kami, 'Tumuhu atorangu agamangi kité, botongé mamaéhé pajaké si Kaisar atau tala? Apa mang harusé i kité pamaéhé pajaké arau tala?' " **12:15** I Yesus séng masingka u léo i siré. I Sié simimbahé, "Apa sabap'éé i kemu mangakalé si Sia? Kenang pasiala si Sia doité péra simbau." **12:16** Uté i siré nangonggo u roité péra simbau si Sié. I Yesus dingang nukiwalo si sié, "Ii gambaré dingang aréngi sai?" "I Kaisar," sasimbahé i siré. **12:17** "Ho, kamagéngu kéré'é," angkungi Yesus, "onggo'é si Kaisar apang ko i kaisar taghuangé, dang su Mawu Ruata apang ko Mawu Ruata taghuangé." I siré nahérang nakaringihé si Sié. **12:18** Pirang katau i siré bou golonganu tau Saduki simongo sarangki Yesus. (I siré éé manga taumata ko pia singka'é uadé taumata naté séng ta sarung sau mubangung.) **12:19** I siré nubéra si Yesus, "Tuang, i Musa namohé u atorang ii gunangi kité: 'Kamagéngu singkatau ésé maté dang takoaé ana'é, uté tuariné harusé mukawingu waluné éé tadéau makaonggo u toronang su tau ko naté éé.' **12:20** Lenangu pia i siré pitu tamahuari. Ko i akang nukawing, bou éé naté takoaé ana. **12:21** Bou éé ko karuané nukawing dingangu waluné, kaiso i sié naté lai takoaé ana. Halé ko musulung nariadi lai su tuariné kateluné, **12:22** dang turusé kéré'é sarang nudatingu ko kapituné. Panginsuéngé tau wawiné éé naté lai. **12:23** Su témpongu taumata naté sau ipubangung, makoa kinawingi sai tau wawiné éé? Batu'u i sié séng bou nipukawingangi siré pitu kebi!" **12:24** I Yesus simimbahé, "I kemu séng ta nakahino. Batu'u i kemu ta nakaena bawérang Buké Susi dingang kawasangu Mawu Ruata. **12:25** Batu'u apang taumata maté ko sau mubangung, i siré séng ta sau mumpukawing, kaiso i siré sarung nutumbiahé kéré malaikaté su sorga. **12:26** Dingang bou halé u taumata naté sau nipubangung i kemu mang bedang ta nakawasa su buké i Musa halé u nggalémué ko kahénané? Su ralungu ayété éé kabawohé Mawu Ruata nubéra si Musa, 'Ko Ia Mawu Ruatangi Abraham, i Isak dingangi Yakub.' **12:27** Mawu Ruata éé baliné Mawu Ruatangu tau naté. I Sié Mawu Ruatangu taumata wiahé. I kemu séng nusala ena!" **12:28** Bou éé narenta'é singkatau météré'u agama nudaringihé dudatongi Yesus dingangu manga apang taumata bou golonganu Saduki éé. Météré'u

agama nakasilo si Yesus kéré'é kapiané simimbahé su manga apang taumata éé. Uté i siré nukiwalo si Yesus, "Parénta sudé'é ko kalabokangé bou kalawou parénta?" **12:29** I Yesus simimbahé, "Parénta kahimotongangé ko ii: 'Daringihéko i kemu tau Israel! Mawu Ruatangi kité, Mawu éé mang simbau. **12:30** Kendagé'u Mawu Ruatanu dingangu kalabou naungu, dingangu kaselahé'u jiwanu dang kaselahé'u sipirangu dang dingangu kalabou kuaté'u.' **12:31** Parénta karuané ko ii: 'Kendagé'u sinsulungu, musulungi kau kumendagé'u watangéngu.' Séng takoaé lai parénta waliné ko nangilémbo labo bou parénta rarua ii." **12:32** Bou éé météré'u agama éé nubéra si Yesus, "Nuhino kahengang, Tuang! Mang tengadé apang ko niwérangi Tuang: Mawu Ruata éé ko Mawu Ruata mang simbau, dang takoaé lai Mawu Ruata waliné. **12:33** Dang taumata harusé kumendagé'u Mawu Ruata dingangu kalawou naungé dang dingangu kaselahé'u sipirangé dang dingangu kalabou kuaté. Dang lai i siré harusé kumendagé'u sinsulungu kéré watangéngé sisané. éé nangilémbo kapiangé sulungu manembangu sasemba tututungang dingangu manga sasemba waliné su Mawu Ruata." **12:34** I Yesus nakasilo météré'u agama éé séng kéré'é kapiané simimbahé. I Yesus nubéra si sié, "I kau séng marani nako dalohong umaté'u Mawu Ruata." Bou éé séng takoaé sarang manga singkatau lai ko bahani manondangu kakiwalo si Yesus. **12:35** Bedang kapanitironé su ralungu Waléngu Mawu, i Yesus nukiwalo, "Kéré apawé manga météré'u agama éé i siré makapubérang Datungu Salamaté éé ko toronangi Daud? **12:36** Sumbalié i Daud sisané -- ualingu nitualagéngu Roké u Mawu Ruata -- nubéra, 'Mawu nubéra su Mawuku: kaiangké su kuanéng-Ku **12:37** Nau kamagéngi Daud musegongu Datung Salamaté éé 'Mawu', mariadiwé kéré apa kamagéngi Sié toronangi Daud?" Taumata napéné ko ndai su ralungu Waléngu Mawu éé naluasé nakaringihé si Yesus mumanintiro. **12:38** I Sié kapubérané si siré, "Pakatatiho su manga météré'u agama. Kapuluangi siré rumaléng-maléng musagulambangu juba mananandu dang makehagé adaténg su manga pasaré. **12:39** I siré mapulungu manga tanpa mawantugé su ralungu walé pukakaliomanéngang dingang su manga saliwang. **12:40** I siré mumangakalé apang mangawawiné walu dingang muhampasé baléné.

Dang tadéau muhembungu kakanoa i siré raralai éé, i siré mukaliomanéng mananandu-nandu. Hukumangi siré sarung mabeha!" **12:41** Su témpong mumaiang mututengongu kasé u dérma su ralungu Waléngu Mawu, i Yesus mububiala apang taumata ko mututaho u roité'i siré su ralungu kasé éé. Mauli taumata kala mututaho u roité marauli; **12:42** buhué pia singkatau wawiné walu susa dimenta lai. I sié nutaho u roité tembaga kaésé darua ko kakadiokangu aregané. **12:43** Uté i Yesus nukui manga murité-é bou éé nubéra si siré, "Tehungéko pai: Tau wawiné walu susa éé séng nutaho nangilémbu mauli su kasé bou kebi ko nitaho u apang taumata waliné. **12:44** Batu'u i siré kebi numpangonggo u lembéngu kakakala i siré. Arawé tau wawiné walu éé maning kéré'é kasusané nangonggo u kebi-kebi ko éné i sié -- ko hinong ipupak'éé gunang ipubiah'éé."

Markus 13

13:1 Suapangi Yesus nanentangu Waléngu Mawu, singkatau bou manga murité-é nubéra, "Tuang, kenang putehung kakakoa u bangunang éé. Tehungété manga apang batuné. Baliné gampang kasadada'é!" **13:2** I Yesus simimbahé, "I kau séng makasilo kéré apa aru kakakoa u bangunang labo éé? Takoaé sarang manga simbau bou watungu bangunang éé ko matatana malahunsudé su tampa'é. Kebi-kebi sarungi pakaopehé." **13:3** Bou éé i Yesus simaka tarai sarang Buludé'u Zaitun dang naiang su tampa mututéngongu Waléngu Mawu. Bou éé i Petrus, Yakobus, Yohanes dingangi Andreas dimenta sarangki Sié tadéau makapududato ringang-é sisané. **13:4** I siré nubéra si Sie, "I Tuang kenangko puhabaré si kami," kangéré kebi-kebi éé sarung mariadi? Dingang apa tatialané ko mulahé u séng témponé?" **13:5** "Pakalaingaté," angkungi Yesus, "kumbahangi kemu sarang kaakaléng. **13:6** Sarung mauli taumata rumenta mupaké u aréng-Ku dingang muhabaré'u, 'Ko ia i Sié!' buhué mangakalé taumata mauli. **13:7** Kamagéngi kemu makaringihé letuhé'u pudaralutang dingangu manga habaré'u pusékétang, kumbahang matakku. Kebi halé tamai éé mang harusé mariadi, kaiso éé balinébé séng témponé mukiamaté. **13:8** Bangsa simbau muséké mundoka bangsa waliné. Negara simbau sarung mangalo mundoka

negara waliné. Su apang tampa sarung mariadi pia dinuhé dingangu kalahutung. Kebi-kebi éé ketang buhué panetakéngé, musulungu pendangu kaliki su singkatau wawiné su témpong mubaruntung. **13:9** I kemu harusé pakatatiho, batu'u i kemu sarung samékang dang dandangéng sarang pengadilang. I kemu sarung darihang su manga waléng pukakaliomanéngang. I kemu sarung bawanéng patatengongu apang mangangawasa dingangu manga mararatu ualingu i kemu ko tumatuhu si Sia. Dang éé témpongi kemu tadéau pangonggo u kesaksiangu halé u Ia si siré. **13:10** Habaré'u Raluasé bou Mawu Ruata éé harusé ipakakéké horo su kaselahé'u bangsa. **13:11** Dang kamagéngi kemu samékang dingang bawanéng sarang pengadilang, tawahaluasé'u gumaghangu apa ko hinong iwérangi kemu. Kamagéng séng su témponé mubéra, pubéraéngu apang ko nipakasingka si kemu su témponé. Batu'u kalawou manga wawéra ko iwérangi kemu éé balinébé bawéranu sisanu, kaiso ko dimenta bou Roké u Mawu Ruata. **13:12** Taumata sarung tumalangu ana u singkatauné sisané tadéau pakipaté. éé lai sarung mariadi su taloarangi amang dingangu ana'é. Manga ana sarung mumpundoka su inang iamang, dang manarakangi siré tadéau pakipaté. **13:13** I kemu sarung ipubinsi u apang taumata ualingi kemu tumatuhu si Sia. Arawé taumata ko mutatahang sarang panginsuéngé, sarung ipakasalamaté." **13:14** I kemu sarung makasilo "Kakanoa Daralai ko Makawinasa' dudarisi su tampa ko ilularang si sié. (Catatang su ko mubasa: Puperhatikangko apa mangaléné!) Su témpo éé taumata ko éné su Yudea harusé talang sarang buludé. **13:15** Taumata ko su wowongu atu u walé aribé lintu dang sumu su ralungu walé mangala manga apa-apa. **13:16** Taumata ko su kobong kumbahang musulé mangala laku'é. **13:17** Baliné gampang kalentihé'u ello éé su mangawawiné ko pia kapapia dang su inang ko bedang mupupasusungu ana! **13:18** Pukaliomanéngko tadéau kalawou halé éé kumbahang mariadi su témpong musungu tahiti. **13:19** Su ello-ello ko makalahengking éé sarung pia kasasusa ko bedang ta sinsulé nariadi, bedang bou teta u Mawu Ruata nundiadi dunia sarang ello ii, dang séng ta sarung mariadi. **13:20** Andéné Mawu Ruata ta nangeso u témpo éé uté takoaé sarang manga singkatau ko nasalamaté. Kaiso ualingu umaté-é, Mawu Ruata nupakanimbu u témpo

ée. **13:21** Su témpo éé kamagéng singkatau manguli si kemu, 'Tehungété Datung Salamaté éé éné ndaong sii arau kakelaiko i Sié éné pai séé! -- kumbahang mangimang su taumata éé. **13:22** Batu'u manga sihingu mananalamaté dingangu manga nabi raléokang sarung dumenta. I siré sarung mukoa manga halé ko takoaé sulungé dang kalawou tanda hérang tadéau mangakalé magéng botongé sarang umaté'u Mawu Ruata. **13:23** Nau, pakatatéghangké! Kebi-kebi éé séng bou Raku nipakasingka si kemu su horo u halé éé mariadi. **13:24** "Maliungu témpong susa éé, matangelo sarung mutingkarendung, dang bulang séng lai ta sumenang. **13:25** Manga wituing sarang mutingkanawo wou langi dang apang mangangawasangu kinoang sarung mumpudalia. **13:26** Su témpo éé Ahusé'u Taumata sarung ikasilo dumenta su ralungu winawa dingangu kawasa labo dang kawawantugé. **13:27** I Sié sarung mundoi u manga malaikaté pangomolé umaté ko nipilé-Né bou epa u wukungu dunia, bou pondolé'u dunia sarang pondolé'u langi." **13:28** "Pangalako tintiro bou kalu ara. Kamagéngu manga lélangé dadio mutingkawiru dingang mutingkalowo dang maneta mutowo, i kemu masingka témpong pedisé séng marani. **13:29** Kéré'é lai kamagéngi kemu makasilo kalawou éé mariadi, i kemu masingka humonéu témponé séng marani-rani. **13:30** Kasingka'é! Kebi halé ii sarung mariadi su horo u apang taumata ko biahé orasé ii masué maté. **13:31** Langi dingangu dunia sarung mailang, arawé héngétang-Ku matatana tatapé sarang karengu-é." **13:32** "Maningu kéré'é takoaé sarang manga singkatau masingka u ko kangéré elloné arau orasé'é. Manga malaikaté su sorga wega dang Ahusé-é mang lai bega, ketangi Amang sisané masingka. **13:33** Nau i kemu harusé pakarariaga dingangu pakalaingaté, batu'u i kemu begangu kangéré témponé. **13:34** Kakakoa'é musulungu singkatau ko nanentangu waléné bou éé rimaléng nakoa sarang tanpa marau. I sié nuparénta su manga paparéntangé pangurusé baléné, dang nangonggo u halé si siré simbau-simbau. Su mundariaga tukadé nitanatangé tadéau pundiaga tukadé pakapia-pia. **13:35** Baugu éé i kemu mang harusé pakakariaga, batu'u i kemu bega mensang kangéré taghuang balé éé musulé -- aramanung bawello, arau hebi ralung, arau kalongé arau su témpong matangelo mawedésé. **13:36** Kamagéng singkilendi u marenta,

kumbahang sarang i sié makahombang si kemu bedang mututiki. **13:37** Apang ko Daku niwéra si kemu ii, Daku iwéra lai su apang taumata: pakakariaga'é!"

Markus 14

14:1 Katé ruang ello séng Ellongu Paska dingangu Saliwangu Boroté Takoaé Raginé. Kalawou manga mawu imam dingangu manga météré'u agama mapeni-penisé mududéa daléngé tadéau manamé si Yesus dang mamaté si Sié. **14:2** "Katéwé angkungi siré, kumbahangi kité mukoa halé éé su ello mapia, batu'u muntehang makakoa ganoha." **14:3** Su témpongi Yesus su Betania, su waléngi Simon ko lena u pia saki'é kusta, pia singkatau wawiné dimenta sarangki Sié. I sié ringangu wotolé marmar simbau lohongu lanisé maleghadé, ko nikoa bou hamu mawengi. Su témpongi Yesus mumaiang kapusimokolé, tau wawiné éé nuhempung botolé éé dingang nanebohé'u lanisé éé su tembo i Yesus. **14:4** Taumata pirang katau ko ndai séé lawo nubawaluang dang mububéra i siré lawo i siré. "Apa gunané nugaghola u lanisé éé? **14:5** Lanisé éé botongé ikawalu su arega nangilémbo bou telu hasu doité péra, dang doité'é ikagheli su tau susa!" Uté tau wawiné éé nipupedungi siré. **14:6** Kaiso i Yesus nubéra angkung-é, "Balaété! Apa sabapé'é i kemu mupakasmusangi sié? I sié nukoa simbau halé ko kapiangé dang madaralo su tengo-Ku. **14:7** Tau susa sintinia mang dingangu kemu. Su apang témpo kamagéngi kemu mapulu, i kemu makaputulungi siré. Arawé Ia balinébé sarang karengu'é ringangi kemu. **14:8** Tau wawiné ii i sié séng nukoa apang ko ikakoa'é. Dingangu lanisé éé i sié séng nanadia si Sia su gunang pundalebing-Ku su horo u témponé. **14:9** Pangimangké! Su kaselahé'u dunia su apangu Habaré'u Raluasé bou Mawu Ruata nipukakéké, kakanoa u tau wawiné éé sarung iweké lai makoa kéré putatahendungang si sié." **14:10** Bou éé i Yudas Iskariot, singkatau bou i siré mapulo dua murité'i Yesus, tamai nakoa sarang manga mawu imam dingangu pendungé mubalu i Yesus si siré. **14:11** I siré mangkaté kaliagé nakaringihé pendung éé, dang nudianti munggeli u roité si Yudas. Uté i Yudas naneta mududéa lesabé mapia-pia

tadéau mubalu i Yesus. **14:12** Su ello kahimotongangé su ralungu Saliwangu Boroté Takoané Raginé -- su témpong taumata nuhata dombangu Paska -- manga murité'i Yesus numpukiwalo si Sié. "Su apa kapulungi Tuang i kami panadia kangu Paska gunangi Tuang?" **14:13** Uté i Yesus nundoi u ruang katau bou taloarangi siré, "Dakoko kakoa sarang soa, pai séé pia singkatau mangaésé mububawa bensadé kadio lohongu aké, sarung ipusombangi kemu. Tuhukété i sié **14:14** sarang balé ko sukangé dang puhabaréko su taghuangu walé éé, 'I Tuang nangoro pukiwalo, su apa uadé tampa-i Sié kumang kangu Paska dingangu manga murité-é.' **14:15** Tau éé tehng manebo si kemu tampa simbau maloahé dasi su wowoné. Tampa éé séng bou niatoré mapia, nasalangkapé'u pakakasé'é. Sadiaté kebi éé pai séé gunangi kité." **14:16** Bou éé murité'i Yesus darua éé tamai nako sarang soa. Pai séé i radua nakahombang kebi-kebi éé musulungu kéré ko nihabaré'i Yesus. Buhué i radua nanadia kangu Paska. **14:17** Nahebi, i Yesus dimenta ringangi siré murité-é mapulo dua. **14:18** Dang su témpongi siré kukaiang kakangé i Yesus nubéra, "Daringihé'é: singkatau bou taloarangi kemu ko kakangé ringang-Ku su orasé ii sarung mubalu u Ia." **14:19** Nakaringihé éé manga murité'i Yesus nasusa naungi siré. Bou éé i siré lawo i siré naneta nukiwalo si Yesus, "Tantu balinébé ia su maksuté'i Tuang?" **14:20** I Yesus simimbahé, "I sié ko singkatau bou taloarangi kemu mapulo dua ko kimang su lama simbau dingang-Ku ii. **14:21** Tengadé bué Ahusé'u Taumata mang sarung maté kéré ko mabawohé su ralungu Buké Susi. Kaiso baliné gampang silaka'é su taumata ko mubalu u Ahusé'u Taumata éé! Mapiang taumata éé séng tilahé'u ta nipuhana!" **14:22** Su témpongi siré kakangé, i Yesus nangala boroté dingang nupatarimakasé su Mawu Ruata. Bou éé i Sié nangangompéng boroté éé dingangu lima-Né, buhué nunggeli su manga murité-é dingang nubéra, "Ala'é dang kangké'é, ii ko badang-Ku." **14:23** Bou éé i Sié nangala tampa u anggoré. I Sié nukaliomanéng nupatarimakasé su Mawu Ruata, buhué nanogoré'u panganginumang éé su manga murité-é. Bou éé i siré kebi nanginung anggoré éé. **14:24** Bou éé i Yesus nubéra, "Ii ko daha-Ku ko nipanatapé pudariandingu Mawu Ruata, daha ko nipatedo su gunangu taumata mauli.

14:25 Pangimangké: Ia séng ta sarung sau manginung anggoré ii, sarang mudatingu témpongu Ia manginung anggoré buhu dingangu kemu su Dunia Wuhungi Amang-Ku." **14:26** Bou éé i siré nusulingu sasuling daralo simbua. Nasué éé i siré nakoa tarai sarang Buludé'u Zaitun. **14:27** Bou éé i Yesus nubéra si siré, "I kemu kebi sarung mumputalang manentangu Ia. Batu'u su ralungu Buké Susi séng mabawohé, 'Mawu Ruata sarung mamaté gembalané, dang gepangu dombané sarung mukaliaésé.'" **14:28** Kaiso samuringu Ia sau pubangung, Ia sarung mangihoro si kemu makoa sarang Galilea." **14:29** I Petrus nubéra, "Tala, maningi siré kebi manentangi Tuang, ia sisaku tala." **14:30** I Yesus nubéra, "Tahendungé, sihebi ii lai, su horo u manu kumuku dua nsulé, i kau séng telu nsulé musunialé'u Ia." **14:31** I Petrus séng simimbahé kahenga-hengang, "Maningu ia maté dingangi Tuang, ia ta mubérangu ko ia begangi Tuang!" Dang manga murité baliné kebi lai nubéra kéré'é. **14:32** I siré nudating tanpa simbau ko isusego Getsemani dang i Yesus nubéra su manga murité-é, "Kaiangké sii i kemu sementarangu Ia tamai mukaliomanéng." **14:33** Bou éé i Yesus namaringangi Petrus, Yakobus dingangi Yohanes natamai ringang-é. I Sié séng maneta pia pendangu masusa dingang balisa. **14:34** I Yesus nubéra si siré, "Naung-Ku tumaniu masusa," "pendangéng musulung ko maté. Katana'é sii dang pundiaga'é!" **14:35** I Yesus nutingkaghéa tamai kadio buhué namulangéng su tana dingang nukaliomanéng. Su ralungu kakaliomanéng-é i Sié mududorong kamagéng botongé i Sié tawahaluasé'u makapendang témpong sinsara éé, **14:36** I Sié nubéra, "I Amang, o i Amang, takoa sarang manga simbau halé ko tamariadi si Amang. Liuko sinsara ii bou Ia. Ketang aribé mariadi tumuhu kapulu-Ku kaiso mang su kapulungi Amang." **14:37** Bou éé i Yesus sau nusulé dang nakahombang si siré manga murité-é kapahuntiki'é. I Sié nubéra si Petrus, "Simon, katiki'e i kau? Mang ketangu lai singkaorasé, i kau séng ta makatahang mundiaga?" **14:38** Bou éé i Yesus nubéra si siré, "Pakakariagako dingang pukaliomanéngko tadéau i kemu ta kahombangéngu sasaluka. Tengadé roké u mang mapulu mukoa apang ko mutatahino, katéwé i kemu ta makakoa ualingu tabiété'u taumata éé lomé." **14:39** Nusau sinsulé i Yesus tamai nukaliomanéng bawérané musulung.

14:40 Bou éé i Sié sau nusulé sarang manga murité-é dang nakahombang si siré mang bedang kaputiki'é, ualingi siré séng ta makakuhedangu tiki. Uté i siré séng bega mensang apa ko harusé iwérangi siré si Yesus. **14:41** Suapangi Yesus nusulé sarangki siré su katelu nsuléné, I Sié sau nubéra, "Katé i kemu mang bedang mututiki dang bedang ta nasuéng kiroloné? Séng kapapianété! Séng mudating témponé Ahusé'u Taumata isarakang su limangu taumata marosa. **14:42** Bangungké maléngké i kité tamai. Taumata ko mubalu u Ia séng nasongo!" **14:43** Sementarangi Yesus bedang kapududatoné, i Yudas singkatau bou taloarang si siré murité-é mapulo dua, nasongo. Nasongo lai ringangi Yudas gepangu taumata mauli nahia u péda dingangu manga tatetu. I siré niparéntangu manga mawu imam, manga météré'u agama dang apang manga pangaha u tau Yahudi. **14:44** Taumata ko nubalu i Yesus séng bou nangatoré'u simbau akalé ko hinong makoa tatiala si siré. I sié nanguli si siré, "Taumata ko daku imbung, ko séng si Sié éé taumata-Né. Sam'éé dang bawa'é i Sié su ralungu riaga matoghasé." **14:45** Su témpongi Yesus dimenta, i sié ringang turusé dimani si Yesus dingangu nubéra, "Tuang!" bou éé i sié nangimbu si Yesus. **14:46** Bou éé apang taumata ko simongo ringangi Yudas éé nanamé si Yesus dingang nuhapusé si Sié. **14:47** Kaiso pia tau singkatau ko éné dingang séé nanawu pédané namili ellangu imam labo hakiu tuliné nasahing. **14:48** Bou éé i Yesus nubéra si siré, "Apa su naungi kemu Ia ii ko singkatau taumata ralai, hakiu i kemu numpusongo nahia u péda dingangu manga tatetu tadéau manamé si Sia? **14:49** Ello-ello Ia mumanintiro su tengongi kemu su ralungu Waléngu Mawu, dang i kemu mang takoaé ko nanamé si Sia. Kaiso mang séng harusé kéré'é, tadéau maganapé apang ko séng mabawohé su ralungu Buké Susi." **14:50** Kebi apang manga murité-é timalang nanentangi Yesus. **14:51** Tau singkatau manguda, ko ketang mukukingkaéngu héka singkompéng pupangenggung awa'é, nutuhu si Yesus. Manga taumata pia kapulu manamé si sié, **14:52** kaiso i sié pundangu namelo u kakingkaéngé éé, bou éé timalang tintalang biahé. **14:53** I Yesus niwawa sarang baléngu imam labo. Pai séé kebi apang manga mawu imam, manga pangaha u tau Yahudi, dang manga météré'u agama mukukomolé. **14:54** I Petrus katuhu'e si Yesus bou rauné

sarang i sié nasu su relahé'u waléngu imam labo. Pai séé i sié mumaiang mundudarang su reduhé'u putung dingangi siré mundariaga. **14:55** Manga mawu imam dingang kalawou Majelisé'u Pengadilangu Agama mububarusaha mududéa manga bukti ko mupusalangi Yesus tadéau makapupakanawongu hukumang papaté si Sié. Kaiso i siré mang ta nakaréa buktiné sarang simbau. **14:56** Mauli saksi nikuing tadéau pangonggo u kesaksiang palsu su halé i Yesus, kaiso kesaksiangi siré simbau-simbau kebi mutatentang. **14:57** Bou éé saksi pirang katau dimarisi nangonggo u keterangang palsu ii bou halé i Yesus, **14:58** "I kami nakaringihé taumata ii nubéra, 'Ia sarung mupakalekangu waléngu Mawu Ruata ko nikoa u taumata ii, dang maliungu telung ello, Ia sarung sau mupararisi u ko baliné ko baliné nikoa u taumata.' " **14:59** Kaiso kesaksiangu manga taumata éé mang lai kebi mutatentang. **14:60** Uté imam labo éé dimarisi su tengongi siré kebi dang nukiwalo si Yesus, "Apa i Kau ta sumimbahé su apang ko ipukukabarangi siré si Kau?" **14:61** Kaiso i Yesus mangkaté maremasé. I Sié mang ta nubéra sarang kadio-dio. Bou éé imam labo éé sau ta simimbahé nukibalo sinsulé si Sié, "Apa ko i Kau Datung Salamaté, Ahusé'u Mawu Ruata ko Nangilémbong Susi?" **14:62** I Yesus simimbahé, "Séng Ia i Sié, dang i kemu sarung makasilo Ahusé'u Taumata mumaiang su kuanéngu **14:63** Uté imam labo éé nunggaisé pakéangé dingang nubéra, "Séng tawahaluasé'u bedangu lai pia saksi! **14:64** I kemu séng nakaringihé apang bawéra-Né ko nipuhinakang Mawu Ruata. Ii apa pikirangi kemu?" Kebi-kebi i siré namutusé i Yesus nusala, dang séng kahinongé ihukung pakapaté. **14:65** Bou éé taumata pirang katau naneta nupangedu si Yesus, mata-Né nitakaténgi siré dingangu nipukulé, buhué i siré nubéra, "Kenang tika, mensangi sai namukulé si Kau?" Taumata mundariaga timuhu lai namelo u palédé si Yesus. **14:66** Su témpongi Petrus bedang bawa su relahé, pia singkatau wawiné pelayangu imam labo simongo séé. **14:67** Suapangi sié nakasilo si Petrus kapundarangé su reduhé'u putung, i sié nutehung gatingi Petrus pakapia-pia dingang nubéra, "Balinébé i kau lai dingangi Yesus tau Nazaret éé?" **14:68** Kaiso i Petrus nusunialé. I sié nubéra su pelayang éé, "Ia ta nakaena maksuté'u." Bou éé i Petrus nanahipi sarang mohongu

tukadé sasukang sarang baléngu imam labo éé. Su orasé éé manu kimuku. **14:69** Tau wawiné pelayang éé sau nakasilo si Petrus, dang nubéra lai su apang taumata ndai séé, "Tengadé ko i sié simbau dingangi siré!" **14:70** Kaiso i Petrus mang musunialé. Ta narena wou éé, apang taumata ndai séé sau nubéra si Petrus, "Séng ta kapusunialé lai i kau ko mang tengadé singkatau wou i siré, batu'u kau bou Galilea!" **14:71** Bou éé i Petrus naneta mututéwa dang nubéra, "Ia begangu taumata ko iluhabaré'i kemu éé!" **14:72** Su orasé éé lai manu kimuku karua nsuléné. Dang i Petrus nakatahendungké ko i Yesus séng bou nubéra si sié, "Su horo u manu kumuku dua nsulé, i kau séng telu nsulé musunialé'u Ia." Nau i Petrus kimia susindokang.

Markus 15

15:1 Maluka-lukadé, kalawou Majelisé'u Pengadilangu Agama dingangu lai manga mawu imam, apang pangaha u tau Yahudi dingangu manga météré'u agama nudaté maligha-ligha. I siré muhapusé si Yesus, bou éé nubawa si Sié nisarakang si Pilatus. **15:2** I Pilatus nukiwalo si Yesus, "Tengadé i Kau datungu tau Yahudi?" "Kéré'é wawéranu," nisimbahé'i Yesus. **15:3** Kalawou manga mawu imam mututondangu kabaratangi siré si Yesus. **15:4** Bou éé i Pilatus sau nukiwalo si Yesus, "I Kau mang ta mapulu sumimbahé? Kenang putehung kéré apa kauli'é kabaratangi siré si Kau!" **15:5** Kaiso i Yesus mang ta simimbahé sarang kadio-dio hakiu i Pilatus nahérang. **15:6** Su sintinia Saliwangu Paska, biasané i Pilatus muliungu singkatau taumatangu hukumang tumuhu piléngu taumata mauli. **15:7** Su ralungu tahungku, su taloarangu apang ko tahapamarontaké ko namaté su témpong pugaghanoha, pia tau singkatau ko isusego si Barabas. **15:8** Taumata mauli nukomolé mudorong si Pilatus tadéau i sié puliungu singkatau taumatangu tahanang kéréwé biasané. **15:9** I Pilatus nukiwalo si siré, "I kemu mapulu, ia mamelo u ratungu tau Yahudi éé gunangi kemu?" **15:10** Batu'u i Pilatus séng masingka i siré manga imam manarakangi Yesus si sié ualingu singkingu naung. **15:11** Kaiso manga mawu imam naneti taumata mauli tadéau pudorong si Pilatus puliungi Barabas. **15:12**

Uté i Pilatus sau nubéra si siré taumata mauli éé, "Kamagéngu kéré'é, apa harusé daku koaténg su taumata ko nisego i kemu datungu tau Yahudi éé?" **15:13** I siré naenggahé, "Gantongké i Sié!" **15:14** I Pilatus nubéra, "Katéwé apa halé dalai ko séng nikoa-é?" I siré kasaunéng naenggahé, "Gantongké i Sié!" **15:15** I Pilatus mapulu mupakapia iha u taumata singendu éé, uté i sié namelo i Barabas gunangi siré. Buhué i sié nangoro taumata puluwagé si Yesus, bou éé nanarakangi Yesus pakighantong. **15:16** I Yesus niwawa u manga perjurité sarang baléngu guguta su istanangu gubernur. Bou éé kalawou pasukangu tentara nikuing pukomolé. **15:17** Bou éé i Yesus nilohokangi siré juba ungu, dang nianangéngu makota bou hameko u kalu mawulanta, bou éé nitaka i siré su tembo-é. **15:18** Buhué i siré nunggeli u adaté si Sié. "Salamaté su Ratungu tau Yahudi!" angkungi siré. **15:19** Tembo i Yesus niwanggongi siré ringangu teking, bou éé niedungi siré buhué i siré nusuba su tengu-Né. **15:20** Suapang bou nutaghunalangi Yesus, juba ungu éé nilua i siré buhué sau nilohokangi siré dingangu pakéang-é sisané. Bou éé i Sié niwawa sarang likudé'é tadéau ghangtang. **15:21** Su raléng i siré namaksa taumata singkatau nipamasang kalu koroisé'i Yesus. Tau éé nubarangsareta buhué wou kampong makoa sarang soa. (Aréngé i Simon, asalé wou Kiréné -- i amangi Aleksander daduangi Rufus.) **15:22** I Yesus niwawa sarang tanpa simbau aréngé Golgota, mangaléné, "Tanpa u Rarang Tembo". **15:23** Dasi séé i siré mapulu munggeli si Sié anggoré pia lau u mur, kaiso i Yesus madidi manginung anggoré éé. **15:24** Bou éé i siré nunggantong si Sié, dingang nupapahia u pakéang-é dingangu undi tadéau panantukang bagéangu simbau- simbau. **15:25** Orasé'u punggaghantong si Sié éé nariadi su pukulé sio malukadé. **15:26** Su wowongu kalu koroisé-é nirekaténgu wohé mululahé u halé u kabaratang si Sié, bawérané: "Datungu Tau Yahudi". **15:27** Nuhindo i Yesus i siré lai nunggantong taumata ruang katau taumata raralai; singkatau su kuanéng dang singkatau lai su kuihi-Né. **15:28** Dingangu kéré'é naganapé apang ko séng mabawohé su ralungu Buké Susi: "I Sié nirékéng dingangu komolangu taumata ralai." **15:29** Apang taumata sumahé séé kebi kukiling **15:30** Kenangko naé lintu bou kalu koroisé éé dang pangambangko awa-U!" **15:31** Kéré'é lai manga

mawu imam dingangu manga météré'u agama mumanaléwa si Yesus. I siré mububéra lai i siré, "I Sié mangambang taumata waliné, arawé watangéng-é sisané ta makaambang! **15:32** Kamagéngi Sié tengadé datungu tau Israel, Datung Salamaté, mapiang i Sié naé lintu bou kalu koroisé éé, tadéau i kami makasilo dingang mangimang si Sié!" Taumata ko nighantong nuhindo i Yesus mang lai kapuhinakangé si Yesus. **15:33** Séng kaliha'é, su ralungu telung kaorasé karengu'é kaselahé'u dunia nutingkarendung. **15:34** Dang natarang su pukulé tatelu wawello, i Yesus naenggahé maiha, "Eloi, Eloi, lama sabakhtani?" mangaléné, "O Ruata-Ku, o Ruata-Ku, apa sabapé'é i Kau nanentangu Ia?" **15:35** Taumata pirang katau ndai séé suapang nakaringihé enggahé, dingang nubéra, "Daringihété, i Sié kakuiné si Elia!" **15:36** Pia singkatau su taloarangi siré dindengang nangala bunga huso bou éé niuno su anggoré mahaisé. Bou éé bunga éé nisuus'é su pondolé'u kalu simpédi buhué niogoré'é su wiwihé'i Yesus, dingang nubéra, "Pangampalé, néng tehungangi kité mensangi Elia sumongo mupalintu i Sié bou kalu koroisé éé." **15:37** Bou éé i Yesus sau naenggahé, dingang namalusé singongo-Ne. **15:38** Héka sasara ko witi-witing su ralungu Waléngu Mawu natingkasé napahia darua bou rasi sarang bawa. **15:39** Perwirangu tentara ko dudarisi su tengongu kalu koroisé éé nakasilo kakakoa u kapapohongi Yesus. I sié nubéra, "Mang tengadé taumata ii Ahusé'u Mawu Ruata!" **15:40** Nдай séé pia lai mangawawiné pirang katau kebi katehungé halé éé bou rauné. Séé pia i Salome, i Maria Magdalena dingangi Maria inangi Yakobus manguda daduangi Yoses. **15:41** I siré éé mangawawiné ko tutuhu si Yesus dang mututulungi Sié su témpong su Galilea. Dang pia lai séé mangawawiné waliné ko nasongo singkasongo ringangi Yesus bou Yerusalem. **15:42-43** Dunia séng kukahebiné su témpongi Yusuf bou Arimatea nasongo. I sié singkatau anggotangu Majelisé'u Pengadilangu Agama ko pupangadaténg. I sié lai mumangampalé témpongu Mawu Ruata mamarénta kéré ratu. Ello éé ko ellongu pananadiang (ello su horo u ellong Sabaté). Ualingu éé bahani i Yusuf dimenta sarangki Pilatus mudorong mangala mayaté'i Yesus. **15:44** I Pilatus nahérang nakaringihé i Yesus ko séng naté. Nau i sié nundo i taumata pukui tembonangu tentara dang pukiwalo si sié

mensang séng marena i Yesus naté. **15:45** Suapang i Pilatus nakaringihé habaré'u perwirang tentara éé, i sié nupakawalangi Yusuf pangala mayaté'i Yesus. **15:46** Bou éé i Yusuf nuluang héka mawira alusé bou éé nupalintu u mayaté'i Yesus, nipikungé dingangu héka éé. Bou éé sié nanampa u jenasangi Yesus su pundalebingang simbau ko nikoa su liangu buludé batu. Bou éé i sié nulunggi watu labo simbau nipuheping mohongu kubulé éé. **15:47** Sementarangu éé i Maria Magdalena daduangi Maria inangi Yoses mukukakela mensang su apa i Yesus nilebing.

Markus 16

16:1 Suapangu séng naliu ellongu Sabaté, i Maria Magdalena, i Maria inangi Yakobus, dingangi Salome dimaléng nuluang manga rampa ipulanisé mayaté'i Yesus. **16:2** Maluka-lukadé su kawawedésé'u matangelo, su ello kahimotongangé su ralungu misa éé i siré tamai nako sarang kubulé. **16:3-4** Su raléng i siré mangkaté kadudatoné, "I sai makatulungi kité pangénso u watu laheping mohongu kubulé pai éé?" Batu'u batu éé labo kahengang. Kaiso suapangi siré nudatingu éé i siré nutehung batu éé séng limunggi. **16:5** Bou éé i siré simu su ralungu kubulé éé. Su ralungé su simbeka kuanéng, i siré limendi nakasilo pia tau singkatau manguda mumaiang dingangu jubané mawira. **16:6** Taumata manguda éé nubéra, "Aribé kataku! Ia masingka i kemu mududéa si Yesus tau Nazaret ko séng nighantong. I Sié séng tadié'é sii. I Sié séng nubangung! Tehungété, ii tampa i Sié niparalokangi siré. **16:7** Ii dakoko tamai puhabaré'u halé ii su manga murité-é, dingangu lai si Petrus. Habaré, 'I Sié tamai mangihoro si kemu makoa sarang Galilea. Pai séé i kemu sarung makasilo si Sié, kéré ko séng bou nihabaré-é si kemu.'" **16:8** Uté i siré simebang bou ralungu kubulé éé bou éé timalang baugu limendi dingangu natau. I siré ta nubekéngu manga apa si sai-sai, ualingu taku. **16:9** Suapangu i Yesus séng nubangung bou papaté, su malukadé'u ello Misa, i Sié nutimpasilongu watangéng-é kahorokangé si Maria Magdalena. (Si Maria ii i Yesus lena u bou nupasebangu pitu roké dalai.) **16:10** Nau i Maria Magdalena tamai nupakasingka u halé ko séng nariadi

ée su manga ringangi siré, ko dudalahunsusa. **16:11** Kaiso su témpongi siré nakaringihé humonéu i Yesus ko biahé, dang i Maria séng bou nakasilo si Sié i siré takoaé ko mangimang. **16:12** Bou éé i Yesus nutingkalahé u watangéng-é su murité-é duang katau su kakakoa u papasilo simbau sahéné. éé nariadi su témpongi radua éé kadaléngé sarang kampong simbau. **16:13** Nau i radua nusulé dang nupakasingka u halé éé si siré waliné. Kaiso i siré takoaé ko mangimang. **16:14** Panginsuégé i Yesus nutimpasilongu watangéng-é su manga murité-é i siré mapulo esa, su témpongi siré kakangé. I Sié kapanasané si siré batu'u mang kadio pangangimangi siré dingang tumaniu maketi hakiu ta mangimang su taumata ko séng bou nakasilo hala si Yesus humonéu biahé. **16:15** Bou éé i Yesus nubéra si siré, "Dako'é raléng kakoa sarang kaselahé'u dunia dang pangékékongu Habaré'u Raluasé bou Mawu Ruata éé su kalawou taumata. **16:16** Taumata ko ta mangimang i siré sarung ihukung. Arawé apang taumata ko mangimang dang dénongu raréno susi, sarung masalamaté. **16:17** Kéré karalahé u i siré mangimang, manga taumata éé i siré sarung manguséré roké dalai dingangu aréng-Ku; i siré sarung mumpubéra bou ralungu haghing bahasa ko su wegangi siré. **16:18** I siré ta masilaka kamagéngi siré mangemang katoang arau manginung ilu. Taumata masaki maulé, kamagéngi siré manimbongu limangi siré su manga taumata masasaki." **16:19** Suapangu Mawu Yesus bou nududato ringangi siré, i Sié napua sarang sorga. Dasi séé i Sié mamarénta dingangu Mawu Ruata. **16:20** Uté manga murité-é numpudaléng nangékéngu habaré bou Mawu Ruata su apang tampa. Dang Mawu mang lai muluhalé dingangi siré dang bou kalawou tanda hérang malahé humonéu ko iluhabaré'i siré mang tengadé. **16:9** I siré apang mangawawiné éé tamai nakoa sarangki Petrus dingangu manga ringangé, buhué nubeké kadio kebi ko séng nipakasingka u taumata manguda éé si siré. **16:10** Bou éé i Yesus sisané bou pulahalé u manga murité-é muluhabaré'u habaré susi dingangu kasasalamaté kekal bou pungu raki sarang pungu wahé.

Lukas 1

1:1 Teopilus ko mapia naung. Séng mauli taumata nutawakali namohé pakapia bou halé u apang ko séng nariadi su taloarangi kité. **1:2** I siré namohé mang musulung ko kéré niweké si kité bou i siré ko nakasilo hala apang ko nariadi éé bedang bou tetaé, dang bou éé nangékéngu habaré'é.

1:3 Suapang ia bou namariksa mapia-pia kebi-kebi éé bou tetaé, ia nupikiré mapia kamagéng mukoa simbau laporang pakaudupé gunangi Tuang. **1:4** Ia mukoa éé, tadéau i Tuang masingka humonéu apang ko bou nitintiro si Tuang mang tengadé. **1:5** Su témpongi Herodes naratu su Yudea, **1:6** Pubawiahé'i radua singkawingang éé nutatahino su naungu Mawu Ruata. I radua tutuhu'u kasuku'u naung su apang parénta dingang Titangu Mawu. **1:7** I radua takoaé ana batu'u i Elisabet nubanto dingang i radua séng kebi magurang. **1:8** Pia su sihello, su témpong golongangi Abia nakaeba gilirangé, i Zakharia pia bagéangé muparaléngu tugasé'u imam su tengongu Mawu Ruata. **1:9** Dingangu lahuri, ko biasané kokuaténgu manga imam, i Zakharia nikatebo sumu manutung kamania su Waléngu Mawu. **1:10** Sementarang kapanutungé, taumata mauli mukukaliomanéng su likudé. **1:11** Su témpo éé malaikaté u Mawu nupasilong batangéngé si Zakharia. Malaikaté éé dudarisi su simbeka kuanéngu médang pananutungang kamania. **1:12** Suapangi Zakharia nakasilo malaikaté éé, i sié nubingo dingang nataku. **1:13** Katéwé malaikaté éé nubéra, "Kumbahang matak, Zakharia! Mawu Ruata séng nudaringihé dorongu. Kawingu i Elisabet sarung makahombang simbau ana ésé. I kau harusé pusego'u aréngé i Yohanes. **1:14** I kau sarung lumiagé dang mauli taumata sarung lumuasé kamagéng ana éé séng dumenta! **1:15** I sié sarung mutingkalabo su tengongu Mawu, dang i sié ta sarung manginung angoré arau inumang makaiwukang. Bedang bou kawawantélé i sié sarung kawasangu Roké u Mawu Ruata. **1:16** Mauli taumatang Israel sarung ahakéngé pusulé su Mawu Ruata, Mawungi siré. **1:17** I sié sarung makoa utusangu Mawu ko matoghasé dang pia kawasa kéré si Elia. I sié sarung mupudaméngu iamang dingangu ana, dang taumata ta tumatuhu sarung ahakéngé sau pusulé su ralungu pikirang nutatahino. Dingangu kéré'e i sié

manadiangu simbau umaté ko séng sadia gunangu Mawu." **1:18** "Kéré apa ia masingka'u halé ii sarung mariadi?" kakibalongi Zakharia su malaikaté éé. "Ia séng magurang, kawingku lai magurang." **1:19** Malaikaté éé simimbahé, "Ia ii i Gabriel. Ia mususaliwiré Mawu Ruata dang i Sié nundoi u ia pubawa habaré mapia ii si kau. **1:20** Apang ko daku ihabaré, sarung mariadi su témponé. Kaiso ualingu i kau ta mangimang, i kau sarung ta makawéra; i kau sarung ipubobo'é sarang apang ko daku nihabaré ii mariadi." **1:21** Sementarangu éé, taumata mang mumangampalé si Zakharia. I siré ketang mumahérangi sié kéré'é karengu'é su ralungu Waléngu Mawu. **1:22** Dang su témpongi sié simebang, i sié séng ta nakapududatongi siré. I sié ketang turusé mususéingu limané, dang bobo kéré'é. Uté i siré lai séng nakasingka u i sié séng nakasilo pia papasilo su ralungu Walé Mawu. **1:23** Suapang nasué témpongu pukakoa hal'é su Waléngu Mawu, i Zakharia napulé u walé. **1:24** Ta narena wou éé, Elisabet kawingé nakahombang kapapia, bou éé nutingkakuhungu awa'é su walé lima wulang karengu'é. **1:25** I sié nubéra. "Panginsuéngé Mawu nutulungu ia dingang nupakailangu méaku." **1:26** Su témpongi Elisabet séng enungu wulang pia kapapia, Mawu Ruata nundoi i malaikat Gabriel pakakoa sarang Nazaret, soa simbau su Galilea. **1:27** Gabriel niroi sarang ko singkatau mahuala, aréngé i Maria. Dario mahuala éé séng mututunangang dingangu singkatau umbaséng aréngé i Yusuf, hentongi ratu Daud. **1:28** Malaikaté éé dimenta si Maria dingang nubéra, "Salamaté, si kau ko séng nialamaténgu ko kapiangé bou mawu! Mawu mulahundingangi kau!" **1:29** Nakaringihé malaikaté nubérangu éé i Maria limendi, hakiu nakoa kakibalo su naungé apang mangaléngu adaté éé. **1:30** Uté malaikaté éé nubéra si sié, "Kumbahang matak, Maria, batu'u i kau nutatahino su naungu Mawu Ruata. **1:31** I kau sarung pia kapapia dang sarung mamantélé'u singkatau ana, ko harusé i kau musego'u aréngé Yesus. **1:32** I Sié sarung mutingkalabo dang sarung isego Ahusé'u Ruata Ko Karangétangé. Mawu Ruata sarung mupakakoa i Sié musulungi Ratu Daud, i upungé. **1:33** Dang i Sié sarung mamarénta kéré ratu su taloarangu toronangi Yakub sarang karengu'é. Kararatuangé ta sarung mahepusé." **1:34** "Ketangu ia ii bedang mahuala," angkungi Maria, "kéré apa halé ii

botongé mariadi?" **1:35** Malaikaté éé simimbahé, "Roké u Mawu Ruata sarung matentung si kau, dang kawasangu Mawu kaselahéngé sarung manirung si kau. éé sabapé 'é ana ko sarung mawantélé éé sarung isego Susi, Ahusé'u Ruata. **1:36** Putahendung: I Elisabet, egé'u éé pia kapapia séng kaenungu wulangé, maningi sié séng magurang dang taumata muhabaré i sié wanto. **1:37** Batu'u su Mawu Ruata takoaé ko tamariadi." **1:38** Bou éé i Maria nubéra, "Ia ii ellangu Mawu; kariadi'é si sia musulung ko nihabaré'u." Bou éé malaikaté éé dimaléng nanentangi Maria. **1:39** Ta narengu bou éé, i Maria nakoa sarang soa simbau su Yudea su wuludé. **1:40** I sié nakoa sarang baléngi Zakharia, dang suapang nasu, i sié nangadaté si Elisabet. **1:41** Dang suapangi Elisabet nakaringihé adaté i Maria, ana su kaluwaéngé kimanoa. Dang i Elisabet nipénéngu kawang Roké u Mawu Ruata, **1:42** bou éé nukatiawadé, "I kau ko séng nialamaténg nangilémbou bou taloarang apang manga wawiné! Kasasalamaté su ana ko sarung iwantélé'u éé! **1:43** I sai ia hakiu inangu Mawuku dimenta si sia? **1:44** Kéré'é suapang ia nakaringihé si kau nangonggo u adaté, ana su kaluwaéngku kimanoa u raliagé. **1:45** Kasasalamaté si kau, ualingu mangimang humonéu apang ko niwérangu Mawu si kau sarung mariadi!" **1:46** I Maria nubéra, "Naungku mududalong Mawu, **1:47** dang jiwaku duliagé ualingu Mawu Ruata Mananalamatéku. **1:48** I Sié nutahendung si sia, ellang-é ralai! Maneta bou orasé ii kauli'u bangsa mubérangu ia su ralungu raluasé. **1:49** Batu'u Mawu Ruata Ko Nangilémbong Kawasa nukoa halé ko tumaniu labo si sia. Aréng-é pakasusi. **1:50** Bou palahento sarang palahento Mawu mukasiangu taumata ko mumataku i Sié. **1:51** Dingangu kuaté'u lima-Né i Sié muputaléingu taumata malaoboté dang mupakaghoghahé'u karakingi siré. **1:52** Apang mararatu nipalintu-é bou kararatuang dang tau hina nipakarangé-é. **1:53** Apang ko nungkahutung nipakawiahé-é dingangu kalawou kapia-Né, ko kala nitokolé lima mapulo. **1:54** I Sié mutulungu Israel ellang-é tumuhu diandi ko nikoa-é dingangi upungi siré. **1:55** Mawu ta mutimbuléng diandi-Né Naung-é malondo si Abraham dingangu toronangé sarang karengu'é." **1:56** Luenang i Maria manga telu wulang

karengu'é natana dingangi Elisabet, buhué i sié napulé sarang baléné. **1:57** Nudatingké témponé i Elisabet mamantélé. I sié namantélé'u singkatau ana ésé. **1:58** Manga lampung dingangu manga egé'é nakaringihé kéré'é kopiané Mawu Ruata nukoa si Elisabet, i siré limuasé singkaluasé dingangé. **1:59** Su témpong umuré'u ana éé natimu ualung ello, i siré dimenta nanunaté si sié. I siré mapulu mangonggo'u aréngu ana éé i Zakharia ituhu su aréngi papané. **1:60** Katéwé i mamané nubéra, "Tala! I sié harusé isego si Yohanes." **1:61** "Takoae sarang singkatau bou egé'u ko pia aréng kéré'é," angkungi siré. **1:62** Bou éé i siré nuséng si Zakharia, nukibalo si sié mensang apa aréng ionggo su ana'é. **1:63** I Zakharia nudorong batuléi bou éé namohé, "Aréngé i Yohanes." I siré kebi nahérang. **1:64** Su témpo éé lai i Zakharia sau nakawéra dingang nudalongu Mawu Ruata. **1:65** Manga lampungé kebi nataku, dang habaré éé nakéké su kaselahé'u tanpa su wawuludangu Yudea. **1:66** Kebi ko nakaringihé halé éé nukibalo su naungi siré, "Makoa apa sarung ana éé?" Batu'u Mawu dudindingang si sié. **1:67** I Zakharia, i amangu ana éé, nipénéngu kawasangu Roké u Mawu Ruata sarang i sié nakapanurusé u tatanatangu Mawu. I sié nubéra, **1:68** "Mahi ko i kité mudalo nau Mawu, Ruatang tau Israel! I Sié séng dimenta nutulungu umaté-é dang nuliungi siré. **1:69** I Sié nangonggo'u mananalamaté ko matoghasé si kité, toronangi Daud, ellang-é. **1:70** Su témpo naliu bou nohonugu nabi-nabi pinilé-Né. Mawu séng nanatapé'u diandi-Né **1:71** muliungi kité bou roka i kité dang bou kawang taumata ko mubinsi i kité. **1:72** Tadéau mupakalahé u karalondongu naung-é su manga i upungi kité, diandi-Né ko susi éé sarung ipakaganapé-é. **1:73-74** I Sié nutéwa su tengongi Abraham i amangi kité, dang nudianti tadéau muliungi kité bou roka i kité, tadéau i kité ta matakut mutangkiang si Sié **1:75** sintinia mutahamawu si Sié dang makaluasé naung-é su kanandu u pubawiahé i kité. **1:76** I Kau, anaku, sarung isego nabingu Mawu Ruata Ko Karangétangé. I kau niroi pangihoro Mawu gunang pamuka raléng-é, **1:77** pupakasingka su umaté-é i siré sarung ipakasalamaté, kamagéng Mawu Ruata séng mupangampungu rosangi siré. **1:78** Mawungi kité malondo naung dingangu makendagé; gunang manalamaté si kité i Sié rimenta. Kéré matangelo nawedésé malukadé,

1:79 kéré'é lai i Sié mupasenangu tualagé-é su patiku taumata ko mububiahé su ralungu kararendung dang katataku. I Sié mangaha i kité su raléng ko mundolong pudaramé." **1:80** Ana i Zakharia éé mang kukalabo'é dang mang kukakuaté roké'é. I Sié mumatana su tana linggi, sarang nudating témponé i sié mupakalahé u awa'é su tau Israel.

Lukas 2

2:1 Su témpo éé i Kaisar Agustus nuparénta tadéau kalawou kawanuangu Kararatuangu Roma pundolé u awa gunangu sensus. **2:2** Sensus kahimotongangé ii nikoa su témpongi Kirenus nako gubernur su soang Siria. **2:3** Kalawou taumata su témpo éé nungkapulé tadéau pakirolé su soangu simbau-simbau. **2:4** I Yusuf lai nubua bou Nazaret su Galilea, nako sarang Betlehem su Yudea, tampa nikawantélangi Ratu Daud; batu'u i Yusuf toronangi Daud. **2:5** I Yusuf nundolé i sié dingangi Maria tunangangé, ko séng pia kapapia. **2:6** Su témpongi siré dua su Betlehem nudating témponé i Maria muberuntung. **2:7** I sié namantélé'u singkatau ana ésé, ana'é i akang. Ana éé nienggunangéngu wali, bou éé niulidé su palungang kalaempahé'u jerami; batu'u i radua ta nakaréa balé putikilang. **2:8** Sihebi éé pia manga gembala su padang kapundiagaé dombangi siré, su tampa éé. **2:9** Singkilendiu malaikaté u Mawu nutimpasilo si siré, dang tualagé u Mawu simenang nanualagé si siré, sarangi siré nungkataku. **2:10** Arawé malaikaté éé nubéra, "Kumbahang maku! Batu'u ia dumenta mubawa habaré mapia gunangi kemu -- habaré ko makaluasé patiku taumata. **2:11** Sihello ii su soangi Daud séng nawantélé Datung Salamaté'u i Kristus, Mawu. **2:12** Ii tandané: I kemu sarung makahombang singkatau ana kadio malaenggungu wali, karaulidé su palungang." **2:13** Singkakela malaikaté éé niringanéngi siré mauli malaikaté baliné, ko kapudalonéngu Mawu Ruata. I siré kabérané, **2:14** "Dalo su Mawu Ruata su langi ko karangétangé! Dang su wowong bumi, salamaté su taumata ko nakaluasé naungu Mawu!" **2:15** Suapang manga malaikaté nanentangi siré dang nusulé sarang sorga, manga gembala éé kabérané i siré lawo i siré, "Boété i kité makoa sarang Betlehem mutehung halé ko séng nariadi éé, ko

nihabaré'u Mawu si kité." **2:16** I siré dindengang tamai, bou éé nusombangi Maria dingangi Yusuf, dingangu ana kadio éé ko maraulidé su palungang. **2:17** Suapang manga gembala nakasilo ana kadio éé, i siré nubekéngu apang ko nihabaré'u manga malaikaté bou halé u ana kadio éé. **2:18** Dang kebi taumata nungkahérang nakaringihé bekéngu manga gembala éé. **2:19** Arawé i Maria nundéso u kebi-kebi éé su ralungu naungé dang pupikirangé. **2:20** Manga gembala éé nusulé sarang padang apidu kapudaloné dingang kapamantugé Mawu Ruata, ualingu kebi ko séng nikaringihé dingang nikasilongi siré, mang nuhino kéré ko nihabaré'u malaikaté. **2:21** Suapang umuré natimu ualung ello, ana éé nisunaté. I siré nusego'u aréng-é Yesus, aréng ko séng nionngo'u malaikaté si Sié su horo u Sié nipupahiamangi mama-Né. **2:22** Nudating témponé i Yusuf daduangi Maria muparaléngu adaté u pananusi tumuhu toraté i Musa. Nau i radua nubawa ana éé sarang Yerusalem gunung isarakang su Mawu. **2:23** Batu'u su ralungu titangu Mawu kabawohé kéré ii, "Apang ana ésé iakang, harusé isarakang su Mawu." **2:24** Pendungi radua lai mubawa sasemba burung tekukur simparé arau paluma kalahetuné rarua kéré ko nitantu su ralungu Titangu Mawu. **2:25** Su témpo éé su Yerusalem pia singkatau aréngé i Simeon. I sié taumata mapia, ko mumataku u Mawu Ruata dang ko mumangantibé témponé Mawu Ruata mangambang Israel. Roké u Mawu Ruata dudindingang si sié, **2:26** dang Roké u Mawu Ruata séng nupakasingka si sié humonéu i sié ta sarung maté su horo u makasilo Datung Salamaté ko nipudiandingu Mawu. **2:27** Bou aha u Roké u Mawu Ruata, i Simeon simu su Waléngu Mawu. Su témpo éé i Yusuf daduangi Maria nubawa si Yesus ko bedang kadio éé simu tadéau mukoa halé ko kéré niparéntangu atorangu agama. **2:28** Uté i Simeon nangala ana éé dingang nisaruruné, bou éé nudalong Mawu Ruata, **2:29** "Orasé ii, Mawu, i Kau séng nupakasehu u diandi-Nu. Pakawalaété ellang-U ii manentangu dunia dingangu pudaramé. **2:30** Batu'u dingangu matakusisaku ia séng nakasilo Mananalamaté ko bou i Kau. **2:31** Mananalamaté éé séng nisadia-Nu gunangu kalawo u bangsa: **2:32** musulungu tualagé ko manualagé daléng su bangsa waliné, tadéau parenta su koa-U; tualagé ko makarentangu pangangadaté su umaté-U Israel." **2:33** I amang dingangu

inangu ana éé nahérang nakaringihé apa ko niwérangi Simeon bou halé u ana i radua. **2:34** I Simeon nangalamaté si radua dingang nubéra si Maria, mamangu ana éé, "Ana ii séng nipiléngu Mawu Ruata gunang mupakawinasa dang mangambang kauli u tau Israel. I Sié sarung mariadi tanda bou Mawu Ruata, ko sarung dokaténgu taumata mauli, **2:35** dang dingangu kéré'é nikasingkaténg dalohong naung i siré. Susa naung sarung mupakalésé'u naungu musulung péda mahoro." **2:36** Pia lai singkatau nabi wawiné ko séng magurang kahengang. Aréngé i Hana, ana i Fanuel, bou sukungi Asyer. Pitu taung bou nukawing, **2:37** i Hana nawalu, dang ii umuré'é séng ualung pulo epa su taungé. Ta sinsulé i sié nanentangu Waléngu Mawu. Ello hebi i sié mututahamawu su Mawu Ruata séé dingang mukukaliomanéng dang mupupuasa. **2:38** Nusema su témpo éé lai i sié narenta, bou éé nudalong Mawu Ruata dang nubérangu halé u Ana éé su apang taumata ko kapahédoné témpone Mawu Ruata mupakaliungu Yerusalem. **2:39** Suapangi Yusuf daduangi Maria séng bou nukoa kebi apang ko tuntutukang su ralungu Toraté'u Mawu, i radua napulé sarang Nazaret su Galilea. **2:40** Ana éé séng kukalabo'é dang kukaiha'é. I Sié pandé kahengang dang kéré'é kalabo'é kakendagé'u Mawu Ruata si Sié. **2:41** Sintinia taung gaghurangi Yesus makoa sarang Yerusalem gunang lumuasé'u Ellong Paska. **2:42** Dang su témpongi Yesus umuré mapulo dua sutaungé, i siré natarai sarang karaméang éé kéré narangi siré. **2:43** Nasué karaméang éé i siré napulé, arawé i Yesus, ana éé bedang natentang su Yerusalem, i papa-Né daduangi mama-Né wega. **2:44** Tutikaténgi radua i Sié natuhu dingangu rombongang. Séng sihello kadaléngé buhué i radua nudéa si Sié su taloarangu manga ana u simbau dingangu apang taumata ko singka i radua. **2:45** Kaiso i radua ta nakaréa si Sié, nau i radua sau nusulé mudéa si Sié sarang Yerusalem. **2:46** Séng telung ello mududéa, i radua nakohombang si Sié su ralungu Waléngu Mawu. I Sié mumaiang mududaringihé manga météré'u agama dingang mututondang kakiwalo. **2:47** Kebi taumata ko nakaringihé si Sié mumahérang ualingu sasimbahé-é kéré kahinoné. **2:48** Gaghurang-é mang lai nahérang nakasilo si Sié. I mama-Né nubéra si Sié, "Amang, Unué i Kau mamanti si kami dua? I kami duangi papa-Nu séng nawau pudaréa si Kau!" **2:49** I Yesus simimbahé,

"Unué i papa raduangi mama mudéa si Sia? Apa i papa dingangi mama bega humonéu Ia harusé éné su ralungu Waléngi Amang-Ku?" **2:50** Kaiso i radua ta nakaena sasimbahé'i Yesus. **2:51** Bou éé i Yesus napulé dingingi siré sarang Nazaret, nutuhu si radua. Kebi halé éé niréso i mama-Né su ralungu naungé. **2:52** I Yesus nanamba kukalabo'é dang kukapandéné, lai ikukendagé'u Mawu Ruata dingang kukapulungu taumata.

Lukas 3

3:1 Su taung kapulo limané bou pamaréntahangi Kaisar Tiberius i Pontius Pilatus nako gubernur su Yudea, dang i Herodes mumamarénta su Galilea, i Filipus, tuhang i Herodes mumamarénta su wagéang Iturea dingangu Trakhonitis, sedangi Lisantias mumamarénta su Abilene. **3:2** Ko mumanengalé halé u imam labo i Hanas dingangi Kayafas. Su taung éé Mawu Ruata nuhéngétang si Yohanes, ana i Zakharia su tana linggi. **3:3** Uté i Yohanes dimaléng su apang tampa su kaselahé'u Salu u Yordan dang mumanepasé'u habaré bou Mawu Ruata. I Yohanes mumenggo, "Pumputobaté'é bou rosanu, dang i kemu harusé dénokang, tadéau Mawu Ruata mangampung si kemu." **3:4** éé nuhino kéré ko kabawohé su ralungu Buké i Nabi Yesaya; "Pia taumata mumenggo su tana linggi, 'Sadiako daléng gunangu Mawu, Lenoko raléng gunangi Sié. **3:5** Apang keba'é ambungé, apang buludé dingangi wengku'é ipakaléwa. Daléng mataléngko pakatulidé, dang daléng talamangkadé pakaleno. **3:6** Kalawo u taumata su kaselahé'u dunia sarung makasilo Mawu Ruata mangambang taumata!" "**3:7** Mauli taumata dimenta sarang koa i Yohanes tadéau dénokang. I Yohanes nubéra si siré, "I kemu taumata ralai! I sai nuhabaré ko i kemu makaliwiré bou hukumangu Mawu Ruata ko sarung dumenta? **3:8** Pasiloko dingangu kakanoa'u humonéu i kemu séng numputobaté bou rosanu! Kumbahang musau mubérangu i Abraham ko i upungi kemu. Putahendung: Mawu Ruata botongé lai makakoa palahentongi Abraham bou manga watu tamai ii! **3:9** Baliung séng kadariahi gunang ipanuwang kalu sarang hamu'é. Apang kalu ko ta mubuang bua mapia sarung tuwangéng buhué pandukang su putung." **3:10** "Nau apa wué harusé

koatengi kami?" kakiwalong taumata si Yohanes. **3:11** I Yohanes simimbahé, "Taumata ko pia laku'é rarua, harusé punggeli u simbau su ko takoaé, dang ko pia kang, harusé pupapahia u éé." **3:12** Manga mananuntu pajaké dimenta lai sarang koa i Yohanes tadéau makiréno. I siré nukibalo, "Tuang, ko apa harusé koatengi kami?" **3:13** I Yohanes simimbahé, "Kumbahang manuntu mapaliu bou ko séng nitantu." **3:14** Pia lai perjurité nukibalo, "Kéré apa wué dingangi kami ii? Apawé harusé koatengi kami?" I Yohanes simimbahé, "Kumbahang mupakususangi sai-sai dang kumbahang mangala doité dingangu mangantangu léo. Pakaluasé dingangu eba u watangéng!" **3:15** Su témpo éé apang taumata nanetaé numpukibalo, mensang apa i Yohanes Datung Salamaté ko luampaléngi siré. **3:16** éé sabapé'é i Yohanes nubéra si siré kebi, "Ia mundéno si kemu dingangu aké, arawé hedo sarung dumenta taumata ko nangilémbou labo bou ia. Mamuka taling sapatu-Né ia lai ta hinoné. I Sié sarung mundéno si kemu dingangu Roké u Mawu Ruata dingangu putung. **3:17** Su lima-Né pia nihung ipangeta apang gandungé sarang mawuresi. Gandung sarung komolang-é su ralungu lumbung, arawé apang buleka sarung tutungang-é su putung ko ta mumaté!" **3:18** Kéré'é lai i Yohanes dingangu haghing akalé mumanasa taumata, su témpongi sié muluhabaré'u Habaré'u Raluasé. **3:19** Arawé i Herodes, mangangawasangu Galilea, nisengkulangi Yohanes halé u pudalahikingé dingangi Herodias, kinawingu tuhangé, dingangu lai halé u kakanoa'é ralai ko kukoaténgé. **3:20** Kaiso i Herodes katéwé kasaunéng nangumbogé nukoa apang lamuhu'é sarang nanensingi Yohanes sarang dalungu tahungku. **3:21** Suapangu manga taumata éé séng kebi bou niréno, i Yesus lai niréno. Dang su témpongi Sié kapukaliomanéngé, langi natingkahé, **3:22** dang Roké u Mawu Ruata natentung si Sié kéré paluma. Bou éé pia tingihé'u Mawu Ruata nikaringihé kabérané, "I Kau Ahusé-Ku ko Daku ikukendagé. I Kau nutatahino su naung-Ku." **3:23** Su témpongi Yesus naneta u pulahalé-é, umuré-é luenang telung pulo su taungé. Su singka u taumata, i Sié ko ana i Yusuf, ana i Eli, **3:24** ana i Matat, ana i Lewi, ana i Malkhi, ana i Yanai, ana i Yusuf, **3:25** ana i Matica, ana i Amos, ana i Nahum, ana i Hesli, ana i Nagai, **3:26** ana i Maat, ana i Matica, ana i Simei, ana i Yosekh, ana i Yoda, **3:27** ana i Yohanan, ana i

Resa, ana i Zerubabel, ana i Sealtiel, ana i Neri, **3:28** ana i Malkhi, ana i Adi, ana i Kosam, ana i Elmadam, ana i Er, **3:29** ana i Yesua, ana i Eliezer, ana i Yorim, ana i Matat, ana i Lewi, **3:30** ana i Simeon, ana i Yehuda, ana i Yusuf, ana i Yonam, ana i Elyakim, **3:31** ana i Melea, ana i Mina, ana i Matata, ana i Natan, ana i Daud, **3:32** ana i Isai, ana i Obed, ana i Boas, ana i Salmon, ana i Nahason, **3:33** ana i Aminadab, ana i Admin, ana i Arni, ana i Herson, ana i Peres, ana i Yehuda, **3:34** ana i Yakub, ana i Ishak, ana i Abraham, ana i Terah, ana i Nahor, **3:35** ana i Serug, ana i Rehu, ana i Peleg, ana i Eber, ana i Salmon, **3:36** ana i Kenan, ana i Arpaksad, ana i Sem, ana i Nuh, ana i Lamekh, **3:37** ana i Metusalah, ana i Henokh, ana i Yared, ana i Mahalaleel, ana i Kenan, **3:38** ana i Enos, ana i Set, ana i Adam, ana u Mawu Ruata.

Lukas 4

4:1 I Yesus nikawasangu Roké u Mawu Ruata su témpongi Sié nanentangu Salu u Yordan. Roké u Mawu Ruata nangaha si Sié sarang tana linggi. **4:2** Ndai séé i Sié nisalukaténgu Sétang epau pulo su elloné karengu'é. Karéngu u éé, i Sié ta manga kimang apa-apa. Panginsuéngé i Sié nakapendang nahutung. **4:3** Sétang nubéra si Sié, "I Kau ko Ahusé'u Mawu Ruata, aru? Nau, paréntaiko watu ii pakakoa boroté." **4:4** I Yesus simimbahé, "Su ralungu Buké Susi mabawohé, 'Taumata ta makapubiahé ketang bou boroté.'" **4:5** Bou éé Setang nubawa si Yesus sarang tanpa ko marangé, dang singkakonda Sétang nupasilo si Sié kebi karararatuang su dunia. **4:6** "Kebi kawasa dingangu kakala ii sarung daku isarakang si Kau," bawérang sétang si Yesus, "batu'u kebi-kebi séng nionngo si sia dang ia makapangonggo u éé si sai-sai ko ia mapulu nangonggo. **4:7** Kebi-kebi éé makoa taghuanéng-U, kamagéngi Kau musuba manemba si sia." **4:8** I Yesus simimbahé, "Su ralungu Buké Susi mabawohé, 'Panemba'é Mawu Ruatanu dingang putahamawu si Sié sisané.'" **4:9** Bou éé Sétang nubawa si Yesus sarang Yerusalem dang nundui i Sié su wuwungangu Waléngu Mawu dingang nubéra si Sié, "I Kau Ahusé'u Mawu Ruata, aru? Nau, putingkanawo'é tanaé bou ii. **4:10** Batu'u su

ralungu Buké Susi mabawohé, 'Mawu Ruata sarung mundoi u manga malaikaté-é pundiaga pakapia-pia si Kau.' **4:11** Dingangu lai, 'Manga malaikaté sarung manaléndéng si Kau, tadéau laedé-U ta masuhung su watu.' " **4:12** I Yesus simimbahé, "Su ralungu Buké Susi mabawohé, 'Kumbahang manaluka Mawu, Ruatanu.' " **4:13** Suapang Setang nasué bou nanaluka si Yesus dingangu haghing akalé, i sié nanentangi Yesus dang mahedo témponé mapia. **4:14** Bou éé i Yesus sau nusulé sarang Galilea; dang si Sié séng pia kawasangu Roké u Mawu Ruata. Habaré'u halé si Sié séng nakéké su kaselahé'u tampa éé. **4:15** I Sié manintiro su apang balé pukakaliomanéngang, dang taumata nudalongi Sié. **4:16** I Yesus tamai lai sarang Nazaret, tampa i Sié nipakalabo. Su ellong Sabaté, tumuhu narang-é i Sié makoa sarang balé pukakaliomanéngang. I Sié rimarisi mubasa Buké Susi, **4:17** dang nionggolangu Buké i Nabi Yesaya; I Sié namuka gulungu buké éé, bou éé nikaréa-é nasé ii, **4:18** "Roké u Mawu Ruata éné si Sia, batu'u i Sié séng nundui u Ia tadéau puhabaréu Habaré'u Raluasé su taumata kasiang. I Sié nundoi u Ia tadéau pupakasingka u karaliu su taumata katatawéng dingangu karaulé su taumata wuta; tadéau puliungu taumata seda-seda **4:19** dingangu muhabaré'u darentang témpongu Mawu mangambang umaté-é." **4:20** I Sié sau nunggulung buké éé, dingang nanuléngu éé su mulahalé, buhué naiang. Kebi-kebi taumata su ralungu walé pukakaliomanéngang éé katehungé si Sié. **4:21** Dang i Yesus naneta nubéra si siré kéré ii. "Nasé u Buké Susi ii su ello ii naganapé su témpongi kemu nakaringihé éé." **4:22** Apang bawéra ko niwéra-Né kéré'e kapiané, hakiu i siré nungkahérang dang numpusumbala si Sié. I siré mububéra, "Balinébé i Sié ana i Yusuf?" **4:23** Uté i Yesus nubéra si siré, "Nalahé i kemu mang mubahasangu bawéra ii si Sia, 'Dokter, pakauléko watangéng-U sisanu. Tanda hérang ko nikaringihé'i kami nikoa-U su Kapernaum, koako lai su kampong-U sisanu.' " **4:24** I Yesus nanamba lai, "Putahendung, takoaé nabi adaténg su kampongé sisané. **4:25** Katéwé daringihé'é: su témpongi Elia, pia témpong ta rimaséhé su ralungu telu taung siténga karengu'é, séng nariadi pia kalahutung labo su kaselahé'u soa. Su témpo éé napéné u bawiné walu su Israel. **4:26** Maningu kéré'é, Mawu Ruata ta nundoi i Elia pakakoa sarang ko singkatau bou manga

wawiné éé kaiso ketangu sarang ko singkatau bawiné walu su Sarfat su wanuang Sidon. **4:27** Kéré'é lai su témpongi Nabi Elisa su Israel napéné u taumata ko pia saki'é kusta, nggalého takoaé ko manga sarang singkatau bou i siré nipakaulé, su likudé'i Naaman tau Siria éé." **4:28** Kebi-kebi taumata su walé pukakaliomanéngang éé nupedu nakaringihé halé éé. **4:29** I siré rimarisi bou éé nanokolé i Yesus sarang likudé'u soa, dang nubawa si Sié sarang tumpéngéngu wuludé, su pia soangi siré niwangung. I siré pia pendungi siré manuhudé'i Sié sarang dalungu towa'é. **4:30** Katéwé i Yesus limawésé taumata mauli éé buhué rimaléng. **4:31** Bou éé i Yesus nakoa sarang soang Kapernaum su Galilea. Pai séé i Sié nanintiro apang taumata su ellong Sabaté, ellong pukakaliomanéngangu tau Yahudi, **4:32** I siré nahérang nakasilo kakakoa-é manintiro, batu'u i Sié mududato dingangu kawasa. **4:33** Ndai séé su walé pukakaliomanéngang pia singkatau ko nikawasangu roké dalai. Tau éé susiki, **4:34** "O Yesus, tau Nazaret, Koaténg-U apa i kami? I kau sumongo tadéau mupakawinasangi kami? Ia masingka i sai Kau: I Kau daroi susi bou Mawu Ruata!" **4:35** "Karemasé!" i Yesus nuhéang su roké dalai éé. "Sebangké bou tau ii!" Bou éé roké dalai éé namanting tau éé su tengongi siré kebi, buhué simebang bou tau éé ta nupakatedu i sié. **4:36** Kebi-kebi taumata nahérang, dang mububéra i siré lawo i siré, "Baliné gampang bawéra-Né. Dingangu huntimadé dang kawasa, i Sié nuparénta roké daralai pasebang, dang i siré mang simebang!" **4:37** Uté habaré'u halé i Yesus nakéké su kaselahé'u tanpa éé. **4:38** I Yesus nanentangu walé pukakaliomanéngang éé, buhué nakoa sarang baléngi Simon. I émpongi Simon bawiné masaki kalahabé, dang taumata nuhabaré'u halé éé si Yesus. **4:39** I Yesus himaung su putatikilangu inang éé, bou éé nanguséré lahabé éé. Lahabé éé dingang nailang, dang i émpongi Simon bawiné turusé nupeti dingang nusaliwiré si siré. **4:40** Su témpong matangelo kaseda'é, kebi-kebi taumata numpubawa sarang koa i Yesus manga ana u simbau i siré ko mututahangu haghing sahinda. I Yesus nanimbongu lima-Né si siré simbau-simbau dingang nupakauléngi siré. **4:41** Apang roké daralai nahunsebang bou taumata mauli, apidé kaenggahé, "I Kau Ahusé'u Mawu Ruata!" Arawé: Yesus nuhéang si siré dang ta nupakawalangi siré mubéra, batu'u i siré masingka i

Sié ko Datung Salamaté. **4:42** Su témpong matangelo maneta sumebang i Yesus nanentangu soa éé bou éé nakoa sarang tanpa dio maremasé. Manga taumata naneta nudéa si Sié, dang su témpongi siré nakaréa si Sié, i siré mubarusaha tadéau i Sié kumbahang manentangi siré. **4:43** "Habaré'u Raluasé halé u kéré apa Mawu Ruata mamarénta mang lai harusé Daku ihabaré su apang soa waliné, batu'u ualingu éé Mawu Ruata nundo i u la sarang dunia." **4:44** Ualingu éé i Yesus mununasé su manga ralungu walé pukakaliomanengang su kaselahé'u soang Yudea.

Lukas 5

5:1 Pia singkatémpo, i Yesus dudarisi su apéngu Genasaret. Napéneu taumata mududakawéng tadéau makapudaringihé habaré bou Mawu Ruata. **5:2** I Yesus nakasilo pia sakaéng darua su apéng éé; manga mukakisaghé'é séng limintu bou sakaéng éé dang samantarang kapanguhasé'é soma i siré. **5:3** I Yesus simaké su sakaéng singgesa, sakaéngi Simon, buhué nuparénta si Simon panuhudé sakaéngé éé pakarau kadio bou apéng. I Yesus naiang su ralungu sakaéng éé dingang mumanintiro taumata mauli. **5:4** Suapang nasuég tintironé, i Sié nubéra si Simon, "Pundaléko sasaé sarung dalungé, dang demé'é soma u panoma kina." **5:5** "Tuang," nisimbahé i Simon, "sihebi mati watu i kami séng nutawakali kahengang, kaiso mang ta nakaréa apa! Kaiso ualingi Tuang nuparénta, kéré'né'é; ia sau mundemé u soma." **5:6** Nasué i siré bou nukoa éé, i siré nakaliwung kina kéré'é kauli'é sarang soma i siré maraning mawekasé. **5:7** Ualingu éé i siré nakitulung su manga ghawéngi siré su sakaéng baliné. Manga ghawéngi siré numpuhaung, buhué i siré nutaho singkataho nau sakaéng duang gesa éé natihubé'u kina sarang sakaéng éé maraning mawontolé. **5:8** Su témpongi Simon nakasilo éé, i sié nusuba su tengongi Yesus, bou éé nubéra, "Tentangké ia, Mawu! Batu'u ia taumata marosa!" **5:9** I Simon dingangu apang taumata ko mududingangi sié nahérang nakasilo kauli u kina ko nala si siré. **5:10** Kéré'é lai dingangu manga ghawéngi Simon, i Yakobus dingangi Yohanes, manga ana i Zebedeus. I Yesus nubéra si Simon, "Kumbahang matak! Maneta bou

orasé ii i kau sarung makoa mananoma taumata." **5:11** I Simon dingangu manga ghawéné namoléng sakaéng éé sarang apéng, bou éé nanentangu kebi-kebi, buhué timuhu si Yesus. **5:12** Pia su sihello, i Yesus naéné pai su soa simbau. Pai séé pia tau ésé simbau ko badangé napepidé'u saki kusta. Su témpongi sié nakasilo si Yesus, i sié nusuba su tengo-Né dingang mududorong, "Tuang, kéré'u i Tuang mapulu, i Tuang botongé mupakauléngu ia!" **5:13** I Yesus nanuhung tau éé dingangu nubéra, "Ia mapulu, kaul'é!" Singkatémpo éé lai saki'é nailang. **5:14** Bou éé i Yesus nularangu tau éé mubekéngu halé éé manga si sai-sai, angkung-é, "Dakoko tamai sarang koa u imam, dang pudorong tadéau i sié pupakalahé'u i kau séng napia. Bou éé dakoko pangonggo u sasembanu kéré ko niparéntangi Musa, kéré tatiala su apang taumata humonéu i kau séng tenga-tengadé naulé." **5:15** Arawé habaré'u halé i Yesus nanamba nakéké su apang tampa, dang mauli taumata sumongo mudaringihé si Sié dang tadéau ipakaulé bou saki i siré. **5:16** Bou éé i Yesus tamai nukaliomanéng sarang tampa ko dio maremasé. **5:17** Pia su sihello su témpongi Yesus kapanintironé, pia tau Farisi pirang katau dingangu manga météré'u agama mumaiang ndai séé. I siré simongo bou Yerusalem, dang bou manga soa su Galilea dingangu Yudea. I Yesus pia kawasangu Mawu mupakauléngu taumata masasaki. **5:18** Su témpo éé pia taumata pirang katau nubawa singkatau péso loka-loka su tepihé. I siré muberusaha mubawa tau éé sarang dalungu walé tadéau makapamelo i sié su tengongi Yesus. **5:19** Kaiso ualingu taumata tumaniu mauli pai séé, uté i siré ta nakawawa si sié simu. Ualingu éé i sié nirui su wowong atu. Buhué i siré nulekésé genténg, bou éé nanguluhé'i sié dingangu tepihé su tengongi Yesus su taloarangu taumata mauli. **5:20** Su témpongi Yesus nakasilo pangangimangi siré kéré kalabo'é, i Sié nubéra su tau éé, "Saudara, dosanu séng niampungang." **5:21** Manga météré'u agama dingangu manga taumatang Farisi mububéra i siré lawo i siré, "I sai taumata ii ko bahani muhinakang Mawu Ruata?" I sai wotongé makaampung dosa, su likudé'u Mawu Ruata. **5:22** I Yesus masingka u kakiwalongi siré. Nau i Sié nubéra, "Unué i kemu mukiwalo kéré'é su naungu? **5:23** Sudé mapiang, mubérangu, 'Dosanu séng niampungang', arau mubérangu, 'Peti'é dang daléngké!'" **5:24** Arawé su

orasé ii Ahusé'u Taumata pia kawasa mupangampungu rosa." Bou éé i Yesus nubéra su tau péso éé, "Peti'é, héngké bawila'u, dingang kapulé'é!"

5:25 Dindengang tau éé nupeti su tengongi siré kebi, bou éé nuhéngké tepihé, dingang napulé apidu kapudalonéngu Mawu Ruata. **5:26** Kebi i siré nungkahérang bou éé nudalongu Mawu Ruata. Dang suralungu katataku, i siré nubéra, "Makalahérang kahengang halé ko nikasilongi kité sihello ii!"

5:27 Bou éé i Yesus simebang dang nakasilo singkatau mananuntu pajaké, aréngé i Lewi, mumaiang su kantoré'é. I Yesus nubéra si sié, "Tuhu'é si Sia." **5:28** I Lewi nubua dingang nanentangu kebi-kebi gunang tumuhu si Yesus. **5:29** Bou éé i Lewi nukoa saliwang gunangi Yesus su waléné. Mauli manga mananuntu pajaké dingangu taumata waliné kimang dingangi siré. **5:30** Pirang katau taumatang Farisi dingangu manga météré'u agama, naralai naungi siré, buhué nubéra su manga murité'i Yesus, "Unué i kemu kebi kimang nanging dingangu mananuntu pajaké dang dingangu taumata raralai?" **5:31** I Yesus simimbahé, "Taumata matoghasé ta muperlu dokter; ketang taumata ko masaki. **5:32** Ia dumenta baliné gunang mukui taumata ko mupendangu watangéngé séng mapia, kaiso gunangu taumata marosa tadéau i siré mumputobaté bou rosangi siré." **5:33** Manga taumata nubéra si Yesus, "Murité i Yohanes dingangu tumatuhu tau Farisi masau mupuasa dingang mukaliomanéng. Arawé manga murité-U kukang dingangu manginung." **5:34** I Yesus simimbahé, "Apa i kemu makaoro manga saké pupuasa su saliwangu kawing, su témpong pardégong bedang dingangi siré? Tantu mang tala! **5:35** Kaiso sarung pia témponé pardégong éé alakéng bou i siré. Su témpo éé i siré mupuasa." **5:36** Bou éé i Yesus nubekéng pusing ii si siré. "Takoae taumata ko manémpélé laku tebé dingangu héka simpédi bou laku buhu. Batu'u i sié makaghédé laku buhu éé. Kéré'é lai héka buhu tatémpélé éé ta musumalé dingangu laku tebé. **5:37** Kéré'é lai takoae taumata mutaho'u anggoré su tampaé ko séng tebé, batu'u anggoré buhu makakoa tampa éé maweka. Uté anggoré'é magholo, dingang tampa'é marusa. **5:38** Anggoré buhu mang harusé itaho lai su tampa buhu. **5:39** Kéré'é lai takoae taumata ko mapulu manginung anggoré buhu bou manginung anggoré tebé. 'Anggoré tebé nangilémbu mapia témangé,' angkungé."

Lukas 6

6:1 Pia su sihellong Sabaté, su témpongi Yesus nasahé su kobongu gandung simpalang, manga murité-é numpuhono gandung. Gandung éé nikusungu limangi siré, buhué nikangé. **6:2** Pirang katau taumatang Farisi nubéra, "Unué i kemu limawang atorangu agamangi kité numpukoa ko ilularang su ellong Sabaté?" **6:3** I Yesus simimbahé, "Bedang ta manga sinsulé i kemu nubasa halé ko nikoa i Daud, su témpongi sié dingangu manga taumatané nahutung? **6:4** I sié simu sarang dalungu waléngu Mawu dang nangala boroté ko lena'u bou nisemba su Mawu Ruata, bou éé nikangé. Bou éé boroté éé nionngo'é lai su manga taumatané. Sumbalié tumuhu atorangu agamangi kité, ketangu manga imam botongé kumang boroté éé." **6:5** Bou éé i Yesus nubéra, "Ahusé'u Taumata mukukawasa su ellong Sabaté!" **6:6** Pia su sihellong Sabaté, i Yesus tamai nanintiro su walé pukakaliomanéngang. Ndai séé pia taumata limané simbeka pépa. **6:7** Pirang katau météré u agama dingangu taumatang Farisi mapulu mudéa salangi Yesus tadéau makapubeha i Sié. Nau i siré mukukakela mensang i Sié mupakauléngu taumata su ellong Sabaté. **6:8** Arawé i Yesus masingka u pikirangi siré. Uté i Sié nubéra su tau limané pépa éé, "Mahi rarisi ndaong su tengoné!" Tau éé nubua, bou éé rimarisi ndai séé. **6:9** Bou éé i Yesus nukibalo su manga taumata ndai séé, "Tumuhu agama, apa koaténgi kité su ellong Sabaté? Mukoa mapia arau mukoa dalai? Mangambang taumata arau manilaka?" **6:10** I Yesus nutehung tamai ramahi si siré kebi, bou éé nubéra su tau éé, "Uluhé limanu." Tau éé nanguluhé u limané, dang limané dingang naulé. **6:11** Arawé manga météré u agama dingangu taumatang Farisi nupedu ralai-lai, dang naneta nududatongu apa ko koaténgi siré si Yesus. **6:12** Su témpo éé i Yesus simaka sarang buludé nukaliomanéng. Sihebi éé i Sié mukukaliomanéng su Mawu Ruata ndai séé. **6:13** Suapang natualagé, i Sié nukui manga murité-é, bou éé namilé mapulo dua sukatauné bou taloarangi siré. I Sié nusego i siré mapulo éé dua rasulé. I siré éé ko: **6:14** I Simon (ko nisego-é lai si Petrus), dan i Andreas tamahuarangi Simon; i Yakobus dingangi Yohanes, i Filipus dingangi Bartolomeus, **6:15** i Matius dingangi Tomas, i

Yakobus ana i Alfeus, dingangi Simon (tau Zelot), **6:16** i Yudas ana i Yakobus dang i Yudas Iskariot ko bou éé nako pengkianaté. **6:17** Bou éé i Yesus dimesung dingangu manga rasulé bou wuludé éé, buhué naedung dimarisi su tanpa simbau maléwa. Ndai séé pia lai singkamonang labo manga murité-é waliné dingangu mauli taumata dimenta bou apang tanpa su kaselahé'u Yudea, Yerusalem, dingangu bou manga soang Tirus dingangu Sidon su reduhé'u laudé. **6:18** I siré simongo mudaringihé si Yesus, dingang tadéau ipakaulé bou saki i siré. I siré ko nisukangu roké dalai simongo lai dang nipakaulé. **6:19** Kebi taumata mudéa manuhung si Yesus, batu'u pia kawasa sumebang bou awa-é ko makaulé si siré kebi. **6:20** I Yesus nutaédé manga murité-é buhué nubéra, "Karaluasé si kemu apang taumata kasiang, baugu i kemu ko dalohong umaté'u Mawu Ruata! **6:21** Karaluasé si kemu su orasé ii ko mukukuhedangu lunusé; i kemu sarung ipakawiahé Karaluasé si kemu ko su orasé ii su kakiaténg; i kemu sarung mahulegé! **6:22** Karaluasé si kemu kamagéng ipubinsi, tokolang, hinakanéng dang ipakaméa ualingu Ahusé'u Taumata! **6:23** Manga nabi su témpo horo séng nikakoa lai kéré'é. Kamagéng halé éé mariadi pakaluasé'é naungi kemu dang pusalai su raliagéng, batu'u sarung labo bawalisé nisadia si kemu su sorga. **6:24** Arawé silaka si kemu ko kala orasé ii: batu'u i kemu séng nakapendang piané! **6:25** Silaka i kemu ko nungkawiahé su orasé ii: batu'u i kemu sarung mungkahutung! Silaka i kemu ko dulegé su orasé ii: batu'u i kemu sarung mahunsusa dingangu mahungkia! **6:26** Silaka i kemu, kamagéng kebi taumata mudalongi kemu; batu'u kéré'é lai i upungi siré su témpo horo mududalangu manga nabi palsu." **6:27** "Arawé si kemu ko su orasé ii nakaringihé si Sia, Ia manguli u ii: kendagé'u manga sedu'u, dingang pukoako mapia su taumata ko mubinsi u. **6:28** Alamatéko taumata ko mangané si kau, dang kaliomanéngété taumata ko mundalai si kau. **6:29** Kamagéng taumata mamalédé pipi'u simbeka, balaé i sié lai pamamalédé pipi'u simbéka. Kamagéng jubanu alakéng, onngo'é lai laku'u. **6:30** Kamagéng taumata mudorong manga apa si kau, onngo'é éé si sié; dang kamagéng apang ko si kau alakéng, kumbahang sau dorongang. **6:31** Pukoako su taumata waliné, kéré ko ikapulungi kemu pakikoa si siré. **6:32** Kamagéngi kemu ketang

kumendagé'u taumata ko kumendagé'i kemu, apawé wawalisé si kemu? Taumata mararosa mang lai kukendagé'u apang taumata ko kukendagé'i siré. **6:33** Dang kamagéngi kemu ketang makaonggo pangedangéng doité su apang taumata ko makasulé, apawé wawalisé si kemu? Taumata mararosa mang lai makaonggo pangedangéngu taumata marosa roité, bou éé sau suléngé! **6:34** Dang kamagéngi kemu ketang mukoa mapia su manga taumata ko mukukoa mapia si kemu, apawé wawalisé si kemu? Taumata mararosa mang lai mukukoa kéré'é! **6:35** Hioné balinébé kéré'é! Katéwé su simbékane i kemu harusé kumendagé'u sedu'u dang pukoa mapia si siré. I kemu harusé pangonggo u edang, dang kumbahang mangantibé sau masulé. Kamagéng kéré'é bawalisé sarung labo dang i kemu sarung mariadi ana u Mawu Ruata Ko Kaselahéngé. Baugu Mawu Ruata mapia naung su taumata ko begang tarimakasé, dang lai su taumata ko dalai. **6:36** Pukakendagéko i kemu kéréwe lai i Amangu pia pukakakendagé!" **6:37** "Kumbahang mamonésé taumata waliné, tadéau i kemu lai ta iponésé'u Mawu Ruata. Kumbahang muhukungu taumata waliné, tadéau i kemu lai ta ihukungu Mawu Ruata. Ampungété taumata waliné, tadéau Mawu Ruata mangampung si kemu. **6:38** Pangonggoko su taumata waliné, tadéau Mawu Ruata lai mangonggo si kemu; i kemu sarung makatarima u laonggo masuku ko séng niukuré nasupa si kemu. Batu'u ukurang ko ipangukuré'i kemu su taumata waliné sarung ipangukuré'u Mawu Ruata si kemu." **6:39** Bou éé i Yesus nubekéngu pusasihing kéré'é ii, "Kamagéng tau wuta mangaha tau wuta waliné, nalahé i radua manawo su songé." **6:40** Takoaé murité ko nagilémbu labo bou météré. Katéwé murité ko séng nasuég sikolané, sarung makoa musulungu météré'é. **6:41** Apa sabapé'é i kemu makasilo selong u kalu su matangu ana u simbau'u, arawé balaké su matanu ta pupendungi kemu? **6:42** Kéré apa i kemu makawéra su ana u simbau'u, 'Mahiko, anu, ia mangala kalu éé naé bou matanu,' sumbalié su ralungu matanu sisanu pia balaké ko ta nikasilongi kemu? éi raléndohang! Pasebangko horo balaké su ralungu matanu sisanu. Buhué i kemu makasilo malahé dang botongé mupasebangu selong kalu su matangu ana u simbau'u." **6:43** "Kalumatuwo ta mubuangu bua ralai. Kéré lai kalu tatuwoné ralai ta mubuangu

bua mapia. **6:44** Apang kalu kakirala bou wuané. Nggalemué mawulanta ta muhasilé'u buang ara, dingangu rempugé malahoro ta mubuang anggoré. **6:45** Taumata mapapia mupasebangu halé mapapia batu'u naungé napéné u kapapia. Taumata raralai mupasebangu halé daralai batu'u naungé napéné u kararalai. Batu'u apang ko niwérangu mohong ko éé mutumpé bou naung." **6:46** "Unué i kemu mukui Sia, 'Mawu, Mawu,' kaiso ta mukoa apang ko Daku niwéra si kemu? **6:47** Dingang i sai ikasulung i kité taumata ko dumenta si Sia, dingang mudaringihé bawéra-Ku, dang mumpukoa'é? -- Kéréné'é Ia mulahé si kemu --. **6:48** I sié musulungu taumata su témpong mameti balé mukali pakaralung, buhué mamelo u dasaré su watu. Su témpong pia leba dingangu aké u salu mangema walé éé, balé éé ta kumanoa, batu'u séng nipararisi su dasaré matoghasé. **6:49** Arawé taumata ko mudaringihé bawéra-Ku dang ta mukoa éé, ko musulungu singkatau ko mupararisi u walé takoaé dasaré. Kamagéng leba mangema' balé éé singkakonda maleka; dang nangilémbo labo dusané!"

Lukas 7

7:1 Suapang nasué bou nuhabaré'u apang halé éé su taumata mauli, i Yesus tamai sarang Kapernaum. **7:2** Ndai sée pia perwirangu Roma ko pia paparéntangé ko tumaniu ikukendagé'é. Paparéntang éé masaki séng marani maté. **7:3** Su témpong perwira éé nakaringihé halé i Yesus, i sié nundo i u pirang katau pangaha u tau Yahudi patamai sarang koa i Sié pudorong tadéau i Sié dumenta dang mupakauléngu paparéntangé. **7:4** Suapang nudatingi Yesus, i siré nudorong suapang botongé tadéau i Sié mutulungu perwira éé. "Perwira éé hinoné itulungi Tuang," angkungi siré, **7:5** "batu'u i sié kumendagéu kawanuangi kité dang séng nupararisi u walé pukakaliomanéngang gunangi kami." **7:6** Uté i Yesus tamai ringangi siré. Su témpongi Yesus marani mudatingu walé éé, perwira éé nundo i u manga ghawéné puhabaré'u, "Tawahaluasé'u i Tuang mutingkawau sarang baléku. Ia ta hinoné manarima i Tuang su waléku. **7:7** éé sabapé'é ia sisaku ta wahani mutengongi Tuang. Jadi piané puparénta tadéau paparéntangku

maulé. **7:8** Batu'u ia harusé tumuhu paréntangu atasang dang su alungku pia lai manga perjurité ko harusé tumuhu su paréntaku. Kamagéng ia muparénta singkatau perjurité, 'Tamai!' i sié mang tamai; dang kamagéng ia nubéra su ko baliné, 'Mahiko sii!' i sié mang damahi. Dang kamagéng ia muparénta paparéntangu, 'Koako ii!' i sié mang mukoa." **7:9** I Yesus nahérang nakaringihé éé. I Sié nubihu dang nubéra su taumata mauli ko katuhu'é si Sié, "Baliné gampang taumata ii. Su taloarangu tau Israel Ia bedang ta nakaréa pangangimang kéré ii kalabo'é!" **7:10** Su témpong apang taumata ko niparéntang éé nusulé sarang baléngu perwira éé, paparéntang éé séng napia. **7:11** Ta narena wou éé, i Yesus nakoa sarang soang Nain. Manga murité-é dingangu taumata mauli tamai ringang-é. **7:12** Su témpongi Yesus nudatingu reduhé'u sasukangu soa, manga taumata mututatimbang tau naté ientudé sarang likudé'u soa. Ko naté éé ana ésé, ana sisané bou singkatau wawiné walu. Napéné dalohong soa éé tutakidé ibu éé. **7:13** Su témpong Mawu Yesus nakasilo tau wawiné éé, i Sié kimendagé'i sié bou éé nubéra, "Kumbahang kumia, Ibu!" **7:14** Bou éé i Yesus nundani tanpa u taumata naté éé dingang nisuhungangé. Uté manga mamikulé naedung. I Yesus nubéra, "é ana umbaséng, Ia muparénta si kau bangungké!" **7:15** Ana umbaséng ko séng naté éé, nubangung naiang dang naneta nubéra. Uté i Yesus nanarakangi sié si mamané. **7:16** Kebi taumata natakú dang naneta nudalangu Mawu Ruata. I siré nubéra, "Singkatau nabi ko labo séng nasongo su taloarangi kité! Mawu Ruata séng dimenta gunang mangambang umaté-é!" **7:17** Habaré'u halé i Yesus ii nakéké su kaselahé'u Yudea dingangu su tanpa tamai su reduhé'é. **7:18** Manga murité'i Yohanes nupakasingka si Yohanes kebi halé ko nariadi éé. Uté i Yohanes nukui murité'é ruang katau **7:19** buhué nundo i radua tamai sarang koa u Mawu Yesus dingang pukibalo, "Séng i Tuang taumata ko sarung dumenta tumuhu diandingu Mawu Ruata, arau i kami harusé mahedo ko baliné?" **7:20** Murité'i Yohanes darua éé tamai sarang koa i Yesus dingangu nubéra, "i Yohanes Mundaréno nundo i kami pukibalo si Tuang, apa i Tuang taumata ko sarung dumenta tumuhu diandingu Mawu Ruata, arau i kami harusé mahedo taumata waliné?" **7:21** Su témpo éé i Yesus nupakauléngu taumata mauli, dang nanguséré napéné roké daralai

dingangu nakakoa mauli taumata wuta nakasilo. **7:22** Nau i Yesus simimbahé, "Pusul'é sarang koa i Yohanes dang pakasingka'é apang ko nikaringihé dang nikasilongi kemu: tau wuta nakasilo, tau péso nakaraléng, taumata saki kusta **7:23** Karaluasé su taumata ko takoaé alasang manolaké'u Ia." **7:24** Suapang daroi i Yohanes éé natamai, i Yesus naneta nududato dingangu taumata mauli halé i Yohanes, angkung-é, "I kemu makoa sarang tana linggi tadéau mutehung apa? Dempugé simbua tutiukangu anging? **7:25** I kemu tamai tadéau mutehung apa? Singkatau ko pia laku'é masadada? Taumata ko pia laku'é kéré'é dingangu mububiahé senang katanakéngé su istana! **7:26** Jadi, i kemu sumebang tadéau mutehung apa? Tadéau mutehung singkatau nabi? Tengadé, dang bedang nangilémbou bou singkatau nabi. **7:27** Batu'u i Yohanes éé ko niwéra su ralungu nasé u Buké Susi ii, 'Ii daroi-Ku,' angkungu Mawu Ruata, 'Ia sarung mundoi i sié pangihoro si Kau, tadéau i sié panaluahé daléng gunung i Kau!' " **7:28** "Tahendungéko," i Yesus sau nubéra, "Su dunia ii bedang takoaé taumata nikaebakéng ko nangilémbou labo bou Yohanes Mundaréno. Kaiso ko kakadiokangé su taloarangu umaté'u Mawu Ruata, bedang nangilémbou labo bou i Yohanes Mundaréno." **7:29** Kebi taumata -- nasu' lai manga mananuntu pajaké -- nakaringihé si Yesus nubérangu éé: i siré éé manga taumata ko séng nutuhu kapulungu Mawu Ruata dang mapulu rénokangi Yohanes. **7:30** Arawé taumatang Farisi dingangu manga météré'u agama ta mapulu manarima u ko kukoaténgu Mawu Ruata gunangi siré. I siré madidi dénongi Yohanes. **7:31** Bou éé i Yesus sau nubéra, angkung-é, "Dingangu apa Daku ikasulung manga taumata orasé ii? Kéré kakakoa u apa i siré? **7:32** I siré musulungu manga rario ko howo-howo su pasaré; singkomolé mumenggahé ko baliné, 'I kami mususulingu sasulingu raliagé gunangi kemu, kaiso i kemu madidi musalai! I kami mususulingu sasulingu susa, i kemu ta kumia!" **7:33** I Yohanes mundaréno dimenta -- i sié nupuasa ta nangingung anggoré -- dang i kemu nubéra, 'I sié nikasukangu sétang!' **7:34** Ahusé'u Taumata dimenta -- i Sié kimang dingangu nangingung -- bou éé angkungi kemu, 'Tehungéko taumata éé! Kombangéng, mawukang, taha pugawéngu mananuntu pajaké, dingangu mugugawéngu taumata mararosa.' **7:35** Maningu kéré'é,

kapandéngu Mawu Ruata malahé bou apang taumata ko séng nanarima u éé." **7:36** Singkatau Farisi, isusego si Simon, nunoté si Yesus kimang. I Yesus tamai nako sarang baléné naiang kimang. **7:37** Su soa éé pia lai singkatau wawiné ko bedang mububiahé su ralungu rosa. Su témpongi sié nakaringihé humonéu ko i Yesus kakangé su waléngu tau Farisi éé, i sié simongo nubawa botolé simbua lohongu lanisé. **7:38** I sié dimarisi su likudé'i Yesus su alungu laédé-é dingang kakia'é nuholo laédé'i Yesus dingangu eloné. Bou éé laédé'i Yesus niemu'é dingangu uta'é, buhué niimbuné dingangu nisebohangéngu lanisé. **7:39** Su témpong tau Farisi ko nunoté si Yesus nakasilo halé éé, i sié naralingu su ralungu naungé, "Andéné taumata éé nabi, tantu i Sié masingka ko i sai tau wawiné éé ko nanuhung si Sié humonéu bawiné éé mububiahé su ralungu rosa!" **7:40** Bou éé i Yesus nubéra si Simon, "Simon, halé simbau Ia mapulu muhabaré si kau." "Iya, Tuang," nisimbahé i Simon, "habaré'é." **7:41** I Yesus nubéra, "Pia taumata ruang katau ko nakautang su taumata ko mumangonggo'u edangu roité. Singkatau nangutang lima hasu doité péra, dang singkatau lai nangutang lima mpulo doité péra. **7:42** I radua kebi ta nakawaéhé utang éé, uté utangi radua kebi niemu'é. Ho, i sai su taloarangu tau rarua éé nangilémbu kumendagé u taumata ko nangonggo 'u edangu roité éé?" **7:43** "Su pandangku taumata ko nangilémbu mauli utangé niemu!" sasimbahé i Simon. "Nuhino tika'u," sasimbahé i Yesus. **7:44** Bou éé i Yesus nutehung sarang tau wawiné éé dingang nubéra si Simon, "I kau nakasilo tau wawiné ii? Ia dimenta su walénu, i kau ta nanadiangu aké lauhasé laédé-Ku; arawé tau wawiné ii nanguhasé laéde-Ku dingangu eloné, dang nangemu'é dingangu uta'é. **7:45** I kau ta nangimbu si Sia narenta, arawé tau wawiné ii naneta bou darenta-Ku sii ta nangedo nangimbu laédé-Ku. **7:46** I kau ta nanebohé'u lanisé su tembo-Ku, arawé tau wawiné ii séng nanebohé'u lanisé su laédé-Ku. **7:47** Tenga-tengadé: kakendagé labo éé mululahé'u dosané ko mauli éé séng niampungang! Kamagéng taumata kadio ampungang, i sié lai sarung kadio kumendagé." **7:48** Bou éé i Yesus nubéra tau wawiné éé, "Dosanu séng niampungang." **7:49** Manga taumata waliné ko naiang kimang dingangi Yesus naneta numpubéra i siré lawo i siré, "I sai taumata ii sarang i Sié makaampung dosa?" **7:50** Arawé i

Yesus nubéra su tau wawiné éé, "Baugu i kau mangimang si Sia, i kau séng nipakasalamaté. Dako'é tamai dingangu pudaramé!"

Lukas 8

8:1 Ta narena wou éé, i Yesus nako sarang apang soa dingangu manga kampong, gunung muhabaré Habaré'u Raluasé humonéu Mawu Ruata séng maneta mamarénta kéré Ratu. Murité-é i siré mapulo dua timuhu dingang-é. **8:2** Kéré'é lai manga wawiné pirang katau ko lena u bou nipakauléngi Yesus, bou roké dalai dingangu saki. I siré ko i Maria ko isusego si Magdalena (pitu roké dalai ko séng nipasebang bou i sié): **8:3** lai i Yohana, kawingi Khuza, mulahalé u istanangi Herodes; i Susana, dang mauli lai manga wawiné waliné. Dingangu ongkosé i siré sisané, i siré nutulungi Yesus dingangu manga murité-é. **8:4** Manga taumata mangkaté kasongoné turusé sarang koa i Yesus bou haghing soa. Dang su témpong séng napéné u taumata nakomolé, i Yesus nubeké si siré pusasihing ii: **8:5** "Singkatau mangangawuhé tarai nanawuhé biné. Su témpongi sié kapanawuhé pia biné nanawo su raléng. Sengga nikalita u taumata dan sengga lai nitodo u manu. **8:6** Pia ko nanawo su tampa mawatu. Su témpong tuwongé simebang sasuang éé nalowé batu'u tanané mamara. **8:7** Pia lai biné nanawo su taloarangu dempugé malahoro. Dempugé malahoro éé timuwo singkatuwo dingangu biné éé, dang nuhépésé'é hakiu naté. **8:8** Kaiso pia lai biné ko nanawo su tana mahutawa, bou éé timuwo dang nangonggo u wuané mahasu su suléné." Nasué bou nubekéngu pusasihing éé, i Yesus nubéra, "Kamagéng pia tuli, pudaringihé'é!" **8:9** Manga murité'i Yesus numpukibalo si Sié mangaléngu pusasihing éé. **8:10** I Yesus simimbahé, "I kemu séng nionggolangu gagheli gunangu makasingka rahasiangu kéré apa Mawu Ruata mamarénta kéré Ratu. Arawé manga taumata waliné tintirongu pusasihing, tadéau i siré mangena, kaiso begangu apang ko mariadi; dang i siré mudaringihé, kaiso ta makaena." **8:11** "I mangaléngu pusasihing éé: Biné éé ko héngétangu Mawu Ruata. **8:12** Biné ko nanawo su raléng nisihing su manga taumata ko nakaringihé héngétang éé. Katéwé Setang dimenta dang

nuhampasé habaré éé bou naungi siré, tadéau kumbahangi siré mangimang dang ipakasalamaté. **8:13** Biné ko nanawo su tampa mawatu éé ko musulungu taumata ko su témpongu nakaringihé habaré éé, nanarima dingangu luasé'u naung. Kaiso habaré éé ta nuhamu su naungi siré, i siré timalikudé. **8:14** Biné ko nanawo su taloarangu rempugé malahoro musulungu taumata ko nakaringihé habaré éé, kaiso gugaghangu halé u pubawiahé'i siré dang mapulu mubiahé marangé dingangu senang su dunia ii. Kebi éé nuhépésé naungi siré hakiu buané ta naghurang. **8:15** Biné ko nanawo su tana matawa musulungu taumata ko nakaringihé habaré éé, buhué nundéso u éé su naung mapia dingang matulidé. I siré nakaputatahang sarang nubua." **8:16** "Takoaré taumata ko mundiko u solo buhué lingkubangé, arau manuhingu éé su alungu ralokang. I sié mang mamelo u solo éé su tampa'é, tadéau taumata ko sumu makasilo tualagé'é. **8:17** Takoaré ko kasasuhi ko ta ikasilo; dang takoaré ko madarahasia ko ta sarung bongkaréng dang kasingkaténg. **8:18** Ualingu éé kenangku enai pakapia-pia apang ko nikaringihé'i kemu. Batu'u su taumata ko séng pia, sarung sau onggolang pakauli; arawé taumata ko séng tebé takoaré, ko kakadiokangé ko bedang éné si sié mang sarung lai alakéng." **8:19** I mamangi Yesus dingangu manga ana u singkatau-Né dimenta sarang koa-é, katéwé i siré ta nakarating sarang koa i Sié ualingu kauliu taumata. **8:20** Uté pia singkatau nubéra si Yesus, "Pak, i mama dingangu tamahuarangi Tuang bawa su likudé. I siré mapulu musombangi Tuang." **8:21** Arawé i Yesus nubéra si siré, "Apang taumata ko mudaringihé hégétangu Mawu dingangu mumpukoa'é, i siré éé i mama-Ku dang sintamahuari-Ku." **8:22** Pia su sihello i Yesus dingangu manga murité-é simaké sakaéng. "Intaé i kité tamai sarang simbekang dano," i Yesus muhawu si siré. Uté nubua'é i siré. **8:23** Su témpongi siré kasakaéngé, i Yesus nipatikilang. Singkilendiu anging maiha timiu su rano éé. Aké maneta sumaké su ralungu sakaéng, dang sala makasilaka si siré. **8:24** Manga murité i Yesus himaung dingang namuko si Sié. I siré nubéra, "Tuang, Tuang, masilaka i kité!" I Yesus nupeti buhué nuhéang anging dingangu lua ko bedang mukukaliu éé. Anging dingangu lua éé turusé nangedo bou éé dano nutingkaléné-lénéhé. **8:25** Bou éé i Yesus nubéra su

manga murité-é, "Unué i kemu ta mangimang si Sia?" I siré nungkahérang dingang nataku. Dang kabérané i siré lawo i siré, "I sai tengadé'u taumata ii sarang muparénta su anging dingangu lua, dang i Sié daringihang!" **8:26** I Yesus dingangu manga murité-é nusakaéng turusé sarang banuang Gerasa su simbekangu Ranong Galilea. **8:27** Su témpongi Yesus limintu sarang dulungé, i Sié nihaungangu tau ésé singkatau ko nikasukangu roké dalai. Tau éé simongo wou soa. Séng marengu i sié ta mululoho u laku dang madidi matana su walé. Kapuluné ketang matana su manga liang tampa u manga kubulé. **8:28** Suapang nakasilo si Yesus, i sié nenggahé, bou éé nusurubang su tengongi Yesus dingangu nukui, "Yesus, Ahusé'u Mawu Ruata Karangétangé! Koaténg-U apa ia ii? Ia mukaliomanéng kumbahang ia pahangéng!" **8:29** Tau éé nubéra kéré'é baugu i Yesus nuparénta roké dalai éé pasebang boi i sié. Séng masau i sié sukangu roké dalai hakiu maning limané dingangu laédé ikitangu hanté dang diagaténg pakatoghasé, i sié lai bedang makabesu hanté éé buhué bambingangu roké dalai éé sarang tana linggi. **8:30** I Yesus nukibalo tau éé, "I sai aréngu?" "Aréngku i 'Ligiun'," sasimbahé'u tau éé -- batu'u mauli roké dalai séng simu si sié. **8:31** Roké daralai éé nudorong suapang botongé tadéau i Yesus kumbahang manguséré'i siré sarang Towa u Papaté. **8:32** Su reduhé'u tampa éé pia bawi napéné kadéaé kangsi siré su léngéhé'u wuludé. Roké daralai éé nudorong si Yesus tadéau i siré ipakawala sumu su manga wawi éé. I Yesus timuhu. **8:33** Uté roké daralai éé simebang bou taumata éé nangaling simu su manga wawi éé. Bou éé manga wawi éé nahuntalang timumpa bou wiwihé'u towaé sarang dalungu rano bou éé nalemisé. **8:34** Mulahapa wawi éé nakasilo apang ko séng nariadi. Uté i siré timalang dingang nudalénténgu habaré éé su soa dingang su kampong ko mararani séé. **8:35** Bou éé manga taumata numpusebang mutehung apang ko nariadi. I siré dimenta sarang koa i Yesus, dang ndai séé i siré nakahombang tau ko séng nakapelo bou roké dalai éé mumaiang su reduhé'u laédé i Yesus. I sié séng dingangu laku'é dang pikirangé séng natilang. I siré nataku. **8:36** I siré ko nakasilo halé ko nariadi éé nubeké su apang taumata kéré apa taumata éé nipakaulé. **8:37** Bou éé kaselahé'u dalohong Gerasa éé nudorong suapang botongé tadéau i Yesus panentangu

tampa éé, batu'u i siré kebi matakú. Nau i Yesus simaké sakaéng mudéa mapulé. **8:38** Tau ko séng napelo bou roké dalai éé mudorong si Yesus tadéau i sié makatuhu. Katéwé i Yesus nuparénta si sié paraléng, angkung-é, **8:39** "Kapulé'é dang puhabaré'é apang ko séng niko'a'u Mawu Ruata si kau." Uté tau éé dimaléng nupakasingka su kaselahé'u kelé u soa, apang ko séng niko'a i Yesus i sié. **8:40** Su témpongi Yesus nusulé sarang simbekang dano, i Sié nitarima u taumata dingangu raluasé batu'u i siré séng kapangampalé si Sié. **8:41** Bou éé nasongo singkatau tembonangu waléng pukakaliomanéngang ndai séé. Aréngé i Yairus. I sié nusuba su tengongi Yesus dang nudorong suapang botongé i Yesus sumongo su waléné, **8:42** batu'u ana'é wawiné mang simbau ko umuré mapulo dua su taungé marani maté. Sementarangi Yesus kadaléngé sarang baléngi Yairus, taumata mumanénggéhé si Sié bou apang bukuné. **8:43** Su taloarangi siré pia lai tau wawiné singkatau ko séng mapulo dua su taungé pia saki'é dudaléngu raha ualingu dentangu wulang. I sié séng nubalu'u kalawou darotongé gunang makiundang su dokter, kaiso mang takoaé ko nakapia. **8:44** Tau wawiné éé nutingkaraningi Yesus bou likudé, bou éé nanuhung bawahémbéng juba-Né. Singkatémpo éé daraléngu raha su tau wawiné éé nangedo. **8:45** I Yesus nukibalo, "I sai nanuhung si Sia?" Kebi taumata nusunialé. Bou éé i Petrus nubéra, "Tuang, kéré'é kauli'é taumata su sundihang i Tuang; i siré mumanénggéhé si Tuang!" **8:46** I Yesus nubéra, "Kaiso pia taumata ko nanuhung si Sia. Ia masingka éé, batu'u pia iha simebang bou wadang-Ku." **8:47** Tau wawiné éé nakapendang humonéu kakanoa'é éé séng nikasingkaténg. Nau i sié himaung dingang kageguhé nusuba su tengongi Yesus. Uté i sié nubeké su tengong taumata maui, apa sabapé'é i sié nanuhung si Yesus dang saki'é singkatémpo éé lai napia. **8:48** I Yesus nubéra si sié, "Ana-Ku, ualing i kau mangimang si Sia, i kau naulé. Daléngké dingangu salamaté." **8:49** Sementarangi Yesus bedang kadudatoné, singkatau paparéntang nasongo bou waléngi Yairus. I sié nubéra si Yairus, "Ana i Tuang bawiné séng naté. Tawahaluasé'u lai i Tuang mupakasusangi Tuang." **8:50** Su témpongi Yesus nakaringihé éé, i Sié nubéra si Yairus, "Kumbahang matakú. Pangimangké dang ana'u sarung maulé." **8:51** Suapang nudatingu waléngi Yairus, i Yesus ta

nupakawalangu sarang singkatau sumu dingang-é su likudé'i Petrus, i Yohanes, i Yakobus dingangu inang i amangu ana éé. **8:52** Kebi taumata kapahungkia'é dingangu kapukasuangé ualingu kapapaténgu ana éé. Arawé i Yesus nubéra, "Kumbahang kumia. Ana éé ta naté, i sié ketang katiki'é!" **8:53** I siré numpulegéngi Yesus, baugu i siré masingka ana bawiné éé séng naté. **8:54** Bou éé i Yesus nanengalé limangu ana éé dingangu nubéra, "Nak, bangungké!" **8:55** Singongongu ana éé sau nasulé su ana éé, dang singkatémpo éé lai i sié nubangung. Bou éé i Yesus nangoro si siré pupakangu ana éé. **8:56** Gaghurangu ana éé nahérang kahengang. Kaiso i Yesus nusedingi siré mupakasingka u halé ko nariadi éé si sai-sai.

Lukas 9

9:1 I Yesus nukui murité-é i siré mapulo dua, bou éé nangonggo u kawasa si siré panguséré roké dalai dingang pupakauléngu saki. **9:2** Bou éé i Sié nundo i siré paraléng pupakauléngu taumata masaki dang pangékéngu habaré bou halé u kéré apa Mawu Ruata mamarénta kéré Ratu. **9:3** "Kumbahang mubawa manga apa gunung daraléngu," bawérangi Yesus si siré. "Kumbahang mubawa teking, arau pétang sinasa, arau kang dingangu roité, arau pakéang dua mbau. **9:4** Su tanpa sudé i kemu itarima, katana'é séé sarangi kemu manentangu soa éé. **9:5** Dang su apa i kemu ta itarima, su témpongi kemu manentangu soa éé, tontongké ebung su laédé'u, kéré laonggo u ingaté si siré." **9:6** Manga murité i Yesus nubua, bou éé rimaléng sarang apang kampong gunung muhabaré'u Habaré'u Raluasé éé dingangu mupakauléngu taumata masaki su apang tanpa. **9:7** Su témpongi Herodes, ko mupuparénta su Galilea, nakaringihé halé u kebi ko nariadi éé, i sié nubingo. Batu'u pia ko nubéra uadé i Yohanes Mundaréno séng sau nubiahé. **9:8** Pia ko lai nubéra uadé i Elia séng sau simepu. Taumata waliné lai nubéra uadé singkatau nabi bou taloarangu manga nabi horo séng sau nubiahé. **9:9** I Herodes nubéra, "Ia séng nundo i taumata pamoto tembo i Yohanes. Arawé taumata ii, ko i sai tengadé'u i Sié? Séng mauli daku nikaringihé bou halé i Sié." Uté i Herodes mududéa tadéau makasilo

si Yesus. **9:10** Manga rasulé'i Yesus numpusulé dang nubeké si Yesus kebi apang ko niko a i siré. I Yesus nuhawu i siré, bou éé tamai singkatamai nutingkahaé sarang soang Betsaida. **9:11** Katéwé suapang manga taumata nakakasingka u halé éé, i siré nutuhu si Yesus. I Sié nanarima i siré, bou éé nudodato si siré bou halé u kéré apa Mawu Ruata mamarénta kéré Ratu. Dang i Sié lai nupakauléngu taumata masaki su taloarangi siré. **9:12** Su témpong matangelo kaseda'é, manga murité'i Yesus siré mapulo dua himaung si Sié dingang nubéra, "Tuang, tanpa ii maghéa. Mapiangi Tuang pundo i apang taumata ii paraléng, tadéau i siré makapudéa kang dingangu putatikilang su apang kampong dingangu manga desa tamai mararani ii." **9:13** Arawé i Yesus simimbahé, "I kemu'é pupakangi siré." Manga murité'i Yesus nubéra, "I kami ketang pia boroté lima mbau dingangu kina dua mbua. Apa i kami harusé paraléng puluang kang gunangu taumata kebi ii?" (**9:14** Luenang pia lima hiwu sukatauné manga ésé ndai séé). I Yesus nubéra su manga murité-é, "Oroité apang taumata ii pakaiang pusingkomolé, manga taha lima mpulo singkomolé." **9:15** Manga murité'i Yesus éé numpukoa apang ko niwérangi Yesus si siré. **9:16** Bou éé Yesus nangala boroté lima dingangu kina darua éé, buhué rimalingara sara'langi dingang nupatarimakasé su Mawu Ruata. Nasué éé I Sié nangangompéng boroté dingangu kina éé dingangu lima-Né buhué nangonggo su manga murité-é tadéau pakipupapahia su taumata mauli éé. **9:17** I siré kebi kimang sarang nikawiahéng. Bou éé manga murité'i Yesus nangomolé lembéng biahé éé kauli'é mapulo dua su kahépo'é. **9:18** Pia su sihello, su témpongi Yesus kapukaliomanéngé sisané, manga murité-é dimenta sarang koa-é. I Yesus nukibalo si siré, "Tumuhu bawérang taumata, Ia ii i sai?" **9:19** I siré simimbahé, "Pia ko nubéra i Yohanes Mundaréno. Pia lai ko nubéra i Elia, ko baliné lai nubéra singkatau nabi bou témpo tamai ko séng sau nubiahé." **9:20** "Arawé tumuhu si kemu, Ia ii i sai?" kakibalongi Yesus. I Petrus simimbahé, "I Tuang ko Datung Salamaté ko nirindingu Mawu Ruata." **9:21** Bou i Yesus nubéra su manga murité-é, "Kumbahang-bahang mupakasingka u halé éé si sai-sai." **9:22** I Yesus nubéra lai, "Ahusé'u Taumata mang harusé mutatahangu sinsara dang dokaténgu manga pangaha dingangu manga mawu imam, dang

manga météré'u agama. I Sié sarung paténg, kaiso su ello kateluné sarung sau ipubangung." **9:23** Bou éé i Yesus nubéra su apang taumata ko ndai séé, "Taumata ko mapulu mutuhu si Sia, harusé mamelou urusangu watangéngé, mananggong susa sintinia ello, dang turusé mutuhu si Sia. **9:24** Batu'u taumata ko mututenda u pubawiahé'é sarung kailangéngu pubawiahé'é. Arawé taumata ko manentangu pubawiahé'é ualingu Ia, sarung makasalamaté si sié. **9:25** Apa untuné su singkatau kamagéngi sié managhuang kaselahé'u dunia ii, kaiso i sié munggoghahé dang kailangéngu pubawiahé'é? **9:26** Kamagéng taumata maméa mangakungu Ia dingangu tintiro-Ku, Ahusé'u Taumata mang lai sarung maméa mangakungu taumata éé su témpongi Sié sarung dumenta dingangu kawasa-Né dang kawasangi Amang dang dingangu kawasangu manga malaikaté ko susi. **9:27** Kasingka'é: bou taloarangi kemu ndai ii pia ko ta sarung maté su horo u i sié makasilo Mawu Ruata mamarénta." **9:28** Luenang singkamisa bou i Yesus nanintirongu apang halé éé, i Sié nubawa si Petrus, i Yohanes, dingangi Yakobus sarang buludé simbau gunung mukaliomanéng. **9:29** Sementarangi Yesus kapukaliomanéngé ndai séé, gati-Né nubalu dang pakéang-é nutingkawira mawantugé. **9:30-31** Singkilendiu taumata rarua, i Musa dingangi Elia nutimpasilongo awa'é dingangu senangu sorga. I radua kadudatoné dingangi Yesus halé u kapapohong-é ko séng ta marengu lai sarung daléngangé su Yerusalem. **9:32** Su témpo éé i Petrus dingangu manga ringangé nipatikilang, kaiso singkilendiu napuko, dang nakasilo si Yesus simenang dingang tau rarua éé dudarisi dingang-é. **9:33** Su témpongi radua nanentangi Yesus, i Petrus nubéra si Yesus, "Tuang, mapia témangé i kité sii. Mapiang i kami mukoa sélo tatelu: simbau gunangi Tuang, simbau gunangi Musa, dang simbau lai gunangi Elia." (I Petrus nubéra kéré'é begangu apang ko niwérané.) **9:34** Sementarangi Petrus kabérané, pia binawa simbua nawentulé, nuliwung si siré, hakiu i siré natak. **9:35** Bou éé bou ralungu winawa éé nikaringihé pia tingihé kabérané, "I ana-Ku ko Daku nipilé. Daringihé'é si Sié!" **9:36** Suapang tingihé éé nangedo, i siré nakasilo si Yesus sisané ndai séé. Manga murité'i Yesus nundemasé'u kebi-kebi éé, dang ta nudalahabaré manga si sai-sai apang ko séng nikasilongi siré. **9:37** Su karielloné i Yesus

dingangu murité-é siré telu dimesung bou wuludé éé, dang taumata mauli simongo sarang koa i Yesus. **9:38** Singkatau bou taloarangu taumata mauli éé nenggahé, "Tuang, tulungko tehungé anaku -- i sié ana sinsané! **9:39** Kamagéng roké dalai tumembo si sié, lumendi u i sié nenggahé dingangu wadagé mudalahingku sarang mohongé sumebu. Roké éé turusé mumamahang si sié dang ta sumebang bou i sié. **9:40** Ia séng bou nudorong manga murité'i Tuangpanguséré roké éé, kaiso i siré ta makaanu." **9:41** I Yesus simimbahé, "Baliné gampang i kemu ii! I kemu mang tenga-tengadé taumata malawang dang ta mumangimang! Sarang kangéré Ia harusé matana dingangi kemu dang pusabaré su tengongi kemu? Bawa'é mahi ana'u éé!" **9:42** Sementarangu ana éé kadaléngé mahi sarang koa i Yesus, roké dalai éé namanting si sié dang nakakoa badagé nudalahingku. Kaiso i Yesus nuparénta roké dalai éé pasebang dang ana éé napia. Bou éé ana éé sau nisarakang si papané. **9:43** Kebi-kebi taumata nahérang nakasilo kawasangu Mawu Ruata ko kéré'é kalabo'é. Su témpong taumata bedang mumahérang nakasilo kebi ko nikoa-é, i Yesus nubéra su manga murite-é, **9:44** "Puperhatikanko pakapia-pia dang kumbahang maiwuléng bawéra-Ku ii: Ahusé'u Taumata sarung isarakang su kawasangu taumata." **9:45** Kaiso manga murité'i Yesus éé ta nakaena wawéra-Né. Halé éé nipakasunaung si siré tadéau i siré ta makaena. Arawé i siré matakuk mukibalongu halé éé si Sié. **9:46** Su taloarangu manga murité'i Yesus nariadi pudararéndéhé bou halé'u ko i sai kalabokangé. **9:47** I Yesus masingka'u pikirangi siré, ualingu éé i Sié nangala singkatau ana kadio dang nupararisi u ana éé su reduhé-é. **9:48** Bou éé i Sié nubéra su manga murité-é, "Taumata ko manarima u ana ii ualingu Ia, mangaléné musulungu nanarima u Ia. Dang taumata ko manarima u Ia, manarima i Sié ko nundo i u ia. Batu'u taumata ko kakadiokangé su taloarangi kemu, ko séng i sié kalabokangé!" **9:49** I Yohanes nubéra, "Tuang i kami nakasilo taumata nanguséré sétang dingangu aréngi Tuang, dang i kami nusedingi sié, batu'u i sié waliné dingangi kité." **9:50** "Kumbahang musedingi sié," bawérangi Yesus si Yohanes dingang manga murité'i Yesus baliné, "batu'u taumata ko ta mundoka si kemu, mangaléné mumanumbeka si kemu." **9:51** Su témpong

séng maraning témponé i Yesus ihéngké sarang sorga, i Sié namutusé makoa sarang Yerusalem. **9:52** Uté i Sié nundo i taumata pangihoro si Sié. Apang taumata ko nirou-é éé natamai, bou éé simu su kampong simbau su Samaria gunang manadiangu manga apa si Yesus. **9:53** Arawé taumata su kampong éé ta mapulu manarima i Yesus, batu séng malahé kahengang i Sié kadaléngé sarang Yerusalem. **9:54** Uté su témpong manga murité'i Yesus, i Yakobus dingangi Yohanes nasingka u halé éé, i siré nubéra, "Mawu, apa i Kau mapulu, i kami mudorong putung katentung bou langi gunang mupakawinasangu apang taumata ii?" **9:55** I Yesus nubihu, bou éé nupédu si siré. **9:56** Bou éé i siré nakoa sarang kampong baliné. **9:57** Sementarangi Yesus dingangu manga murité-é mumanurusé u raraléngi siré, pia taumata nubéra si Yesus, "Tuang, ia mapulu tumuhu si Tuang maning mudatingu apa!" **9:58** I Yesus simimbahé, "Sarigala pia liangé, dang burung pia saléhé, arawé Ahusé'u Taumata takoaé tampa putikilang." **9:59** Bou éé i Yesus nubéra su singkatau waliné, "Tuhu'é si Sia." Kaiso tau éé nubéra, "Tuang, pakawalako ia mapulé horo mulebingi papaku." **9:60** I Yesus simimbahé, "Balaété tau naté pulebing sisané taumatané ko séng naté. Arawé i kau, daléngké pangaésé'u habaré humonéu Mawu Ruata ko séng maneta mamarénta." **9:61** Pia lai singkatau waliné nubéra, "Tuang, ia mapulu tumuhu si Tuang, ketangu pakawalako ia mapulé mutaléi horo." **9:62** I Yesus nubéra su tau éé, "Taumata ko séng maneta mamajéko, bou éé mubihu likudé, ta hinoné makoa dalohongu umaté'u Mawu Ruata."

Lukas 10

10:1 Bou éé lai Mawu namilé murité pitung pulo, buhué nangutusé'i siré taha duang katau pangihoro si Sié sarang apang soa dingangu tampa ko tamaing-é. **10:2** "Ko tipong séng mauli," bawéra-Né si siré, "ketangu mananiponé wedang mahali. Baugu éé, pudorongko su Taghuangu kobong tadéau i Sié mundohongu mulahalé gunang panipo hasilé'u sasuang-é. **10:3** Ho, daléngké! Ia mundo i kemu kéré domba su puidé'u sarigala. **10:4** Kumbahang mubawa tasé u roité arau pétang sinasa, arau sapatu.

Kumbahang maedung su taloarang daléng tadéau munggeli u adaté su manga singkatau. **10:5** Kamagéngi kemu sumu su walé simbau, pubérako horo, 'Malowoko pudaramé éné su ralungu walé ii.' **10:6** Kamagéng ndai séé pia taumata mapulung pudaramé, alamaté'u éé sarung matatapé dingangé; kamagéng tala sulé'é sau alamaté'u éé. **10:7** Piané katana su wale simbau. Tarima'é apang ko nisadiangi siré si kemu, batu'u taumata ko muhalé pia haké'é manarima u wawaéhé. Kumbahang mupapangaling bou walé simbau sarang balé waliné. **10:8** Kamagéng i kemu masongo su soa simbau dang pai séé i kemu itarima mapia, kangké apang ko nisadia si kemu ndai séé. **10:9** Pakauléko taumata masasaki su soa éé, dang puhabaréko su apang taumata ndai séé, 'Mawu Ruata séng maligha mamarénta kéré Ratu su taloarang i kemu.' **10:10** Arawé kamagéngi kemu masongo su soa simbau dang séé i kemu ta itarima, sebangké sarang daléng dang pubérako, **10:11** 'Sarang ebung su soangi kemu ko dumeka su laédé i kami, tontongangi kami makoa kéré laonggo u ingaté si kemu. Katéwé kasingka'é humonéu séng marani témponé Mawu Ruata maneta mamarénta kéré Ratu su taloarang i kemu!' **10:12** Putahendungké su ellong kiamaté, taumatang Sodom bedang nangilémbu malowo ampungangu Mawu Ruata bou taumata su soa éé!" **10:13** "Silaka si kemu, Korazim! Dang silaka si kemu, Betsaida! Kiko manga apang ko nariadi éé séng niko su taloarang i kemu éé séng niko su soang Tirus dang Sidon, nalahé apang taumata pai séé séng marengu nutobaté bou rosangi siré, dang nuloho u pakéangu mudalutu dingang nanimbongu ebung su tembo i siré. **10:14** Su ellong kiamaté, tau Tirus dingangu Sidon sarung nangilémbu malowo ampungangu Mawu Ruata bou i kemu. **10:15** Dang i kemu, Kapernaum! Su pangangenangi kemu, i kemu sarung héngkétang pakarangé sarang sorga? Tala! Katéwé i kemu sarung iremé sarang naraka!" **10:16** Bou éé i Yesus nubéra su manga murité-é, "Taumata ko dumaringihé si kemu, dumaringihé si Sia. Taumata ko manolaké'i kemu, manolaké'u Ia. Dang taumata ko manolaké'u Ia, manolaké'i Sié lai ko nundo i u Ia." **10:17** Murité siré pitu mpulo éé séng nubatang dingangu karaluasé. "Mawu," angkungi siré, "roké dalai kebi tumuhu si kami kamagéngi kami muparénta si siré dingangu aréngu Mawu!" **10:18** I

Yesus simimbahé, "Ia nakasilo Setang nanawo bou langi kakela kila.

10:19 Kasingka'é! I kemu séng Daku nighelirangu kawasa tadéau i kemu pulita katoang dingangu inangu lipang dang pulepu kebi katatoghasé'u roka, sarang takoaé ko makapanilaka si kemu. **10:20** Maningu kéré'é kumbahangi kemu lumiagé ualingu roké daralai tumuhu si kemu. Mapiangi kemu liagé ualingu aréngu mabawohé su sorga." **10:21** Su témpo éé lai, i Yesus limuasé ualingu Roké u Mawu Ruata. I Yesus nubéra, "Amang, Mawu ko kawasa su langi dingang su dunia! Ia mupatarimakasé si Kau batu'u kebi-kebi éé nipakasunaung-U bou apang taumata pandé dang pia singka i siré, kaiso nilahé-U su taumata ko takoaé sikolangi siré. éé nakaluasé naungi Amang. **10:22** Kalawou halé séng nisarangkangi Amang si Sia. Takoaé sarang singkatau masingka u Ana su likudé i Amang. Takoaé ko lai masingka i Amang su likudé u Ana; dang apang taumata ko si sai Ana éé mapulu mupakasingka i Amang." **10:23** Bou éé i Yesus nubihu su manga murité-é, buhué nubéra si siré hala, "Untungi kemu batu'u séng nakasilo ko tutehungangi kemu su orasé ii. **10:24** Batu'u putahendung: Mauli nabi dingangu ratu mapulu makasilo ko tutehungangi kemu su orasé ii kaiso i siré ta makasilo éé. I siré mapulu makaringihé ko kukaringihé'i kemu su orasé ii, kaiso i siré ta makaringihé." **10:25** Bou éé singkatau météré'u agama nasonggalé tadéau mulingka si Yesus. I sié nukibalo, "Tuang, apa harusé daku koaténg tadéau makatarima u pubawihaé kahengang dingangu kekal?" **10:26** I Yesus simimbahé, "Apa kabawohé su ralungu Buké Susi? Kéré apa su singka u halé éé?" **10:27** Tau éé simimbahé, " 'Kendagé'u Mawu Ruatanu dingangu kalabo u naungu, dingangu kaselahé'u jiwanu, dingangu kalawou kuaté'u dang dingangu kaselahé'u sipirangu,' dang 'Kendagé'u sinsulungu kéré i kau kumendagé'u watangéngu sisanu.' " **10:28** "Sasimbahé'u éé nuhino," angkungi Yesus. "Koako éé, uté i kau sarung mubiahé." **10:29** Kaiso météré'u agama éé mapulu mupuhinong batangéngé. I sié nukibalo, "Ko i sai sinsulungku éé?" **10:30** I Yesus simimbahé, "Pia tau ésé simbau kadesungé bou Yerusalem sarang Yerikho. Su raléng i sié niraliangu parampoké, nipangahong apang ko pia si sié, bou éé nirarihang matedu-tedu, buhué niwala wata-watang su raléng dingangu lésé'é labo.

10:31 Nubarangsareta singkatau imam dimaléng lai su raléng éé. Su témpongi sié nakasilo tau éé, i sié limihi sarang simbekang daléng, buhué dimaléng turusé. **10:32** Kéré'é lai singkatau Lewi ko kasahéné séé; su témpongi sié nakasilo tau éé, nihauangangé dingang nitehungang. Kaiso i sié lai limihi sarang simbekang daléng, buhué rimaléng turusé. **10:33** Arawé bou éé pia singkatau Samaria ko su ralungu raraléngang, simahé séé lai. Su témpong tau éé nikasiloné, nanawo naungé kimendagé. **10:34** Nihaungangé tau éé buhué lés'éé niuhasééngu anggoré bou éé niundangéngé dingangu lana. Nasue éé, nirui'é tau éé su wowong kalidéné, buhué niwawa'é sarang penginapang simbau buhué nitalungangé. **10:35** Su karielloné i sié nupasebangu roité péra darua nionngo'é su taghuangu penginapang éé dingangu nubéra, 'Talungété i sié, kamagéng pia manga ongkos'éé waliné, hedo raku baéhang sau ia musulé mahi.' " **10:36** Bou éé i Yesus nangeta u weké-Né éé dingangu kakibalo-Né ii, "Bou taumata i siré telu éé sudé'é, tumuhu si kau, ko nakoa sinsulungu taumata ko nipangahong éé?" **10:37** Météré'u agama ko nikibalong éé simimbahé, "Taumata ko séng nutulung tau éé." "Ho, dako'é dang pukoako lai kéré'é!" angkungi Yesus. **10:38** Bou éé i Yesus dingangu manga murité-é nanurusé u raraléngi siré, sarang nudatingu kampong simbau. Séé pia singkatau wawiné aréngé i Marta, nunoté si Sié sarang baléné. **10:39** I Marta pia sintamahuariné aréngé i Maria. I Maria ii mumaiang su reduhé'u Mawu Yesus mududaringihé apang tintiro-Né. **10:40** Arawé i Marta mangkaté mususasibungu halé u ralungu waléné. I sié himaung si Yesus dingang nubéra, "Mawu, apa i Kau ta mupendung makasilo si Maria mamalangu ia puhalé sisaku? Oroiko i sié pusumbala si sia!" **10:41** "Marta, Marta!" sasimbahé'u Mawu. "I kau gugagha dang mususasibu mupupikiré'u hagh-haghi; **10:42** sumbalié kalabokangé ketang simbau. Dang i Maria séng namilé ko kapiangé, ko séng ta sarung alakéng bou i sié."

Lukas 11

11:1 Pia su sihello i Yesus nukaliomanéng su tampa simbau. Nasuéng kaliomanéngé, singkatau bou manga murité-é nubéra, "Mawu, kenangko

tintiroi i kami mukaliomanéng kéré i Yohanes nanintiro manga murité-é mukaliomanéng." **11:2** Uté i Yesus nubéra si siré, "Kamagéngi kemu mukaliomanéng, pubéra kéré ii, 'I Amang, I Kau Ruata mang Simbau. Malowoko i Kau sembang dingangu adaténg. **11:3** Onggoko su apang ello apang ko hinong kanéngangi kami **11:4** Ampungéko rosangi kami, batu'u i kami lai mangonggo u ampungé su apang taumata ko nusala si kami. Dang kumbahang mamalangi kami kailangéngu pangangimang su témpongi kami salukaténg.'" **11:5** I Yesus nubéra su manga murité-é, "Andéné singkatau bou taloarangi kemu makoa sarang baléngu ghawéné su hebi ralung, bou éé mubéra, 'Anu, mangedangko boroté telu mbau, **11:6** batu'u gawéku ko su ralungu raraléngang, buhuwuhu naotong su walé dang ia nikasuéng kang gunangi sié!" **11:7** Andéné gawé ko nirentangu éé sumimbahé bou ralungu waléné, kéré ii, 'Kumbahang mupakususangu ia! Tukadé séng mamapalé dang ia dingangu manga anaku séng lawo katiki'é. Ia séng ta makapeti bedang mangonggo u manga apa-apa si kau.'" **11:8** "Nau kéré apa?" i Yesus nubéra lai. "Ia mubéra, iya! Maning bé i kau gawéné, i sié mang séng tamapulu mupeti dang mangonggo u manga apa si kau. Kaiso ualingu i kau ta maméa mudorong turusé si sié, uté i sié lai mang mupeti dang mangonggo si kau apang ko hinong ipuperlunu. **11:9** Nau, Ia muhabaré si kau: Pudorongké, uté i kemu sarung onggolang; pudéako, uté i kemu sarung makaréa; panéngkohé'é, uté tukadé sarung iwuka si kemu. **11:10** Batu'u taumata ko mudorong sarung manarima; taumata ko mudéa sarung makaréa, dang taumata ko manéngkohé, tukadé sarung bukung. **11:11** Su taloarangi kemu apa pia i amang ko mangonggo u ulahé su ana u, kamagéngi sié mudorong kina? **11:12** Arau mangonggo u inangu lipang kamagéngi sié mudorong teluhé? **11:13** Maning i kemu ralai, i kemu masingka lai mangonggo u ko mapia su ana'u. Nangilémbowé i Amangu su sorga! I Sié sarung mangonggo u Roké-é si siré ko mudorong si Sié!" **11:14** Pia su sihello i Yesus nanguséré roké dalai pasebang bou singkatau wobo. Suapang roké dalai éé simebang, tau éé naneta nududato. Mauli taumata nahérang. **11:15** Kaiso pia ko nubéra, "I Sié botongé makauséré roké dalai ualingu kawasangu Beelzebul, tembonangu roké dalai éé." **11:16** Pia lai manga taumata waliné ko mapulu mulingka si Yesus, nau i

siré mudorong si Sié pukoa simbau tanda hérang kéré tandangu humonéu i Sié dimenta bou Mawu Ruata. **11:17** Arawé i Yesus masingka u pendungi siré. Uté i Sié nubéra si siré, "Kamagéng simbau negara mapahia pirang kamonang ko kapudaroka'é, negara éé ta maumburé. Dang simbau keluarga ko mapahia dang kapudaroka'é i siré lawo i siré, sarung magholang. **11:18** Kéré'é lai su ralungu kararatuangu Setang; kamagéng komolangé simbau mukakoka dingangu komolang baliné, kararatuangé éé sarung mahaka. I kemu nubéra uadé Ia manguséré roké dalai ualingu kawasangu Beelzebul. **11:19** Kamagéng kéré'é, dingangu kawasangi sai manga murité'u manguséré roké daralai éé? Manga murité'u sisané nulahé i kemu nusala! **11:20** Arawé Ia manguséré roké dalai dingangu kawasangu Mawu Ruata, dang éé mangaléné humonéu Mawu Ruata, séng maneta mamarénta su taloarangi kemu. **11:21** Kamagéng singkatau matoghasé, dingangu aghidé salangkapé, mudiaga baléné sisané, apang darotongé kebi masalamaté. **11:22** Arawé kamagéng singkatau ko nangilémbu matoghasé mudalia dang mupakawata i sié, uté taumata ko nangilémbu matoghasé éé sarung muhampasé apang aghidé ko ipupangagahé'u taghuang balé éé, buhué mupapahia u apang darotongé. **11:23** Taumata ko ta manumbeka si Sia, tenga-tengadé lumawang si Sia, dang ko ta musumbala si Sia, tenga-tengadé munggunggogahé halé-Ku!" **11:24** "Kamagéng roké dalai manentangu singkatau, roké éé dumaléng mamepidé apang tanpa mamara mudéa tanpa pangirolong, kaiso i sié mang ta nakaréa. Ualingu éé, i sié nubéra, 'Ia sau musulé sarang bale ko séng daku nitentang!" **11:25** Su témpongi sié nudating pai séé, i sié nakahombang balé éé malaatoré buresi. **11:26** Bou éé i sié rimaléng nubawa si siré pitu roké daralai baline ko bedang nangilémbu karalai'é bou i sié. Bou éé i siré simu su tau éé buhué natana séé. Dang panginsuéngé kakakoa u taumata éé nangilémbu karalai'é bou horo." **11:27** Suapangi Yesus bou nubéra kéré'é, singkatau wawiné bou taloarangu taumata maui éé nubéra si Yesus, "Baliné gampang daluasé'u wawiné ko namantélé'i Kau!" **11:28** Arawé i Yesus simimbahé, "Bedang nangilémbu lai daluasé u taumata ko mudaringihé héngetangu Mawu Ruata dingangu muparaléngé!" **11:29** Sementarangu taumata mududahemung si Yesus, i

Sié nanurusé u rudato-Né, angkung-é, "Baliné gampang karalai'é taumata orasé ii. I siré mudorong simbau tanda hérang, tadéau i siré makapangimang si Sia, arawé i siré ta sarung onggolang sarang manga simbau tanda hérang, su likudé'u tanda hérangi Nabi Yunus. **11:30** Musulungi Nabi Yunus nakoa tanda hérang su taumatangu soang Niniwé, kéré'é lai Ahusé'u Taumata sarung makoa tanda hérang su taumata orasé ii. **11:31** Su ellong kiamaté, Boki bou soang simbekang Timuhé sarung mubangung dingangu taumata orasé ii, dang mutulangi siré. Batu'u, su gunangu mudaringihé tintirongi Salomo ko pandé, Boki éé dumaléng kéré'é karauné bou pondolé'u dunia. Arawé orasé ii pia sii ko nangilémbo labo bou i Salomo! **11:32** Su ellong kiamaté, kawanuangu Niniwé sarung mumpubangung dingangu taumata orasé ii, dang mutulangi siré, batu'u tau Niniwé éé séng nutobaté bou rosangi siré su témpongi Yunus nunasé si siré. Arawé orasé ii pia sii ko nangilémbo labo bou i Yunus." **11:33** "Takoaré taumata ko mundiko u solo bou éé buhué isuhiné arau lingkubangé. **11:34** Mata éé ko solongu wadang. Kamagéng matanu matilang, kaselahé'u wadangu mutingkasenang. Arawé kamagéngu matanu malebuhé, uté kaselahé'u wadangu mutingkarendung. **11:35** Ualingu éé, pakatiho, kumbahang sarang tualagé ko éné si kau éé mutingkarendung. **11:36** Kamagéng kaselahé'u wadangu matualagé, dang takoaé sarang manga simpalang marendung, uté kaselahé'u wadangu sumenang kéré susenangéngu tualagé'u solo." **11:37** Suapangi Yesus nasuéng dudatoné, singkatau Farisi nunoté si Sié kumang sarang baléné. Uté i Yesus tamai kimang séé. **11:38** Tau Farisi éé naralingu nakasilo si Yesus kimang ta nanguhasé lima-Né horo tumuhu atorangu agama. **11:39** Baugu éé Mawu nubéra si sié, "Mang tengadé i kemu taumatang Farisi pia tunduné manguhasé lainumang dingangu lama ketang su likudé, arawé su awa'u sisanu napéné u kakaketi dingangu lamuhu. **11:40** I kemu mang uagé! Balinébé Mawu Ruata ko nukoa likudé éé, séng nukoa lai dalungé? **11:41** Ko su ralungu lainumang dingangu lama éé, ko éé harusé ionggo i kemu su tau susa. Dingangu kakakoa éé, kebi sarung mawuresi gunangi kemu. **11:42** Silaka i kemu, apang tau Farisi! Gesing sasuanu kéré manga salasi dingangu manga haghing dampa, i kemu mangonggo u simbahagéng

mapulo su Mawu Ruata, arawé karaadilé dingangu kakendagé su Mawu Ruata ta pupendungangi kemu. Sumbalié ko éé hinoné koaténgi kemu, dang ta mamalangu lai ko baliné. **11:43** Silaka i kemu, apang tau Farisi! I kemu makehagé'u tanpa luadaténg su walé pukakaliomanéngang, dang makehagé adaténg su manga pasaré. **11:44** Silaka i kemu! I kemu musulungu kubulé takoaé aréngé, ko nikawegang nakoa dalitakéngu taumata." **11:45** Singkatau météré'u agama nubéra si Yesus, "Tuang, dingangu wawéra éé, i Tuang nuhinakang lai si kami!" **11:46** I Yesus simimbahé, "Silaka lai si kemu, manga météré'u agama! I kemu mumanuntu halé ko masusa dang munggeli u atorang ko mababeha, kaiso sarang kadio i kemu madidi mutulungu taumata pukukoa'é. **11:47** Silaka i kemu! I kemu mukoa kubulé'u manga nabi, ko lena u nipaténgi upungi kemu. **11:48** Jadi i kemu sisané nangakungu apang ko nikoa i upungi kemu; batu'u mang i siré namaté manga nabi éé dang i kemu nukoa kubulé'é. **11:49** éé sabapé'é Kapapandéngu Mawu Ruata nubéra, 'Ia sarung mundoho sarang koa i siré manga nabi dingangu manga daroi-Ku; sengga sarung paténg dang sengga lai pahangéng!' **11:50** Mawu Ruata nukoa éé tadéau mudéa su orasé ii ihukung ualingu pamamaté ko nikoa su kebi nabi naneta bou karariadingu dunia, **11:51** naneta bou pamamaté si Habel sarang pamamaté si Zakharia, ko nariadi su taloarangu mésba dingangu Waléngu Mawu. Pangimangké taumata orasé ii nalahé sarung ihukung ualingu kebi-kebi éé. **11:52** Silaka i kemu manga météré'u agama! Kakunsi pamuka tukadé'u kasasingka niréso si kemu, kaiso i kemu sisané madidi sumu sarang dalungé tadéau mudéa kasasingka éé. Su simbekané i kemu muluheping taumata ko mududéa sumu sarang dalungé!" **11:53** Su témpongi Yesus nanentangu tanpa éé, manga météré'u agama dingangu taumatang Farisi nusughalé maiha si Yesus. I siré maneta manaung si Sié tadéau i Sié mapulu mududatongu halé mauli. **11:54** Dang sementarangu éé i siré mukukakela si Sié mapia-pia tadéau panamékang apang bawéra-Né ko nusala.

12:1 Hiwuné taumata mususasuhudé sarang pia ko nikalita su laédé'é. Sementarangu manga taumata éé mududahemung, i Yesus nubéra su manga murité-é. "Pakatatiho su ragingu tau Farisi, maksuté-Ku, su léo i siré. **12:2** Takoaé ko kabawuni ko ta ikasilo, dang takoaé ko irudemasé ko ta sarung bongkaréng. **12:3** Ko iwubérangi kemu hebi, sarung ikaringihé ello; dingang ko iwuburungi kemu su tulingu taumata su ralungu kamaré kakakunsi, sarung iwohang pakapepidé." **12:4** "Putahendungko, i kemu manga apang gawé-Ku! Tawahaluasé'u matakú i siré ko taha pamaté taumata kaiso ta makakoa ko nangilémbo bou éé. **12:5** Mapiang Daku ilahé si kemu i sai ko harusé ikataku. Katakukongu Mawu Ruata! Batu'u bou mamaté, i Sié lai pia kawasa mundemé sarang dalungu naraka! Pangimangké ko i Sié harusé ikataku i kemu. **12:6** Sanumpito lima mbau ikawalu su arengang roité darua ko kakadiokangé. Maningu kéré'é mang takoaé sarang simbau ko ta tahendungangu Mawu Ruata. **12:7** Uta su tembo'u mang séng kebi bou nirékéng, ualingu éé tawahaluasé'u matakú; i kemu bedang nangilémbo kaaregané bou manga sanumpito!" **12:8** "Tahendungéko pakpia-pia: Taumata ko mangaku su tengongu lawo i sié ko murité-Ku, i sié lai sarung iakungu Ahusé'u Taumata su tengongu malaikaté'u Mawu Ruata. **12:9** Arawé taumata ko musunialé su tengongu lawo i sié ko murité-Ku, i sié lai sarung ipusunialé'u Ahusé'u Taumata su tengongu malaikaté'u Mawu Ruata. **12:10** Kamagéngu taumata mubérangu manga apa pundoka Ahusé'u Taumata, i sié bedang kaampungang; arawé kamagéngu i sié muhinakang Roké u Mawu Ruata, i sié séng ta kaampungang. **12:11** Kamagéngi kemu bawanéng sarang balé-walé pukakaliomanéngang tadéau ihukung su tengongu pamarénta arau mangangawasa, kumbahang gumagha kéré apa i kemu harusé lumihing batangéng arau su halé u apa ko harusé iwérangi kemu. **12:12** Batu'u apa ko hinong iwérangi kemu éé sarung itintirongu Roké Mawu Ruata si kemu su témponé." **12:13** Singkatau bou taloarangu taumata mauli nubéra si Yesus, "Tuang, i Tuang kenangko pangoro sintamahuariku pangonggo u simbahagéang si sia bou rarotong tentangi amangi kami." **12:14** I Yesus simimbahé, "Saudara, ko i sai nuhéngké u Ia pakakoa hakim arau mamamahia u rarotong su taloarangi rua?" **12:15** Bou éé i Yesus nubéra

su taumata kebi ndai séé, "Pakalaingaté dang pakatatéghang, kumbahang sarangi kemu manganggang. Batu'u pubawiahé'u taumata ta mubergantong su kakakala'é, maning darotongé napéné." **12:16** Bou éé i Yesus nubekéngu pusing ii. "Pia singkatau kala. I sié pia tanané ko munggungeli u hasilé mauli. **12:17** Tau kala éé naneta nupikiré su ralungu naungé, 'Séng takoaé tampa'é lai pundésongu hasilé u tanaku. Apa akaléku ii?' **12:18** Bou éé i sié sau nupikiré dang nubéra su watangéngé sisané, 'Ho, pia akaléku; Apang gudangu daku pakighoghahé buhué ia mukoa ko nangilémbu labo. Séé sarung daku pundésokangu kebi gandungku dingangu manga darotongku baliné. **12:19** Bou éé ia buhué nubéra su awaku sisaku: I kau nakauntu! Kebi apang ko mapia séng nitaghuanéngu dang ta sarung masué sarang kanandu u taung. Ii mangkaté pangirolo! Mangkaté kang dingang panginung témangété pubawiahé'u!" **12:20** Arawé Mawu Ruata nubéra si sié, 'é tau wodo! Hebi ii lai i kau sarung maté, bou éé i sai ko sarung makaréa kalawou kakakala u ko séng nikomolé'u gunangu awa'u sisanu éé?' **12:21** Kéré kakakoa'é su apang taumata ko mududéa makala su gunangu awa'é sisané, kaiso ta mudéa mutingkakala su tengongu Mawu Ruata." **12:22** Bou éé i Yesus nubéra su manga murité-é, "Baugu éé Ia nubéra, 'Tawahaluasé'u gumaghangu halé u pubawiahé'u, ko apa sarung kanéngang, arau apa ko sarung lohokang.' **12:23** Pubawiahé bedang nangilémbu kaaregané bou kang, dang awa bedang nangilémbu kaaregané bou pakéang. **12:24** Pukakelako manga boka-boka! I siré ta mususuang, ta mumanipo, takoaé lai gudang arau lumbung. Kaiso Mawu Ruata mupalihara si siré! I kemu bedang nangilémbu kaaregané bou manga manu u kinoang! **12:25** I sai su taloarangi kemu ualingu gaghané botongé mupakanandu u umuré maningu ketang kadio-dio? **12:26** Kamagéngu halé kéré'é kakadio'é séng ta kakoa i kemu, unuéwé i kemu gumaghangu manga halé baliné? **12:27** Pukakelako kéré apa manga bakung tutuwo; i siré ta mulahalé, lai ta mumanala. Kaiso i Ratu Salomo ko kéré'é kakala'é ta nuloho u pakéang kéré kasadada u manga bunga bakung éé! **12:28** Dempugé su ngudaé tumuwo sihello ii dang diello masuéng tutungé. Kaiso i Mawu Ruata mulegahé dempugé éé kéré'é kapiané. Nangilémbowé i kemu! Kaiso i kemu mang kadio

mangimang! **12:29** Nau, tawahaluasé'u gumagha dingang mubingo u halé u apa ko hinong kanéngang dingang inungangi kemu. **12:30** Kebi tamai éé lai dudéakéngu taumata ko begangu Mawu Ruata. Sumbalié i Amangu masingka i kemu mugugausé kebi tamai éé. **12:31** Arawé i kemu harusé mudéa tadéau Mawu Ruata mamarénta su pubawiahé'i kemu, uté ko baliné éé sarungu lai ionggo u Mawu si kemu." **12:32** "I kemu ko ketang kadio dékénangé, tawahaluasé'u matakú! Batu'u i Amangu maluasé mangonggo u alamaté si kemu bou Kararatuang-é. **12:33** Baluko darotongu dang geliko roité su taumata susa. Pukoako gunangu awa'u dompété ko ta matatebé, areta ko dudéso su sorga. Aréta éé ta mailang batu'u mananako takoaé ko makaputako dang uané ta makapundusa. **12:34** Batu'u su apa pia areta'u séé lai naungu!" **12:35** "Pakarariaga su apang halé. Sintinia i kemu harusé pakasadia dingangu pakéang dang solonu tatapé madariko, **12:36** musulung kéré paparéntang ko séng nasadia mahedo mawuné mapulé bou saliwangu kawing. Kamagéng mawuné éé mapulé dingang manéngkohé tukadé, i siré dindengang manopé tukadé. **12:37** Baliné gampang untungu apang paparéntang ko kaebakéng kapahedoné su témpong mawuné marenta. Pangimangké: mawu éé manadia kebi dang mangoro paparéntangé pakaiang, bou éé i sié musaliwiré si siré. **12:38** Baliné gampang untungu paparéntang éé kamagéngu mawungi siré makahombang si siré sadia kapahedoné, maning i sié marenta hebi ralung arau bedang marena bou éé! **12:39** Putahendungké ii! Andéné taghuangu walé masingka pukulé pira mananako marenta, i sié séng mundiaga tadéau mananako ta makasu sarang dalungu waléné. **12:40** Baugu éé i kemu lai harusé pakasasadia, batu'u Ahusé'u Taumata sarung dumenta su témpo ko ta nikasingkaténgi kemu." **12:41** "Tuang, apa tintiro éé nitarangi Tuang si kami arau su kebi apang taumata?" kakibalongi Petrus. **12:42** Mawu simimbahé, "I sai paparéntang ko matuhu dingangu pandé hakiu nihéngké'u mawuné panimadé paparéntang baliné tadéau i sié pupakangi siré su témponé? **12:43** Baliné gampang kaluasé paparéntang éé kamagéng mawuné mapulé dang makahombang si sié kahalé'é! **12:44** Pangimangké: Tuang éé sarung mananarakangu apang darotongé su paparéntang éé. **12:45** Arawé kamagéng paparéntang éé mubéra su

ralungu naungé, 'I tuangku bedang marengu mapulé,' buhué i sié mundariha apang paparéntang dang kumang manginung sarang maiwukang, **12:46** uté tuangé sarung musulé su ello dingangu orasé ko ta nikasingkaténg. Dang paparéntang éé sarung darihangu mawuné sarang pakawau-wau dang koaténg pusulungi siré taumata ta tumatuhu su Mawu Ruata. **12:47** Paparéntang ko masingka'u kapulungu mawuné, kaiso ta manadia dingangu ta mukoa kapulungu mawuné éé, sarung pahangéng pakatedu-tedu. **12:48** Arawé paparéntang ko masingka u kapulungu mawuné, bou éé mukoa halé musala hakiu harusé pahangéng, ketang pahangéng kadio. Baugu taumata ko séng nionggolang mauli, bou éé i sié lai sarung pudorongang mauli. Dang taumata ko nipanarakanéng mauli, bou i sié sarung panuntukang lai mauli." **12:49** "Ia dumenta tadéau makakoa putung su dunia ii. Kéré'é kapiané kamagéngu putungé séng dumeli! **12:50** Bedang pia sinsara nangilémbu mabeha ko harusé Daku daléngang. Dang naung-Ku balisa turusé su horo u éé mariadi. **12:51** Apa i kemu manika'u Ia dumenta tadéau mubawa pudaramé su dunia? Tala, baliné pudaramé, kaiso pudaralia. **12:52** Maneta bou orasé ii, su simbaléng ko pia dalohoné limang katau sarung mudaroka, tatelu mundoka darua, arau darua mundoka tatelu. **12:53** I amang sarung mundoka ana'é ésé dang ana ésé sarung mondoka si amangé. Inang mundoka ana'é wawiné dang ana bawiné mundoka si mamané. I émpo wawiné sarung mundoka manuhangé wawiné dang manuhang bawiné sarung mundoka si émpone wawiné." **12:54** I Yesus nubéra lai su taumata mauli, "Kamagéngi kemu makasilo winawa nahéngké su pungu wahé, i kemu turusé mubéra, 'Sarung dumaséhé.' Dang mang tengadé dumaséhé. **12:55** Kamagéngi kemu makapendang balenguhé tumiu bou simbekang timuhé, i kemu mubéra, 'Sarung mamedisé.' Dang mang tengadé mapedisé. **12:56** I kemu taumata mapulu makitika! I kemu makatika halé u pubawalungu wanua bou putatehungi kemu su kakakoa u langi dingangu dunia. Unué kakakoa'u témpo ii i kemu ta makatika?" **12:57** "Unué i kemu hala ta namutusé apa ko mutatahino? **12:58** Kamagéngu pia taumata mubeha i kemu su pengadilang, pudéako singapang botongé tadéau panginsué urusangu palakara éé dingangé palibé i kemu bedang su raraléngang. Kamagéng

tala, tehang i sié mubawa i kemu sarang tengongu hakim dang hakim éé sarung manarakangi kemu su polisi, dang polisi mutaho i kemu sarang dalungu tahungku. **12:59** Pangimangké! I kemu ta sarung makaleso bou ralungu tahungku su horo u i kemu makawaéhé utangu."

Lukas 13

13:1 Su témpo éé taumata mububeké si Yesus bou halé u tau Galilea pirang katau ko nipaténgi Pilatus, su témpongi siré kapangonggo'é sasemba su Mawu Ruata. **13:2** Simasindaé beké éé, i Yesus nubéra, "Ualingu tau Galilea éé nipaté kéré'é, su pangangenangi kemu éé muluhalé u i siré ko nangilémbong karosané bou tau Galilea waliné? **13:3** Tala waliné kéré'é! Kaiso putahendungké: kamagéngi kemu ta mutobaté bou rosangi kemu, i kemu lai sarung maté kebi, kéré i siré. **13:4** Kéré apa lai dingangi siré ualu ko naté su Siloam, su témpong manara éé nangempisé si siré? Su pangangenangi kemu éé mululahé u i siré ko nangilémbong karosané bou apang taumata ko mumatana su Yerusalem? **13:5** Tenga-tengadé tala! Sau lai Daku iwéra: Kamagéngi kemu ta mutobaté bou rosangi kemu, i kemu lai sarung maté kebi kéré i siré." **13:6** Bou éé i Yesus nubekéngu lai pusasihing ii, "Pia singkatau ko pia kaluné ara su kobongu anggoré'é. Pia su sihello i sié tarai mudéa buang kalu éé, kaiso ta nakaeba sarang simbau. **13:7** Nau, i sié nubéra su mulahalé u kobongé, 'Tehungété, séng telu taung ia susongo mudéa buang kalu ara ii, kaiso mang ta nakaeba sarang manga simbau. Tuwangké piangu kalu éé! I sié ketangbé manginsué tawang tana!" **13:8** 'Balako lai i sié tatuwoné sintaung ii, Tuang. Hedo raku bongkaréng tanané su rulungé, dingang tahongu pupuké. **13:9** Aramanung i sié hedo mubua su taung su ghati. Kamagéngu tala, buhuéwé wotongé i Tuang mangoro panuwang.'" **13:10** Pia su sihellong Sabaté, i Yesus nanintiro su walé pukakaliomanéngang simbau. **13:11** Séé pia tau wawiné ko séng mapulo ualu su taungé masaki, ualingu pia roké dalai su wadangé. Tau wawiné éé bekung dang ta makararisi matéi. **13:12** Su témpongi Yesus nakasilo si sié, i Sié nukui tau wawiné éé, "Inang, i kau napelo bou saki'u!" **13:13** Bou éé i Yesus nanimbongu

lima-Né su tau wawiné éé, dang singkatémpo éé lai i sié dimarisi matéi bou éé nudalangu Mawu Ruata. **13:14** Tembonangu walé pukakaliomanéngang éé nupedu, ualingi Yesus nupakauléngu taumata su ellong Sabaté, baugu éé i sié nubéra su manga taumata, "Pia enungu ello gunangu muhalé; songo'é su ello éé gunang ipakaulé, kumbahang su ellong Sabaté!" **13:15** Mawu simimbahé, "I kemu ii mang taumata raléokang! Su ellong Sabaté apang taumata mamelo'u sapi dingangu kalidéngi siré bou kandang dang mupasebang gunang mupanginungi siré. **13:16** Ho, sii orasé ii pia singkatau wawiné mang hentongi Abraham, ko séng mapulo ualu su taungé karengu'é malaiki su Setang. Apa i sié ta wotongé pelokang bou laiki'é éé su ellong Sabaté?" **13:17** Sasimbahé i Yesus éé nakakoa manga roka i Yesus nungkaméa; arawé apang taumata waliné limuasé nakasilo apang ko makalahérang ko nikoa i Yesus. **13:18** I Yesus nukibalo, "Kamagéng Mawu Ruata mamarénta, kéré apa kakakoa'é? Dingangu apa Daku ikasulung? **13:19** Kakakoa'é musulungu pusasihing ii. Simbau batung sawi niala u taumata bou éé nisuang su ansédé'é. Batuné éé timuwo bou éé nakoa kalu, dang manga manu u kinoang numpukoa saléhé'i siré su manga lélangu kalu éé." **13:20** Sinsulé lai i Yesus nukibalo, "Kamagéng Mawu Ruata mamarénta, dingangu apa Daku ikasulung kakakoa'é? **13:21** Kakakoa'é musulungu ragi ko niala u singkatau wawiné bou éé nilau dingangu tepong epa'u pulo su litéré, sarang timuwo kebi." **13:22** Su ralungu raraléng sarang Yerusalem, i Yesus simahé apang soa dingangu kampong apidé kapanintironé. **13:23** Bou éé pia taumata nukibalo si Sié, "Tuang, apa ketangu mahali taumata ko ipakasalamaté?" I Yesus simimbahé, **13:24** "Putawakaliko sumu bou tukadé mahépo. Batu'u, putahendung! Mauli taumata mudéa sumu kaiso ta makaréa. **13:25** Su témpong taghuangu walé mubangung dang mangunsi tukadé'é, i kemu dudarisi su likudé dan maneta manéngkohé dingang mubéra, 'Tuang, bukaiko tukadé i kami!' I Tuang éé sarung sumimbahé, 'Ia begangi kemu éé wou apa!' **13:26** I kemu sarung sumimbahé, 'I kami séng kimang dingangu nangingung dingangi Tuang, dang i Tuang lai séng nanintiro su manga raléng su soangi kami!' **13:27** Arawé i Tuang éé sau mubéra, 'Ia begangi kemu wou apa. Pamého wou ii, i kemu ko mukukoa dalai!' **13:28**

Su témpongi kemu maksilo si Abraham, si Ishak dingangi Yakub dang apang nabi kapudaluasé su Dunia Wuhungu Mawu Ruata, i kemu sarung mumpukia dang mutatahangu sinsara ualingu i kemu niuséré pasebang!

13:29 Apang taumata mumpusongo bou pungu raki dingangu wahé, bou pungu sawenahé dingangu timuhé, dang sarung mumpudaluasé su ralungu Dunia Wuhungu Mawu Ruata. **13:30** Mang tengadé, pia taumata ko samuri sarung makoa kahorokangé, dang pia taumata ko horo sarung makoa kasamuringé." **13:31** Su témpo éé lai, pia tau Farisi pirang katau dimenta sarang koa i Yesus dang nubéra, "Kumbahang matana sii! Dako'é kakoa sarang tampa baliné, batu'u Herodes mapulu mamaté si Kau." **13:32** I Yesus simimbahé, "Dako'é puhabaré su taumata takoaé gunané éé, 'Sihello ii dingangu riello Ia manguséré roké dalai dang mupakauléngu taumata masaki, arawé su ello kateluné, Ia sarung mulepasé halé-Ku.' **13:33** Maning kéré'é Ia harusé manepasé'u raraléng-Ku sihello ii, diello dingangu karumahéng, batu'u ralai singkatau nabi paténg su Yerusalem. **13:34** Yerusalem, Yerusalem! Manga nabi séng nipaténu! Apang daroi u Mawu Ruata séng nientungangu dingangu watu sarang naté! Séng pira sulé Ia mapulu mangomolé kalawo u kawanuanu kéré inangu manu mangokobé ana'é su alungu tatela'é, kaiso i kau ta mapulu! **13:35** Ualingu éé Mawu Ruata séng lai ta mudingangi kau. Kasingka'é, maneta bou ii i kau sarungu lai séng ta makasilo si Sia, sarangi kau mubéra, 'Alamaté si Sié ko dimenta su aréngu Mawu.' "

Lukas 14

14:1 Pia su sihellong Sabaté i Yesus tamai kimang su waléngu singkatau matimadé'u Farisi. Séé taumata mupuperhatikang mapia-pia si Yesus. **14:2** Uté pia ko narenta sarang koa i Yesus singkatau ko pia saki'é solo ko laédé dingangu limané napéné u rukungé. **14:3** Buhué i Yesus nukibalo su manga météré'u agama dingangu manga taumatang Farisi ndai séé, "Tumuhu atorangu agamangi kité, apa wotongé mupakauléngu taumata masaki su ellong Sabaté arau ta wotongé?" **14:4** Manga météré'u agama dingangu apang tau Farisi éé ketang maremasé. Bou éé i Yesus nukui tau

ée dingang nupakauléngi sié, buhué nangoro si sié paraléng. **14:5** Bou éé i Yesus nubéra su apang taumata, "Andéné singkatau bou i kemu pia singkatau ana arau sapiné simbau nanawo su ralungu pahighi su ellong Sabaté, apa i sié ta ligha mamatung ana arau sapi éé pasebang sihello éé lai?" **14:6** Kaiso takoaé ko sarang manga singkatau nakasimbahé si Yesus su halé éé. **14:7** I Yesus nakasilo pia manga saké ko mumpamilé tampa ko kapiangé. Ualingu éé i Sié nanintirongu ii si siré kebi. **14:8** "Kamagéngi kemu inoté sarang saliwangu kawing, kumbahang tamai maiang su kádérangu mangamawu. Batu'u kumbahang singkatau ko nangilémbu mapia wou i kau ninoté lai. **14:9** Sarang taghuangu walé ko nunoté si rua éé, humaung si kau dang mubéra, 'Kéré wotongé, tampa ii séng nisadia su gunangu saké éé.' Uté dingang pendangu méa i kau harusé sumoho maiang su likudé. **14:10** Ualingu éé, kamagéngi kemu inoté, pamilé'é tampa nangilémbu su likudé, tadéau taghuangu walé marenta sarung mubéra si kau, 'Gawé, mahiko kaiang su tampa nangilémbu mapia.' Dingangu kéré'é i kemu niadaténg su tengong saké waliné. **14:11** Batu'u apang taumata ko mutingkarangéu awa'é sarung iapakasana, arawé ko mutingkasana awa'é sarung ipakarangé." **14:12** Bou éé i Yesus nubéra su taghuangu walé, "kamagéngi kau munoté taumata musaliwang kumang ello arau hebi, kumbahang munoté gawé arau sintamahuarung, arau ana u singkatau, arau lai lampungu ko kala. Batu'u i siré lai sarung munoté si kau, dang dingangu kéré'é i kau manarima u wawalisé bou kakanoa'u. **14:13** Nau kamagéngi kau mukoa saliwang, punoté'é taumata susa, taumata pia kurangu wadagé, taumata péso, dingangu taumata wuta. **14:14** I kau sarung alamaténg, baugu manga taumata éé ta sarung makawalisé kapianu. Kapianu sarung balisangu Mawu Ruata su témpong apang taumata mapia sau ipubangung bou papaté." **14:15** Su témpong singkatau ko kakangé ringangi Yesus séé nakaringihé bawérangi Yesus, i sié nubéra, "Kalauntu su taumata ko sarung kumang singkakang dingangu Mawu Ruata kamagéngi Sié rumenta kéré Ratu!" **14:16** Arawé i Yesus nubéra su tau éé, "Pia singkatémpo pia singkatau nukoa saliwang labo dang nunoté taumata mauli. **14:17** Suapang séng témponé maneta'u saliwang, tau éé nundoiu paparéntangé pakakoa sarang koa u apang noté dang puhabaré,

'Songgo'é, kebi-kebi séng sadia!' **14:18** Kaiso i siré kebi, singkatau-singkatau numpukaliomanéng. Ko kahorokangé nuhabaré su paparéntang éé, 'Ia mang buhué bou nuluang tana simpalang, dang harusé tarai mutehung. Ia mukaliomanéng.' **14:19** Sengga nuhabaré, 'Ia buhué bou nuluang sapi limang paré, dang bedang manuka sapi éé. Ia mukaliomanéng.' **14:20** Ko sengga lai nuhabaré, 'Ia buhué bou nukawing, ualingu éé ia ta makasongo.' **14:21** Paparéntang éé napulé dang nuhabaré'u éé su tuangé. Tuang éé nupedu ralai-lai, dingang nubéra su paparéntangé, 'Pakalighaé tamai sarang apang daléng dingangu manga keléu soa. Bawako mahi taumata susa, taumata pia kurangu wadangé, taumata wuta dingangu taumata péso.' **14:22** Bou éé paparéntang éé nubéra, 'Tuang, paréntangi Tuang séng bou raku niko, kaiso tanpa bedang mauli.' **14:23** Bou éé tuang éé nubéra, 'Dakoko sasaé sarang manga raléng labo dang manga wukuné su pinggiré'u soa, dang paringanko apang taumata pasongo, tadéau waléku mapéné. **14:24** Putahendungké! Takoaé ko sarang manga singkatau bou taloarang manga saké séng ninoté éé sarung makaiténg kangu saliwangku ii! " **14:25** Mauli taumata timuhu dimaléng dingangi Yesus. I Yesus nubihu dang nubéra si siré, **14:26** "Kamagéng taumata dumenta su koa-Ku, kaiso nangilémbu kumendagé'i mamané, i papané, kawingé, manga ana'é, manga ana u singkatauné, nangilémbu awa'é sisané, i sié ta makoa murité-Ku. **14:27** Taumata ko ta mapulu mamasang koroisé dingang tumuhu si Sia, ta makoa murité-Ku. **14:28** Kamagéng singkatau bou i kemu mapulu mukoa menara, tantu i sié mang maiang mundékéng horo ongosé'é tadéau makatakaséré mensang doité makarating pukoa menara éé arau tala. **14:29** Batu'u kamagéngu kaenangi sié ta makasué éé, sumbalié pondasiné séng niko, uté kebi taumata ko makasilo halé éé sarung mahuléngé. **14:30** I siré sarung nubéra, 'Hi, taumata ii mamangung, kaiso ta nakasué!' **14:31** Kamagéng singkatau ratu ko pia tentarané mapulo hiwu mapulu muséké dingangu ratu waliné ko pia tentarané duang pulo suhiwuné, tantu datu éé mang maiang mutimbang horo mensang i sié matoghasé musékéu roka'é éé. **14:32** Kamagéngi sié makapendang i sié lomé, tantu su témpong doka'é éé bedang marau, i sié sarung mudo i utusangé mudorong mudamé." **14:33** Panginsuéngé i

Yesus nubéra, "Kéré'é lai dingangi kemu. Ta manga sarang singkatau bou i kemu makoa murité-Ku, kamagéngi sié ta mutatahangu hagli-hagli."
14:34 "Asing éé mapia, arawé kamagéng mutingkalélé, botongé sau ipakapehadé? **14:35** Séng takoaé gunané lai, maning gunangu ansédé lai gunangu pupuké. Nau ketang iremé. Kamagéng pia tuli, daringihé'é!"

Lukas 15

15:1 Pia su sihello, napéné mananuntu pajaké dingangu apang taumata ko tehungang su tanpa karalaikangé, simongo mudaringihé si Yesus. **15:2** Taumatang Farisi dang manga météré'u agama naneta mukalibubu. I siré nubéra, "Sih, taumata ii nanarima u taumata raralai dang bedang lai kimang dingangi siré!" **15:3** Ualingu éé i Yesus nubeké si siré pusinghing ii, **15:4** "Andéné singkatau wou i kemu pia dombané mahasu, bou éé i sié kailangéngu simbau -- apa sarung koaténgé? Nalahé i sié mang manentangu dombané sio mpulo sio éé su nguda'é, dang dumaléng mudéa ko nailang éé sarang ikaréa. **15:5** Dang kamagéng domba éé sau ikaréa'é, keré'é i sié kaluasé hakiu nipasangé domba éé, **15:6** bou éé niwawa'é napulé. Bou éé i sié nukui manga ghawéné dingangu manga lampungé, dang nubéra, 'Mahié i kité mudaluasé. Dombaku ko nailang séng sau nikaréa!' **15:7** Ho, kéré'é lai su sorga pia karaluasé labo su singkatau marosa ko nutobaté, bou taumata sio mpulo sio mapapia ko tawahaluasé'u mutobaté." **15:8** "Arau andéné singkatau wawiné pia doité péra mapulo, bou éé kailangéngu simbau -- apa sarung koaténgé? I sié mang mundiko u solo dang manapu waléné dang mudéa sua apa-apa sarang doité éé ikaréa'é. **15:9** Su témpongi sié makaeba doité éé, i sié mukui manga ghawé dingang manga lampungé, buhué nubéra, 'Ia mang limiagé sau nakaeba doitéku ko nailang. Mahié i kité nudaluasé!' **15:10** Kéré'é lai malaikaté'u Mawu Ruata lumuasé kamagéng pia singkatau taumata ralai mutobaté bou rosané. Pangimangké!" **15:11** I Yesus nubéra lai, "Pia singkatau iamang ko pia ana'é ésé darua. **15:12** Ko tuari nubéra si sié, 'Papa, onggoko si sia su orasé ii bagéangku bou kakakala i kité.' Uté i amangé namahia u kakakala'é éé su ana'é rarua. **15:13** Pirang ello tuhué

ana tuari éé nubalu u wagéang pusaka'é bou éé rimaléng sarang banua marau. Pai séé i sié nugagholo u roité dingang nubiahé taghunalang. **15:14** Suapang doité nasué, nariadi pia kalahutung labo su tanpa éé, hakiu i sié naneta nanawo susa. **15:15** Bou éé i sié tamai nuhalé su singkatau kawanua séé, ko nuparénta si sié pundiaga bawi su kobongé. **15:16** Kéré'é kahutungé i sié hakiu i sié mening kumang kangu wawi éé. Maning séng kéré'é hutungé, mang takoaé sarang singkatau nupakangi sié. **15:17** Kasamuringé i sié natilang dang nakapubéra, 'Apang taumata muluhalé dingangi papaku kangi siré magholo, dang sii ia ii marani maté kalunusang! **15:18** Ia tamai makoa sarangki papaku, mubéra si sié: Pa, ia séng nusala su tengonu dingang su tengongu Mawu Ruata. **15:19** Ta hinoné lai ia isego ana i Papa. Dékéngké ia singkatau mulahalé i Papa.' **15:20** Uté i sié rimaléng napulé nakoa sarangki papané. Bedang marau bou walé, i sié séng nikasilongi papané. Dingang pendangu naung natuno i papané timalang nanginsomahé si sié, bou éé nulaheku dingangu nangimbu si sié, **15:21** 'Papa,' angkungu ana'é, 'ia séng nusala su tengongu Mawu Ruata dingang su tengongi Papa. Ta hinoné lai ia isego ana i Papa.' **15:22** Kaiso i papané nukui manga paparéntangé, dingang nubéra, 'Pakaligha! Pangalako laku ko kasadadakéngé, dingang lohoko si sié. Lohoké sising su talimedoné, dingang lohoké sapatuné. **15:23** Bou éé pangala ana u sapi matawa hata. I kité kumangko dingang mudaluasé. **15:24** Batu'u anaku ii séng naté, ii sau nubiahé; i sié séng nailang, ii sau nikaréa.' Buhué i siré naneta nusaliwang. **15:25** Su témpo éé, ana'é ko i akang bedang su kobong. Suapangi sié napulé dang naraning balé, i sié nakaringihé tingihé'u musiké dingangu mudaransa. **15:26** I sié nukui paparéntangé singkatau dingang nukibalo, 'Pia apa su walé?' **15:27** Paparéntang éé simimbahé, 'Tuarangi Tuang séng nusulé! Dang i papangi Tuang nuparénta puhata ana u sapi matawa, ualingu i sié séng sau nakaréa ana'é su ralungu kapapia!' **15:28** Ana i akang éé nupedu ralai-lai hakiu i sié madidi sumu su raralungu walé. Bou éé i papané simebang nuloké si sié pasu. **15:29** Kaiso i sié nubéra, 'Kéré'é su ralungu pira taung karengué ia mututimpaté muhalé gunangi Papa. Ta sinsulé ia limawang paréntangi Papa. Dang apa wué nionggo i Papa si sia? Sarang kambing simbau i Papa bedang ta nakaonggo

sarang sinsulé si sia pukoa saliwang dingangu manga ghawéku! **15:30** Ana i Papa éé séng nanginsué darotongi Papa su manga wawiné ralai, kaiso kéré'é i sié nusulé, i sié nihatangi Papa sapi matawa!" **15:31** 'Amang,' nisimbahé i papané, 'i kau sintinia mang séng dinganku sii. Kebi apang ko daku tutaghuanéng éé lai séng tutaghuanéngu. **15:32** Arawé i kité tahana mang harusé musaliwang dang mudaluasé, baugu tuarinu éé séng naté, kaiso ii sau nubiahé; i sié séng nailang, kaiso sau nikaréa.' "

Lukas 16

16:1 I Yesus nubéra su manga murité-é, "Pia singkatau kala. I sié pia singkatau mulahalé su urusangu roité ko mumangatoré kakakala'é. Tau kala éé nakaeba laporang humonéu mulahalé'é éé nugagholo u roité'é. **16:2** Nau i sié nukui mulahalé'é éé dingangu nubéra, 'Apa ii halé ko daku nikaringihé bou halé'u? Nau ii sarakangko mahi apang laporangu halé'u su mangatoré kakakalaku. I kau séng ta wotongé bedang lai makoa mulahalé su urusangu roitéku.' **16:3** Uté tau éé nupikiré, 'Apa raku koaténg ii? I tuangku séng nulohosé'u ia. Mubaélé ia lomé; makoa mudarorong, ia maméa. **16:4** Pia akaléku; kamagéng ia séng ilohosé, harusé pia dinganku mauli ko mapulu manarima u ia matana su waléngi siré!" **16:5** Nau apang taumata ko nakautang su tuangé nasuéng kuiné si sié. Su ko horo, i sié nukibalo, 'Pira utangu si tuangku?' **16:6** Tau éé simimbahé, 'Lanang saitung mahasu su wensadé.' Tau mulahalé éé nubéra si sié, 'Ii suraté'u utangu. Kaiangké dang lighaé wohé: limang pulo.' **16:7** Bou éé i sié nubéra su ko karuané, 'Dang si saudara, pira utangu?' Tau éé simimbahé, 'Gandung sihiwu su karongé.' Tau mulahalé éé nubéra, 'Ii suraté'u utangu. Bohé'é: ualu hasu.' **16:8** Uté tuangu tau mulahalé su urusangu roité ko naungé mawuhu éé nudalongu mulahalé'é éé ualingu pandéné; batu'u manga taumatang dunia ii nangilémbo pandé mangatoré halé i siré bou apang taumata ko mububiahé su ralungu tualagé." **16:9** Bou éé i Yesus nubéra lai, angkungé, "Daringihéko! Pakéko kakakala u dunia ii su gunangu daréa gawé, tadéau kamagéng kakakala u dunia ii séng takoaé aregané lai, i kemu sarung itarima su tanpa katanakéng ko kekal. **16:10**

Taumata ko kapangumbalang su ralungu halé-halé dadio, botongé lai kapangumbalang su ralungu halé dalabo. Arawé taumata ko ta kapangumbalang su halé-halé dadio, ta kapangumbalang lai su ralungu halé dalabo. **16:11** Nau, kamagéng bou halé u kakakala u dunia ii i kemu séng ta kapangumbalang, uté i sai mapulu mupakawalangu halé u kakakala rohani si kemu? **16:12** Dang kamagéng su halé u darotongu taumata waliné, kasingkaténgi kemu ta kapangumbalang, uté i sai mapulu mupakawalangu darotongi kemu? **16:13** Takoaé ko manga sarang singkatau makapuhulé su gunangu mawu rarua; batu'u i sié sarung nangilémbu kumendagé'u singkatau bou ko baliné, arau i sié sarung nangilémbu satia su mawuné simbau bou ko baliné. Kéré'é lai dingangi kemu. I kemu ta makapuhulé gunangu Mawu Ruata dingangu lai areta." **16:14** Manga taumatang Farisi nakaringihé kebi ko niwérangi Yesus. Bou éé i siré nahulegéngi Sié, batu'u i siré mapulung doité. **16:15** Arawé i Yesus nubéra si siré, "I kemu taumata ko magéng su tengongu taumata waliné kakelang matulidé, arawé Mawu Ruata masingka u ralungu naungu. Baugu apa ko tutehungu taumata marangé, arawé su matangu Mawu Ruata masana. **16:16** Atorang ko nionngo i Musa dingang tintirongu manga nabi, tatapé kukoaténg sarang témpongi Yohanes Mundaréno. Bou témpo éé Habaré'u Raluasé bou halé u kéré apa Mawu Ruata mamarénta kéré Ratu iluhabaré turusé. Dang apang taumata mututawakaling batangéng tadéau mariadi dalohongu umaté'u Mawu Ruata. **16:17** Kaiso nangilémbu gampang langi dingangu dunia mailang, bou hurupé simbau su ralungu Titangu Mawu Ruata mawala. **16:18** I sai manindo kawingé bou éé mukawing dingangu wawiné waliné, taumata éé nawuang. Dang taumata ko mukawingu tau wawiné ko nisindong, i sié lai nawuang." **16:19** "Pia singkatau kala. Pakéangé maraleghadé, dang biahé mapia ello-ello. **16:20** Su tengong tukadé'u waléné mumaiang singkatau kasiang aréngé i Lazarus. Badangé napepidé'u wisulé. **16:21** I sié mapulu kumang onasé'u wiahé ko nanawo bou médang panganéngangu tau kala éé. Katéwé kapuna kasaunéng humaung muléwa wisulé'é. **16:22** Taumata kasiang éé ta narena bou éé naté buhué niwawa u malaikaté sarang tanpa mawantugé su sundihangi Abraham su sorga. Tau kala éé bou éé lai naté dang nilebing.

16:23 Su runiangu taumata naté i sié tumaniu masinsara. Dang su témpongi sié nutehung tarai, i sié nakasilo si Abraham dasi su tanpa marangé dingangi Lazarus su sundihangé. **16:24** 'Tuang Abraham!' kakuingu tau kala éé. 'Kendagéko ia. Oroiko i Lazarus pangunong talimedoné su aké bou éé naéko tedoi lilaku. Tumaniu sigesa ia su ralungu putung ii!' **16:25** Arawé i Abraham simimbahé, 'Putahendungko i kau anaku: su kanandu u pubawiahé'u i kau séng nakaréa kebi ko kapiangé, arawé i Lazarus nakaréa ko karalaikangé. Ii i sié séng senang sii, dang i kau sigesa. **16:26** Su likudé'u éé su taloarangi kau dingangi kami séng pia simbau towaé labo niko saasarané, tadéau taumata wou ii ta makalintu bawa sarang éé dang taumata bawa bou éé ta makaawi ndai sarang ii!' **16:27** 'Kamagéng kéré'é, Tuang,' angkungu tau kala éé, 'ia mudorong suapang botongé i Tuangpundoikongi Lazarus sarang baléngi amangku. **16:28** Pia sintamahuariku siré lima pai séé. Doiko i Lazarus pangonggo u ingaté si siré, tadéau kumbahang sarangi siré lai mataho su tanpa sigesa ii.' **16:29** I Abraham simimbahé, 'I siré séng pia manga buké i Musa dingangu buké u manga nabi! Balaété i siré putuhu apang ko kabawohé su ralungu manga buké éé!' **16:30** Kaiso tau kala éé simimbahé, 'éé bedang kadio, Tuang Abraham. Arawé kamagéng pia taumata naté sau nubiahé dingang dumenta sarangki siré, i siré sarung mutobaté bou rosangi siré.' **16:31** Kaiso i Abraham nubéra, 'Kamagéngi siré ta musempi u paréntangi Musa dingangu manga nabi, nalahé u i siré lai mang ta mangimang, maningu lai pia taumata naté sau nubiahé.' "

Lukas 17

17:1 I Yesus nubéra su manga murité-é, "Manga halé ko makakoa taumata mukoa dosa nalahé sarung pia. Kaiso silaka su taumata ko makakoa sabapé'é! **17:2** Mapiangi sié pakiwatuangé su léhé'é, buhué remé su laudé kumbahang sarang makakoa taumata radio ii mukoa dosa. **17:3** Baugu éé, pakatatéghangké! Kamagéng ana u singkataunu mukoa dosa, sengkuléko i sié. Kamagéngi sié musasesilé, ampungété i sié. **17:4** Kamagéngi sié nukoa dosa si kau pitung sulé sihello dang tinia sumongo

sarangki kau dingang mubéra, 'Ia mudorong ampungé,' ampungété i sié."

17:5 Manga rasulé i siré nubéra su Mawu Yesus, "Mawu, kuatéko pangangimangi kami." **17:6** Mawu simimbahé, "Kamagéngi kemu pia pangangimang kéré kalabo u batung sawi, i kemu makawéra su kalu murbéng ii, 'Kawebulé i kau dingang kasuangké radé su laudé,' nalahé kalu éé sarung tumuhu paréntanu." **17:7** "Andéné singkatau bou i kemu pia paparéntang ko mundudotong su kobong arau mangangaha domba. Kamagéng paparéntang éé mapulé, apa i sié mubéra si sié, 'Mahi'é ligha kang'? **17:8** Tantu tala! Katéwé i sié sarung mubéra si sié, 'Sadiako kangku. Pangahusékongu laku burusi dang hapaiko ia sementarang kakangé dingang kapanginungé bou éé i kau buhué botongé kumang.' **17:9** Paparéntang éé maningké ta iralo batu'u i sié séng timuhu paréntangu mawuné, aru? **17:10** Kéré'é lai i kemu. Kamagéngi kemu séng bou nukoa kebi apang ko niparénta si kemu, pubéra'é, 'I kami ketang paparénta biasa; i kami ketang mukukoa ko nuhino halé i kami.'" **17:11** Su témpong kadaléngé sarang Yerusalem, i Yesus limiu wanua pusarangu Samaria dingangu Galilea. **17:12** Su témpongu sumu su kampong simbau, i Sié nisongongi siré mapulo pia saki'é kusta makalahiasé. I siré dudarisi bou rauné. **17:13** mumenggahé, "Yesus! Tuang! Kendagéko i kami!" **17:14** Su témpongi Yesus nakasilo si siré, i Sié nubéra, "Dakoko tamai sarang koa u manga imam, pudorong si siré putehung badangu." Sementarangi siré kadaléngé, saki i siré nailang. **17:15** Su témpong singkatau bou i siré nakasingka u i sié séng napia, i sié nusulé dingangu luasé kapudalonéngu Mawu Ruata. **17:16** Buhué su tengongi Yesus, i sié nusuba nupatarimakasé si Sié. Tau éé singkatau Samaria. **17:17** Bou éé i Yesus nubéra, "Balinébé pia mapulong katau ko nipakaulé? Su apawé i siré sio? **17:18** Unué ketangu tau raghi ii nusulé nupatarimakasé su Mawu Ruata?" **17:19** Bou éé i Yesus nubéra su tau éé, "Pubangungké, dang dako'é raléng. Ualingu i kau mangimang si Sia, i kau naulé." **17:20** Pirang katau taumatang Farisi nukibalo si Yesus kangéré Mawu Ruata dumenta gunangu mamarénta. I Yesus simimbahé, "Pamaréntahangu Mawu Ruata ta iteta bou tanda kukasilongu taumata, **17:21** sarang taumata mubéra, 'Mahi putehung, ii i sié!' arau, 'Pai séé i sié!' Batu'u Mawu Ruata séng

naneta mamarénta su taloarangi kemu." **17:22** Bou éé i Yesus nubéra su manga murité-é, "Sarung dumenta témponé i kemu mapulu makasilo ello sihello bou ellongu Ahusé'u Taumata, kaiso i kemu ta makasilo éé. **17:23** Hedó taumata mubéra si kemu, 'Tehungété, pai séé!' arau, 'Tehungété, ndaong sii!' Kaiso kumbahangi kemu sumebang mudéa si sié. **17:24** Kéré kakakoa u kila kumérong su langi, dang sumenang bou pondolé sarang pondolé, kéré lai kakakoa u Ahusé'u Taumata sarung su elloné. **17:25** Katéwé su horo u éé i Sié harusé mutatahangu sinsara dang ta itarima u manga taumata orasé ii. **17:26** Su ellong Ahusé'u Taumata sarung ipakalahé, kakao'é musulungu su témpongi Nuh kangéré. **17:27** Taumata kukang manginung, dang muginawing; kéré'é turusé sarang i Nuh simaké su kapalé dang sarang nirentangu dalukung ko nakalebuhé kalawou taumata éé. **17:28** Lai musulungu su témpongi Lot. Taumata kukang manginung, mududagang, mulahansinuang dang mukukoa balé. **17:29** Kaiso su témpongi Lot simebang bou Sodom, su sihello éé putungu maléla dimelusé bou langi nupakalebuhé'i siré kebi. **17:30** Kéré'é sarung kakakoa'é su témpong Ahusé'u Taumata ipakalahé. **17:31** Su ello éé taumata ko wuwungangu waléné kumbahang lumintu mangala manga darotongé su ralungu walé. Kéré'é lai taumata ko bedang su awuhé kumbahang mapulé sarang baléné. **17:32** Putahendungko apang ko séng nariadi su kawingi Lot! **17:33** Taumata ko mudéa mupakasalamaté'u wiahé'é sarung kailangéngu pubawiahé'é. Arawé taumata ko kailangéngu wiahé sarung makasalamaté si sié. **17:34** Pangimangké: Su sihebi éé, taumata ruang katau katiki'é su ralokang simbua, singkatau sarung bawanéng dang singkatau lai itentang. **17:35** Manga wawiné siré dua ko kapunggilingé gandung singkatau sarung bawanéng dang singkatau lai itentang. **17:36** I radua ko kapundotongé su awuhé, singkatau sarung bawanéng, dang singkatau lai itentang." **17:37** Manga murité'i Yesus nukibalo, "Su apa éé sarung mariadi, Mawu?" I Yesus simimbahé, "Su apa pia bangké, séé pia burung tahakang bangké."

18:1 Bou éé i Yesus nubekéngu pusasihing simbau tadéau ipanintiro manga murité-é tadéau i siré hanésé mukaliomanéng dang kumbahang kahepusé'u pikirang. **18:2** I Yesus nubéra, "Su soa simbau pia singkatau hakim ko ta matataku u Mawu Ruata, dang lai ta mudariangi sai-sai. **18:3** Su soa éé pia lai singkatau wawiné walu ko séng pira-pirang sulé tumengo hakim éé mudorong makitatawangu palakarané. 'Tulungko, ia tumatengo rokaku,' angkungu tau wawiné walu éé. **18:4** Pirang katémpo karengu'é hakim éé madidi mutulungu tau wawiné walu éé. Kaiso panginsuéngé hakim éé nupikiré. 'Maning ia ta mataku u Mawu Ruata dang ta mudiangi sai-sai, **18:5** katéwé ualingu tau wawiné walu ii mangkaté hanésé mumanaghali si sia, mapiangbé daku tatawangéng palakarané. Kamagéng tala, tehangi sié mangkaté turusé susongo dang mupakususangu ia.' " **18:6** Bou éé Mawu nubéra, "Puperhatikangko apa niwérangu hakim dalai éé! **18:7** Ho, apa Mawu Ruata ta sarung tumatawang palakarangu umaté-é ko mududorong si Sié ello hebi? Apa i Sié sarung manoho u témpo su gunung mutulungi siré? **18:8** Pangimangké: I Sié ligha tumatawang palakarangi siré! Katéwé kamagéngu Ahusé'u Taumata dumenta, apa bedang pia kahombangéng taumata mangimang si Sié su dunia ii?" **18:9** I Yesus nubekéngu lai pusasihing ii ko nitarang-é su taumata ko mupakasana u taumata waliné, kaiso mupendangu watangéngé sisané mapia. **18:10** Angkungi Yesus, "Pia i radua nako sarang Baléngu Mawu gunung mukaliomanéng. Singkatau taumatang Farisi, ko singkatau lai mananuntu pajaké. **18:11** Tau Farisi éé dudarisi nutingkatani sisané mukukaliomanéng, 'O Mawu Ruata, ia mupatarimakasé si Kau, batu'u ia baliné kéré taumata waliné, ko malaanggang, malinga, arau nawuang. Ia mupatarimakasé batu'u ia baliné kéré mananuntu pajaké éé. **18:12** Ia mupuasa duang sulé singkamisa, dang ia munggeli u sasembaku si Kau simbahagéang mapulo bou kauli u réaku.' **18:13** Arawé mananuntu pajaké éé dudarisi marau dang katéwé nangilémbu ta wahani dumalingara sarang langi. Apidé'u mumanontong seba i sié nubéra, 'O Mawu Ruata, kendagéko ia taumata marosa ii!' " **18:14** "Pangimangké," angkungi Yesus, "su témpong napulé sarang balé, mananuntu pajaké éé nitarima'u Mawu Ruata dang baliné tau Farisi éé. Batu'u apang taumata ko mutingkarangé u

watangéngé sarung ipakasana; dang apang taumata ko mutingkasana u watangéngé sarung ipakarangé." **18:15** Pia manga taumata numpubawa manga ana dadio sarang koa i Yesus tadéau i Sié manuhung dingang mangalamaté si siré. Su témpong manga murité-é nakasilo halé éé, i siré numpupedu su manga taumata éé. **18:16** Kaiso i Yesus nukui manga rario éé buhué nubéra su manga murité-é, "Pakawalaé manga rario éé parenta su koa-Ku! Kumbahang musedingi siré, batu'u taumata kéré i siré ii ko makoa dalohongu umaté'u Mawu Ruata. **18:17** Putahendungko! Taumata ko ta mutengongu Mawu Ruata, kéré singkatau manga rario, ta mariadi makoa dalohong umaté'u Mawu Ruata." **18:18** Singkatau pangaha u taumatang Yahudi nukibalo si Yesus, "Tuang Météré ko mapia, apa harusé daku koaténg tadéau ia makatarima u pubawiahé kahengang dingangu kekal?" **18:19** "Unué i kau mubérangu Ia mapia?" kakibalongi Yesus si sié. "Takoané ko mapia, su likudé'u Mawu sisané. **18:20** I kau séng masingka u apang paréntangu Mawu Ruata: 'Kumbahang mawuang, kumbahang mamaté, kumbahang manako, kumbahang musaksingu léo, dang pangadaté si papanu dingang si mamanu." **18:21** "Kebi parénta éé séng daku nituhukang mangkéng bedang makuda," sasimbahé'u tau éé. **18:22** Nakaringihé éé, i Yesus nubéra, "Bedang pia halé simbau ko harusé koaténgu: Balu'é apang darotongu, ongoko roité'é su tau susa, dang i kau sarung makahombang areta su sorga. Bou éé denta'é mahi putuhu si Sia." **18:23** Arawé suapang tau éé nakaringihé éé, i sié nasusa naungé ualingu napaliung kakala'é. **18:24** I Yesus masingka u tau éé nasusa naungé, baugu éé i Sié nubéra, "Tumaniu mabeha su taumata kala makoa umaté'u Mawu Ruata! **18:25** Magampangéng simbau onta sumuhi su lohangu rarahung, bou singkatau kala sumu su Dunia Wuhungu Mawu Ruata." **18:26** Manga taumata ko nakaringihé si Yesus nubéra kéré'é nukibalo, "Kamagéng kéré'é, i sai wué wotongé masalamaté?" **18:27** I Yesus simimbahé, "Ko tamariadi su taumata, mariadi su Mawu Ruata!" **18:28** Bou éé i Petrus nubéra, "Tehungété! I kami séng nanentangu ralohong balé gunangu tumuhu si Tuang." **18:29** "Pangimangké!" angkungi Yesus, "Taumata ko séng nanentangu waléné, arau kawingé, arau tamahuariné arau papané arau i mamané arau manga ana'é ualingu mutahikang halé u Mawu Ruata,

18:30 taumata éé sarung makahombang bawalisé bedang nangilémbo mauli su témpo ii, dang su témpo mahi i sié sarung onggolangu pubawiahé kahengang dingangu kekal." **18:31** I Yesus nangomolé murité-é mapulo dua i siré hala, bou éé nubéra, "Daringihéko! I kité ii séng kapundolongé Yerusalem. Pai séé, kebi apang ko niwohé u manga nabi bou halé u Ahusé'u Taumata, sarung mariadi. **18:32** I Sié sarungi sarakang su taumata ko baliné tau Yahudi, ko sarung manahuméa, muhinakang, dingangu mangedu si Sié. **18:33** I siré sarung mamahang dang mamaté si Sié, kaiso su ello kateluné, i Sié sau mubangung." **18:34** Kebi-kebi éé ta nikaenangu manga murité-é sarang kadio. Mangaléngu apang bawéra éé nipurahasia bou i siré. I siré wega i Sié mububérangu apa. **18:35** Su témpongi Yesus maraning mudatingu Yerikho, pia singkatau wuta mumaiang mududorong su wiwihé'u raléng. **18:36** Suapangi sié nakaringihé taumata mauli éé simahé, i sié nukibalo, "Pia apa?" **18:37** "I Yesus, tau Nazaret éé, simahé," nihabaré'i siré si sié. **18:38** Uté tau wuta éé nenggahé, "Yesus, ahusé'i Daud! Kendagéko ia!" **18:39** Apang taumata su horoné, numpupedu si sié dang nangoro si sié pakaremasé. Kaiso i sié sau nenggahé nangilémbo maiha, "Ahusé'i Daud! Kendagéko ia!" **18:40** I Yesus naedung dingang nangoro taumata pubawa tau wuta éé sarang koa i Sié. Suapangi sié nudating, i Yesus nukibalo, **18:41** "Apa kapulunu Daku koaténg si kau?" "Tuang," nisimbahé'u tau wuta éé, "ia mapulu makasilo." **18:42** Bou éé i Yesus nubéra, "Kamagéng kéré'é, putehungké! Ualingu i kau mangimang si Sia, i kau naulé." **18:43** Singkatémpo éé lai i sié nakasilo, buhué i sié timuhu si Yesus apidé'u kaputarimakasé'é su Mawu Ruata. Suapang taumata mauli éé nakasilo halé éé, i siré kebi numpudalongu Mawu Ruata.

Lukas 19

19:1 Suapangi Yesus nudatingu Yerikho, i Sié rimaléng turusé nangepusé soa éé. **19:2** Su soa éé pia singkatau mananuntu pajaké ko kala. Aréngé i Zakheus. **19:3** I sié mapulu makasilo ko i sai Yesus éé, kaiso ualingu kauli u taumata dang i sié sisané masana, nau i sié ta nakatoha mutehung si

Yesus. **19:4** Nau, i sié tinumalang nangihoro apang taumata, buhué nawi su kalu singkalu, tadéau makasilo si Yesus ko marena kadio sarung sumahé séé. **19:5** Suapangi Yesus nudatingu pungu kalu éé, i Sié nutehung tarai bou éé nubéra, "Zakheus, ligha'é lintu! Batu'u Ia harusé makoa sarang balénu si hello ii." **19:6** I Zakheus dindengang limintu dingang nanginsomahé si Yesus dingangu luasé. **19:7** Kebi apang taumata ko nakasilo halé éé naneta numpukalibubu. I siré nubéra, "Sih! I Sié tamai nukisaké su waléngu taumata ralai!" **19:8** Bou éé su waléné, i Zakheus dimarisi dingang nubéra su tengongi Yesus, "Mawu, simbahagéang bou rarotongku sarung daku ionngo kakendagé su tau susa, dang si sai-sai ko lenang bou raku niakaléng, sarung sau daku baéhang si sié épa su sulé kauli'é!" **19:9** Bou éé i Yesus nubéra, "Su sihello ii i kau dingangu kalawou ralohong balénu nipakasalamaté'té'u Mawu Ruata dang nionggolangu pubawiahé buhu, batu'u i kau lai hentongi Abraham. **19:10** Ahusé'u Taumata dumenta gunung mudéa mupakasalamaté'u taumata ko napalidé." **19:11** Sementarangu taumata bedang kapudaringihé si Yesus kabérané, i Sié nubekéngu pusinghing simbau. Batu'u, su orasé éé i Sié séng maraningu Yerusalem, dang taumata mumanika u Mawu Ruata séng maligha mamarénta kéré Ratu su dunia. **19:12** I Yesus nubéra, "Pia singkatau papung ko dimaléng marau gunung héngkétang makoa datu, bou éé napulé. **19:13** Su horo u nubua, i sié nukui paparéntangé i siré mapulo, bou éé pusingkatau-singkatu nionggolangéngu roité bulaéng pusimbau. 'Pudagangkéngu roité ii sementarang ia dumaléng.' i sié nubéra si siré. **19:14** Kaiso dalohong soa éé mubinsi i sié. Nau, suapangi sié nubua, i siré nundoi u taumata puhabaré, 'I kami madidi u taumata ii makoa datungi kami.' **19:15** Kaiso papung éé nihéngké nakoa datu, buhué nusulé sarung soané. I sié ligha nukui apang paparéntangé pasongo, gunung pukibalong pira kauntungan ko séng nikaréa i siré. **19:16** Paparéntang himotongé dimani dingang nubéra, 'Tuang, doité bulaéng simbau ko nionngo i Tuang éé, séng nakoa sia mapulo.' **19:17** 'Mapia,' angkungu tuang éé, 'i Kau paparéntang mapia! Ualingu su halé dadio i kau kapangumbalang, i kau sarung daku koaténg mukakawasa su wowongu soa mapulo.' **19:18** Paparéntang karuané himaung dingangu nubéra, 'Tuang, doité bulaéng

simbau ko nionngo i Tuang éé, séng nako sia lima.' **19:19** Su paparéntang éé ratu éé nubéra, 'I kau daku koaténg mukakawasa su wowongu soa lima.'

19:20 Paparéntang baliné dimenta dang nubéra, 'Tuang, ii roité i Tuang; daku niréso kapapikungu lénsu. **19:21** Ia matakú i Tuang, batu'u i Tuang singkatau mahasa. I Tuang mangala apa ko baliné i Tuang taghuangé, dang i Tuang mangomolé hasilé su tampa ko ta nisuangéngi Tuang.' **19:22** Datu éé nubéra si sié, 'I Kau paparéntang dalai! Nuhino kéré su wawéranu sisanu ia sarung muhukungi kau. I kau masingka ko Ia singkatau mahasa: ia mangala apa ko baliné ia taghuangé dang mangomolé hasilé su tampa ko ta raku nisuangéng. **19:23** Kamagéng kéré'é unué roitéku éé ta nipasu u su bank tadéau su témpong ia musulé ia makatarima u roitéku éé dingangu rénténé?' **19:24** Bou éé ratu éé nubéra su apang ko dudarisi séé, 'Ala'é roité éé bou i sié dang onngo'é su paparéntang ko pia doité bulaéng mapulo éé.'

19:25 Arawé manga taumata éé nubéra, 'Tuang, i sié séng pia mapulo.'

19:26 Datu éé simimbahé, 'Putahendung: taumata ko séng pia, si sié sarung lai onggolang nangilémbu mauli. Arawé taumata ko takoa apa, apang ko éné si sié sarung lai alakéng bou i sié. **19:27** Dang orasé ii bawa'é mahi apang dokaku éé ko madidi u ia makoa datungi siré. Naé paté i siré kebi su tengoku!' "

19:28 Suapangi Yesus bou nubéranu kebi éé i Sié rimaléng su horongi siré mundolong Yerusalem. **19:29** Su témpong kadadiné Betfage dingangu Betania su Wuludé'u Zaitun, i Sié nangoro murité-é ruang katau paraléng horo. **19:30** "Tamaiko sarang kampong ko pai su tengo éé." bawéranu Yesus si siré, "kamagéngi kemu sumu pai séé, i kemu sarung makasilo ana u kalidé simbau malaiki. Kalidé éé bedang ta susakénangu taumata. Pelo'é kalidé éé dang bawa'é mahi. **19:31** Kamagéng taumata mukibalo si kemu, 'Unué i kemu namelo'u kalidé éé?' puhabaré, 'Mawu mupaké'é.' "

19:32 Murité'i Yesus darua éé natamai, dang nakaeba kebi-kebi mang nuhino kéré ko niwéra-Né. **19:33** Sementarangi radua kapamukané ana u kalidé éé, taghuangé nubéra si radua, "Unué kalidé éé bukangi rua?" **19:34** I radua simimbahé, "Mawu mupaké'é." **19:35** Bou éé i radua nubawa ana u kalidé éé sarangki Yesus. Buhué i siré namelo u jubangi siré su kahuwangu kalidé éé dingang nutulung nupaawi i Yesus su wowoné. **19:36** Su témpongi Sié simahé

saké-saké su kalidé éé, manga taumata numpamila u jubangi siré su raléng. **19:37** Su témpongi Yesus séng marani mudatingu Yerusalem, su raléng desungang su Wuludé'u Zaitun, kebi apang murité-é i siré mauli éé naneta mumenggahé nudalangu Mawu Ruata dang nupatarimakasé si Sié ualingu i siré séng nakasilo kebi tanda hérang. **19:38** I Siré numpubéra, "Alamaté su Ratu ko dumenta su aréngu Mawu! Kasasalamaté su sorga, dalo su Mawu Ruata!" **19:39** Pirang katau taumatang Farisi bou taloarangu taumata mauli éé nubéra si Yesus, "Tuang, oroiko manga murité'i Tuang éé pakaremasé." **19:40** I Yesus simimbahé, "Pangimangké! Kamagéngi siré maremasé, manga watu ii menggahé." **19:41** Su témpongi Yesus mang kukarainéngu Yerusalem, dang nakasilo soa éé, i Sié kimia u soa éé. **19:42** Angkung-é, "Pirua, balinébé gampang kapiané kiko sihello ii i kau masingka u apa ko makarentang pudaramé! Arawé ii i kau ta makasilo éé. **19:43** I kau sarung musombangu simbau témpo, su apang doka'u mukoa sasungkalang su reduhé'u; i siré sarung muliwung si kau dang mangansing si kau bou apang tampa. **19:44** I siré sarung mupakaruléngi kau dingangu kalawou kawanuanu; dang, takoaé watu sarang simbau sarung iwalangi siré matana malahunsudé su tampa'é, batu'u i kau ta nusempi u orasé témpongu Mawu Ruata dimenta mangambang si kau!" **19:45** I Yesus simu su Waléngu Mawu dang naneta nanguséré'u apang mudaragang séé. **19:46** "Su ralungu Buké Susi," angkung-é, "mabawohé kéré'é ii: Mawu Ruata nubéra, 'Balé-Ku niko baléng pukakaliomanéngang.' Kaiso koaténgi kemu pusasaléhangu ko tahapaté!" **19:47** Sintinia ello si Yesus manintiro su ralungu Waléng Mawu. Manga mawu imam, dang manga météré'u agama, dingang manga pangaha u tau Yahudi mapulu mamaté si Sié. **19:48** katéwé mang ta makaréa daléngé mukoa halé éé, batu'u kebi taumata mangkaté turusé ketang mududaringihé si Sié, dang mawirahingu wawéra-Né.

Lukas 20

20:1 Pia su sihello, i Yesus mumanintiro dang muluhabaré'u Habaré'u Raluasé bou Mawu Ruata su apang taumata su ralungu Waléngu Mawu.

Manga mawu imam, manga météré'u agama, dingangu manga pangaha u tau Yahudi, numposongo **20:2** dang nubéra si Yesus, "Kenang habaré si kami apa alasangé i kau mukukoa kebi-kebi ii? I sai nangonggo'u haké éé si Kau?" **20:3** I Yesus simimbahé, "Ia mapulu mukibalo. Kenang habaré si Sia, **20:4** i Yohanes mundudéno dingangu haké i sai? Mawu Ruata arau taumata?" **20:5** Uté naneta'é i siré numpududato, "Kamagéngi kité mubéra, 'Dingangu haké u Mawu Ruata,' i Sié sarung mubéra, 'Kamagéng kéré'é, unuwé i kemu ta mangimang si sié?' **20:6** Arawé kamagéngi kité mubéra, 'Dingangu haké u taumata,' apang taumata mangentungu watu si kité, batu'u i siré mangimang i Yohanes singkatau nabi." **20:7** Nau i siré simimbahé, "I kami bega." **20:8** Uté i Yesus nubéra si si siré, "Kamagéng kéré'é Ia mang lai ta muhabaré si kemu dingangu haké i sai Ia mukukoa kebi-kebi ii." **20:9** I Yesus nubeké su apang taumata éé, pusinghing ii, "Pia taumata singkatau nusuangu anggoré su kobong simpalang. I sié nangonggo u kobong éé pakiséwai su pirang katau mulahalé bou éé sié nubua sarang soa waliné dang natana marengu séé. **20:10** Suapang séng témponé muhono wuangu anggoré, taghuangu kobong éé nundo i u paparéntangé pakakoa sarang koa u mulahalé éé panarima u wagéangé. Kaiso paparéntang éé nirarihangu mulahalé éé, buhué niroi pakapulé lima mapulo. **20:11** Uté taghuangu kobongé sau nundo i u singkatau paparéntang baliné; kaiso paparéntang éé mang lai nirarihang dingang nihinakanéngu manga mulahalé éé, buhué nipakapulé lima mapulo. **20:12** Buhué taghuangu kobongé nundo i u paparéntang kateluné. Kaiso paparéntang éé mang lai nirarihangu mulahalé éé dingang nirémé sarang likudé'u kobong éé. **20:13** Panginsuéngé taghuangu kobong éé nubéra, 'Apa lai harusé daku koaténg? Ia sarung mondoi u anaku sisaku ko daku ikukendagé. Nalahé i sié mang sarung adaténgi siré!' **20:14** Kaiso suapangu ana u taghuangu kobong éé nikasilongu mulahalé u kobong éé, i siré nududato lawo i siré, 'Séng i sié ii mananengalé pusaka'é. Mahié i sié lungungi kité, tadéau i kité makaré'a pusaka'é.' **20:15** Uté i sié nirandangi siré sarang likudé u kobong éé buhué nipaténgi siré." Bou éé i Yesus nukibalo, "Ho, kamagéng taghuangu kobong éé sau musulé, apa sarung koaténgé su manga mulahalé éé? **20:16** Nalahé i sié sarung dumenta dang

mamaté apang mulahalé éé, buhué manarakangu kobongé éé su mulahalé baliné." Nakaringihé éé, manga taumata numpubéra si Yesus, "Mambéng tala!" **20:17** I Yesus nutaédé si siré bou éé nubéra, "Kamagéng kéré'é, apa mangaléné nasé u Buké Susi ii? 'Batu ko ta napaké su manga basé u walé, séng nakoa tatumandihé.' **20:18** Kebi taumata ko maentung su watu éé sarung mararulé; dang i sai kaempisangu watu éé sarung mapisa makoa ebung." **20:19** Manga météré'u agama dingangu manga mawu imam masingka u pusinghing éé nitarangi Yesus si siré. Ualingu éé i siré mapulu manamé si Sié su orasé éé lai, katéwé i siré matak u taumata mauli.

20:20 Nau i siré mududéa témponé mapia. I siré nanoroké taumata tadéau putingkakoa kéré taumata mapia naung, dingang nangoro apang taumata éé panaung si Yesus dingangu haghing kakibalo, tadéau i siré makapanarakangi Sié su haké dingangu kawasangu gubernur. **20:21** Uté apang taumata ko nisorokang éé nubéra si Yesus, "Tuang, i kami masingka humonéu kebi apang ko pububéra dang itutintirongi Tuang éé mang tengadé. I kami lai masingka i Tuang ta mundalembé manintirongu halé u kapulungu Mawu Ruata su taumata, batu'u i Tuang ta mutehung gahi u taumata. **20:22** Baugu éé kenangko i Tuang puhabaré si kami, tumuhu atorangu agamangi kité, mensang mamaéhé pajaké su Kaisaré arau tala?"

20:23 I Yesus séng masingka u akalé i siré. Ualingu éé i Sié nubéra, **20:24** "Kenang pasiala si Sia doité péra simbau. Gambaré dingang aréngi sai ii?" "I Kaisaré!" sasimbahé i siré. **20:25** "Kamagéng kéré'é," angkungi Yesus, "onggo'é si Kaisaré, apang ko i Kaisaré taghuangé dingang su Mawu Ruata, apang ko Mawu Ruata tataghuangé." **20:26** Su tengongu taumata mauli éé nikaenang i siré ta nakaréa sala sarang manga simbau si Yesus. I siré ketang naremasé dang nahérangu sasimbahé-é éé. **20:27** Pirang katau taumata bou golonangu Saduki dimenta sarangki Yesus. (I siré éé golongan ko pia singka'é uadé taumata naté séng ta sau ipubangung.) I siré nukibalo si Yesus, **20:28** "Tuang, i Musa namohé u atorang ii si kité: Kamagéng singkatau ésé maté dang i sié takoaé ana, uté tuariné harusé mukawing dingangu waluné tadéau makaonggo u toronang su taumata ko séng naté éé. **20:29** Lenangu pia i siré pitu tamahuari. Ko i akang nukawing, bou éé naté takoaé ana. **20:30** Bou éé ko karuané nukawing

dingangu waluné, kaiso i sié lai mang naté takoaé ana. **20:31** Halé ko musulung nariadi lai su tuariné kateluné turusé sarang ko kapituné. **20:32** Panginsuégé lai tau wawiné éé naté. **20:33** Su ellongu taumata sau ipubangung, uté nakoa kinawingi sai tau wawiné éé? Batu'u i siré pitu séng kebi bou nukawingi sié." **20:34** I Yesus simimbahé, "Taumata ko bedang mububiahé su orasé ii mukawing, **20:35** arawé taumata ko hinong ipubangung samuring bou naté, dang mutumbiahé su témpo ko sarung dumenta, i siré séng ta mukawing. **20:36** Kakakoa i siré musulungu manga malaikaté, dang ta maté. I siré éé ana u Mawu Ruata, batu'u i siré séng nipubangung bou papaté. **20:37** I Musa sisané nulahé matualagé humonéu taumata naté sarung sau ipubangung. Su ralungu ko niwohé'é su halé u nggalemué ko kahéнанé éé i sié nusego u Mawu kéré 'Mawu Ruatangi Abraham, Mawu Ruatangi Ishak dang Mawu Ruatangi Yakub'. **20:38** Jadi, Mawu Ruata éé baliné Mawu Ruatangu taumata naté! I Sié Mawu Ruatangu taumata wiahé." **20:39** Pirang katau météré'u agama nubéra, "Sasimbahé'i Tuang Météré mapia kahengang." **20:40** Ualingu éé i siré séng ta wahani lai mukibalongu manga apa si Yesus. **20:41** I Yesus nukibalo si siré, "Kéré apawé wotongé ikaseba Datung Salamaté ko hentongi Daud? **20:42** Sumbalié i Daud sisané nubéra su ralungu buké u Mazmur, 'Mawu nubéra su Mawuku! Kaiangké su kuanéng-Ku **20:43** sarang Ia mukoa apang doka-U pasasumelung si Kau.' **20:44** Nau kamagéngi Daud musego u Datung Salamaté éé 'Mawu', mariadi kéré apa i Sié hentongi Daud?" **20:45** Sementarangu taumata muduraringihé si Yesus kabérané, i Sié nubéra su murité-é, **20:46** "Pakatihoko su manga météré'u agama. I siré mapulu rumalé-maléng dingangu juba mananandu, dang makehagé adaténg su manga pasaré. I siré mapulungu tanpa ko luadaténg su ralungu walé pukakaliomanéngang dingang su manga saliwang. **20:47** I siré mangakalé manga wawiné walu dingangu muhampasé baléné. Dang tadéau muhembung lamuhu i siré éé, i siré mukaliomanéng mananandu! Hukumang si siré sarung labo!"

21:1 Su Waléngu Mawu, i Yesus mututehung manga taumata kala mututaho u roité su kasé u dérma. **21:2** I Sié lai nakasilo singkatau wawiné walu ko tumaniu susa, nutaho u roité tembaga duang kalepa. **21:3** Bou éé i Yesus nubéra, "Daringihéko: tau wawiné, walu ii nutaho nangilémbo mauli bou taumata waliné. **21:4** Batu'u i siré kebi séng nunggeli bou lémbong aréta i siré. Arawé bawiné walu ii, maningu i sié napaliung susa, i sié nangonggo u kebi apang ko pia si sié ko bedang ikapubiahé'é sisané." **21:5** Pia taumata ko nubéra kéré apa kapiané Baléngu Mawu Ruata legahéngu watu masasadada dang dingangu barang ko isusemba su Mawu Ruata. Uté i Yesus nubéra si siré. **21:6** "Sarung pia témponé, kebi apang ko nikasilongi kemu ii sarung ipakaghoghahé; takoaé watu sarang simbau sii ko matatana matatimbo su tampa'é!" **21:7** I siré nukibalo si Yesus, "Tuang, kangéré halé éé mariadi? Dang apa tatialangu ko séng nudating témponé halé éé mariadi?" **21:8** I Yesus nubéra, "Pakatahangké, kumbahang sarangi kemu kaakaléng. Mauli taumata sarung dumenta dingangu aréng-Ku, dang mubéra, 'Ia ii Sié!' dang 'Séng témponé,' Kaiso kumbahangi kemu tumuhu si siré. **21:9** Kumbahang lai i kemu matakau kamagéng makaringihé habaré'u pusékétang dingangu punggagholang. Kebi-kebi éé harusé mariadi horo. Kaiso éé balinébé mulahé u témponé séng mukiamaté." **21:10** Bou éé i Yesus nanepasé'u rudato-Né, angkung-é, "Bangsa simbau muséké mudoka u bangsa waliné dang negara simbau sarung mangumbang negara waliné. **21:11** Su apang tampa sarung pia dinuhé maiha, susang kalahutung dingang musungu sahinda. Sarung mariadi halé ko makalahiasé dingangu makatatau su langi. **21:12** Kaiso su horo u kebi-kebi éé mariadi, i kemu sarung samékang dingangu pahangéng. I kemu sarung ponésang su apang balé pukakaliomanéngang dang itaho su ralungu tahungku. Dang i kemu sarung dandangéng sarang tengongu mararatu dingangu mangangawasa ualingu i kemu murité-Ku. **21:13** éé témponé si kemu muhabaré'u Habaré'u Raluasé bou Mawu Ruata. **21:14** Pamahansangké su naung humonéu i kemu ta sarung gumaghangu halé u apa ko sarung iwérangi kemu su gunangu mupakaliwiré'u awa i kemu. **21:15** Ia sisaku sarung munggeli u wawéra dingangu kapapandé éé si kemu, hakiu ta sarang singkatau bou manga

roka'u makapundoka arau musunialé'u apang ko iwérangi kemu. **21:16** I kemu sarung ipusunialé'u inang i amangu, sintamahuaringu ana u singkataunu dingangu manga ghawénu. Simbahagéang bou i kemu sarung paténgi siré. **21:17** I kemu sarung ipubinsi u apang taumata ualingu i kemu ko murité-Ku. **21:18** Katéwé uta'u sarang simbua ta sarung mailang bou tembo'u. **21:19** Kamagéngi kemu mutatahang dingang musabaré, i kemu sarung masalamaté." **21:20** "Kamagéngi kemu makasilo Yerusalem sukangu tentara, i kemu sarung masingka humonéu soa éé ta marengu sarung ipakarsa. **21:21** Su témpo éé taumata ko su Yudea harusé talang sarang buludé. I siré ko soa harusé panentangu soa, dang ko su likudé'u soa kumbahang sumu su soa. **21:22** Batu'u ello-ello éé ko 'Ello-elong-Kananawongu Hukumang', tadéau dingangu kéré'é naganapé apang ko kabawohé su Buké Susi. **21:23** Baliné gampang kalentihé ello-ello éé su manga wawiné ko pia kaluwaéng, dang inang ko bedang mupupasung ana! Soa ii sarung muhombangu susa ko labo, dang Mawu sarung muhukungu bangsa ii. **21:24** Pia ko sarung paténg dingangu péda, pia ko lai sarung tawéngang sarang banuangu tau; dang apang taumata ko begangu Mawu sarung mulita-lita Yerusalem sarang masué témpo ko nitantu u Mawu i siré." **21:25** "Hedo sarung ikasilo pia tanda-tanda su matangelo, bulang dingangu manga wituing. Su dunia, kalawou bangsa sarung mungkataku dang mubingo tumengo ruhung dingang pukakaliungu laudé. **21:26** Taumata sarung maténg taku tumengo apa ko sarung mariadi su kaselahé'u dunia ii, batu'u apang mangangawasangu kinoang sarung mumpudalia. **21:27** Su témpo éé Ahusé'u Taumata sarung dumenta su ralungu winawa dingangu kawasa dang kawawantugé labo. **21:28** Kamagéngu halé éé séng maneta mariadi, pupeti'é dang puhéngké u tembo'u, batu'u marena kadio i kemu sarung ipakasalamaté." **21:29** Bou éé i Yesus nubekéngu pusasihing ii, angkung-é, "Pukakelako kalu ara dang apang kalu waliné. **21:30** Kamagéng apang towo'é maneta ikasilo, i kemu masingka séng marani témpong pedisé. **21:31** Kéré'é lai kamagéngu i kemu maksilo halé éé mariadi, i kemu sarung masingka humonéu Mawu Ruata sarung mamarénta kéré Ratu. **21:32** Kasingka'é! Halé éé sarung mariadi su horo manga taumata ko bedang biahé orasé ii masué maté.

21:33 Langi dingangu dunia sarung mailang, arawé bawéra-Ku tatapé sarang karengu'é." **21:34** "Pundiagako watangéngu, kumbahang sarangi kemu musasibungu saliwang dang manginung inumang mararengga, arau tumaniu mupupikiré'u halé u pubawiahé'u, hakiu i kemu ta nakariahi su témpongu ello éé masepu. **21:35** Batu'u Ello éé sarung dumenta kéré sédé su kalawou taumata su wowong dunia ii. **21:36** Pakakariaga'é, dingang sintinia pukaliomanéngko tadéau i kemu matoghasé tumatengo kebi halé ko sarung mariadi dang i kemu makaputengongu Ahusé'u Taumata." **21:37** I Yesus ello manintiro su Waléngu Mawu, dang hebi I Sié sumaka sarang buludé'u Zaitun dang matana séé. **21:38** Sintinia malukadé kebi taumata sumongo sarang Baléng Mawu mudaringihé si Yesus manintiro.

Lukas 22

22:1 Ello labo putatahendungang Boroté Takodé Raginé ko isusego Paska séng marani. **22:2** Manga mawu imam dingang manga météré'u agama mududéa daléngé tadéau mamaté si Yesus pakaremasé, batu'u i siré matak'u taumata mauli. **22:3** Bou éé Setang simu su naungi Yudas ko isusego lai si Iskariot, ko singkatau bou i siré mapulo dua murité i Yesus. **22:4** Ualingu éé i Yudas natamai dang nududato dingangu manga mawu imam dang tembonangu mundariaga Baléngu Mawu halé'u kéré apa i sié makapanarakangi Yesus si siré. **22:5** I siré limiagé kahengang dang nukedo hedo mangonggo u roité si sié. **22:6** I Yudas kimiré dang naneta mududéa loahé sarang ta kasingkaténgu taumata manarakangi Yesus si siré. **22:7** Nudating elloné su ralungu Ello labo putatahendungang Boroté Takoaré Raginé domba gunangu kangu Paska hatang. **22:8** Uté i Yesus nundo i Petrus daduangi Yohanes, "Tamaiko panadia kangu Paska gunangi kité." **22:9** "Su apa kapulungi Tuang kami panadia?" kakibalongi siré. **22:10** I Yesus simimbahé, "Su témpongi kemu masu' su soa, i kemu sarung musombangu mangaésé singkatau mububawa bensadé simbau lohongu aké. Tuhuké i sié sarang balé ko sukangé, **22:11** dang puhabaré su taghuangu walé éé. I Guru nubéra, 'Su apa tampa'é gunangu Ia dingangu manga murité-Ku kumang kangu paska?' **22:12** Taghuang balé éé manebo

si kemu kamaré labo simbau su wowoné, séng kebi salangkapé. Sadiaité kebi séé." **22:13** Uté i Petrus daduangi Yohanes natamai, bou éé nakohambangké mang nuhino ko kéré niwérangi Yesus. I siré nanadia'é kangu Paska éé. **22:14** Suapang séng témponé kumang kangu Paska éé, i Yesus naiang dingangu manga murité-é su tampa u perjamuang. **22:15** Bou éé i Sié nubéra si siré, "Ia mapulu kumang singkakang kangu Paska ii dingangi kemu su horo'u Ia mutatahangu sinsara! **22:16** Batu'u pangimangké: Ia séng ta sarung kumang ii lai sarang mangaléngu perjamuang ii ilahé su Dunia Wuhungu Mawu Ruata." **22:17** Bou éé i Yesus nuhéngké cawangu anggoré, buhué nukaliomanéngu tarimakasé su Mawu Ruata, bou éé nubéra, "Ala'é ii, dingang pupapahia'é; **22:18** batu'u kasingka'é: maneta bou orasé ii Ia séng ta sarung manginung anggoré ii lai sarang Mawu Ruata séng mukawasa kaselahé." **22:19** Bou éé i Yesus nangala boroté. Dang suapang bou nukaliomanéngu tarimakasé, i Sié nangangompéng boroté éé dingangu lima-Né buhué nangonggo'é i siré, dingang nubéra, "Ii wadang-Ku ko nisarakang gunangi kemu. Koako ii gunang putatahendungang si Sia." **22:20** Kéré'é lai suapang bou kimang, i Sié nangonggo u cawangu anggoré éé si siré dingang nubéra, "Cawang ii ko pudariandi wuhu bou Mawu Ruata, ko nitoghaséngu raha ko nipaénggésé gunangi kemu." **22:21** "Kaiso putehung! Taumata ko mungkianaté si Sia éné dingang-Ku sii! **22:22** Ahusé'u Taumata mang sarung maté kéréwé séng nitantu u Mawu Ruata; kaiso silaka su taumata ko mungkianaté si Sié!" **22:23** Uté i siré lawo i siré naneta numpukakiwalo, i sai bou taloarangi siré ko sarung mukoa halé éé. **22:24** Su taloarangu manga murité'i Yesus limeto pudararéndéhé halé u ko i sai tutehungang nangilémbu labo bou i siré. **22:25** I Yesus nubéra si siré, "Manga Ratungu dunia ko begangu Mawu Ruata maneda kawanuané, dang apang mukakawasané isego 'Mananirung Umaté'. **22:26** Arawé i kemu ta wotongé kéré'é. Su simbekané, taumata ko kalabokangé su taloarangi kemu harusé makoa ko kakadiokangé, dang pangaha harusé makoa kéré paparéntang. **22:27** I sai ko nangilémbu labo; taumata ko mumaiang kakangé su méda, arau taumata ko mususaliwiré si sié? Tantu taumata ko mumaiang éé. Arawé Ia éné su taloarangi kemu kéré

paparéntang. **22:28** Su ralong kalawou susa-Ku, i kemu sintinia mang mududingangu Ia. **22:29** Kéréwé i Amang séng nangonggo u haké u muparénta si Sia, kéré'é lai Ia sarung mangonggo u haké éé si kemu. **22:30** Dingangu kéré'é i kemu botongé makapudaluasé dingang-Ku su témpong Ia makoa Datu. Dang i kemu sarung maiang mamarénta su kararatuangu suku mapulo dua bou bangsang Israel." **22:31** "Simon, Simon, daringihé! Setang séng nipakawala panaluka si kemu; kéré gandung nihaé bou pisiné hakiu ko mapia nihaé bou ko dalai. **22:32** Kaiso Ia mukukaliomanéngi kau Simon, tadéau pangangimangu ta mubalu. Dang kamagéngi kau sau musulé sarang koa-Ku, i kau harusé panoghasé ana u singkataunu." **22:33** I Petrus simimbahé, "Mawu, ia sadia sumu su tahungku dang maté dingang-U!" **22:34** "Pangimangké, Petrus," angkungi Yesus, "su horo u manu kumuku si hello ii, i kau séng telung sulé musunialé u Ia." **22:35** Bou éé i Yesus nubéra si siré, "Kangéré su témpong Ia nangutusé'i kemu dang ta nupakawalangi kemu mubawa dompété kaméto arau sapatu, apa pia kakurangangé si kemu?" "Takoae!" sasimbahé i siré. **22:36** "Arawé ii," angkungi Yesus, "i sai pia dompété arau kaméto, harusé bawa; dang i sai takoaé pédané, harusé pubalu u jubané tadéau puluang péda. **22:37** Batu'u, pangimangké, su nasé u Buke Susi ko mububéra kéré ii, 'I Sié nitehungang kéré singkatau taha pukoa dalai,' harusé mariadi su watangéng-Ku. Batu'u apang ko kabawohé su Buké Susi halé u Ia séng kukakoaé su orasé ii." **22:38** "Mawu," angkungu manga murité'i Yesus, "tehungété, sii pia péda rarua." "Kuhaé!" angkungi Yesus. **22:39** I Yesus nanentangu soa dang kéré biasané makoa sarang buludé'u Zaitun, dang manga murité-é tarai lai dingangi Sié. **22:40** Suapang nudatingu éé, i Sié nubéra si siré, "Pukaliomanéngko tadéau i kemu ta manawo su rosa kamagéng pia sasaluka." **22:41** Bou éé i Sié tamai nunggéa kadio bou i siré, luenang manga singkapalo u watu karauné, buhué namulangéng dingang nukaliomanéng. **22:42** "I Amang," angkung-é, "kéré wotongé, pakarauko bou Ia sinsira ko sarung Daku daléngang ii. Kaiso kumbahang tumuhu kapulu-Ku, kaiso ketang tuhu su kapulungi Amang." **22:43** Singkatau malaikaté dimenta nanguaté si Sié. **22:44** I Yesus nutatahangu sinsira kéré'é kabeha'é su naung-é hakiu i Sié nanamba nukaliomanéng. Liagha-Né

mumunta tutedo kéré raha sarang tana. **22:45** Nasuég kaliomanéngé, i Yesus nusulé sau tamai sarang koa u manga murité-é. I Sié nakahombang si siré katikié ualingu susa naung. **22:46** Bou éé i Sié nubéra si siré, "Unué i kemu nutiki? Pubangungko dingang pukaliomanéng tadéau i kemu ta kahinongu sasaluka." **22:47** Su témpongi Yesus bedang kadudatoné, narenta taumata singgepang. I siré niwawa i Yudas, singkatau bou murité'i Yesus. Bou éé i Yudas himaung si Yesus nangimbu si Sié. **22:48** Arawé i Yesus nubéra si sié, "Yudas, apa dingangu laimbu éé i kau mukianaté Ahusé'u Taumata?" **22:49** Suapangu manga murité'i Yesus ko éné sée nakasilo apang ko nariadi, i siré nubéra, "Mawu, mapiang pilikangi kami dingangu péda!" **22:50** Bou éé singkatau bou i siré namili ellangu imam labo dingangu péda hakiu tuliné kuanéng nasahing. **22:51** Kaiso i Yesus nubéra, "Kuha'é!" Bou éé i Sié nanelidé tulingu tau éé dingang nipakauléné. **22:52** Bou éé i Yesus nubéra su manga mawu imam dingangu manga perwira diaga u Waléngu Mawu, lai manga pangaha u tau Yahudi ko simongo sée manamé si Sié, "Apa Ia ii ko tahapukoa dalai sarangi kemu sumongo ringangu péda dingangu tatetu tadéau manamé si Sia? **22:53** Ello-ello Ia éné dingangi kemu su Waléngu Mawu, i kemu mang ta nanamé si Sia. Arawé ii témponé i kemu mukoa, su témpong kawang ko marendung kapunalangé." **22:54** I siré nanamé si Yesus dang nubawa si Sié sarang baléngu imam labo. I Petrus tutuhu bou rauné. **22:55** Su ralungu relahé éé putungu rararang séng kahénané dang i Petrus tamai naiang dingangu taumata ko mumaiang su rulungé. **22:56** Singkatau paparéntang bawiné nakasilo si Petrus mumaiang su rulungu putung éé; buhué paparéntang bawiné éé nutehung si Petrus, buhué nubéra, "Taumata ii lai kanini mududingangi Yesus!" **22:57** Kaiso i Petrus nusunialé. I sié nubéra, "Ia mang bega- wegangu taumata éé!" **22:58** Tanarena wou éé, singkatau lai nakasilo si Petrus, bou éé nubéra, "I kau lai singkatau bou i siré!" Kaiso i Petrus simimbahé, "Tala, baliné ia!" **22:59** Manga sinkaorasé bou éé, singkatau lai nubéra maiha, "Tengadé taumata ii murité'i Yesus, batu'u i sié lai tau Galilea!" **22:60** Arawé i Petrus simimbahé, "Apa ko su naungu éé, ia bega!" Su orasé éé lai, sementarangi Petrus bedang kabérané, manu kimuku. **22:61** I Yesus lai nubihu dingang

nutehung si Petrus. Bou éé i Petrus nakatahendung Mawu bou nubéra si sié, "Su horo u manu kumuku sihello ii, i kau séng telung sulé musunialé'u Ia." **22:62** Uté i Petrus simebang bou éé susindokang kakia'é. **22:63** Manga taumata mundudiaga si Yesus, numputaghunalang dingang nanetu si Sié. **22:64** Mata-Né nitakaténgi siré dingang nukibalo si Sié, "Kenang tika mensangi sai nanetu si Kau?" **22:65** Mauli lai bawéra lahinakang niwérangi siré si Sié. **22:66** Su malukadé'é, manga pangaha u Tau Yahudi, manga mawu imam, dingangu manga météré'u agama nukomolé, bou éé i Yesus niwawa sarang tengongu Pengadilangu Agamangi siré. **22:67** "Habaréko si kami," angkungi siré, "apa ko i Kau ii Datung Salamaté?" I Yesus simimbahé, "Kamagéng Ia muhabaré si kemu, i kemu lai mang ta mangimang. **22:68** Dang kamagéngu Ia mukibalo si kemu, i kemu lai mang ta sumimbahé. **22:69** Arawé maneta bou orasé ii, Ahusé'u Taumata sarung maiang su kuanéngu Mawu Ruata ko Makawasa." **22:70** Kebi i siré nubéra, "Kamagéng kéré'é, i Kau ii Ahusé'u Mawu Ruata?" I Yesus simimbahé, "Kéré'é wawérangi kemu." **22:71** Uté i siré nubéra, "Séng tawahaluasé'u lai bedang pia saksi! I kité séng nakaringihé bou mohong-é sisané!"

Lukas 23

23:1 Kauli u musasidang éé dimarisi, bou éé nubawa si Yesus sarang tengongi Pilatus. **23:2** Séé i siré naneta nutulangi Sié. I siré nubéra, "I kami nakahombang taumata ii mumamalidé ana u wanua. I Sié mumaneti taumata tadéau kumbahang mamaéhé pajaké su Kaisar, batu'u uadé i Sié ko i Kristus, singkatau ratu." **23:3** Bou éé i Pilatus nukibalo si Yesus, "Tengadé i Kau datungu tau Yahudi?" I Yesus simimbahé, "Kéré'é wawéranu." **23:4** Uté i Pilatus nubéra su manga mawu imam dingangu su taumata mauli éé, "Ia ta nakaréa sala sarang manga simbau su taumata ii sarang puhukungi Sié." **23:5** Kaiso i siré kasaunéng manunsuhé, "Dingangu tintiro-Né, i Sié mumaneti taumata su kaselahé'u Yudea; kahorokangé su Galilea, dang ii lai séng nudatingu ii." **23:6** Su témpongi Pilatus nakaringihé éé, i sié nukibalo, "Apa taumata ii tau Galilea?" **23:7**

Suapangi Pilatus nikahabaréng humonéu i Yesus asalé ko bou tampa ko su ralungu kawasangi Herodes, i Pilatus nundohongi Yesus sarangki Herodes, ko su témpo éé lai éné su Yerusalem. **23:8** I Herodes limiagé su témpong nakasilo si Yesus, batu'u séng marengu i sié mumakaringihé halé i Sié dang mapulu makasilo si Sié, I sié muharapé botongé makaputehung si Yesus mukoa tanda hérang. **23:9** Batu'u éé i Herodes nukibalongu haghhi-haghi si Sié, kaiso i Yesus mang ta manga simimbahé sarang kadio. **23:10** Manga mawu imam dingangu manga météré'u agama timatengo lai séé dang mangantangi Yesus kahenga-hengang. **23:11** I Herodes dingangu manga anggotang tentarané mututaghunalang dang muluhinakang si Yesus, bou éé nuloho si Sié pakéangu kebesarang, buhué sau nundohongi Sié sarangki Pilatus. **23:12** Su témpo éé lai i Herodes dingangi Pilatus, ko lenau horo dalai, sau nugawé. **23:13** I Pilatus nangomolé manga mawu imam, kalawou pangaha, dingangu ana'u wanua, **23:14** buhué nubéra si siré, "I kemu nubawa Taumata ii sarang koaku dang nuhabaré'u i Sié mumamalidé apang taumata. Ii su tengongi kemu ia séng bou namariksa si Sié, kaiso ia ta nakaréa sarang manga simbau halé dalai ko iluantangi kemu si Sié. **23:15** Kéré'é lai su singka i Herodes, batu'u i sié séng sau nundohongi Yesus sarangki kami. Taumata ii ta nukoa manga apa ko hinong ihukung dingangu hukumang paténg. **23:16** Ualingu éé ia muluwagé si Sié bou éé mamelo i Sié." **23:17** Su apang perayaangu Paska, i Pilatus sintinia mang harusé mamelou singkatau tahanang gunangu ana u wanua. **23:18** Kebi apang taumata ko mukukomolé séé nenggahé, "Pat'éé i Sié! Liu i Barabas gunangi kami!" (**23:19** I Barabas nitahungku ualing mukukoa dongka su ralungu soa dingang ualing pamamaté.) **23:20** I Pilatus mapulu muliungi Yesus, ualingu éé i sié nubéra sinsulé lai su taumata mauli éé. **23:21** Kaiso i siré nénggahé, "Gantongké i Sié! Gantongké i Sié!" **23:22** Bou éé su katelung suléné i Pilatus nungghadé si siré, "Katéwé apa sala-Né? Ia ta nakaréa sala sarang manga simbau si Sié ko hinong ihukungu hukumang paténg! Ia muluwagé si Sié bou éé mamelo i Sié." **23:23** Kaiso i siré nupalenggahé singapang botongé i Yesus harusé pakighantong. Dang panginsuénéngé dorongi siré nituhukang. **23:24** Uté i Pilatus namonésé'u hukumang maté si Yesus timuhu kapulungu manga

taumata éé, **23:25** dang nuliungu taumata ko nrorongangi siré, taumata ko matatahungku ualingu mukukoa dongka dingangu pamamaté. Bou éé i Yesus nisarkang si siré tadéau pakikoa pubatu kapulungi siré. **23:26** Uté i Yesus niwawa i siré. Su raléng, i siré nusombangu taumata singkatau aréngé i Simon, ko asalé bou Kirene, kasu'é su soa. I sié nisamé i siré, bou éé nisihasa i sié pamasang kalu koroisé éé su likudé'i Yesus. **23:27** Mauli taumata katuhu'é su likudé'i Yesus -- su taloarané pia lai mangawawiné pirang katau. Mangawawiné éé mukukasuang dang kukia i Yesus. **23:28** Arawé i Yesus nubihu si siré dingang nubéra, "Mangawawinéng Yerusalem! Kumbahang kumia u Ia. Pukiaéngu watangéngu dingangu manga ana'u. **23:29** Batu'u sarung dumenta témponé taumata sarung nubéra, 'Baliné gampang untungu mangawawiné ko bedang ta nakapendang nubawa kaluwaéng, ko bedang ta numpuhana dang bedang ta mupupasung ana!' **23:30** Su témpo éé taumata sarung mumpubéra su manga wuludé mararangé, 'Entungété i kami!' Dang su manga wuludé masasana 'Hembungété i kami!' **23:31** Batu'u su kalu wiahé, taumata séng mukoa kéré ii, apa lai ko koaténgi siré su kalu mahegu!" **23:32** Pia lai taumata waliné duang katau -- i radua kebi taumata ralai -- ko niwawa i siré tadéau ihukung paténg singkahindo dingangi Yesus. **23:33** Suapang nudatingu tanpa ko isusego "Darang Tembo", i siré nunggantongi Yesus dingangi radua taumata raralai éé -- singkatau su kuanéng dang singkatau lai su kuihingi Yesus. **23:34** Bou éé i Yesus nukaliomanéng, "I Amang, ampungéko i siré! I siré begangu apang ko kukoaténgi siré." Pakéangi Yesus nipupapahia i siré séé dingangu undi. **23:35** Kalawou taumata dudarisi séé apidé mububiala, sementarangu manga pangaha u tau Yahudi mumanéréké si Yesus dingang nububéra, "i Sié séng nangambang taumata waliné, kenangko ii i Sié pangambang batangéng-é sisané, kamagéng tenga-tengadé i Sié Datung Salamaté ko nipiléngu Mawu Ruata!" **23:36** Manga perjurité lai mumanéréké si Sié. I siré simongo dingang nangonggo u anggoré mahaisé si Sié **23:37** apidé nubéra, "Kamagéngi Kau datungu tau Yahudi, pangambangko watangéng-U!" **23:38** Su wowong koroisé' i Yesus, pia bawérané ii mabawohé: "Ko ii Datung Tau Yahudi." **23:39** Singkatau bou taumata ralai ko magaghantong séé nuhinakang si Yesus. I

sié nubéra, "I Kau aru ko Datung Salamaté? Ho, pangambangké watangéng-U didangi kami!" **23:40** Arawé tau ralai simbau nanengkulé gawéné éé, dingang nubéra, "Apa i kau ta mataku u Mawu Ruata? I kau maté ihukung singkahukung kéré i Sié. **23:41** Ketangu hukumang si kadua séng nusumalé'u ko niko a i kadua. Arawé i Sié mambéng tenga-tengadé takoaé sala- Né!" **23:42** Bou éé i sié nubéra, "Yesus, tahendungé wué ia, kamagéngu i Kau dumenta kéré Ratu!" **23:43** "Pangimangké," angkungi Yesus, "su ello ii i kau sarung éné dingang-Ku su ralungu Firdaus." **23:44** Luenang pukulé mapulo dua kalihaé, matangelo ta simenang, dang kaselahé'u soa éé nutingkarendung nudating sarang pukulé tatelu wawello. **23:45** Dalansé makaketing su ralungu waléngu Mawu, natingkasé darua. **23:46** Bou éé i Yesus nungghadé maiha, "Iamang! Su ralungu lima-Nu Ia manarakangu watangéng-Ku!" Suapang bou nubéra kéré'é, i Sié namalusé singongo-Né. **23:47** Su témpong komandangu pasukang nakasilo apa ko séng nariadi, i sié nudalangu Mawu Ruata. Bou éé i sié nubéra, "Mang tengadé i Sié ta nusala!" **23:48** Taumata mauli ko simongo séé tadéau mubiala, nakasilo apang ko nariadi. I siré nungkapulé kebi dingangu sesilé dang susa naung. **23:49** Dang kebi apang taumata ko singka i Yesus, dingangu lai apang manga wawiné ko timuhu si Sié bou Galilea, dudarisi bou rauné dang mututehung kebi-kebi éé. **23:50-51** Pia tau singkatau aréngé i Yusuf, ko asalé bou soang Arimatea su tanang Yudea. I sié singkatau mapia ko luadaténgu taumata, dang lai ko mumahedo témponé Mawu Ruata maneta mamarénta kéré Ratu. Maningu i sié anggotangu Pengadilangu Agama, i sié ta maluasé'u putusang dingangu kakaoa u pengadilang éé. **23:52** I Yusuf tamai timengongi Pilatus dang nudorong tadéau wadangi Yesus pakisarakang si sié. **23:53** Bou éé i sié nupalintu u wadangi Yesus bou kalu koroisé, buhué nipikungéngu sapu bou héka lénéng. Nasué éé nipelo'é su ralungu kubulé ko niko a su liangu wuludé batu -- kubulé éé bedang ta nipaké. **23:54** Sihello éé natarang Harilima; dang ellong Sabaté séng marani maneta. **23:55** Manga wawiné ko simongo dingangi Yesus bou Galilea timuhu si Yusuf dang nakasilo kubulé éé. I siré lai nakasilo kéré apa wadangi Yesus nipelo su ralungu kubulé éé. **23:56** Bou éé i siré napulé buhué nanadia manga rampa dingangu lanisé gunung

punggapu wadangi Yesus. Su ellong Sabaté, i siré nangirolo nuhalé gunang mangadaté atorangu agama.

Lukas 24

24:1 Maluka-lukadé ello Misa, apang manga wawiné éé tamai nako sarang kubulé nubawa manga dampa ko séng nisadiangi siré. **24:2** Su kubulé i siré nakaeba batu lahepingé séng limunggi. **24:3** Buhué i siré simu su ralungu kubulé éé, kaiso ta nakaeba jenasangi Yesus séé. **24:4** Sementarangi siré masirisi-risi kapupukiréngu halé éé séé, singkilendiu pia tau ruang katau dingangu pakaéangé malénda dudarisi su reduhé'i siré. **24:5** I siré mangkatéwé nataku, bou éé nusuba nudatingu tana, sementarangu tau rarua éé kabérané si siré, "Unué i kemu mudéa taumata wiahé su taloarangu taumata naté? **24:6** I Sié tadié'é sii. I Sié séng nubangung! Putahendungké apang ko séng niwéra-Né si kemu su témpongi Sié bedang su Galilea, **24:7** humonéu 'Ahusé'u Taumata harusé isarakang su taumata baradosa, buhué ighantong, dang su ello kateluné i Sié sarung mubangung." **24:8** Uté i siré manga wawiné éé nakatahendungké apang bawérangi Yesus. **24:9** Suapang napulé bou kubulé éé, i siré nubekéngu kebi ko nariadi éé su rasulé mapulo esa dingang su kebi murité baliné. **24:10** Manga wawiné ko nupakasingka u kebi-kebi su manga murité'i Yesus, é ko: I Maria Magdalena, Yohana dingangi Maria mamangi Yakobus, lai manga wawiné waliné ko mududingangi siré. **24:11** Kaiso manga rasulé éé manika u manga wawiné éé mangkaté asalé kabérané. I siré ta mangimang su wekéngi siré manga wawiné éé. **24:12** Arawé i Petrus nupeti dingang timalang sarang kubulé. Apidé kimakowo i sié nukalingaédé sarang dalungé bou éé nakasilo ketang héka sapu séé. I Petrus mangkatéwé nahérang, bou éé, buhué napulé dang napéné u kakibalo su naungé su halé ko séng nariadi. **24:13** Su sihello éé lai, duang katau murité'i Yesus sementarang kadaléngé sarang kampong simbau ko aréngé Emaus, luenang manga mapulo esa su kiloné karauné bou Yerusalem. **24:14** Apidé kadaléngé i radua kadudatonéngu apang ko nariadi éé. **24:15** Sementarangi radua kadudatoné dingang mumanipiré, i

Yesus sisané nasonggalé dimaléng dingangi radua. **24:16** I siré nakasilo si Yesus, kaiso pia ko nakakoa si siré sarang ta nakakirala si Sié. **24:17** Bou éé i Yesus nubéra, "Apa pududatongi rua su raléng ii?" I radua naedung dingang gatingi radua nasedung. **24:18** Bou éé singkatau bou i radua, ko aréngé i Kleopas, nukibalo si Yesus, "Ko i Tuang singkatau raghi su Yerusalem ko mang begangu halé ko séng nariadi wuhu-wuhu ii pai séé?" **24:19** "Ko halé apa?" I Yesus nukibalo. "Halé ko séng nariadi si Yesus, tau Nazaret," nisimbahé i radua. "I Sié nabi. Apang bawéra-Né dingang kakanoa-é tenga-tengadé pia kawasané -- maning su tehung Mawu Ruata kéré'é lai su tehungu kebi taumata. **24:20** Manga mawu imam dingangu manga pangaha u kawanuangi kité nanarakangi Sié dingangu hukumang papaté, dang i siré nunggantongi Sié! **24:21** Sumbalié i kami muharapé ko séng i Sié sarung muliung tau Israel! Dang sihello ii séng katelu ngelloné naneta bou halé éé nariadi. **24:22** Bedangu lai, i siré pira manga wawiné bou simbekangi kami nupalendi i kami. Bedang maluka-lukadé i siré nakoa sarang kubulé, **24:23** kaiso ta nakaeba mayaté-é séé. Bou éé i siré napulé dang nubéra uadé i siré nakasilo malaikaté, dang manga malaikaté éé nubéra si siré uadé i Yesus biahé. **24:24** Bou éé pirang katau bou i kami tamai sarang kubulé dang nakahombang apang ko nihabaré u manga wawiné éé mang kéré'é, ketangu i siré ta nakasilo si Yesus." **24:25** Bou éé i Yesus nubéra si radua, "I kemu mang tengadé takoa otaké! Tumanu maona i kemu mangimang kebi apang ko séng niwérangu nabi! **24:26** Balinébé Datung Salamaté harusé horo mamendang sinsara éé, buhué makatarima u kawawantugé-é?" **24:27** Bou éé i Yesus nanualagé si radua apang ko mabawohé su kaselahé'u Buku Susi bou halé u watangéng-é, naneta bou buké i Musa dingangu buké u manga nabi. **24:28** éé sementarangi siré séng kukadaninéngu kampong ko olangéngi siré. I Yesus kakelang nutingkako musulungu kéré'u dumaléng turusé, **24:29** kaiso i radua nanahang si Sié. "Katana'é ringangi kami," bawérangi radua si Sié, "ii naé séng kukahebiné dang lai séng kukarendungé." Uté i Yesus simu tadéau makapuhedang su tampa i radua **24:30** Su témpong naiang kimang dingangi siré, i Yesus nupatarimakasé su Mawu Ruata, nangangompéng boroté éé dingangu lima-Né, buhué nangonggo'é si siré. **24:31** Buhué i

radua nasingka humonéu éé ko i Yesus. Katéwé i Sié dingang napilasé bou matangi radua. **24:32** I radua kadudatoné, "Balinébé naungi kadua musulungu simahoka, su témpong i Sié kabérané si kadua su raléng, dingang nanualagé'u ralohong Buké Susi si kadua?" **24:33** Singkatémpo éé lai i radua nubua bou éé nusulé sarang Yerusalem. Pai séé i radua nakahombang murité'i Yesus siré mapulo esa mukukomolé dingangi siré waliné. **24:34** I siré éé mububéra, "Mang tengadé Mawu séng sau nubiahé! I Sié séng nutimpasilong awa-é si Simon!" **24:35** Murité'i Yesus darua ko buhué narenta éé turusé nubekéngu sombangi radua su raraléngang, dang kéré apa radua sarang nakakirala Mawu su témpong i Sié kapangompéngé boroté. **24:36** Sementarangi siré bedang kadudatoné, singkilendiu i Yesus sisané dudarisi su taloarangi siré dingang nubéra, "Salamaté si kemu!" **24:37** I siré limendi dingang nungkataku, ualingu mumanika i siré nakasilo himukudé. **24:38** Arawé i Yesus nubéra, "Unué i kemu matakun? Unué pia kaghagho su naungu?" **24:39** Tehungété lima-Ku dingangu laédé-Ku. Kasingka'é, humonéu ko Ia sisaku ii! Pendangété dang kakelaité, batu'u himukudé takoaé ghesiné dingangu ruhiné, kéré nikasilongi kemu si Sia." **24:40** I Yesus nubéra kéré'e apaidu nupasilongu lima dingangu laédé-é si siré. **24:41** Dang sementarangi siré bedang sala ta mangimang, ualingu hérang dingangu liagé, i Yesus nukibalo si siré, "Apa pia kangi kemu sii?" **24:42** I siré nangonggo'u kina sinanga simpédi si Sié. **24:43** I Yesus nangala kina éé, bou éé kimang su tengongi siré. **24:44** Nasué éé i Sié nubéra si siré, "Ii halé ko séng bou Daku nihabaré si kemu su témpong Ia bedang mududingangi kemu humonéu apang halé ko mabawohé su ralungu Buké i Musa, dingangu manga Nabi dang Mazmur, bou halé u Ia mang harusé mariadi." **24:45** Bou éé i Yesus nuloahé pikirangi siré tadéau makaéna maksuté'u Buké Susi. **24:46** Bou éé i Sié nubéra si siré, "Su ralungu Buké Susi kabawohé humonéu Datung Salamaté éé harusé mutatahangu sinsara, dang harusé mubangung sau bou papaté su ello kateluné. **24:47** Humonéu lai bou aréngu Datung Salamaté éé harusé ipakasingka su kaselahé'u bangsa humonéu taumata harusé pumputobaté, dang humonéu Mawu Ruata mupangampungu rosa. Dang habaré éé harusé ipakasingka maneta bou Yerusalem. **24:48** Séng i kemu makoa

saksingu kebi-kebi éé. **24:49** Dang Ia sisaku sarung mundohongu apa ko séng nipudiandingi Amang si kemu. Katéwé i kemu harusé katana tatapé mahedo su soa ii sarang kawasangu Mawu Ruata muliwung si kemu."

24:50 Nasué éé i Yesus nubawa si siré sarang likudé'u soa sarang nudatingu Betania. Séé i Sié nuhéngké u lima-Né, buhué nangalamaté si siré. **24:51** Sementarangu i Sié kapukoaé éé, i Sié nahéngké tarai sarang sorga nutaléi bou i siré. **24:52** I siré nusuba nanemba si Sié, bou éé napulé sarang Yerusalem dingangu luasé'u naung, **24:53** dang turusé mududalongu Mawu Ruata su Waléngu Mawu.

Yohanes 1

1:1 Su panetakéngé, su horo u dunia niriadi, séng tebé pia Héngétang. Héngétang éé ko dingangu Mawu Ruata dang Héngétang ee lai musulungu Mawu Ruata. **1:2** Bedang bou tetaé i Sié séng mududingangu Mawu Ruata. **1:3** Kebi-kebi niriadi bou i Sié, dang bou kalawou ko éné, takoaé sarang simbau ko nikoá su likudé'i Sié. **1:4** Héngétang éé ko banggilé'u pubawiahé, dang pubawiahé ko makaonggo u katatualagé su taumata. **1:5** Katatualagé éé sumenang su ralungu kararendung, dang kararendung éé ta makapaté katatualagé. **1:6** Pia ko dimenta taumata ko niroi u Mawu Ruata, aréngé i Yohanes. **1:7** I sie dimenta muhabaré'u katataualagé éé, tadéau apang taumata mangimang. **1:8** I sié sisané baliné tualagé éé, i sié ketang muluhabaré'u katatualagé éé. **1:9** Katatualagé kahengang mumanualagé apang taumata, séng dimenta su dunia. **1:10** Héngétang séng éné su dunia, dunia niriadi bou i Sié, kaiso dunia ta nanarima i Sié. **1:11** I Sié dimenta su wanuané sisané kaiso kawanuané ta nanarima i Sié. **1:12** Kaiso pia lai taumata ko nanarima i Sié dang mangimang si Sié; i siré éé nionggolangéngu haké makoa ana u Mawu Ruata, **1:13** ko nipuhana baliné bou taumata, batu'u pubawiahé buhu éé asalé ko bou Mawu Ruata. **1:14** Héngétang séng nariadi taumata, i Sié natana dingangé kité, dang i kité séng nakasilo kawawantugé-é. Kawawantugé éé nitarima-é kéré ana i Amang mang simbau. Bou éé i Sié nakasilo Mawu Ruata dingangu kakendagé-é si kité. **1:15** I Yohanes dimenta kéré saksi-Né, i sié muluhabaré'u: "Ko ii i Sié daku iluhabaré: I Sié sarung dumenta samuringu ia, kaiso i Sié nangilémbo labo bou ia, batu'u ia dimenta, i Sié séng tebé éné." **1:16** I Sié napéné u kakendagé; takoaé edoné, i Sié mangalamaté si kité. **1:17** Titangu Mawu nitarima i kité bou i Musa. Arawé kakendagé dingangu kasasatiangu Mawu Ruata nilahé bou ralungi Kristus. **1:18** Takoaé ko séng bou nakasilo Mawu Ruata, su likudé'u Ahusé'i Amang ko mang simbau, ko musulungi Amang ko mareka kahengang si Sié. Ko i Sié séng nulahé i Amang si kité. **1:19** Manga mangangawasangu tau Yahudi su Yerusalem nundo i u manga mawu imam dingangu manga tau Lewi tamai pakakoa sarangki Yohanes dingang pukibalo si sié, "I kau ko i sai?"

1:20 I Yohanes nangaku malahé, "Ia baliné Datung Salamaté." **1:21** I siré nukiwalo, "Kamagéng kéré'é i kau ko i sai?" "I kau i Elia?" "Baliné", sasimbahé'i Yohanes. "Apa i kau ii Nabi ko luampaléng?" **1:22** "Kamagéng kéré'é, angkungi siré, uliko si kami ko i sai i kau ii, tadéau i kami makasimbahé si siré ko nundo i kami. Apa ihabaré'u bou halé u sisanu?" **1:23** I Yohanes simimbahé, "Ia ii i sié ko séng niwérangi nabi Yesaya: 'Taumata ko mumenggo su tana linggi: Pakaléwako daléng gunangu Mawu.'" **1:24** Manga taumata ko niroi u tau Farisi **1:25** nukiwalo, "Kamagéngi kau baliné Datung Salamaté, baliné i Elia, baliné lai Nabi ko luampaléng éé, apawé sabapé'é i kau mundéno taumata?" **1:26** I Yohanes simimbahé, "Ia mundéno dingangu aké. Kaiso su taloarangi kemu pia taumata ko i kemu wega. **1:27** I Sié dimenta samuringu ia, kaiso sarang manuka taling sapatu-Né ia ta hinoné." **1:28** Kebi-kebi éé nariadi su Betania, su simbekang daki bou Salu u Yordan tanpa i Yohanes mundéno taumata. **1:29** Su karielloné, i Yohanes nakasilo si Yesus dimenta sarangki sié. Bou éé i Yohanes nubéra, "Tehungété, Ahusé'u Dombangu Mawu Ruata ko manguhásé dosangu dunia. **1:30** I Sié ko Daku iluhabaré sarung dumenta susamuringu ia, kaiso nangilémbu labo bou ia, batu'u su horo u ia nipuhana, i Sié séng tebé éné. **1:31** Horo ia begangi Sié. Sumbalié ia dumenta mundéno dingangu aké tadéau kawanuangu Israel masingka i Sié." **1:32** I Yohanes lai nangonggo u kesaksiang ii. "Ia nakasilo Roké u Mawu Ruata natentung bou langi kakela paluma bou éé natana si Sié. **1:33** Su témpo éé ia bedang begangi Sié. Kaiso Mawu Ruata ko nangoro si sia pundéno dingangu aké séng nubéra si sia, 'Kamagéngi kau makasilo Roké u Mawu Ruata matentung, bou éé matana su singkatau, ko i Sié éé sarung mundéno dingangu Roké u Mawu Ruata.' **1:34** Ia sisaku séng bou nakasilo si Sié." angkungi Yohanes, "Dang nangonggo u kesaksiang humonéu ko i Sié Ahusé'u Mawu Ruata." **1:35** Su karielloné i Yohanes sau éné su tanpa éé dingangu murité'é i siré dua. **1:36** Su témpongi sié nakasilo si Yesus simahé, i sié nubéra, "Tehungété! Ahusé'u Dombangu Mawu Ruata." **1:37** Murité'i Yohanes darua éé nakaringihé éé, turusé tamai timuhu si Yesus. **1:38** I Yesus nubihu likudé, dang nakasilo si radua katuhu'é si Sié. I Sié nukiwalo, "Apa reakéngi rua?" Sasimbahé'i radua, "Rabi, su apa i Rabi

matana?" ('Rabi' mangaléné météré) **1:39** I Yesus nubéra, "Mahié tehungéngi rua." I radua tamai ringangi Sié dang nakasilo su apa i Sié mumatana. Témpo éé natarang pukulé epa bawello. Sihello éé i radua natana dingangi Sié. **1:40** Singkatau bou i radua ko séng bou nakaringihé apang ko niwérangi Yohanes bou éé tamai rimaléng timuhu si Yesus, i sié éé ko i Andreas ana u singkataungi Simon Petrus. **1:41** Masahawu i Andreas nudéa si Simon, ana u singkatauné dingang nuhabaré si sié, "I kami séng nusema dingangi Mesias!" (Mesias musulungu Kristus: Datung Salamaté.) **1:42** I Andreas nangentudé'i Simon sarangki Yesus. I Yesus nutaédé si Simon, buhué nubéra, "I kau i Simon ana i Yona. I kau sarung i sego si Kefas." (Kefas musulungu Petrus, mangaléné batu lenggihé.) **1:43** Su karielloné i Yesus namutusé makoa sarang Galilea. I Sié nusombangi Filipus, dingang nubéra si sié, "Mahié tuhu si Sia!" **1:44** I Filipus asalé bou Betsaida, tanpa katanakéngi Andreas dingangi Petrus. **1:45** I Filipus nusombangi Natanael dingang nubéra si sié, "I kami séng nusema u taumata ko isusego i Musa su ralungu Buké u Toraté'u Mawu Ruata, dingangu ko nihabaré'u manga Nabi. É Sié éé i Yesus bou Nazaret ana i Yusuf." **1:46** Kaiso i Natanael simimbahé, "Apa wotongé pia simbau ko mapia dumenta bou Nazaret?" Angkungi Filipus, "Mahié i kau sisanu putehung." **1:47** I Yesus nakasilo si Natanael dimenta, buhué nubérangu halé i sié, "Putehungko, éé tau Israel bantané. Takoaé manga halé léo si sié." **1:48** I Natanael nukiwalo, "Kéré apa i Tuang nakasingka u ia?" I Yesus simimbahé, "Su horo i Filipus nukui si kau, Ia séng nakasilo si kau su alungu kalu ara éé." **1:49** I Natanael nubéra, "Tuang, i Tuang ko Ahusé'u Mawu Ruata! Ko i Tuang Datungu tau Israel!" **1:50** I Yesus nubéra, "I kau mangimang, ketang ualingu Ia nubéra Ia séng nakasilo si kau su alungu kalu ara éé? I kau sarung makasilo kalawou halé ko bedang nangilémbo labo bou éé!" **1:51** "Tengadé, pangimangké i kau sarung makasilo langi mawuka, dang apang malaikaté'u Mawu Ruata lintu awi su tengongu Ahusé'u Taumata."

Yohanes 2

2:1 Duang ello wou éé pia saliwangu kawing su soangu Kana su Galilea, dang i mamangi Yesus éné pai séé. **2:2** I Yesus dingangu manga murité-é ninoté lai sarang saliwang éé. **2:3** Su témpongu anggoré nasué, i mama-Né nubéra si Yesus, "I siré nikasuéngu anggoré." **2:4** I Yesus simimbahé, "Mama, kumbahang muparénta si Sia. Bedang ta nudatingu témponé la mupakalahé u watangéng-Ku." **2:5** Kaiso i mama-Né nubéra su manga koki, "Koako apang ko ihabaré-é si kemu." **2:6** Ndai séé pia bensadé enung ko nisadia tatahongu aké gunangu lauhasé tumuhu adaté'u tau Yahudi. Dalohong bensadé simbau éé luenang manga mahasu sulitéré. **2:7** I Yesus nubéra su manga koki éé, "tahoikongu aké apang bensadé éé." Bensadé éé kebi nitahongi siré nipakapéné. **2:8** Buhué i Yesus nubéra si siré, "Pangalako aké éé kadio bawa sarang sadaha." I siré nubawa aké éé sarang sadaha, **2:9** dang sadaha éé nanémang aké ko séng nubalu nakoa anggoré. (I sié wega mensang anggoré éé bou apa, ketangi siré koki ko nutaho u aké éé masingka.) Uté sadaha éé himaung pardégong éé, **2:10** buhué nubéra si sié, "Biasané taumata manadiangu anggoré kapiangé horo dang hedo apang mangamawu séng masahé manginung, buhuéwé pelongu anggoré biasa. Arawé ii i kau nundéso u anggoré ko kapiangé!" **2:11** Ko éé tanda hérang kahimotongangé nikoa i Yesus. éé nikoa-é su Kana su Galilea. Dingangu tanda éé i Sié nupasilongu kawawantugé-é. Uté manga murité-é nangimang si Sié. **2:12** Bou éé i Yesus tamai nakoa sarang Kapernaum dingangi mama-Né, dang manga ana u singkatau-Né dingangi siré manga murité-é. Pai séé i siré natana manga pirang ello karengu' é. **2:13** Su témpong séng maraningu Ellong Paskangu tau Yahudi, i Yesus nakoa sarang Yerusalem. **2:14** Su Waléngu Mawu su Yerusalem i Sié nakaeba manga mubawalu u sapi, domba, dang manga paluma; dang lai apang mananukaré doité mumaiang séé. **2:15** I Yesus nukoa samboké tali simbua bou éé nuliwuhé apang binatang éé, mbaéng domba arau sapi, bou ralungu Waléngu Mawu. Médangu mananukaré doité nasuéng balintui'é hakiu manga roité'i siré nukaésé tamai-ramahi. **2:16** Buhué i Sié nubéra su manga mubawalu u paluma, "Héngké'é kebi bou ii. Kumbahang Baléngi Amang-Ku koaténg tanpa u pudaganéng!" **2:17** Nau manga murité-é nakatahendung nasé su Buké Susi ii, "Kakendagé-Ku su Walé-Nu, o

Mawu Ruata, nakasahoka naung- Ku." **2:18** Manga mawu mangangawasangu tau Yahudi numpundoka si Yesus, angkungi siré, "Kenangko pukoa tanda hérang makoa kéré tatiala si kami humonéu i Kau pia haké mukukoa kéré'é ii." **2:19** I Yesus simimbahé, "Pakaopéhé'é Walé ii, dang su ralungu telung ello sarung sau Daku ipararisi." **2:20** I siré nubéra, "Epa u pulo su taungé nupararisi u Waléngu Mawu ii. Dang i Kau sau mupararisi'é su ralungu telung ello?" **2:21** Kaiso makasuté'u Waléngu Mawu ko iluhabaré'i Yesus éé ko badang-é sisané. **2:22** Nau samuringi Yesus nipubangung bou papaté, manga murité- é nakatahendungké halé éé ko séng bou lena u nihabaré-é. Uté i siré numpangimang su apang ko mabawohé su ralungu Buké Susi dang su apang ko niwérangi Yesus. **2:23** Su témpongi Yesus su Yerusalem témpong pia karaméangu Paska, mauli taumata nangimang si Sié ualingu tanda hérang ko nikoa-é. **2:24** Kaiso i Yesus sisané ta mangimang si siré, batu'u i Sié masingka u kakakoa u apang taumata. **2:25** Tawahaluasé'u taumata manualagé si Sié bou halé i sai-sai, batu'u i Sié séng masingka u apang ko su ralungu naungu taumata.

Yohanes 3

3:1 Pia singkatau tembonangu agama bou taloarangu tau Farisi aréngé i Nikodemus. **3:2** Pia sihebi i sié dimenta sarangki Yesus dang nubéra, "Tuang, i kami masingka i Tuang niroi u Mawu Ruata. Batu'u takoaé sarang singkatau ko makakoa tanda hérang kéré ko kukoaténgi Bapak, kamagéngi sié ta dindinganéngu Mawu Ruata." **3:3** I Yesus simimbahé, "Pangimangké, takoaé sarang manga singkatau ko makoa umaté'u Mawu Ruata, kamagéngi sié ta sau ipuhana." **3:4** Angkungi Nikodemus nubéra si Yesus, "Séng tumaniu taumata séng matelang sau ipuhana? Apa wotongé i sié sau sumu su gadongangi mamané dang buhué sau ihana?" **3:5** I Yesus simimbahé, "Bawéra-Ku ii tengadé: kamagéng taumata ta ipuhana bou aké dingang bou Roké u Mawu Ruata, taumata éé ta makoa umaté'u Mawu Ruata. **3:6** Taumata su kawawadang nipuhana u taumata magurang, arawé su ralungu roké i sié nipuhana u Roké u Mawu Ruata. **3:7** Aribé kahérang kamagéngu Ia muhabaré: i kemu harusé kebi sau ipuhana. **3:8** Anging

tumiu tumuhu kapuluné; i kité makaringihé duhungé, arawé i kité bega bou apa tatiu'é dang sarang apa tiukangé. Kéré'é lai taumata ko ipuhana bou Roké u Mawu Ruata." **3:9** I Nikodemus nukiwalo, "Kéré apa halé éé botongé mariadi?" **3:10** I Yesus simimbahé. "I kau météré su Israel; tumaniu i kau bega? **3:11** Pangimangké: i kami ketang mududatongu halé ko nikasingkaténgi kami, dang i kami mangonggo u kesaksiangu halé ko séng nikasilongi kami; kaiso i kemu ta manarima u kesaksiangi kami. **3:12** I kemu ta mangimang kamagéngu la mubeké si kemu halé u dunia; kéré apawé i kemu mangimang. kamagéngu la mubekéngu halé u sorga si kemu? **3:13** Takoaé sarang manga singkatau ko séng bou naawi su sorga. su likudé'u i Sié ko Ahusé'u Taumata ko séng limintu sarang dunia. **3:14** Musulungi Musa nundui u katoang tembaga su kalu simpedi su tana linggi. Kéré'é lai Ahusé'u Taumata harusé irui, **3:15** tadéau apang taumata ko mangimang si Sié makahombang putatumbiahé kahengang dang kekal." **3:16** Ualingu kéré'é Mawu Ruata kumendagé'u taumata su dunia ii, hakiu i Sié nangonggo u Ahusé-é mang simbau, tadéau apang taumata ko mangimang si Sié ta mawinasa, kaiso makahombang pubawiahé kahengang dang kekal. **3:17** Batu'u Mawu Ruata nundoi u Ahusé-é baliné tadéau puhukungu dunia ii, kaiso tadéau mangambang. **3:18** Taumata ko mangimang si Sié ta ihukung. Arawé taumata ko ta mangimang séng nihukungu Mawu Ruata, baugu i sié ta mangimang su Ahusé'u Mawu Ruata ko mang simbau. **3:19** I sié panuntukang ualingu halé ii: Katatualagé éé séng dimenta su dunia, kaiso taumata nangilémbo mapulungu kararendung bou katatualagé, batu'u kakanoa i siré ralai. **3:20** Apang taumata ko mukukoa dalai, mubinsi u tualagé; i sié madidi dumenta su katatualagé, tadéau kumbahang kakanoa'é ralai éé ikasilo. **3:21** Arawé taumata ko mukukoa kapulungu Mawu Ruata, dumenta sarang katatualagé tadéau malahé humonéu apang ko kukoaténgé éé timuhu su kapulungu Mawu Ruata. **3:22** Bou éé i Yesus dingangu manga murité-é tamai nako sarang Yudéa. Pai séé i Sié natana pirang katémpo dingangi siré dang mundudéno taumata. **3:23-24** Su témpo éé i Yohanes bedang ta nataho su tahungku. I sié mundudéno taumata su Aion, maraningu Salim, batu'u pai séé mauli aké. Manga taumata dumenta si sié, buhué i sié mundéno si siré.

3:25 Pirang katau murité'i Yohanes séng maneta mudaréndéhé dingangu tau Yahudi halé u atorangu pananusi. **3:26** I siré tamai nako sarangki Yohanes dang nubéra, "Tuang, apa i Tuang bedang makatahendung taumata ko lena u ringangi Tuang su simbekangu Salu u Yordan éé, ko nitebo i Tuang kangéré si kami? Orasé ii i Sié lai mundudéno taumata, dang apangu taumata kebi tamai makoa sarangki Sié." **3:27** I Yohanes simimbahé, "Taumata ta makaréa apa kamagéngi sié ta onggolangu Mawu Ruata. **3:28** I kemu kebi séng nakaringihé si sia nubéra, 'Ia baliné Datung Salamaté. Ia niroi pangihoro si Sié.' **3:29** Boroité éé ko pardégong taghuangé. Gawéngu pardégong éé ketang dumarisi manundugé dingang mudaringihé, dang i sié lumiagé kamagéng makaringihé tingihé'u pardégong. Kéré'é lai ia. Su orasé ii ia mangkaté maluasé. **3:30** Ko i Sié harusé ipangilémbo, dang ia séng kukakadio'é." **3:31** Ko dimenta wou rasi nangilémbo wou kebi. Ko dimenta bou dunia nataho taumatangu dunia dang mududatongu halé u dunia. I Sié ko dimenta wou rasi nangilémbo wou kebi. **3:32** I Sié mududatongu apang ko séng nikasilo dang nikaringihé-é, kaiso takoaé sarang manga singkatau mangimang su kesaksiang-é. **3:33** Taumata ko mangimang su kesaksiang-é éé, makapangaku humonéu Mawu Ruata ko tengadé. **3:34** Batu'u taumata ko niroi u Mawu Ruata muhabaré'u apang bawérangu Mawu Ruata, baugu Roké u Mawu Ruata nasuku nionngo si Sié. **3:35** I Amang kumendagé'u Ahusé-é dang séng nanarakangu kalawou kawasa si Sié. **3:36** Taumata ko mangimang su Ahusé éé sarung makahombang pubawiahé ko kahengang dang kekal. Arawé taumata ko ta tumuhu su Ahusé éé i siré ta makaréa pubawiahé. I sié sarung ihukungu Mawu Ruata sarang kerengu'é.

Yohanes 4

4:1 Taumatang Farisi nakaringihé humonéu i Yesus séng nundéno taumata ko nikaréa-é nangilémbo mauli bou i Yohanes. (**4:2** Sumbalié i Yesus sisané ta nundéno taumata ko ketangu manga murité-é.) **4:3** Su témpongi Yesus nakasingka humonéu apang tau Farisi séng nakaringihé halé éé, i Sie natamai bou Yudea nako sarang Galilea. **4:4** Su ralungu raraléng-é éé

i Sié harusé sumahé Samaria. **4:5** Uté i Yesus nudatingkéngu soa simbau su Samaria aréngé Sikhar, maraningu wanua ko lena u nionngo i Yakub su ana'é i Yusuf. **4:6** Séé pia pahighingi Yakub. I Yesus nawau u raraléng, ualingu éé i Sié naiang su rulungu pahighi. Témpo éé luenang manga pukulé mapulo dua kaliha'é, **4:7-8** dang manga murité'i Yesus séng nako sarang soa muluang kang. Bou éé pia singkatau wawinéngu Samaria simongo manuhu aké. I Yesus nubéra si sié, "Ibu, botongé Ia mudorong manginung?" **4:9** Bawinéng Samaria éé simimbahé, "I Tuang taumatang Yahudi, ia tau Samaria, apa sabapé'é i Tuang mudorong inumang si sia?" (Batu'u tau Yahudi takoaé pupapangiki'é dingangu tau Samaria.) **4:10** I Yesus simimbahé, "Kiko i kau masingka u gagheli u Mawu Ruata dingang masingka ko i sai kadorongé inumang si kau, nalahé i kau sisanu mudorong inumang si Sié, dang i Sié sarung mangonggo u aké biahé si kau." **4:11** Angkungu tau wawiné éé, "I Tuang takoaé tatimba, dang pahighi ii maralung kahengang. Bou apa i Tuang makaréa aké biahé? **4:12** I Yakub i upungi kami, nangonggo u pahighi ii si kami. I sié sisané mangala aké inumangé bou ii; kéré'é lai manga ana'é dang manga binatang pupaliharangé. Apa i Tuang manika i Tuang ko nangilémbo labo bou i Yakub?" **4:13** I Yesus nubéra, "Taumata ko manginung aké ii sarung sau marou, **4:14** arawé taumata ko manginung aké ko sarung Daku ionngo éé i sié séng ta sarung marou sarang karengu'é. Batu'u aké ko sarung Daku ionngo éé sarung makoa matangu aké su ralungu pubawiahé'é ko mamesi sumebang dang mangonggo si sié putatumbiahé kahengang dang kekal." **4:15** Tau wawiné éé nubéra, "Tuang onggoléko ia aké éé, tadéau ia lai séng ta marou; dang séng ta mubatang sau mangala aké sarang ii." **4:16** I Yesus nubéra, "Dako'é, kui'é kawingu, bou éé mahi pusulé sarang ii." **4:17** Tau wawiné éé simimbahé, "Ia takoaé kawingku." "Mang tengadé bawéranu," angkungi Yesus. **4:18** "Batu'u i kau séng lima nsulé bou nukawing, dang ésé ko mududalahiking dingangu orasé ii baliné kawingu." **4:19** Tau wawiné éé nubéra, "Orasé ii ia masingka i Tuang singkatau nabi. **4:20** I upungi kami manemba Mawu Ruata su wuludé ii, arawé kawanuangi Tuang nubéra humonéu ko ketang su Yerusalem tanpa u taumata manemba su Mawu Ruata." **4:21** I Yesus nubéra: "Pangimangké,

sinsulé témponé taumata sarung manemba si Amang, baliné su wuludé ii, dang baliné lai su Yerusalem. **4:22** I kemu manga tau Samaria mumanemba apang ko nikawegangi kemu, arawé i kami tau Yahudi manemba si Sié ko nikasingkaténgi kami, batu'u kasasalamaté dumenta bou tau Yahudi. **4:23** Kaiso sarung dumenta témponé, nangilémbou lai séng dumenta, humonéu dingangu kawasangu Roké u Mawu Ruata kalawou taumata sarung manemba si Amang kéré Mawu Ruata tengadé kéré ko ikukapulungi Amang. **4:24** Batu'u Mawu Ruata éé Roké, dang ketang dingangu kawasangu Roké u Mawu Ruata kalawou taumata makapanemba si Amang kéréwé i Sié éné." **4:25** Tau wawiné éé nubéra si Yesus, "Ia masingka u Datung Salamaté (ko isusego si Kristus) sarung dumenta. Kamagéngi Sié dumenta, i Sié sarung muhabaré'u kebi-kebi si kité." **4:26** Angkungi Yesus nubéra si Sié, "Ko Ia i Sié. Ia ko su orasé ii kadudatoné ringangu." **4:27** Su témpo éé manga murité'i Yesus séng numpusulé. I siré nahérang nakasilo si Yesus kadudatoné dingangu tau wawiné singkatau. Kaiso takoaé ko sarang manga singkatau bou i siré nukibalo su tau wawiné éé, "Ibu mududéa apa?" arau ko nukibalo si Yesus, "apa sabapé'é i Bapak nududato dingangu tau wawiné éé?" **4:28** Uté tau wawiné éé nanentangu wensadé'é ndai séé, buhué timalang sarang soa dingang nuhabaré su manga taumata dadé séé. **4:29** "Mahié putehung taumata ko séng nuhabaré si sia kebi-kebi apang ko séng Daku niko. Apa wotongé mariadi i Sié éé Datung Salamaté?" **4:30** Uté manga taumata éé lai nupanentang bou soa buhué tarai nako sarangki Yesus. **4:31** Sementarangu éé manga murité-é nuhawu si Yesus nusimokolé. I siré nubéra, "Tuang, pusimokolé." **4:32** Kaiso i Yesus simimbahé, "Si Sia pia kang, ko i kemu wega." **4:33** Uté manga murité-é nukakiwalo i siré lawo i siré, "Apa pia manga taumata nubawa kang-é?" **4:34** Bou éé i Yesus nubéra, "Kang-Ku éé ko tumuhu kapulungi Sié ko nundoi u Ia, dang manurusé u halé ko nisarakang-é si Sia. **4:35** I kemu nubéra, 'Katé epau wulang témpongu manipo.' Kaiso Ia muhabaré si kemu: Tehungété manga binalaéng ko séng nutingkaradihé, séng témponé tipong! **4:36** Taumata ko manipo séng maneta manarima u wawaéh'éé dang kapangomolé buané gunangu pubawiahé kahengang dang kekal. Uté taumata ko nangasi

dingangu ko nanipo séng kebi nakependang daluasé singkapudaluasé. **4:37** Papinintu ii muhino lai, 'Singkatau nusuang, ko baliné manipo.' **4:38** Ia mundoi i kemu tarai panipo sarang kobong ko nihalékangi kemu; taumata waliné séng nuhalé dala séé dang i kemu manarima u kauntungangé bou halé i siré." **4:39** Mauli tau Samaria matatana u soa éé nangimang si Yesus, batu'u tau wawiné éé nubéra, "I Sié nuhabaré si sia kebi-kebi apang ko séng Daku nikoa." **4:40** Uté suapang manga tau Samaria éé nusema i Yesus, i siré nudorong singapang botongé tadéau i Sié matana dingangi siré. Nau i Yesus natana duang ello karengu'é séé. **4:41** Bou éé bedang natamba nangilémbo mauli lai taumata mangimang si Yesus ualing apang ko nitintiro-Né sisané si siré. **4:42** I siré nubéra su tau wawiné éé, "I kami mangimang su orasé ii, balinébé lai ualingu apang ko nihabaré'u si kami, kaiso ualingu i kami séng nakaringihé si Sié, dang nasingka humonéu i Sié mang tengadé Mananalamaté'u dunia." **4:43** Naliung duang ello bou natana su Sikhar, i Yesus tamai nakoa sarang Galilea. **4:44** I Yesus sisané séng bou nubéra, "Singkatau nabi ta pangadaténg su wanuané sisané." **4:45** Kaiso su témpongi Sié nudatingu Galilea, apang taumata pai séé kebi maluasé nanarima i Sié, batu'u su Ellongu Paska i siré éné dingang su Yerusalem, dang séng nakasilo kebi-kebi apang ko nikoa i Yesus. **4:46** Bou éé i Yesus sau nusulé sarang Kana su Galilea, pia pai séé i Sié bou namalu aké nipakakoa anggoré. Su soa éé pia tau singkatau mulahalé su pamarénta, ko pia ana'é masaki su Kapernaum. **4:47** Suapangi sié nakaringihé humonaéu i Yesus séng nasongo bou Yudea su Galilea, i sié tamai nakoa sarangki Yesus mudorong si Yesus patamai sarang Kapernaum tadéau pupakauléngu ana'é séng marani maté éé. **4:48** I Yesus nubéra su tau éé, "Manga i kemu ta nakasilo kalawou tanda hérang, i kemu takoaé ko mangimang." **4:49** Tau éé simimbahé, "Tuang, lighaété tamai su horo u anaku maté." **4:50** I Yesus nubéra si sié, "Dako'é tamai, ana'u séng napia." Tau éé nangimang bawérangi Yesus, bou éé i sié natamai. **4:51** Su raléng, manga paparéntangé nasongo sarangki sié dingang nuhabaré, "Ana i Tuang séng napia." **4:52** Bou éé i sié nukibalo si siré pukulé pira ana éé napia. Angkungi sire, "Kahebi luenang manga pukulé simbau kaliha'é lahabé'é nailang." **4:53** Buhué i amangu ana éé nakatahendung humonéu su

témpo éé i Yesus nubéra si sié, "Ana'u napia." Uté i sié dingangu manga ralohong baléné nangimang si Yesus. **4:54** éé tanda hérang karuané niko a i Yesus su Galilea suapangu i Sié dimenta bou Yudea.

Yohanes 5

5:1 Bou éé pia karaméangu tau Yahudi, uté i Yesus tamai nakoa sarang Yerusalem. **5:2** Su Yerusalem su reduhé'u "Tukadé'u Domba" pia simbau pundaliwuakéng, Ndai séé pia porésé'é lima. **5:3** Su apang porésé'é éé napéné u taumata masaki masiloka-loka; pia ko buta, pia ko péngkadé, dang pia ko nipaténé wadangé. I siré kebi kapangampalé aké su liwua éé mugolang. **5:4** Batu'u masau su suléné Malaikaté'u Mawu lumintu su liwua'é éé dingang munggolang aké éé. Dang taumata masaki ko kahorokangé lumintu su liwua éé su témpong pugagholangu aké sarung mapia bou putatahangu haghing saki. **5:5** Su tampa éé pia tau ésé simbau ko séng telung pulo ualu su taungé karengu'é masaki. **5:6** I Yesus nakasilo i sié dudaloka pai séé, dang séng masingka humonéu i sié séng marengu kahengang masaki; uté i Yesus nukibalo si sié, "Mapulu i kau maulé?" **5:7** Tau masaki éé simimbahé, "Tuang, takoaé taumata sii ko makataho u ia su ralungu liwua'é su témpongu aké'é mugolang. Dang su témpongu ia buhué tamai sarang liwua'é, taumata waliné séng nakakihoro limintu." **5:8** Uté i Yesus nubéra si sié, "Bangungké, héngké'é bawila'u dang daléngké." **5:9** Singkatémpo éé lai tau éé napia saki'é. I sié nuhéngké bawila'é dang dingang dimaléng. Halé éé nariadi su ellong Sabaté. **5:10** Ualingu éé manga mawu mangangawasangu tau Yahudi nubéra su taumata ko buhué napia wou saki'é éé, "Ello ii ellong Sabaté. I kau ta wotongé muhéngké bawila'u." **5:11** Kaiso tau éé simimbahé, "Taumata ko nupakauléngu ia kanini nuparénta si sia puhéngké bawilaku dingang nundo i ia paraléng." **5:12** I siré nukibalo, "I sai i Sié ko nuparénta si kau puhéngké bawila'u dang nundo i kau paraléng?" **5:13** Kaiso taumata ko séng napia saki'é éé begangu ko i sai taumatané, batu'u i Yesus séng nutingkailang bou taloarangu taumata mauli éé. **5:14** Bou éé i Yesus nusema u tau éé su ralungu Waléngu Mawu, dingang nubéra si sié, "Orasé ii i kau séng napia

wou saki'u. Kumbahang sau mukoa dosa, tadéau ta kahombangéngu halé ko bedang nangilémbong karalai'é." **5:15** Uté tau éé tamai rimaléng buhué nuhabaré su manga mawu mangangawasangu tau Yahudi humonéu ko nupakapiangi sié éé ko i Yesus. **5:16** Dang ualingu éé i siré naneta mupakasusangi Yesus, batu'u i Sié nupakauléngu taumata masaki su ellong Sabaté. **5:17** Kaiso i Yesus nubéra si siré, "I Amang-Ku muluhale turusé sarang orasé ii, dang Ia lai harusé muhalé." **5:18** Bawéra éé kasaunéng nakakoa apang manga mawu mangangawasangu tau Yahudi mukukalika mudéa daléngé mamaté si Sié. éé koaténgi siré, baliné ketang ualingi Sié limawang atorangu agama halé u ellong Sabaté, kaiso ualingu i Sié lai nubéra uadé Mawu Ruata éé ko i Amang-é; mangaléné i Sié mupusulungu watangeng-é dingangu Mawu Ruata. **5:19** I Yesus simimbahé kéré ii su manga taumata éé, "Pangimangké Ana ta makakoa apa dingangu kawasane sisané. I Sié ketang mukoa apang ko nikasilo-Né ko nikoa i Amang-é. Batu'u ko kukoaténgi Amang, éé lai ko koaténgu Ana. **5:20** Batu'u i Amang kukendagé'u Ana dingang mupasialangu kebi-kebi si Sié apang ko séng nikoa-é sisané. Katéwé i Amang bedang lai mupasiala si Sié halé ko nangilémbu labo, hakiu i kemu mahérang. **5:21** I Amang éé mupubiahé'u taumata naté, dingang mangonggo u pubawiahé kahengang dingangu kekal si siré; kéré lai Ana mangonggo u pubawiahé kekal su taumata ko pangonggolang-é'ngu pubawiahé. **5:22** I Amang sisané ta muhukungi sai-sai. Kebi kawasangu nuhukung séng nisarakang su Ana-é. **5:23** éé kukoaténgi Amang, tadéau apang taumata kebi mangadaté Ana kéré i siré mangadaté si Amang. Taumata ko ta mangadaté Ana ta mangadaté lai si Amang ko nundo i u Ana. **5:24** Tengadé kahengang bawéra-Ku ii; Taumata ko musempi u wawéra-Ku dingang mangimang si Sié ko nundo i u Ia, si sié pia pubawiahé kahengang dang kekal. I sié séng ta sarung manarima u hukumang. I sié séng naliu bou kawang papaté dang makahombang pubawiahé. **5:25** Pangimangké; Sarung dumenta témponé -- dang séng nudating témponé -- taumata naté sarung makaringihé tingihé'u Ahusé'u Mawu Ruata. Dang taumata ko makaringihé éé sarung mubiahé. **5:26** Musulungu i Amang sisané ko banggilé'u putatumbiahé, i Sié nupakakoa u Ahusé-é lai nakoa banggilé'u

putatumbiahé. **5:27** I Sié séng nangonggo su Ahusé-é haké u muhukung, batu'u i Sié ko Ahusé'u Taumata. **5:28** I kemu kumbahang mahérang makaringihé halé ii, batu'u sarung dumenta témponé humonéu apang taumata ko séng nungkaté makaringihé tingihé-é, **5:29** buhué mumpusebang bou ralungu kubulé. Taumata ko séng nukoa ko mapia sarung mubangung su pubawiahé. Arawé taumata ko nukoa dalai sarung mubangung tadéau manarima u hukumang." **5:30** "Ia ta makakoa apa bou kapulu-Ku sisaku. Ia ketang makapuhukung tumuhu apang ko niparéntangu Mawu Ruata. Dang putusang-Ku adilé, batu'u Ia ta mukoa tumuhu kapulu-Ku sisaku, kaiso kapulungi Amang ko nundo i Ia. **5:31** Andéné Ia mangonggo u kesaksiangu halé u watangéng-Ku sisaku, kesaksiang éé ta kapangimanéng. **5:32** Kaiso pia taumata waliné musaksingu Ia, dang Ia masingka kesaksiangé éé tengadé. **5:33** I kemu séng nundo i taumata pakakoa tamai sarangki Yohanes, dang i sié nangonggo u kesaksiang tengadé bou halé u Ia. **5:34** Ia muhabaré'u halé ii, baliné ualingu Ia mududéa kesaksiangu taumata, kaiso tadéau i kemu ipakasalamaté. **5:35** I Yohanes éé musulungu solo kahénané ko mupupasenangu tualagé. Su ralungu kadio témpo i kemu lumiagé manarima u tualagé éé. **5:36** Arawé kesaksiang-Ku nangilémbu labo bou kesaksiangi Yohanes. Apang Daku koaténg su orasé ii, éé ko halé pakihalékéngi Amang si Sia, mululahé u humonéu i Amang séng nundo i Ia. **5:37** Dang i Amang ko séng nundo i Ia séng nusaksingu Ia lai. I kemu bedang ta manga nakaringihé tingihé-é arau nakasilo ghahi-é. **5:38** Apang bawéra-Né ta mataho su ralungu naungu batu'u i kemu ta mangimang si Sia ko niroi-é. **5:39** I kemu mumangendung bawérang Buké Susi batu'u i kemu manika ualingu éé i kemu makapanaghuang pubawiahé kahengang dang kekal. Dang Buké Susi sisané éé mususaksingu Ia. **5:40** Kaiso i kemu madidi dumenta sarung koa-Ku tadéau makahombang pubawiahé kekal. **5:41** Ia ta mudéa daralo wou taumata. **5:42** Ia masingka i kemu. Ia masingka i kemu ta kumendagé'u Mawu Ruata su ralungu naungu. **5:43** Ia dumenta dingangu kawasangi Amang-Ku, kaiso i kemu ta manarima u Ia. Arawé kamagéng taumata waliné dumenta dingangu kawasané sisané, i kemu mapulu manarima i sié. **5:44** Kéré apawé i kemu makapangimang,

kamagéngi kemu mudéa daralo bou sinsulungu, dang mutatetéhé mudéa daralo bou Mawu Ruata ko mang simbau? **5:45** Kumbahang manika u Ia mapulu mupusalangi kemu su tengongi Amang. Kaiso ko mupusalangi kemu éé ko i Musa, i sié puluharapéngi kemu. **5:46** Andéné i kemu mangimang si Musa, i kemu sarung mangimang si Sia, batu'u ko i sié namohé bou halé-Ku. **5:47** Arawé kamagéngi kemu ta mangimang su ko niwohé i Musa, kéré apa wué i kemu makapangimang su apang ko Daku iluhabaré?"

Yohanes 6

6:1 Pirang katémpo wou éé i Yesus tamai nako sarang simbekangu Ranong Galilea, ko isusego lai Danong Tiberias. **6:2** Su sasongoné pai séé, mauli taumata nakatuhu si Sié batu'u i siré séng bou nakasilo kalawou tanda hérang ko niko-é su halé u mupakauléngu manga taumata masasaki. **6:3** I Yesus tarai simaka sarang buludé, buhué naiang dasi séé dingangu manga murité-é. **6:4** Témpo éé séng maraning Ellongu Paskangu Yahudi. **6:5** Su témpongi Yesus katehungé tamai ramahi su reduhé-é, i Sié nakasilo taumata mututatuhé sumongo sarangki Sié. Uté i Yesus nubéra si Filipus, "Su apa i kité makaréa ko puluangéng kang tadéau kauli u taumata ii makakang?" (**6:6** I Yesus séng masingka u apang ko sarung koaténg-é, katéwé i Sié nubéra kéré'é batu'u i Sié mapulu manuka si Filipus.) **6:7** I Filipus simimbahé, "Boroté aregangu dua hasu péra ta mutiudé su taumata ii, maning singkatau ketang makaréa pukadio." **6:8** I Andreas singkatau murité'i Yesus baliné, ko ana u singkataungi Simon Petrus, nubéra, **6:9** "Ndaong sii pia ana ésé dingangu boroté lima mbau dingangu kina dua mbua. Kaiso apa mangaléné éé su taumata kéré ii kauli'é?" **6:10** I Yesus nubéra, "Oroité apang taumata tamai éé pakaiang." Su tampa éé napéné u rempugé, nau manga taumata éé naiang su rempugé -- kebi-kebi luenang pia u manga lima hiwu su katauné mangaésé. **6:11** Bou éé i Yesus nangala boroté éé, buhué nupatarimakasé su Mawu Ruata. Bou éé i Sié nupapahia u boroté éé su taumata mauli. Bou éé i Sié namahia u kina éé, dang i siré kimang sarang nikawiahéng. **6:12** Suapangu kebi séng bou kimang

nawiahé, i Yesus nubéra su manga murité-é, "Komoléko lembéngu wiahé éé; kumbahang sarang pia ko magholo." **6:13** Bou éé i siré nangomolé lembéngu kang bou boroté lima mbau ko nikangu taumata mauli éé kebi-kebi bedang mapulo dua su kahépo'é napéné. **6:14** Suapangu taumata mauli éé nakasilo tanda hérang ko nikoa i Yesus, i siré nubéra, "Mang tengadé ii Nabi ko luharapéng dumenta su dunia!" **6:15** I Yesus masingka i siré rumenta mamaksangi Sié pakakoa datungi siré. Ualingu éé i Sié tamai rimaléng nutingkaghéa nakoa sarang tampa pia manga wuludé. **6:16** Suapang séng kukahebiné, manga murité'i Yesus tanaé nakoa sarang dano. **6:17** Bou éé i siré simaké sakaéng limiu rano éé makoa sarang Kapernaum. Ello séng masunaubé kaiso i Yesus mang tadié nasongo sarang koa i siré. **6:18** Su témpo éé sasi séng maneta musaruntalé ualingu kasikilé'u anging. **6:19** Séng kasakaéngé luenang séng manga lima arau enungu kilo karauné, i siré nakasilo si Yesus kadaninéngu sakaéng kadaléngé su wowong sasi. I siré mangkaté naténgu taku. **6:20** Kaiso i Yesus nubéra si siré, "Aribé kataku, Ia ndaong ii!" **6:21** Buhué i siré nupasakéngi Sié su ralungu sakaéng dingangu liagé'i siré, dang singkatémpo éé lai sakaéngi siré nawuna u tampa ko dudolongangi siré. **6:22** Su karielloné taumata mauli ko natentang su simbekangu rano, buhué nasingka humonéu horo ketang pia sakaéng singgesa. I siré masingka manga murité'i Yesus séng nubua su sakaéng éé, arawé i Yesus ta nutuhu dingang. **6:23** Bou éé sakaéng pirang gesa bou soang Tiberias nasongo dang namalango su reduhé'u tampa u taumata mauli éé kimang boroté samuringu Mawu bou nupatarimakasé. **6:24** Su témpongu taumata mauli éé nakasilo humonéu mbaéngi Yesus dingangu lai manga murité-é séng tadié'é séé, i siré simaké su manga sakaéng éé dingang tamai nakoa sarang Kapernaum mudéa si Yesus. **6:25** Suapangi siré manga taumata éé nusema i Yesus su simbekangu rano, i siré ringangu nukiwalo si Sié, "Tuang, kangéré i Tuang nudatingu ii?" **6:26** I Yesus simimbahé, "Tengadé, i kemu kapudéa'é si Sia baliné ualingi kemu séng nakaena maksuté'u tanda hérang ko Daku nikoa, kaiso ualingi kemu bou kimang nawiahé. **6:27** Kumbahang muhalé gunangu kang ko mumasué dingangu maralai. Puhalé'é gunangu kang ko ta maralai dang ko mangonggo u pubawiahé kahengang dingangu

kekal. Kang éé sarung igheli u Ahusé'u Taumata si kemu, batu'u i Sié séng nihéngké u Mawu Ruata i Amang." **6:28** Bou éé i siré nukiwalo si Sié, "Apa hinong koaténgi kami tadéau mukoa ko kukapulungu Mawu Ruata?" **6:29** I Yesus simimbahé, "Ko ii ikukapulungu Mawu Ruata bou i kemu; pangimangké si Sié ko niroi u Mawu Ruata." **6:30** "Kamagéng kéré'é," angkungi siré, "Apa karalah'éé ko ikaonggo i Tuang tadéau i kami makasilo dang mangimang si Tuang? Apa sarung koaténgi Tuang?" **6:31** I upungi kami **6:32** Bou éé i Yesus nubéra si siré, "Pangimangké: Baliné i Musa, kaiso i Amang-Ku ko nunggeli u boroté kahengang bou sorga si kemu. **6:33** Batu'u boroté ko nionngo u Mawu Ruata éé ko i Sié ko séng limintu bou sorga dang nangonggo u wiahé'u taumata su dunia." **6:34** I siré nubéra, "Tuang" "Onggoko sintinia si kami boroté ééé." **6:35** I Yesus nubéra si siré, "Ko Ia boroté ko makapubiahé." "Taumata ko dumenta sarang koa-Ku séng ta sau mahutung sarang karengu'é. Dang taumata ko mangimang si Sia séng ta sarung marou sarang karengu'é. **6:36** Kaiso musulungu kéré ko séng Daku nihabaré si kemu, maningu i kemu séng bou nakasilo si Sia, i kemu mang ta mangimang. **6:37** Kebi apang taumata ko nisarakangi Amang si Sia sarung dumenta sarang koa-Ku. Ia ta manolaké'i sai ko sarung dumenta sarang koa-Ku. **6:38** Batu'u Ia dimenta wou sorga, baliné tadéau mukoa kapulu- Ku sisaku, kaiso ko kapulungi Sié ko nundo i u Ia. **6:39** Dang ko ii kapulungi Sié ko nundo i u Ia; tadéau bou kalawou taumata ko séng nisarakang si Sia, takoaé ko sarang simbau mailang; kaiso tadéau Ia mupubangungi siré su Ellongu Kiamaté. **6:40** Mang tengadé ko ii kapulungi Amang-Ku: Tadéau kebi apang ko nakasilo Ahusé éé dingang mangimang si Sié pia pubawiahé kahengang dang kekal, dang sau Daku ipubiahé su Ellongu Kiamaté." **6:41** Manga taumatang Yahudi naneta numpukalibubu si Yesus, batu'u i Sié nubérangu: "Ia ko boroté natentung bou sorga." **6:42** I siré nubéra, "I Sié ii balinébé i Yesus ana i Yusuf? I kami masingka i mama-Né dingangi papa-Né! Halé ko kéré apa si Sié makawérangu i Sié limintu bou sorga?" **6:43** Bou éé i Yesus nubéra si siré, "Kumbahang mukalibubu. **6:44** Takoaé sarang manga singkatau ko makasongo sarang koa-Ku, kamagéngi Amang ko nundo i u Ia, ta mubawa si sié sarang koa- Ku; **6:45** Su ralungu buké u manga Nabi pia mabawohé

kéré ii: 'Kalawou taumata sarung tintirongu Mawu Ruata.' Nau apang taumata ko mudaringihé si Amang dang mangendung bou i Sié, i siré rumenta sarang koa-Ku. **6:46** Mangaléné éé balinébé ko séng pia taumata bou nakasilo si Amang. Ketangu i Sié ko séng dimenta bou Mawu Ruata, nakasilo si Amang. **6:47** Kasingka'é: Taumata ko mangimang, pia pubawiahé kahengang dang kekal. **6:48** Ia ii boroté ko mumangonggo u pubawiahé. **6:49** I upungi kemu kimang manna su tana linggi dang i siré mang lai naté. **6:50** Kaiso su boroté ko bou sorga baliné kéré'é; taumata ko kumang boroté éé séng ta sarung maté. **6:51** Ia boroté ko natentung bou sorga -- boroté ko mumangonggo u pubawiahé. Taumata ko kumang boroté éé i sié sarung mutumbiahé sarang karengu'é. Boroté ko Daku ionggo gunung pubawiahé'u taumata su dunia éé ko gesi-Ku." **6:52** Manga taumatang Yahudi ko nakaringihé éé numpudaréndéhé i siré lawo i siré, "Kéré apa su taumata ii i Sié mangonggo u ghesi-Né tadéau pakikang si kité?" angkungi siré. **6:53** Buhué i Yesus nubéra si siré, "Pangimangké: Kamagéngi kemu ta kumang bou ghesingu Ahusé'u Taumata dang ta manginung bou raha-Né, i kemu tenga-tengadé mang ta mubiahé. **6:54** Taumata ko kumang bou ghesi-Ku dingang manginung bou raha- Ku uté si sié pia pubawiahé kahengang dang kekal dang Ia sarung mupubangungi sié su Ellong Kiamaté. **6:55** Batu'u ghesi-Ku ko pubawiahé, dang daha-Ku éé ko inumang kahengang. **6:56** Taumata ko kumang bou ghesi-Ku dingang manginung bou raha-Ku, i sié sarung tatapé masimbau dingang-Ku, dang Ia dingangi sié. **6:57** I Amang ko biahé éé nundo i u Ia dang Ia lai mubiahé bou i Amang. Kéré'é lai taumata ko kumang bou wadang-Ku sarung mubiahé bou Ia. **6:58** Ii ko boroté natentung bou sorga; baliné kéré boroté ko séng nikangi upungi kemu. Batu'u bou kimang boroté éé, i siré mang lai naté. Arawé taumata ko kumang boroté ii i sié sarung mubiahé sarang karengu'é." **6:59** Kebi-kebi éé niwérangi Yesus su témpongi Sié kapanintironé su ralungu walé pukakaliomanéngang su Kapernaum. **6:60** Suapang bou nakaringihé apang bawérangi Yesus éé, mauli su taloarang i siré manga murité-é nubérangu, "Tatintiro ii tumaniu mabeha. I sai wotongé makatarima u éé?" **6:61** I Yesus sisané séng masingka u manga murité-é mukukalibubu u halé éé. Uté i Sié nubéra, "Apa i kemu

nupendang ualingu manga wawéra éé? **6:62** Kéré apa kakakoa'é kamagéngi kemu sarung makasilo Ahusé'u Taumata sau mahéngké sarang tampa-é horo? **6:63** Ko makapubiahé taumata éé ko Roké u Mawu Ruata. Kuaté'u taumata takoaé mangaléné. Manga wawéra ko Daku iwubéra si kemu ii éé ko bawérangu Roké u Mawu Ruata ko makagheli u pubawiahé. **6:64** Kaiso mang pia lai su taloarangi kemu ko ta mangimang." (I Yesus séng masingka bedang bou tetaé i sai-sai ko ta mangimang si Sié dingang i sai ko sarung mukianaté si Sié.) **6:65** Bou éé i Yesus sau nubéra, "éé sabapé'é Ia muhabaré si kemu humonéu takoaé ko sarang manga singkatau makarenta sarang koa-Ku kamagéngu i sié ta ipakawalangi Amang." **6:66** Naneta bou orasé éé mauli manga murité-é numpanentangi Sié, dang séng madidi sau tumuhu si Sié. **6:67** Bou éé i Yesus nukibalo su manga murité-é mapulo dua. "Apa i kemu lai mapulu manentangu Ia?" **6:68** I Simon Petrus nubéra si Sié, "Mawu, sarangki sai tamaingi kami? Bawérangu Mawu mumangonggo u pubawiahé kahengang dingangu kekal. **6:69** I kami séng mangimang dang mangaking humonéu i Kau Mawu ko daroi susi bou Mawu Ruata." **6:70** I Yesus simimbahé, "Balinébé Ia séng namilé si kemu mapulo dua ii? Kaiso singkatau bou taloarangi kemu éé ko setang!" **6:71** Maksuté'i Yesus éé ko i Yudas ana i Simon Iskariot. Batu'u maningu i Yudas singkatau bou taloarangi siré mapulo dua murité'i Yesus, i sié sarung mukianaté si Yesus.

Yohanes 7

7:1 Bou éé i Yesus nako sarang apang tampa su Galilea. I Sié ta mapulu makoa sarang Yudea batu'u manga mawu mangangawasangu tau Yahudi pai séé pia kanaungi siré mamaté si Sié. **7:2** Su témpo éé séng maraningu Ello Labo Putatahendungang Ellongu Séllo Rakalu. **7:3** Uté manga ana u singkataungi Yesus nubéra si Sié, "Panentangkéngu tampa ii dang dako'é tamai sarang Yudea, tadéau manga murité-U lai makasilo halé-U. **7:4** Takoaé taumata ko mamuningu barang ko koaténgé, kamagéngi sié mapulu kasingkaténg. Kamagéngi Kau mapulu mukoa halé ko kéré'é, harusé kasingkaténgu kaselahé'u dunia!" **7:5** Batu'u manga ana u

singkatau-Né sisané lai ta mangimang si Sié. **7:6** I Yesus nubéra si siré, "Bedang baliné temponé si Sia, arawé si kemu, sintinia témpo kebi botongé. **7:7** Dunia ii ta mariadi mubinsi i kemu. Arawé Ia mang séng nipubinsi u dunia, batu'u sintinia Ia mububérangu kakakoa u dunia ii ralai. **7:8** Dako'é i kemu hala tamai sarang karaméang éé. Ia ta matamai batu'u wedang baliné témpone si Sia." **7:9** Kéré'é bawérangi Yesus su manga ana u singkatau-Né, dang i Sié mang nutingkatentang su Galilea. **7:10** Suapangu manga ana u singkatau-Né nakoa tamai sarang karaméang éé, i Yesus marema-remasé su wegangu taumata natamai sisané. **7:11** Selamangu karaméang éé, manga mawu mangangawasangu Yahudi mududéa si Sié dang kakiwaloné, "Ko su apa i Sié?" **7:12** Mauli taumata séng kapubawurungéngu halé i Sié. Pia ko mubéra: "I Sié taumata mapia." Pia ko lai mubéra: "Tala! I Sié mupakapalidé'u taumata mauli." **7:13** Kaiso takoaé sarang manga singkatau ko bahani mubéra su tengo bou halé i Sié batu'u i siré matak u manga mawu mangangawasangu tau Yahudi. **7:14** Natarang su kararaméné, i Yesus simu su ralungu Waléngu Mawu, buhué naneta nanintiro. **7:15** Apang mangangawasangu tau Yahudi mangkaté mumahérang dang kabérané, "Kéré apa taumata ii makasingka u kauli u éé, sumbalié i Sié ta manga nusikola?" **7:16** I Yesus simimbahé, "Ko Daku itutintiro ii balinébé tintiro-Ku, kaiso ko tintirongi Sié ko nundo i Ia. **7:17** Taumata ko mapulu tumuhu kapulungu Mawu Ruata, sarung makasingka mensang tintiro-Ku ii ko bou Mawu Ruata arau bou Ia sisaku. **7:18** Taumata ko manintirongu singka'é sisané i sié mududéa aréngé sisané. Arawé taumata ko mudéa aréng gunangi Sié ko nundo i sié, taumata éé matulidé, takoaé léo si sié. **7:19** Balinébé i Musa séng bou nangonggo u paréntangu Mawu Ruata si kemu? Kaiso su taloarang i kemu takoaé ko timuhu apang parénta éé. Apa sabapé'é i kemu mapulu mamaté si Sia?" **7:20** Taumata mauli éé simimbahé, "I Kau mang tengadé pulu! i sai mapulu mamaté si Kau?" **7:21** I Yesus simimbahé, "Ketang simbau halé ko Daku niko su ellong Sabaté, dang i kemu séng mahérang. **7:22** I Musa nangonggo u atorangu sunaté -- maning tumuhu hinoné asalé'u sunaté éé baliné bou i Musa, kaiso bou manga i upung ko bedang su horo i Musa. Ualingu éé, su ellong Sabaté i kemu lai manunaté taumata. **7:23**

Kamagéngi kemu mukukoa tamai éé tadéau kumbahang lumawang atorangu halé u sunaté bou i Musa, apawé sabapé'é i kemu mupedu si Sia ualingu Ia nupakauléngu taumata su ellong Sabaté? **7:24** Kumbahang mupusalangu taumata ualingu halé ko ikukasilo, kaiso ko ketang ualingu karaadilé." **7:25** Bou éé pia i siré tau Yerusalem pirang katau nubéra, "Balinébé ii taumata ko dudéakéng paténg? **7:26** Tehungété kéré'é kawahaniné i Sié mududato su tengongu taumata mauli, dang takoaé ko makawérangu apa si Sié! Apa manga mangangawasangi kité aramanung i siré séng masingka ko i Sié ii Datungu Salamaté? **7:27** Kaiso kamagéngu Datung Salamaté éé dumenta, takoaé sarang manga singkatau masingka ko bou apa asalé-é! Sumbalié i kité masingka bou apa asalé'u taumata ii." **7:28** Bou éé, su témpongi Yesus bedang kapanintironé su Waléngu Mawu, i Sié nubéra maiha, "Nau i kemu masingka ko i sai Ia ii, dang bou apa asalé-Ku? Ia ta rimenta bou kapulu-Ku sisaku. Ia niroi i Sié ko pia haké mundoi u Ia, dang i Sié kapangimanéng. Kaiso i kemu wegangi Sié. **7:29** Ia masingka i Sié, batu'u asalé-Ku bou i Sié, dang i Sié nundoi u Ia." **7:30** Su témpo éé i siré mapulu manamé si Yesus, kaiso takoaé ko bahani manengalé si Sié, batu'u wedang ta nudating témponé. **7:31** Mauli taumata su taloarangi siré maneta mangimang si Sié dingang nubéra, "Kamagéng Datung Salamaté éé marenta apa i Sié makakoa tanda hérang ko bedang nangilémbu mauli bou taumata ii?" **7:32** I siré manga tau Farisi nakaringihé kéré apa taumata mauli éé mububawurungu halé i Yesus. Ualingu éé, i siré nusingkanaung dingangu manga mawu imam, nuparénta manga pirang katau mundariaga Baléngu Mawu tamai panamé si Yesus. **7:33** I Yesus nubéra su taumata mauli su ralungu Waléngu Mawu, "Katé kadio lai témponé Ia bedang dingangi kemu. Bou éé Ia sarung musulé sarang ko nundoi u Ia. **7:34** I kemu sarung mudéa si Sia, kaiso i kemu ta makaréa si Sia: batu'u i kemu ta makaratingu tanpa ko Ia éné séé." **7:35** Bou éé i siré manga mangangawasangu tau Yahudi mububéra i siré lawo i siré, "Taumata ii i Sié ko makoa sarang apa hakiu i kité ta makaréa si Sié? Apa mensangi Sié makoa tamai sarang taloarangu taumatang Yahudi ko su raraléngang ko su taloarangu tau Yunani, dang manintiro si siré tau Yunani? **7:36** Apa maksuté-é i Sié nubéra uadé i kité sarung mudéa si Sié

kaiso ta makaréa si Sié dang uadé i kité ta makaratingu tampa-é?" **7:37** Su ello panginsuengu karaméang éé, su ello ko kalabokangé, i Yesus dimarisi su ralungu Waléngu Mawu buhué nubéra maiha, "Taumata ko nungkarou mahié renta panginung su koa-Ku. **7:38** Bou halé u taumata ko mangimang si Sia, séng mabawohé su ralungu Buké Susi: 'Bou ralungu naungé sumebang kalipepu u aké u pubawiahé.' " (**7:39** I Yesus kaberanéngu halé u Roke u Mawu Ruata, ko sarung itarima u apang taumata ko mangimang si Sié. Batu'u su témpo éé Roké u Mawu Ruata bedang ta nionngo; baugu'i Yesus bedang ta nipakawantugé su ralungu kapapohong-é.) **7:40** Mauli taumata nakaringihé apang ko ipububérangi Yesus, dang su taloarangi siré pia ko nubéra, "Taumata ii nalahé ko Nabi éé!" **7:41** Sengga nubéra, "Ko séng ii Datung Salamaté!" Kaiso pia ko lai nubéra, "Ha, Ko howa u apa Datung Salamaté dumenta bou Galilea?" **7:42** Su ralungu Buké susi mabawohé humonéu Datung Salamaté ko toronangi Daud dang sarung dumenta bou Betlehem, bou soangi Daud." **7:43** Panginsuéngé manga taumata naneta numpudaréndéhé bou halé i Yesus. **7:44** Pia ko mapulu manamé si Yesus, kaiso takoaé sarang manga singkatau ko makatengalé si Sié. **7:45** Su témpongu manga mundariaga Baléngu Mawu ko niroi tamai panamé si Yesus séng sau nusulé, manga mawu imam dingangu manga taumatang Farisi éé nukiwalo si siré, "Apa sabapé'é i kemu ta nubawa si Sié ramahi sarang ii?" **7:46** Manga mundariaga éé simimbahé, "Ha, bedang takoaé taumata nubéra i Sié!" **7:47** Angkungi siré tau Farisi éé, "Apa i kemu lai séng nipakapalidé-é ringang?" **7:48** Apa séng pia bou mangangawasangi kité arautalangu taumata Farisi ko nangimang si Sié? **7:49** Kaiso taumata mauli ii i siré wegangu atorangi Musa, dang maning kéré apa i siré séng nianéng." **7:50** Singkatau bou taloarangi siré tau Farisi éé ko i Nikodemus ko lena u bou rimenta si Yesus. I Nikodemus nubéra su manga tau Farisi waliné, **7:51** "Tumuhu Atorang, singkatau ta wotongé ihukung su horo u palakarané daringihang dingang kakanoa'é pariksang." **7:52** Sasimbahé'i siré, "Apa i kau lai asalé'u bou Galilea?" "Mangkaté déaké su ralungu Buké Susi! I kau sarung makawasa humonéu ko takoaé nabi ko asalé bou Galilea." **7:53** Bou éé, apang taumata kebi nungkapulé sarang baléngi siré.

Yohanes 8

8:1 Arawé i Yesus tarai simaka sarang Buludé'u Zaitun. **8:2** Su kariaelloné bedang maluka-lukadé i Sié sau nakoa sarang Baléngu Mawu, dang napéné u taumata simongo sarangki Sié. I Yesus naiang, buhué naneta nanintiro si siré. **8:3** Sementarangu éé, manga météré'u agama dingangu manga taumatang Farisi nubawa sarangki Sié tau wawiné ko nikarapaténg nawuang. Tau wawiné éé niorongi siré pararisi su tarora i siré, **8:4** buhué nubéra si Yesus, "Tuang, tau wawiné ii nikaebakéngi kami nawuang. **8:5** Su ralungu Toraté'i Musa pia atorangé humonéu mangawawiné kéré ii harusé pakientungéngu watu sarang pakapaté. Ii kéré apa su sipirangi Tuang?" **8:6** I siré nukibalo kéré'é tadéau panamékang si Sié, tadéau i siré mupusalangi Sié. Kaiso i Yesus ketang kukakurung kapamohééngu talimedo-Né su tana. **8:7** Suapangi siré mang ta mangedo manunsudé, i Sié nuhéngké u ghati-Né dingang nubéra si siré, "Taumata ko takoaé rosané su taloarangi kemu, na'éé i sié horo pangentungu watu su tau wawiné éé." **8:8** Bou éé i Yesus sau kimakurung dang sau namohé su tana. **8:9** Suapangu nakaringihé si Yesus nubéra kéré'é, i siré rimaléng pusimbau-simbau naneta bou ko kagurangéngé nanentangu tanpa éé. Panginsuéngé i Yesus natentang sisané ndai séé dingangu tau wawiné ko bedang dudarisi su tanpa'é. **8:10** Bou éé i Yesus nuhéngké u ghati-Né dingangu nubéra su tau wawiné éé, "Su apa i siré kebi? Takoaé ko nuhukungi kau? **8:11** "Takoa'é, Tuang," nisimbahé'u tau wawiné éé. "Mapia," angkungi Yesus, "Ia lai ta muhukungi kau. Ii dako'é tamai, kumbahang musau mukoa dosa." **8:12** I Yesus sau nubéra su taumata mauli, angkung-é, "Ko Ia tualagé'u dunia. Taumata ko mutuhu si Sia ta sarung dumaléng su kararendung, kaiso managhuang katatualagé'u pubawiahaé." **8:13** Angkungu tau Farisi éé nubéra si Sié, "I Kau orasé ii mususaksingu watangéng-U sisanu, kesaksiang-U takoaé kabenaarangé." **8:14** I Yesus simimbahé, "Maningu Ia musaksingu awa-Ku sisaku kesaksiang-Ku éé ko tengadé: batu'u Ia masingka bou apa Ia dimenta dang sarang apa Daku daléngang. I kemu wegangu bou apa Ia dimenta dang sarang Daku daléngang. **8:15** I kemu muhukungu taumata tumuhu singka u taumata; Ia ta muhukungu taumata

sarang manga singkatau. **8:16** Kaiso andéné Ia muhukungu taumata, putusang-Ku éé adilé, batu'u Ia baliné sisaku; I Amang ko nundo i u Ia mududingangu Ia. **8:17** Su ralungu Toraté'i Musa pia mabawohé kéré ii: Kesaksiang tengadé éé ko kesaksiangu ruang katau. **8:18** Ko musaksingu awa-Ku pia duang katau -- Ia dingangi Amang ko nundo i u Ia." **8:19** Angkungi siré, "I Amang-U éé ko su apa?" I Yesus simimbahé, "I kemu wegangu Ia arau lai i Amang-Ku. Kiko i kemu masingka u Ia, nalahe i kemu lai masingka i Amang- Ku." **8:20** Kebi-kebi éé niwérangi Yesus su témpongi Sié kapanintironé su Waléngu Mawu su reduhé'u kasé u derma. Kaiso takoaé ko sarang manga singkatau nanamé si Sié, batu'u wedang ta nudatingu témponé. **8:21** I Yesus sau nubéra si siré, "Ia sarung dumaléng, dang i kemu sarung mudéa si Sia, kaiso i kemu sarung maté su ralungu rosanu. Sarang tampa ko Daku daléngang i kemu takoaé ko makarating." **8:22** Uté manga mangangawasangu tau Yahudi nubéra, "Aramanungi Sié mamaté wadang-é, batu'u i Sié nubéra, 'Sarang tampa ko Daku daléngang i kemu takoaé ko makarating.'" **8:23** Bou éé i Yesus nubéra si siré, "Asalé'i kemu bou wawa; arawé Ia asalé'é bou rasi. I kemu bou dunia; Ia baliné bou dunia. **8:24** éé sabapaé'é Ia nubéra si kemu, i kemu sarung maté su ralungu rosanu, kamagéngi kemu ta mangimang humonéu 'ko Ia i Sié ko nisego IA éNé.'" **8:25** I siré nukiwalo, "Oré tengadé i Kau ko i sai?" I Yesus simimbahé, "Apa gunané wedang sau mududato ringangi kemu!" **8:26** Bedang mauli halé bou i kemu ko hinong Daku iwéra dingangu ipusala Kaiso i Sié ko nundo i u Ia botongé kapangimanéng. Dang Ia muhabaré su dunia apang ko Daku nikaringihé bou i Sié." **8:27** I siré ko ta nakaena humonéu i Sié kadudatonéngi siré bou halé i Amang. **8:28** Ualingu éé i Yesus nubéra si siré, "Hedo kamagéngi kemu séng bou muhéngké u Ahusé'u Taumata, i kemu sarung masingka humonéu 'Ko Ia ii i Sié ko isusego IA éNé, dang i kemu sarung masingka humonéu takoaé sarang manga simbau apang ko Daku niko éé ko bou watangéng-Ku sisaku. Ia ketang muhabaré'u apang ko nitintirongi Amang si Sia. **8:29** Dang i Sié ko nundo i u Ia éé éné dingang-Ku. I Sié bedang ta namalangu Ia sisaku, batu'u Ia mang sintinia mukukoa apang ko muhino su naung-é." **8:30** Suapangi Yesus bou nuhabaré'u kebi-kebi éé, mauli taumata

nangimang si Sié. **8:31** Bou éé i Yesus nubéra si siré tau Yahudi ko séng numpangimang si Sié, "Kamagéngi kemu mumpubiahé tumuhu su tintiro-Ku i kemu séng tenga-tengadé séng makoa murité-Ku, **8:32** uté i kemu sarung masingka u Mawu Ruata ko kahengang, dang ualingu éé i kemu sarung ipakaliu." **8:33** Angkungi siré, "I kami ii toronangi Abraham. I kami bedang ta manga sinsulé nakoia ellangi sai-sai! Apa maksuté-U mubérangu, 'I kemu sarung ipakaliu?'" **8:34** I Yesus nubéra, "Mang tengadé bawéra-Ku ii, Taumata ko mukoa dosa, éé ko ellangu rosa. **8:35** Singkatau ellang takoa tampa'é su taloarangu ralohong balé, arawé ana sarang karengu'é i sié matatana su ralungu walé. **8:36** Ualingu éé, kamagéngu Ana muliungi kemu, i kemu tenga- tengadé naliu. **8:37** Tengadé Ia masingka i kemu ii ko toronangi Abraham. Kaiso i kemu mapulu mamaté si Sia, ualingu i kemu madidi manarima u tintiro-Ku. **8:38** Apang ko Daku nikasilo si Amang-Ku, éé ko Daku ihabaré, Arawé i kemu mukukoa apang ko nitintirongi Amangi kemu." **8:39** I siré simimbahé, "I amangi kami i Abraham." I Yesus nubéra, "Andéné i kemu tenga-tengadé ana i Abraham, nalahé i kemu mukukoa apang ko nikoa i Abraham. **8:40** Ia muluhabaré si kemu kabenarang ko Daku nikaringihé bou Mawu Ruata kaiso i kemu mapulu mamaté si Sia. I Abraham ta nukoa kéré'é! **8:41** I kemu mukukoa apang ko nikoa i Amangu sisané." Sasimbahé'i siré, "I kami baliné ana su likudé'é. I Amangi kami ketang simbau, éé ko Mawu Ruata sisané." **8:42** Bou éé i Yesus nubéra si siré, "Andéné Mawu Ruata i Amangi kemu, i kemu sarung kumendagé'u Ia, batu'u Ia dimenta bou Mawu Ruata. Ia baliné dimenta su kapulu-Ku sisaku, kaiso i Sié nundo i u Ia. **8:43** Apa sabapé'é i kemu ta makaena apang ko Daku niwéra? Batu'u i kemu ta makaedang mudaringihé tintiro-Ku. **8:44** I amangu ko Setang, dang i kemu tutuhu kapulungi amangu. Bedang bou tetaé Setang éé tahapamaté. I sié ta rumarisi su kabenarang, batu'u si sié takoaé kabenarang. Kamagéngi sié muléo, éé séng nupasé, batu'u ko séng éé luluné. I sié léokang dang pungu kalawou léo. **8:45** Arawé Ia muluhabaré'u kabenarang, dang ualingu éé i kemu ta mangimang si Sia. **8:46** I sai su taloarangi kemu makapulahé u humonéu si Sia pia dosa? Kamagéng Ia muhabaré'u kabenarang, apawé sabapé'é i kemu ta mangimang si Sia? **8:47**

Taumata ko asalé bou Mawu Ruata, i sié ko mudaringihé bawérangu Mawu Ruata. Arawé i kemu baliné bou Mawu Ruata, éé sabapé'é i kemu madidi mudaringihé." **8:48** Manga taumatang Yahudi éé simimbahé si Yesus, "Katé baliné tengadé bawérangi kami humonéu i Kau tau Samaria ko nikasukangu setang?" **8:49** I Yesus simimbahé, "Ia ta nikasukangu setang. Ia mangadaté si Amang-Ku, kaiso i kemu muhinakang si Sia. **8:50** Ia ta mudéa tadéau batangéng-Ku sisaku adaténg. Pia simbau ko mududéa tadéa u Ia adaténg, dang ko i Sié sisané muhukung. **8:51** Mang tengadé bawéra-Ku ii, taumata ko tumuhu bawéra-Ku, i sié séng ta sarung maté sarang karengu'é." **8:52** Bou éé i siré apang tau Yahudi éé nubéra si Yesus, "Orasé ii i kami masingka i Kau ii tenga-tengadé nikasukangu setang! I Abraham sisané séng naté kéré'é lai apang nabi. Kaiso i Kau nubéra, 'Taumata ko tumuhu bawéra-Ku ta sarung maté sarang karengu'é.' **8:53** Kamagéngi Abraham sisané séng naté, dang lai apang manga nabi séng kebi nasué naté, nau i Kau ii ko i sai? Tumanu i Kau nangilémbu labo bou i amangi kami i Abraham!" **8:54** I Yesus simimbahé, "Andéné Ia mudéa makiadaté'u watangéng-Ku, adaté éé takoa mangaléné. Ko mangadaté si Sia éé ko i Amang-Ku ko tutehungangi kemu kéré Mawu Ruatangi kemu. **8:55** Sumbalié i kemu wegangi Sié. Arawé Ia masingka i Sié. Andéné Ia mubérangu Ia begangi Sié, uté Ia singkatau taumata léokang, musulungi kemu. Ia masingka i Sié dang matuhu su wawéra-Né **8:56** I amangu i Abraham kéré'é kaluasé ualingi sié sarung mutehung ello-Ku. I sié séng nakasilo dang i sié su raluaséng!" **8:57** Bou éé i siré tau Yahudi nubéra si Yesus, "Umuré-U bedang ta nakaréa lima mpulo su taungé, dang i Kau séng bou nakasilo si Abraham?" **8:58** I Yesus simimbahé, "Mang tengadé Ia muhabaré si kemu: su horo i Abraham bedang ta nipuhana, Ia séng éné." **8:59** Bou éé i siré manga tau Yahudi éé namuru batu ipamalo si Sié; kaiso i Yesus nukumbungu awa-é, bou éé rimaléng nanentangu Waléngu Mawu.

Yohanes 9

9:1 Su témpongi Yesus kadaléngé, i Sié nakisilo tau wuta ko bedang bou

gandongang. **9:2** Manga murité'i Yesus nukiwalo si Yesus, "Tuang, apa sabapé'é taumata ii nipuhana buta? Apa ualingu dosané sisané arau dosangu inangi amangé?" **9:3** I Yesus simimbahé. "I sié nawuta baliné ualingu dosané arau dosangu gaghurangé, kaiso tadéau taumata makasilo kawasangu halé u Mawu Ruata si sié. **9:4** Palibé wedang ello i kité harusé mukoa halé i Sié ko nundoi u Ia. Sarung mahebi dang takoaé ko sarang manga singkatau makapuhulé. **9:5** Selamangu Ia su dunia ii, Ko Ia tualagé'u dunia." **9:6** Suapangu bou nubéra kéré'é i Yesus nangedu su tana, dingang nulau u edu-Né éé dingangu tana. Buhué i Sié namuhangu tana éé su matangu tau éé. **9:7** Buhué nubéra si sié, "tamai'é pundemusé'u ghatinu su aké u Siloam." (Siloam mangaléné 'Niroi'). Uté tau éé tamai nundemusé'u ghatiné. Su témpongi sié nusulé i sié séng makasilo. **9:8** Manga lampungé dingang manga apang taumata ko lena u mumakasilo si sié mududorong kakendagé kebi nubéra, "I sié ii balinébé taumata ko hambaké'é mangkaté mumaiang ketang mududorong kakendagé?" **9:9** Pia ko nubéra, "Oré ko mang i sié." Kaiso pia ko lai nubéra, "Baliné, i sié ketang sulungé." Kaiso tau éé sisané nubéra, "Ko ia i sié." **9:10** I siré nubéra, "Kéré apa sarangi kau nakoa nakasilo?" **9:11** I sié simimbahé, "Taumata ko aréngé i Yesus namuru lota kadio, bou éé namuhangu éé su matakú dingang nubéra, 'Tamaiko pundemusé'u ghatinu su aké u Siloam.' Bou éé ia tamai. Dang suapangu ia bou nundemusé, ia séng dingang nakasilo." **9:12** I siré nukiwalo, "Su apa wué tau éé?" I sié simimbahé, "Ia bega." **9:13-14** Sihello éé ko ellong Sabaté su témpongi Yesus nulau u edu-Né su tana nipukoa tau wuta éé nakasilo. Uté tau ko lena u wuta éé niwawa i siré sarangki siré tau Farisi. **9:15** I siré éé mang lai nukiwalo si sié mensang kéré apa sarangi sié nakasilo. I sié simimbahé, "I Sié namuhangu lota su matakú, buhué ia nundemusé dang bou éé ia dingang turusé nakasilo." **9:16** I siré pirang katau bou taloarangu tau Farisi éé nubéra, "Ta mariadi taumata ko nukoa ii asalé bou Mawu Ruata, batu'u i Sié ta nangindakangu ellong Sabaté." Arawé i siré senga nubéra, "Howa u apa taumata marosa mukoa tanda hérang kéré ii?" Bou éé nariadi pudararéndéhé su taloarangi siré. **9:17** Ute manga tau Farisi éé sau nukiwalo su tau éé, "Kéré apa tumuhu singka u su halé i Sié ko nakakoa si

kau nakasilo?" Tau éé simimbahé, "I Sié nabi." **9:18** Kaiso manga pangaha u tau Yahudi madidi mangimang humonéu taumata éé ko mang tengadé lena u wuta dang su orasé ii séng nakasilo. Ualingu éé i siré nukui gaghurangé, **9:19** dingang nukiwalo, "Tengadé ii ana u ko angkungi kemu nipuhana buta? Kéré apa sarangi sié nakasilo orasé ii?" **9:20** Gaghurangu tau éé simimbahé, "Tengadé ii ana i kami; dang tengadé i sié wuta bedang bou gandongang. **9:21** Kaiso i kami bega mensang kéré apa sarangi sié nakasilo. Dang i sai nakakoa si sié nakasilo, éé i kami mang lai wega. Pukiwalo'é si sié, i sié séng matelang; i sié sisané masingka sumimbahé." **9:22** Inang i amangu tau éé nakapubéra kéré'e batu'u i siré matakusu manga pangaha u tau Yahudi; batu'u i siré séng singgighilé, tadéau taumata ko mangakungi Yesus kéré Datung Salamaté, ta wotongé lai sumu su waléng pukakaliomanéngang. **9:23** éé sabapé'é inang i amangu tau éé nubéra, "I sié séng matelang; pukiwalo'é si sié." **9:24** Bou éé i siré sau nukui taumata ko lena u wuta éé, dingang nubéra si sié, "Putéwa'é ko i kau sarung mubérangu halé tengadé. I kami masingka u taumata éé ko taumata marosa." **9:25** Tau éé simimbahé, "Apa i Sié marosa arau tala," ia bega. "Kaiso singkaku ketang simbau; kangéré ia buta, orasé ii ia séng makasilo." **9:26** Bou éé i siré sau nubéra si sié, "Apa nikoa-é si kau? Kéré apa i Sié nukoa si kau sarang nakasilo?" **9:27** Tau éé simimbahé, "Séng bou daku niweké si kemu kaiso i kemu madidi mudaringihé. Apawé sabapé'é i kemu sau mapulu mudaringihé? Aramanungi kemu mapulu lai makoa murité- é?" **9:28** Bou éé i siré nudohang si sié dingang nubéra, "Ko i kau murité-é; i kami baliné! I kami tumatuhu si Musa. **9:29** I kami masingka u Mawu Ruata séng bou nududatongi Musa. Arawé dingangu taumata éé, i kami bega mensang bou apa asalé- é." **9:30** Tau éé simimbahé, "Mang tengadé makahérang humonéu i kemu wega mensang bou apa asalé-é, sumbalié i Sié séng nakakoa si sia sarang nakasilo. **9:31** I kité masingka u Mawu Ruata ta mudaringihé taumata marosa, kaiso ketang su taumata mapulu mangadaté Mawu Ruata, dang ko mukukoa kapulu-Né. **9:32** Bedang bou teta u dunia bedang takoaé ko nikaringihé pia manga taumata ko nakakoa taumata wuta bedang bou gandongang makasilo. **9:33** Kamagéng taumata éé baliné bou Mawu Ruata, i Sié ta

makakoa apa." **9:34** "Apa? Nisimbahé'i siré. I kau ko napéné u rosa bedang bou nipuhana, i kau manintiro si kami?" Uté naneta bou éé i sié nilarang sumu su waléng pukakaliomanéngang. **9:35** I Yesus nakaringihé humonéu i siré séng nundemé u taumata éé bou walé pukakaliomanéngang. I Sié nanahusu tau éé buhué nubéra si sié, "Apa i kau mangimang su Ahusé'u Taumata?" **9:36** Tau éé simimbahé, "Ko i sai i Sié, Tuang? Tulungko habaré tadéau ia mangimang si Sié." **9:37** "I kau séng nakasilo si Sié," nisimbahé'i Yesus. "I Sié ko su orasé ii kadudatoné ringangu." **9:38** Angkungu tau éé, "Mawu, ia mangimang," bou éé i sié nusuba su tengongi Yesus. **9:39** I Yesus nubéra, "Ia dumenta su dunia ii tadéau muparaléngu kaadilang; taumata ko buta makasilo, dang taumata ko makasilo mawuta." **9:40** Pirang katau i siré taumatang Farisi ko éné séé nakaringihé si Yesus nubéra kéré'é, nukibalo si Sié, "Apa maksuté-U i kami lai wuta?" **9:41** I Yesus simimbahé, "Andéné i kemu wuta, i kemu ta narosa. Kaiso baugu i kemu nubéra, 'I kami makasilo,' éé mangaléné mululahé u i kemu wedang pia dosa."

Yohanes 10

10:1 "Mang tengadé bawéra-Ku ii: Taumata ko sumu su kandangu domba lumémpang pagaré, dang ta sumu lumiu tukadé, kaiso suméngkang bou tanpa baliné, taumata éé ko mananako dang tahahampasé. **10:2** Arawé taumata ko sumu bou tukadé, i sié ko gembalangu domba. **10:3** Mundariaga kandang mamuka tukadé gunangi sié, dang apang domba éé mudaringihé tingihé'é su témpongi sié mukui su aréngi siré pusimbau-simbau dingang mangaha i siré pasebang sarang likudé'é. **10:4** Suapangu manga domba éé niwawa sarang likudé'é, gembala éé dumaléng su horoné, dang apang domba éé tolé-tolé si sié batu'u i siré makakirala tingihé'é. **10:5** I siré madidi tumuhu taumata waliné, katéwé i siré tumalang bou taumata éé, batu'u i siré ta makakirala tingihé'é!" **10:6** I Yesus nubekéngu pusasihing éé, kaiso i siré ta nakaena maksuté-é. **10:7** Uté i Yesus sau lai nubéra sinsulé, "Mang tengadé kahengang bawéra-Ku ii: Ia ko tukadé'u domba. **10:8** Kebi ko sumongo su horo u Ia éé ko mananako dang

mulahampasé, katéwé apang domba takoaé ko mudaringihé tingihé'i siré. **10:9** Ko Ia tukadé. I sai ko sumu lumiu wou Ia sarung masalamaté; I sié masu masebang dang makaréa kang. **10:10** Mananako ketang sumonggo manako, mamaté dang tadéau mundusa. Arawé Ia dumenta tadéau taumata makahombang pubawiahé -- pubawiahé mututumpé. **10:11** Ia gembala mapia. Gembala mapia manarakangu awa'é gunangu manga dombané. **10:12** Taumatang séwa ko baliné gembala dang lai baliné taghuangu domba éé i siré mumputalang manentangu manga domba kamagéngi sié makasilo sarigala sumongo. Uté manga domba éé sarung tembongu sarigala dang ipukaésé'é. **10:13** Taumatang séwa éé mumputalang, batu'u i sié muhalé baugu bubaéhang. I sié ta mupendung manga domba éé. **10:14-15** Ia gembala mapia. Musulung kéré i Amang masingka u Ia dang Ia masingka i Amang, kéré'é lai Ia masingka u apang domba-Ku dang i siré lai masingka u Ia. Ia manarakangu awa-Ku gunangi siré. **10:16** Bedang pia lai domba waliné ko mang lai Ia taghuangé, kaiso ta nataho su rékénangu manga domba ii. I siré éé lai harusé Raku bawanéng dang i siré sarung mudaringihé tingihé- Ku. I siré kebi sarung mariadi gepang simbau dingangu gembalané simbau. **10:17** I Amang kumendagé'u Ia batu'u Ia manarakangu awa-Ku, tadéau sau makapanarima u éé. **10:18** Takoaé sarang manga singkatau ko makapangala bou Ia. Ia manarakangu éé bou kapulu-Ku. Ia pia kawasa manarakangu éé, dang pia lai kawasa mangala éé. éé halé ko Daku nitarima bou i Amang-Ku." **10:19** Ualingu Yesus nubéra kéré'é, uté manga tau Yahudi naneta numpudaréndéhé. **10:20** Mauli ko nubéra, "I Sié nikasukangu sétang! I Sié pulu! Apa gunané i kemu mudaringihé si Sié?" **10:21** Kaiso pia ko lai nubéra, "Taumata nikasukangu sétang ta nubéra kéré'é! Apa setang makakoa taumata wuta makasilo?" **10:22** Su Yerusalem manga taumata kapukoa'é karaméangu Ello Labo putatahendungang pananabisé'u Waléngu Mawu. Su témpo éé musungu ralending. **10:23** I Yesus dudaléng su Porésé'i Salomo su Waléngu Mawu, **10:24** su témpongu tau Yahudi simongo nukomolé su reduhé'i Yesus. I siré nubéra, "Sarang kangéré i Kau mamanti si kami pubimbang? Habaré'ko pakalahé, kamagéngu tenga-tengadé i Kau Datung Salamaté." **10:25** I Yesus simimbahé, "Séng bou Daku nihabaré si kemu, i

kemu takoaé ko mangimang. Kalawou halé ko Daku kukoaténg su ralungu aréngi Amang-Ku, éé mululahé u halé u Ia. **10:26** I kemu ta mangimang batu'u i kemu ta narékéng kéré domba-Ku. **10:27** Apang domba-Ku dumaringihé tingihé-Ku. Ia makakirala si siré, dang i siré kebi tumuhu si Sia. **10:28** Ia munggeli u pubawiahé kahengang dingangu kekal si siré, dang i siré ta sarung mawinasa sarang karengu'é. Takoaé sarang manga singkatau ko makapangaho si siré bou lima-Ku. **10:29** I Amang-Ku, ko séng nanarakangi siré si Sia, bedang lai nangilémbou bou kalawou'é. Dang takoaé sarang manga singkatau ko makapuhampasé si siré bou limangi Amang. **10:30** Ia dingangi Amang éé ko simbau." **10:31** Bou éé manga tau Yahudi nusau nangémong batu pamalo si Yesus. **10:32** Kaiso i Yesus nubéra si siré, "I kemu séng nakasilo si Sia séng nukoa mauli halé mapia, ko niparéntangi Amang si Sia. Bou kalawou halé éé, sudé'é ko nakakoa sabapé'é hakiu i kemu mapulu mamalo si Sia?" **10:33** Kalawou taumatang Yahudi éé simimbahé, "Baliné ualingu halé u ko mapia éé i kami makapamalo u watu si Kau, kaiso ualingu i Kau ko nuhinakang Mawu Ruata. I Kau singkatau taumata, mapulungu mutingkakoa u watangéng-U Mawu Ruata." **10:34** Bou éé i Yesus simimbahé, "Balinébé su ralungu Buké u Toraté'u pia kabawohé: Mawu nubéra, 'I kemu éé ko mahang duata'? **10:35** I kité masingka humonéu apang ko mabawohé su ralungu Buké Susi éé mapaké sarang karengu'é. Nau, kamagéngu Mawu Ruata munggeli u aréng 'mahang duata' su manga taumata ko manarima u wawéra-Né, **10:36** apawé sabapé'é i kemu nubéra si Sia nuhinakang Mawu Ruata ualingu nubéragu Ia Ahusé'u Mawu Ruata? Sumbalié Ia nipiléngi Amang dang niroi sarang dunia. **10:37** Kamagéngu Ia ta mukoa halé ko niparéntangi Amang, aribé pangimang si Sia. **10:38** Kaiso ulaingu Ia mukoa halé éé, uté pangimangké su halé ko Daku nikoa éé, maningi kemu madidi mangimang si Sia. Dingangu kéré'é i kemu masingka dingang humonéu i Amang tatapé masimbau dingangu Ia dang Ia tatapé masimbau dingangi Amang." **10:39** I siré sau mukukalika mudéa manamé si Yesus, kaiso i Sié nakaleso bou i siré. **10:40** I Yesus sau nusulé sarang simbekangu Salu u Yordan, su tampa pia Yohanes kangéré mundudéno taumata, buhué natana pai séé. **10:41** Napéné taumata simongo sarangki

Sié. I siré nubéra, "I Yohanes ta nukoa tanda hérang, kaiso kebi ko nihabaré'é bou halé u taumata ii mang tengadé." **10:42** Bou éé apang taumata mauli ko éné sée kebi numpangimang si Yesus.

Yohanes 11

11:1 Taumata singkatau ko aréngi Lazarus mumatana su Betania dingangu manga wawinééné rarua i Maria dingangi Marta. **11:2** I Maria éé tau wawiné ko lena u bou nanebohé'u lanisé su laédé'u Mawu, dang nangemu'é dingangu uta'é. Pia singkatémpo i Lazarus nasaki. **11:3** Manga wawinééné rarua nuhabaré si Yesus, "Mawu, mahuanéngi kami dua ko ikukendagé'u Mawu éé masaki." **11:4** Suapangi Yesus nakaringihé habaré éé, i Sié nubéra, "Saki ii ta makapaté. Ii himombang tadéau Mawu Ruata ipakawantugé, dang tadéau ualingu éé lai Ahusé'u Mawu Ruata ipakawantugé." **11:5** I Yesus kukendagé'i Marta, i siré telungi Maria dingangu Lazarus. **11:6** Kaiso suapangi Yesus nakaréa habaré'i Lazarus masaki, i Sié nutatudé nutingkatentang lai duang ello su tampa katanakéng-é. **11:7** Bou éé i Sié buhué nubéra su manga murité-é, "Mahiété i kité tamai musulé sarang Yudea." **11:8** I siré simimbahé, "Tuang, mang buhu-wuhu i siré tau Yahudi mapulu mangentungu watu si Tuang dang ii i Tuang mapulu sau musulé tamai?" **11:9** Angkungi Yesus, "Balinébé karengu u ello sihello mapulo dua sukaorasé? Taumata ko dumaléng ello, ta masangkong batu'u i sié makasilo tualagé'u dunia. **11:10** Arawé taumata ko dumaléng hebi i sié masangkong, batu'u takoaé katatualagé si sié." **11:11** Kéré'é angkungi Yesus. Bou éé i Sié nubéra lai, "Gawéngi kité i Lazarus katiki'é, kaiso Ia mang tamai mamuko si sié." **11:12** Manga murité'i Yesus nubéra, "Mawu, kamagéngi Lazarus katiki'é, i sié mang maulé." **11:13** Maksuté'i Yesus i Lazarus séng naté. Kaiso su tika i siré maksuté'i Yesus i Lazarus mangkaté ketang katiki'é kéré'é. **11:14** Ualingu éé i Yesus nubéra tengadé si siré, "I Lazarus ko séng naté. **11:15** Kaiso Ia lai mang limuasé Ia tadié'é pai sée, batu'u séng kapiangé si kemu, tadéau i kemu mangimang. Maléngké i kité tamai ii sarangki Lazarus." **11:16** I Tomas ko isusego "Si Ana Hindua" nubéra su manga

ghawéné murité'i Yesus, "Boété i kité tamai mutuhu, balaété maningi kité maté ringangi Sié!" **11:17** Suapangi Yesus nudatingi tanpa éé, i Lazarus séng epa u ello karengu'é su ralungu kubulé. **11:18** Betania maraningu Yerusalem, patéhang manga telung kilo karauné. **11:19** Séng mauli tau Yahudi simongo mutiwo si Marta daduangi Maria tadéau mangiboré si radua ualingu nikapaténgu mahuanéngu radua. **11:20** Suapangi Marta nakaringihé i Yesus nasongo, i sié ringang turusé simebang manginsomahé si Yesus, arawé i Maria mang su walé. **11:21** Angkungi Marta nubéra si Yesus, "Mawu, manga su témpo éé Mawu éné sii kéré ii tantu mahuanéku ta naté. **11:22** Kaiso maningu kéré'é ia masingka su orasé ii lai Mawu Ruata mang sarung munggeli u lai apang ko dorongangu Mawu si Sié." **11:23** "Mahuanénu sarung mubiahé sau," angkungi Yesus nubéra si Marta. **11:24** I Marta simimbahé, "Ia masingka i Lazarus hedo sau mubiahé su témpongu taumata naté ipubangung su Ellong Kiamaté." **11:25** I Yesus nubéra si Marta, "Ko Ia mupubangung dingang mupubiahé'u taumata naté. Taumata ko mangimang si Sia sarung mubiahé, maningi sié naté. **11:26** Dang taumata wiahé ko mangimang si Sia i sié ta sarung maté sarang karengu'é. I kau mangimang su halé éé?" **11:27** "Mawu," nisimbahé'i Marta, "ia mangimang Mawu Ahusé'u Mawu Ruata, Datung Salamaté ko sarung dumenta su dunia ii." **11:28** Suapangi Marta nubéra kéré'é, i sié tamai nukui si Maria, ana u singkatauné dingang namurung si sié, "I Tuang éné sii; I sié mukukibalongi kau." **11:29** Nakaringihé éé, i Maria dindengang nubangung bou éé tamai nusombangi Yesus. **11:30** Su témpo éé, i Yesus bedang ta simu su kampong. I Sié bedang su tanpa i Marta nusombangi Sié. **11:31** Apang manga tau Yahudi ko kapangiboré si Maria su walé, nakasilo si Maria nubangung, dindengang i siré simebang; nau i siré tamai nutuhu si sié, batu'u su naungi siré i sié tamai mukasuang su kubulé. **11:32** Su témpongi Maria nudatingu tanpa i Yesus dingang nakasilo si Sié, i Maria turusé namulangéng su tenggo-Né dingang nubéra, "Mawu, kiko su témpo éé Mawu éné dingang sii, nalahé mahuanéku ta naté." **11:33** Suapangi Yesus nakasilo si Maria kapukasuangé, dang apang tau Yahudi ko naramahi dingangi Maria éé lai kapukasuangé, naungi Yesus natuno, dang tehungangi Sié kéré'é kasusané. **11:34** Nau i Sié

nukiwalo si siré; "Su apa tampa'é i sié nilebingi kemu?" "Mawu, mahié putehung," nisimbahé'i siré. **11:35** Bou éé i Yesus kimia. **11:36** Uté apang tau Yahudi éé nubéra, "Putehungké, baliné gampang kekendagé-é si Lazarus!" **11:37** Kaiso pia ko bou taloarangi siré nubéra, "I Sié mupakakoa u taumata wuta makasilo, apa sabapé'é i Sié ta nakapaédé si Lazarus tadéau ta maté?" **11:38** I Yesus kéré'é lai kasusané, bou éé nako sarang lebing. Lebing éé ko simbau liang ko nihepingangu watu labo. **11:39** I Yesus nubéra, "énsoko watu éé." I Marta, bawinéngu taumata naté éé, simimbahé, "Kaiso, Mawu, i sié séng epa u ello su kubulé. Nalahé séng nundaruru!" **11:40** I Yesus nubéra si Marta, "Balinébé Ia séng bou nubéra si kau: Kamagéngi kau mangimang, i kau sarung makasilo kéré apa kalabo'é kawasangu Mawu Ruata!" **11:41** Uté i siré nangénso u watu éé. Buhué i Yesus dimalingara sarang langi dingang nubéra, "Tarimakasé, si Amang, batu'u i Kau séng dimaringihé si Sia. **11:42** Ia masingka i Kau mang sintinia mang mudaringihé si Sia, kaiso Ia mubérangu ii, gunangu taumata ko éné sii; tadéau i siré mangimang humonéu ko i Kau nundo i Ia." **11:43** Suapang bou nubéra kéré'é, i Yesus nubéra maiha, "Lazarus, sebangké!" **11:44** Uté tau naté éé simebang! Lima ringangu laédé-é bedang mapapikungu sapu, dang gatiné matataku u tatimbukung. I Yesus naanu su manga taumata séé, "Bukako sapu'é tadéau i sié makaraléng." **11:45** Mauli bou talorangu tau Yahudi ko dimenta nutiwo si Maria, nangimang si Yesus su témpongi siré nakasilo halé ko nariadi éé. **11:46** Arawé pirang katau bou taloarangi siré tamai nako sarangki siré tau Farisi dingang nuhabaré'u apang ko séng niko i Yesus. **11:47** Ualingu éé apang tau Farisi dingangu manga mawu imam nukomolé nududato dingangu Pengadilangu Agama. I siré nubéra, "Apa hinong koaténgi kité? Taumata ii séng nukoa tanda hérang mauli! **11:48** Kamagéngi kité mamalangi Sié turusé kéré ii apang taumata kebi mangimang si Sié. Dang panginsuéngé apang mangangawasangu Roma sarung dumenta dang mundusa Waléngu Mawu dingang kaselahé'u kawanuangi kité!" **11:49** Singkatau bou taloarangi siré ko aréngé i Kayafas, imam labo su taung éé nubéra, "I kemu mang begang apa. **11:50** Apa i kemu ta nakasipiré ko baugu kaselahé'u kawanua, mapiang singkatau maté sulungu kaselahé'u

kawanua mawinasa?" **11:51** I Kayafas nubérangu éé sebenaré'é, baliné bou pikirangé sisané. Kaiso i sié kéré singkatau imam labo su taung éé, muluhabaré'u papaténgi Yesus gunangu tau Yahudi. **11:52** Dang baliné ketang gunangu tau Yahudi, kaiso tadéau lai pangomolang dang mupakasimbau u manga ana u Mawu Ruata ko nukaliésé. **11:53** Naneta bou sihello éé manga mangangawasangu Yahudi nugaghighilé mamaté si Yesus. **11:54** Ualingu éé i Yesus ta nutingkatodé su tengongu lawo su komolangu taumatangu Yahudi. I Sié nanentangu Yudea, buhué tamai nakoa sarang soa ko isusego Efraim maraningu tana linggi. Pai séé i Sié natana dingangu manga murité-é. **11:55** Su témpo éé séng maraningu Ellong Paskangu tau Yahudi. Mauli taumata wou apang kampong séng nakoa sarang Yerusalem tadéau muparaléngu tundungu pananusingu awa su horo u ello labo éé. **11:56** I siré mududéa si Yesus, dang su témpong mukukomolé su Waléngu Mawu, i siré lawo i siré kabérané: "Kéré apa su pikirangu? Aramanungi Sié ta sumongo su karaméang ii." **11:57** I siré mububérangu éé batu'u manga mawu imam dingangu apang tau Farisi séng nupasebangu parénta tadéau taumata ko masingka su apa tampa i Yesus, harusé pupakasingka tadéau i Sié pakisamé.

Yohanes 12

12:1 Enungu ello su horo u Ellong Paska, i Yesus nakoa sarang Betania. Su tampa éé mumatana i Lazarus ko séng nipubangung-é bou papaté. **12:2** Pai séé i Yesus nipahunsakéngi siré, dang i Marta mususaliwiré'é. I Lazarus dingangu manga saké kimaiang kimang dingangi Yesus. **12:3** Bou éé i Maria damahi dingangu lanisé narwastu maleghadé ko luenang manga siténga litiré kauli'é. I sié nanebohé'u lanisé éé su laedé'i Yesus, buhué niemuéngu uta'é. Kaselahé'u walé éé nawengingu darurungu lanisé éé. **12:4** Arawé i Yudas Iskariot, singkatau bou murité'i Yesus -- ko samuriné nubalu i Sié -- nubéra, **12:5** "Unué lanisé éé ta niwalu dingangu aregané telu hasu doité péra, dang doité'é éé nionngo su tau susa?" **12:6** I Yudas nubéra kéré'é baliné ualingu i Sié mutahendung tau susa, kaiso ualingu i sié tahapanako. Masau susuléné i sié mangala doité bou kasé u roité u

taumata mauli ko kadaréso si sié. **12:7** Kaiso i Yesus nubéra, "Balaété tau wawiné éé! Ii kukoaténgé gunangu ellongu pundalebing-Ku. **12:8** Tau susa sintinia mang dingangi kemu, arawé Ia séng tala." **12:9** Mauli tau Yahudi nakaringihé uadé i Yesus séng pai su Betania, nau i siré tamai nakoa pai sarang éé. I siré tamai baliné ketang ualingi Yesus, kaiso lai ualingi siré mapulu makasilo si Lazarus ko séng nipubangung-é bou papaté. **12:10** éé sabapé'é manga mawu imam mapulu lai mamaté si Lazarus; **12:11** batu'u ualingi sié sarang nakakoa mauli tau Yahudi nanentangi siré dang nangimang si Yesus. **12:12** Su karielloné taumata mauli ko séng nasongo mamantugé Ellongu Paska nakaringihé uadé i Yesus séng sarang damahi kapundolongé Yerusalem. **12:13** Uté i siré numpangala manga rakalung palma buhué tamai nanginsomahé si Sié, dingang kapahuliagé, "Dalo su Mawu Ruata! Alamaté si Sié ko dimenta su ralungu aréngu Mawu. Alamaté su Ratungu tau Israel!" **12:14** I Yesus nakaréa kalidé paranggang simbau, dang nisakénangé. Uté naganapé apang ko mabawohé su ralungu Buké Susi: **12:15** "Kumbahang matak, i kemu mahualangu Sion! Putehungké Datunu séng dimenta, saké-saké su kalidé paranggang simbau!" **12:16** Su témpo éé manga murité'i Yesus bedang ta nakaena kebi-kebi éé. Kaiso suapangi Yesus nipakawantugé su ralungu kapapohong-é, buhuéwé i siré nakatahendung humonéu ko nikoa u taumata si Sié mang séng kabawohé su ralungu Buké Susi bou halé i Sié. **12:17** Apang taumata ko naéné su témpongi Yesus nukui si Lazarus nipasebang bou ralungu kubulé dingang nupubangungi sié bou papaté, turusé nangonggo u kaesaksiangu halé éé. **12:18** éé sabapé'é taumata mauli éé natamai sarangki Yesus batu'u i siré nakaringihé humonéu ko i Sié séng nukoa tanda hérang éé. **12:19** Uté manga taumatang Farisi kabérané i siré lawo i siré, "I kité séng ta makakoa apa! Tehungété, kaselahé'u dunia kebi tamai timuhu si Sié!" **12:20** Su taloarangu manga taumata ko tamai mukaliomanéng sarang Yerusalem su témpongu ello labo éé, pia lai pirang katau taumatang Yunani. **12:21** I siré simongo sarangki Filipus dingang nubéra, "Anu, kamagéng botongé i kami mapulu musombangi Yesus." (I Filipus asalé bou Betsaida su Galilea.) **12:22** Uté i Filipus tamai nupakasingka u halé éé si Andreas, dang bou éé i radua

nubawa habaré éé sarangki Yesus. **12:23** I Yesus nubéra si siré, "Séng témponé Ahusé'u Taumata ipakawantugé. **12:24** Mang tengadé bawéra-Ku ii: Kamagéngu gandung simbau ta isuang su tana dang maté, i sié mang matatana simbau. Arawé kamagéngu gandung éé maté, buhué i sié mubua mauli. **12:25** Taumata ko kumendagé'u pubawiahé'é sarung kailangéngu pubawiahé'é. Arawé taumata ko mubinsi u pubawiahé'é su dunia ii, sarung mupalihara éé gunangu pubawiahé kahengang dingangu kekal. **12:26** Taumata ko mapulu mutangkiang si Sia harusé tumuhu si Sia; tadéau mutatangkiang-Ku maéné dingang-Ku su apang tampa-Ku. Taumata ko mutangkiang si Sia i sié sarung ipakarangé i Amang- Ku." **12:27** "Naung-Ku masukaré; apa ko hinong Daku ipubéra su orasé ii? Apa Ia harusé mubérangu, 'I Amang, pakaliuko témpo ii wou Ia?' Kaiso ualingu sinsara ko Daku daléngang ii Ia harusé dumenta. **12:28** I Amang, pakawantugéko aréng-U!" Uté pia tingihé bou langi kabérané, "Ia séng nupakawantugé-é, dang Ia sarung sau mupakawantugé-é." **12:29** Taumata mauli ko éné ndai séé nakaringihé tingihé éé, I siré nubéra, "éé ko tingihé'u relu!" Arawé senga lai nubéra, "Baliné! éé ko tingihé'u Malaikaté kabérané si Sié!" **12:30** Bou éé i Yesus nubéra si siré, "Tingihé éé nikaringihé, baliné guna-Ku, kaiso ko gunangi kemu. **12:31** Ii séng témponé dunia ihukung; manga mangangawasangu dunia séng nipakawatang. **12:32** Arawé Ia ii, kamagéngu Ia séng ipakarangé su dunia, Ia sarung mangomolé kauli u taumata sarang koa-Ku." **12:33** I Sié nubéra kéré'é tadéau mupakalahé u kéré apa kakakoa'é i Sié sarung maté. **12:34** Taumata mauli éé nubéra si Sié, "Tumuhu Buké u Toraté'i kami Datung Salamaté sarung mubiahé sarang karengu'é. Kéré apa i Kau makawérangu uadé Ahusé'u Taumata harusé ipakarangé su dunia? Ko i sai Ahusé'u Taumata éé?" **12:35** I Yesus simimbahé, "Katé kadio témponé tualagé éé maéné su taloarang kemu. Nau, pumpudaléngké palibé wedang pia tualagé tadéau i kemu ta karahiunangu kararendung. Taumata ko dumaléng su ralungu kararendung ta makaena mensang sarang apa raléngangé. **12:36** Pangimangké su tualagé éé, palibé tualagé éé bedang éné si kemu, tadéau i kemu makoa manga ana u katatualagé." Bou i Yesus nubéra kéré'é, i Sié rimaléng pai wou éé dang madidi mutimpasilongu

awa-é si siré. **12:37** Maning séng mauli tanda hérang ko nikoa i Yesus su tengongi siré, i siré mang ta mangimang si Sié. **12:38** Uté naganapé'é apang ko niwérangi Nabi Yesaya, "Mawu, ko i sai mangimang su habaré'i kami? Ko si sai kawasangu Mawu ipakalahé?" **12:39** éé sabapé'é i siré ta mangimang, batu'u i Yesaya séng bou nubéra lai, "Mawu Ruata nubéra, **12:40** 'Ia mupakawutangu matangi siré, nupakakoa i siré masukung; tadéau matangi siré kumbahang makasilo, pikirangi siré kumbahang makaena. Tadéau i siré kumbahang musulé sarang koa-Ku, buhué Ia pupakauléngi siré.' " **12:41** I Yesaya nubéra kéré'é batu'u i sié séng nakasilo kawawantugé'i Yesus, dang nubéragu halé i Sié. **12:42** Maningu kéré'é, mauli taumata, nangilémbu lai su taloarang i siré mangangawasangu Yahudi nangimang si Yesus. Kaiso i siré ta wahani mangakungu éé su tengo, batu'u i siré matak u kumbahang sarang i siré tau Farisi ta mupakawalangi siré sumu su waléng pukakaliomanéngang. **12:43** I siré nangilémbu lumiagé iralungu taumata sulungu pangarengangu Mawu Ruata. **12:44** Bou éé i Yesus nubéra maiha, "Taumata ko mangimang si Sia, baliné i sié mangimang si Sia, kaiso si Sié ko nundoi u Ia. **12:45** Dang taumata ko nakasilo si Sia, éé ko nakasilo si Sié ko nundoi u Ia. **12:46** Ia dimenta su dunia ii kéré tualagé, tadéau kebi apang taumata ko mangimang si Sia ta matana su ralungu kararendung. **12:47** Taumata ko mudaringihé tintiro-Ku, kaiso ta tuhukangé -- baliné Ia muhukungi sié. Batu'u Ia dumenta baliné tadéau muhukungu dunia ii, kaiso tadéau mangambangé. **12:48** Taumata ko manolaké'u Ia dang ta mudaringihé tingihé-Ku séng pia mulahukungé. Bawéra ko séng Daku nihabaré, ko éé sarung muhukungi sié su Ellong Kiamaté. **12:49** Batu'u Ia ta mududato bou kapulu-Ku sisaku; I Amang ko nundoi u Ia, ko i Sié nuparénta si Sia puhabaré'u apang ko hinong Daku iwéra dingang ko Daku ihabaré. **12:50** Dang Ia masingka humonéu parénta-Né ko mangonggo u pubawiahé kahengang dang kekal. Uté Ia muhabaré kéré ko nitintirongi Amang si Sia."

13:1 Sihello su horo u Ellong Paska, i Yesus masingka humonéu ko séng témponé i Sié manentangu dunia ii tadéau musulé sarangki Amang-é. I Sié kukendagé'u apang taumata ko tutaghuanéng-é su dunia, dang tatapé i Sié kumendagé'i siré sarang panginsuéngé. **13:2** I Yesus dingangu manga murité-é sementarang kakangé hebi. Sétang séng nupasu u karakiné su naungi Yudas ana i Simon Iskariot tadéau putingkai si Yesus. **13:3** I Yesus séng masingka u ko i Amang séng nanarakangu kalawou kawasa si Sié. I Sié masingka lai humonéu i Sié dimenta bou Mawu Ruata dang sarung musulé su Mawu Ruata. **13:4** Batu'u éé i Sié dimarisi, nulua juba-Né, dang nundého u handuké su kaluwaéng-é. **13:5** Bou éé i Sié nutuangu aké su ralungu basi simbau, buhué naneta nanguhasé laédé'u manga murité-é dingang nangemuéngu handuké ko madarého su kaluwaéng-é. **13:6** Suapangi Sié nudatingi Simon Petrus, ko nubéra, "Mawu, séng tumaniu Mawu manguhasé laédéku?" **13:7** I Yesus simimbahé, "So orasé ii i kau ta nakaena apang ko Daku kukoaténg ii, kaiso i kau mang sarung makaena." **13:8** "Mawu, kumbahang," angkungi Petrus nubéra si Yesus. "Kumbahang-bahang Mawu manguhasé laédé-Ku." Kaiso i Yesus simimbahé, "Kamagéng Ia ta manguhasé si kau, i kau ta makahombang bahagéang dingang-Ku." **13:9** I Simon Petrus nubéra, "Kamagéng kéré'é, Mawu, kumbahang ketangu laédéku kaiso lai lima dingangu temboku!" **13:10** I Yesus nubéra si Petrus, "Taumata ko séng bou nundéno, séng buresi kebi." "I sié séng tawahaluasé'u bedang sau uhaséng; su likudé'u laédé'é. I kemu ii séng burusi, kaiso waliné kebi." (**13:11** I Yesus séng masingka ko i sai sarung mutingkai si Sié. éé sabapaé i Sié nubéra, "I kemu séng buresi kaiso waliné kebi.") **13:12** Suapangi Yesus bou naguhásé laédé'i siré, i Sié sau nuloho u juba-Né dang sau naiang. Buhué i Sié nubéra si siré, "Katé i kemu nakaena apang ko Daku niko buhu ii si kemu? **13:13** I kemu mukui si Sia Guru dingangu Mawu. Dang tengadé kéré'é. **13:14** Kamagéngu Ia Mawu dingangu Gurungi kemu séng nanguhasé laédé'u, i kemu lai harusé mupapanguhasé laédé'i kemu. **13:15** Ia manuladangu ii si kemu tadéau i kemu mukoa apang ko séng Daku niko si kemu. **13:16** Mang tengadé bawéra-Ku ii: Singkatau ellang ta nangilémbu labo bou mawuné, dang singkatau daroi ta nangilémbu labo

bou taumata ko nundo. **13:17** Kamagéngi kemu séng masingka u kebi ii, karaluasé si kemu kamagéngi kemu mukoa. **13:18** Apang ko Daku niwéra ii tarangé balinébé si kemu kebi. Ia masingka i sai-sai ko séng Daku nipilé. Arawé apang ko mabawohé su ralungu Buké Susi, harusé mariadi, su 'Taumata ko kumang dingang-Ku, sarung mundoka si Sia.' **13:19** Halé éé Daku ihabaré si kemu su orasé ii, su horo u mariadi, tadéau kamagéngu halé éé sarung mariadi, i kemu sarung mangimang ko Ia i Sié ko isusego IA éNé. **13:20** Mang tengadé bawéra-Ku ii. I sai manarima u taumata ko Daku niroi, manarima u Ia. Dang i sai ko manarima u Ia, manarima i Sié ko nundo u Ia," **13:21** Suapangi Yesus bou nubéra kéré'é, i Sié dingang nakapendang nasusa naung-é. Bou éé i Sié nubéra, "Mang tengadé bawéra-Ku ii: Singkatau bou taloarangi kemu sarung mutingkai si Sia." **13:22** Manga murité-é nutatehung i siré lawo i siré dingangu kalahérang ualingu wega mensangi sai maksuté'é. **13:23** Murité ko ikukengadé'i Yesus kukaiang su kuanéngi Yesus. **13:24** I Simon Petrus kiméré si sié, tadéau i sié pukiwalo si Yesus ko i sai maksuté'é. **13:25** Uté murité éé nutingkaraningi Yesus, dingang nukibalo, "Mawu, ko i sai i sié?" **13:26** I Yesus simimbahé, "Taumata ko Daku pangonggolangu boroté ko Daku iuno su ralungu lainumang, i sié éé taumatané." Uté i Yesus nangala boroté singkompéng, nangunongu éé su ralungu lainumang; buhué nangonggo'é si Yudas ana i Simon Iskariot. **13:27** Takoaé rarengu'é i Yudas bou nanarima u boroté éé, Setang dingang simu su ralungu naungé. Bou éé i Yesus nubéra si sié, "Ligha'é koa apang ko ikapulunu." **13:28** I siré apang ko mumaiang kakangé séé takoaé sarang manga singkatau ko nakaena apa sabapé'é i Yesus nubéra kéré'é si Yudas. **13:29** Pia ko manika i Yesus nuparénta si Yudas puluang manga apa gunangu saliwang éé, arau pangonggo u roité kadio su tau susa -- batu'u i Yudas i sié ko mananengalé doité'i siré. **13:30** Suapangi Yudas bou nundaé boroté éé, i sié apidé'u simebang. Dunia séng nahebi. **13:31** Suapangi Yudas napalusé, i Yesus nubéra, "Orasé ii Ahusé'u Taumata séng ipakawantugé, dang bou i Sié Mawu Ruata ipakawantugé. **13:32** Kamagéng Mawu Ruata ipakawantugé su ralungi Sié, i Sié lai sarung ipakawantugé'u Mawu Ruata baugu i Sié sisané. Nangilémbo lai Mawu Ruata séng maligha mupakawangutgé'i Sié.

13:33 Manga ana-Ku, Ia séng ta marengu lai dingangi kemu. I kemu sarung mudéa si Sia, kaiso kéré séng Daku niwéra su manga mangangawasangu Yahudi, kéré'é lai séng Daku niwéra si kemu; sarang tampa ko Daku tamaing, i kemu takoaé ko makarating. **13:34** Parénta wuhu ko Daku ionggo si kemu: Pukakendagé su simbau dingangu su waliné. Kéréwé Ia kumendagé'i kemu kéré'é lai i kemu harusé mukakendagé. **13:35** Kamagéngi kemu mukakendagé, apang taumata kebi masingka humonéu i kemu ko murité-Ku." **13:36** I Petrus nukiwalo si Yesus, "Mawu, i Kau ko makoa sarang apa?" I Yesus simimbahé, "Sarang tampa Daku daléngang, i kau ta makatuhu si Sia su orasé ii. I kemu hedo makatuhu si Sia samuri." **13:37** I Petrus sau nukibalo, "Mawu, apa sabapé'é su orasé ii ia ta makaputuhu si Kau? Ia sadia maté gunangu Mawu!" **13:38** I Yesus simimbahé, "Tengadé i kau sadia maté gunangu Ia? Kasingka'é, su horo u manu kumuku, ia kau séng telung sulé mubérangu i kau begangu Ia!"

Yohanes 14

14:1 I Yesus nubéra si siré, "Kumbahang naungu mubimbang. Pangimangké su Mawu Ruata dang pangimangké lai si Sia. **14:2** Su waléngi Amang-Ku mauli tampa katanakéng. Ia tamai pai sarang éé tadéau manadiangu tampa gunangi kemu. Ia ta muhabaré kéré'é si kemu, kiko baliné kéré'é. **14:3** Samuringu Ia tamai manadiangu tampa gunangi kemu, Ia sau musulé mangala si kemu, tadéau su tampa ko Ia éné séé, i kemu lai éné séé. **14:4** Sarang tampa ko Daku tamaing i kemu masingka u raléngé." **14:5** Bou éé i Tomas nubéra si Yesus, "Mawu, i kami bega sarang apa raléngangu Mawu, kéré apawé i kami makasingka u raléngé." **14:6** I Yesus simimbahé, "Ko Ia daraléngang tadéau sarang makasingka u Mawu Ruata dang makatarima u pubawiahé. Takoaé sarang manga singkatau ko makarenta sarangki Amang, kamagéngu ta lumiu wou Ia. **14:7** Kiko i kemu masingka u Ia séng nalahé lai i kemu masingka i Amang-Ku. Ii i kemu séng masingka i Sié, dang séng nakasilo si Sié." **14:8** Uté i Filipus nubéra si Yesus, "Mawu, teboko si kami i Amang éé, tadéau i kami

maluasé." **14:9** Arawé i Yesus simimbahé, "Filipus, séng kéré'è karengu'é Ia mududingangi kemu, dang i kau mang begangu Ia? Taumata ko séng nakasilo si Sia, séng nakasilo si Amang. Kéré apawé i kau mang bedang mubéra, 'Teboko i Amang si kami'? **14:10** Filipus! I kau mang bedang ta mangimang, humonéu Ia simbau dingangi Amang, dang i Amang simbau dingang-Ku? Apang ko Daku nihabaré si kau, baliné Daku nihabaré bou awa-Ku sisaku. I Amang ko séng nasimbau dingang-Ku, ko i Sié mukukoa kebi-kebi ii. **14:11** Pangimangké si Sia, humonéu Ia nasimbau dingangi Amang dang i Amang nasimbau dingang-Ku. Arau mutingkakadio, pangimangké su apang ko séng Daku nikoa. **14:12** Mang tengadé bawéra-Ku ii: Taumata ko mangimang si Sia, sarung mukoa apang ko séng Daku nikoa, -- i sié katéwé sarung mukoa ko bedang lai nangilémbu labo -- batu'u Ia makoa sarangki Amang. **14:13** Dang lai manga apang ko dorongangi kemu su ralungu aréng-Ku, éé sarung Daku koaténg gunangi kemu, tadéau i Amang ipakawantugé ualingu Ana-é. **14:14** Manga apa lai ko dorongangi kemu, su ralungu aréng-Ku, sarung Daku koaténg." **14:15** "Kamagéngi kemu kumendagé'u Ia, i kemu sarung mupuraléngu apang parénta-Ku. **14:16** Ia sarung mudorong si Amang, dang i Sié sarung mangonggo si kemu Mutatulung baliné, ko sarung matana dingangi kemu sarang karengu'é. **14:17** I Sié éé Roké u Mawu Ruata ko sarung mulahé u kabenarangu halé u Mawu Ruata. Dunia ta makatarima i Sié, ualingu ta nakasilo arau wegangi Sié. Arawé i kemu masingka i Sié, batu'u i Sié matana dingangi kemu dang mutingkasimbau dingangi kemu. **14:18** Ia ta manentangi kemu kéré kasisi endusé. Ia sau musulé sarangki kemu. **14:19** Séng katé kadio lai témpone dunia séng ta musau makasilo si Sia. Arawé i kemu sarung makasilo si Sia. Dang ualingu Ia biahé, i kemu lai sarung mubiahé. **14:20** Kamagéng ello éé marenta, i kemu sarung masingka humonéu Ia nasimbau dingangi Amang, i kemu nasimbau dingangu Ia, dang Ia nasimbau dingangi kemu. **14:21** Taumata ko manarima u apang parénta-Ku dang muparaléngé, ko i sié kumendagé'u Ia. I Amang-Ku sarung kumendagé'u taumata ko kumendagé'u Ia. Ia lai sarung kumendagé'u taumata éé dang mulahé'u watangéng-Ku si sié." **14:22** I Yudas (baliné i Yudas Iskariot) nukibalo si Yesus, "Mawu, apa sabapé'é

Mawu mupakalahé'u watangéng-U si kami dang baliné su dunia?" **14:23** I Yesus simimbahé, "Taumata ko kumendagé'u Ia, sarung tumuhu tintiro-Ku. I Amang-Ku sarung kumendagé'i sié. I Amang dingangu Ia, sarung dumenta si sié dang matana dingangé. **14:24** Taumata ko ta kumendagé'u Ia, ta tumuhu tintiro-Ku. Tintiro ko nikaringihé'i kemu éé, baliné bou Ia, kaiso bou i Amang ko nundo i u Ia. **14:25** Kebi-kebi éé Daku ihabaré si kemu palibé Ia bedang éné dingangi kemu. **14:26** Arawé Roké u Mawu Ruata, Mutatulung ko sarung iroi i Amang su ralungu aréng-Ku, ko i Sié sarung manintirongu kebi-kebi si kemu dang mangonggo u tahendung si kemu kebi-kebi ko séng bou Raku nihabaré si kemu. **14:27** Pudaramé Raku itentang si kemu. Pudaramé wou Ia sisaku Daku ionggo si kemu. Ko Daku ionggo éé baliné kéré ko nionggo u dunia si kemu. Kumbahang mubimbang, dingang kumbahang matak. **14:28** I kemu séng nakaringihé Ia nubéra, 'Ia sarung tamai, kaiso Ia sarung dumenta sau sarangki kemu', Kamagéngi kemu kumendagé'u Ia, i kemu sarung lumiagé Ia makoa sarangki Amang, batu'u i Amang bedang nangilémbo labo bou Ia. **14:29** Ia muhabaré'u éé si kemu su orasé ii, su horo u kebi-kebi tamai éé mariadi, tadéau kamagéngu sarung mariadi, i kemu sarung mangimang. **14:30** Ia séng ta makapududato mauli lai dingangi kemu, batu'u séng témponé mangangawasangu dunia ii dumenta. Kaiso i sié takoaé kawasane si sia. **14:31** Kaiso kebi éé mang harusé mariadi tadéau dunia makapendang humonéu Ia kukendagé'i Amang dang mukukoa kalawou ko niparéntangi Amang si Sia. Ho, boété i kité matamai wou ii."

Yohanes 15

15:1 I Yesus sau nubéra, "Ia ii laésé'u angoré kahengang, dang i Amang-Ku mutatalung sasuangé. **15:2** Apang lélangé ko su laésé-Ku ko ta mubawua, potokang-é, dang apang lélangé ko pia buané, gahingang dakaluné dingang taluahéng-é tadéau wuané manamba mutingkatebung. **15:3** I kemu séng buresi ualingu tintiro ko séng nitintiro si kemu. **15:4** Katana'é pakasimbau dingang-Ku dang Ia lai mang matatana simbau dingangi kemu. Lélangé sisané ta mubua sudiluaré'u i sié matatapé su

laés'é. Kéré'e lai i kemu ketang botongé mubua, kamagéng tatapé masimbau dingang-Ku. **15:5** Ia ii laés'éu anggoré, dang i kemu kebi lélangé. Taumata ko tatapé masimbau dingang-Ku dang Ia dingangi sié, i sié sarung mubua mauli; batu'u su likudé'u Ia, i kemu ta makakoa apa. **15:6** Taumata ko ta matatapé masimbau dingang-Ku, sarung iremé musulungu manga lélang ko ta mubawua, bou éé mutingkahegu. Apang lélangé ko kéré'e komolang ipandu su putung, buhué tutungang. **15:7** Kamagéngi kemu tatapé masimbau dingang-Ku dang tatintiro-Ku matana su ralungu naungu, pudorongké si Amang apang ko ikapulungi kemu; dorongu éé sarung daringihang. **15:8** Kamagéngi kemu mubua mauli, i Amang-Ku ipakawantugé; dang dingangu kéré'e i kemu tenga-tengadé mariadi murité-Ku. **15:9** Musulung kéré i Amang kumendagé'u Ia, kéré'e lai Ia kumendagé'i kemu. Pakatatap'é i kemu mubiahé kéré taumata ko Daku ikukendagé. **15:10** Kamagéngi kemu muparaléngu apang parénta-Ku, i kemu tatapé satia su kakendagé-Ku, musulungu kéré Ia tatapé satia su kakendagé'i Amang ualingu mukukoa apang parénta-Né. **15:11** Kebi-kebi ii Daku ihabaré si kemu, tadéau daluasé-Ku tatapé éné su ralungu naungu, dang daluasé'u masuku. **15:12** Ko ii parenta-Ku: Kendagékongu simbau dingangu waliné, musulung kéré Ia kumendagé'i kemu. **15:13** Taumata ko makendagé'u manga ghawéné éé ko taumata munggunggeli u pubawiahé si siré. **15:14** I kemu ko manga ghawé-Ku, kamagéngi kemu tumuhu apang ko Daku iparénta si kemu. **15:15** Ia séng ta mukui lai si kemu ellang, batu'u ellang begangu apang ko kukoaténgu mawuné. Ia mukui si kemu ghawé, batu'u kebi ko séng Daku nikaringihé bou i Amang, séng bou Daku nihabaré si kemu. **15:16** Baliné i kemu namilé si Sia, ko Ia namilé si kemu, dang nundo i kemu paraléng tadéau pubua pakauli -- bua ko ta mawawinasa. Uté i Amang sarung mangonggo si kemu manga apang ko dorongangi kemu si Sié su ralungu aréng-Ku. **15:17** Ko ii parénta-Ku si kemu: Kendagékongu simbau dingangu waliné." **15:18** "Kamagéngi kemu ipubinsi u dunia, tahendungété humonéu Ia séng kahorokangé nipubinsi u dunia. **15:19** Kiko i kemu tutaghuanéngu dunia, dunia sarung kumendagé'i kemu kéré tataghuanéngé. Kaiso Ia séng namilé si kemu bou dunia ii, nau i kemu lai séng baliné dunia taghuangé. éé sabapé'é i kemu ipubinsi u dunia.

15:20 Tahendungété apang ko séng bou Daku nihabaré si kemu. 'Ellang ta nangilémbou labo bou mawuné.' Kamagéngi siré séng bou nupakususangu Ia, i siré lai sarung mupakususangi kemu. Kamagéngi siré mutuhu tintiro-Ku, i siré lai sarung mutuhu su tintirongi kemu. **15:21** Kebi-kebi éé sarung koaténgi siré si kemu, ualaingi kemu ko murité-Ku, batu'u i siré begangi Sié ko nundoi u Ia. **15:22** Kiko Ia ta rimenta dang ta nuhabaré'u kebi-kebi éé si siré, i siré ta nubardosa. Arawé ii i siré mang takoaé alasangé lai makapusunialé'u rosangi siré. **15:23** Taumata ko mubinsi u Ia, i sié lai mubinsi i Amang-Ku. **15:24** Kiko su taloarangi siré Ia ta nukoa manga halé ko bedang ta nikoa u taumata waliné, i siré ta narosa. Arawé orasé ii i siré séng nakasilo apang halé ko Daku nikoa, dang i siré nubinsi u Ia dang lai i Amang-Ku. **15:25** Kaiso mang séng harusé kéré'é, tadéau maganapé apang ko mabawohé su ralungu Buké u Toraté'i siré, éé ko: 'I siré mubinsi u Ia takoaé alasangé.' **15:26** Ia sarung mundoi u Mutatulung ko asalé'é bou i Amang, sarangki kemu. I Sié éé ko Roké ko sarung musaksingu kabenarangu halé'u Mawu Ruata. Kamagéngi Sié rumenta, i Sié sarung mangonngo u kesaksiangu halé u Ia. **15:27** Dang i kemu lai harusé mangonggo u kesaksiangu halé u Ia, batu'u i kemu séng tebé mududingangu Ia bedang bou tetaé.

Yohanes 16

16:1 Kebi-kebi éé Daku ipakasingka si kemu tadéau i kemu kumbahang tumalikudé. **16:2** I kemu sarung ipasebang bou manga waléng pukakaliomanéngang. Dang sarung dumenta témponé taumata ko mamaté si kemu sarung manika u i sié ko mututahamawu su Mawu Ruata. **16:3** éé kukoaténgi siré si kemu batu'u i siré bedang begangi Amang dingangu Ia. **16:4** Arawé orasé ii éé Daku ihabaré si kemu, tadéau kamagéngu éé mariadi, i kemu makatahendung humonéu Ia séng bou nuhabaré si kemu." "Halé ii ta Raku nipakasingka si kemu bedang bou tetaé, batu'u Ia bedang mududingangi kemu, **16:5** Arawé orasé ii Ia sarung tamai makoa sarangki Sié ko nundoi u Ia; dang takoaé sarang manga singkatau bou i kemu mukibalo Ia ko makoa sarang apa. **16:6** Katéwé orasé ii naungi kemu

sarung mutingkasusa, ualingu Ia nubérangu halé éé si kemu. **16:7** Arawé Ia muhabaré'u ko nuhino si kemu: Séng kapiangé si kemu, kamagéngu Ia manentang; batu'u kamagéngu Ia ta matamai, Mutatulung éé sarung ta rumenta sarangki kemu. Arawé kamagéngu Ia tamai, Ia sarung mundoi i Sié sarangki kemu. **16:8** Kamagéngi Sié marenta, i Sié sarung mupakalahé su dunia mangaléngu rosa, bou halé ko mutatahino, dang bou halé u hukumangu Mawu Ruata. **16:9** I Sié sarung mulahé humonéu ko ta mangimang si Sia éé ko dosa; **16:10** humonéu Ia nuhino, ualingu Ia makoa sarangki Amang dang i kemu séng ta sarung makasilo si Sia sau; **16:11** dang humonéu Mawu Ruata séng maneta muhukung, batu'u mangangawasang dunia ii séng nihukung. **16:12** Bedang mauli lai ko hinong Daku ihabaré si kemu, kaiso su orasé ii i kemu bedang ta makaumalé manarima. **16:13** Arawé kamagéngu Roké éé dumenta, i Sié ko mulahé u kabenarangu halé u Mawu Ruata, i Sié sarung mangaha i kemu tadéau makasingka u kalawou kabenarang. I Sié ta mududato bou watangéng-é sisané kaiso muhabaré'u apang ko séng bou nikaringihé-é, dang i Sié sarung muhabaré si kemu apang ko sarung mariadi su samuriné. **16:14** I Sié sarung mupakawantugé'u Ia, batu'u apang ko nihabaré-é si kemu, nitarima-é wou Ia. **16:15** Kebi apang ko éné si Amang éé ko Ia taghuangé. éé sabapé'é Ia muhabaré si kemu humonéu apang ko iluhabaré'u Roké si kemu, éé nitarima-é wou Ia." **16:16** "Séng katé kadio lai témponé i kemu séng ta sarung makasilo si Sia, dang lai katé kadio témponé i kemu sarung sau makasilo si Sia." **16:17** I siré pira manga murité'i Yesus naneta'é nukakiwalo i siré lawo i siré, "Ko apa maksuté'i Sié nubéra si kité: 'Katé kadio témpo lai i kemu séng sarung ta makasilo lai si Sia, dang lai katé kadio témpo i kemu sarung makasilo si Sia'? Apa lai maksuté'é dingangu: 'Ia makoa tarai sarangki Amang?'" **16:18** I siré nukibalo turusé, "Ko apa mangaléné, 'Katé kadio témpo'? I kité ta nakaena i Sié kabéranéngéngu apa!" **16:19** I Yesus masingka i siré mapulu mukibalo si Sié. Nau i Sié nubéra, "Kanini Ia nubéra, 'Katé kadio témpo, i kemu ta makasilo si Sia, dang lai katé kadio témpo i kemu sarung makasilo si Sia.' Ko éé pududaréndéhé'i kemu? **16:20** Pangimangké, i kemu sarung mumpukia dingangu mumpukasuang, kaiso dunia sarung

lumiagé. Naungi kemu sarung masusa, kaiso susangu naungu éé sarung mubalu makoa karaluasé. **16:21** Kamagéng singkatau wawiné séng marani témponé mubaruntung, pendangé mabeha, batu'u séng témponé i sié mutatahang. Arawé suapang ana éé maliu, bawiné éé séng ta makatahendung tedu'é ualingu liagaé batu'u singkatau dario kadio dimenta su dunia. **16:22** Kéré'é lai ringangi kemu: Orasé ii naungi kemu masusa, arawé Ia mang sarung sau musombangi kemu, uté i kemu sarung lumuasé; dang takoaé sarang manga singkatau ko makapangala daluasé éé bou ralungu naungu. **16:23** Su ello éé, i kemu séng mangedo lai mukibalongu manga apa si Sia. Pangimangké: Apang ko dorongangi kemu si Amang su ralungu Aréng-Ku, éé sarung ionggo i Amang si kemu. **16:24** Sarang orasé ii i kemu bedang ta nudorong manga apa su ralungu aréng-Ku. Pudorongké, uté i kemu sarung manarima, tadéau daluasé'u masuku." **16:25** "Kebi-kebi éé Raku ihabaré si kemu su ralungu pusasihing. Arawé sarung pia témponé, Ia séng ta mupaké u lai pusasihing, kaiso séng mubéra malahé si kemu bou halé i Amang. **16:26** Su témpo éé i kemu sarung mudorong si Amang su ralungu aréng-Ku; kasingka'é, Ia ta sarung mudorong bou i Amang-Ku gunangi kemu, **16:27** ualingi Amang sisané kumendagé'i kemu. I Sié kumendagé'i kemu ualingi kemu kumendagé'u Ia, dang mangimang humonéu Ia dimenta bou i Amang. **16:28** Tengadé Ia dimenta bou i Amang, dang séng dimenta su dunia. Arawé orasé ii Ia manentangu dunia sau musulé sarangki Amang." **16:29** Bou éé manga murité'i Yesus nubéra si Sié. "Ii Mawu séng nubéra malahé dang séng ta mupaké u pusasihing, **16:30** dang i kami masingka Mawu masingka u kauli'é. Séng tawahaluasé'u manga singkatau mukibalongu manga apa su Mawu. Baugu éé i kami mangimang Mawu dimenta bou Mawu Ruata." **16:31** I Yesus simimbahé si siré, "Uté i kemu séng mangimang su orasé ii?" **16:32** Tahendungé! Témponé sarung dumenta, dang mang séng marenta i kemu sarung ipukaliaésé. I kemu sarung mapulé sarang baléngu simbau-simbau dang menentangu Ia sisaku. Kaiso Ia baliné sisaku batu'u i Amang mududingangu Ia. **16:33** Kebi-kebi éé Daku ihabaré tadéau i kemu makahombang pudaramé ualingu nasimbau dingangu Ia. Su dunia i kemu sarung mutatahangu sinsara. Kaiso pakatarima'é naungu! Ia séng

nupakawata u dunia!"

Yohanes 17

17:1 Bou nubéra kéré'é i Yesus dimalingara sarang langi dingangu nubéra, "I Amang, ii séng nudatingu témponé. Pakawantugéko Ahusé'u, tadéau Ahusé'u mang lai mupakawantugé'i Amang. **17:2** I Amang séng nunggeli u kawasa su kaselahé'u taumata su Ahusé-é, tadéau i Sié mangonggo u pubawiahé kahengang dingangu kekal su apang taumata ko nionggo i Amang si Sié. **17:3** Ko ii pubawiahé kahengang dingangu kekal; tadéau taumata masingka i Amang, ko Mawu Ruata tengadé mang ketang simbau, dang i Yesus Kristus ko niroi i Amang. **17:4** Ia séng nupakawantugé'i Amang su dunia ii ko séng nungganapé halé ko nisarakangi Amang si Sia. **17:5** Amang! Pakawantugéko Ia orasé ii su tengongi Amang, dingangu kawawantugé ko Daku tutaghuanéng dingangi Amang su horo u dunia niriadi. **17:6** Ia séng nupakasingka i Amang su kalawou taumata su dunia ii ko séng nisarakangi Amang si Sia. I siré ko i Amang tataghuangé, dang i Amang séng nanarakangi siré si Sia. I siré séng timuhu bawérangi Amang. **17:7** Ii i siré séng nasingka humonéu kebi ko nisarakangi Amang si Sia asalé bou i Amang. **17:8** Séng bou Raku nihabaré si siré bawéra ko nihabaré'i Amang si Sia; dang i siré séng nanarima u éé. I siré masingka humonéu Ia ko mang tenga-tengadé dimenta bou i Amang dang i siré mangimang humonéu i Amang séng nundo i Ia. **17:9** Ia mukukaliomanéngi siré. Ia ta mukaliomanéng gunangu dunia kaiso gunangu apang taumata ko séng nisarakangi Amang si Sia, batu'u i siré ko tutaghuanéngi Amang. **17:10** Kebi apang ko Daku tutaghuanéng éé lai i Amang tataghuangé; dang kebi apang ko tutaghuanéngi Amang éé lai mang Daku tutaghuanéng. Ia ipakawantugé su taloarangi siré. **17:11** Orasé ii Ia tamai sarangki Amang. Ia séng ta matana lai su dunia; arawé i siré mang matatana su dunia. I Amang ko susi! Diagatéko i siré dingangu kawasangu aréngi Amang, aréng ko séng nigheli i Amang si Sia -- tadéau i siré masimbau, musulungi Amang dingangu Ia mang simbau. **17:12** Su témpongu Ia bedang dingangi siré, Ia séng nundiaga si siré dingangu

kawasangu aréngi Amang -- aréng ko nigheli i Amang si Sia! **17:13** Orasé ii Ia dumenta sarangki Amang. Kebi ii Daku ihabaré palibé Ia bedang éné su dunia; tadéau i siré makaiténg mapia-pia bou raluasé-Ku. **17:14** Ia séng nuhabaré si siré bawérangi Amang, dang dunia mubinsi i siré, ualingi siré baliné tutaghuanéngu dunia, musulungu Ia lai baliné dunia tataghuanagé. **17:15** Ia ta mudorong tadéau i Amang pangala si siré bou dunia ii, kaiso Ia mudorong tadéau i Amang mundiaga si siré bou ko Dalai. **17:16** Musulungu Ia baliné dunia tataghuanagé, i siré lai baliné tutaghuanéngu dunia. **17:17** Haéko i siré makoa tataghuanéngi Amang su ralungu kabenarang; bawérangi Amang éé ko kabenarang. **17:18** Kéré i Amang séng nundo i u Ia sarang dunia, kéré'é lai Ia nundo i siré sarang dunia. **17:19** Gunangi siré, Ia nanarakangu watangéng-Ku kéré ko séng tutaghuanéngi Amang sisané, tadéau i siré lai mahaé makoa tataghuanéngi Amang su ralungu kabenarang. **17:20** Baliné ketang gunangi siré Ia mukaliomanéng. Ia lai mang mukukaliomanéng gunangu kalawou taumata ko mangimang si Sié bou kesaksingi siré ii. **17:21** Ia mudorong, si Amang, tadéau i siré kebi makoa simbau, kéré i Amang nasimbau dingang-Ku, dang Ia dingangi Amang. Malowoko i siré makoa simbau dingangi Kité tadéau dunia mangimang humonéu ko i Amang nundo i u Ia. **17:22** Ia séng nangonggo si siré kawawantugé ko niongo i Amang si Sia, tadéau i siré makoa simbau, musulungi Kité lai simbau; **17:23** Ia dingangi siré, dang i Amang dingangu Ia; tadéau i siré tenga-tengadé masimbau. Uté dunia sarung masingka humonéu i Amang nundo i u Ia, dang humonéu i Amang kumendagé'i siré musulungi Amang kumendagé'u Ia. **17:24** Amang, Ia mapulu tadéau i siré, ko nisarakangi Amang si Sia, mang éné dingang su tampa-Ku tadéau i siré makasilo kawawantugé-Ku; kawawantugé ko nigheli i Amang si Sia, baugu i Amang kimendagé'u Ia su horo u dunia niriadi. **17:25** I Amang ko maadilé! Dunia ta nakakirala si Amang, arawé Ia masingka i Amang; dang apang taumata ii masingka humonéu i Amang nundo i u Ia. **17:26** Ia séng nupakasingka u aréngi Amang si siré; dang éé mang turusé Daku kukoaténg, tadéau kakendagé'i Amang si Sia matatana tatapé su ralungu naungi siré dang Ia masimbau dingangi siré."

Yohanes 18

18:1 Nasué i Yesus bou nukaliomanéng kéré'é, i Sié dingangu manga murité-é tamai nakoa sarang simbekangu Salu u Kidron. Pai séé pia simbau tamang, dang i Yesus dingangu manga murité-é simu su ralungu tamang éé. **18:2** I Yudas taumata mututingkai éé, masingka u tampa éé; batu'u i Yesus séng masau mukomolé séé dingangu manga murité-é. **18:3** Uté i Yudas tamai nakoa sarang tampa éé dang nubawa tentarangu Romawi simpasukang dingangu pirang katau mundariaga Baléngu Mawu ko niroi u manga mawu imam dingangu manga tau Farisi. I siré nahia u sanjata, solo dingangu ghasa. **18:4** I Yesus séng masingka u kebi ko sarung mariadi su awa-é. Nau i Sié nundani manga taumata éé dingangu nukibalo, "I sai dudéakéngi kemu?" **18:5** Nisimbahé'i siré, "I Yesus tau Nazaret." Angkungi Yesus, "Ko Ia i Sié." I Yudas dudarisi ndai séé dingangi siré. **18:6** Suapangi Yesus bou nubéra si siré, "Ko Ia i Sie," i siré kebi simoho bou éé nawanting su tana. **18:7** I Yesus sau nukibalo sinsulé si siré, "Ko i sai dudéakéngi kemu?" Nisimbahé'i siré, "I Yesus tau Nazaret." **18:8** Angkungi Yesus, "Ia séng bou nuhabaré si kemu ko Ia i Sié. Dang kamagéng ko mang Ia dudéakengi kemu, dako'é patamai i siré waliné ii." (**18:9** Dingangu bou nubéra kéré'é, naganapé apang ko su horo'é séng bou niwérangi Yesus: "Amang, bou manga taumata ko séng nisarakangi Amang si Sia, takoaé sarang manga singkatau ko nailang.") **18:10** I Simon Petrus ko pia péda mabawawa, nanawu pédané bou éé namili ellangu imam labo sarang tuliné kuanéng nasahing. Aréngu ellang éé i Malkus. **18:11** Uté i Yesus nubéra si Petrus, "Taho'é sau pédanu su ralungu homané! Apa su pangangenanu Ia ta sarung manginung panganginumangu sinsara ko ionngo i Amang si Sia?" **18:12** Bou éé manga tentarangu Romawi dingangu komandangi siré dang apang mundariaga u tau Yahudi nanamé dingang nuhapusé si Yesus. **18:13** Horo i Yesus niwawa i siré sarang tengongi Hanas, i émpongi Kayafas. I Kayafas éé ko imam labo su taung éé. **18:14** Dang i sié séng bou nubéra su manga mangangawasangu Yahudi mapiang singkatau maté gunangu kalawou kawanua. **18:15** I Simon Petrus dingangu singkatau murité baliné nutuhu si Yesus. Imam

labo masingka u murité simbau ii; nau i sié timuhu simu dingangi Yesus sarang delahé'u waléngu imam labo, **18:16** arawé i Petrus nangampalé su likudé'é su mohongu tukadé. Bou éé murité éé simebang sarang likudé'é dingang nududatongu pelayang bawiné ko mundudiaga tukadé bou éé nubawa si Petrus simu sarang dalungé. **18:17** Pelayang bawiné éé nubéra si Petrus, "Ei balinébé i kau lai simbau tumatuhu u taumata éé?" "Baliné," angkungi Petrus. **18:18** Su témpo éé natarang dunia mateno, nau manga pelayang dingangu manga mundariaga nundiko putung numpudarang séé. I Petrus tamai lai dimarisi nundarang dingangi siré. **18:19** Imam labo nukiwalo si Yesus halé u manga murité-é dingangu halé u tintiro-Né. **18:20** I Yesus simimbahé, "Ia sintinia mang mududato malahé su tengongu lawo. Sintinia Ia mumanintiro su manga walé pukakaliomanéngang dingang su Waléngu Mawu Ruata, tanpa u tau Yahudi ko biasané mukomolé. Ta manga sinsulé Ia mamuningu manga apa ko hinong Daku iwéra. **18:21** Nau ko apawé sabapé'é i Tuang mukiwalo si Sia? Mangkaté pukibalo si siré ko séng bou nakaringihé si Sia nanintiro. Séng nalahé i siré kebi masingka u apang ko Daku niwéra." **18:22** Suapangi Yesus nubéra kéré'e singkatau mundariaga séé dingang namalédé si Sié dang nubéra, "I Kau bahani nubéra kéré'é su imam labo!" **18:23** I Yesus simimbahé, "Kamagéng Ia nusalawérangu manga apa, uliko sia apa nusala! Arawé kamagéng ko Daku niwéra éé mang tengadé, apawé sabapé'é i kau namalédé si Sia?" **18:24** Bou éé i Hanas nangoro taumata pubawa si Yesus hapuhapusé sarang koa i Imam Kayafas. **18:25** I Simon Petrus mang lai bedang dudarisi kapundarangé séé. Apang taumata kebi nubéra si sié, "Balinébé i kau lai simbau tumatuhu u taumata éé?" Kaiso i Petrus nusunialé, angkungé, "Baliné!" **18:26** Singkatau ellangu imam labo, ko egé u tau ko tuliné nisahingi Petrus, nubéra, "I kau begangu ia séng nakasilo si kau su tamang éé mududingangi Sié?" **18:27** Bou éé i Petrus sau nusunialé, "Tala," -- dang nupasé su orasé éé manu kimuku. **18:28** Bedang maluka-lukadé i siré nubawa si Yesus bou waléngi Kayafas sarang istanangu gubernur. Taumatang Yahudi sisané ta simu su istana, musintangu i siré malamuhu kéré su atorangu agama, batu'u i siré mapulu tumuhu kumang kangu Paska. **18:29** Baugé éé i Pilatus simebang nako

sarangki siré dingangu nukibalo, "Apa kaberatangi kemu su taumata ii?" **18:30** I siré simimbahé, "Andéné i Sié ta nusala, i kami ta mubawa i Sié sarangki Bapak Gubernur." **18:31** I Pilatus nubéra si siré, "Ala'é i Sié dingang hukungké! Sié tumuhu atorangi kemu!" Kaiso manga taumatang Yahudi éé i siré simimbahé, "I kami ta wotongé muhukungu taumata pakapaté." (**18:32** Ii nariadi tadéau maganapé apang ko niwérangi Yesus bou halé u kakakoa'é i Sié sarung maté.) **18:33** I Pilatus nusau simu su ralungu istana dingang nukui si Yesus bou éé nukiwalo, "Uadé ko i Kau datungu tau Yahudi?" **18:34** I Yesus simimbahé, "Apa ii ko kakiwalonu sisanu arau pia manga taumata waliné ko séng bou nuhabaré si kau bou halé u Ia?" **18:35** I Pilatus simimbahé, "Apa su naung-U ia ii ko tau Yahudi? Ko nanarakangi Kau si sia éé ko kawanua-Nu sisanu dingangu kalawou manga mawu imam. Ko apa niko-U?" **18:36** I Yesus nubéra, "Kararatuang-Ku baliné bou dunia ii. Kiko kararatuang-Ku mang tengadé bou dunia ii, nau apang taumata-Ku kebi kumanoa tadéau Ia kumbahang isarakang su mangangawasangu Yahudi. Kaiso tengadé kararatuang-Ku baliné bou dunia ii!" **18:37** Uté i Pilatus nukibalo si Sié, "Kamagéng kéré'é i Kau ko datu?" I Yesus simimbahé, "Ko i kau nubérangu Ia ii datu. Ia nipuhana dang dimenta su dunia ii ketang simbau maksuté'é, éé ko musaksingu kabenarang. Taumata ko asalé bou kabenarang éé mudaringihé si Sia." **18:38** I Pilatus nukiwalo si Sié, "Ko apa mangaléné kabenarang?" Bou éé i Pilatus nusau simebang bou ralungu istana dingang nubéra su apang tau Yahudi, "Ia ta nakaréa sala dio'é manga simbau si Sié. **18:39** Kaiso tumuhu kabiasangi kemu, su Ellongu Paska sintinia ia harusé mamelo u singkatau taumatang tahanang. I kemu mapulu tadéau ia mamelo u ratungu tau Yahudi gunangi kemu?" **18:40** I siré simimbahé lau u kaenggahé'é, "Tala, kumbahangi Sié, kaiso i Barabas!" (I Barabas ko singkatau tahahampasé.)

Yohanes 19

19:1 Bou éé i Pilatus simu buhué nangoro taumata puluwagé si Yesus.

19:2 I siré manga tentara nukoa simbau makota bou larangu kalu, buhué

nitaka su tembo i Yesus. Bou éé i Sié nilohokangi siré juba ungu, **19:3** bou éé pira-pira nsulé i siré tamai dimani si Sié dingang kabérané, "Kaumburé datungu tau Yahudi!" Bou éé siré naméru si Sié. **19:4** Bou éé i Pilatus nusau simebang sinsulé dingang nubéra su taumata mauli éé, "Tehungété! Ia mupasebangi Sié sarangki kemu, tadéau i kemu masingka ia mang ta nakaréa sala dio'é manga simbau si Sié." **19:5** Uté i Yesus simebang dingangu makota-Né larang dang dingangu juba ungu. I Pilatus nubéra si siré, "Tehungété taumata éé." **19:6** Suapangu manga mawu imam dingangu manga mundariaga éé nakasilo si Yesus, i siré nunggalu, "Gantongké i Sié! Gantongké i Sié!" I Pilatus nubéra si siré, "Ala'é i Sié, dang gantongkéngi kemu, ia ta nakaréa sala dio'é manga simbau si Sié." **19:7** Apang taumatang Yahudi éé simimbahé, "Tumuhu atorangi kami, i Sié harusé ihukung pakapaté batu'u i Sié nangakungu watangéng-é Ahusé'u Mawu Ruata." **19:8** Suapangi Pilatus nakaringihé si siré nubéra kéré'é i sié kasaunéng nataku. **19:9** Uté i sié nusau simu su ralungu istana dang suapangi Yesus nipasu sarang dalungé, i Pilatus nukiwalo si Sié, "Asalé'u wou apa?" Kaiso i Yesus ta simimbahé. **19:10** Nau i Pilatus sau nubéra, "I kau madidi mududato ringanku? Kasingka'é, ia pia kawasaku muliungi Kau, dang kawasa munggantongi Kau!" **19:11** I Yesus simimbahé, "Kamagéng Mawu Ruata ta munggeli u kawasa éé si kau, i kau mang takoaé kawasa sarang kadio si Sia. Ualingu éé taumata ko nanarakangu Ia si kau, nangilémbu labo dosané bou i kau." **19:12** Suapangi Pilatus nakaringihé éé, i sié mududéa sarang tadéau mamelo i Yesus. Kaiso apang tau Yahudi mumaenggahé, "Kamagéngi Tuang mamelo i Sié, i Tuang baliné dingangi Kaisar! Taumata ko mangakungu watangéngé ratu, éé ko musungi Kaisar!" **19:13** Suapangi Pilatus nakaringihé manga wawéra éé i sié nubawa si Yesus pasebang bou éé i sié naiang su kadérangu pengadilang su tanpa ko isusego Lanté Watu. (Su wérangu Ibrani aréngé Gabata.) **19:14** Su témpo éé séng maraning pukulé mapulo dua kaliha'é, ello su horo u Ellongu Paska. I Pilatus nubéra su manga taumata éé, "Ii datunu!" **19:15** I siré mumaenggahé, "Pat'é i Sié! Pat'é i Sié! Gantongké i Sié!" I Pilatus nukiwalo, "Apa ko ia harusé punggantong datungi kemu?" Manga mawu imam simimbahé, "Ketangi Kaisar datungi kami!" **19:16**

Uté i Pilatus nanarakangi Yesus si siré pakighantong. I siré nangala si Yesus, bou éé nubawa si Sié tamai. **19:17** I Yesus simebang mumamasang kalu koroisé-é sisané sarang tanpa isusego, "Tanpa u Rarang Tembo". (Su wérang Ibrani isusego Golgota.) **19:18** Dasi séé i Sié nighantong. Nuhindo i Sié pia lai duang katau waliné nighantong; singkatau su kuihi, singkatau su kuanéng dang i Yesus su tarora'é. **19:19** I Pilatus nangoro putaingu wohé ii su koroisé'i Yesus: "I Yesus bou Nazaret, Datung tau Yahudi." **19:20** Mauli tau Yahudi nubasa wohé éé, batu'u tanpa i Yesus nighantong éé marangu soa. Bawéra éé niwohé su wérang Ibrani, Latin dingangu Yunani. **19:21** Manga mawu imam nubéra si Pilatus "Aribé wohé 'Datung tau Yahudi', kaiso bohé'é, 'Taumata ii nubéra, Ia Datung tau Yahudi.'" **19:22** Kaiso i Pilatus simimbahé, "Ko séng Daku niwohé, tatapé'é kabawohé." **19:23** Suapangu manga tentara éé bou nunggantongi Yesus, i siré nangala pakéang-é. Pakéangi éé nipahia epa: pusingkatau nakaréa pusimbahagéang. I siré nangala lai juba- Né. Juba éé takoaé ghaghépé'é -- nisala bou rasi sarang bawa. **19:24** Manga tentara éé kabérané i siré lawo i siré, "Juba ii kumbahang papotokangi kité. Mahié iundingi kité panantukangi sai ko makaréa." Halé éé nariadi tadéau maganapé apang ko kabawohé su Buké Susi, éé ko: "I siré nupapahia u pakéang-Ku, dingang nangundingu juba-Ku." Dang tengadé manga tentara éé numpukoa kéré'é. **19:25** Su reduhé'u kalu koroise'i Yesus pia i mamangi Yesus, ana u singkataungi mama-Né wawiné, i Maria kawingi Kleopas, dingangi Maria Magdalena dudarisi. **19:26** Suapangi Yesus nakasilo si mama-Né dingang murité ko ikukendagé-é dudarisi séé, i Sié nubéra si mama-Né, "Inang, ndai éé ana u." **19:27** Bou éé i Yesus nubéra su murité-é éé, "Ndai éé i mamanu." Naneta mangkéng bou éé murité éé nanarima i mamangi Yesus natana su waléné. **19:28** I Yesus masingka humonéu orasé ii kebi-kebi séng naganapé, dang tadéau apang ko kahawohé su ralungu Buké Susi mang mariadi. I Sié nubéra, "Ia narou." **19:29** Séé pia bohosé simbau napéné u lohong anggoré mahaisé. Nau pia bunga huso simbau nilaéhé su ralungu anggoré éé, dingang nituhé su watangu lintuwu simbua, buhué nitogoré su wiwihé'i Yesus. **19:30** I Yesus nanémang anggoré éé bou éé nubéra, "Séng naganapé!" Bou éé i Sié

nangangu u tembo-é dingang namalusé singongo-Né. **19:31** Apang mangangawasangu Yahudi ta mapulu manga mayaté'u taumata nighantong éé iwala magaghantong su kalu koroisé su ellong Sabaté, nangilémbo ellong Sabaté sinsulé ii ko ello niaréng kéré Ello labo. Ualingu ellong punggaghantongi Yesus natarang su horo u ellong Sabaté éé, nau i siré tau Yahudi naghelé si Pilatus namedi laédé'i siré apang taumata ko nighantong dingang mupalintu u mayaté'i siré éé bou kalu koroisé. **19:32** Uté manga tetntara éé tamai dang kahorokangé namedi laédé'i radua ko nighantong dingangi Yesus. **19:33** Suapangi siré nudatingi Yesus, i siré nakasilo i Yesus séng naté. Nau i siré séng ta namedi laédé-é. **19:34** Kaiso singkatau bou taloarangu manga tentara éé nanusu sundihangi Yesus dingangu raléang; dang singkakonda nusoang daha dingangu aké. **19:35** Taumata ko nakasilo hala halé ko nariadi éé,ko i sié makoa mulahabaré'u halé éé, tadéau i kemu mangimang. Dang habaré'é éé mang tengadé, dang i sié masingka humonéu éé nuhino. **19:36** Halé éé nariadi tadéau maganapé apang ko kabawohé su ralungu Buké Susi, ko kabawéra, "Takoaré sarang simbua bou ruhi-Né sarung papeding". **19:37** Su ralungu Buké Susi lai mabawohé: "I siré sarung makasilo si Sié ko séng niteka i siré." **19:38** Bou éé i Yusuf bou Arimatea nudorong si Pilatus tadéau i sié mangala mayaté'i Yesus. (I Yusuf ko mang lai tumatuhu si Yesus ko bedang ta mututingkalahé, batu'u i sié matak u manga mangangawasangu Yahudi.) I Pilatus nupakawalangi sié, nau i sié tamai nangala mayaté'i Yesus. **19:39** I Nikodemuis, ko lena u horo bou simongo hebi sarangki Yesus, tamai lai dingangi Yusuf. I Nikodemus nubawa manga rampa mur dingangu gaharu -- luenang kebi-kebi manga telu mpulo su kiloné. **19:40** I radua nangala mayaté'i Yesus buhué nipikungu héka sapu singkapikung dingangu rampa mawengi éé tumuhu adaté'u pundalebingu tau Yahudi. **19:41** Su tampa i Yesus nighantong pia simbau tamang. Su ralungu tamang éé pia kubulé buhu simbau, ko bedang ta nipulebingangu taumata. **19:42** Ualingu kubulé éé marani, dang séng marani maneta u ellong Sabaté uté i siré manampa i Yesus séé.

20:1 Bedang masunaubé, su malukadé'u Misa, i Maria Magdaléna tamai nako sarang kubulé. I sié nakasilo batu laheping kubulé séng naénso bou mohongu kubulé. **20:2** Nau i sié timalang nudéa si Simon Petrus dingang murité ko ikukendagé'i Yesus, dingang nubéra si siré, "Mawu séng niala bou kubulé, dang ia bega mensang su apa i Sié nipelo." **20:3** Bou éé i Petrus dingangu murité baliné éé nako sarang kubulé. **20:4** I radua katalangé, kaiso murité baliné éé nangilémbo masahawu bou i Petrus, dang i sié nudating horo su kubulé. **20:5** I sié nukalingaédé sarang dalungu kubulé dingang nakasilo héka papikung éé pelo-pelo séé, kaiso i sié ta simu. **20:6** I Simon Petrus nakatuhu bou likudé'é, bou éé turusé simu sarang dalungu kubulé éé. I sié nakasilo héka papikung éé kapapelo ndai séé, **20:7** arawé héka ko malaiki su tembo i Yesus séng tadié'é su reduhé'é kaiso madarulung sisané. **20:8** Bou éé murité ko nudating horo su kubulé, simu lai. I sié nakasilo dingang nangimang. (**20:9** Sarang témpo éé i siré mang bedang ta nakaena apa ko mabawohé su ralungu Buké Susi humonéu i Sié harusé mubangung bou papaté.) **20:10** Bou éé manga murité'i Yesus éé napulé. **20:11** I Maria Magdalena dudarisi kakia'é su tengongu kubulé. Bedang kakia'é, i sié nukalingaédé sarang dalungu kubulé, **20:12** bou éé nakasilo malaikaté darua dingangu pakéang mawira. I radua éé mumaiang su lena u tampa u mayaté'i Yesus, singkatau su lena u tembo-é, dang singkatau lai su lena u laédé-é. **20:13** Manga malaikaté éé nukibalo, "Ibu, apa makakia?" I Maria simimbahé, "Mawuku séng pia ko nangala, dang ia bega mensang i Sié nipelo su apa." **20:14** Suapang bou nubéra kéré'é, i sié nubihu sarang likudé dang nakasilo si Yesus dudarisi ndai séé. Kaiso i sié wegangu éé ko i Yesus. **20:15** I Yesus nukibalo si sié, "Ibu, apa makakia? Ibu kadéa'é si sai?" I Maria manika éé ko mulahalé su tamang, nau i sié nubéra, "Pak, kamagéngi Bapak nangalingi Sié bou ii, tulongko habaré si sia su apa i Bapak namelo i Sié, tadéau ia makapangala si Sié." **20:16** I Yesus nubéra si sié, "Maria!" I Maria nubihu si Yesus bou éé nubéra su wérang Ibrani, "Rabuni!" (Mangaléné "Guru".) **20:17** I Yesus nubéra si sié, "Kumbahang manuhung si Sia," "Batu'u Ia bedang ta natarai sarangki Amang. Kaiso tamaiko kakoa sarang manga ana u simbau-Ku, dang puhabaré si siré ko ii Ia makoa sarangki Amang-Ku dingangi

Amangu, Mawu Ruata-Ku dingangu Mawu Ruatanu." **20:18** Uté i Maria tamai nuhabaré su manga murité'i Yesus ko i sié séng nakasilo Mawu dang Mawu séng bou nuhabaré'u kebi- kebi éé si sié. **20:19** Su Misa éé lai, suapang séng nahebi, manga murité'i Yesus mukukomolé su walé simbau tukadé kebi masikunsi-kunsi, batu'u i siré matakú su manga mangangawasangu Yahudi. Singkilendiu i Yesus nasongo dingang dimarisi su tarora i siré dingang nubéra, "Salamaté si kemu." **20:20** Bou nubéra kéré'é, i Sié namasialangu lima-Né dingangu sundihang-é si siré. Su témpongu nakasilo Mawu i siré mangkaté kaliagé. **20:21** Bou éé i Yesus sau nubéra sinsulé si siré, "Salamaté si kemu. Kéré i Amang séng nundoi u Ia, kéré'é lai Ia sarung mundoi i kemu." **20:22** Bou éé i Sié nutiu u singongo-Né si siré dingang nubéra, "Tarimako Roké u Mawu Ruata. **20:23** Kamagéngi kemu mangonggo u ampungé su rosangu manga singkatau, uté Mawu Ruata mang lai mangonggo u ampungé si sié. Kamagéngi kemu ta mangonggo u ampungé su rosangu manga singkatau, uté Mawu Ruata mang lai ta mangonggo u ampungé si sié." **20:24** I Tomas (ko isusego si "Ana Hindua"), singkatau bou i siré mapulo dua murité'i Yesus, tadié'é ringangi siré waliné su témpongi Yesus dimenta. **20:25** Uté manga murité'i Yesus baliné nubéra si Tomas, "I kami séng nakasilo Mawu!" Kaiso i Tomas simimbahé, "Kamagéngu ia bedang ta makasilo lena u paku su lima-Né, dang bedang ta muloho u talimedoku ii su lena u paku éé dingang bedang ta muloho limaku su sundihang-é, ia mang bedang ta mapulu mangimang sarang kadio- dio." **20:26** Singkamisa wou éé manga murité'i Yesus sau éné su tampa éé. dang i Tomas lai naéné dingang. Apang tukadé kebi masikunsi-kunsi. Kaiso i Yesus dimenta dang dimarisi su tarora i siré, dingangu nubéra, "Salamaté si kemu." **20:27** Bou éé i Yesus nubéra si Tomas, "Tehungété lima-Ku, dingangu loho'é talimedonu sii. Togor'é limanu dang leho'é su sundihang-Ku. Kumbahang bedangu lai mubimbang, kaiso pangimangké!" **20:28** I Tomas nubéra si Yesus, "O Mawuku dingangu Ruataku!" **20:29** Uté i Yesus nubéra si sié, "Ualingi kau nakasilo si Sia uté i kau nangimang? Kasasalamaté su taumata ko mangimang maningu i sié ta makasilo si Sia!" **20:30** Bedang lai mauli manga tanda hérang baliné ko nikoa i Yesus su tengongu manga

murité-é, kaiso séng ta nikawohé su ralungu buké ii. **20:31** Arawé kebi ii niwohé, tadéau i kemu mangimang. humonéu i Yesus ko Datung Salamaté, Ahusé'u Mawu Ruata, dang ualingu mangimang si Sié, i kemu makahombang pubawiahé.

Yohanes 21

21:1 Bou éé i Yesus nutimpasilongu watangéng-é sau sinsulé su manga murité-é su Ranong Tiberias. éé ko nariadi kéré ii: **21:2** Pia su sihello i Simon Petrus, i Tomas ko isusego si Ana Hindua, i Natanael bou Kana su Galilea, manga ana i Zebedeus dang dingangi radua murité'i Yesus baliné, mukukomolé. **21:3** I Simon Petrus nuhabaré si siré manga ringangé waliné, "Ia néng masasaé mudéa kina." Angkungi siré nubéra si sié, "I kami masasaé dingang." Uté nasasa'é i siré simaké su sakaéng. Kaiso sihebi mati watu éé i siré ta nakaeba apa. **21:4** Su témpong matangelo maneta mawedésé, singkakela i Yesus dudarisi dala su apéng, kaiso i siré mang ta nakakirala i Sié éé ko i Yesus. **21:5** I Yesus nubéra si siré, "Manga ana, pia kina si kemu éé?" Nisimbahé'i siré, "Takoáé." **21:6** I Yesus nubéra si siré, "Deméko soma i kemu pai su kuanéngu sakaéng, i kemu sarung makaala kina." Bou éé soma éé niremé i siré tamai, arawé hinsangu kauli kina su ralungé, i siré ta nakatanggong sau namoléng mahi. **21:7** Murité ko ikukendagé'i Yesus nuhabaré si Petrus, "Mawu dala éé!" Suapangi Simon Petrus nakaringihé humonéu dala éé ko Mawu, i sié dingang nuloho u laku'é (batu'u i sié takoáé laku'é) buhué timumpa su sasi. **21:8** Manga murité baliné nutuhu tarai su sakaéng sarang dulungé apidé kapamoléngé soma ko natihubé'u kina. I siré ta tumaniu malaudé bou rulungé, patéhang ketangu manga mahasu su météré. **21:9** Suapangi siré natumpa wou sakaéng, i siré nakasilo pia tetuhé'u putung ndai séé dang pia kina dingangu boroté timbo- timbo su wowoné. **21:10** I Yesus nubéra si siré, "Kenang pubawa mahi kina manga pirang bua ko buhué naala si kemu." **21:11** I Simon Petrus simaké su sakaéng, buhué namoléng soma'é sarang dulungé. Soma éé napéné u kina dalabo; kebi-kebi mahasu lima mpulo telu su wuané kauli'é. Dang maningu kéré'é kauli'é, soma éé mang

ta naghedé. **21:12** I Yesus nubéra si siré, "Mahié mameda." Takoaé sarang manga singkatau bou manga murité-é ko bahani mukibalo, "I Bapak ii ko i sai?" **21:13** Bou éé i Yesus nutingkaraningi siré, nangala boroté éé, dingang nunggli u éé si siré. Kéré'é lai nikoá-é dingangu kina éé. **21:14** Ii katelung suléné i Yesus nutimpasilongu awa-é su manga murité-é suapangu i Sié nipubangung bou papaté. **21:15** Suapangi siré bou kimang, i Yesus nubéra si Simon Petrus, "Simon ana i Yona, apa i kau kumendagé'u Ia bedang nangilémbu bou i siré ii kumendagé'u Ia?" I Petrus simimbahé, "Téngadé, Mawu," "Mawu masingka ia kumendagé'u Mawu." I Yesus nubéra si sié, "Talungété manga ana u domba-Ku." **21:16** Su karuang suléné i Yesus nukibalo si sié, "Simon ana i Yona, apa i kau kumendagé'u Ia?" I Petrus simimbahé, "Tengadé, Mawu," "Mawu masingka ia kuemdangé'u Mawu." I Yesus nubéra si sié, "Talungété manga ana u domba- Ku." **21:17** Su katelung suléné i Yesus sau nukibalo si sié, "Simon ana i Yona, apa i kau kumendagé'u Ia?" I Petrus nasusa naungé batu'u i Yesus séng telung sulé nukibalo si sié. Uté i Petrus sau simimbahé, "Mawu, Mawu masingka u kalawo'é. Mawu masingka ia kumendagé'u Mawu!" Bou éé i Yesus nubéra si sié, "Talungété manga domba-Ku. **21:18** Mang nuhino wawéra-Ku ii: Su témpongi kau bedang manguda, i kau sisanu mangiki kaluwaéngu, dang dumaléng mudatingu apa mubatu kapulunu. Kaiso kamagéngi kau séng ndai mutingkagurang, i kau sarung manogoré'u limanu, dang taumata waliné mangiki i kau dang mamaming si kau sarang mudatingu manga apa ko ta ikapulunu raléngang." (**21:19** Dingangu manga wawéra éé i Yesus mupakalahé u kéré apa sarung i Petrus maté mupakawantugé'u Mawu Ruata.) Bou éé i Yesus nubéra si Petrus, "Tuhu'é si Sia!" **21:20** Su témpongi Petrus nubihu, i sié nakasilo murité ko ikukendagé'i Yesus pai su likude'é. (Ko i sié témpongi siré kakangé mumaiang su reduhé'i Yesus dingang ko nukibalo si Sié, "Mawu, ko i sai mutingkai su Mawu?") **21:21** Nakasilo si sié, i Petrus dingang nukiwalo si Yesus, "Mawu kéré apa dingangi sié ii?" **21:22** I Yesus simimbahé, "Andéné Ia mapulu i sié pakatana biahé sarang Ia dumenta, éé baliné urusangu. Kaiso i kau mahié putuhu si Sia!" **21:23** Uté nakaésé habaré su taloarangu manga murité'i Yesus uadé murité éé séng ta

maté. Sumbalié i Yesus ta nubérangu murité éé séng ta maté, kaiso:
"Andéné Ia mapulu i sié pakatana biahé sarang Ia dumenta, éé baliné
urusangu." **21:24** I sié murité ko séng nangonggo u kesaksiangu halé ko
séng nariadi ii. Ko i sié lai séng namohé u éé. Dang i kité masingka
humonéu apang ko séng niwérané éé nuhino. **21:25** Bedang mauli lai halé
ko séng nikoa i Yesus. Andéné kebi-kebi iwohé pusimbau-simbau, su
pendangku séng ta mukiong tanpa su kaselahé'u dunia ii pulurangéngu
apang buké ko sarung iwohé éé.

Bekéngu Manga Rasulé 1

1:1 Teopilus ko mapia naung, Su ralungu bukéku kahimotongangé séng bou raku nitualagé kebi apang ko niko dingang nitintirongi Yesus mangkéng bedang bou i Sié naneta u pulahalé-é, **1:2** nudating sarang ellongu i Sié napua sarang sorga. Su horo u i Sié napua sarang sorga, dingangu kawasangu Roké u Mawu Ruata i Sié nangonggo u tatulada su manga rasulé-é ko nikapilé. **1:3** Samuringu i Sié bou naté, salamangu epau pulo su elloné i Sié masau mutimpasilo malahé-lahé su manga rasulé éé ko mululahé u humonéu mang tenga-tengadé i Sié wiahé. I siré nakasilo si Sié, dang i Sié nududato ringangi siré bou halé u kéré apa Mawu Ruata sarung mamarénta kéré Ratu. **1:4** Dang su témpongi Sié mukukomolé dingangi siré, **1:5** Batu'u i Yohanes mundéno taumata dingangu aké, arawé su ralungu pirang ello lai i kemu sarung dénongu Roké u Mawu Ruata." **1:6** Su témpongu manga rasulé mukukomolé dingangi Yesus, i siré nukibalo si Sié, "Mawu, apa i Kau mapulu su orasé ii musau mupararisi u Pamaréntahangu kawanuang Israel?" **1:7** I Yesus simimbahé, "I Amang-Ku sisané sarung manantu u elloné dingangu témponé. Tawahaluasé'u i kemu masingka u éé, batu'u éé ko haké i Amang. **1:8** Arawé i kemu sarung makatarima u kawasa, kamagéngu Roké u Mawu Ruata séng matentung si kemu. Dang i kemu kebi sarung makoa saksi baugu Ia su Yerusalem, su kaselahé'u Yudéa, su Samaria, dang sarang mudatingu pondolé'u dunia." **1:9** Suapangi Yesus bou nubéra kéré'é, i Sié napua sarang sorga tutehungangi siré, dang pia binawa nuheping si Sié bou matangi siré. **1:10** Sutémpong i siré bedang dudalingara katehungé sarang langi, su témpongi Yesus kukapua'é, singkilendi u pia duang katau dingangu pakéangé mawira dudarisi su reduhé'i siré. **1:11** "Hei, i kemu apang tau Galilea," angkungi radua, "Apa sabapé'é i kemu mangkaté ketang dudarisi séé mututehung tarai sarang langi? I Yesus ko tutehungang tarai napua sarang sorga su tengongi kemu éé, sarung sau dumenta kéréwé lai ko nikasilongi kemu kanini." **1:12** Bou éé manga rasulé éé nusulé sau sarang Yerusalem bou Wuludé'u Zaitun. Buludé éé luenang manga singkilo karauné bou Yerusalem. **1:13** Su Yerusalem i siré nako sarang balé

pupanumpangengi siré, bou éé tarai nawi sarang kamaré su wowoné. Manga rasulé éé, ko i Petrus dingangi Yohanes, i Yakobus dingangi Andreas, i Filipus dingangi Tomas, i Bartolemeus dingangi Matius, i Yakobus ana i Alfeus, i Simon tau Zelot dang i Yudas ana i Yakobus; **1:14** kebi-kebi sintinia dingangu singkanaung mukomolé mukaliomanéng. I siré mukaliomanéng dingangu manga apang bawiné dingangu lai i Maria mamangi Yesus, dang dingangu apang ana u singkataungi Yesus. **1:15** Pia su sihello, su témpongi siré mukukomolé -- luenang pia manga mahasu dua mpulo su katauné ko naéné -- i Petrus dimarisi nubéra. I sié nubéra, **1:16** "Manga ana u simbau! Apang ko kabawohé su ralungu Buké susi éé mang harusé mariadi. Horo bou pulahalé i Daud, Roké u Mawu Ruata séng nupakasingka u halé i Yudas, pangaha u apang taumata ko manamé si Yesus. **1:17** I Yudas éé ko singkatau bou i kité, dang i sié lai séng nipilé tadéau puhalé singkahalé dingangi kité." (**1:18** I Yudas ii séng nakaréa tana ko nipulebingangé bou luangu tingkai'é ralai. I sié naté nanawo tiangé napesu sarang dalohong tinainé nasué simebang. **1:19** Kebi apang taumata ko mumatana su Yerusalem masingka u halé éé. éé sabapé'é su ralungu wérangi siré, tana éé nisego i siré Akeldama, mangaléné, 'Tana Raha'.) **1:20** "Baugu su ralungu buké u Mazmur pia kabawohé kéré ii, 'Balaété kararémasé tanpa katatanakéngé; kumbahang pia manga singkatau matana su ralungé.' Pia lai mabawohé kéré ii, 'Balaété kakaianéngé pakiala su taumata waliné.' **1:21-22** Baugu éé, mang harusé pia singkatau mutuhu dingangi kité makoa saksingu Mawu Yesus ko séng sau nubiahé bou papaté. I sié harusé singkatau ko bou taloarangu apang taumata ko sintinia mududingangi kité su témpongi kité katuhu'é su Mawu Yesus sarang mudatingu manga apa, bedang boi i Yohanes naneta u pundaréno **1:23** Nau apang taumata ndai séé nangusulé'u ruang katau, simbau i Yusuf ko isusego lai si Barsabas (i sié lai isusego si Yustus) dingangi Matias. **1:24-25** Bou éé i siré nukaliomanéng. I siré nubéra, "Mawu, i Kau masingka u dalohong naungu apang taumata, i Yudas séng nanawo bou pangkaté kéré rasulé dang séng naté. Nau teboko si kami, i sai bou i radua ii piléngu Mawu ko pangonggolangu halé éé pungganti si Yudas." **1:26** Bou éé aréng darua éé niundi, dang undiang éé nanawo si Matias. Nau i sié

nirui nakoa rasulé putuhu dingangi siré mapulo esa rasulé baliné.

Bekéngu Manga Rasulé 2

2:1 Suapangu séng nudatingu ellong Pentakosta, apang taumata mangimang mukomolé su tanpa simbau. **2:2** Singkianung pia tingihé nikaringihé bou langi kéré raringihé onggangu anging maiha. Balé tanpa pukakomolangi siné napéné'u tingihé éé. **2:3** Bou éé i siré nakasilo manga lila kakela putung dimoro si siré simbau-simbau. **2:4** Kebi-kebi i siré nikatentungang Roké u Mawu Ruata, dang naneta numpubéra su ralung haghing bahasa waliné. I siré mububéra tutuhu su apang ko nionggo u Roké éé pakiuli si siré. **2:5** Su témpo éé napéné u tau Yahudi, bou apang tanpa su kaselahé'u dunia, natana su Yerusalem. I siré éé taumata ko mararingihé su Mawu Ruata. **2:6** Su témpong nakaringihé tingihé éé, napéné-péné taumata simongo nudahemung. Kebi i siré limendi nakaringihé apang taumata mangimang éé kabérané su wahasangi siré simbau-simbau. **2:7** Su ralungu kalahérang dang nilongengé i siré kabérané, "Manga taumata ii i siré balinébé kebi tau Galilea? **2:8** Kéré apa halé ii nariadi sarangi kité nakaringihé si siré mububéra su wahasangi kité simbau-simbau? **2:9** I kité apang taumata bou Partia, Media, Elam; bou Mesopotamia, Yudea dingangu Kapadokia; bou Pontus dingangu Asia. **2:10** Bou Frigia dingang bou Pamfilia, bou Mesir dingang bou apang tanpa su wahagéangu Libia ko maraningu Kirene; pia bou taloarangi kité ko narenta bou Roma, **2:11** pia manga tau Yahudi dingangu taumata bou bangsa waliné ko séng nasowa su agama Yahudi; pia ko lai bou Kreta dingang bou Arab. I kité kebi nakaringihé si siré kabérané su wahasangi kité simbau-simbau bou kalawou halé ko makalahérang ko nikoa u Mawu Ruata!" **2:12** Baugu nilongongéngu kalahérang i siré kebi mangkaté kapukakibaloné i siré lawo i siré, "Ko apa mangaléné halé ii?" **2:13** Kaiso pia lai taumata ko kahéghesé. Angkungi siré, "Ah, apang taumata éé ko ketangu naiwukang!" **2:14** Bou éé i Petrus dimarisi dingangi siré mapulo esa rasulé baliné, dang nubéra su taumata mauli éé. Dingangu tingihé maiha i sié nubéra, "Manga ana u simbau, apang taumatang Yahudi

dingangu kebi ko mumatana su Yerusalem! Daringihéko pakapia-pia, baugu halé ii hinoné ia mulahé si kemu. **2:15** Manga taumata ii takoaé wukangé, kéré itutika i kemu; batu'u ii naé buhué pukulé sio malukadé. **2:16** Arawé halé ii ko séng bou nipakasingka u Mawu Ruata bou i nabi Yo"el: **2:17** Mawu Ruata nubéra, 'Su témpo panginsuéngé Ia sarung mamembingu Roké-Ku su kalawou taumata. Apang manga ana u ésé dingangu manga ana u wawiné sarung mumpuhabaré si kemu kalawou u halé ko sarung Daku ipakasingka si siré. Apang manga taumatanu makakuda sarung makasilo kalawou halé ko Daku nipasilo si siré. Apang manga taumatanu magagurang sarung mumpubaliawangu baliawa ko Daku ionggo si siré. **2:18** Su manga ellang-Ku lai -- mbaéng ésé dingangu wawiné -- sarung Daku bemingangu Roké-Ku su ello-ello éé. I siré sarung mumpuhabaré'u kalawou halé ko séng Daku nihabaré si siré. **2:19** Ia sarung mukoa tanda hérang dasi su langi, dang halé dalabo sii su dunia; sarung pia daha dingangu putung, hiwu dingangu tipu. **2:20** Matangelo sarung mutingkarendung, bulang mutingkahamu kéré raha su horo u Ellongu Mawu, ello ko labo dingangu mawantugé éé dumenta. **2:21** Su témpo éé, taumata ko mudorong su Mawu sarung ipakasalamaté.' **2:22** Manga ana u simbau apang tau Israel! Pudaringihéko apang ko Daku iwéra ii: i Yesus tau Nazaret éé ko nitantu u Mawu Ruata pahalé baugu i kemu. éé malahé kahenga-hengang su kalawou tanda hérang dingangu manga halé ko bedang nangilémbu labo ko nikoa u Mawu Ruata su taloarangi kemu bou pulahalé i Yesus. Kebi-kebi éé manga ana u simbau séng masingka. **2:23** Kéré ko séng su ralungu kehi u halé-é sisané, Mawu Ruata namutusé tadéau manarakangi Yesus si kemu. Dang suapangu i Sié nisarakang, i kemu namaté si Sié dang namalangu apang taumata raralai nunggantongi Sié. **2:24** Kaiso Mawu Ruata sau nupubiahé'i Sié bou taloarangu apang taumata naté. I Sié niellu u papaté, kaiso Mawu Ruata namelo i Sié, batu'u ta mariadi papaté makapukawasa turusé si Sié. **2:25** Bou halé i Yesus ii i Daud séng bou nubéra, 'Ia makasilo Mawu sintinia mang su tengoku; I Sié dudindingang si sia, tadéau ia ta kumanoa u manga apa-apa. **2:26** éé sabapé'é naungku su karaluaséng, mohongku mususeba u raralo; dang badangku ii kapangampalé matana su ralungu kubulé. **2:27**

Batu'u i Kau ta mamalangu jiwaku matentang su ralungu duniang taumata naté. I Kau ta mamalang Ellang-U satia éé masué kalahéné'é. **2:28** I Kau séng nanebo u raléngu putatumbiahé kahengang si sia. Daluaséku ta kahabaré batu'u i Kau mududingangu ia.' **2:29** Manga ana u simbau, pakawalako ia mududato matualagé bou halé i upungi kité i Daud. I sié séng naté dingangu lai séng nilebing; kubulé'é bedang éné su taloarangi kité sarang muntehang ii. **2:30** Mawu Ruata nudiandi si Daud, su ralungu téwa, humonéu singkatau bou toronangé sarung héngkétangu Mawu Ruata pakakoa datu. Ualingi Daud masingka u riandi éé dang ualingi sié lai singkatau nabi, **2:31** i sié lai masingka u apang ko sarung koaténgu Mawu Ruata. Nau i sié nulahé u wawérané humonéu Datung Salamaté ko nipudiandingu Mawu Ruata, sarung sau mubiahé bou papaté. I Daud nubéra, 'I Sié ta iwala matentang su ralungu duniang taumata naté; badang-é ta sarung mahéné dang mahepusé.' **2:32** I Yesus ii ko sau nipubiahé'u Mawu Ruata bou papaté. I kami kebi séng nakasilo hala halé éé. **2:33** I Sié nipakaiang su kakaiangé karangétangé dang nionggolangu Mawu Ruata kawasa, buhué nanarima u Roké u Mawu Ruata ko séng nipudiandingu Amang. Dang ko su orasé ii séng nikaringihé dingangu nikasilongi kemu ko Roké éé niwembing-é si kami. **2:34** I Daud sisané ta napua sarang sorga, kaiso i sié nubéra, 'Mawu nubéra su Mawuku: **2:35** Kaiangké su kuanéng-Ku, sarang apang doka-U Daku ipasasumelung si Kau!' **2:36** éé sabapé'é kauli u tau Israel harusé masingka-singka humonéu i Yesus nighantong éé, ko i Yesus éé lai ko séng niriandingu Mawu Ruata nakoa Mawu dingangu Ratung Salamaté!" **2:37** Suapangu manga taumata éé nakaringihé halé éé, naungi siré balisa kahengang. Bou éé i siré nukibalo si Petrus dingang su manga rasule baliné, "Manga ana u simbau, apa harusé koaténgi kami?" **2:38** I Petrus simimbahé, "Putobaté'é bou rosangi kemu. Dang i kemu pusingkatau-singkatau pakirénoko su aréngi Yesus Kristus, tadéau kalawou rosanu ampungang. Uté manga ana u simbau sarung makatarima u gagheli Roké Susi bou Mawu Ruata. **2:39** Batu'u diandingu Mawu Ruata éé ko baugu i kemu dingangu manga ana pulungu dang gunangu lai apang taumata su tanpa mararau -- ko apang taumata ko nikuingu Ruata Mawungi kité parenta su koa-é." **2:40** Kéré'é i

Petrus nulahé si siré. Dang lai dingangu wawéra mauli su likudé'u éé i sié mududorong si siré tadéau i siré mutingkalua u awa i siré bou umaté daralai ii ko sarung ihukungu Mawu Ruata. **2:41** Mauli taumata ko nangimang apang ko nihabaré'i Petrus, bou éé i siré niréno. Nau kauli u taumata mangimang sihello éé nusau nikatambangé telu hiwu sukatauné. **2:42** Dingangu uadipé i siré turusé mumangendung bou manga rasulé dang hanésé mukukomolé. I siré kumang singkakang dang mukaliomanéng singkakaliomanéng. **2:43** Mauli kahengang tanda hérang ko nikoa u manga rasulé éé hakiu kebi taumata nahérang dang nataku. **2:44** Kebi-kebi apang taumata mangimang turusé nasimbau dang apang ko tutaghuanengi siré, pupaké i sire singkapaké. **2:45** I siré numpubalu u manga rarotongi siré, bou éé roité'é nipupapahia i siré kebi tumuhu keperluanu simbau-simbau. **2:46** Ello-ello i siré turusé mukukomolé su Waléngu Mawu; kumang singkakang su apang baléngi siré, dingangu karaluasé dang kasasana u naung. **2:47** I siré turusé mududalongu Mawu Ruata dang kukapulungu apang taumata. Ello-ello dékénangi siré mang kukauli'é batu'u Mawu mumangonggo u kalawou taumata ko ipakasalamaté si siré.

Bekéngu Manga Rasulé 3

3:1 Pia su sihello su orasé'u mukaliomanéng pukulé tatelu wawello, i Petrus daduangi Yohanes nako sarang Baléngu Mawu. **3:2** Pai séé su tukadé sasukang ko isusego "Tukadé Maholé", pia singkatau ésé ko nipaténé wadangé bedang bou nipuhana. Ello-ello tau éé bubawanéngi siré pai sarang éé tadéau makikendagé su apang taumata ko dumenta su Waléngu Mawu. **3:3** Suapangu tau éé nakasilo si Petrus daduangi Yohanes kasu'é su Waléngu Mawu, i sié mududorong makikendagé'u apa-apa si radua. **3:4** Nau i radua timaédé si sié, bou éé i Petrus nubéra, "Kakellako mahi si kami!" **3:5** Bou éé tau éé timaédé si radua dang mulaharapé sarung makaréa manga apa bou i radua. **3:6** Kaiso i Petrus nubéra si sié, "Si sia tenga-tengadé takoaé roité. Arawé apang ko pia si sia, éé sarung daku ionggo si kau: Dingangu kawangsi Yesus Kristus tau Nazaret éé, daléngké!" **3:7** Bou éé i Petrus nanengalé lima kuanéngu tau nipaténé

wadangé éé dingang nutulungi sié pararisi. Turusé laédé'u tau éé dingang tingkumangé natoghasé. **3:8** Bou éé i sié liminso dimarisi, dang naneta dimaléng tamai ramahi. Bou éé i sié simu' dingangi Petrus daduangi Yohanes su Waléngu Mawu, kadaléngé lau u kalinso'é mududalongu Mawu Ruata. **3:9** Kebi taumata nakasilo si sié kadaléngé mududalongu Mawu Ruata. **3:10** Buhué i siré nakasingka humonéu séng i sié mudarorong ko biasané mumaiang su "Tukadé Maholé" su Waléngu Mawu. I siré mangkaté nungkahérang dang himaga nakasilo apang ko nariadi si sié. **3:11** Tau éé turusé tutuhu si Petrus daduangi Yohanes. Dang suapangi siré telu nudatingu porésé ko isusego "Porésé'i Salomo", kebi-kebi taumata simongo nudahemung si siré baugu nahérang. **3:12** Suapangi Petrus nakasilo manga taumata éé, i sié nubéra si siré, "Ei i kemu apang tau Israel, apa sabapé'é manga ana u simbau nahérangu halé ii? Unué i kemu mututehung turusé si kami? Apa su naungi kemu taumata ii nakaraléng baugu i kami pia kawasa arau baugu i kami matuhu su Mawu Ruata? **3:13** Mawu Ruata ko susembangi Abraham, Ishak, Yakub, Mawu Ruatangi upungi kité. Mawu Ruata éé séng nupakawantugé'u Ellang-é, i Yesus. I Yesus éé ko nisarakangi kemu su mangangawasa, dang nirokaténgi kemu su tengongi Pilatus, su témpongi Pilatus mapulu mamelo i Sié. **3:14** I Sié susi mapia, kaiso i kemu nundoka si Sié dang mududorong tadéau i Pilatus puliungu singkatau tahapaté baugu i kemu. **3:15** Manga ana u simbau séng namaté si Sié, sumbali ko i Sié pungu putatumbiahé'u kalawou taumata. Dang Mawu Ruata séng nupubiahé'i Sié sau bou papaté. I kami ii nakasilo malahé halé éé. **3:16** Manga ana u simbau séng nakasilo dang nakapusaksingu apa ko nariadi su tau ko nipaténé wadangé ii. I sié natoghasé dang napia ualingu i sié mangimang si Yesus dingangu kawasa-Né. Ualingu mangimang si Yesus uté tau ii séng naulé su tengongu kalawou manga ana u simbau. **3:17** Manga ana u simbau! Orasé ii ia masingka humonéu apang ko nikoa i kemu dingangu manga pangaha i kemu si Yesus, éé ko nikoa i kemu baugu ikemu begangu apang ko kukoaténgi kemu. **3:18** Dang ualingu éé lai naganapé apang ko horo séng nihabaré'u Mawu Ruata su témpo naliu bou mohongu apang nabi-Né, humonéu Datung Salamaté ko nipudiandi éé harusé mutatahangu sinsara.

3:19 Baugu éé manga ana u simbau, pumputobaté'é bou rosangi kemu dang pusulé'é su Mawu Ruata, tadéau i Sié manguhasé kalawou rosanu.

3:20 Mawu sarung dumenta sarangki kemu dang i kemu sarung makapendang pia karaloahé su naung. Dang Mawu sarung mundoi i Yesus parenta si kemu, batu'u i Sié séng nitantu u Mawu Ruata nariadi Datung Salamaté'i kemu. **3:21** I Sié harusé matana su sorga sarang Mawu Ruata manalimbuhu kalawo'é kéré ko séng niwérangu Mawu Ruata bou mohongu manga nabi-Né su témpo naliu. **3:22** I Musa bou nubéra, 'Mawu Ruatanu sarung mundoi sarangki kemu singkatau nabi bou bangsanu sisanu, musulungu kéré i Sié nundoi u ia. **3:23** Taumata ko ta mangindakang apang ko iwérangu nabi éé, taumata éé sarung sékéhang bou taloarangu umaté'u Mawu Ruata dang ipakawinasa.' **3:24** Apang nabi ko séng bou nuhabaré'u habaré bou Mawu Ruata, naneta bou i Nabi Samuel dingangu manga nabi waline ko dimenta samuri, kebi-kebi muluhabaré'u kakakoa u halé orasé ii. **3:25** Apang diandingu Mawu Ruata ko nihabaré'u manga nabi éé kebi mang gunangi kemu manga ana u simbau. Su ralungu pudariandi ko séng nikoa u Mawu Ruata dingangi upungi kemu, Mawu Ruata nubéra kéré ii si Abraham. 'Bou toronangu Ia sarung mangalamaté kalawou bangsa su dunia.' Pudariandi éé ko malaing gunangi kemu. **3:26** éé sabapé'é Mawu Ruata namilé Ellang-é, bou éé nundoi i Sié parenta pangihoro si kamu, tadéau i Sié mangalamaté si kemu. I Sié mangalamaté éé ko tadéau mupakakoa i kemu manga ana u simbau kauli'é kebi mumputobaté bou kakanoa u pubawiahé daralai."

Bekéngu Manga Rasulé 4

4:1 Sementarangi Petrus daduangi Yohanes bedang kapududatonéngu manga taumata éé, uté manga tembonangu imam dingangu komandangu mundariaga Baléngu Mawu dingangu lai apang taumatang Saduki dimenta sarangki Petrus daduangi Yohanes. **4:2** I siré nubawaluang batu'u i Petrus daduangi Yohanes nubéra su tengongu apang taumata uadé i Yesus séng sau nubiahé bou papaté. Dang éé mululahé u humonéu taumata naté sarung sau mubiahé. **4:3** Uté i siré nanamé rasulé darua éé buhué nupasu i radua

su ralungu tahungku. Dang ualingu séng hebi, uté i Petrus daduangi Yohanes nitahang séé sarang namalukadé. **4:4** Kaiso apang taumata ko séng nakaringihé tintirongu manga rasulé éé mauli ko numpangimang. Uté dékénangi siré taumata mangimang nikatambangé sarang luenang nako lima hiwu su kataune kauli'é. **4:5** Su karielloné apang Majelisé'u Pengadilan Agama, manga pangaha u tau Yahudi dingangu manga météré'u agama nukomolé su Yerusalem. **4:6** I siré nusombangu Imam Labo i Hanas, dang lai i Kayafas, i Yohanes, i Aleksander dingangu kebi ko narékéng egé u imam labo éé. **4:7** I Petrus daduangi Yohanes niwawa patatengongi siré, bou éé i siré nukibalo, "Kéré apa raléngé i kemu nupakauléngu taumata nipaténé wadangé éé? Dingangu kuaté'u apa arau kawasangi sai i kemu nukoa halé éé?" **4:8** I Petrus, ko dingangu kawasangu Roké u Mawu Ruata, simimbahé, "Manga mawu pangaha u umaté dang manga mawu anggotangu sidang! **4:9** I kami iraté sihello ii ualingu halé mapia ko nikoa nutulungu tau nipaténé wadangé, dang ualingu kalawou manga mawu mapulu masingka keré apa taumata éé nipakaulé. **4:10** Ho, kalawou manga mawu dang kebi lai apang taumatang Israel harusé kasingka humonéu taumata ii orasé ii dudarisi matoghasé su tengongu manga mawu, baugu kuaté dang dingangu kawasangi Yesus Kristus tau Nazaret éé. I kemu séng nunggantongi Yesus éé, arawé Mawu Ruata séng sau nupubiahé'i Sié. **4:11** I Yesus ii ko niwérangu nasé su ralungu Buké Susi ii, 'Batu ko ta napaké si kemu manga basé u walé, karalahé'é nako batu nipanumandihé.' **4:12** Ketang ualingi Yesus taumata ipakasalamaté. Batu'u su taloarangu taumata su kaselahé'u dunia takoaé ko manga singkatau waliné ko pia kawasangu Mawu Ruata mupakasalamaté'i kité." **4:13** Manga anggotang Majelisé'u Pengadilan nahérang nakasilo wahaningi Petrus daduangi Yohanes, nangilémbo i siré masingka rasulé darua ii ko taumata biasa ko takoaé sikolangi siré. Buhué i siré naello humonéu rasulé darua éé ko taumata tutuhu dingangi Yesus. **4:14** Katéwé i siré ta makawérang apa, batu'u tau ko séng nipakaulé éé dudarisi ndai séé dingangi Petrus daduangi Yohanes su tengongi siré. **4:15** Uté i siré nundoi u rasulé darua éé pasebang bou tanpa u sidang, buhué i siré nududato. **4:16** I siré nubéra, "Apa koaténgi kité su taumata rarua ii? Kebi taumata

ko mumatana su Yerusalem séng masingka humonéu tanda hérang ko takoaé sulungé ii, ko iradua nukoa. I kité ta makapusunialé'u halé éé. **4:17** Kaiso tadéau halé ii kumbahang mudalénté nangilémbu marau lai su taloarangu apang taumata, mapiang mahié i kité mamataku si radua tadéau i radua séng ta woto-wotonge lai bedang makapududatongu manga singkatau dingangu aréngi Yesus." **4:18** Uté i siré sau nukui rasulé darua éé pasu, dang nuhabaré ko i siré séng ta woto-wotongé musau musego arau manintiro dingangu aréngi Yesus. **4:19** Arawé i Petrus daduangi Yohanes simimbahé, "Pikiréténgi kemu apang ko muhino su tengongu Mawu Ruata: tumuhu paréntangu manga mawu arau tumuhu paréntangu Mawu Ruata. **4:20** Batu'u i kami séng ta makaedo mududatongu apang ko séng bou nikasilo dingang ko séng nikaringihé'i kami." **4:21** Manga anggotangu sidang éé ta makaréa alasang sarang simbau ipuhukung si Petrus daduangi Yohanes. Nau i siré nangantibé rasulé darua éé, buhué namelo i radua, batu'u keb-kebi taumata mududalongu Mawu Ruata ualingu halé ko nariadi éé. **4:22** Taumata ko naulé makahérang éé umuré séng su wowong epau pulo su taungé. **4:23** Suapangi Petrus dauangi Yohanes nipelo, i radua nusulé sarang koa u manga ringangi radua dingang nubekéngu kebi-kebi ko nipuberangu manga tembonangu imam dang manga pangaha u taumatang Yahudi si radua. **4:24** Suapang manga ringangi radua nakaringihé éé, i siré singkanaung nukaliomanéng su Mawu Ruata. I siré kabérané, "Mawu, ko i Kau nundiadai langi dingangu dunia dang laudé dingangu kalawou ralohoné. **4:25** Dingangu Roké-U i Kau séng bou nubéra bou i upungi kami, i Daud, ko ellang-U; I Kau nubéra, 'Apawé nakawawaluang, su manga taumata, ko begangu Mawu; apa sabapé'é kalawou bangsa mupupikiré'u halé ko takoaé gunané? **4:26** Manga mararatungu dunia kimanoa mapulu muséké, dang manga pangaha'é nusingkanaung mundoka Mawu dingangu Ritung Salamaté.' **4:27** Batu'u i Herodes dingangi Pontius Pilatus séng nusasema dingangu apang taumata ko begangu Mawu dang dingangu tau Israel su soa ii. I siré nududato mundoka si Yesus Ellang-U susi éé, ko séng nipakakoa-U Datung Salamaté. **4:28** I siré nusingkanaung mukoa apangu halé, ko séng bou nitantu-U horo ko sarung mariadi. Dang i Kau nanantu u éé baugu

kawasa dingangu kapulu-Nu sisanu. **4:29** Orasé ii, Mawu, tehungété kéré apa i siré nggalé kapamahaubé si kami. Dang pakawalako i kami, manga ellang-U ii, mangékéngu habaré-U dingangu kawawahani. **4:30**

Onggoléngkongu tulumang-U tadéau taumata masaki pakaulé dang manga tanda hérang dingangu lai manga halé daralabo ko mariadi bou kawasa dingangu kuaté'u aréngi Yesus, Ellang-U ko susi éé." **4:31** Suapangi siré nasuég kaliomanéngé, tampa ko nipukomolangi siré kimiolong. I siré kebi-kebi nikatahangu Roké u Mawu Ruata, dang keré'é kawahaniné i siré naneta nuhabaré'u habaré'u halé u Mawu Ruata. **4:32** Kebi apang taumata ko numpangimang éé nubiahé singkanaung dingangu singgighilé. Takoaé ko manga sarang singkatau su taloarangi siré mupendangu apang ko éné si siré éé ko ketang tutaghuanéngi siré. Apang ko pia si siré, pakétangi siré singkapaké. **4:33** Dingangu kawasa labo manga rasulé éé munggunggeli u kasaksiangi Yesus ko séng sau nubiahé. Uté Mawu Ruata nanamba nangalamaté si siré. **4:34** Dang takoaé ko sarang manga singkatau su taloarangi siré kawusangu apa. Batu'u i siré ko pia tanangi siré arau walé, numpubalu u tana arau waléngi siré; bou éé nubawa doité luangu pubawalu **4:35** dang nisarakangi siré su manga rasulé. Buhué roité nipupapahia i siré su apang taumata ko muperlu. **4:36-37** Kéré'é laingi Yusuf. I sié lai nubalu u tanané, bou éé doité luangu tana éé, niwawa dang nisarakangé su manga rasulé. I Yusuf ii ko singkatau toronangu Lewi bou Siprus; manga rasulé nusego i sié lai i Barnabas (mangaléné Mangangiboré).

Bekéngu Manga Rasulé 5

5:1 Kaiso pia tau ésé simbau aréngé i Ananias. I raduangu kawingé i Safira, nubalu lai tanangi radua singkamonang. **5:2** Doité luangu tana éé senga nitahangéngé gunangu awa'é dang lembéné misarakangé su manga rasulé. éé niko'a'é su singka u kawingé. **5:3** Nau i Petrus nubéra si sié, "Ananias, apa sabapé'é i kau nupakawalangu Setang pasu su ralungu naungu, hakiu i kau muhowa su Roké u Mawu Ruata, dang marema-remasé nanahang dotté'u tana éé senga gunangu awa'u sisanu? **5:4** Tana éé ko tananu su horo u niwalu'u. Dang suapangu tana éé séng bou niwalu'u,

doité'é ko mang lai doité'u. Ko nau apawé sabapé'é i kau pia pendungu mukoa kéré'é? I kau baliné nuléo taumata kaiso Mawu Ruata!" **5:5** Kéré'é suapangi Ananias nakaringihé bawéra éé, i sié nawanting turusé naté. Apang taumata ko nakaringihé halé éé kebi natakú. **5:6** Uté apang mangarario makakuda dimenta namikung si Ananias, bou éé nipasebangi siré tadéau ilebing. **5:7** Luenang manga telung kaorasé bou éé kawingé nasongo. I sié wegangu apa ko buhu-wuhu nariadi. **5:8** I Petrus nubéra si sié. "Kenangko habaré si sia: Apa aregangu tana ko niwalu i rua singkawingang éé, mang séng éé kauli'é?" "Tengadé, kéré'é aregané," sasimbahé'u kawingi Ananias. **5:9** Bou éé i Petrus nubéra si sié, "Unué i rua singkawingang nukakiré manaluka Roké u Mawu? Daringihéko! Manga taumata ko bou nulebingu kawingu séng nusulé. I siré lai sarung muhéngké i kau sarang likudé." **5:10** Singkatémpo éé lai kinawingi Ananias nawanting dang naté su tengongi Petrus. Dang su témpongu mangarario makakuda éé nasu, nikaebakéngi siré i sié séng naté. Bou éé i sié niwawa i siré pasebang dang nulebingi sié su sundihangu kawingé. **5:11** Uté kebi-kebi apang taumata mangimang éé dingangu taumata waliné, ko nakaringihé halé ko nariadi éé nasué natakú. **5:12** Ualingu pulahalé u manga rasulé uté mauli tanda hérang dang manga halé dalabo nariadi su taloarangu manga ana wanua. Dingangu singkanaung, apang taumata mangimang kebi nukomolé su tampa ko isusego Poresé'i Salomo su Waléngu Mawu. **5:13** Dang manga taumatangu likudé takoaé ko bahani sumongo mukomolé dingangu manga taumata mangimang éé. Arawé apang taumata mangimang éé kéré'é ikukahunggé u ana u wanua. **5:14** Dang kukarenané mang kasaunéng kapanambanéng uli'é dékénang taumata mangimang su Mawu -- ésé bawiné. **5:15** Katéwé wou éé kakakoa'é séng nakoa kéré'é gahi'é, hakiu sarang taumata masasaki ipelo i siré su ralokang arau su tepihé, bou éé nihéngké sarang daléng, tadéau i siré mutingkakadio kahinongu kingkaungi Petrus, kamagéngi Petrus sumahé séé. **5:16** Mububaluhuang taumata sumongo wou apang soa ko mararaningu Yerusalem. I siré mububawa manga taumata masasaki dingangu ko nirorokangu roké daralai. Dang i siré éé kebi-kebi nipakaulé. **5:17** Panginsuéngé imam labo dingangu manga taumatané, ko bou

golongangu Suduki, naneta kimanoa, baugu saki u naungi siré. **5:18** Manga rasulé éé nisamé, buhué nisensing su tahungkung banua. **5:19** Kaiso naé nahebi, pia malaikaté'u Mawu nanopé apang tukadé'u tahungku, bou éé nupasebangu manga rasulé éé sarang likudé. Malaikaté éé nubéra su manga rasulé éé, **5:20** "Dako'é tamai rarisi su Waléngu Mawu pupakasingkako su apang taumata halé u pubawiahé buhu ii." **5:21** Uté manga rasulé éé timuhu paréntangu malaikaté éé. Bedang maluka-lukadé i siré tamai nakoa sarang Baléngu Mawu dang naneta nanintiro séé. Sementarangu éé imam labo dingangu manga apang tumatuhu'é narenta, bou éé nukoa rapaté'u pengadilang dingangu manga pangaha u tau Yahudi. Buhué i siré nangoro taumata tamai pangala manga rasulé éé bou tahungku pakiwawa patatengo si siré. **5:22** Kaiso su témpongu taumata ko niparentang éé nudatingu tahungku, i siré ta nakahombang manga rasulé éé pai séé. Nau i siré sau nusulé, buhué nulapuré'u halé éé su sidang. **5:23** "Su témpongi kami nudatingu tahungku," angkungi siré, "nikahombangéngi kami tukadé'u tahungku kungsi-kungsi mapia, dang mundariaga bedang mundundiaga su tukudé. Kaiso su témpongi kami namuka tukadé éé, i kami ta nakaeba taumata sarang manga singkatau su ralungé." **5:24** Suapangu komandang diaga u Waléngu Mawu dingang manga tembonangu imam nakaringihé lapurang éé, i siré nubingo u manga rasulé éé dang mumataku u apang ko sarung mariadi. **5:25** Bou éé narenta mangaésé simbau nubawa habaré angkungé, "Daringihété! Manga taumata ko nitahangu manga mawu su ralungu tahungku orasé ii séng kapanintironé taumata mauli su Waléngu Mawu!" **5:26** Uté komandang diaga u Waléngu Mawu dingangu apang mundariaga tamai sau nangala manga rasulé éé. Katéwé i siré séng nalompo, batu'u i siré matak u taumata mauli; kumbahang sarang taumata mauli éé mangentungu watu si siré. **5:27** Manga rasulé éé niwawa pasu' nipatatengo sidang. Buhué imam labo namariksa si siré. **5:28** I sié nubéra; "I kami séng nuseding kahengahengang si kemu tadéau kumbahang manintirongu halé u Taumata éé. Kaiso ii tehungété apang ko kukoaténgi kemu! I kemu mangékéngu tintirongi kemu éé su kaselahé'u Yerusalem, dang i kemu bedang mangensilé uadé ko i kami nakapaté Taumata éé." **5:29** I Petrus dingangu

manga rasulé baliné simimbahé, "I kami harusé tumuhu Mawu Ruata dang baliné tumuhu taumata. **5:30** I Yesus, ko nighantongi kemu, séng sau nipubiahé bou papaté baugu Mawu Ruatangi upungi kité. **5:31** Dang Mawu Ruata séng nunggeli si Sié kakaianéng dingangu kawasa marangé kéré Pangaha dingangu Mananalamaté; tadéau umaté'u Israel gelirangu témpo makaputobaté bou rosangi siré dang makahombang kalaampung. **5:32** I kami ii saksingu kebi-kebi halé éé -- i kami dingangu lai Roké u Mawu Ruata ko nionngo u Mawu Ruata su apang taumata ko tutuhu parénta-Né." **5:33** Suapangu manga anggotang majelisé'u Pengadilangu Agama éé nakaringihé éé, i siré nupedu ralai-lai, dang i siré nugaghighilé tadéau mamaté manga rasulé éé. **5:34** Kaiso su taloarangu anggotangu majelisé éé pia singkatau Farisi aréngé i Gamaliel. I sié météré'u agama ko kukahunggé'u apang taumata. I sié rimarisi bou éé nuparénta taumata pubawa manga rasulé éé pasebang maligha sarang likudé. **5:35** Bou éé i siré nubéra su tengongu Pengadilangu Agama éé, "Manga ana u simbau apang taumatang Israel! Kenangko pikiré pakapia-pia apang ko sarung koaténgu manga ana u simbau su manga taumata ii. **5:36** Batu'u kangéré séng lenangu pia ko limeto i Teudas, ko mupendangu awa'é kéré singkatau taumata labo, hakiu luenang pia epa u hasu sukatauné taumata timuhu si sié. Kaiso i sié nipaté dang apang tumatuhu si sié nukaliaésé, dang pukakanoa u komolangi siré naghoghahé. **5:37** Bou éé su témpong pia pundarolé, linumeto laing i Yudas, taumata bou Galilea. Ualingu pangaruné, mauli lai taumata natuhu si sié. Kaiso i sié lai mang nikapaté, dang apang tumatuhu si sié nukaliaésé. **5:38** Nau orasé ii su halé ko séng nariadi, sasasaku ketang ii; kumbahang mukoa manga apa su manga taumata ii, mangkaté wala kéré'é i siré. Batu'u kamagéngu tintiro dingangu apang ko kukoaténgi siré ii asalé bou taumata, uté apang tintiro dingangu apang ko kukoaténg éé sarung maghoghahé. **5:39** Arawé kamagéngu éé ko dimenta bou Mawu Ruata, uté manga ana u simbau ta sarung makaroka si siré. Katéwé aramanung sarung malahé humonéu manga ana u simbau mundoka Mawu Ruata." Sasasangi Gamaliel éé nitarima u sidang. **5:40** Uté manga rasulé éé nikuing, buhué niluwagé, bou éé nilarang musau manintirongu halé i Yesus. Bou éé, buhué i siré nipelo. **5:41** Manga rasulé

ée nanentangu sidangu agama éé dingangu luasé'u naung batu'u séng hinoné Mawu Ruata mamalangi siré manarima u tatahuméa ualingi Yesus. **5:42** Dang ello-ello i siré turusé mumanintiro su Waléngu Mawu dang su apang baléngu taumata, Habaré'u Raluasé bou halé i Yesus ko i Sié éé Datung Salamaté ko séng nipudiandi éé.

Bekéngu Manga Rasulé 6

6:1 Manga murité'i Yesus kukarenané mang kukaulié. Su témpo éé tau Yahudi ko mudududato su wérang Yunani, maralai iha i siré su tau Yahudi tutuné. Ko mububérangu Yunani éé nubéra, "Manga wawinéngi kami ko séng nawalu ta mumakaréa bantuangu pubawiahé ello-ello ko ipupapahia su apang taumata." **6:2** Ualingu éé, rasulé i siré mapulo dua éé nangomolé apang tumatuhu si siré dingang nubéra, "Dalai kamagéngi kami mangedo muhabaré'u wawérangu Mawu Ruata, baugu harusé mangurusé halé u kang. **6:3** Nau, mapiang manga ana u simbau pamilé pitung katau bou taloarangi kemu ko pia arengé mapia dingang ko pia Roké u Mawu Ruata dang lai pia singka'é ko kapanarakanéngi kami pangurusé manga halé ii; **6:4** batu'u i kami ketang matuntu su halé u pukakaliomanéng dingang su halé u pulahabaré'u bawérangu Mawu Ruata." **6:5** Kebi i siré kimiré su usulé'u manga rasulé éé. Bou éé i siré namile si Stefanus, singkatau ko mangimang kahengang si Yesus dang ko pia Roké u Mawu Ruata. Lai nikapilé: I Filipus, Prokhorus, Nikanor, Timon, Parmenas dingangi Nikolaus bou Antiokhia; i sié baliné tau Yahudi kaiso séng simu agamang Yahudi. **6:6** I siré pitu éé niusulé su manga rasulé, bou éé manga rasulé éé nukaliomanéng dang nudorong alamaté'u Mawu gunangi siré. **6:7** Kéré'é habaré bou Mawu Ruata mang kukakékéné dang tumatuhu si Yesus su Yerusalem lai mang kukaulié. Dang mauli lai manga imam ko nangimang si Yesus. **6:8** I Stefanus nialamaténgu Mawu Ruata kahenga-hengang, hakiu singendu tanda hérang dingangu manga halé dalabo nikoalé su taloarangu ana u wanua. **6:9** Kaiso pia manga taumata dimarisi mundoka si sié; i siré éé ko dalohongu jamaaté ko isusego Jamaaté'u Kawanua Matéi. Dalohong jamaaté éé ko apangu tau Yahudi bou Kiréné dingang

bou Aleksandria. I siré ringangu apang tau Yahudi bou Kilikia dingang bou Asia mupupapangala dingangi Stefanus. **6:10** Kaiso i siré ta makaréndéhé apang ko niwérangi Stefanus, batu'u Roké u Mawu Ruata nangonggo u kapandéngu nubéra si sié. **6:11** Ualingu éé i siré nanoroké taumata pirang katau tadéau pubérangu, "I kami nakaringihé taumata éé nuhinakang si Musa dingang Mawu Ruata!" **6:12** Kéré'é raléngé i siré maneti apang taumata, dingang manga pangaha u tau Yahudi, dang lai manga apang météré'u agama. Bou éé i siré tamai nanamé si Stefanus, buhué nubawa si sié putengongu Pengadilangu Agama. **6:13** Dang i siré nubawa lai manga saksi ko pusaksingu léo bou halé i Stefanus. Manga saksi éé numpubéra, "Taumata ii mangkaté hanasé muluhinakang Baléngu Mawu ko susi dang muluhinakang apang paréntangu Mawu Ruata ko niwawa i Musa. **6:14** I kami séng nakaringihé si sié nubérangu, uadé i Yesus bou Nazaret éé sarung mupakalénggéngu Waléngu Mawu ii, bou éé mamalu kalawou adaté ko nionto i Musa si kité!" **6:15** Kauli u taumata ko naéné su ralung pusasidangu Pengadilangu Agama éé kebi numputaédé si Stefanus. Dang su témpo éé gatingi Stefanus tehungang kakela ghatingu malaikaté.

Bekéngu Manga Rasulé 7

7:1 Mawu imam labo nukiwalo si Stefanus, "Apa tengadé kebi apang ko niwérangu manga taumata ii séng nuhino?" **7:2** I Stefanus simimbahé, "Manga ana u simbau dang kalawou manga mawu! Kenangko pudaringihé si sia! Su horo i upungi kité i Abraham nangaling sarang Haran, su témpongi sié bedang mumatana su Mesopotamia, Mawu Ruata ko mawantugé dimenta si sié **7:3** dang nubéra, 'Panentangkéngu wanuanu dingangu manga ana u singkataunu. Dako'é tamai kakoa sarang banua ko sarung Daku itebo si kau.' **7:4** Uté i Abraham nanentangu soang Kasdim, bou éé nangaling sarang Haran. Suapangi amangi Abraham naté, Mawu Ruata nupangalingi Abraham su soa ii ko su orasé ii kukatanakéngu manga ana u simbau dang kalawou manga mawu. **7:5** Su témpo éé takoaé dio'é sarang manga singkompéng bou soa ii nigheli u Mawu Ruata si Abraham pakikoa pusaka'é; sarang kéré manga palédé'u laédé ta nionggo si sié.

Kaiso Mawu Ruata nudiandi i Sié sarung mangonggo u bahagéang pusaka si Abraham dingangu toronangé. Su témpo éé i Abraham takoaé ana. **7:6** Kaiso ii niwérangu Mawu Ruata si sié, 'Toronangu sarung matana kéré tau raghi su wanuangu taumata waliné. Kawanuangu soa éé sarung mutahuellangi siré su ralungu epa u hasu su taungé karengu'é. **7:7** Kaiso Ia sarung muhukungu bangsa ko mutahuellangi siré, dang i siré sarung sumebang bou soa éé dang sarung mutahamawu si Sia su tampa ii.' **7:8** Bou nubéra kéré'é laiki diandi éé nipakatoghasé'u Mawu Ruata su ralungu puralahé'u sunaté. Uté suapangi Ishak ana i Abraham nipuhana, i Abraham nanunaté si sié su témpong umuré ualung ello. Bou éé i Ishak nanunaté ana'é, i Yakub. Dang i Yakub lai nanunaté manga ana'é i siré mapulo dua, ko nako i amangu tau Yahudi. **7:9** Manga i amangi kité horo éé masaki naung i siré si Yusuf, sarang nudatingi siré nubalu i sié nako ellang su Mesir. Kaiso Mawu Ruata dimindingang si sié, **7:10** dang nuliungi sié bou kalawou susa. Mawu Ruata nangonggo u akalé dingangu kapandé su témpongi sié timatengo si Firaun datungu Mesir, hakiu i Firaun nuhéngké i sié nako gubernuré'u Mesir dingangu mangangawasangu istanangi Firaun. **7:11** Bou éé nariadi témpong kalahutung labo su kaselahé'u Mesir dingangu Kanaan hakiu taumata nasusa. I upungi kité ta makaréa kang. **7:12** Uté su témpongi Yakub nakaringihé pia gandung su Mesir i sié nondoi u manga ana'é, ko i upungi kité, patamai horo pai sarang éé. **7:13** Su témpong natamai karuang suléné, i Yusuf nupakasingka su manga tuhangé ko i sié i Yusuf. Buhué su témpo éé datungu Mesir nasingka u egé i Yusuf. **7:14** Bou éé i Yusuf nundohongu habaré sarangki papané, i Yakub, mudorong tadéau i sié dingangu apang dalohong baléné pangaling sarang Mesir -- kebi-kebi pitung pulo lima sukatauné kauli'é. **7:15** Uté i Yakub nangaling sarang Mesir dang séé i sié dingangi upungi kité napulé asalé. **7:16** Bou éé ruhingi siré sau niwawa sarang Sikhem nilebing su kubulé ko séng niluangi Abraham bou tau Hemor su Sikhem. **7:17** Suapang séng kukaraninengu témponé Mawu Ruata mungganapé diandi-Né si Abraham, kawanuangi kité su Mesir séng kukauli'é. **7:18** Panginsuéngé singkatau ratu waliné ko begangi Yusuf, namarénta su Mesir. **7:19** Datu éé nutaghunalangu bangsangi kité dang mahegisé su i

upungi kité. I sié mamaksa si siré pundemé u apang ana i siré ko buhué nihana tadéau wala kapapaténé. **7:20** Su témpo éé i Musa nipuhana. I sié dario masadada. Telu wulang i sié malahiking su waléngi papané, **7:21** dang suapangi sié niremé, ahusé'i Firaun mahuala nangala si sié, buhué nipaliharangé kéré ana'é sisané. **7:22** Kalawou singka u tau Mesir nitintiro si sié dang i sié nakoá taumata pia kawasané su wawérané dingangu su kakanoa'é. **7:23** Su témpongi Musa umuré epa u pulo su taungé, timimbulé kapulu su ralungu naungé mapulu tamai muniata kakakoa u kawanuané taumatang Israel. **7:24** I sié nakasilo pia singkatau bou taloarangi siré dudarihangu tau Mesir; nau i sié timatawang tau dudarihangu éé apidé namaté tau Mesir éé. **7:25** I Musa nupikiré bangsané sarung makaena humonéu Mawu Ruata séng kapupakééngi sié gunangu muliungi siré. Kaiso karalahé'é i siré takoaé ko nakaena. **7:26** Su karielloné i sié sau nakasilo tau Israel i radua kapudaliané, bou éé i sié nangambang nupudaméngi radua. I sié nubéra, 'I kemu ii kebi ana u simbau. Apa nakapudalia si rua?' **7:27** Kaiso i anu ko nundariha ghawéné éé nangansing si Musa sarang biwihé'é bou éé buhué nubéra, **7:28** 'I sai nuhéngké i kau pakakoa pangaha dingangu mulahukungi kami? Apa i kau mapulu lai mamaté si sia musulungu kahebi i kau namaté tau Mesir?' **7:29** Suapangi Musa nakaringihé bawérangu tau éé, i sié timalang bou Mesir bou éé natana su soang Midian. Pai séé i sié nakahombang ana'é rarua. **7:30** Epa u pulo su taungé samuringu éé pia malaikaté simbau dimenta si Musa su tana linggi maraningu Wuludé'u Sinai. Malaikaté éé dimenta su tarora u putung su ralungu nggalemué ko kahénané. **7:31** I Musa nahérang nakasilo halé éé, hakiu i sié tamai himaung tadéau makasingka ko apa pai éé. Bou éé i sié nakaringihé tingihé'u Mawu kabérané, **7:32** 'Ia ii Mawu Ruatangi upungu; Ia Mawu Ruatangi Abraham, Ishak, dingangi Yakub.' I Musa kageguhéngu taku hakiu i sié séng ta wahani lai mutehung sarang nggalemué éé. **7:33** Bou éé Mawu nusau nubéra, 'Lua'é sandaléng ko maraloho su laédé'u éé, batu'u tana ko dudarisikangu éé ko tana susi. **7:34** Ia séng nakasilo dang mututehung beha u bawawangu umaté-Ku su Mesir. Ia séng nakaringihé kia i siré dang Ia ii dumenta tadéau muliungi siré. Ii, mahié! Ia mundoi i kau pusulé sarang Mesir.' **7:35** I sié i Musa ko ta

niakungu tau Israel dang ko nitolaké'i siré dingang wawérangi siré, 'Ko i sai nuhéngké i kau pakakoa pangaha dingangu mulahukungi i kami?' Sumbalié ko séng i sié taumata niroi u Mawu Ruata tadéau makoa pangaha dingangu mangangambang, susumbalangu malaikaté ko dimenta si sié su nggalemué kahénané. **7:36** I Musa éé nangaha u tau Israel simebang bou Mesir dang nukoa kalawou tanda hérang dang manga halé dalabo su Mesir, su Laudé Mahamu dingang su tana linggi su ralungu epa u pulo su taungé karengu'é. **7:37** I sié lai i Musa ko nubéra su tau Israel, 'Mawu Ruata sarung mangonggo u singkatau nabi si kemu ko nipilé bou taloarangi kemu, musulungu i Sié namilé si sia. **7:38** I Musa ko su tarora u tau Israel su tana linggi, ko i sié nakoa dalénténgu malaikaté ko nubéra si sié su Wuludé'u Sinai dingangi upungi kité. Ko i sié nanarima u habaré ko biahé bou Mawu Ruata ko niwawa sarangki kité. **7:39** Maning kéré'é i upungi kité madidi tumuhu si sié. I siré manolaké'i sié dang mapulu musulé sarang Mesir. **7:40** I siré nubéra si Harun, 'Pukoako manga déwa gunangi kami, tadéau manga déwa éé pangaha si kami. Batu'u i kami séng begangu apa lai ko mariadi dingangi Musa éé ko nubawa si kami pasebang bou Mesir!' **7:41** Bou éé su témpo éé i siré nukoa patongu ana u sapi, bou éé i siré nanembangu korbang su patong éé dingangu nukoa saliwang gunung manemba barang ko nikoa i siré éé. **7:42** Uté Mawu Ruata nanentangi siré dang namalangi siré panemba su manga wituing su langi. éé mang séng nuhino kéré ko mabawohé su buké u manga nabi. Kéré'é ii, 'éi apang taumatang Israel! Balinébé gunangu Ia i kemu muhata dang manembangu binatang selamangu epa u pulo su taungé su tana linggi. **7:43** Kémangu berhala Molokh éé ko tutatimbangéngi kemu dingangu patongu bituingu berhalangi kemu, ko i Refan; éé patong ko nikoa i kemu tadéau sembang. Baugu éé Ia sarung mundemé i kemu pakarau sarang simbeka su soangu Babil.' **7:44** Kéma tampa u Mawu Ruata rumenta su taumata kahombangéng su taloarangi upungi kité su tana linggi. Kéma éé nikoa i Musa baugu paréntangu Mawu Ruata dang timuhu koa'é kéré ko nipasilongu Mawu Ruata si Musa. **7:45** Bou éé tuhué kéma éé niwawa i upungi kité turusé su témpongi siréngi Yosua tamai nangala banuangi kité bou kawasangu manga bangsa ko niuséré'u Mawu Ruata su tengongi siré.

Kéma éé mang éné séé sarang nudatingu témpongi Daud. **7:46** I Daud nutatahino su naungu Mawu Ruata dang i sié nudorong su Mawu Ruata tadéau i sié ipakawala mupararisi u baléngu Mawu Ruata ko susembangi Yakub **7:47** Kaiso mang hedo i Salomo nupararisi u waléngu Mawu Ruata. **7:48** Katéwé Mawu Ruata Ko Karangétangé ta natana su walé koa u taumata; batu'u su ralungu buké u nabi pia mabawohé kéré ii, **7:49** 'Langi éé ko kakaianéng-Ku, dang dunia ko tatotokangu laédé-Ku. Ko balé apa koaténgi kemu gunangu Ia? Su apa tampa u pangirolong-Ku? **7:50** Begang ko Ia si saku séng nu koa patiku ko ene? kéré'é angkungu Mawu Ruata. **7:51** Baliné gampang kaketihé tembo i kemu dang kéré'é kasusané tumuhu su Mawu Ruata! Tuling i kemu béngélé su mudaringihé bawérangu Mawu Ruata! I kemu musulungu i upungi kemu; hanésé mundudoka Roké u Mawu Ruata! **7:52** Apa pia nabi ko ta nipakasusangi upungi kemu? I siré namaté manga daroi u Mawu Ruata ko su témpo tamai séng nupakasingka u humonéu Ellangu Mawu Ruata ko tengadé éé sarung dumenta. Dang su orasé ii i kemu nubaléléng dang namaté Ellangu Mawu éé. **7:53** Manga malaikaté séng nuhabaré'u kalawou paréntangu Mawu Ruata si kemu kaiso i kemu ta timuhu!" **7:54** Kéré'é manga anggotangu Majelisé'u Pengadilangu Agama éé nakaringihé kebi-kebi ko niwérangi Stefanus, natedu naungi siré dang nubawaluang kahenga-hengang si sié. **7:55** Kaiso i Stefanus ko nikatahongi Roké u Mawu Ruata, dimalingara sarang langi. I sié nakasilo kawawantugé'u Mawu Ruata dingangi Yesus dudarisi su tampa u kawasa su kuanéngu Mawu Ruata. **7:56** "Tehungété," angkungi Stefanus, "ia nakasilo sorga nawuka dang Ahusé'u Taumata dudarisi su kuanéngu Mawu Ruata!" **7:57** Manga anggotangu majelisé'u Pengadilang éé nanensing tulingi siré apidé mumenggahé, bou éé singkahindo timembo si Stefanus. **7:58** I siré nuhengkasé si sié pasebang sarang likudé'u soa buhué nangentungu watu si sié. Manga taumata ko mututehung halé ko nariadi éé nakitengalé'u pakéangi siré su singkatau makuda aréngé i Saulus. **7:59** Samantarangi siré kapangentungé si Stefanus, i Stefanus kabérané, "Mawu Yesus, tarimako jiwaku!" **7:60** Bou éé i sié namulangéng dingangu naenggahé, "Mawu, kumbahang dosa ii pakitanggoné si siré!" Bou nubéra kéré'é i sié namalusé singongoné.

Bekéngu Manga Rasulé 8

8:1 Dang i Saulus kaliagé lai su halé u pamamaté éé Sihello éé lai jamaaté su Yerusalem naneta bubawatukang, hakiu kalawou taumata mangimang, su likudé'u manga rasulé nukaliasé su kaselahé'u Yudea dingangu Samaria.

8:2 Apang taumata ko mumataku u Mawu Ruata nulebingi Stefanus dang mukukia i sié dingangu susa naung. **8:3** Arawé i Saulus mangkaté tamangeda mudéa daléng sarang mupakaghoghahé'u jamaaté. I sié rudaléng bou walé sarang balé dang muhengkasé apang taumata mangimang pasebang sarang likudé'é, buhué mupasu i siré sarang dalungu tahungku. **8:4** Apang taumata mangimang ko nakaliaésé éé muluhabaré'u Habaré'u Raluasé éé sarang apang tampa. **8:5** I Filipus nako sarang soang Samaria dang nuhabaré su kalawou taumata pai séé bou halé u Datung Salamaté ko séng nipudiandingu Mawu Ruata. **8:6** Suapangu kalawou taumata nakaringihé si Filipus nubéra dang i siré nakasilo manga tanda hérang ko niko'a'é, mauli bou i siré nuparhatikang apang ko nihabaré'i Filipus. **8:7** Batu'u apang roké dalai séng simebang susiki bou taumata mauli ko niwantingu sétang. Manga taumata ko nipaténé wadangé dingangu ko manga péngkadé mauli lai nipakaulé. **8:8** Uté kalawou taumata su soangu Samaria éé mangkaté kapahuliagé. **8:9** Su soa éé pia tau ésé aréngé i Simon, ko séng marengu nggalébé mukukoa tau Samaria kawegungu singka'é marendung. I sié muluhabaré si siré uadé i sié taumata ko timéléng kapiangé. **8:10** Nau kebi-kebi taumata su soa éé bou pudalahaggingu ghahi mararingihé kahengang si sié. Angkungi siré, "Taumata éé ko pakakasé'u Mawu Ruata ko timéléng kéré 'Kawasa Labo' éé." **8:11** Séng marengu kahengang i sié mumamirahi taumata dingangu singka'é marendung, hakiu i siré kéré'é kararingihé si sié. **8:12** Arawé i Filipus nupakasingka u Habaré'u Raluasé si siré bou halé u kéré apa Mawu Ruata sarung mamarénta kéré ratu dingangu halé u kéré apa Mawu Ruata sarung mamarénta kéré ratu dingangu halé i Kristus, ko Datung Salamaté éé. Uté i siré nangimang su habaré ko iwubawa i Filipus bou éé i siré ésé bawiné kebi niréno u raréno susi. **8:13** I Simon sisané lai nangimang. Suapang séng bou niréno, i sié turusé timuhu si Filipus. Kalawou tanda

hérang ko nariadi nakahérang si Simon. **8:14** Manga rasulé su Yerusalem nakaringihé humonéu apang tau Samaria séng nanarima u wawérangu Mawu Ruata. Baugu éé i siré nundoi i Petrus daduangi Yohanes patamai pai sarang éé. **8:15** Suapangi Petrus daduangi Yohanes narenta, i radua nukaliomanéngi siré tau Samaria tadéau i siré makatarima u Roké u Mawu Ruata, **8:16** batu'u bedang takoaé ko sarang manga singkatau bou i siré nikatahongu Roké u Mawu Ruata; i siré ketang buhué niréno su aréngu Mawu Yesus. **8:17** Bou éé i Petrus daduangi Yohanes nanimbongu limangi radua su kalawou tau Samaria éé; uté i siré numpanarima u Roké bou Mawu Ruata. **8:18** I Simon nakasilo humonéu Roké u Mawu Ruata nionngo su apang taumata éé, ko ualingu manga rasulé éé numpanimbongu limangi radua si siré. Baugu éé i Simon nubawa doité sarangki Petrus daduangi Yohanes, **8:19** bou éé nubéra, "Onggoléko lai ia kawasa éé tadéau kamagéng limaku itimbo su manga i sai-sai, i siré éé sarung makatarima u Roké u Mawu Ruata." **8:20** Arawé i Petrus simimbahé, "Kasasilaka si kau dingangu roité'u! Su pangangenanu Mawu kaluangéngu roité? **8:21** I kau takoaé haké u mudingang su halé i kami, batu'u naungu wéngko su tengongu Mawu Ruata. **8:22** Ualingu éé deméko pendungu ralai éé, dang pudorongko su Mawu tadéau i Sié munggeli u ampungé su pikirangu ralai éé! **8:23** Batu'u ia masingka i kau pia panananoi su naung dang kukawasangu ko dalai." **8:24** Bou éé i Simon nubéra si Petrus daduangi Yohanes, "Tulungko dorongé naé su Mawu tadéau takoaé ko manga simbau bou wawérangi kemu éé mariadi su awaku." **8:25** Suapangi radua bou nusaksi dingang bou nuhabaré'u wawérangu Mawu, i Petrus daduangi Yohanes nusulé sarang Yerusalem. Su raléng i radua kapuhabaréngu Habaré'u Raluasé su kauli u kampong su Samaria. **8:26** Pia singkatau malaikaté'u Mawu nubéra si Filipus, "Pubuako i kau! Daléngko sarang simbekangu timuhé **8:27-28** Uté i Filipus dingang dimaléng. Su témpo éé pia singkatau mulahalé u istanang Etiopia kadaléngé mapulé sarang banuané. Tau éé malempi pangkaté marangé ko halé'é mutatehung kalawou kakakala i Kandake, bokingu wanuang Etiopia. Tau éé séng bou Yerusalem simongo mukaliomanéng su Mawu Ruata dang ii séng kukapulé'é dingangu karétané. Sementarang mumaiang su

ralungu karétané i sié kapubasané Buké i Nabi Yesaya. **8:29** Roké u Mawu nubéra si Filipus, "Tamaiko haungé karéta pai éé." **8:30** Uté i Filipus tamai himaung karéta éé, bou éé i sié nakaringihé taumata éé kapubasané Buké i Yesaya. I Filipus nukibalo si sié, "Apa i Tuang nakaena apa ko bubasangi Tuang éé?" **8:31** Tau éé simimbahé, "Kéré apa ia makaena, kamagéng takoaé ko manualagé si sia?" Bou éé i sié nuhawu si Filipus pasaké su karéta dang kimaiang singkakangiang dingangé. **8:32** Ko ii nasé ko bubasangé, "I Sié musulungu domba ko luahakéng tadéau hatang, musulungu pegolé'u domba ko ta mumbumbéhé su témpong duku'e guguntingang, kéré'é i sié ta manga nubéra sarang manga singkamohong. **8:33** I Sié nihinakanéng dingangu nikakoa kéré takoaé adilé. Pubawiahé-é nipakailang bou wowongu dunia hakiu takoaé sarang manga singkatau makawekéngu asalé-é." **8:34** Taumata pangkaté marangé bou Etiopia éé nubéra si Filipus "Kenangko lahé si sia, ko i sai iluhabaré'u nabi ii? I sié sisané arau ko taumata waliné?" **8:35** Uté i Filipus naneta lai nubéra; nasé éé niala'é nakoa kéré wanggilé'u pulahabaré'u Habaré'u Raluasé bou halé i Yesus su tau pangkaté marangé éé. **8:36** Su raléng, i radua nudatingu tanpa simbau ko pia aké'é! Tau éé nubéra, "Tehungété pai éé pia aké! Apa kurangé mundéno si sia?" **8:37** I Filipus nubéra, "Kamagéngi Tuang mangimang dingangu kalawou naung uté i Tuang botongé iréno." "Ia mangimang i Kristus ko Ahusé'u Mawu Ruata," angkungu tau pangkaté marangé bou Etiopia éé. **8:38** Bou éé i sié nangoro karétané pakiedung; buhué i radua i Filipus dingangu tau pangkaté marangé éé, limintu sarang dalungu aké dang i Filipus dingangu nundéno si sié. **8:39** Suapangi radua naawi bou ralungu aké, Roké u Mawu Ruata nangala si Filipus bou tanpa éé. Tau pangkaté marangé bou Etiopia éé séng ta nakasilo lai si sié. Dingangu luas'éé tau pangkaté marangé éé nanurusé u raraléngé. **8:40** Begangu i Filipus séng su Asdod. Dang su témpongi sié kapanaruséngu raraléngé, i sié muluhabaré'u Habaré'u Raluasé bou halé i Yesus su apang tanpa sarangi sié nudatingu Kaisarea.

9:1 Sementarangu éé i Saulus mangkaté turusé mumangantibé mapulu mamaté manga murité'i Yesus. I sié nako sarang koa u imam labo, **9:2** nudorong suraté'u kuasa makoa sarang manga pangaha su apang baléng pukakaliomanéngangu tau Yahudi su Damsyik, tadéau kamagéngu i sié pai séé i sié musombangu apang taumata mumangimang si Yesus, i sié makapanamé si siré buhué mubawa si siré sarang Yerusalem. **9:3** Sementarangu kadaléngé sarang Damsyik, suapang séng kukadaninéngu soa éé, singkilendi u pia tualagé bou langi simenang su tengongi Saulus. **9:4** I sié nawanting su tana bou éé i sié nakaringihé pia tingihé kabérané si sié, "Saulus, Saulus! Unué i kau mamahang si Sia?" **9:5** I Saulus nukibalo, "Tuang, ko i sai i Kau?" Tingihé éé simimbahé, "Ia ii Yesus, ko pupahangéngu. **9:6** Kaiso ii bangungké ndai dang dako'é tamai sarang soa. Pai séé sarung ipakasingka si kau apang ko harusé koaténgu si kau." **9:7** Apang taumata ko katuhu'é ringangi Saulus limendi hakiu ta nakawéra; baugu i siré nakaringihé tingihé éé kaiso ta nakasilo aha u taumata sarang manga singkatau. **9:8** Bou éé i Saulus dimarisi buhué nukelangu matané, kaiso matané séng ta makasilo manga apa lai. Nau i siré nanengalé limané dingang nangelé si sié simu su Damsyik. **9:9** Telung ello karengu'é i sié ta makasilo dang selamangu éé i sié ta kimang ta nanginung. **9:10** Su Damsyik pia singkatau murité'u Mawu Yesus aréngé i Ananias. Su ralungu papasilo, Mawu nubéra si sié, Angkungu Mawu, "Ananias!" I Ananias simimbahé, "Ia, Tuang." **9:11** Mawu nubéra, "Dakoko tamai ii. Tamai sarang baléngi Yudas su Raléng Matulidé. Pukibalo pai séé pia taumata aréngé i Saulus ko asalé bou Tarsus. Taumata éé mukukaliomanéng, **9:12** dang su ralungu papasilo i sié nakasilo pia mangaésé, ko aréngé i Ananias, simongo si sié dingangu nanimbongu limané si sié tadéau i sié makasilo sau." **9:13** I Ananias simimbahé, "Mawu, séng mauli daku nikaringihé halé u taumata ii, kahimotongangé halé u tingkai ko niko'é su manga umaté-U su Yerusalem. **9:14** Dang ii i sié séng dimenta sarang ii dingangu kaluasangu manga tembonangu imam tadéau ipanamé kauli u taumata ko mangimang si Kau." **9:15** Kaiso Mawu nubéra si Ananias, "Mangkaté tamai! Batu'u Ia séng namilé si sié tadéau putangkiang halé-Ku, dang tadéau i sié pupakasingka u Ia su kalawou bangsa waliné ko ta tutuhu

agama Yahudi dang su manga mararatu dingangu lai su kawanuangu Israel. **9:16** Dang Ia sarung mupasilo si sié kalawou sigesa ko harusé pendangéngé ualingu Ia." **9:17** I Ananias dingangu natamai nako sarang balé éé dang nanimbongu limané si Saulus. "Saudara Saulus," angkungi Ananias, "Mawu Yesus ko nikasilonu su raléng su témpongi kau sarang damahi, ko i Sié nangoro si sia pasongo tadéau i kau botongé sau makasilo dingangu katahongu Roké u Mawu Ruata." **9:18** Singkatémpo éé lai pia barang kakela ona u kina nanawo bou matangi Saulus dang i sié séng sau makasilo. Uté i sié dingang nubangung, bou éé turusé niréno. **9:19** Suapang bou kimang, i sié ringang sau natoghasé. I Saulus natana su Damsyik dingangu manga murité'i Yesus pirang ello kerengu'é. **9:20** I sié turusé nako sarang manga waléngu pukakaliomanéngang dang naneta muluhabaré'i Yesus éé ko Ahusé'u Mawu Ruata. **9:21** Kebi taumata nahérang nakaringihé si Saulus. I siré nubéra, "Balinébé i sié ii ko su Yerusalem séng namaté apang taumata mangimang si Yesus? I sié simongo sii takoaé waliné mang ketang tadéau manamé dang mubawa si siré sarang tengong tembonangu manga mawu imam!" **9:22** Kaiso i Saulus kasaunéng nanamba pangaruné. Apang buktingu halé i Yesus ko iluhabaré'é ta katompolang humonéu i Yesus ko Datung Salamaté, sarang apang tau Yahudi ko mumatana su Damsyik séng ta nakapundédéhé. **9:23** Suapangu séng naliungu pirang ello bou éé apangi siré taumatangu Yahudi nugaghighilé mudéa mamaté si Saulus. **9:24** Kaiso karakingi siré nikasingkaténgé. Ello hebi i siré mundudiaga su mohongu tukadé'u soa tadéau makapamaté si sié. **9:25** Katéwé pia su sihebi, manga murité'i Saulus nangala si sié, buhué i sié niuluhé su ralungu sambékang nipaliu pagaré'u soa. **9:26** I Saulus tamai nako sarang Yerusalem, dang pai séé i sié mududéa tumamba dingangu manga murité'i Yesus. Katéwé i siré mang matak i sié, batu'u i siré bedang ta mangimangu i sié ko tenga-tengadé séng timuhu si Yesus. **9:27** Bou éé i Barnabas dimenta sarangki sié, buhué nubawa i sié sarang tengongu manga rasulé. I Barnabas nubeké si siré keré apa i Saulus nakasilo Mawu su raléng dang keré apa Mawu nubéra si sié. I Barnabas nupakasingka u lai keré apa kawahaniné i Saulus mumanintirongu aréngi Yesus su Damsyik. **9:28** Ualingu éé i Saulus

natana dingangi siré, dang bahani munasé su kaselahé'u Yerusalem dingangu aréngu Mawu. **9:29** I sié mudududato dang lai mupupapangala dingangu apang tau Yahudi ko mububéra su wérangu Yunani, kaiso i siré mang mududéa mamaté si sié. **9:30** Suapangu manga taumata mangimang baliné nakasingka u halé éé, i siré nubawa si Saulus sarang Kaisarea, bou éé nundohongi sié sarang Tarsus. **9:31** Uté jamaaté su kaselahé'u Yudea, Galilea, dingangu Samaria buhuéwé naremasé. Diangangu kuaté'u Roké u Mawu Ruata, dingangu katataku su Mawu, kaselahé'u jamaaté éé nanambang toghasé dingangu uli'é. **9:32** I Petrus dudaléng su apang tanpa mututiwo kalawou jamaaté. Pia su sihello i sié nutiwo umaté'u Mawu ko mumatana su Lida. **9:33** Pai séé i sié nusombangu mangaésé singkatau aréngé i Eneas, ko badangé nipaténé dang séng ualu taung karengu'é ta mubawangung bou putatikilangé. **9:34** I Petrus nubéra si Eneas, "Eneas, i Yesus Kristus mupakauléngi kau. Pubangungké dingang depéhé putatikilangu." Singkatémpo éé lai i Eneas turusé nubangung. **9:35** Kebi tau Lida dingangu Saron nakasilo si Eneas, bou éé kebi-kebi i siré nangimang su Mawu. **9:36** Su Yope pia bawiné simbau aréngé i Tabita. I sié singkatau ko mangimang si Yesus. (Aréngé su wérang Yunani i Dorkas mangaléné rusa.) I sié sintinia mukukoa halé mapapia dingang mututulungu manga tau susa. **9:37** Su témpo éé i sié masaki bou éé naté. Suapangu jenasané bou niréno, i sié nipelo su kamaré su wowoné. **9:38** Yope ta tumaniu marau bou Lida. Nau suapangu manga murité'i Yesus su Yope nakaringihé i Petrus ko éné pai su Lida, i siré nundo i ruang katau sarangki Petrus dingangu timanata, "Pakaligha damahi." **9:39** I Petrus turusé nubangung dingang nutuhu si siré. Singkasongo pai séé, i sié niwawa i siré sarang kamaré su wowoné. Apang mangawawiné walu ko éné séé nudahemung si Petrus apidé kakia'é dingang namasiala si sié manga laku dingangu jubangi siré ko lenang nighépé i Dorkas su témpongi sié bedang biahé. **9:40** I Petrus nuparénta si siré pasebang kebi, buhué i sié namulangéng dingangu nukaliomanéng. Bou éé i sié timatengo jenasangi Dorkas dingangu nubéra, "Tabita, pubangungké!" Uté i Dorkas dingang nuléngkédé matané, dang suapangi sié nakasilo si Petrus, i sié naiang. **9:41** Buhué i Petrus nanengalé limané dingang nutulungi sié pararisi. Bou éé i

Petrus nukui apang taumata mangimang ko éné sée dingangu mangawawiné walu, buhué nanarakangi Dorkas ko nubiahé éé si siré. **9:42** Habaré'u halé ko nariadi éé nakéké su kaselahé'u Yope, hakiu mauli taumata nangimang si Yesus kéré Ritung Salamaté'i siré. **9:43** I Petrus natana sée bedang pirang ello lai karengu'é su waléngu mananasa pising binatang aréngé i Simon.

Bekéngu Manga Rasulé 10

10:1 Su Kaisarea pia mangaésé simbau aréngé i Kornelius, I sié ko perwirangu "Tentarang Italia". **10:2** I sié taumata mumataku u Mawu Ruata dang kalawou ralohong baléné mututahamawu su Mawu Ruata. I sié mauli mutulungu apang tau Yahudi ko susa, dang sintinia i sié mukukaliomanéng su Mawu Ruata. **10:3** Pia su sihello luenang pukulé tatelu wawello i sié nakasilo malahé su papasilo, pia malaikaté'u Mawu Ruata dimenta nukui si sié, "Kornelius!" **10:4** I Kornelius nutaédé malaikaté éé dingangu katataku bou éé nubéra, "Pia apa Tuang?" Malaikaté éé simimbahé, "Kakaliomanéngu dingang kapapiangu naungu séng nitarima u Mawu Ruata dang Mawu mutahendung si kau. **10:5** Ii pundoikongu taumata sarang Yope pukui si Simon ko aréngé turusé i Simon Petrus. **10:6** I sié mumanumpang su waléngu singkatau mananasa kuli aréngé i Simon, ko mumatana su wiwihé'u apéng." **10:7** Suapangu malaikaté ko bou nududatongi Kornelius éé nanentang, i Kornelius nukui paparéntang su waléné duang katau dang singkatau anggotang pasukang diaga'é ko maagama. **10:8** I Kornelius nubeké si siré apang ko séng nariadi, buhué nundo i siré sarang Yope. **10:9** Su karielloné, sementarangi siré bedang su raraléngang séng kukadaninéngu Yope, i Petrus naawi sarang bowongu walé mukaliomanéng. **10:10** Bou éé i sié nakapendang nahutu-hutung dang mapulu kumang. Sementarangu kang bedang susadiang, i sié nakahombang simbau papasilo. **10:11** I sié nakasilo langi nawuka dang pia barang kakela héka mawenahé niuluhé sarang dunia, mabawiting su wukuné epa. **10:12** Su ralungé pia haghing binatang laédé epa, kalawou binatang ko tutondo dingangu manga burung maghaghila.

10:13 Bou éé pia tingihe nubéra si sié, "Petrus, bangungké! Hata'é dang kangké!" **10:14** I Petrus simimbahé, "Tala, Mawu! Bedang ta sinsulé ia kimang manga apangko ilularang dingangu malamuhu." **10:15** Kaiso tingihé éé sau nubéra si sié, "Apang ko séng nipakalahé'u Mawu Ruata botongé, kumbahang i kau mupendangu éé ta wotongé." **10:16** Papisilo éé nusau sarang telung sulé, bou éé héka éé nahéngké sarang sorga. **10:17** I Petrus nubingo namikiré apa mangaléngu papisilo éé. Sementarangi Petrus kapupikiré, manga taumata ko niroi i Kornelius séng nakaréa baléngi Simon dang i siré séng ndai su mohongu tukadé. **10:18** Bou éé i siré nukui taumata dingangu nukibalo, "Mensang apa sii pia saké nanumpang ko aréngé isusego si Petrus?" **10:19** Sementarangi Petrus bedang turusé mududéa sarang makasingka u mangaléngu papisilo éé, Roké u Mawu Ruata nubéra si sié, "Ei Petrus, pia taumata tatelu kapudéa'é si kau. **10:20** Tanaé'é ligha lintu dang tawahaluasé'u magho tumuhu si siré." **10:21** Uté i Petrus limintu tanaé dingangu nubéra su manga taumata éé, "Ko ia dudéakéngu manga ana u simbau. Manga ana u simbau dumenta mukapura?" **10:22** I siré simimbahé, "Perwira Kornelius nuparénta si kami paramahi sarang ii. I sié singkatau taumata mapia dang mumataku u Mawu Ruata, dingangu lai kukahunggé u kalawou tau Yahudi. Pia malaikaté u Mawu Ruata nangoro si sié pudorong si Tuang parenta su waléné, kéré sasimbahé'u kaliomanéngé, i sié niparéntang pudaringihé apang ko sarung ihabaré'i Tuang si sié." **10:23** Uté i Petrus nuhang si siré niputiki séé. Su karielloné i Petrus nubangung natamai singkatamai ringangi siré. Manga pirang katau taumata mangimang bou Yope mang lai nutuhu. **10:24** Sihello tuhu'é i siré nudatingu Kaisarea. Pai séé i siré séng luampaléngi Kornelius dingangu manga ana u singkatauné dingangu manga ghawéné marani ko séng ninoté'é. **10:25** Suapangi Petrus nasongo, i Kornelius tamai nanginsomahé si sié dingangu nusuba su tengoné. **10:26** Kaiso i Petrus nutulung nupararisi i sié, dingangu nubéra, "Bangungké! Ia sisaku malaing taumata." **10:27** Sementarangu kadudatoné dingangi Kornelius, i Petrus simu su ralungu walé. N dai séé i sié nakasilo taumata mauli mukukomolé. **10:28** Bou éé i sié nubéra si siré. "Manga ana u kebi masingka u taumatangu Yahudi ko ilularangu agamané musombang arau mudalau u

taumata bou bangsa waliné. Kaiso Mawu Ruata séng nupasilo si sia humonéu ia ko ta wotongé mutehung manga si sai-sai éé ko malamuhu arau ta mapaké. **10:29** éé sabapé'é suapangi Tuang nudorong si sia tadéau pasongo mahi, ia takoaé kabaraténgé. Nau ii ia mapulu masingka ko apa pendungi Tuang hakiu nakapudorong si sia paramahi." **10:30** I Kornelius simimbahé, "Telung ello napaghohé, luenang kéré ii orasé, pukulé tatelu wawello ia sementarang kapukaliomanéngé su walé. Singkilendiu pia tau ésé dudarisi su tengoku. Pakéangé kukérong. **10:31** I sié nubéra si sia, 'Kornelius! Mawu Ruata séng nanarima u kakaliomanéngu dang i Sié nutahendung kapia naungu. **10:32** Nau pundoikongu taumata patamai sarang Yope pukui taumata aréngé Simon Petrus. I sié nanumpang su waléngu singkatau mananasa kuli ko aréngé i Simon; balé éé su wiihé'u apéng.' **10:33** éé sabapé'é ia ligha nundo i taumata tamai pukui si Tuang. Dang kéré'é kapiané naungi Tuang sarang nakarenta mahi. Orasé ii i kami kebi mukukomolé sii su tengongu Mawu Ruata mudaringihé apang ko niparéntangu Mawu Ruata si Tuang pakihabaré si kami." **10:34** Bou éé i Petrus nubéra, "Orasé ii ia nasingka kahenga-hengang humonéu Mawu Ruata mukoa taumata kebi musulung. **10:35** Taumata ko matak u Mawu Ruata dang mukukoa ko mutatahino, taumata éé itarima u Mawu Ruata, ta mupiléngu i sié mensang bou bangsa sudé. **10:36** Manga ana u simbau séng masingka u dalohongu habaré ko séng nipakasingka u Mawu Ruata su tau Israel. Habaré éé ko Habaré'u Raluasé halé u pudaramé bou i Yesus Kristus ko Mawungu apang taumata. **10:37** I kemu séng masingka u apang ko séng nariadi su kaselahé'u Yudea, naneta bou Galilea samuringu pundaréno ko iluhabaré'i Yohanes. **10:38** I kemu masingka humonéu Mawu Ruata séng namilé si Yesus tau Nazaret éé dang nangonggo u Roké-é si Si'é dingangu kawasa. I kemu lai masingka humonéu i Yesus éé séng nako sarang apang tanpa mukukoa kapapia; I sié nupakauléngu manga taumata ko niwantingu Sétang, batu'u Mawu Ruata dudindingang si Sié. **10:39** I kami ii taumata ko séng nakasilo hala apang ko séng nikoa-é su wanuangu tau Yahudi dingangu su Yerusalem. Maning séng kéré'é i siré mang nunggantong dang namaté si Sié. **10:40** Kaiso su ello kateluné Mawu Ruata sau mupubangungi Sié bou papaté dingang nupasilongi Sié su

taumata; **10:41** baliné su kebi taumata, kaiso ketang si kami ko séng nipiléngu Mawu Ruata horo mariadi saksi-Né; I kami kukang manginung dingang-é samuringu i Sié sau nubangung bou papaté. **10:42** Dang i Sié nundo i kami pupakasingka u Habaré'u Raluasé éé su apang taumata dingang pusaksingu ko i Sié nihéngké u Mawu Ruata nako Hakim u kalawou taumata wiahé dingangu ko séng naté. **10:43** Kebi manga nabi muluhabaré'i Sié. I siré nubéra apang taumata ko mangimang si Yesus, dosané sarung ampungangu kawasangi Yesus." **10:44** Sementarangi Petrus kapududatoné, Roké u Mawu Ruata natentung dang nukawasa su kalawou taumata ko kapudaringihé habaré éé. **10:45** Apang tau Yahudi ko mangimang si Yesus ko timuhu si Petrus bou Yope, kebi-kebi nahérang nakasilo Mawu Ruata nangonggo u lai Roké-é su manga taumata bou bangsa waliné ko baliné bangsa Yahudi. **10:46** Batu'u i siré nakaringihé kauli u taumata éé mudududato su haghing bahasa dang mududalong kawawantugé'u Mawu Ruata. Bou éé i Petrus nubéra, **10:47** "Kenang putehung, apang taumata ii séng nikatahongu Roké u Mawu Ruata musulungi kité. Nau apa bedang pia taumata ko mapulu muheping si siré tadéau rénongu daréno susi?" **10:48** Uté i Petrus nundo i siré pakiréno su aréngi Yesus Kristus. Bou éé i siré nudorong tadéau i Petrus pakatana manga pirang ello dingangi siré.

Bekéngu Manga Rasulé 11

11:1 Apang rasulé dingangu apang taumata mangimang su kaselahé'u Yudea séng nakaringihé humonéu manga taumata ko baliné bou agama Yahudi malaing séng nanarima u hégétangu Mawu Ruata. **11:2** Bou éé suapangi Petrus nako sarang Yerusalem, manga taumatangu Yahudi ko séng numpangimang éé, nuhéghésé si Petrus. **11:3** I siré nubéra, "Uné i kau hakiu nako sarang baléngu manga taumata ko bedang ta nisunaté? I kau lai bedang kimang dingangi siré!" **11:4** Baugu éé i Petrus nanualagé si siré apang ko séng nariadi, naneta bou panetakéngé. I Petrus nubéra, **11:5** "Ia sementarang kapukaliomanéngé su soangu Yope, bou éé ia nakasilo simbau papasilo. Ia nakasilo pia barang kakela héka mawenahé niuluhé

bou langi, mabawiting su wukuné epa, bou éé naedung su simbekaku. **11:6** Su témpo éé ia nukalingaédé sarang dalungé, ia nakasilo pia manga binatang laédé epa, manga binatang dulu, binatang tutondo dingangu manga burung daghi. **11:7** Bou éé ia nakaringihé pia tingihé nubéra si sia, 'Petrus, bangungké! Hata'é tamai éé dingangu kina'é!' **11:8** Kaiso ia simimbahé, 'Tala, Tuang! Bedang ta sinsulé ia kimang barang ko ilularang dingangu malamuhu.' **11:9** Kaiso tingihé éé sau nubéra bou langi, 'Barang ko séng nitantu u Mawu Ruata mapia, kumbahang ipakaralai.' **11:10** Ia nutehung halé éé sarang telung sulé dang panginsuéné nasué sau nahéngké sarang sorga. **11:11** Nusema u su témpo éé lai i siré telu bou Kaisarea ko niroi damahi sarangko ia nasongo su walé ko daku nipanumpangéng. **11:12** Bou éé Roké u Mawu Ruata nundo i ia patamai ringangi siré dang takoaé ghenggang apa. Manga ana u simbau i siré enung ii timuhu lai dingangu sarang Kaisarea, dang i kami kebi simu su ralungu waléngi Kornelius. **11:13** Bou éé i Kornelius nubeké si kami ko i sié nakasilo pia malaikaté dudarisi su waléné dingangu nubéra, 'Pundoiko taumata tamai sarang Yope pukui tau ésé simbau aréngé i Simon Petrus. **11:14** I sié sarung mubawa habaré ko sarung makasalamaté si kau dingangu ralohong balénu.' **11:15** Dang su témpongu ia buhué maneta u rudatoku, "kéré'é angkungi Petrus nanurusé u wekéné," Roké u Mawu Ruata natentung si siré, musulungu kéré ko séng nariadi si kité su panetakéngé. **11:16** Bou éé ia nakatahendung, Mawu bou nubéra, 'I Yohanes nundéno dingangu aké, arawé i kemu sarung denongu Roké u Mawu Ruata.' **11:17** Uté nalahé Mawu Ruata mang mangonggo lai su manga taumata ko baliné bou agama Yahudi éé, laonggo musulungu ko nionggo-é si kité su témpongi kité mangimang su Mawu Yesus Kristus. Ualingu éé ta mariadi ia musedingu Mawu Ruata!" **11:18** Suapangu nakaringihé éé, i siré ta sau nundéndéhé. Bou éé i siré nudalongu Mawu Ruata. I siré nubéra, "Kamagéngu kéré'é, manga taumata ko baliné tau Yahudi mang lai nionggolangu Mawu Ruata laonggo tadéau mumputobaté bou rosangi siré dingangu makakoa mubiahé su putatumbiahé kahengang!" **11:19** Suapangi Stefanus séng nipaté, apangu taumata ko mumpangimang si Yesus naneta bubawatukang, hakiu i siré nakaésé su apang tampa. Pia

ko timalang sarang Fenisia, dang pia ko lai nudatingu Siprus dingangu Antiokhia. I siré muluhabaré'u habaré bou Mawu Ruata ketangu natuntu su taumatangu Yahudi. **11:20** Katéwé bou taloarangu manga taumata mangimang, ko asalé wou Siprus dingangu Kirene, pia ko lai nakoa sarang Antiokhia dang muluhabaré lai Habaré'u Raluasé halé i Yesus éé su manga taumata su likudé'u agama Yahudi **11:21** Si siré pia kawasangu Mawu hakiu nakakoa mauli taumata mangimang dang nanarakangu watangéngi siré su Mawu. **11:22** Bekéngu halé ko séng nariadi ii séng nudating lai sarang jamaaté su Yerusalem. Nau i siré nundoi i Barnabas sarang Antiokhia. **11:23** Dang su témpongi Barnabas nudatingu pai éé, i sié nakasilo alamaté'u Mawu Ruata ko kéré'é su apang taumata éé, i sié mangkaté kaliagé. Bou éé i sié nudorong tadéau dingangu kalawou naung i siré pakasatia kahengang su Mawu. **11:24** I Barnabas ii taumata mapia naungé dang pia kawasangu Roké u Mawu Ruata dang lai mangimang kahengang su Mawu hakiu mauli taumata timuhu Mawu. **11:25** Bou éé i Barnabas nakoa sarang Tarsus mudéa si Saulus. **11:26** Suapang nusombangi Saulus, i sié nubawa si Saulus sarang Antiokhia dang sintaung karengu'é i siré mukukomolé dingangu jamaaté pai séé apidé mumanintiro taumata mauli. Su Antiokhia éé kahorokangé taumata ko mangimang si Yesus nisego taumatang Sahani. **11:27** Su témpo éé pia manga nabi pirang katau narenta bou Yerusalem sarang Antiokhia. **11:28** Su taloarangi siré pia singkatau aréngé i Agabus. Baugu Roké u Mawu Ruata i sié nubéra uadé su kaselahé'u dunia sarung mariadi pia témpong kalahutung labo. (Dang halé éé mang tengadé lai nariadi su témpongi Kaisar Klaudius mupuparénta.) **11:29** Uté apangkéwé manga murité'i Yesus éé singkanaung mapulu mundohongu bantuangi siré su manga ana u simbau ko mumatana su Yudea; tuhu kuaté'u simbau-simbau. **11:30** Gighilé éé nusehu lai mipatepasé, bou éé i Barnabas daduangi Saulus niroi pangentudé'u bantuang éé su manga pangaha u jamaaté.

Bekéngu Manga Rasulé 12

12:1 Su ralungu témpo éé lai Datu Herodes maneta maneda dalohong

jamaaté. **12:2** Bou paréntané, i Yakobus tamahuarangi Yohanes naté nipili. **12:3** Suapangi Herodes nakasilo apang ko nikoa'é éé nakapia iha u tau Yahudi, sau tamai éé nikoa'é; i sié nuparénta panamé si Petrus. Halé éé mariadi su Ellong Saliwangu Boroté Takoa Raginé. **12:4** Suapang bou nisamé, i Petrus nipasu su ralungu tahungku. Epa u regu tentara niparéntang pundiaga si Petrus séé -- siregu taha epa u katau. Naliungu saliwangu Paska, buhué i Herodes muhukungi Petrus su tengongu lawo. **12:5** Nau i Petrus matatahang su ralungu tahungku; kaiso ralohongu jamaaté turusé mukukaliomanéngi Petrus su Mawu. **12:6** Su sihebi su horo i Herodes mupatatengongi Petrus su tengongu lawo, I Petrus katiki'é malaiki u hanté rarua su tarora u tentara riaga. Su tukadé'u tahungku, mundariaga baliné kapundiaga'é lai su tampa éé. **12:7** Singkilendiu pia malaikaté'u Mawu dudarisi séé dang pia katatualagé simbau simenang sarang dalungu kamaré'u tahungku. Malaikaté éé nanongké si Petrus sarang napuko. Bou éé malaikaté éé nubéra, "éi, bangungké ligha!" Singkatémpo éé lai hanté uasé su limangi Petrus nalua. **12:8** Bou éé malaikaté éé nubéra, "Loho'é laku'u dingang ikiko sapatunu." Uté i Petrus dingang nuloho u laku'é dingang nangiki sapatuné. Bou éé malaikaté éé sau nubéra, "Lohoko jubanu dang tuhu'é si sia." **12:9** Nau i Petrus timuhu malaikaté éé simebang bou ralungu tahungku. Kaiso i Petrus mang begangu apang ko nikoa u malaikaté éé mang tenga-tengadé nariadi. Su naungi Petrus éé ketangu simbau papasilo. **12:10** Su témpongi siré séng naliungu tampa u riaga himotongé dingang karuané, i siré nudatingu tukadé uasé, ko makoa sarang soa. Tukadé éé nawuka sisané, buhué i siré simebang dang dimaléng limiu bou wela u raléng simbua. Singkilendiu malaikaté éé nanentangi Petrus. **12:11** Bou éé i Petrus buhué nasingka u apang ko nariadi si sié, bou éé i sié nubéra, "Ii ia buhué nasingka humonéu Mawu tenga-tengadé nundo i malaikaté-é pamelo u ia bou kawasangi Herodes dang bou kalawou apang ko sarung koaténgu bangsa Yahudi si sia." **12:12** Suapang séng nasingka ko kéré'é, i Petrus nakoa sarang baléngi Maria, i mamangi Yohanes ko isusego lai si Markus. Séé mauli taumata mukukomolé kapukaliomanéngé. **12:13** I Petrus nanéngkohé tukadé sasukang, bou éé pia paparéntang bawiné aréngé i Rode, damahi

namuka tukadé. **12:14** Turusé i sié nakakirala tingihé'i Petrus. Baugu liagé'é, bedang ta namuka tukadé i sié ringang dindengang sau simu, dingang nanguli si siré apang taumata ndai séé uadé i Petrus pai su likudé. **12:15** "I kau mang pulu!" angkungi siré. Kaiso i Rode mang ta mangedo mubérangu éé ko mang i Petrus. uté i siré nubéra, "éé ko malaikaté'é!" **12:16** Sementarangu éé i Petrus mang turusé kapanéngkohé tukadé. Uté suapangi siré namuka tukadé, dang nakasilo si Petrus, i siré mangkaté nahérang. **12:17** I Petrus nuséingu limané si siré tadéau pakaremasé, buhué i sié nubekéngu kéré apa Mawu séng nupasebangi sié bou ralungu tahungku. Bou éé i sié nubéra, "Uliko ii si Yakobus dingangu lai su manga ana u simbau baliné." Bou éé i Petrus nanentangu tampa éé nako sarang tampa baliné. **12:18** Su singkamalukadé'é pia gara nariadi su taloarangu tentara riaga. I siré nubingo dalai-lai u halé ko séng nariadi si Petrus. **12:19** Bou éé i Herodes nuparénta taumata pudéa si Petrus, kaiso i siré ta nakaeba si sié. Nau i Herodes nuparénta tadéau apang mundariaga éé pakikiwaloi buhué pakipaté. Bou éé i Herodes natamai bou Yudea dang natana manga pirang ello su Kaisarea. **12:20** I Herodes bawaluang kahengang su tau Tirus dingangu Sidon. Ualingu éé i siré nupaparingang tumatengo si sié. Kahorokangé i siré nangologé si Blastus, ko mumanembonangu istanangi Herodes, sarang patatawang si siré. Buhué i siré tamai timatengo si Herodes, mudorong mudamé, batu'u banuangi siré muluharapé makaréa kang bou wanuangi Herodes. **12:21** Pia su sihello ko séng nitantu, i Herodes nupaké u pakéangu mararatu bou éé naiang su kadérang kararatuangé dang naneta nupidato su tengongu kawanua. **12:22** Kaselahé'u kawanua ko mududaringihé éé numpubéra, "Ii ko tingihé'u dewa, baliné tingihé'u taumata!" **12:23** Su orasé éé lai malaikaté namalédé si Herodes, batu'u i sié ta nangaregangu Mawu Ruata. I Herodes nikina u ulidé bou éé naté. **12:24** Uté bawérangu Mawu mang kukakékéné dang kasaunéng kukatoghasé. **12:25** Suapangi Barnabas daduangi Saulus bou nulepasé halé i radua, i radua napulé bou Yerusalem namaringangi Yohanes Markus dingangi radua.

13:1 Su jamaaté'u Antiokhia pia manga nabi dingangu manga météré, i siré éé ko i Barnabas, i Simeon ko tualéwang Si Maitung, i Lukius bou Kirene, i Menahem ko nalabo dingangi Herodes dingangi Saulus. **13:2** Su témpongi siré kapukaliomanéngé su Mawu dingangu kapupuasané, Roké u Mawu Ruata nubéra si siré, "Piléko i Barnabas daduangi Saulus haé gunangu Ia, tadéau i radua puparaléngu halé ko séng daku nitantu si siré."

13:3 Suapang bou nupuasa dingang bou nukaliomanéng i siré nanimbongu limangi siré si Barnabas daduangi Saulus bou éé nangutusé'i radua. **13:4** Baugu niparéntangu Roké u Mawu Ruata, i Barnabas daduangi Saulus nubua sarang Seleukia. Bou éé i siré namundalé sarang toadé'u Siprus.

13:5 Suapang nudatingu Salamis, i radua nuhabaré'u bawérangu Mawu Ruata su manga wale pukakaliomanéngangu tau Yahudi. I Yohanes Markus mususumbala si radua su raraléngang. **13:6** Kaselahé'u toadé éé nilehigangi siré sarang nudatingu Pafos. Pai séé i siré nusombangu singkatau Yahudi, aréngé i Bar Yesus. I sié tahakoa puliku mata ko nangakungu awa'é nabi. **13:7** I Sergius Paulus, gubernuré'u toadé éé gawé mapia dingangu taumata tahakoa puliku mata éé. Gubernuré éé ko singkatau pandé dingangu pélésa. I sié nukui si Barnabas daduangi Saulus, batu'u i sié mapulu mudaringihé bawérangu Mawu Ruata. **13:8** Kaiso i Barnabas daduangi Saulus nirokaténgi Elimas pandéng puliku mata éé, batu'u i Elimas (éé arengé su wérang Yunani) mudéa tadéau gubernur éé kumbahang sarang mangimang si Yesus. **13:9** Kaiso i Saulus -- ko isusego lai si Paulus -- pia kawasangu Roké u Mawu Ruata, hakiu i sié nutaédé si anu pandéng puliku mata éé **13:10** bou éé nubéra, "Ei léokang, ana durhaka! I kau nakoa doka u apang ko mapia. Unué i kau ta mangedo munggoghahé halé u Mawu Ruata ko mupakasalamaté'u taumata? **13:11** Orasé ii tehungaté Mawu sarung muhukungi kau! I kau sarung mawuta, sarangi kau lai ta makasilo tualagé'u matangelo kadio témpo." Su orasé éé lai i Elimas nakapendang pia barang maitung nanaka matané, hakiu i sié kadaléngé managhipo mududéa taumata panata si sié. **13:12** Suapangu gubernuré éé nakasilo apang ko séng nariadi, i sié nangimang si Yesus; batu'u i sié kéré'é nahérangu tintirongu halé u Mawu. **13:13** Bou Pafos. i Paulus dingangu manga ringangé namundalé sarang Perga su Pamfilia. Séé

i Yohanes Markus nanentangi siré, bou éé nusulé sarang Yerusalem. **13:14** Bou Perga, i siré nanurusé u raraléngi siré sarang Antiokhia su Pisidia, bou éé su ellong Sabaté i siré tamai naiang sarang dalungu walé pukakaliomanéngang. **13:15** Suapangu Buké i Musa dingangu Buké u manga Nabi bou niwasa, manga pangaha u waléng pukakaliomanéngang éé nuparénta taumata pukibalo si Paulus dingangu manga ringangé, "Manga ana u simbau, kamagéngi kemu pia ko manga ipanasa su manga taumata ii, naéko sasai." **13:16** I Paulus dingang dimarisi, bou éé nuséingu limané, buhué nubéra, "Manga ana u simbauku kawanuangu Israel dang kalawou manga ana u simbau baliné ko éné sii ko matuhu su Mawu Ruata! Kenang pudaringihé si sia: **13:17** Mawu Ruatangu tau Israel séng namilé i upungi kité, dang nupakakoa u bangsa ii simbau bangsa labo su témpongi siré mumatana su Mesir kéré taumata raghi. Bou éé dingangu kawasa ko labo Mawu Ruata nubawa si siré simebang bou Mesir. **13:18** I Sié nutatahangu sabaré su kakanoa i siré **13:19** Pitung kamonang bangsa su tana Kanaan niemu-é tadéau pamahiakéng tana éé su bangsa Israel pakakoa pusaka i siré. **13:20** Kebi-kebi éé nariadi su ralungu epa u hasu lima mpulo su taungé karengu'é **13:21** Bou éé i siré nudorong singkatau ratu. Mawu Ruata nangonggo i Saul ana i Kis bou sukungi Benyamin si siré pakakoa datungi siré selamangu epa u pulo su taungé. **13:22** Suapangu Mawu Ruata nupaméhongi sié bou kakaianéngé, Mawu Ruata nundui i Daud nakoa datungi siré. Dang ko ii iluhabaré'u Mawu Ruata bou halé i Daud, 'Ia nakaeba si Daud ana i Isai éé singkatau ko nuhino su naung-Ku.' **13:23** Bou toronangi Daud éé Mawu Ruata nanadia su tau Israel singkatau Datung Salamaté, kéré ko séng nipudiandi-Né. Dang ko i Yesus éé Datung Salamaté éé. **13:24** Su horo i Yesus naneta u pulahalé-é, i Yohanes séng bou namohang su kalawou taumatang Israel tadéau i siré mumputobaté bou rosangi siré dingang pakiréno. **13:25** Dang suapang séng kukaraninéng pangetakéngu halé'é i Yohanes nubéra su kalawou taumata, 'Su singka i kemu ko i sai ia ii? Ia baliné Taumata éé ko luampaléngi kemu. Tahendungé, Taumata éé sarung dumenta samuringu ia; sarang dio'é mulua sapatu-Né ia ta hinoné.' **13:26** Manga ana u simbau ko apang toronangi Abraham, dingangu kebi manga ana u simbau baliné

ko éné sii ko matuhu su Mawu Ruata! Mawu Ruata séng nundohongu habaré'u kasalamaté éé si kité; **13:27** batu'u apang taumata ko mumatana su Yerusalem dingangu manga pangaha i siré mang begangu humonéu ko i Sié éé mananalamaté. I siré ta nakaena tintirongu manga nabi ko bubasang sintinia ellong Sabaté, hakiu i siré nuhukungi Yesus. Katéwé ualingu kéré'é i siré nakakoa apang ko niwérangu manga nabi éé naganapé. **13:28** Maningu lai i siré mang ta nakaréa manga apa sarang simbau si Sié ko hinongu makahukungu hukumang papaté, kaiso i siré mang nudorong si Pilatus tadéau i Sié paténg. **13:29** Dang suapangu kebi-kebi ko kabawohé su ralungu Buké Susi bou halé i Sié séng nasuég koa'é si siré, i siré nupalintu u mayaté-é bou koto u kalu koroisé bou éé nanampa i Sié su ralungu kubulé. **13:30** Kaiso Mawu Ruata nusau nupubiahé'i Sié bou papaté. **13:31** Bou éé manga pira-pirang ello karengu'é i Sié dudenta mutimpasilongu watangéng-é su manga taumata ko dimenta ringangi Sié bou Galilea sarang Yerusalem. I siré éé ko su orasé ii nakoa saksingi Sié su taumatangu Israel. **13:32** Nau su orasé ii i kami mububawa Habaré'u Raluasé éé si kemu: Apa ko séng nipudiangu Mawu Ruata si upungi kité, **13:33** éé séng nikoa-é si kité dingangu sau nupubiahé'i Yesus bou papaté. Batu'u su ralungu Mazmur karuané pia kabawohé, 'I Kau ko Ahusé-Ku, su sihello ii Ia séng nakoa i Amang-U.' **13:34** Mawu Ruata séng sau nupubiahé'i Sié bou papaté. Ii i Sié séng ta musau lai bedang mamendang halé u papaté su ralungu kubulé. Bou halé éé Mawu Ruata nubéra, 'Ia sarung mangango si Kau pudariandi susi ko malahé sarung ipakaganapé, ko séng Daku nipudiandi si Daud.' **13:35** Kéré'é lai su ralungu nasé baliné mabawéra, 'I Kau ta mamalangu Ellang-U satia éé mawuhu su ralungu kubulé.' **13:36** I Daud séng naté dang nilebing lai dingangi upungé, suapangu i sié bou nukoa apang ko niparéntangu Mawu pakikoa si sié. Mayaté'i Daud lai séng kebi nasué nahéné. **13:37** Arawé i Yesus, ko sau nipubiahé'u Mawu Ruata bou papaté, i Yesus éé ta nahéné. **13:38-39** Batu'u éé manga ana u simbau, i kemu harusé kasingka humonéu bou i Yesus ii habaré'u kalaampungu rosa nipakasingka si kemu; i kemu harusé kasingka humonéu apang taumata ko mangimang si Sié, niliu bou rosa ko ta kauhasé'u paréntangu Mawu Ruata ko niwawa i Musa. **13:40** éé

sabapé'é i kemu harusé puparhatikang pakapia-pia, kumbahang sarang mariadi si kemu apang ko niwérangu nabi ii, **13:41** 'Puparhatikangko pakapia-pia, éi kemu apang taumata ko nggalébé muhinakang! I kemu sarung mahérang, bou éé maté! Batu'u su témpo ii Ia kapukoa'é halé ko sarung ta pangimanéngi kemu maningu lai pia taumata manualagé'u éé si kemu.' " **13:42** Su témpongi Paulus daduangi Barnabas nanentangu waléng pukakaliomanéngang éé, apang taumata su waléng pukakaliomanéngang éé nudorong tadéau iradua sau pusulé su ellong Sabaté tuhué, tadéau turusé panualagé'u kalawou halé éé. **13:43** Suapang kalawou taumata nasebang bou waléng pukakaliomanéngang éé, i Paulus daduangi Barnabas nituhukangu taumatang Yahudi napéné dingangu taumata bou bangsa waliné ko simowa agamangu Yahudi. Uté manga rasulé éé nanasa si siré tadéau i siré turusé pangunsadé su kakendagé'u Mawu Ruata. **13:44** Su ellongu Sabaté tuhué, maraning kebi taumata su soa éé dimenta nudaringihé bawérangu Mawu. **13:45** Suapang manga tau Yahudi nakasilo taumata napéné éé, mangkatéwé nasaki naungi siré. I siré nuhinakang si Paulus dang dudoka apang ko niwérané. **13:46** Kaiso i Paulus daduangi Barnabas kasaunéng lai nawahani mududato matualagé. I radua nubéra, "Bawérangu Mawu Ruata mang harusé ipakasingka horo si kemu. Kaiso ualingi kemu madidi manarima, i kemu séng nanantu hala ko i kemu ta hinoné manarima u pubawiahé kahengang dingangu kekal. Dang ii i kami manentangi kemu matamai makoa sarang koa u bangsa waliné. **13:47** Batu'u ko ii paréntangu Mawu si kami; Mawu nubéra, 'Ia séng nanantu i kemu mariadi simbau tualagé su apang taumata bou bangsa ko baliné bangsa Yahudi, tadéau i kemu muparentangu kasasalamaté su kaselahé'u dunia.' " **13:48** Su témpongu manga taumata bou bangsa ko baliné bangsa Yahudi nakaringihé éé, i siré mangkaté kaliagé, turusé mududalangu wawérangu Mawu. Dang apang taumata ko séng nitantu u Mawu Ruata gunang manarima pubawiahé kahengang dingangu kekal, manga taumata éé numpangimang. **13:49** Bawérangu Mawu nakéké lai sarang apang tanpa su kaselahé'u wanua éé. **13:50** Arawé manga mananembonangu soa éé dingangu apang mangawawiné bou golonganu manga mawu ko mumataku u Mawu Ruata, tutingkaitangi siré tau Yahudi. I siré nakakoa

pia pusasitori dingangi Paulus daduangi Barnabas, dang nanokolé'i radua bou tampa éé. **13:51** Uté manga rasulé éé nanontong ebungu laédé'i siré su tengongu manga taumata éé kéré laingaté, bou éé nakoa sarang Ikonium. **13:52** Manga murité su Antiokhia mangkaté su raluaséng baugu kawasangu Roké u Mawu Ruata.

Bekéngu Manga Rasulé 14

14:1 I Paulus daduangi Barnabas nusombangu halé musulung su Ikonium. I radua lai sarang baléngu pukakaliomanéngangu tau Yahudi dang séé nakapududato mapia hakiu mauli tau Yahudi dang taumata ko baliné Yahudi nakoa nangimang si Yesus. **14:2** Arawé apangu tau Yahudi ko madidi mangimang, mumaneti apang taumata ko baliné Yahudi, hakiu nakakoa si siré mubinsi u apang taumata ko mangimang si Yesus. **14:3** Ualingu éé i Paulus daduangi Barnabas natana marena séé. Dang bahani i siré mududatongu halé u Mawu. Uté Mawu malaing mupakalahé u humonéu habaré'i siré bou halé u kakendagé-é éé ko mang tengadé; I Sié nangonggo u kawasa si siré pukukoa kalawou tanda hérang dingangu manga halé dalabo. **14:4** Arawé kawanuangu soa éé mududaroka i siré lawo i siré; pia ko manumbeka su taumatangu Yahudi dang pia ko manumbeka su manga rasulé éé. **14:5** Bou éé apang taumatangu Yahudi dingangu apang pangaha'é singkanaung dingangu taumata ko baliné Yahudi nugaghighilé tadéau mupakasusa dang mangentungu watu su manga rasulé éé. **14:6** Katéwé manga rasulé éé nakasingka halé éé, bou éé i siré nutingkaghéa sarang Listra dingangu Derbe, soa su Likaonia, dang sarang tampa marareduhé. **14:7** Pai séé i siré lai nuhabaré'u Habaré'u Raluasé éé. **14:8** Su Listra pia tau ésé simbau laédé'é péosé mangkéng singkahana, hakiu i sié ta makararaléng, baugu laédé'é tumaniu lomé. **14:9** Tau éé mumaiang pai séé mududaringihé si Paulus kabérané. I Paulus nakasilo tau éé mangimang dang ualaingu éé hinoné i sié ipakaulé. Nau i Paulus nutehung si sié **14:10** dang i Paulus dingang nubéra tingihé maiha, "Darisi'é pakatéi!" Tau éé dingang nubengkalé dimarisi naenggahé turusé dimaléng. **14:11** Suapangu taumata mauli nakasilo halé ko nikoa i Paulus

ée, i siré kimaka dingang kabérané su wahasang Likaonia, "Manga déwa séng limintu su dunia simu su wadangu su taumata." **14:12** Bou éé i Barnabas nisego i siré si Zeus, dang i Paulus nisego i siré si Hermes, batu'u i sié kabérané. **14:13** Imam u Déwa Zeus, ko tanpa pananembangé su tengong soa, simongo nubawa manga sapi ésé dingangu manga bungang sarang mohongu tukadé'u soa. I sié mapulu mudingangu taumata mauli éé mubawa sasemba su manga rasulé éé. **14:14** Suapangi Barnabas daduangi Paulus nakaringihé halé ko kukoaténgu manga taumata éé, i radua nunggedé pakéangi radua apidé timalang sarang taloarangu taumata singendu, dingang kaenggoné, **14:15** "Oi, unué i kemu mukoa halé ii? I kami ii ko taumata musulungi kemu! I kami naéné sii tadéau muhabaré'u Habaré'u Raluasé si kemu tadéau i kemu mumpanentangu apang halé ko takoaé gunané ii dang dumenta sarang koa u Mawu Ruata ko biahé, ko nundiadi langi dingangu dunia laudé dingangu kalawou ko éné su ralungé. **14:16** Su témpo naliu Mawu Ruata namalangu kalawou bangsa pubiahé putuhu kapulungi siré simbau-simbau. **14:17** Kaiso i Sié ta mutimbulé mangonggo u manga tatialangu watangéng-é, mukoa ko mapia. I Sié mangonggo u tahiti si kemu bou langi dang gesingu tana mang su témponé. I Sié mangonggo u pubawiahé si kemu dang mupakaluasé'u naungu." **14:18** Kaiso maning dingangu wawéra éé bedang susa lai su manga rasulé éé musedingu manga taumata éé mangonggo u sasemba si siré. **14:19** Pirang katau taumatang Yahudi ko nasongo su Listra bou Antiokhia su Pisidia dingang bou Ikonium mumanalimbogho taumata mauli hakiu manga taumata éé nangumbéohé si siré. I siré namahenéngu watu si Paulus, bou éé nirandang si sié sarang likudé'u soa. I siré nanika i sié séng naté, **14:20** kaiso suapangu apang taumata mangimang ko éné ndai séé dimarisi su reduhé'é, i sié ringang nupeti dang nusau simu su soa. Su karielloné i sié nubua sarang Derbe singkatamai daduangi Barnabas. **14:21** Su Derbe, i Paulus daduangi Barnabas nuhabaré'u Habaré'u Raluasé éé dang mauli taumata nangimang si Yesus. Bou éé i radua nusulé sarang Listra, buhué sarang Ikonium, bou éé sarang Antiokhia su Pisidia. **14:22** Su apang soa éé i radua mumanguaté naungu manga murité'i Yesus dang mumanasa si siré tadéau matatana tatapé mangimang si Yesus. "I kité

mang harusé mutatahangu sigesa horo, buhué i kité makatémang karaluasé'u Kararatuangu Mawu Ruata," kéré'é manga rasulé éé mumanintiro su manga murité'i Yesus su kauli u soa éé. **14:23** Dang su apang jamaaté i Paulus nuhéngké pangaha u manga jamaaté éé. Bou éé i siré nanarakangu manga pangaha éé su ralungu kaliomanéng dingangu puasa su Mawu ko pupangimanéngi siré éé. **14:24** Bou éé i Paulus daduangi Barnabas nanurusé u raraléngi radua limiu banua Pisidia sarang nudatingu Pamfilia. **14:25** Dang suapangi siré bou nuhabaré'u bawérangu Mawu Ruata su Perga, i radua nako sarang Atalia. **14:26** Bou éé i siré sau namundalé sarang Antiokhia. éé soa tampa i siré horo nisarakang su alamaté'u Mawu Ruata, tadéau i siré muparaléngu halé ko su orasé ii séng nikoa i siré. **14:27** Suapang nudatingu Antiokhia, i radua nangomolé dalohong jamaaté éé, buhué nubekéngu kebi-kebi ko séng nikoa u Mawu Ruata bou pulahalé i siré. I siré nubeké lai kéré apa Mawu Ruata séng namuka raléng tadéau manga taumata ko baliné Yahudi séng nangimang si Yesus. **14:28** Su soa éé i Paulus daduangi Barnabas natana marengu dingangu apang taumata mangimang.

Bekéngu Manga Rasulé 15

15:1 Pia taumata pirang katau bou Yudea simongo su Antiokhia dang mumanintiro apang taumata mangimang su Antiokhia uadé kamagéngi siré ta sunaténg tumuhu atorangi Musa, i siré ta masalamaté. **15:2** I Paulus daduangi Barnabas nundoka kahengang singka u naungu manga taumata éé. Panginsuéngé i siré nanantu i Paulus dingangi Barnabas dang pia taumata waliné pirang katau bou Antiokhia patamai sarang Yerusalem tadéau mududatongu halé éé dingangu apang rasulé dang manga pangaha pai séé. **15:3** Jamaaté u Antiokhia nangentudé'i siré sarang likudé'u soa, bou éé i siré dimaléng limiu Fenisia dingangu Samaria. Pai séé i siré nubekéngu kéré apa manga taumata ko baliné Yahudi séng nanarakangu watagéngi siré su Mawu Ruata. Habaré éé tenga-tengadé nakaluasé naungu apang taumata mangimang séé. **15:4** Suapangi siré nudatingu Yerusalem, i siré nitarima u jamaaté, dang manga rasulé dingangu manga

pangaha kéré'é kapiané. Bou éé i siré nubekéngu kebi-kebi ko séng nikoa u Mawu Ruata bou pulahalé i siré. **15:5** Arawé pirang katau bou tau Farisi ko séng nangimang, dimarisi dingangu nubéra, "Taumata bou bangsa waliné ko séng nangimang harusé pakisunaté dang mang harusé putuhu atorangi Musa." **15:6** Bou éé apang rasulé dingangu apang pangaha nukomolé gunung mududatongu halé éé. **15:7** Marengu kahengang i siré nutatukaré'u pikirang. Panginsuéngé i Petrus dimarisi dingangu nubéra, "Manga ana u simbau! I kemu kebi masingka su témpo naliu Mawu Ruata namilé si sia bou taloarangi kemu gunung puhabaré'u Habaré'u Raluasé éé su apang taumata ko baliné Yahudi, tadéau i siré makaringihé dang mangimang. **15:8** Dang Mawu Ruata ko masingka u naungu taumata karalah'é i Sié nanarima i siré; I Sié nupakalahé u halé éé su ralungu pangangonggo u Roké-é musulung kéré ko nionngo-é lai si kité. **15:9** Mawu Ruata ta muputatentangi kité dingangi siré. I Sié nupakasusingu naungi siré, baugu i siré mangimang. **15:10** Nau, apa sabapé'é i kemu mapulu lumawang Mawu Ruata orasé ii hakiu sarang munggeli u bawawang mabeha su manga murité ii, sumbalié i upungi kité lai dang i kité ta makakoa éé? **15:11** Susimbekané, i kité nangimang dang nipakasalamaté ualingu kakendagé'u Mawu Yesus; kéré'é lai i siré." **15:12** Nau kebi taumata mukukomole séé naremasé. Bou éé i siré nudaringihé si Barnabas daduangi Paulus sau nubekéngu kebi tanda hérang dingangu manga halé dalabo ko séng nikoa u Mawu Ruata bou pulahalé i siré su taloarangu bangsa ko baliné Yahudi. **15:13** Suapangi siré nasuéng bérané, i Yakobus nubéra, "Manga ana u simbau! Kenang pudaringihé si sia. **15:14** I Simon mang buhué nanualagé kéré apa Mawu Ruata bedang su horo'é nuperhatikang apang taumata ko baliné taumatang Yahudi, baugu pendungé mamilé bou i siré taumata waliné ko sarung makoa umaté-é. **15:15** éé nuhinongu ko séng niwérangu manga nabi. Batu'u pia kabawohé kéré ii, **15:16** 'Bou éé Ia sarung musau dumenta,' angkungu Mawu. 'Ia sarung musau mupararisi u waléngi Daud ko séng naleka, dingangu mangulé apang ko napésa, buhué sau ipakatéi; **15:17** tadéau apang taumata ko nalembé éé mumpudéa Mawu, pudingangu apang bangsa waliné ko baliné Yahudi ko séng Daku nikuing pakakoa umaté-Ku.' Kéré'é

angkungu Mawu, **15:18** ko horo séng nupakasingka u halé éé." **15:19** "Nau tumuhu singkaku," angkungi Yakobus, "i kité ta wotongé mupakasusangi siré taumata ko baliné Yahudi éé ko séng nanarakangu watangéngi siré su Mawu Ruata. **15:20** Kaiso i kité harusé manuraté si siré dang manguli si siré kumbahang kumang kang malamuhu ko lenang bou nisemba su berhala, arau kumang dagingu binatang ko naté nikellé, arau maného dahané. Dingang tadéau lai i siré munggéangu watangéngi siré bou kakanoa lamuhu. **15:21** Batu'u atorangi Musa séng bedang bou horo bubasang su apang ellong Sabaté su manga walé pukakaliomanéngang, dang iluhabaré su apang soa." **15:22** Manga rasulé dingangu apang pangaha, singkanaung dingangu kalawou ralohongu jamaaté éé nugaghighilé mamilé pirang katau bou i siré ko sarung iroi pudingangi Paulus daduangi Barnabas sarang Antiokhia. Nau i siré namilé si Silas dingang si Yudas ko isusego lai si Barsabas. I radua ii narékéng taumata dio su horoné su taloarangu taumata mangimang su Yerusalem. **15:23** Singkahindo u manga raroi éé i siré nundohongu suraté simbau lai ko bawérané kéré ii. "Su kalawou ana u simbau ko asalé bou bangsa waliné ko baliné Yahudi, ko mumatana su Antiokhia, Siria dingangu Kilikia. Adaté bou i kami, apang rasulé dingangu apang pangaha, ko manga ana u simbau i kemu. **15:24** I kami nakaringihé pia pirang katau bou taloarangi kami séng nakoa sarangki kemu munggunngolang dingang mupubingo i kemu dingangu manga tintirongi siré. Sumbalié i kami ta manga sinsulé nundoi i siré pukoa halé éé. **15:25** éé sabapé'e i kami séng bou nududato dang kebi-kebi nasingkanaung namilé pirang katau dang mundoi i siré sarangki kemu. I siré matamai singkatamai dingangi Paulus daduangi Barnabas ko ikukendagé'i kami. **15:26** I radua ii taumata ko séng nanarakangu pubawiahé'i radua ualingu Mawu Yesus Kristus. **15:27** Nau, i kami mundoi i Yudas daduangi Silas patamai sarang koa i kemu. I radua éé sarung manguli u apang ko mabawohé su ralungu suraté ii si kemu. **15:28** Roké u Mawu Ruata séng nupakawala -- dang i kami lai singkanaung -- tadéau i kemu kumbahang onggolangu bawawang ko nangilémbo mabeha bou bawawang ko ketang hinoné ii; **15:29** kumbahang kumang kang ko bou nisemba su berhala; kumbahang manginung daha,

kumbahang kumina dagingu binatang ko naté nikellé, dang punggéangu apang kakanoa lamuhu. Kamagéngi kemu munggéangu watangéngi kemu bou kalawou halé éé, i kemu séng nukoa ko mapia. Sarang ii, salamaté!"

15:30 Suapang bou nukata, i siré ko iroi éé nubua sarang Antiokhia. Pai séé i siré nukui kaselahé'u ralohong jamaaté pukomolé buhué nanarakangu suraté éé. **15:31** Suapangu jamaaté bou nubasangu suraté éé, i siré mangkaté kaliagéngu wawérangu suraté éé ko nakaiboré naungi siré.

15:32 I Yudas daduangi Silas, ko malaing nabi, marengu nududato ringangu manga ana u simbau ko mangimang su Antiokhia mumamahansang dang mupakawaharingi siré. **15:33** Suapangi Yudas daduangi Silas natana pirang katémpo pai séé, komolangu taumata mangimang su Antiokhia éé séng sau nundoi i siré pusulé dang timanata si siré puhabaré'u adaté'i siré su kauli u taumata ko séng nundoi i siré. **15:34** Kaiso i Silas namutusé tatapé matana su Antiokhia. **15:35** I Paulus daduangi Barnabas natana lai pirang katémpo su Antiokhia. Pai séé i radua mumanintiro dang muluhabaré'u wawérangu Mawu mududingangu mauli taumata waliné. **15:36** Ta narena wou éé i Paulus nubéra si Barnabas, "Maléngké i kadua sau mutiwo manga ana u simbau taumata ko mangimang si Yesus su apang soa ko lenang bou nipuhabaréngi kité bawérangu Mawu; tadéau i kité makasilo kakakoai siré." **15:37** I Barnabas mapulu mamaringangi Yohanes Markus, **15:38** kaiso i Paulus nupendang dalai mubawa si Markus, ko madidi muhalé singkahalé dingangi siré dang ko séng nanentangi siré su Pamfilia. **15:39** Uté i Paulus daduangi Barnabas nudaréndéhé kahenga-hengang sarang nudatingu i siré nugaléi: I Barnabas namaringang si Markus dang namundalé dingangé sarang Siprus. **15:40** I Paulus namilé si Silas bou éé nubua dingangé suapangu manga ana u simbau su Antiokhia nanarakangi siré su alamaté'u Mawu. **15:41** I siré nakapuliku Siria dingangu Kilikia; tamai séé i siré nakapanguaté apang jamaaté.

Bekéngu Manga Rasulé 16

16:1 I Paulus nanepasé'u raraléngé sarang Derbe, bou éé sarang Listra.

Sée pia singkatau murité'i Yesus aréngé i Timotius. I mamané singkatau Yahudi, ko séng nangimang si Yesus; arawé i papané tau Yunani. **16:2** Su taloarangu manga taumata mangimang ko mumatana su Listra dingangu Ikonium, i Timotius nikasingkaténg kéré taumata mapia. **16:3** I Paulus mapulu tadéau i Timotius mutuhu dingangé; ualingu éé i sié nanunaté si Timotius. éé nikoaré, baugu taumatangu Yahudi su tampa éé kebi-kebi masingka u i papangi Timotius ko singkatau Yunani. **16:4** Su apang soa ko tutiwongi siré, i siré muluhabaré su apang taumata mangimang kalawou putusang ko séng nitatapé u manga rasulé dingangu manga pangaha su Yerusalem. I siré mumanasa apang ana u simbau ko séng nangimang éé tadéau putuhu kalawou atorang éé. **16:5** Uté kalawou jamaaté éé nanambang toghasé pangangimangi siré, dang ello-ello dékénangi siré mang kukatambané uli'é. **16:6** Roké u Mawu Ruata ta nupakawalangi Paulus daduangi Silas mangékéngu wawérangu Mawu Ruata su propénsingu Asia. Nau i siré nanurusé u raraléngi siré sarang banua Frigia dingangu Galatia. **16:7** Suapang nudatingu pusarangu Misia, i siré nanuka simu su propénsingu Bitinia, kaiso Roké i Yesus nularangi siré makoa tamai. **16:8** Nau i siré limiu Misia dang naturusé u Troas. **16:9** Sihebi éé, su Troas, i Paulus nakasilo simbau papasilo. Su ralungu papasilo éé i sié nakasilo pia singkatau Makedonia dudarisi su tengoné dang kapudorongé suapang botongé i sié patamai sarang Makedonia putulungi siré. **16:10** Suapangi Paulus nakaeba papasilo éé, i kami turusé nusasadia makoa sarang Makedonia. Batu'u i kami séng nanika su ralungu papasilo éé i kami mangaking humonéu Mawu Ruata kapundoiéngi kami puhabaré'u Habaré'u Raluasé éé su kalawou taumata pai séé. **16:11** I kami nanentangu Troas turusé namundalé sarang Samotraké, dang su karielloné sarang Neopolis. **16:12** Ndai bou éé i kami nakoa sarang Filipi, soa kahimotongangé su Makedonia. **16:13** Su ellong Sabaté i kami nakoa sarang dulungu salu su likudé'u tukadé sasukang sarang soa, batu'u su témangéngi kami ndai séé pia tampa u pukakaliomanéngu tau Yahudi. Bou éé i kami naiang dingang mudududato ringangi siré manga wawiné ko mukukomolé su tampa éé. **16:14** Su taloarangi siré pia singkatau mudaragangu héka ungu, aréngé i Lidia ko asalé bou Tiatira. I sié kukendagé'u Mawu Ruata, uté Mawu

nanganoa naungé tadéau i sié manarima u apang ko tutintirongi Paulus si sié. **16:15** I Lidia dingangu ralohong baléné kebi niréno u raréno susi. Bou nakatarima u raréno susi i sié nunoté si kami. I sié nubéra, "Kamagéng manga ana u simbau mangenungu ia ko tenga-tengadé séng mangimang si Yesus, mahié'é katana su waléku." Bou éé i sié mang kapanihasané tadéau i kami putuhu dorongé. **16:16** Pia su sihello su témpongi kami makoa sarang tampa u pukakaliomanéngang, i kami nusombangu tau wawiné simbau; i sié ko singkatau ellang. Su témpo éé i sié nikawasangu roké dalai ko tahapamatéhé'u manga halé ko sarung mariadi su témpo ramahi. Bou hambaké'é ko nggalé mamatéhé daléngu wiahé'u taumata, tau wawiné éé nakarotong pubawiahé'u apang mawuné. **16:17** Tau wawiné éé mang turusé katuhu'é si kami i Paulus dang mumenggahé'u, "I siré ii ko ellangu Mawu Ruata Ko Karangétangé! I siré simongo gunangu muhabaré su manga ana u simbau kéré apa raléngé i kemu ipakasalamaté!" **16:18** Pirang ello mutatuhu tau wawiné éé mang turusé mumenggahé kéré'é. I Paulus séng ta nakasabaré, hakiu i sié nubihu likudé buhué nuhéang su roké dalai éé, "Su aréngi Yesus Kristus ia muparénta si kau sebangké i kau bou tau wawiné ii!" Singkatémpo éé lai roké éé nanentangu tau wawiné éé. **16:19** Suapangi siré apang mawuné nakaenangu akalé'i siré mudéa doité séng nailang, i siré nanamé si Paulus daduangi Silas, bou éé nubawa si radua sarang tengongu mangangawasa. **16:20** I siré nupatatengongi Paulus daduangi Silas su manga mawu pamaréntangu Roma, buhué nubéra, "I siré ii ko tau Yahudi. I siré mumangacau su soangi kité. **16:21** I siré mangaha taumata pukoa tundung adaté ko nutatentangu apang atorangi kité, tau Roma. I kité ta makatarima dingang ta makatuhu tundung adaté éé!" **16:22** Taumata mauli mang lai nutatuhu namungkusé si Paulus daduangi Silas; dang manga mawu pamarénta nunggaisé pakéang su awa u rasulé darua éé, buhué nangoro taumata punggéséré si radua. **16:23** Suapangi radua bou nighéséré matedu-tedu, i radua nitaho sarang dalungu tahungku. Mangangawasangu tahungku niparéntang pundiaga si siré pakapia. **16:24** Ualingu parénta éé, mangangawasangu tahungku éé nanahang si radua su kamaré'u tahungku ko karalungangé, dang laédé'i radua nitaho su mantung. **16:25** Sihebi luenang séng manga kaloarané i Paulus daduangi Silas

kapukaliomanéngé dang kapugantarééngu raralo su Mawu Ruata. Manga taumatang tahanang baliné mududaringihé si radua kapugantaré'é. **16:26** Singkilendiu pia dinuhé maiha, sarang mésélé'u tahungku kimanoa. Tukadé'u tahungku kebi nasué natopé dang manga hanté ko nipangiki taumatang tahungku nasué nawuka. **16:27** Mangangawasangu tahungku éé nubengkalé liméndi. Suapangi sié nakasilo apang tukadé'u tahungku nasué natopé, i sié nanawu pédané mamaté wadangé ualingu su naungé manga taumatang tahanang séng nasué timalang. **16:28** Arawé i Paulus nenggahé maiha-maiha, "Aribé pamaté wadang! I kami ndaong kebi bedang éné!" **16:29** Mangangawasangu tahungku nudorong solo buhué tinumalang sarang dalungé, dingangu kadondongé i sié nusurubang su tengongi Paulus daduangi Silas. **16:30** Bou éé i sié nubawa si radua sarang likudé'é dingang nubéra, "Kalawou manga mawu, apa hinong daku koaténg tadéau ia ipakasalamaté?" **16:31** I Paulus daduangi Silas simimbahé, "Pangimangké su Mawu Yesus! I kau sarung masalamaté -- i kau dingangu kauli'u taumata su walénu!" **16:32** Bou éé i Paulus daduangi Silas nanualagé'u wawérangu Mawu su mangangawasangu tahungku éé dingangu apang taumata ko éné su waléné. **16:33** Sihebi éé séng kaloarané, mangangawasangu tahungku nubawa si siré bou éé nanguhasé lésé i radua. Uté i sié dingangu apang taumata ko su ralungu waléné turusé nisahani. **16:34** Buhué i sié nubawa si Paulus daduangi Silas sarang baléné dingangu nanadiangu kang si radua. I siré tahana kebi-kebi mangkaté kaliagé batu'u ii i siré séng mangimang su Mawu Ruata. **16:35** Su karielloné, manga mawu pamaréntangu Roma nuparénta polisi sarang tahungku pubawa parénta tadéau i Paulus daduangi Silas pakipelo. **16:36** Mangangawasangu tahungku éé nuhabaré'u halé éé si Paulus. I sié nubéra, "Manga mawu pamarénta séng nuparénta tadéau i Tuang dadua pakipelo. Ii i Tuang dadua séng botongé mapulé. Salamaté!" **16:37** Kaiso i Paulus nubéra su manga mawu polisi éé, "I kami kawanuangu Roma. Bedang ta nisidang, i kami séng nighéséré su tengongu lawo dang nitaho su ralungu tahungku. Dang ii i siré mangkaté mupakapulé i kami kéré'é. I kami madidi! Doiko manga mawu pamarénta éé paramahi sarang ii pamelo i kami!" **16:38** Manga mawu polisi éé nulapuré'u halé éé su manga mawu

pamaréntangu Roma. Suapangu manga mawu pamarénta éé nakaringihé humonéu i Paulus daduangi Silas ko kawanuangu Roma, i siré nataku.

16:39 Bou éé i siré tamai nangaku sala si Paulus daduangi Silas, buhué nupasebangi radua bou ralungu tahungku, dingang nudorong lai tadéau i radua sumebang bou soa éé. **16:40** I Paulus daduangi Silas nanentangu tahungku éé bou éé natamai nako sarang baléngi Lidia. Suapang bou nusombangu apang taumata mangimang pai séé, dang nupakakuaté'i siré, i Paulus daduangi Silas dimaléng.

Bekéngu Manga Rasulé 17

17:1 I Paulus daduangi Silas nanurusé u raraléngi radua simahé bou Amfipolis dingang Apolonia bou éé nudatingu Tesalonika. Pai séé pia baléng pukakaliomanéngu tau Yahudi. **17:2** Uté i Paulus tamai nako sarang baléng pukakaliomanéngang éé - kéré wiasané koaténgé kamagéng pia manga walé pukakaliomanéngangu tau Yahudi -- buhué mutatukaré'u pikirang bou halé u ralohongu Buké Susi dingangu manga taumata séé. éé nikoa'é mutatuhu su ralungu telung sulé ellong Sabaté. **17:3** Bou ralohongu Buké Susi i sié nanualagé dingangu nupakalahé u Datung Salamaté ko nipudiandingu Mawu Ruata harusé mutatahangu sigesa dang sau mubiahé bou papaté. "I Yesus ko daku iluhabaré si kemu éé, ko i Sié Datung Salamaté ko nipudiandi," angkungi Paulus. **17:4** Pirang katau taumata nangimang bou éé timuhu si Paulus daduangi Silas; keréé lai pia singgepang labo tau Yunani ko matak u Mawu Ruata, dang mauli lai manga wawiné mapapia. **17:5** Arawé manga tau Yahudi masaki naung. I siré nukui apang taumata mululegahé su manga raléng nukoa komolangu mugaghanoha. Bou éé i siré ntekoa ganoha su kaselahé'u tampa dang nangalo sarang baléngu taumata mangimang aréngé i Yason mududéa si Paulus daduangi Silas, batu'u i siré mapulu mubawa si Paulus daduangi Silas pasebang patatengo su taumata mauli su likudé'é. **17:6** Arawé suapangi siré ta nakaréa si Paulus daduangi Silas, i siré nuhéngké si Yason dingangu pirang katau taumata mangimang baliné sarang tengongu manga mawu ko mumangawasangu soa éé. I siré mumenggahé, "Manga taumata

ii mukukoa ganoha su apang tampa! Ii tampa i kité nisongongi siré, **17:7** dang i Yason nanarima i siré su waléné. I siré kebi lumawang apang atorang i Kaisaré'u Roma, batu'u i siré muhabaré uadé pia lai ratu waliné ko isusego si Yesus." **17:8** Ualingu wawéra éé i siré nakapuganoha taumata mauli dingangu apang mangangawasa su soa éé. **17:9** Bou éé manga mawu mangangawasa éé nuparénta si Yason dang apang taumata mangimang baliné éé pamaéhé doité'u jaminangé. Bou éé i siré buhué nipelo. **17:10** Sihebi éé apang taumata mangimang su soa éé nundo i Paulus daduangi Silas patamai sarang Berea. Susasongoné pai séé, i Paulus daduangi Silas nakoa sarang balé pukakaliomanéngangu tau Yahudi. **17:11** Manga taumata su Berea nangilémbu maloahé naungi siré bou manga taumata su Tesalonika. Kéré'é kaluas naungi siré mudaringihé habaré'u halé i Yesus, dang ello-ello i siré mububasa Buké Susi mududéa sarang makasingka mensang tatintirongi Paulus éé tengadé. **17:12** Mauli su taloarangi siré nangimang si Yesus, dang baliné mahali lai tau Yunani ko mapapia, ko nangimang; ésé bawiné. **17:13** Suapangi siré manga tau Yahudi su Tesalonika nakaringihé si Paulus kapuhabaré lai bawérangu Mawu Ruata su Berea, i siré lai simongo su Berea mumaneti dang mupubingo u apang taumata séé. **17:14** Dindengang manga ana u simbau su Berea nangentudé'i Paulus sarang apéng, arawé i Silas daduangi Timotius tatapé natana so soa éé. **17:15** Suapang bou nangentudé'i Paulus nudatingu Atena, i siré éé sau nusulé sarang Berea nuhabaré'u tatanatangi Paulus tadéau i Silas daduangi Timotius kéré wotongé pakaligha mutuhu si sié. **17:16** Sementarangi Paulus kapangampalé si Silas daduangi Timotius su Atena, i sié nasusa naungé nakasilo soa éé napéné u berhala. **17:17** Ualingu éé su waléng pukakaliomanéngang, i Paulus nudu dato dingangi siré tau Yahudi dingangu lai manga taumata waliné ko mututahamawu su Mawu Ruata su tampa éé. **17:18** Manga météré bou alirangi Epikuros dingang bou alirangi Stoa nupapangala lai dingangé. Pirang katau bou i siré nubéra, "Taumata ii masingka u apa? Singka'é mawawo, kaiso mauli mohongé!" Pia lai ko baliné nubéra, "Aramanungu i sié muluhabaré'u halé u manga déwangu bangsa waliné." I siré nakapubéra kéré'é, baugu i Paulus muluhabaré'u halé i Yesus dingangu halé u sau

ipubiahé samuring bou maté. **17:19** Bou éé i siré nubawa si Paulus sarang komolang su Wuludé'u Areopagus. Dasi séé i siré nubéra si sié, "I kami maening masingka u tatintiro wuhu ko iluhabaré'u éé. **17:20** Batu'u i kau muparindingihé'u halé ko makalegé pudaringihangé. Ualingu éé i kami maening mukibalongu mangaléné." (**17:21** Batu'u kauli u tau Atena dingangu manga taumata raghi ko mumatana séé makehagé mundemé u témpongi siré mumpudaringihé dang mumpududatongu manga halé buhu.) **17:22** Su témpongi Paulus dimarisi su tengongu taumata ko mukukomolé su Areopagus, i Paulus nubéra, "Ei kalawou tau Atena! Ia mututehung humonéu su patiku halé i kemu kéré'é kauadipé mangagama. **17:23** Batu'u su témpong ia dudaléng su soangi kemu dingang mututehung apang tampa u pukakaliomanéngangi kemu, ia lai nakasilo simbau tampa u pamamelongu sasemba; su tampa éé pia mabawohé, 'Su Mawu Ruata Ko Bedang Ta Nikasingkaténg.' Nau, Mawu Ruata ko putatahamawungi kemu katéwé ualingu i kemu wedang begangi Sié, ko séng i Sié éé daku iluhabaré si kemu. **17:24** Mawu Ruata ko nundiadi dunia ii dingangu patiku dalohoné, ko i Sié Mawungu wowongu langi dingangu dunia. I Sié ta mumatana su manga waléngu mawu waliné ko niko a u taumata. **17:25** I Sié lai ta mugausé bantuangu taumata, batu'u ko i Sié mangangonggo u wiahé dingangu singongo dingangu kalawou ko pia su taumata. **17:26** Bou taumata singkatau i Sié nundiadi kalawou bangsa dang nuparénta si siré pakatana su kaselahé'u dunia. Ko i Sié lai séng nanantu bedang bou teta'é, témponé dang su apa i siré botongé mubiahé. **17:27** Mawu Ruata mukukoa éé tadéau i siré mudéa si Sié. Luharapéngi siré nakaréa si Sié su témpongi siré mududéa si Sié. Magéng déakéng Mawu Ruata sebanaré'é baliné marau bou i kité. **17:28** Musulungu ko niwérangu taumata, 'I kité mububiahé dingangu kukanoa dang ko éné su dunia ii baugu kawasa-Né.' Musulungu lai kéré ko niwérangu manga pirang katau musasambongi kemu. I siré nubéra, 'I kité ii kebi-kebi ana-é.' **17:29** Nau, ualingu éé i kité ko manga ana u Mawu Ruata, i kité ta wotongé manulungu Mawu Ruata kéré patong bou wulaéng arau salaka arau bou watu ko niko a tuhu kapandéngu taumata. **17:30** Témpong kawawodongi kité éé séng niliwuhé'u Mawu Ruata, arawé orasé ii i Sié mangoro apang taumata su

kaselahé'u dunia pumputobaté bou rosangi siré. **17:31** Batu'u i Sié séng nanantu u témpo gunang muhukungu kaselahé'u dunia ii dingangu karaadilé. Halé éé sarung koaténgu singkatau ko séng nipiléngu Mawu Ruata gunangu éé. Dang tadéau apang taumata mangakingu halé éé, ko Mawu Ruata séng sau nupubiahé'u taumata bou papaté!" **17:32** Suapangu manga taumata éé nakaringihé halé u sau mubiahé samuring bou maté, pia ko bou taloarangi siré limegéngi Paulus. Pia ko lai nubéra, "I kami maening mudaringihé si kau sau mududatongu halé ii." **17:33** Bou éé i Paulus nanentangu komalang éé. **17:34** Kaiso pia ko bou taloarangi siré manumbeka si Paulus dang nangimang si Yesus, i siré éé ko: i Dionesius anggotang komolangu Areopagus, dingangu tau wawiné simbau aréngé i Damaris, dang pia pirang katau lai.

Bekéngu Manga Rasulé 18

18:1 Bou éé i Paulus nanentangu Atena dang nakoa sarang Korintus. **18:2** Séé i sié nusombangu tau Yahudi singkatau aréngé i Akwila, ko asalé bou soangu Pontus. I Akwila mang buhué nasongo bou Italia daduangu kinawingé i Priskila. I siré naramahi sarang Korintus batu'u i Kaisar Klaudius nuparénta apang tau Yahudi pasebang bou Roma. I Paulus tamai nusombangi radua, **18:3** bou éé natana séé dingangi siré dang nuhalé singkahalé dingangi siré, batu'u hambaké'i siré musulungu hambaké'i Paulus, mukoa ténda. **18:4** Arawé su apang ellong Sabaté, i Paulus makoa sarang baléngu pukakaliomanéngang mang tadéau mupakakoa u apang tau Yahudi dingangu Yunani, mangimang si Yesus. **18:5** Suapangi Silas daduangi Timotius nasongo bou Makedonia, i Paulus nupaké u kalawou temponé muhabaré'u habaré bou Mawu Ruata su apang tau Yahudi humonéu i Yesus ko Datung Salamaté ko séng nipudiandingu Mawu Ruata. **18:6** Kaiso ulaingu manga taumata mang ta mangedo mundudoka dang mupupakaméangi sié, uté i Paulus nanontong ebung bou pakéangé makoa kéré tatialang laonggo u ingaté si siré su halé u rosangi siré. I sié nubéra, "Kamagéngi kemu masilaka, éé séng salangi kemu! Ia séng bega! Maneta bou orasé ii ia séng makoa sarang apang taumata ko baliné

Yahudi." **18:7** Bou éé i Paulus nanentangi siré dang tamai natana su walé su simbekangu walé pukakaliomanéngang. Balé éé baléngu singkatau ko baliné Yahudi, kaiso mututahamawu su Mawu Ruata. Aréngu taumata éé i Titius Yustus. **18:8** Arawé i Krispus, tembonangu walé pukakaliomanéngang éé dingangu kalawou ralohongu waléné nangimang su Mawu Yesus. Dang mauli lai tau Korintus baliné ko nakaringihé habaré iwubawa i Paulus, i siré numpangimang si Yesus buhué niréno u raréno susi. **18:9** Pia su sihebi su ralungu simbau papasilo, Mawu nubéra si Paulus, "Aribé kataku! Pubéra'é turusé kumbahang mutingkaremasé. **18:10** Batu'u Ia mumahundingang si kau. Takoaé ko manga singkatau makapukoa dalai si kau, batu'u mauli taumata su soa ii ko taumata-Ku." **18:11** Baugu éé i Paulus natana su Korintus sintaung siténga karengu'é dang mumanintirongu wawérangu Mawu Ruata si siré. **18:12** Su témpongi Galio nako gubernur'é Akhaya, apang tau Yahudi nusingkanaung mundoka si Paulus dang nubawa i sié sarang tengongu pengadilang. **18:13** I siré nubawa beha i siré ii, "Taumata ii nggalébé mumangaha u taumata mauli tadéau mutahamawu su Mawu Ruata su aha ko mutatentangu atorangi Musa!" **18:14** Suapangi Paulus séng sumimbahé, i Galio séng ligha nubéra su tau Yahudi, "Ei, i kemu apang tau Yahudi! Kamagéng ko pububeha i kemu ii ko simbau dalawang arau simbau halé dalai, mang hinoné ia musabaré dumaringihé beha i kemu ii. **18:15** Kaiso ko pududaréndéhé'i kemu ii ketangu halé u manga wawéra dingangu manga halé u aréng dang manga halé u atorangi kemu. Nau harusé urusé'i kemu. Ia madidi mangurusé halé ii!" **18:16** Bou éé i Galio nanokolé'i siré pasebang. **18:17** Uté i siré nanamé si Sostenes, tembonangu walé pukakaliomanéngang éé, dang nundariha si sié su tengong médangu pengadilang. Kaiso i Galio ta kidongki nupendung halé éé. **18:18** Bou éé i Paulus bedang natana marengu su Korintus. Bou éé i sié nukata u apang taumata mangimang ko séé, buhué namundalé dingangi Priskila daduangi Akwila sarang Siria. Su Kengkrea, i Paulus nangolo uta'é ko séng niwalané kananandu'é ualingu diandiné su Mawu **18:19** Suapang nudatingu Efesus, i Paulus nanentangi Priskila daduangi Akwila, buhué i sié simu su walé pukakaliomanéngang nutatukaré'u pikirang dingangi siré tau Yahudi séé.

18:20 I siré mudorong si sié tadéau pakatana dio pakarengu dingangi siré, kaiso i sié séng madidi. **18:21** Maningu kéré'é, su témpong séng mubua, i sié nubéra, "Kamagéngu Mawu mupakawala, ia mang musau sumongo sarang ii." Bou nubéra kéré'é, i sié ringang nubua sarang Efesus. **18:22** Suapang nalintu su Kaisarea, i sié nakoa sarang Yerusalem nutiwo jamaaté pai séé, buhué nanurusé sarang Antiokhia. **18:23** Suapang natana manga pirang katémpo séé, i sié sau nubua sarang banua Galatia dingangu Frigia mupakatoghasé'u pangangimangu apang taumata mangimang. **18:24** Sementarangu éé, pia tau Yahudi singkatau ko nipuhana su Aleksandria aréngé i Apolos, nasongo su Efesus. I sié taumata pandé mubéra dang masingka mapia ralohong Buké Susi, **18:25** dang lai séng bou nitintirongu singka bou halé i Yesus. Uté ualingu kapulu kéré'é kalabo'é i sié manintiro kéré'é kopiané halé i Yesus, maning su singka'é mang ketang buhué pundaréno i Yohanes. **18:26** Kéré'é kawahaniné i Apolos naneta nududato su walé pukakaliomanéngang dang su témpongi Priskila daduangi Akwila nakaringihé tintironé, i radua nubawa si sié sarang balé. Pai séé i siré nanualagé nangilémbu malahé lai si sié maksuté'u Mawu Ruata mupakasalamaté'u taumata bou pulahalé i Yesus. **18:27** Bou éé i Apolos pia pendungé makoa sarang Akhaya. Uté apang manga taumata mangimang si Yesus su Efesus nanuraté su manga ana u simbau ko mumpangimang su Akhaya tadéau i siré panarima i Apolos. Dang su témpongi Apolos narenta su Akhaya, nikakirala tulumangé pia gunané labo su apang taumata ko ualingu alamaté'u Mawu Ruata séng nangimang si Yesus. **18:28** Batu'u ualingu bahaniné, i Apolos nupakalompo i siré tau Yahudi su ralungu pupapangala su tengong komolang. Dang bou nasé su Buké Susi i sié nulahé humonéu ko Yesus éé Datung Salamaté ko nipudiandi.

Bekéngu Manga Rasulé 19

19:1 Sementarangi Apolos su Korintus, i Paulus bedang kapamepidé kaselahé'u rulungu wanua éé buhué nudatingu Efesus. Pai séé i sié nusombangu taumata pirang katau ko séng nangimang si Yesus. **19:2** I sié

nukibalo si siré, "Manga ana u simbau i kemu nakatarima u Roké u Mawu Ruata su témpongi kemu séng nangimang si Yesus?" I siré simimbahé, "Bedang tala. Katéwé susimbekané i kami mang bedang ta nakaringihé ko pia Roké u Mawu Ruata." **19:3** "Kamagéng kéré'é, dingangu daréno bou apa i kemu nireno?" kakiwalongi Paulus. "Dingangu raréno i Yohanes," sasimbahé'i siré. **19:4** Bou éé i Paulus nubéra, "I Yohanes mundéno taumata tadéau pulahékangu kalawou taumata éé séng numputobaté bou rosangi siré. Arawé sementarangu éé lai i Yohanes nupakasingka su tau Israel ko i siré harusé mangimang su Taumata ko sarung dumenta samuringi sié, éé ko i Yesus." **19:5** Suapangi siré nakaringihé éé, i siré nakiréno su aréngu Mawu Yesus. **19:6** Dang su témpongi Paulus nanimbongu limané si siré, Roké u Mawu Ruata natentung si siré, bou éé i siré naneta numpubéra dingangu haghing bawéra ko makalahérang dingangu lai muluhabaré'u habaré bou Mawu Ruata. **19:7** Luenang kauli i siré kabi-kebi mapulo dua sukatauné. **19:8** Telu wulang karengu'é i Paulus turusé dingangu kawawahani mududato su tengong taumata su ralungu walé pukakaliomanéngang dang mupapangala dingangi siré ketang tadéau mupangakingi siré bou halé u kéré apa Mawu Ruata sarung mamarénta kéré Ratu. **19:9** Kaiso pirang katau bou taloarangi siré éé maketihé dang madidi mangimang. Su tengongu taumata ko mukukomolé séé i siré muluhinakang tintirongu halé u maksuté'u pulahalé u Mawu Ruata mupakasalamaté'u taumata bou pulahalé'i Yesus. Baugu éé i Paulus nanentangi siré, bou éé natamai dingangu manga murité'i Yesus sarang tampa panantirongi Tiranus. Ello-ello ndai séé i sié mususasimbahé dingangu apang taumata. **19:10** Halé éé turusé kukoaténgé su ralungu rua taung karengu'é sarang kauli u taumata ko mumatana su propensingu Asia, mbaéng tau Yahudi dingangu lai bangsa waliné, kebi-kebi séng nakaringihé bawérangu Mawu. **19:11** Mawu Ruata séng nukoa manga tanda hérang dalabo bou pulahalé i Paulus. **19:12** Kamagéngu manga lénsu arau tatingguhu ko lenang bou nipaké i Paulus bawanéng sarang manga taumata masaki, saki i siré mailang dingang roké u sétang sumebang bou i siré. **19:13** Pia pirang katau tahaundangu tau Yahudi ko dudaléng sarang apang tampa, manguséré roké dalai bou apang taumata.

Manga taumata ko tahaundang éé manuka lai mubawa aréngu Mawu Yesus manguséré roké'u sétang. I siré mumpubéra su manga roké u sétang éé, "Su aréngi Yesus ko nihabaré'i Paulus, ia manguséré si kemu!" **19:14** Pia manga ana ésé i siré pitu ana u singkataungu tembonangu imam, aréngé i Skewa, ko mukukoa halé éé. **19:15** Katéwé roké u sétang éé nubéra si siré, "Ia masingka i Yesus dingangu lai masingka i Paulus, arawé i kemu ii ko i sai?" **19:16** Bou éé tau ko nikasukangu sétang éé kéré'é kahaga'é kimésé timembo si siré sarangi siré nasué nahuntalang bou walé naralésé dang natintalang, batu'u pakéangi siré nighaghédé bou wadangi siré. **19:17** Kebi-kebi tau Yahudi dingangu taumata bou bangsa waliné ko mumatana su Efesus nakaringihé halé ko nariadi éé, nungkataku. Uté aréngu Mawu Yesus kasaunéng ipududalo. **19:18** Mauli taumata ko séng nangimang si Yesus dimenta nangaku su tengongu komolang apang kakanoa i siré su témpo naliu. **19:19** Dang i siré ko nanarang pia nakalé'i siré, nangomolé manga buké i siré buhué nitutung su tengongu taumata mauli. Aregangu buké éé kamagéng irékéng aramanung kebi-kebi pia u manga lima mpulo suhiwuné doité péra **19:20** Keré'é katoghasé'é bawérangu Mawu éé kasaunéng nanamba nakakéké dang mang kukatoghasé pengaruné. **19:21** Suapang naliungu apang ko séng nariadi éé, i Paulus namutusé makoa sarang Makedonia dingangu Akhaya bou éé maturusé sarang Yerusalem. "Bou pai éé," angkungi Paulus, "Ia harusé makoa lai sarang Roma." **19:22** Uté i sié nundo i u ruang katau musasumbala si sié, i Timotius daduangi Erastus patamai sarang Makedonia, sementarangi sié bedang matana manga pirang katémpo lai su propénsingu Asia. **19:23** Luenang su témpo éé nariadi ganoha labo su Efesus ualingu tintirongu halé i Yesus. **19:24** Batu'u su soa éé pia singkatau mukakoa barang bou péra aréngé i Demetrius, ko mukakoa manga tuladang baléngu Dewi Artemis. Hambaké'u taumata éé makaonggo u kauntungang labo su manga taumata mulahalé'é. **19:25** Ualingu éé i sié nangomolé apang taumata mulahalé'é singkakomolé dingangu mulahalé i siré mukakoa barang péra waliné, bou éé nubéra, "Manga ana u simbau! I kemu masingka i kité makaréa biahé'i kité bou halé i kité ii. **19:26** Orasé ii i kemu nakasilo dang nakaringihé apang ko

nikoa i Paulus éé. I sié mububéra uadé manga déwa ko nikoa u taumata éé ko tenga-tengadé baliné déwa. Dang i sié séng nakawawa taumata mauli nangimang tintironé, baliné ketang su Efesus ii, kaiso lai marani kebi tampa su wanua Asia. **19:27** Silaka'é hambaké'i kité ii makaréa aréng dalai. Dang baliné ketangu éé, sarang baléngu Dewi Artemis tehungangi siré takoaé gunané dang kalahamagé'é lita-litakéng; sumbalié i sié ko déwi luadaténgu patiku taumata su Asia dang su kaselahé'u dunia!" **19:28** Suapangu taumata nakaringihé éé turusé nateti naungi siré, bou éé i siré kebi numpuenggahé, "Kaumburé i Artemis, déwingu tau Efesus!" **19:29** Uté ganoha éé nudating namepidé sarang kaselahé'u soa. Boa éé komolangu mukakoa ganoha éé nanamé si Gayus daduangi Aristarkhus, ko manga tau Makedonia ringaringang su raraléngi Paulus, buhué namengkale si radua sarang tana lapangu soa éé. **19:30** I Paulus mapulu tumuhu sumu dingangi radua, katéwé apang taumata mangimang si Yesus pai séé nusedingi sié. **19:31** Pirang katau manga mawu pamaréntangu propensing Asia ko nugawéngi Paulus, nundo i u lai taumata puhabaré si Paulus tadéau i sié kumbahang mupasialangu ghatiné su tana lapang éé. **19:32** Sementarangu éé apang taumata ko mukukomolé su su tana lapang séng nukawuhung. Pia ko mumenggongu ii, pia ko mumenggongu éé, batu'u kaulikangé bou i siré bega mensang ko apa sabapé'é i siré nukomolé séé. **19:33** Simbahagéang bou i siré éé mumanika u ko i Aleksander nakoa otaké'é, batu'u ko i sié susuhudangi siré tau Yahudi sarang tengoné. Uté i Aleksander nuhéngké u limané mudorong témpo mutondangu tulidé'é su tengongu taumata singendu éé. **19:34** Kaiso suapangi siré nakasilo humonéu i sié ko tau Yahudi, singkahindo i siré naenggahé maiha, "Kaumburé i Artemis, déwingu tau Efesus!" **19:35** Panginsuengé jurutulisé'u soa nakaremasé taumata singendu éé. I sié nubéra, "Oi i kemu kalawou kawanuangu Efesus! Kalawou taumata masingka humonéu Efesus ko soa mupupalihara baléngu Déwi Artemis dingangu tuladané ko natentung bou langi. **19:36** Takoaé ko manga sarang singkatau makapundéndéhé'u halé éé. Baugu éé karemasé'é dang kumbahang mudindengang mukoa apa-apa. **19:37** Manga taumata ii niwawa i kemu sarang ii baliné ualingi siré nuhampasé baléngu déwa arau ualingu i siré

nuhinakang déwingi kité. **19:38** Kamagéngi Demetrius dingangu manga mulahalé'é éé pia manga weha i siré su manga singkatau, balaété i siré pubawa urusangi siré éé sarang pengadilang. Pengadilang sadia gunangu halé éé dang sintinia malaing pia manga mawu pamarénta. **19:39** Arawé kamagéngu lai bedang pia halé baliné ko ikapulungi kemu, éé harusé urusé'i kemu su komolang ko pia pengakuangu taumata mauli. **19:40** Batu'u apang ko nariadi sihello ii botongé makasilaka si kité. I kité kapangantangéng nukoa pemborontakang, baugu i kité takoaé alasangé sarang simbau mupuhinongu kawuhung ii." **19:41** Bou nubéranu kebi-kebi éé, jurutulisé'u soa éé nundo i taumata singendu éé pakapulé.

Bekéngu Manga Rasulé 20

20:1 Suapang kaadaang su Efesus séng sau naremasé, i Paulus nangomolé jamaaté dingang nanguaté naungi siré. Bou éé i sié nukata si siré buhué nanurusé u raraléngé sarang Makedonia. **20:2** I sié nutiwo apang tampa su Makedonia mumangonggo u sasasa su apang taumata mangimang si Yesus pai séé tadéau mupakakuaté'u naungi siré. Bou éé i sié nakoa sarang Yunani. **20:3** Telu wulang karengu'é i sié natana pai séé. Bou éé suapangi sié séng musasadia mamundalé sarang Siria, pia habaré uadé i siré tau Yahudi mususingkongkolé mudéa mamaté si sié. Ualingu éé i sié namutusé musau musulé sarang Makedonia. **20:4** I Sopater ana i Pirus ko asalé bou Berea natamai singkatamai dingangé; kéré'é lai i Aristarkus daduangi Sekundus tau Tesalonika, dingangi Gayus tau Derbe. Lai i Timotius, Tikhikus dingangi Trofimus, manga taumata bou propensingu Asia. **20:5** I siré nangihoro buhué nangampalé si kami su Troas. **20:6** Suapang bou nusaliwangu Saliwangu Boroté Takoaé Raginé, i kami namundalé nanentangu Filipi. Limang ello tuhu'é i kami sau nukomolé dingangi siré su Troas. Pai séé i kami natana singkamisa. **20:7** Hebi misa i kami nukomolé kimang singkakang kéré sintamahuarung. I Paulus kadudatoné ringangu apang taumata, batu'u naé maello i sié pia antibé mubua. Sarang kaloarané i Paulus kadudatoné turusé. **20:8** Su ralungu kamaré su wowoné, su tampa nipukomolangi kami éé, napéné u solo. **20:9**

Pia ana makuda singkatau aréngé i Eutikhus mumaiang su teba. Baugu i Paulus takoaé kiroloné mududato, tau ésé makuda éé nipatikilang su teba éé, nanawo tanaé bou hawéngé kateluné. Su témpongi siré nuhéngké i sié, i sié séng naté. **20:10** Arawé i Paulus limintu tanaé, buhué nutingkapepa u wadangé su ana makuda éé dingang nilahecutangé. I Paulus nubéra, "Aribé ghagha, i sié bedang biahé!" **20:11** Bou éé i Paulus sau naawi tarai sarang bowoné, buhué nupapahia u boroté dang kimang singkakang. Suapang karengu u pudadudato dingangu apang taumata nudating kamalukadéngé, i Paulus nubua. **20:12** Manga taumata nubawa ana makuda éé séng biahé sarang baléné. I siré mangkaté kaliagé dingang naiboré. **20:13** I kami simaké su kapalé bou éé namundalé horo sarang Asos tadéau hedo manginsomahé si Paulus sarang kapalé pai séé. I sié nangatoré kéré'e baugu i sié makoa tamai lumiu raléngu rulungé. **20:14** Suapang nusombang su Asos, i Paulus dingang naawi su kapalé bou éé i kami namundalé sarang Metilene. **20:15** Bou pai i kami nusau namundalé, dang sukarielloné nawuna su tanpa ko mututengongu Khios. Karumahéngé i kami nawuna su Samos dang sihello tahu'é su Miletus. **20:16** I Paulus namutusé tadéau séng ta motong su Efesus, kumbahang bedang mundémé u témpo su wanua Asia. Suapang botongé i sié mapulu ligha mudatingu Yerusalem su ellongu Pentakosta. **20:17** Bou Miletus i Paulus nundohongu habaré sarang Efesus mudorong apang pangaha u jamaaté pai séé pasongo musombangi sié. **20:18** Suapangi siré nasongo, i Paulus nubéra si siré, "Manga ana u simbau masingka kéré apa su ralungu ia mububiahé dingangi kemu bedang bou ello himotongé ia narenta su Asia. **20:19** Dingangu kasasana u naung dang dingangu kauli u aké u mata, ia nuhalé su tarorau susa ko daku nikapendangéng ualingu antibé dalai bou taumatangu Yahudi. **20:20** I kemu masingka ia takoaé otongé muhabaré'u apang ko hinoné pia gunané si kemu. Ia manintiro si kemu su apang komolang dalabo dingang su manga apang balé. **20:21** Si siré tau Yahudi dingangu lai si siré bou bangsa waliné sintinia ia mang mumangonggo u ingaté tadéau i siré mumputobaté bou rosangi siré dang dumenta sarang koa u Mawu Ruata, dingangu mumpangimang su Mawu Yesus. **20:22** Ualingu tutuhu paréntangu Roké u Mawu Ruata, ii ia makoa sarang Yerusalem.

Dang pai séé ia bega mensang apa sarung humombang si sia. **20:23** Singkaku ketangu su apang tampa, Roké u Mawu Ruata séng nuhabaré matulidé si sia, ko ia sarung matahungku dingang sarung mutatahangu sinsara. **20:24** Kaiso ia ta mundékéngu pubawiahéku ii, asalé'u ia makapanginsué halé ko nisarakangu Mawu Yesus si sia dang asalé'u ia matatana satia muhabaré'u Habaré'u Raluasé bou halé u kakendagé'u Mawu Ruata éé sarang panginsuéngu putatumbiahéku. **20:25** Ia séng bou nutiwo si kemu kebi dang lai séng bou nuhabaré'u kéré apa kakakoa'é Mawu Ruata sarung mamarénta kéré Ratu. Ii ia mupupendang séng sarung ta sau musombang dingangi kemu. **20:26** Ualingu éé ia tebé mubéra matulidé si kemu su sihello ii ko kamagéngu su taloarangi kemu sarung pia ko masilaka, éé séng baliné salagéku. **20:27** Bedang ta sinsulé ia timalangu haléku manualagé'u kaselahé'u halé'u Mawu Ruata si kemu. **20:28** Diagatéte watangéngi kemu dang diagatéte lai kaselahé'u jamaaté ko séng nisarakangu Roké u Mawu Ruata pakiriagaté si kemu; batu'u i kemu séng nirui nako mundariaga jamaaté éé. Diagatéte ngi kemu jamaaté u Mawu Ruata **20:29** Supaluséku, séng malahé sarung dumenta manga kapuna dulu wawahani sarang taloarangi kemu. Dang kalawou taumata ko dudiatagéngi kemu éé sarung makoa doka i siré. **20:30** Katéwé wedang nangilémbou lai bou taloarangi kemu manga ana u simbau sarung pia ko lumeto manga taumata ko muhabaré'u habaré ko ta nuhino. éé kukoaténgi siré tadéau manga taumata ko séng numpangimang si Yesus mapalidé dingang tumuhu si siré. **20:31** Ualingu éé pakarariaga'é! Putahendungké telu taung karengu'é dingangu kauli u aké u mata, ello hebi takoaé kiroloné ia mumanintiro apang taumata bou talorangi kemu. **20:32** Ii i kemu daku isarakang su Mawu Ruata tadéau i Sié mupalihara si kemu dingang tadéau i kemu mumpanengalé su habaré'u kakendagé'u Mawu Ruata. Mawu Ruata pia kawasa-Né mupakakuaté'i kemu dingangu mangonggo si kemu kalawou alamaté ko séng nisadia-Né gunangu kalawou umaté-é. **20:33** Bedang ta sarang sinsulé ia naeningu manga roité arau manga pakéang bou manga singkatau. **20:34** Manga ana u simbau kebi masingka, humonéu bou saghédéku sisaku ia muhalé tadéau pia ko daku pubiahé dingangu lai i siré manga ghawéku ko tutuhu si sia. **20:35** Su kalawou halé ia nangonggo

u putatenong si kemu homonéu dingangu muhalé mapia ko kéré ii i kité harusé mutulungu apang taumata maralongko. Batu'u i kité mang putahendung apang ko séng niwérangu Mawu Yesus sisané, 'Nangilémbong kaalamaté mangonggo bou ketangu manarima.' " **20:36** Suapangi Paulus nasuéng dudatoné, i sié dingangkéwé i siré kebi namulangéng buhué nukaliomanéng. **20:37** I siré kebi-kebi numpukia nulaheku si Paulus dingang kabéranéng salamaté dumaléng. **20:38** I siré mangkaté kebi nungkasusa, nangilémbou ualingi Paulus nubérangu ko i siré séng ta sarung bedang sau makasilo si sié. Bou éé i siré nangentudé'i sié sarang kapalé.

Bekéngu Manga Rasulé 21

21:1 I kami nukata dingangi siré apang pangaha u jamaaté bou Efesus éé, buhué nanentangi siré. Bou éé i kami dingang turusé namundalé nako sarang toadé'u Kos; sukarielloné i kami nawuna u toadé'u Rodos. Bou éé i kami turusé namundalé nundolong apéngu Patara. **21:2** Su Patara, i kami nusema u kapalé ko makoa sarang Fenisia. I kami simaké kapalé éé buhué nubua **21:3** namundalé sarangi kami nakasilo toadé'u Siprus su kuihingi kami; kaiso rolongi kami turusé sarang Siria. I kami nawuna su Tirus, baugu séé kapalé ko nisakénangi kami mangaung lurangé. **21:4** Su tampa éé i kami dimaléng nutiwo apang taumata mangimang si Yesus, buhué natana dingangi siré singkamisa karengu'é. Bou aha u Roké u Mawu Ruata i siré nanegu si Paulus tadéau ta makoa sarang Yerusalem. **21:5** Kaiso suapangu séng nasué témpongi kami matana séé, i kami nanentangi siré dang nanurusé u raraléngi kami. Kebi-kebi i siré dingangu ana kawingi siré nangentudé i kami sarang likudé'u soa. Pai séé su apéng i kami namulangéng dingang nukaliomanéng. **21:6** Bou éé i kami nupapangonggo u adaté, buhué i kami simaké su kapalé dang i siré lai napulé sarang balé. **21:7** I kami namundalé turusé bou Tirus sarang Ptolemais. Pai séé i kami nutiwo manga ana u simbau taumata mangimang, tadéau mangadaté si siré, bou éé natana sihello ringangi siré. **21:8** Su karielloné i kami sau nubua, bou éé nudatingu Kaisarea. Séé i kami nako sarangki pinulong

aréngé i Filipus, buhué natana su waléné. I sié ko singkatau bou i siré pitu ko nikapilé su Yerusalem. **21:9** Ana'é mahuala i siré epa séng nionggolangu Mawu Ruata singka muhabaré'u habaré bou Mawu Ruata. **21:10** Suapang séng dio marena i kami séé, narenta singkatau nabi bou Yudea aréngé i Agabus. **21:11** I sié nakoa sarangki kami bou éé nangala tatingguhu i Paulus. Dingangu tatingguhu éé i sié nangiki laédé dingangu limané sisané buhué nubéra, "Ko ii niwérangu Roké u Mawu Ruata: Taghuangu tatingguhu ii sarung ikitangu tau Yahudi kéré ii su Yerusalem, dang isarakang su taumata ko baliné tau Yahudi." **21:12** Su témpongi kami nakaringihé éé, i kami dingangu kebi-kebi manga ana u simbau ko mumatana su Kaisarea éé mududorong suapang botongé si Paulus tadéau i sié kumbahang makoa sarang Yerusalem. **21:13** Kaiso i sié simimbahé, "Apa gunané i kemu kumia kéré'é hakiu sarang makatuno naungku? Ia séng sadia baliné ketang tadéau samékang pai séé, kaiso maningu tadéau lai maté ualingu Mawu Yesus." **21:14** I Paulus ta mapulu mudaringihé si kami, uté i kami nangedo nusedingi sié. Bawérangi kami, "Balaété kapulungu Mawu sisané kariadi." **21:15** Suapang dio narena natana séé, i kami nudarepéhé'u manga salumpuhé'i kami, bou éé nubua sarang Yerusalem. **21:16** I siré pirang katau manga ana u simbau bou Kaisarea naramahi nangentudé'i kami sarang baléngi Manason batu'u ko su waléné i kami sarung manumpang. (I Manason ko tau Siprus ko séng marengu nakoa tumatuhu i Yesus.) **21:17** Su témpongi kami nudatingu Yerusalem, manga ana u simbau séé nanarima i kami dingangu kalabo u naung. **21:18** Su karielloné i Paulus tamai ringangi kami nusombangi Yakobus; kebi manga pangaha u jamaaté éné ndai séé lai. **21:19** Suapang bou nunggeli u adaté si siré, i Paulus nubeké si siré apang ko séng nikoa u Mawu bou pulahal'é su taloarangu manga taumata ko baliné tau Yahudi. **21:20** Suapang nakaringihé bekéngi Paulus éé, i siré kebi-kebi nudalongu Mawu Ruata. Bou éé i siré nubéra si Paulus, "Saudara Paulus! I kau kasingka'é ko séng hiwuné tau Yahudi nangimang si Yesus. I siré éé kebi taumata satia tumuhu atorangi Musa. **21:21** Dang orasé ii i siré nakaringihé uadé i kau mumanintiro apang tau Yahudi ko mumatana su taloarangu bangsa waliné, tadéau pamelo u atorangi Musa. I kau maanu si siré tadéau i siré

aribé panunaté manga ana i siré arau putuhu adaté'u tau Yahudi. **21:22** Ii i siré apang tau Yahudi ko séng numpangimang éé tantu sarung makaringihé i kau éné sii. Nau, ii kéré apa wué? **21:23** Mapiang tuhu'é tegungi kami. Pia i siré epa sii ko séng nudiandi su Mawu. **21:24** Nau, tamaiko i kau pupakasingu watangéngu dingangi siré, dingangu tanggonété i siré tadéau uta i siré maghunting Dingangu kéré'é sarung ikasilongu apang taumata humonéu apang ko nikaringihé'i siré bou halé i kau baliné tengadé, batu'u i kau sisanu mang kapuparaléngéngu atorangi Musa. **21:25** Arawé su halé u taumata ko baliné tau Yahudi ko séng mangimang si Yesus, i kami séng nanuraté si siré halé u putusangi kami ko i siré ta wotongé kumang kang ko séng bou nisemba su berhala, ta wotongé manginung daha, arau kumina binatang ko naté nikellé; dang ta wotongé mukoa kakanoa lamuhu." **21:26** Bou éé i Paulus natamai ringangi siré epa buhué nanusingu watangéngé ringangi siré su karielloné. Buhué i siré simu su Waléngu Mawu nupakasingka bedang pirang ello lai halé u pananusi éé buhué masué dang halé u korbang ko isusembangi siré simbau-simbau. **21:27** Suapang témpo pitungu ello séng marani mahepusé, pirang katau tau Yahudi bou Asia nakasilo si Paulus su ralungu Waléngu Mawu. Bou éé i siré namulu taumata mauli, buhué nanengalé si Paulus, **21:28** apidé kimaka, "Ei apang tau Israel, tulung! Ndaong ii taumatané ko mumakoa sarang apang tampa mumanintiro su apang taumata tintiro ko dulawang bangsa Israel, dulawang atorangi Musa dang dulawang Baléngu Mawu ii. Dang ii i sié bedang lai mubawa taumata ko baliné tau Yahudi sarang Baléngu Mawu mulamuhu tampa susi ii!" (**21:29** I siré nakapubéra kéré'é batu'u i siré nakasilo si Trofimus tau Efesus éé éné su soa éé dingangi Paulus, dang su tika i siré i Paulus séng nubawa si sié sarang dalungu Waléngu Mawu.) **21:30** Kaselahé'u soa éé mangkaté nukalimbuhung, dang manga taumata mangkaté mukukawuhung katalangé. I siré nanamé si Paulus dingang namengkalé si sié pasebang sarang likudé'u Waléngu Mawu. Singkatémpo éé lai tukadé'u Waléngu Mawu nitaka. **21:31** Sementarangu mukakoa ganoha éé mudéa mamaté si Paulus, taumata nupakasingka su komandang pasukangu Roma uadé kaselahé'u Yerusalem muguganoha. **21:32** Komandang éé turusé nukui perwira dingangu

perjurité pirang katau bou éé dindengang tamai ringangi siré sarang tampa u ghanoha éé. Su témpongu taumata mauli éé nakasilo komandang dingangu pasukangé éé, i siré nangedo nundariha si Paulus. **21:33** Komandang éé himaung nanengalé si Paulus dingang nuparénta taumata puhapusé si sié. Buhuéwé komandang éé nukibalo mensang ko i sai i Paulus dang apa niko'a'é. **21:34** Pia sengga simimbahé kéré ii dang pia ko lai simimbahé kéré'é. Kaadaangé séng nukawosa kéré'e ghahi'é hakiu komandang éé séng ta makaena mensang ko apa nariadi. Ualingu éé i sié nuparénta tadéau i Paulus pakiwawa sarang tansi. **21:35** Suapangi sié niwawa i siré nudatingu timbalatung, manga taumata mukakoa ganoha nanulu matedu-tedu hakiu i Paulus katé nitatimbangéngu manga perjurité. **21:36** I siré tutuhukangu mukakoa ganoha éé bou likudé ko mumaenggongu, "Pakalehasé i sié!" **21:37** Kéré'é suapangu séng sumu su tansi, i Paulus nubéra su komandang éé, "Botongé ia makapududato kadio témpo dingangi Tuang?" Angkungu komandang éé nukiwalo si sié, "Botongé i kau mududatong bérang Yunani?" **21:38** "Kamagéng kéré'é i kau baliné tau Mesir ko kangéré nukoa pambarontakang bou éé nupatalang sarang tana linggi taumata epa u hiwu sukatauné ko nahia u aghidé'i siré lena u mukukoa kalimbuhung?" **21:39** I Paulus simimbahé, "Ia tau Yahudi; ana u wanuangu soang Tarsus, soa kahimotongangé su Kilikia. Tulung pakawala ia mududatongu apang taumata éé." **21:40** Nau suapangi Paulus nipakawala mududato, i Paulus dimarisi su timbalatung, bou éé nuséingu limané. Manga taumata kebi naremasé. Bou éé i Paulus nubéra su wahasang Ibrani si siré. I Paulus nubéra,

Bekéngu Manga Rasulé 22

22:1 "Kalawou manga mawu dang manga ana u simbau kauli'é! Ia mapulu mutondangu tulidéku si kemu. Kenangko pudaringihé!" **22:2** Suapangi siré nakaringihé si Paulus nubéra su wérang Ibrani, nanamba i siré nutingkaremasé. Uté i Paulus nanurusé u tatalagé'é. **22:3** "Ia ko tau Yahudi," angkungi Paulus, "ia nipuhana su Tarsus su soangu Kilikia, katéwé ia nipakalabo su Yerusalem ii dang kéré'é kasasa'é ia nitintirongu

mawu météré labo i Gamaliel su ralungu atorang ko nionngo i Musa su i upungi kité. Musulung kalawou manga ana u simbau ko éné sii su sihello ii, ia mang lai matoghasé su halé u Mawu Ruata. **22:4** Ia mumamahang sarang pakapaté apang tumatuhu u tintiro wuhu éé. Kebi-kebi i siré ésé bawiné, daku nisamé dingang nitaho su tahungku. **22:5** Mawu imam labo sisané dang kalawou Majelisé'u Pengadilangu Agama makapusaksingu humonéu ia ta nuléo. Baugu ko i siré éé séng nangonggo u suraté lahabaré sarang taumatangu Yahudi su Damsyik. Dingangu suraté éé ia botongé makapanamé pai séé apang taumata ko mumangimang su tintiro éé, dingang mubawa i siré sarang Yerusalem tadéau pakihukung." **22:6** "Su témpong ia kadaléngé kukaraninéngu Damsyik, su témpong kaliha'é, singkianungu pia tualagé kéré'é kalabo'é simenang su reduhéku. **22:7** Ia nawanting su tana bou éé ia nakaringihé pia tingihé nubéra si sia, 'Saulus, Saulus! Unué i kau mutingkai si Sia?' **22:8** Bou éé ia nukibalo, 'Ko i sai i Kau, Tuang?' 'Ia ii i Yesus tau Nazaret ko tutingkaitangu,' sasimbahé-é. **22:9** Apang taumata ko éné dinganku séé nakasilo tualagé éé, kaiso i siré ta nakaringihé tingihé ko kabérané si sia. **22:10** Bou éé ia sau nukibalo, 'Apa harusé daku koaténg, Mawu?' Mawu simimbahé, 'Bangungké dang tamai'é sarang Damsyik. Pai séé sarung ipakasingka si kau apang halé ko ikukapulungu Mawu Ruata pakikoa si kau.' **22:11** Ia nawuta ualingu tualagé ko nakalangingi éé. Nau manga ringanku nanata si sia simu sarang Damsyik. **22:12** Séé pia taumata singkatau aréngé i Ananias. I sié singkatau maagama dang matuhu muparaléngu atorangi Musa. Kauli u tau Yahudi ko mumatana su Damsyik kéré'é kaadaté si sié. **22:13** I sié simongo dimalingé si sia, bou éé dimarisi su sundihangu dingangu nubéra, 'Saudara Saulus, i kau harusé sau makasilo!' Su orasé éé lai ia nuhéngké u ghatiku, turusé nakasilo si sié. **22:14** Bou éé i sié nubéra si sia, 'Mawu Ruatangi upungi kité séng namilé si kau tadéau i kau masingka u kapulu-Né, dang nakasilo si Yesus, Ellangu Mawu Ruata ko mukukoa kapulungu Mawu Ruata dang makaringihé tingihé'i Yesus sisané. **22:15** I kau sarung makoa saksi puhabaré su kalawou taumata apang ko séng nikasilo dingang nikaringihé'u. **22:16** Ii kuhaé wedang lai mangampalé marengu. Bangungké, dang panarakangkéngu watangéngu pakiréno.

Pudorongko naé su Mawu tadéau i kau ipakaliu bou kalawou rosanu.' "

22:17 "Ia nusulé sarang Yerusalem, dang su témpong ia mukukaliomanéng

su Waléngu Mawu, ia nikatentungangu Roké u Mawu Ruata. **22:18** Ia

nakasilo Mawu; I Sié nubéra si sia, 'Pakaligha manentangu Yerusalem,

batu'u taumata sii sarung ta manarima u kesaksiangu bou halé u Ia.' **22:19**

Ia nubéra, 'Mawu, i siré masingka mapia-pia ko ia séng simu su manga

waléng pukakaliomanéngang manamé si siré dingangu mamahang apang

taumata mangimang si Kau. **22:20** Kéré'é lai su tempong saksi-Nu i

Stefanus nipaté, ia éné séé dang nutatuhu su halé u pamamaté éé.

Nangilémbongu éé ia bedang lai nuhapa pakéangi siré ko namaté si sié.'

22:21 Kaiso Mawu sau nubéra si sia, 'Tamaié'é, baugu Ia mundoi i kau

pakakoa sarang tanpa marau sarang kalawou taumata ko sulikudé'u

bangsa Yahudi.' " **22:22** Manga taumata mang bedang turusé

mududaringihé si Paulus kabérané, arawé séng su wawéra panginsuéngé i

siré mangkatéwé nungghadé nubatu iha, "Pakalehasé taumata kéré'é. Ta

hinoné i sié mubiahé!" **22:23** Apidé'u kaenggahé, i siré mumanontong

jubangi siré, dingang namuahé'u ebung sarang kinoang. **22:24** Uté

komandang pasukangu Ruma éé nangoro tadéau i Paulus pakiwawa sarang

tansi tadéau séé i sié parikasang pakawau-wau pudéakéng ko apa sabapé'é

i siré tau Yahudi mumaenggahé si sié kéré'é. **22:25** Kaiso su témpongi

Paulus séng malahapusé tadéau luwagéng, i Paulus nubéra su perwira ko

dudarisi séé, "Apa wotongé mupakawalangu singkatau kawanuangu Roma

pakiluwagé su horo i sié isidang?" **22:26** Nakaringihé éé, perwira éé tamai

nakoa sarang komandangu pasukang dingang nubéra, "Ko apa sarung

koaténgi Bapak ii? Taumata ii ko kawanuangu Roma!" **22:27** Uté

komandang éé tamai sarangki Paulus mukiwalo, "Kenang habaré, apa i

kau ko kawanuangu Roma!" "Tengadé," anggungi Paulus, "Ia kawanuangu

Roma." **22:28** Komandang éé sau nubéra, "Ia sarang nakoa kawanuangu

Roma namaéhé maleghadé!" I Paulus simimbahé, "Arawé ia nipuhana

kéré kawanuangu Roma." **22:29** Su orasé éé lai manga anggotangu tentara

ko mumamariksa si Paulus éé, numpusoho dang lai komandang éé nataku

batu'u i sié séng nuhapusé si Paulus, sumbalié i Paulus kawanuangu Roma.

22:30 Komandang pasukangu Roma éé mapulu-pulu mudéa masingka ko

apa sabapé'é sarang nakakoa tau Yahudi mupusalangi Paulus. Ualingu éé su kariellonaé i sié nukui manga tembonangu imam dingangu Pengadilangu Agama pukomolé. Bou éé i Paulus nilua bou laiki'é, buhué niwawa nipatatengongi siré kebi.

Bekéngu Manga Rasulé 23

23:1 I Paulus nutaédé kalawou anggotangu pengadilang éé bou éé nubéra, "Manga ana u simbau! Sarang nudatingu sihello ii ia ta nakapendang nusala su tengongu Mawu Ruata su ralungu naungku bou halé u pubawiahéku." **23:2** Su témpongi Paulus nubéra kéré'é, Mawu Imam Labo i Ananias nangoro taumata ko dudarisi séé nipamepélé mohongi Paulus. **23:3** Uté i Paulus nubéra su Mawu imam labo éé, "Mawu Ruata sarung mamalédé si kau, taumata munapiké ko makitika susi! I kau mumaiang séé muhukungu ia tumuhu atorangi Musa, sumbalié i kau sisanu dulawang atorang éé dang mangoro taumata pamalédé si sia!" **23:4** Apang taumata ko su reduhé'i Paulus nubéra si Paulus, "I kau nuhinakang mawu imam labo u Mawu Ruata!" **23:5** I Paulus simimbahé, "O, ia bega, manga ana u simbau, humonéu i sié ko mawu imam labo. Tengadé su ralungu Buké Susi pia kabawohé, 'Kumbahangi kau muhinakang pangaha u bangsanu.'" **23:6** I Paulus nakasilo humonéu anggotang majelisé'u pengadilang éé simbahagéang bou i siré taumatangu Saduki dang simbahagéang lai bou i siré taumatangu Farisi. Ualingu éé i sié nubéra su majelisé'u pengadilang éé, "Manga ana u simbau! Ia singkatau Farisi, toronangu Farisi. Ia niraté sii ualingu ia mangimang ko humonéu manga taumata naté sarung sau mumpubiahé." **23:7** Suapangi sié bou nubéra kéré'é, apang tau Farisi dingangu manga tau Saduki éé naneta numpudaréndéhé, hakiu raté éé napahia duang kamonang. (**23:8** Batu'u taumatang Saduki su singka u naungi siré taumata naté séng ta sarung sau mubiahé, takoaé malaikaté, dang takoaé lai manga roké; arawé tau Farisi mangimang ko kebi tamai éé pia.) **23:9** Uté nariadi ganoha labo. Pia pirang katau taumatang Farisi ko nakoa météré'u agama dimarisi dang nundoka kahenga- hengang. I siré nubéra, "Tumuhu si kami taumata ii ta nusala sarang kadio! Aramanung

mang tengadé pia roké arau malaikaté mububéra si siré!" **23:10**

Pudararéndéhé éé nakoá kéré'é kalabo'é sarang komandang éé natakú kumbahang sarang i Paulus lingungi siré. Nau i sié nuparénta pasukangé tamai pangala si Paulus bou tarora u manga taumata éé dang nubawa i sié sarang markasé. **23:11** Su hebi tuhu'é Mawu Yesus dudarisi su sundihangi Paulus dang nubéra, "Pakakuaté naungu! I kau séng nusaksingu Ia su Yerusalem. I kau sarungu lai harusé musaksingu éé su Roma." **23:12** Su karielloné bedang maluka-lukadé, manga taumatangu Yahudi naneta nusingkongkolé. I siré nutéwa ta sarung kumang dingangu manginung kamagéngi siré bedang ta makapaté si Paulus. **23:13** Su wowong epa u pulo sukatauné i siré ko séng nugaghighilé éé. **23:14** I siré nakoá sarangko manga mawu tembonangu imam dingangu manga pangaha u tau Yahudi dang nubéra, "I kami séng nutéwa kebi, ta sarung kumang dingangu manginung manga apa kamagéngi kami bedang ta makapaté si Paulus. **23:15** Nau, ii manga ana u simbau dingangu manga anggotang majelisé'u Pengadilangu Agama pundohongko suraté su komandang pasukangu Roma tadéau pudorong si sié sau pubawa si Paulus putengongi kemu, kéré kakakoa u i kemu musau mamariksa pakapia-pia palakarané. Dang i kami séng sadia mangantibé mamaté si sié su horo i sié mudatingu ii." **23:16** Kaiso karakingi siré singkongkolé éé nikaringihé'u ana u wawinengi Paulus. Uté i sié natamai nakoá sarang markasé dang nuhabaré'u halé éé si Paulus. **23:17** I Paulus bou éé nukui singkatau parwira dingang nubéra si sié, "Bawako ana makuda ii sarangki komandang; i sié pia halé ko hinong ihabaré si sié." **23:18** Parwira éé nubawa ana makuda éé sarangki komandang dingang nubéra, "I Paulus, taumatang tahanang éé, nukui si sié dang nudorong si sia pubawa ana makuda ii sarangki Tuang; i sié pia halé ko hinong ilapuré." **23:19** Komandang éé nanengalé limangu ana makuda éé, bou éé nubawa si sié nutingkatani sarang sundihangé simbeka dingang nukibalo, "I kau muhabaré'u apa si sia?" **23:20** Ana makuda éé simimbahé, "Apang tau Yahudi séng nugaghighilé mudorong si Tuang pubawa si Paulus putengongu Pengadilangu Agama diello, kéré kakakoa u i siré musau mapulu mamariksa pakapariksa palakarané. **23:21** Kaiso i Tuang kumbahang tumuhu dorongi siré éé, batu'u séng pia ko su wowong epa u

pulo sukatauné ko mukukumbuni mudéa mulikosé si sié su raléng. I siré kebi séng nutéwa ta sarung kumang dingangu manginung kamagéngi siré bedang ta makapaté si Paulus. Ii i siré séng sadia; katé mahedo sasambahé'i Tuang." **23:22** Komandang éé nubéra, "Aribé puhabaré si sai-sai ko i kau séng nulapuré'u halé ii si sia." Bou éé i sié nundo i ana makuda éé pakapulé. **23:23** Bou éé komandang éé nukui parwira ruang katau, dingang nubéra si radua, "Panadiako perjurité dua hasu sukatauné dingangu tentara su kawalo pitung pulo dang dua hasu tentara ko dingangu raléang ko harusé mubua pukulé sio hebi ii lai sarang Kaisarea. **23:24** Sadiako lai kawalo pakisakéné si Paulus dang bawa'é i sié pakapia sarangki Gubernur Feliks." **23:25** Buhué komandang éé namohé suraté ko bawérané kéré ii. **23:26** "Ko luadaténg mawung batangéngi Tuang Gubernur Feliks. Hormaté bou i Klaudius Lisias! **23:27** Taumata ii séng nisamé u tau Yahudi dang lai séng marani paténgi siré, kiko ia ta simongo dingangu pasukangu nangambang si sié; batu'u ia nakaringihé i sié ko kawanuangu Roma. **23:28** Baugu ia mapulu masingka u ko salagé apa iluantangi siré si sié, uté i sié daku niwawa sarang Pengadilangu Agamangi siré. **23:29** Karalahé'é i sié ta nukoa manga apa ko hinongu i sié ihukungu hukumang maté arau itahungku. Beha i siré si sié ketangu halé ko mukukakai u manga atorangu agamangi siré. **23:30** Bou éé ia nipuhabaréngu uadé ko pia antibé dalai bou taumatangu Yahudi si sié. Nau ia turusé nundohongi sié sarangki Tuang Gubernur. Dang ia séng nangoro su apang ko mubeha i sié pubawa beha i siré sarangki Tuang." **23:31** Uté kalawou anggotangu tentara éé dingang nuparaléngu halé i siré. I siré nangala si Paulus bou éé nubawa si sié hebi éé sarang Antipatris. **23:32** Sukarielloné i siré namalangu pasukang su kawalo panurusé u raraléng dingangi Paulus, dang i siré kebi nusulé sarang tansi. **23:33** Suapangu pasukang su kawalo éé nudatingu Kaisarea, i siré nanarakangu suraté éé su gubernur, buhué nanarakangi Paulus si sié. **23:34** Suapang gubernur bou nubasangu suraté éé, i sié nukibalo si Paulus mensang bou apa asalé'é. Suapangi sié nasingka humonéu asalé'i Paulus ko bou Kilikia, **23:35** i sié nubéra, "Kéréné'é! Ia sarung mamariksa palakaranu, kamagéngi siré apang ko mubeha i kau séng masongu sii." Bou éé i sié nuparénta tadéau i Paulus

pakitahang su istanangi Herodes.

Bekéngu Manga Rasulé 24

24:1 Limang ello tahu'é, Imam Labo i Ananias dingang manga pangaha u tau Yahudi nakoia tamai sarang Kaisarea dingangu singkatau pokorolé aréngé i Tertulus. I siré timatengo si Gebernur Feliks nubawa beha i siré halé i Paulus. **24:2** Suapangi Tertulus nikuing sarang tengoné, i sié nangantangi Paulus kéré ii, "Tuang Gubernur Ko Luadaténg! Su ralungu aha i Tuang soangi kami maremasé. Dang lai ualingu kapapélésangi Tuang séng mauli ko nikoia i Tuang gunangu kapapiangu kawanuangi kami. **24:3** Kebi-kebi éé maning su apa sintinia itutarima i kami su ralungu tarimakasé ta masuéng tarimakasé'é dingangu kalawou pangangarega. **24:4** Kaiso tadéau ta makaghola témpongi Tuang, ia mudorong kéré wotongé i Tuang pudaringihéko dorongi kami manimbu ii. **24:5** I kami nakarapaté taumata ii nakoia pangacau makasilaka. Su apang tampa i sié makakoa ganoha su taloarangu tau Yahudi dang i sié nakoia pangaha u komolangu tau Nazaret. **24:6** I sié bedangu lai manaluka mupakalamuhu u Waléngu Mawu, katéwé i sié nisamé i kami. Pendungi kami muhukungi sié tumuhu atorangu agamangi kami. **24:7** Kaiso i komandang Lisias nangahongi sié bou i kami, **24:8** dang nuparénta tadéau apang ko mubeha i sié putengongi Tuang. Kamagéngi Tuang mamariksa taumata ii, i Tuang sisané sarung makaringihé bou i sié kabenarangu kebi-kebi ko bubawanéngi kami bou halé i sié ii." **24:9** Apang tau Yahudi ko éné séé mang lai nutatamba mangantangi Paulus dang nanguaté apang ko nihabaré'i Tertulus. **24:10** Bou éé i gubernur éé nangonggo u séng si Paulus i sié wotongé mubéra. Uté i Paulus nubéra, "Ia masingka i Tuang séng nakoia hakim su soa ii su ralungu pira taung karengu'é. éé sabapé'é ia maluasé makaputondangu tulidéku su tengongi Tuang. **24:11** I Tuang sisané nakasilo humonéu bedang ta naliu bou mapulo dua su elloné napalusé ia nakoia sarang Yerusalem nukaliomanéng. **24:12** Dang bedang ta sinsulé manga tau Yahudi nakaeba si sia nudaréndéhé dingangu manga singkatau arautalangu mangomolé taumata tadéau mukoa ganoha maning su Waléngu Mawu

arau lai su manga waléngu pukakaliomanéngang su manga apang tampa su ralungu soa. **24:13** I siré lai ta nakaonggo u buktiné apang ko ipangantangi siré ko ipububeha i siré su tengongi Tuang bou halé u ia. **24:14** Tengadé lai mang harusé daku iaku su tengongi Tuang ko ia mututahamawu su Mawu Ruatangi upungi kami tumuhu tintirongi Yesus ko angkungi siré nusala. Arawé ia mang bedang mangimang kebi-kebi ko kabawohé su ralungu Buké i Musa dingangu Buké u manga Nabi. **24:15** Musulungi siré, ia lai pia harapanku su Mawu Ruata humonéu kalawou taumata sarung sau ipuabihé samuring bou naté -- taumata mapapia dingangu taumata raralai! **24:16** éé sabapé'é sintinia ia mang mudéa pakapia-pia, tadéau ralungu naungku buresi su tengongu Mawu Ruata dang buresi su tengongu taumata. **24:17** Suapang pira taung ia tadié su Yerusalem, ia sau nusulé tamai nubawa doité bantuang su kawanuaku dingangu mubawa sasemba su Mawu Ruata. **24:18** Su témpong ia mukukoa éé, i siré nakaeba si sia su Waléngu Mawu, suapangu ia buhué nasué bou halé u pananusi awa. Takoaé taumata mauli dinganku, dingangu lai takoaé tingihé'u ghanoha séé su témpo éé. **24:19** Ketangu séé pia i siré tau Yahudi pirang katau bou propensingu Asia. Ko i siré hinoné éné sii mubawa beha i siré si Tuang, kamagéngi siré pia ko ipubeha i siré si sia. **24:20** Arau balaété i siré ii puhabaré ko apa halé dalai ko nikaréa i siré si sia su témpongu ia nipatatengo su Pengadilangu Agama. **24:21** Nikaréa i siré si sia ketang bawéra simbau ii daku nipubéra si siré, ko bawéra: Ia iraté si hello ii ualingu ia mangimangu taumata naté sau ipubiahé." **24:22** Bou éé i Feliks ko séng masingka mauli halé u tintirongi Yesus, nangunsi daté u palakara éé. "Ia hedo mamutusé palakara ii," angkungé, "kamagéngi komandang Lisias masongo." **24:23** Bou éé i sié nuparénta perwira ko hal'éé mundiaga si Paulus éé tadéau tatapé manahang si Paulus, kaiso harusé pangonggo u loahé kadio si sié dang mupakawalangu manga ghawéné mangonggo u manga apa gunangu awa'é. **24:24** Pirang ello tuhué i Feliks simongo niringanéngu kawingé aréngé i Drusila; i sié singkatau Yahudi. Bou éé i Feliks nudaringihé si Paulus nududatongu halé u mangimang si Kristus Yesus. **24:25** Kaiso su témpongi Paulus nanurusé u rudatoné bou halé u katatulidé dingangu halé u manahang batangéng dingangu halé u

hukumang su Ellong Kiamaté, i Feliks natakú dingang nubéra, "I kau botongé mapulé ii. Ia hedó sau mukui si kau kamagéng pia témponé."
24:26 Sementarangu éé i Feliks mangantibé makaréa doité bou i Paulus. éé sabapé'é i sié masau mangoro taumata pudéa si Paulus tadéau mududato ringangé. **24:27** Naliung dua taung i Perkius Festus namelasé si Feliks kéré gubernur. Dang ulaingi Feliks mapulu mangala naungu tau Yahudi i sié namalangi Paulus su ralungu tahungku.

Bekéngu Manga Rasulé 25

25:1 Telung ello suapangi Festus nudatingu wanua éé, i sié natamai bou Kaisaréa sarang Yerusalem. **25:2** Pai séé manga mawu tembonangu imam dingangu manga pangaha u tau Yahudi nubawa beha i siré halé i Paulus. I sié turusé mumanalimbogho si Festus, **25:3** tadéau bou kapiangu naungé si siré, i sié pundo i taumata pubawa si Paulus sarang Yerusalem; baugu i siré séng nugaghighilé mutigha mamaté si sié su raléng. **25:4** Kaiso i Festus simimbahé, "i Paulus bedang katatahang su Kaisarea; dang ia sisaku séng ta marengu lai séng tamai musulé. **25:5** Nau, walaété i siré apang ko dio su horoné tamai ringangku sarang Kaisarea dang pubeha i sié pai séé, kamagéngu mang tengadé i sié séng nukoa sala." **25:6** Suapang bou natana su Yerusalem luenang manga ualu arau mapulong ello lai, i Festus sau nusulé sarang Kaisarea. Su karielloné i sié nukoa sidangu pengadilang dang nuparénta tadéau i Paulus pakiwawa putengo. **25:7** Suapangi Paulus nudating, i siré apang tau Yahudi ko séng simongo bou Yerusalem dudarisi nuliku si sié, dang naneta nutondangu kabaratang mabeha si sié. Kaiso i siré ta makaonggo u buktingu kabaratangi siré éé. **25:8** Su putatondang tulidé'é i Paulus nubéra, "Ia ta nukoa manga apa-apa sarang manga simbau ko nusala su ralungu atorangi Musa arau su Waléngu Mawu arau su Kaisaré'u Roma." **25:9** Kaiso i Festus mapulu mangala naungu tau Yahudi. Uté i sié nukiwalo si Paulus, "I kau mapulu tamai sarang Yerusalem tadéau isidang pai séé su tengoku bou halé u manga kabaratang éé?" **25:10** I Paulus simimbahe, "Ia séng dudarisi su tengongu pengadilangu Kaisaré'u Roma, dang séé ia harusé isidang. I Tuang sisané

masingka humonéu ia ta nusala su tengongu tau Yahudi. **25:11** Kamagéng ia séng limawang atorang dang nukoa manga apa ko hinong ihukungu hukumang maté, ia sadia maté. Arawé kamagéng kalaké i siré takoaé kabenarangé, uté takoaé ko manga sarang singkatau makapanarkangu ia si siré. Ia mudorong pakisidang su pengadilangu Kaisaré!" **25:12** Suapang bou nududatongu kalawou mananeguné, i Festus nubéra, "I kau mudorong makisidang su pengadilangu Kaisaré, nau i kau harusé tamai mutengongu Kaisaré." **25:13** Ta narena wou éé, Datu Agripa dingangi Bernike dimenta su Kaisarea mangonggo u salamaté si Festus. **25:14** Suapang pirang ello i siré séé, i Festus nubékéngu palakarangi Paulus su Ratu Agripa. I Festus nubéra, "Pia sii taumatang tahanang singkatau ko nitentangi Feliks. **25:15** Su témpongu ia pai su Yerusalem, i siré manga mawu tembonangu imam dingangu manga pangaha u tau Yahudi nubawa kabaratangi siré bou halé u taumata éé dang mududorong tadéau ia pangonggo u hukumang si sié. **25:16** Katéwé ia simimbahé su tau Roma ta mariadi mangkaté kapanarakangéngu singkatau ko su ralungu palakara pakihukung kéré'é, kamagéngu i sié éé bedang ta nutengongu mangangalaké'é dang onggolangu témpo makaputondangu tulidé'é. **25:17** Nau su témpongi siré nakoa mahi, ia séng ta nangampalé marengu. Su karielloné ia turusé nukoa sidangu pengadilang dang nuparénta tadéau taumata éé pakiwawa putengo. **25:18** Su témpongu i siré ko nangalaké i sié dimarisi mubawa kalaké i siré, i siré ta nangalaké u sarang manga simbau halé dalai kéré ko daku itutika sarung ipukabaratangi siré. **25:19** I siré ketang nudaléngangu pikirang su halé u agamangi siré dingangu halé u pia taumata singkatau ko isusego si Yesus. Taumata éé séng naté, kaiso i Paulus mang makuaté muhabaré'u uadé taumata éé ko biahé. **25:20** Ualingu ia ta makaena mensang kéré apa ia sarang makaréa lahé u palakara éé, nau ia nukibalo si Paulus mensang i sié mapulu makoa sarang Yerusalem dang isidang pai séé su ralungu palakarané éé. **25:21** Kaiso i Paulus mudorong mubanding; i sié nudorong tadéau i sié tatapé su ralungu tahanang sarang palakarané iponesé'u Kaisaré. Ualingu éé ia nuparénta tadéau i sié pakitahang turusé, sarang ia makaeba loahé mundohongi sié sarangki Kaisaré." **25:22** Bou éé i Agripa nubéra si Festus, "Ia sisaku lai maening mudaringihé taumata éé."

"Diello i Tuang botongé mudaringhé si sié," angkungi Festus. **25:23** Su karielloné i Agripa dingangi Bernike narenta dingang upacarangu kararatuang. I siré simu su tampa u sidang dingangu manga tembonangu musaséké dang dingangi siré apang taumata ko su horoné su soa éé. Bou paréntangi Festus, i Paulus nipasu sarang dalungé. **25:24** Bou éé i Festus nubéra, "Tuang Agripa dingang kalawou ko naéné su orasé ii! Taumata ii séng niwawa u kaselahé'u bangsa Yahudi, mbaéng ko su Yerusalem dingangu lai ko sii. I siré mumengghé mumanuntu tadéau taumata ii ta hinoné ipakawala wiahé. **25:25** Kaiso ia mang ta nakaréa manga apa sarang simbau ko séng nikoalé ko hinongu makahukungu hukumang maté. Dang ualingu i sié sisané séng nudorong tadéau palakarané pakisidang su pengadilangu Kaisaré, ia séng namutusé mundohongi sié sarangki Kaisaré. **25:26** Kaiso ia bedang takoa sarang manga simbau ketarangang malahé ko hinong daku iwohé su suratéku sarangki Kaisaré. éé sabapé'é ia nupatatengongi sié su kalawou manga mawu, nangilémbu lai su tengongu Ko Mawantugé i Tuang Agripa! Pendungku tadéau bou pamamariksa ii, pia ko daku iwohé su suraté. **25:27** Batu'u tumuhu pendangu, ta mariadi mundohongu singkatau taumatangu tahanang ko ta mulahé u pusasala ko ipububeha si sié."

Bekéngu Manga Rasulé 26

26:1 I Agripa nubéra si Paulus, "I kau onggolangu loahé mubéra tadéau putondang tulidé'u." Uté i Paulus nuhéngké u limané buhué nutondangu tulidé'é kéré tanaé ii. **26:2** "Tuang Agripa Ko Mawantugé! Ia mamandang pia untuné labo si sia botongé makapanondang tulidéku su kalawou halé ko ipububeha u tau Yahudi si sia mang natarang su tengong pahésé'u mawang batangéngi Tuang; **26:3** nangilémbu baugu i Tuang masingka-singka mapia atorangu adaté dingangu kakakoa u taumatangu Yahudi. Ualingu éé, daku dorongang kéré wotongé i Tuang makasabaré mudaringihé ketaranganku. **26:4** Tau Yahudi kebi masingka kéré apa ia nubiahé bedang bou ia makuda. I siré séng masingka u ia naneta ia bedang makuda, i séng nubiahé su taloarangu kawanuaku sisaku su Yerusalem.

26:5 Séng marengu i siré masingka u ia. Dang kamagéngi siré mapulu, i siré makaonggo u kesaksiangu humonéu ia ko bedang bou tetaé séng tebé nubiahé kéré tau Farisi ko tutuhu kalawou aturang kasekadéngé su ralungu agamangi kami. **26:6** Dang ia dudarisi isidang orasé ii ualingu ia mangimang su pudariandi ko nikoa u Mawu Ruata si upungi kami. **26:7** Pudariandi éé lai ko luantibangi siré mapulo dua sukungu tau Israel, hakiu i siré ello hebi mukukaliomanéng naé su Mawu Ruata. Dang mawung batangéng i Tuang Ko Mawantugé, ualingu ia mangimang su riandi éé, ia nipusalangi siré tau Yahudi. **26:8** Unué manga ana u simbau tau Yahudi ta mangimang humonéu Mawu Ruata makapubiahé'u taumata naté? **26:9** Lenangu horo ia sisaku lai pia pikirangku ko harusé mukoa kalawou haghii ipundoka si Yesus bou Nazaret éé. **26:10** Dang mang tengadé ko éé séng daku nikoa su Yerusalem. Dingangu suraté'u kuasa bou manga tembonangu imam, ia séng nupasu u taumata mauli i siré ko satia su Mawu Ruata sarang dalungu tahungku. Ia lai bedangu nutatuhu tadéau i siré ihukungu hukumang maté. **26:11** Masau ia mamahang si siré su manga waléngu pukakaliomanéngang, mang tadéau mamaksangi siré pusunialé'u apang ko pupangimanéngi siré. Kéré'e kateti'é naungku si siré, hakiu lai ia mudatingu soa waliné tamai manahusu si siré séé." **26:12** "Baugu karaki éé lai ia nubawa suraté'u kuasa bou manga mawu tembonangu imam dang tamai nakoa sarang Damsyik. **26:13** Dang mawung batangéngi Tuang Ko Luadaténg, su témpongu ia su raraléngang kalihaé, ia nakasilo tualagé bou langi ko bedang nangilémbo katualagé bou matangelo. Tualagé éé simenang su tengoku dang su tengongi siré ko kadaléngé ringangku. **26:14** I kami kebi nawanting su tana. Bou éé ia nakaringihé pia tingihé kabérané si sia su wérangu Ibrani, 'Saulus, Saulus! Unué i kau mangkaté turusé mukukabasara si Sia? I kau sarung makapendang matedu, kamagéngi kau mangkaté turusé mundoka si sié ko nakoa mawunu.' **26:15** Nau ia nubéra, 'Ko i sai i Kau, Tuang?' Dang Mawu simimbahé, 'Ia ii i Yesus ko kukabasarangu. **26:16** Bangungké dang darisi'é! Ia nupasilongu watangéng-Ku si kau maksuté tadéau muhéngké i kau makoa paparéntang-Ku. I kau harusé muhabaré su taumata waliné apang ko nikasilonu sihello ii bou halé Ia dingangu halé u apa ko sarung Daku ilahé

si kau su témpo mahi. **26:17** Ia sarung muliungi kau bou kawanuangu Israel dingang bou manga kawanua waliné ko baliné Yahudi. Ia sarung mundoi i kau tamai kakoa sarangki siré **26:18** tadéau pamuka matangi siré, tadéau i siré sumebang bou kararendung dang sumu su ralungu katatualagé; tadéau i siré mapelo bou binsanangu Sétang, buhué tengaléngu kawasangu Mawu Ruata. Uté dingangu mangimang si Sia dosangi siré sarung ampungang dang i siré sarung makoa umaté'u Mawu Ruata ko nipilé.' " **26:19** Mawung batangéngku i Tuang Agripa, "Ualingu éé ia mang sintinia mumanengalé pakapia su papasilo ko séng daku nikatarima bou Mawu Ruata éé. **26:20** Ia nuhabaré matulidé si siré apang taumata ko i siré harusé pumputobaté bou rosangi siré dang panarakangu watangéng su Mawu Ruata dang harusé mupasilo su ralungu pubawiahé'i siré humonéu i siré ko séng numputobaté bou rosangi siré. Kahorokangé ia nuhabaré'u halé éé su Damsyik, bou éé su Yerusalem dang su kaselahé'u Yudea dingang su taloarangu tau Yahudi. **26:21** Ualingu éé i siré tau Yahudi nanamé si sia dang mudéa mamaté si sia. **26:22** Kaiso sarang orasé ii Mawu Ruata nanirung si sia, hakiu ia nakararisi sii munggeli u kesaksiangku su apang taumata -- ko dalabo dingangu dadio. Apang ko daku iwubéra ii takoaé waliné bou apang ko séng bou niwérangu manga nabi dingangi Musa; **26:23** mangaléné Datung Salamaté ko nipudiandingu Mawu Ruata éé harusé mutatahangu sinsara, dang i Sié nakoa taumata ko kahimotongangé sau nubangung bou papaté; tadéau ualingu éé i Sié makapuhabaré'u katatualagé -- mangaléné ko kasasalamaté -- mbaéng su taumatangu Yahudi dingangu lai su taumata ko baliné Yahudi." **26:24** Sementarangi Paulus kapanondanéngu tulidé'é, i Festus naenggahé, "Paulus i kau séng pulu! Singka u napéné éé séng nakapupulu si kau!" **26:25** Arawé i Paulus simimbahé, "Mawung batangéng Ko Luadaténg, ia baliné pulu. Apang bawéra ko daku iwubéra éé ko tenga-tengadé nubua bou pikirang matualagé. **26:26** Mawung batangéngi Tuang Agripa sisané masingka mapia-pia halé éé. éé sabapé'é ia bahani mubéra matulidé su tengong pahésé'u Mawung batangéng. Ia mangaking takoaé ko sarang manga simbau bou manga halé éé ko bedang su wegangu Mawung batangéng, baugu kebi-kebi baliné nariadi su tanpa suhi-suhi. **26:27**

Mawung batangéng i Tuang Agripa Ko Luadaténg, apa i Tuang mangimang su apang ko niwérangu manga nabi? Su pandangku Mawung batangéng mangimang!" **26:28** Bou éé i Agripa nubéra si Paulus, "Su pangangenanu mangkaté gampang-gampang mukoa si sia mariadi taumatang Sahani ketang su ralungu témpo manimbu ii?" **26:29** Sasimbahé'i Paulus, "Maligha arau marengu, ia mukaliomanéng su Mawu Ruata tadéau Mawung batangéng dang kalawou manga mawu kauli'é ko kapudaringihé si sia si hello ii sarung makoa kéré ia -- ketang tantu kumbahang kéré bawawangku ii!" **26:30** Panginsuéngé mawu ratu, gubernur dingangi Bernike, dingangi siré waliné kebi-kebi nubua. **26:31** Suapangu nasebang su likudé'é, i siré nubéra i siré lawo i siré, "Taumata ii takoaé manga apa ko niko'a'é ko hinong ihukungu hukumang maté arau itahungku." **26:32** Bou éé i Agripa nubéra si Festus, "Taumata ii séng botongé ipelo, andéné i sié séng ta manuntu palakarané pakisidang su pengadilangu Kaisaré."

Bekéngu Manga Rasulé 27

27:1 Séng bou niputusé i kami harusé mamundalé sarang Italia, i Paulus dingangu pirang katau taumatang tahanang baliné nisarakang si Yulius, perwirangu pasukang tentarangu Roma ko isusego "Resiméngi Kaisaré". **27:2** I kami simaké kapalé ko nasongo wou Adramitium, bou éé nubua dingang kapalé éé ko séng sadia mamundalé sarang manga apang palabuhang su propénsingu Asia. I Aristarkus singkatau bou Makedonia ko masongo bou Tesalonika, nubua lai dingangi kami. **27:3** Su karielloné i kami nawuna su Sidon. I Paulus niko'a i Yulius kéré'é kapiané. I sié nipakawala musombangu manga ghawéné tadéau i siré makagheli u manga apa si sié ko hinong kapupaké'é. **27:4** Bou éé i kami nanurusé u pundalé'i kami. Ualingu musomahé'u anging, i kami turusé dimuduhé timuhu toadé'u Siprus ko dio malempi bou anging. **27:5** Bou éé i kami namoto loangé ko mututengongu Kilikia dingangu Pamfilia buhué nudatingu Mira so soangu Likia. **27:6** Séé perwira éé nusema u kapalé singgesa bou Aleksandria ko makoa sarang Italia. Uté i sié nupangalingi

kami su kapalé éé. **27:7** Pirang ello pundalé'i kami malonggé kahengang, panginsuéngé katé su ralungu susa i kami buhué nakaratingu soang Knidus. Bou éé ualingu anging bedang lai ralai, i kami ta nakapanurusé u pundalé'i kami ko séng su tebé dudolongang horo. Nau i kami nakoa sarang simbekang timuhé'u toadé'u Kreta limiu Tonggég Salmone tadéau pai séé i kami malindung bou anging. **27:8** Dingangu susa i kami dududuhé tutuhu apéngu toadé éé sarang panginsuéngé i kami nawuna su tanpa simbau ko isusego Labuang Masadada, ko ta tumaniu marau bou soangu Lasea. **27:9** Su témpo éé séng naliungu Ello Labo u Pundaraméngu tau Yahudi. I kami séng nikailangéngu témpo mauli, hakiu balinébé lai témponé wedang makapamundalé mapia. Ualingu éé i Paulus nanegungu ii si siré, **27:10** "Manga ana u simbau, su pendangu, nangilémbong kasilaka'é kamagéngi kité mamundalé turusé. I kité marugi labo baliné ketangu lurangi kité, kaiso sarang awa i kité mailang." **27:11** Kaiso perwira éé nangilémbou mangimang su jurumudi dingangu kapiténgu kapalé bou wawérangi Paulus. **27:12** Palabuhang séé tengadé ta tumaniu mapia su manga kapalé ko matana séé su témpong dalending. Ualingu éé manga taumatang kapalé kaulikangé mapulu sau mamundalé bou tanpa éé baugu i siré mutawakali sarang makaratingu Feniks dang matana pai séé su témpong musungu raléning. Feniks palabuhang su Kreta ko tutatengo tahangéng dingangu polong. **27:13** Su témpo éé anging timuhé tutiu masakomé. Uté taumatang kapalé manika i siré séng sau makapamundalé. Nau i siré namatung balango buhué dimuduhé timuhu ruduhangu toadé'u Kreta. **27:14** Kaiso ta narena wou éé suwu-suwu -- ko isusego laésuiki -- timanggalé bou rulungé, **27:15** dang timangga kapalé'i kami. Ualingu kapalé séng ta makatetolé musomahé 'u anging, uté i kami mangkaté nangala dang namalangu kapalé irurédéhé'u anging. **27:16** I kami dio nalempi kadio, su témpongi kami limiu bou simbekang timuhé'u toadé'u Kauda kadio éé. Séé dingangu susa i kami nakapanintanudé bolotu'u kapalé'i kami. **27:17** Suapangu bolotu éé niwatung sarang bowong kapalé, kapalé éé nipakatoghasé'u tali ko niiki nipulawung balunangu kapalé éé. Baugu matak u iendu'é sarang bawoné su ennéngu Sirtis, nau sénggo nipalintu buhué kapalé niwala tatondoné putuhu anging. **27:18** Anging turusé

nukakanakadé, hakiu su karielloné lurangu kapalé naneta nundémé sarang sasi. **27:19** Su ello tuhué lai taumatang kapalé éé nundémé u lai manga papakasé'u kapalé niwahungi siré sarang sasi. **27:20** Ello-ello suapang karengu'é i kami ta makasilo matangelo dingangu wituing, dang anging turusé nukakanakadé. Panginsuégé nailang pulaharapé'i kami masalamaté. **27:21** Pirang katémpo i siré manga taumata éé ta kimang. Nau i Paulus tamai dimarisi su tengongi siré buhué nubéra, "Manga ana u simbau! Kiko i kemu timuhu teguku ta mamundalé bou Kreta, i kité ta makahombang kalawou karusakang dingangu karugiang ii. **27:22** Katéwé ii daku dorongang suapang botongé tadéau kumbahang makadio naungi kemu. Takoaé ko manga singkatau bou manga ana u simbau sarung maté; i kité ketang kailangéngu kapalé ii. **27:23** Batu'u mungkalaéng malaikaté'u Mawu Ruata ko daku susembang, Ruata ko mumanaghuang si sia, dimenta sarangko ia. **27:24** Malaikaté éé nubéra, 'Kumbahang matak, Paulus! Batu'u i kau sarung mutengongu Kaisaré. Dang ualing kapiang naungu Mawu Ruata si kau, kebi i siré ko namundalé dingangu sarung masalamaté baugu i kau.' **27:25** Ualingu éé manga ana u simbau, pakakuaté'é naungi kemu! Batu'u ia mangimang su Mawu Ruata humonéu kebi-kebi mang sarung mariadi kéré ko séng niwéra-Né si sia. **27:26** Katéwé i kité sarung iendu'é su apéngu toadé simbau." **27:27** Su hebi kapulo epa'é i kami pududarédéhé su Laudé'u Adria. Luenang séng hebi ralung mangarario u kapalé nakapendang kapalé séng kukaraninéngu rulungé. **27:28** Nau i siré nanguluhé'u tali pia bawawatuangé pangukuré dalungu laudé. Nikasingkaténg dalungu tanpa éé maraning epa u pulo su météré. Ta narena wou éé i siré nusau nangukuré, nakaeba dalungu sasi su tanpa éé maraning telung pulo su météré. **27:29** I siré matak u kapalé masiladé su wualo, nau i siré nundémé u walango epa su pétong kapalé, buhué mangkaté kapangantibé ligha pakaello. **27:30** Marema-remasé mangarario u kapalé éé pia kanaungi siré manaluka mudéa tumalang bou kapalé éé. I siré nupalintu u bolotu sarang sasi kéré kakaoa u kapanguluhé walango bou rolungu kapalé. **27:31** Arawé i Paulus nubéra su perwira dingang si siré manga perjurité ko su kapalé éé, "Kamagéngu mangarario u kapalé éé ta matana su ralungu kapalé, uté manga ana u simbau kebi-kebi

takoáé ko masalamaté." **27:32** Baugu éé manga perjurité éé nuhesa talingu bolotu éé, hakiu bolotu éé nionodé. **27:33** Bedang ta nawedésé matangelo, i Paulus naanu tadéau i siré kebi pakang. I Paulus nubéra, "Séng mapulo epa su elloné manga ana u simbau mangkaté balisa ketang kapangampalé dang séng begang kang. **27:34** Ia naanu, panowoko kadio. éé mapia gunangi kemu, tadéau i kemu sau matoghasé. Batu'u manga ana u simbau kebi-kebi sarung masalamaté dang sarung takoáé kurangé sarang kadio-dio." **27:35** Bou nubéra kéré'é i Paulus nangala boroté buhué nupatarimakasé su Mawu su tengongi siré kebi. Bou éé i sié nupapahia u boroté éé, buhué kimang. **27:36** Uté i siré kebi sau nawahansang dang kimang lai ringang. **27:37** Kebi-kebi taumata su kapalé éé kauli'é dua hasu pitung pulo enung su katauné. **27:38** Suapang kebi séng bou kimang nawiahé, i siré nundemé u gandung lurangi siré su sasi tadéau kapalé'i siré lumeto. **27:39** Suapang séng naello, taumatang kapalé nakasilo rulungé, katéwé i siré wega mensang dulungu apa dala éé. I siré nakasilo sawangé simbau dingangu apéngé. Nau i siré pia kanaungi siré mamuna u kapalé'i siré dala séé kamagéng botongé. **27:40** Uté manga taling balango nasué hesa'é buhué manga walango éé niwala su ralungu sasi. Nuhindo u éé i siré lai namuka tali ko nipangiki uling. Buhué i siré naméwé u senggo su rolongu kapalé tadéau anging tumiu kapalé éé tumondo mundolong apéng. **27:41** Kaiso kapalé éé nasunsudé su enné. Dolongé nahangké ta nawého, arawé petoné naluta pamamukuli u lua kéré'é kaiha'é. **27:42** Manga perjurité su kapalé éé pia kanaungi siré mamaté apang taumatang tahanang, baugu i siré matakukumbahang sarang pia ko tumumpa kumalang tumalang sarang dulungé. **27:43** Kaiso kapulungi siré nipétokangu parwira éé batu'u i sié mapulu mupakasalamaté'i Paulus. I sié nuparénta su apang ko makakalang patumpa pakalang horo sarang apéng; **27:44** ko baliné putuhu puhumbang su pepalé arau su manga kodo u kapalé éé. Ko dingangu raléng kéré'é i kami kebi nasalamaté nudatingu rulungé.

28:1 Suapang nasalamaté nudatingu rulungé, buhué i kami nasingka u aréngu toadé éé humonéu ko Malta. **28:2** Taumatangu toadé éé kéré'é kapiané si kami. Kebi i siré nanarima i kami kéré'é kapiané dang ualingu séng maneta dumaséhé dingangu lai walénguhé'é mateno, uté i siré nundaki u putung gunangi kami. **28:3** I Paulus nangomolé kalu dingangu nuhunu u kalu éé su putung. Sementarangi sié kakoa'é éé, ualingu teti u putung, pia katoang simebang, bou éé namangko limané. **28:4** Suapangi siré tau toadé éé nakasilo katoang éé balo-balo su limangi Paulus, i siré kabérané i siré lawo i siré, "Taumata éé nikakirala tahapaté, batu'u maningi sié nalihi bou silaka su laudé, Dewingu karaadilé ta mamalangi sié wiahé." **28:5** Arawé i Paulus namimbing katoang éé su putung dang ta nakapendang tedu'é sarang kadio. **28:6** I siré kapupikiré marena kadio lai limangi Paulus mang sumahenu arau singkilendiu i sié maté. Kaiso suapang séng marengu kapangampalé dang mang takoaé manga apa ko nariadi si sié, pikirangi siré nubalu buhué i siré nubéra uadé i Paulus ko déwa. **28:7** Ta marau wou éé pia tanangi Publius, pamarénta kalabokangé su toadé éé. Kéré'é kapiané naungé nanarima i kami kéré sakéné selamangu telung ello. **28:8** Su témpo éé i papané masaki, nakaréa lahabé dingang suséang daha. I Paulus tamai dimalingé gaghurang masaki éé bou éé nikaliomanéngangé dingang nanelid'éu limané si sié hakiu i sié naulé. **28:9** Ualingu halé ko mariadi éé uté kebi apang taumata masaki su toadé éé dimenta sarangki Paulus, dang i siré nipakaulé. **28:10** I siré nangonggo u haghhi si kami, dang su témpongi kami mamundalé, i siré nakoa sarang kapalé nubawa apang ko hinong ipaké i kami su raraléngang. **28:11** Naliung telu wulang pai séé, i kami nubua bou toadé éé simaké kapalé singgesa bou Aleksandria ko selamangu musung dalending mabawalango su toadé éé. Kapalé éé pia lambangu "Dewa Hindua i Kastor dingangi Poluks." **28:12** I kami namalango su soang Sirkusa dang natana séé telung ello. **28:13** Bou éé i kami nusau namundalé dimuduhé sarang nudatingu Regium. Su karielloné anging timiu bou pungu timuhé, hakiu su ralungu ruang ello i kami nudatingu soang Putioli. **28:14** Séé i kami nusombangu pirang katau taumata ko mangimang si Yesus, dang bou noté i siré i kami natana dingangi siré selamangu singkamisa. Buhué i kami nubua sarang

Roma. **28:15** Manga ana u simbau su Roma ko mangimang si Yesus nakaringihé halé i kami, hakiu i siré simongo su Pasaré'u Apius dingangu Persinggarahang Tatelu tadéau manginsomahé si kami. Suapangi Paulus nusombangi siré, i sié nupatarimakasé su Mawu Ruata buhuéwé natarima naungé. **28:16** Su témpong nudatingu Roma, i Paulus nipakawala matana sisané dudiagaténgu singkatau perjurité. **28:17** Suapang séng telung ello, i Paulus nukui apang matatimadé'u tampa u tau Yahudi. Dang suapangi siré mukukomolé, i sié nubéra si siré, "Manga ana u simbau! Ia takoaé salaku apa su tengong kawanuangi kité, arau limawang atorangu adaté ko nitarima i kité bou i upungi kité. Kaiso maningu kéré'é ia nisamé su Yerusalem dang nisarakang su tau Roma. **28:18** Suapang palakaraku bou nipariksa, i siré mapulu mamelo u ia, batu'u nikaréa ia ta nukoa sala sarang manga simbau ko hinongu makahukung hukumang maté. **28:19** Kaiso ualingu tau Yahudi mundoka, ia napakasa manuntu palakaraku pakiurusé su pengadilangu Kaisaré'u Roma. Ia mukukoa éé balinébé ualingu ia pia kabaratanku su kawanuaku sisaku. **28:20** Dang éé sabapé'é ia nudorong mapulu musombangi kemu tadéau makapududato ringangi kemu; batu'u ia malahukung, mang ketang ualingu Mananalamaté ko luharapéngu bangsa Israel." **28:21** Bou éé i siré nubéra si sié, "I kami bedang ta nanarima u suraté sarang manga simbau bou Yudea bou halé i Saudara. Dang takoaé manga ana u simbau sarang manga singkatau ko dimenta nubawa habaré'u halé i Saudara arau ko nubeké ralai bou halé i kau. **28:22** Kaiso i kami mapulu lai makaringihé halé u pangangimangu, batu'u i kami kebi séng nakaringihé taumata ko muluhéghésé tintiro ko tutuhukangu éé." **28:23** Uté i siré ringangi Paulus nanantu u ello simbau sau musombang. Su ello éé napéné taumata dimenta sarangki Paulus. Bou malukadé sarang nikawawellongé i Paulus mumanualagé si siré kéré apa Mawu Ruata sarung mamarénta kéré Ratu. Bou nasé su ralungu Buké i Musa dingangu Buké u manga Nabi, i Paulus mututawakali mukukoa sarangi siré mangimang halé i Yesus. **28:24** Pia ko mangimang apang ko niwérangi Paulus, kaiso pia ko lai ta mangimang. **28:25** Ualingu pikirang mududaléwang uté i siré numpanentangu tampa éé, suapangi Paulus nubéra si siré, "Tengadé mang nuhino-hino apang ko niwérangu Roké u Mawu

Ruata bou mohongi Nabi Yesaya su manga i upungi kemu! **28:26** Mawu Ruata nubéra, 'Tamaiko habaré su bangsa ii: i kemu sarung turusé mudaringihé, kaiso ta makaena; i kemu sarung turusé muperhatikang kaiso begangu apa ko mariadi. **28:27** Baugu pikirangu bangsa ii séng nalumu, tulingi siré séng nubéngélé dang matangi siré séng nalingkubé. Ii nariadi tadéau matangi siré kumbahang makasilo, tulingi siré kumbahang makaringihé, pikirangi siré kumbahang makaena, dang kumbahang musulé sarang koa-Ku, bou éé ia mupakauléngi siré.' " **28:28** Penginsuéngé i Paulus nubéra, "Manga ana u simbau harusé masingka humonéu habaré'u halé u kasasalamaté ko bou Mawu Ruata orasé ii séng nihabaré su kalawou bangsa ko baliné Yahudi. I siré sarung tumuhu!" **28:29** Suapangi Paulus bou nubéra kéré'é, uté i siré lawo i siré apang tau Yahudi éé nanentangu tanpa éé apidé kapudaréndéhé. **28:30** Dua taung karengu'é i Paulus natana su Roma, su walé niséwangé sisané. Naungé maluasé manarima u manga taumata ko sumongo musombangi sié. **28:31** Dang bahani i sié muhabaré si siré kéré apa Mawu Ruata mamarénta kéré Ratu dingang bou halé u Mawu Yesus Kristus. I Paulus bébasé mukukoa halé éé, takoaé ko makaheping.

Roma 1

1:1 Kalawou ana u simbau su Roma ko ikukendagé'u Mawu Ruata dang ko séng nikuingu Mawu Ruata nipakakoa umaté-é. Mawu Ruata namilé dang nuhéngké u ia nitantu gunangu puhabaré'u Habaré'u Raluasé bou Mawu Ruata. **1:2** Habaré'u Raluasé éé séng tebé nipudiandingu Mawu Ruata bedang bou témpo tamai su pulahalé u manga nabi-Né dang séng mabawohé su ralungu Buké Susi. **1:3** Habaré'u Raluasé éé ko bou halé u Ahusé'u Mawu Ruata, Mawungi kité Yesus Kristus. Kéré taumata i Sié ko toronangi Daud, **1:4** arawé kéré su roké-é i Sié nalahé ko Ahusé'u Mawu Ruata. éé nalahé dingangu kawasa ko takoaé sihingé su ralungu pubawangungé bou papaté. **1:5** Bou i Sié lai Mawu Ruata nangonggo u ghagheli si sia pakakoa rasulé, tadéau ia -- su halé u mangadaté si Kristus -- mangaha apang taumata bou kalawou bangsa tadéau mangimang dingang tumuhu. **1:6** Pendungé sii dingangu kalawou bangsa ko nataho lai i kemu ko mumatana su Roma; i kemu séng nikuing tadéau mariadi umaté'i Yesus Kristus. **1:7** éé sabapé'é ia nanuraté si kemu. Malowoko Mawu Ruata i Amangi Kité dingangu Mawungi kité Yesus Kristus mangonggo u alamaté dingangu pudaramé si kemu. **1:8** Kahimotongangé su ralungi Yesus Kristus, ia mupatarimakasé su Mawu Ruata ualingu manga ana u simbau kauli'é; baugu kaselahé'u dunia séng nakaringihé humonéu i kemu nangimang kahengang si Kristus. **1:9** Ia sintinia mang mutatahendung si kemu kamagéng ia mukaliomanéng. Mawu Ruata saksiné humonéu apang ko daku niwéra éé nuhino. I Sié Mawu Ruata ko tutangkianéngku dingangu kasuku u naungku muhabaré'u Habaré'u Raluasé bou halé u Ahusé-é. **1:10** Ia mududorong su Mawu, kéré wotongé i Sié orasé ii mupakawalangu ia mutiwo si kemu. **1:11** Batu'u ia mapulupulu musombangi kemu tadéau makapupapahia'u laonggo'u Roké u Mawu Ruata dingangi kemu gunang panguaté si kemu. **1:12** Pendungku ualingu i kité séng singkapangimang si Yesus Kristus, uté i kité makapupapangonggo'u kuaté. **1:13** Manga ana u simbau! Ia mapulu tadéau i kemu masingka humonéu ia séng masau susuléné pia kanaungku mutiwo si kemu katéwé sintinia mang pia alangangé. Ia mapulu tadéau haléku

mang pia gunané su taloarangi kemu kéréwé lai séng pia gunané su manga tanpa baliné su taloarangu manga taumata ko baliné taumatang Yahudi. **1:14** Batu'u ia pia bawawangku su kalawou umaté: ko séng masingka u atorang dingang ko bedang puralu, ko pia sikolané dingangu ko takoaé sikolané. **1:15** Ko éé sabapé'é ia mapulu muhabaré'u Habaré'u Raluasé éé lai si kemu ko mumatana su Roma. **1:16** Ia tenga-tengadé ko mangimang su Habaré'u Raluasé éé, batu'u habaré éé ko kuaté'u Mawu Ruata gunang pangambang kebi apang taumata mangimang; kahimotongangé tau Yahudi, dang lai taumata waliné tau Yahudi. **1:17** Batu'u dingangu Habaré'u Raluasé éé Mawu Ruata manulada kéré apa raléngé tadéau pukakauhangu taumata dingangu Mawu Ruata sau mutingkapia; daléngé ketang pangimang su Mawu Ruata, bou tetaé sarang panginsuéngé. éé musulungu kéré kabawohé su ralungu Buké Susi. "Taumata ko mangimang su Mawu Ruata sarang pukakauhangé dingangu Mawu Ruata mutingkapia, taumata éé sarung makapubiahé!" **1:18** Bou sorga Mawu Ruata nupasilongu ralangéhé-é su kalawou rosa dingangu lamuhu u taumata, batu'u karalamuhu éé muluheping taumata mudéa masingka'u tintiro kahengang bou halé u Mawu Ruata. **1:19** Apang ko kasingkaténgu taumata bou halé u Mawu Ruata séng malahé su ralungu naungu taumata, batu'u Mawu Ruata sisané séng nupakalahé'u éé su taumata. **1:20** Bedang bou tetau Mawu Ruata nundiadi dunia, apang kakaoa u Mawu Ruata ko ta kukasilo, mangaléné kakakoa-é kéré Mawu Ruata dingang kawasa-Né sarang karengué, séng kaenangu taumata bou apang ko séng niriadi. Nau taumata takoaé alasangé sarang kadio mupuhinongu watangéng. **1:21** Taumata masingka u Mawu Ruata, kaiso taumata ta mangadaté si Sié kéré Mawu Ruata dang lai ta mupatarimakasé si Sié. Susimbekané taumata mupupikiré'u apang ko takoaé gunané; naung i siré séng narendung. **1:22** I siré mupendangu watangéng pandé, sumbalié i siré takoaé singka'é. **1:23** Balinébé Mawu Ruata ko kekal susembangi siré, kaiso manga patong ko musasihingu diadikang ko mumaté; kéré taumata, burung, binatang laédé epa, dingang binatang tutondo. **1:24** Ualingu éé Mawu Ruata namalangi siré pakikawasai su kapulungu naungi siré pukukoa ko daralai, hakiu i siré mukoa halé lamuhu i siré lawo i siré. **1:25** Mawu Ruata tengadé, gantingi

siré dingangu mawu palsu. Baliné ko Nundiadi kaiso ko niriadi éé susembang dingangu tutalungangi siré. Sumbalié ko nundiadi éé hinoné dalong sarang karengué! Amin. **1:26** Ualingu taumata nukoa ko kéré'é, uté Mawu Ruata namalangi siré putuhu kapulung gesingi siré ko makaméa. Manga wawinéngi siré lai ta kawinsanangu manga ésé kéré biasané su taumata, kaiso mupapangeningu sinsulung lawo bawiné. **1:27** Manga ésé lai kéré'é; i siré séng ta mutatambang badang dingangu mangawawiné, kaiso mawirahi su sinsulung lawo ésé. Manga ésé mukukoa kakanoa ko makaméa su sinsulung lawo ésé, hakiu i siré makatarima'u bawalisé tumuhu kakanoa i siré ko dalai éé. **1:28** Ualingu taumata mupendang tawahaluasé'u masingka u Mawu Ruata, uté Mawu Ruata namalangu pikirangi siré kararusané, hakiu i siré mukukoa kalawou haghhi ko ta hinoné koaténgi siré. **1:29** Naungi siré napéné u haghing ko dalai, ko ta nuhino; napéné u anggang, pikirang mawuhu dang napéné u pusasedu; kapulu mamaté, mudalia, mangakalé dang masaki naung. I siré makehagé musampuhé'u taumata waliné; **1:30** makehagé mupakaralai u aréngu taumata waliné; i siré maoboté dang takoaé adaté, mubinsi u Mawu Ruata dang makehagé mudato lana. I siré masahawu mudéa akalé buhu tadéau pulamuhu. I siré mundoka taumata magurang; **1:31** I siré ta mupusingu taumata waliné; i siré masukung dang takoaé pendangu katataumata. **1:32** I siré masingka, humonéu su ralungu atorangu Mawu Ruata, taumata ko mukukoa kebi éé hinoné ihukung pakapaté. Kaiso maningu kéré'e i siré mang mukukoa lai haghhi tamai éé; bedangu lai mamalangu taumata waliné pukoa éé.

Roma 2

2:1 Ualingu éé manga ana u simbau, i kau ko i sai hakiu i kau mupusalangu taumata waliné? I kau takoaé manga apa ko hinong makalihingu awa'u! Batu'u kamagéngi kau mupusalangu taumata waliné, sumbalié i kau sisanu mukukoa halé ko musulungi siré, uté i kau lai manimbongu hukumang su awa'u sisanu. **2:2** I kité masingka humonéu kamagéng Mawu Ruata manimbongu hukumang su manga taumata ko

mukukoa halé ko kéré'é, putusangu Mawu Ruata éé nuhino. **2:3** Arawé i kemu, manga ana u simbau, i kemu mang mukukoa lai manga apa ko iluantangi kemu su taumata waliné, mang mukukoa lai manga apa ko iluantangi kemu su taumata waliné! Dang su naungi kemu, i kemu botongé makaleso bou hukumangu Mawu Ruata? **2:4** Arau i kemu mupakasana u kapiangu Mawu Ruata dingang kalabou naung dang sabaré-é ko kéré'é? Nalahé i kemu masingka humonéu Mawu Ruata mupasilong kapiangu naung-é baugu i Sié mapulu tadéau i kemu mapulu mutobaté bou kalawou rosanu. **2:5** Kaiso tembo i kemu maketi ta mapulu mubalu. Ualingu éé i kemu éé mukukoa hukumang si kemu kasaunéng mabeha su Ellong Kiamaté, kamagéngu Mawu Ruata mupakalahé u ralangéhé-é dingang mupakanawongu hukumang ko adilé. **2:6** Batu'u Mawu Ruata sarung mamalisé apang taumata pusumalé'u kakanoa'é. **2:7** Mawu Ruata mangonggo u pubawiahé kahengang dang kekal si siré ko tatapé mukukoa mapia gunung mududéa ko mawantugé, ko maarega dang takoaé kasuéngé. **2:8** Arawé taumata ko mangapia watangéngé sisané dang madidi tumuhu su Mawu Ruata, kaiso tumuhu ko dalai, i siré éé sarung langéhangu Mawu Ruata ralai-lai. **2:9** Apang taumata ko mapulu mukoa dalai sarung masusa; kahimotongangé tau Yahudi, dingangu lai manga umaté baliné. **2:10** Arawé apang taumata ko mapulu mukoa mapia sarung onggolangu kawawantugé dingangu adaté dang kapapia bou Mawu Ruata; kahimotongangé tau Yahudi, kéré'é lai su taumata bou bangsa waliné. **2:11** Batu'u Mawu Ruata mukoa kebi taumata musulung. **2:12** Taumata bou bangsa waliné nubardosa ualingu begangu atorangu agamang Yahudi. Nau i siré ihukung su likudé'u atorang éé. Arawé tau Yahudi nubardosa séng tebé masingka u atorang éé; batu'u éé i siré lai sarung panuntukang tumuhu atorang éé. **2:13** Batu'u taumata ko sau mutingkapia dingangu Mawu Ruata, baliné ualingu taumata éé séng masingka u atorangu agama Yahudi, kaiso ualingu i sié mukukoa apang ko kabawohé su ralungu atorang éé. **2:14** Taumata bou bangsa waliné begang atorangu agamang Yahudi. Kaiso kamagéng bou kapulungi siré mukoa apang ko niparéntangu atorang éé, naung i siré makoa atorang gunangi siré, maningu i siré begang atorangu agamang Yahudi. **2:15** Kakanoa i siré mululahé humonéu apang

ko niparéntangu atorang éé nawohé su naung i siré. Naungi siré lai mupakalahé u halé éé, batu'u i siré éé pusinsulé ipusala dang pusinsulé ipuhinongu pikirang isiré. **2:16** Kéré'é sarung mariadi su ello ko séng nitantu éé. Su ello éé -- kéré su Habaré'u Raluasé ko séng daku iluhabaré -- Mawu Ruata bou ralungi Yesus Kristus sarung muhukungu kalawou rahasiangu naung dingangu pikirangu kalawou taumata. **2:17** Arawé orasé ii kéré apa si kemu manga Ana u simbau? I kemu mangakung batangéngi kemu tau Yahudi. I kemu mumanengalé atorangu agamang Yahudi dang i kemu manégé u pukakauhang i kemu dingang Mawu Ruata. **2:18** I kemu séng nakahombang tatulada bou atorang éé, hakiu i kemu masingka u kapulungu Mawu Ruata dang masingka manantu ko sudé mapia. **2:19** I kemu mangakingu ko i kemu pangaha u tau wuta dingang mungghaghele u tualagé si siré ko su ralungu kararendung; **2:20** I kemu ko manaintiro manga taumata ko lulungi siré makaméa, dang nako météré'i siré apang tau wodo. I kemu mangakingu humonéu su ralungu atorangu agama Yahudi, i kemu pia kapandé su tintiro ko nuhino. **2:21** I kemu mumanintiro taumata waliné; unuwé i kemu ta manintiro watangéngu sisanu? I kemu manintiro taumata tadéau kumbahang manako, nggalého i kemu lai mumanako! **2:22** I kemu manintiro taumata kumbahang mawuang, nggalého i kemu lai mawuang! I kemu mubinsi u berhala, nggalého i kemu lai mangala manga rarotong bou waléngu berhala. **2:23** I kemu mumanégé u ko i kemu pia atorangi Musa, nggalého i kemu muluhinakang Mawu Ruata dang ta tumuhu atorang-é. **2:24** Su ralungu Buké Susi pia mabawohé kéré ii, "Ualingu i kemu tau Yahudi, uté aréngu Mawu Ruata nipakaralai i kemu su taloarangu taumata waliné." **2:25** Kamagéngi kemu matuhu su atorangu agama Yahudi, uté sunaté'i kemu pia lai gunané. Arawé kamagéngi kemu ta makatuhu apang halé ko niparénta su ralungu atorang éé, uté sunaté'i kemu éé tenga-tengadé takoa mangaléné. **2:26** Kamagéng singkatau baliné tau Yahudi ko ta nisunaté, tumuhu agama Yahudi, balinébé Mawu Ruata séng nundékéngu taumata éé kéré séng nisunaté? **2:27** Dang manga taumata ko ta nisunaté éé sarung mupusalangi kemu tau Yahudi, ualingu i kemu pia atorangu agama Yahudi dang i kemu bou nisunaté, kaiso i kemu limawang atorang éé. I siré ta nisunaté, kaiso

séng i siré nutuhu atorangu agama Yahudi éé. **2:28** Batu'u tau Yahudi tutuné baliné taumata ketang aréngé tau Yahudi; dang taumata ko tenga-tengadé bou nisunaté baliné ketang nisunaté su likudé. **2:29** Su likudé'u éé, singkatau Yahudi kahengang i sié ko taumata pia naungu tau Yahudi; dang sunaté tutuné éé ko sunaté su ralungu naung ko nihalékangu Roké u Mawu Ruata, balinébé niwohé su ralungu buké. Taumata kéré'é manarima u daralo bou Mawu Ruata, baliné bou taumata.

Roma 3

3:1 Kamagéngu kéré'é, apawé untuné makoa taumatang Yahudi? Dang apawé gunané tumuhu atorangu sunaté? **3:2** Tantu mang mauli gunané! Kahimotongangé, ualingu ko su taumatang Yahudi Mawu Ruata séng nanarakangu apang bawéra-Né. **3:3** Katéwé kéré apa kamagéngu pia tau Yahudi maralawang? Apa ko ualingu éé Mawu Ruata nakoa ta satia? **3:4** Tantu tala! Batu'u séng nalahé Mawu Ruata sintinia mang matulidé, maningu apang taumata mukukoa léo. Su ralungu Buké Susi mabawohé, "Katana'é i kau kasingkaténg matulidé su apang ko iwérané, dang i kau sarung makauntu su témpong i kau iponésé." **3:5** Kaiso kamagéngu karaadilé u Mawu Ruata mang kukalahé'é, ualingu i kité mukukoa ko ta mutatahino, apawé ipubérangi kité? Apa Mawu Ruata takoaé adilé kamagéng i Sié muhukungi kité? (Kakiwalo ii mang nuhino kéré su taumata.) **3:6** Mang ta mariadi! Batu'u kamagéng Mawu Ruata takoaé adilé, kéré apawé i Sié makapuhukungu dunia ii? **3:7** Kaiso kamagéng ualingu kakanoa ko ta nuhino, bou éé apang ko nuhino bou halé u Mawu Ruata mang kukalahé'é hakiu i Sié iralo, unué taumata ko mukukoa dalai éé bedang ipusala kéré taumata marosa? **3:8** Dang unué i kité ta makapubéra, "Mapiang i kité mukoa dalai tadéau pia kapapia?" Mang tengadé pia manga taumata ko nuhinakang si sia dang nubéra uadé ia séng nubéra kéré'é. Apang taumata kéré'é hinoné ihukungu Mawu Ruata. **3:9** Ho, apa tampa i kité kéré tau Yahudi nangilémbo mapia bou tampa u taumata waliné? Mang ta mariadi! Ia séng bou nanguli humonéu mbaéng tau Yahudi oré lai taumata waliné, kebi-kebi séng nanawo su rosa. **3:10**

Musulung ko kéré mabawohé su ralungu Buké Susi, "Takoáé ko sarang singkatau nuhino. **3:11** takoáé ko sarang singkatau makaena dang takoáé ko sarang singkatau ko manemba Mawu Ruata. **3:12** Kebi taumata ko séng nutingkarau bou Mawu Ruata; kebi-kebi séng napalidé. Takoáé ko sarang singkatau mukukoa ko nuhino; sarang singkatau takoáé! **3:13** Tinggolangi siré musulungu kubulé ngunganganga. Haghing léo malua bou lilangi siré, dang biwihé i siré mututaghunalangu sasamédé, kéré wisangu katoang. **3:14** Mohongi siré napéné u pangangané dingangu pananolang. **3:15** Lémpangi siré masahawu kamagéng molang mundariha dingang mamaté taumata. **3:16** Kararusa dingangu kasasusa, nikaésé i siré su apang tampa. **3:17** I siré wuta su raléngu kapapiang pubawiahé, **3:18** dang ta mangadaté Mawu Ruata." **3:19** Buhué i kité nasingka humonéu kebi ko kabawohé su ralungu atorangu agamang Yahudi, ko gunangu apang taumata ko mububiahé su alungu paréntangu atorang éé. Dingangu kéré'é takoáé ko sarang singkatau makapukoa lai manga alasang dang kaselahé'u dunia panuntukangu Mawu Ruata. **3:20** Batu'u takoáé ko sarang singkatau mutingkapia dingangu Mawu Ruata ualingu taumata éé mukukoa halé ko kaebakéng su ralungu atorangu agama. Su simbekané atorang éé ketangu mululahé su taumata humonéu taumata ko marosa. **3:21** Arawé ii Mawu Ruata séng nanuladang daléng kéré apa taumata mutingkapia dingangi Sié; dang daléngé éé takoáé hubungangé dingangu atorangu agamang Yahudi. Manga buké i Musa dingang buké u manga nabi lai nulahé u halé éé, **3:22** humonéu Mawu Ruata mang mupakariadingu taumata mutingkapia ringangé, ketang kamagéngu taumata mangimang si Yesus Kristus. Mawu Ruata nukoa ii gunangu kebi taumata ko mangimang si Kristus; batu'u takoáé putatentangéngé: **3:23** Kebi taumata séng nanawo su rosa dang narau bou Mawu Ruata ko sarung mupakasalamaté'i si siré. **3:24** Ketang ualingu kakendagé'u Mawu Ruata samatang ko nionngo kéré'é, uté pukakauhangu taumata dingangu Mawu Ruata sau nutingkapia, daléngé ko: taumata nipakaliungi Kristus Yesus. **3:25** Mawu Ruata nanarakangi Kristus Yesus tadéau bou papate-Né éé taumata nipakaliu bou pusasala kamagéngi siré mangimang si Sié. Mawu Ruata nukoa kéré'é tadéau mupasilongu karaadilé-é. Batu'u su

témpo-témpo naliu Mawu Ruata séng nutingkasabaré su halé u rosangu taumata, hakiu i Sié ta nuhukungi siré. **3:26** Arawé ii i Sié muhukungu rosa tadéau mupakalahé u karadilé-é. Dingangu kéré'é i Sié mupakalahé u watangéng-é nuhino; dang apang taumata ko mangimang si Yesus, ipakalahé-é kéré taumata ko séng sau nutingkapia dingangu Mawu Ruata. **3:27** Ualingu éé séng takoaé lai alasang si kité makapanégé. Apa sabap'éé? Apa ualingi kité mukukoa ko mabawohé su ralungu atorangu agama Yahudi? Baliné. Kaiso ualingi kité mangimang. **3:28** Batu'u panginsuéngé ko kéré ii: Taumata ko nipakalahé séng sau nutingkapia dingangu Mawu Ruata, baliné ualingi sié nukoa apang ko mabawohé su ralungu atorangu agama Yahudi, kaiso ualingu i sié mangimang si Yesus Kristus. **3:29** Arau Mawu Ruata éé ketangu Mawungu tau Yahudi sisané? Balinébé i Sié mang lai Mawu Ruatangu bangsa waliné? Oré, i Sié mang lai Mawu Ruatangu bangsa waliné! **3:30** Batu'u Mawu Ruata mang ketang simbau. I Sié nupakariadingu manga tau Yahudi sau nutingkapia dingangu Mawu Ruata ualingu i siré nangimang. Dang i Sié lai mupakariadingu taumata bou bangsa waliné sau mutingkapia dingangu Mawu Ruata; éé lai ualingi siré mangimang. **3:31** Apa ii ualingi kité mangimang si Kristus, mangaléné i kité mundemé u atorangu Agama Yahudi? Mang ta mariadai! Katéwé dingangu pangangimangi kité éé, i kité mangaregangu atorang éé.

Roma 4

4:1 Kamagéng kéré'é, apa hinong kapubérangi kité bou halé i Abraham, i upungi kité? Kéré apa sombangu pubawiahé'é? **4:2** Kamagéng halé ko nikoa'é nakakoa Mawu Ruata nanarima i sié kéré taumata ko nakahino naungu Mawu Ruata, uté mang pia lai alasangé si sié lumiagé. Kaiso i sié ta makaliagé su tengongu Mawu Ruata. **4:3** Su ralungu Buké Susi pia kabawohé. "I Abraham mangimang su Mawu Ruata, dang ualingu pangangimangé ii i sié nitarima u Mawu Ruata kéré taumata ko nakahino naungu Mawu Ruata." **4:4** Taumata muhalé, manarima u gaji; dang gajiné ta irékéng musulungu simbau gagheli, baugu éé ko haké'é. **4:5** Kaiso pia taumata ko ta muharapé su eba'e sisané; i sié manarakangngu watangéngé

su Mawu Ruata ko muliungu taumata marosa bou pusasala. Bou pangangimangé éé Mawu Ruata manarima u taumata éé kéré taumata ko nakahino naungu Mawu Ruata. **4:6** Kéré'é lai su naungi Daud; éé sabapé'é i sié nubérangu salamaté su taumata ko séng nitarima kéré taumata ko nakahino naung-é, su apang lai Mawu Ruata séng ta nundékéngu manga kakanoa u tau éé. I Daud nubéra kéré ii, **4:7** "Karaluasé su taumata ko salané, séng nipakailang dang dosané séng niampungangu Mawu Ruata! **4:8** Karaluasé su taumata ko dosané séng ta tuntukangu Mawu!" **4:9** Apa bérang karaluasé ii ketang itarang su taumata ko tumuhu atorangu sunaté? Arau lai su apang taumata ko ta tumuhu atorangu sunaté? Séng bou niwérangi kami su horo'é, humonéu i Abraham nitarima u Mawu Ruata kéré taumata ko nakahino naung-é, ualingu i Abraham mangimang su Mawu Ruata. **4:10** Ho, ko kangéré Mawu Ruata séng nulahé u halé éé? Su horo u i Abraham nisunaté arau hedo samuri? Su horo i sié nisunaté, baliné samuringu éé. **4:11** I sié nisunaté samuri, dang sunaté'é éé ketang kéré tatialangu Mawu Ruata séng nanarima i sié kéré taumata ko nuhino su naungu Mawu Ruata, ualingu mangimang su Mawu Ruata. I sié nitarima u Mawu Ruata su témpongi sié bedang ta timuhu atorangu sunaté. Dang i Abraham makoa i amang su halé u pubawiahé'u rohani su taumata ko mangimang su Mawu Ruata, dang ualingu éé séng nitarima u Mawu Ruata kéré taumata ko nuhino su naung-é, maningu i siré ta nutuhu atorangu sunaté. **4:12** I Abraham nakoa lai i amang rohani gunangu taumata ko tutuhu atorangu sunaté. I sié i amang rohani boliné ketang ualingu i siré tutuhu atorangu sunaté, kaiso lai ualingu i siré mubiahé dingangu mangimang su Mawu Ruata, musulungi Abraham su témpongi sié bedang ta nutuhu atorangu sunaté. **4:13** Mawu Ruata nudiandi si Abraham dingangu toronangé humonéu dunia sarung makoa pusaka i Abraham. Mawu Ruata nudiandi kéré'é baliné ualingi Abraham matuhu su atorangu agama Yahudi, kaiso ualingi sié mangimang su Mawu Ruata hakiu nitarima u Mawu Ruata kéré taumata ko nuhino su naung-é. **4:14** Batu'u kamagéngu ketang taumata ko matuhu su atorangu agama Yahudi ko sarung manarima u apang ko séng nipudiangu Mawu Ruata, uté pangangimang su Mawu Ruata tenga-tengadé takoaé gunané, dang

diandingu Mawu Ruata takoaé-koaé mangaléné. **4:15** Atorangu agama Yahudi makarentangu hukumangu Mawu Ruata. Arawé kamagéng atorangé takoaé, uté takoaé lai dalawang. **4:16** Nau diandingu Mawu Ruata éé nialasé su pangangimangu taumata su Mawu Ruata. éé makoa simbau laiki su kebi toronangi Abraham humonéu diandi éé nionngo si siré kéré simbau laonggo kéré'é bou Mawu Ruata, baliné ketang si siré ko matuhu su atorangu agama Yahudi, kaiso lai si siré ko mangimang si Sié. Batu'u i Abraham ko i amangi kité kebi su pangangimang. **4:17** Batu'u Mawu Ruata nubéra kéré'é ii si Abraham, "Ia séng nupakakoa i kau i amangu kauli u bangsa." Kéré'é Mawu Ruata nundiadi si Abraham. Dang i Abraham nangimang si Sié. I Sié Mawu Ruata ko nupubiahé'u taumata naté; I Sié lai Mawu Ruata ko ketang dingangu wawéra makakoa apang ko bedang takoaé mariadi pia. **4:18** I Abraham mang turusé lai muluharpé dang mangimang maningu lai séng takoaé harapangé. Ualingu éé i sié nakoa i amangu kauli u bangsa. Kéré kabawohé su ralungu Buké Susi, "Toronangu sarang mutingkauli." **4:19** I Abraham su témpo éé séng masingka ko i sié mang séng ta mariadi pia toronang, batu'u awa'é séng tumaniu magurang dang umur'é séng marani mahasu su taungé; nangilémbo lai i Sara, kawingé éé, banto. Kaiso pangangimangi Abraham mang ta nakadio. **4:20** I sié mang tatapé mangimang dang ta nanompolé diandingu Mawu Ruata. Katéwé pangangimangé kasaunéng nakakuaté si sié, hakiu i sié mudalongu Mawu Ruata. **4:21** I sié tenga-tengadé mangimang ko Mawu Ruata makakoa apang ko séng nipudiandi-Né. **4:22** éé sabapé'é i Abraham nitarima u Mawu Ruata kéré taumata ko nuhino su naungu Mawu Ruata. **4:23** Bawéra, "nitarima kéré taumata ko nuhino su naungu Mawu Ruata" mabawohé baliné ketang gunangi Abraham sisané, **4:24** kaiso lai mang gunangi kité. I kité mang lai sarung itarima kéré taumata ko séng nuhino su naungu Mawu Ruata, ualingi kité mangimang su Mawu Ruata ko mupubiahé'i Yesus, Mawungi kité, bou papaté. **4:25** I Yesus éé séng nisarakang tadéau pakipaté ualingu rosangi kité; bou éé i Sié sau nipubiahé'u Mawu Ruata tadéau mupakakoa i kité sau mutingkapia dingangu Mawu Ruata.

Roma 5

5:1 Ii i kité séng sau nutingkapia dingangu Mawu Ruata, ualingu i kité mangimang. Dang ualingu éé i kité mubiahé su ralungu pudaramé dingangu Mawu Ruata su ralungu Mawungi kité Yesus Kristus. **5:2** Batu'u i kité mangimang si Yesus Kristus, uté i Sié makapukoa si kité makapendang kakendagé'u Mawu Ruata, dang dingangu kakendagé éé i kité mububiahé orasé ii. Ualingu éé naungi kité dulusé batu'u i kité pia harapang ko i kité sarung makatémang karaluasé ko ionggo u Mawu Ruata! **5:3** Dang nangilémbongu éé, i kité lai lumiagé su ralungu sinsara, batu'u i kité masingka humonéu sinsara makakoa taumata manamba satia, **5:4** dang kasasatia makakoa taumata mataghalé mubiahé; ko ii makakoa pulaharapé. **5:5** Pulaharapé kéré ii ta makasesa naungi kité, batu'u naungi kité séng nipénéngu Mawu ringangu kakendagé-é. Mawu Ruata mukukoa éé ualingu Roké-é, ko séng nionggo si kité. **5:6** Su témpongi kité ta makakoa apa-apa, i Kristus naté gunangi kité mang nuhino su témpo ko séng nitantu u Mawu Ruata; sumbalié i kité taumata ko maraungu Mawu Ruata. **5:7** Su gunangu manga taumata adilé singkatau masusa pia taumata ko mapulu maté. Aramanung gunangu taumata mapia singkatau, mang pia lai taumata bahani maté. **5:8** Arawé Mawu Ruata nulahé u kakendagé-é si kité su témpongi Kristus naté gunangi kité su témpongi kité bedang taumata marosa. **5:9** Ii i kité séng sau nutingkapia dingangu Mawu Ruata ualingu kapapaténgi Kristus; batu'u éé séng nalahé lai i kité sarung ipakaliu bou ralangéhé'u Mawu Ruata ualingi Kristus. **5:10** Kamagéng su témpongi kité mususedu u Mawu Ruata, i kité nipudamé ringang-é bou kapapaténgu Ahusé-é, nangilémbou lai suapang pukakauhang i kité dingangu Mawu Ruata nutingkapia sau, tantu i kité sarung lai ipakasalamaté ualingu pubawangungi Kristus. **5:11** Dang nangilémbongu éé i kité mang lai dulusé ualingu kapiangu Mawu Ruata su ralungi Yesus Kristus. Batu'u ualingi Kristus, ii i kité nakapendang kapiané pukakauhang i kité dingangu Mawu Ruata. **5:12** Dosa simu su ralungu dunia bou taumata singakatu, dang bou rosa éé nariadi papaté. Panginsuéngé, papaté nudareké su kaselahé'u taumata, batu'u kebi taumata séng nubardosa. **5:13** Su horo u

atorangu agama Yahudi niongo, dosa séng tebé pia su dunia. Kaiso dosa éé ta nituntukang, ualingu takoaé atorang ko lawangéng. **5:14** Kaiso, bou témpongi Adam sarang nudating témpongi Musa, papaté mukukawasa kaselahé'u taumata. Bedangu lai manga taumata ko ta nukoa dalawang kéré ko nikoa i Adam, manga taumata éé mang lai nikawasangu papaté. I Adam éé ko kingkaungi Sié ko sarung dumenta samuri. **5:15** Kaiso i radua éé ta nusulung; batu'u laonggo u Mawu Ruata bedang nangilémbong labo kamagéng isulung su ralawang ko nikoa i Adam. Dalawangu singkatau nakakoa taumata mauli naté. Bedang nangilémbong labo lai bawalisé bou kakakendagé'u Mawu Ruata dingangu kasasalamaté ko niongo-é su kéré'é kauli'é, bou kapiangu naungu taumata singkatau, ko i Yesus Kristus. **5:16** Laonggo u Mawu Ruata lai bedang nangilémbong kalabo'é bou dosangu taumata singkatau éé. Batu'u bou taumata singkatau nukoa dalawang, simebang ponésé, "Nusala". Kaiso suapang taumata mauli numpukoa dosa narenta laonggo u Mawu ko nulahé u, "Takoae sala." **5:17** Ualingu dalawangu taumata singkatau, papaté nudareké tamai ramahi bou taumata singkatau éé. Bedang nangilémbong labo lai bawalisé bou ko nikoa u singkatau waliné, ko i Yesus Kristus. Bou i Sié, Mawu Ruata nuputumpé u kakendagé-é su kéré'é kauli u taumata, dang mangkaté niongo kéré'é nupakakoa u taumata sau nutingkapia dingangu Mawu Ruata; i siré sarung mukawasa su dunia ii ualingi Kristus. **5:18** Nau, kéréwé bou ralawangu taumata singkatau nakakoa kaselahé u taumata ihukung, kéré'é lai kakanoa u taumata singkatau ko tutuhu kapulungu Mawu Ruata, nakakoa sarang kebi taumata niliu bou pugasala dang nionggolangu pubawiahé. **5:19** Dang kéréwé mauli taumata nakoa taumata marosa ualingu taumata singkatau ko ta tumuhu, kéré'é lai mauli taumata ko nipakapia sau dingangu Mawu Ruata ualingu taumata singkatau ko timuhu su Mawu Ruata. **5:20** Ko nangonggo u atorangu agamang Yahudi éé ko Mawu Ruata sisané. Katéwé manamba taumata mutawakali mutuhu atorang éé, kasaunéngké i siré lumawang dingangu mukoa dosa su tengonggo Mawu Ruata. Kaiso manamba taumata mukoa dosa, Mawu Ruata kasaunéng lai kumendagé'i siré. **5:21** Ho, i kité harusé maté ualingu i kité nukoa dosa. Arawé Mawu Ruata kimendagé'i kité dang nangonggo u raléng si kité tadéau sau

mutingkapia dingangi Sié. Dang ualingu pukakauhang kité dingangu Mawu Ruata séng sau nutingkapia, i Sié nangonggo u lai pubawiahé kahengang dingangu kekal si kité bou Yesus Kristus, Mawungi kité.

Roma 6

6:1 Kamagéngu kéré'é, apawé hinong kapubérangi kité? Harusé i kité turusé mukoa dosa tadéau Mawu Ruata manamba kumendagé'i kité? **6:2** Tantu tala! Dosa séng ta sau mukawasa si kité, nau, séng tumaniu i kité mang turusé mubiahé dingangu mukukoa dosa? **6:3** Manga ana u simbau masingka humonéu su témpongi kité niréno u daréno susi, i kité nipakasimbau dingangi Kristus Yesus? Ii mangéléné i kité nipakasimbau su ralungu papaté- Né. **6:4** Su ralungu pundaréno susi éé, i kité nilebing dingangi Kristus dang naté singkapaté ringang-é, tadéau kéréwé i Kristus nipubiahé bou papaté ualingu kawasangi Amang ko mawantugé, kéré'é lai i kité makaraléng su ralungu pubawiahé buhu. **6:5** Kamagéngi kité séng nasimbau dingangi Kristus batu'u i kité naté singkapaté dingangi Sié, i kité sarung masimbau lai dingangi Sié ualingu i kité sau nipubiahé kéré i Sié. **6:6** I kité masingka humonéu tabiété'i kité tebé kéré taumata séng nipakapaté dingangi Kristus su kalu koroisé tadéau kawang tabiété'i kité ko marosa éé nipakahéné; dingangu kéré'é i kité ta sau iputahuellangéngu rosa. **6:7** Batu'u kamagéng singkatau maté, taumata éé ipakaliwiré bou kawasangu rosa. **6:8** Kamagéngi kité séng naté dingangi Kristus, i kité mangimang humonéu i kité lai sarung mubiahé dingangi Sié. **6:9** Batu'u i kité masingka humonéu i Kristus lai sarung mubiahé bou papaté dang i Sié séng ta sau maté; papaté séng ta sau makapukawasa su watangéng-é. **6:10** Papaté ko nikapendangéngi Kristus éé ko papaté bou halé u rosa. éé ketang sinsulé mariadi sarang karengu'é. Dang pubawiahé ko niraléngang-é orasé ii éé ko biahé gunangu Mawu Ruata. **6:11** I kemu lai harusé mupendangu watangéngu naté bou halé u rosa, kaiso nubiahé su ralungu pukakauhang matoghasé dingangu Mawu Ruata su ralungi Kristus Yesus. **6:12** Kumbahang lai mamalangu rosa mukawasa pubawiahé'u ko mailang tadéau i kau ta mubatu kapulunu ralai. **6:13** Kumbahang lai i

kemu manarakangu bagéang badangu su kawasangu rosa tadéau pakipaké gunangu pendung dalai. Kaiso sarakangké watangéngu su Mawu Ruata kéré taumata ko séng nileké bou papaté sarang pubawiahé. Sarakangké kaselahé'u watangéngu su Mawu Ruata tadéau kapupaké gunangu pukoa kapulungu Mawu Ruata. **6:14** Dosa ta wotongé mukawasa si kemu, batu'u i kemu séng ta nubiahé su alungu atorangu agama Yahudi kaiso su alungu kakendagé u Mawu Ruata. **6:15** Ii, apa kasuéngé? Botongé i kité mukoa dosa, batu'u i kité séng baliné lai su alungu kawasangu atorangu agama Yahudi, kaiso séng su alungu kawang kakendagé'u Mawu Ruata? Ta mariadi! **6:16** I kemu masingka humonéu kamagéngi kemu manarakangu watangéngi kemu su singkatau tadéau pukoa kapuluné uté i kemu éé ko ellangu taumata ko tutuhukangi kemu éé -- mensang ellangu rosa ko mubawa si kemu sarang papaté, arau ellang ko matuhu su Mawu Ruata, dang dingangu kéré'é mutingkapia sau dingangu Mawu Ruata. **6:17** Kaiso tarimakasé su Mawu Ruata! Batu'u horo i kemu nakoa ellangu rosa, arawé orasé ii dingangu kasuku u naungu i kemu tumuhu tintiro kahengang ko séng nionngo si kemu. **6:18** I kemu séng nipakaliu wou rosa, dang su orasé ii séng nakoa ellang su kapulungu Mawu Ruata. **6:19** Ualingu pangangenanu tumaniu lomé, ia mangonggo u sulungé halé u putatahamawu tadéau i kemu maligha makaena. Kangéré i kemu manarakangu kaselahé'u watangéngu kéré ellangu halé lamuhu dingangu ralai su pendung daralai. Kéré'é lai su orasé ii, i kemu panarakangkongu kaselahé'u watangéngu kéré ellang su kapulungu Mawu Ruata su pendungu Mawu Ruata sisané. **6:20** Su témpongi kemu nakoa ellangu rosa, i kemu naliu bou kawang kapulungu Mawu Ruata. **6:21** Su témpo éé untu apa nikatarima i kemu bou halé ko su orasé ii ko makaméa si kemu mukoa éé? Apang halé éé ketang mubawa papaté! **6:22** Arawé ii i kemu séng nipakaliu wou rosa, dang nakoa ellangu Mawu Ruata. Untuné i kemu nitani pubiahé gunangu Mawu Ruata dang halé éé makarentangu pubawiahé kahengang dingangu kekal. **6:23** Batu'u papaté ko bawalisé'u rosa; arawé pubawiahé kahengang dang kekal dingangi Kristus Yesus Mawungi kité éé laonggo mangkaté nionngo u Mawu Ruata kéré'é.

Roma 7

7:1 Manga ana u simbauku! I kemu kebi séng masingka u atorang. Nau i kemu séng masingka humonéu kawasangu atorang su manga singkatau, tatapé koaténg selamangu taumata éé bedang biahé. **7:2** Singkatau wawiné ko pia kawingé, umpamané naiki u atorang su kinawingé ketang su témpong kinawingé éé bedang biahé. Kamagéng kawingé maté, ko bawiné éé mapelo bou atorang ko nangiki i sié su kinawingé. **7:3** Kamagéng tau wawiné éé mudalahiking dingangu mangaésé baliné su témpong kinawingé wedang biahé, uté tau wawiné éé isego nawuang. Arawé kamagéng kinawingé naté, uté tumuhu atorang, tau wawiné éé séng napelo. Dang kamagéngi sié sau mukawingu ésé baliné, uté i sié séng baliné nawuang. **7:4** Kéré'é lai dingangi kemu, manga ana u simbauku. Su halé u atorangu agama Yahudi i kemu séng naté, batu'u i kemu séng nipakasimbau dingangu wadangi Kristus dang séng nakoá tutaghuanéngi Sié ko séng sau nipubiahé bou papaté. I Sié nipubiahé bou papaté tadéau i kité makoa pia gunané su Mawu Ruata su ralungu pubawiahé'i kité. **7:5** Batu'u kangéré i kité nubiahé timuhu tabiété'u taumata. Su témpo éé apang kapulung dosa, ko tumimbulé ualingu atorangu agama pia kawasane su naungi kité. éé sabapé'é i kité mukukoa halé ko pia suwu'é sarang papaté. **7:6** Arawé i kité séng baliné lai malaiki su atorangu agama Yahudi. I kité séng naté su ralungu atorang ko kangéré mumangawasa si kité. I kité séng baliné lai bedang mututahamawu kebiasaang tebé, tumuhu atorang ko niwohé. Ii i kité mututahamawu tumuhu tintiro wuhu ko nitintirongu Roké u Mawu Ruata si kité. **7:7** Kamagéngu kéré'e apawé hinong kapubérangi kité? Humonéu ko atorangu agama Yahudi ralai? Tantu tala! Kaiso atorang éé nakakasingka si sia halé u rosa. Ia bega mensang kalaeningu naung éé ko apa, kamagéng ta mabawéra su atorangu agama, "Kumbahang maening." **7:8** Bou atorangu agama, dosa nakaréa daléngé mupaletongu haghing kapulu makalaening su ralungu naungku; batu'u kamagéng takoaé atorangu agama, uté dosa mang lai maté. **7:9** Kangéré ia mububiahé su takoaé atorangu agama. Arawé su témpong nirentangu atorangu agama, dosa naneta nubiahé **7:10** dang ia naté. Uté atorangu agama éé, ko pendungé

horo mangonggo u pubawiahé, katéwé kasaunéng nakarentang papaté si sia. **7:11** Batu'u bou atorangu agama éé, dosa nudéa daléngé nangakalé dang namaté si sia. **7:12** Atorangu agama asalé bou Mawu Ruata, dang apang parénta bou ralungu atorang éé darentané bou Mawu Ruata, nau éé adilé dang mapia. **7:13** Ho, apa ii mangaléné humonéu ko mapia éé makarentangu kapapaté si sia? Tantu tala! Ko dosa makarentang papaté éé. Dingang mangonggo'u ko kapiangé, dosa muparentangu kapapaté si sia, tadéau tabiété rosa kasilo malahé. Bou apang paréntangu Mawu Ruata, séng nalahé kéré apa karalai'é halé u rosa. **7:14** I kité masingka humonéu atorangu agamang Yahudi asalé bou Roké u Mawu Ruata; katéwé ia ii taumata lome. Ia séng niwalu tadéau makoa ellangu rosa. **7:15** Batu'u ia sisaku ta nakaena kakanoaku. Apang halé ko daku ikapulu hinong koaténg, éé ta daku koaténg; kaiso apang halé ko daku pubinsi, ndai éé daku koaténg. **7:16** Ho, kamagéng ia mukoa halé ko mutatentangu kapuluku, éé mangaléné ia manarima u atorangu agamang Yahudi éé mapia. **7:17** Nau, séng baliné ia sabanaré'é mukukoa éé, kaiso ko dosa éé mumangawasa su awaku. **7:18** Ia masingka humonéu mang takoaé sarang manga simbau ko mapia su awaku; su tabiétéku kéré taumata. Batu'u pia kapulu si sia mukoa ko mapia, katéwé ta makaumalé ia mukoa. **7:19** Ia ta mukoa ko mapia ko daku ikapulu koaténg; su simbekané ia mukukoa apang halé dalai, ko ta raku ikapulu koaténg. **7:20** Kamagéng ia mukoa apang halé ko ia ta mapulu mukoa, mangaléné éé baliné ia mukukoa halé tamai éé, kaiso ko dosa éé, kaiso ko dosa éé mumangawasa su awaku. **7:21** Nau, ia nakaréa pondolé humonéu ko atorang ii mumanengalé kawasa: mangaléné kamagéng ia mapulu mukoa ko mapia, uté ketang ko dalai mariadi. **7:22** Su naungku ia mapulungu atorangu Mawu Ruata, **7:23** kaiso ia makapendang humonéu su awaku pia lai atorang baliné ko mumangawasa -- atorang ko mutatentangu atorang ko nataho su akaléku. éé sabapé'é ia naiki su paréntangu rosa ko mumangawasa su awaku. **7:24-26** Ho, kéré ii kakakoaku; ia tumuhu atorangu Mawu Ruata dingangu akaléku, arawé dingangu tabiétéku kéré taumata, ia sumasumelung su rosa. Baliné gampang kasilaka'é ia ii! Ko i sai mapulu mangambang si sia bou awaku ko sarung maté ii? Tarimakasé su Mawu

Ruata! I Sié mapulu mangambang si sia su ralungi Yesus Kristus.

Roma 8

8:1 Témpo ii séng takoaé lai pulahukung si siré ko mububiahé nasimbau dingangi Kristus Yesus. **8:2** Batu'u atorangu Roké u Mawu Ruata ko nakakoa si kité nasimbau dingangi Kristus Yesus séng nupakaliungu ia bou atorangu ko nakakoa sabapé u rosa dingangu papaté. **8:3** Apang ko ta kakoa u atorangu agama batu'u i kité taumata lomé, éé séng bou nikoa u Mawu Ruata. Mawu Ruata namata kawasangu rosa su ralungu tabiété'u taumata dingang nakapundohongu Ahusé-é sisané, ko dimenta kéré taumata marosa, gunang manguhasé dosa. **8:4** Mawu Ruata nukoa éé tadéau kapulu-Né ko nilahé su ralungu atorangu agama Yahudi éé maraléng su awa i kité ko mububiahé tumuhu Roké u Mawu Ruata dang baliné tumuhu tabiété'u taumata. **8:5** Apang taumata ko mububiahé tumuhu tabiété'u taumata, turusé mususipiré'u apang ko kukapulungu tabiété'u taumata. Arawé apang taumata ko mububiahé tumuhu Roké u Mawu Ruata, turusé mususipiré'u apang apa ko kukapulungu Roké u Mawu Ruata. **8:6** Kamagéng pikirangu kawasangu tabiété'u taumata, uté eka'é kapapaté. Arawé kamagéng pikirangu kawasangu Roké u Mawu Ruata, uté eka'é pubawiahé dingang pudaramé dingangu Mawu Ruata. **8:7** Taumata ko pikirangé kukawasangu tabiété'u taumata, taumata éé mususedu u Mawu Ruata; batu'u taumata éé ta sumaselung su atorangu Mawu Ruata; dang mang tengadé i sié ta sumaselung su atorangu Mawu Ruata. **8:8** Apang taumata ko mububiahé tumuhu tabiété'u taumata, ta makaonggo u karaluasé su Mawu Ruata. **8:9** Arawé i kemu ta nubiahé timuhu tabiété'u taumata. I kemu nubiahé timuhu Roké u Mawu Ruata -- kamagéng, natantu, Roké u Mawu Ruata tenga-tengadé mukawasa su watangéng. Taumata ko takoaé Roké i Kristus, taumata éé baliné taghuanéngi Kristus. **8:10** Arawé kamagéngi Kristus biahé su awa'u, uté maningu wadangu naté ualingu rosa, nggalého Roké u Mawu Ruata mupubiahé'i kau, batu'u pukakauhangu dingangu Mawu Ruata séng napia. **8:11** Kamagéng Roké u Mawu Ruata, ko nupubiahé'i Kristus bou papaté,

nubiahé su awa'u, uté i Sié ko nupubiahé i Kristus bou papaté éé, sarung lai mupubiahé'u wadangu ko mumaté éé. I Sié mukoa éé dingangu Roké-é ko biahé su ralungi kau. **8:12** éé sabapé'é, manga ana u simbau, i kité pia bawawang, kaiso baliné bawawangu tabiété'u taumata; i kité tawahaluasé'u mubiahé ituhu su kapuluné. **8:13** Batu'u kamagéngu i kemu mubiahé tumuhu tabiété'u taumata, uté i kemu sarung maté; arawé kamagéng dingangu Roké u Mawu Ruata, i kemu séng turusé mamaté apang kakanoa'u ko marosa, uté i kemu sarung mubiahé. **8:14** Apang taumata ko su aha u Roké u Mawu Ruata, éé ko ana u Mawu Ruata. **8:15** Batu'u Roké, ko nionngo u Mawu Ruata si kemu, ta mukoa si kemu makoa ellang hakiu i kemu mubiahé su ralungu katataku. Su simbekané Roké u Mawu Ruata mukoa si kemu mariadi manga ana u Mawu Ruata. Dang dingangu kawasangu Roké u Mawu Ruata éé i kité makapukui Mawu Ruata éé. "I Amang, o i Amangku!" **8:16** Roké u Mawu Ruata dingangu roké i kité nulahé u humonéu i kité ko ana u Mawu Ruata. **8:17** Ho, kamagéngi kité ko manga ana-é, uté i kité lai mananaghuang pusaka-é ko sarung manarima u apang alamaté ko niriahingu Mawu Ruata gunung manga ana-é. I kité sarung manarima singkatarima dingangi Kristus apa ko séng nisadiangu Mawu Ruata si Sié; batu'u kamagéngi kité mutatahangu sinsara dingangi Kristus, i kité sarung ipakawantugé lai dingangi Sié. **8:18** Kebi sinsara ko humombang si kité orasé ii, tumuhu pendangku, mang ta ikasulung dingangu kawawantugé ko sarung ilahé si kité. **8:19** Kaselahé'u dunia mangkaté kukendumang mumahedo témponé Mawu Ruata mulahé u manga ana-é. **8:20** Batu'u dunia séng niwala kaghagholangé, baliné ualingu kapuluné sisané, kaiso ualingu Mawu Ruata namalangu éé kéré'é. Maningu kéré'é mang pia lai pulaharapé ii: **8:21** humonéu su singkatémpo dunia sarung ipakaliu bou kawasang ko mundusa dang sarung dumarisi sisané dang ipakaselahé singkaselahé dingangu manga ana u Mawu Ruata. **8:22** I kité masingka humonéu sarang orasé ii kaselahé'u dunia mukukahuamba ualingu mututatahangu sinsara kéré singkatau inang mutatahangu tedu su témpongu mubaruntung. **8:23** Dang balinébé ketang kaselahé'u dunia mukukahuamba; i kité lai mukukia su ralungu naungi kité. I kité séng nakatarima u Roké Mawu Ruata kéré ghagheli kahimotongangé, katéwé i

kité mahedo lai Mawu Ruata muliungu watangéngi kité kaselahé dang mupakakoa i kité mariadi ana-é. **8:24** Batu'u dingangu muharapé, uté i kité ipakasalamaté. Arawé kamagéngu apa ko luharapéngi kité éé séng nikasilongi kité, uté éé séng baliné lai luharapéng. Batu'u bedangi sai muharapé manga apa ko séng nikasiloné? **8:25** Arawé kamagéngi kité muharapé manga apa ko bedang ta nikasilongi kité, uté i kité mang mahedo pakasabaré. **8:26** Kéré'é lai Roké u Mawu Ruata dumenta mutulungi kité kamagéngi kité limoné. Batu'u i kité bega mensang kéré apa i kité harusé mukaliomanéng; Roké éé sisané mutengongu Mawu Ruata tadéau mudorong gunangi kité dingangu kalabo u naung hakiu séng ta ikawéra. **8:27** Uté Mawu Ruata, ko masingka u dalohong naungu taumata, makaena kapulungu Roké éé; batu'u Roké éé mududorong su Mawu Ruata gunangu umaté'u Mawu Ruata, dang nuhino su kapulungu Mawu Ruata. **8:28** I kité masingka humonéu Mawu Ruata mangatoré kalawo'é, hakiu makarentangu ko mapia gunangu apang taumata ko kukendagé'i Sié dang ko nikuing-é kéré séng nikehi-é. **8:29** I siré ko séng nipiléngu Mawu Ruata, séng lai nitantu bou tetaé tadéau makoa musulung dingangu Ana-é, Yesus Kristus. Dingangu kéré'é Ana éé makoa ko kahimotongangé su taloarangu kauli u ana u simbau. **8:30** Kéré'é Mawu Ruata nukui si siré ko séng nitantu-é bedang bou horo; dang i siré ko nikuing-é éé nipakakoa-é nutingkapia sau dingangi Sié. Dang i siré ko nipakakoa-é nutingkapia dingangu Mawu Ruata nangala bahagéang su ralungu pubawiahé'u Mawu Ruata sisané. **8:31** Apa hinong U ipubéra su orasé ii bou halé u kebi-kebi tamai éé? Kamagéng Mawu Ruata manumbeka si kité, ko i sai makaroka si kité? **8:32** Ana-é sisané ta nikendagé-é, kaiso nisarakang-é gunangu kapapiangi kité kebi; séng tumaniu i Sié ta mangonggo u manga halé baliné si kité? **8:33** I sai makapubeha i kité umaté ko nipiléngu Mawu Ruata, kamagéngu Mawu Ruata sisané mulahé i kité ta nusala? **8:34** Apa pia taumata mupusalangi kité? I Kristus Yesus sarung tumatawang si kité! I Sié ko séng naté, arau nangilémbu i Sié ko séng sau nipubiahé bou papaté dang éné dingangu Mawu Ruata su tampa u kawasa. **8:35** Apa pia ko makaseding si Kristus kumendagé'i kité? Apa wotongé kasasusa makaheping, arau kasasesé, arau pamamahang, arau kalahutung, arau

kasasusang biahé, arau kasasilaka, arau papaté? **8:36** Su ralungu Buké Susi kabawohé kéré ii "Ello-ello i kami mububiahé su horong papaté ualingu i Kau I kami kukoaténg kéré domba ko sarung hatang." **8:37** Tala! Katéwé su ralungu kebi-kebi éé i kité makahombang kalauntu masuku bou i Sié ko kukendagé'i kité! **8:38** Batu'u ia mangimang tenga-tengadé humonéu su kaselahé'u dunia, mbaéng papaté, lai pubawiahé, mbaéng malaikaté lai mangangawasa, mbaéng papataku su orasé ii lai papataku ko sarung dumenta arau kuaté baliné; **8:39** mbaéng manga apa su langi, lai manga apa ko su dunia arau manga apa waliné, kebi-kebi ta makaheping Mawu Ruata kumendagé'i kité, kéré séng nipasilo-Né su ralungi Yesus Kristus, Mawungi kité.

Roma 9

9:1 Apang ko sarung daku iwéra ii mang tengadé ualingu ia nitaghuanéngi Kristus. Ia ta muhowa. Dalungu naungku ko niaha u Roké u Mawu Ruata, mupangakingu ia lai humonéu bawéraku ii mang tengadé. **9:2** Naungku tumaniu masusa dang pendangé masinsara **9:3** ualingu manga ana u simbauku ko singkawanuang. Batu'u su gunangi siré, ia sisaku sadia manarima u hukumangu Mawu Ruata dingang iputaléi bou i Kristus. **9:4** I siré éé umaté ko nipilé dang Mawu Ruata nukoa i siré ana-é sisané, dingang nulahé u kawasa-Né si siré. I Sié nukoa pudariandi **9:5** I siré ko toronang bou malaiupungi kité. I Kristus kéré taumata asalé bou bangsangi siré. I Sié nangilémbo marangé bou kebi-kebi. Dalo su Mawu Ruata sarang karengu'é! Amin. **9:6** Ia takoaé pendung su naungku mubérangu diandingu Mawu Ruata lai séng ta mapaké; kaiso baliné kebi taumatang Israel éé umaté ko nipiléngu Mawu Ruata. **9:7** Baliné kebi toronangi Abraham éé ko ana u Mawu Ruata. Batu'u Mawu Ruata nubéra si Abraham, "Ketang toronangi Ishak sisané ko sarung isego toronangu." **9:8** éé mangaléné humonéu toronangi Abraham ko makoa ana u Mawu Ruata, ketang toronangé ko nipuhana ualingu diandingu Mawu Ruata, dang baliné kebi toronangé. **9:9** Batu'u diandingu Mawu Ruata ko kéré'é tanaé ii, "Su témpo ko nitantu, **9:10** Dang ii lai: I Ribka nuhana i radua ana ésé bou i

amang simbau, i Ishak i upungi kité. **9:11** Su horo u ana darua éé nipuhana, Mawu Ruata séng nanantu u pilé-Né gunangu panurusé u pendung-é. Piléngu Mawu Ruata ta mangumbalangu apa ko ikakoa u taumata, kaiso mangumbalangu kakuingu Mawu Ruata sisané. Batu'u su témpong ana i Ribka ésé darua éé bedang ta makakoa manga apa mapia arau ko dalai, **9:12** Mawu Ruata séng nubéra si Ribka, "Ko i akang sarung mutahamawu su ko tuari." **9:13** Dang su ralungu Buké Susi kabawohé humonéu Mawu Ruata nubéra kéré ii, "I Yakub Daku ikendagé, arawé i Esau Daku pububinsi." **9:14** Apa ipubérangi kité su orasé ii? Apa Mawu Ruata éé takoaé adilé? Séng natantu Mawu Ruata adilé! **9:15** Batu'u Mawu Ruata nubéra si Musa, "Ia sarung mupasilong kakendagé su taumata ko mapulu Daku ikendagé, dang Ia sarung mukasiangu taumata Daku pukukasiang." **9:16** Nau, putusangu Mawu Ruata éé ta mangumbalangu piangu naungu taumata, arau su tawakalingu taumata, kaiso ketang su kapiang naungu Mawu Ruata su taumata ko nipilé-Né éé. **9:17** Batu'u su ralungu Buké Susi kabawohé, "Mawu Ruata nubéra su ratungu Mesir, 'Ia mupakaratungi kau ketang gunangu maksuté simbau ii, tadéau ualingu i kau, Ia mupasialangu kawasa-Ku dingangu makakoa aréng-Ku tuméndang su kaselahé'u dunia!" **9:18** Nau, Mawu Ruata mukasiang su manga singkatau, kamagéngu Mawu Ruata mapulungu kéré'é. Dang Mawu Ruata makakoa su manga singkatau muketi batu, kamagéng Mawu Ruata lai mapulu kéré'é. **9:19** Ho, Ana u simbau sarung nubéra si sia, "Kamagéngu kéré'é unuéwé Mawu Ruata bedang mapulu mupusalangu taumata? Balinébé takoaé ko manga sarang singkatau makaheping kapulungu Mawu Ruata?" **9:20** Kaiso, Ana u simbau! I kemu ketang taumata biasa. Dang i kemu ari bawahani sumimbahé su Mawu Ruata! Apa wotongé poté u bungang mukibalo su ko nukoa'é, "Unué i kau nukoa sia kéré ii?" **9:21** Begangu ko taumata nukoa poté u bungang éé pia haké'é mulanting tana liling éé tuhu kapuluné? Bou tana liling singkompéng, taumata pia haké'é mukoa poté u bungang darua haghiné; simbau masadada, dang simbau lai ta nangilémbó masadada. **9:22** Kéré'é lai dingangu manga apa ko nikoa u Mawu Ruata. I Sié mukaraki mupasebangu pedu-Né dang mupasialangu kawasa-Né. Kaiso i Sié

masabaré si siré ko harusé ihukung ualingu nakakoa si Sié limangéhé. **9:23** Mawu Ruata mukaraki lai mupasilo si kité karaluasé masuku ko niwembing-é si kité ko ikukendagé-é. I kité séng nisadia-Né tadéau panarima u karaluasé éé. **9:24** Séng i kité nikuing-é, baliné ketang bou bangsa Yahudi, kaiso lai bou manga bangsa waliné. **9:25** Batu'u su ralungu buké i Nabi Hosea, Mawu Ruata nubéra, "Apang taumata ko baliné umaté-Ku, sarung Daku isego 'Umaté-Ku'. Bangsa ko ta Raku ikendagé, sarung Daku isego 'i Kukendagé-Ku.' **9:26** Dang su tampa su apa ko séng niwéra su taumata, 'I kemu baliné umaté-Ku,' ndai séé apang taumata éé sarung isego manga ana u Mawu Ruata ko biahé." **9:27** I Nabi Yesaya nubéra mahoto halé u bangsa Israel, "Maningu lai dékénangu bangsa Israel kéré kauli u enné su apéng, mang ketang mahali masalamaté; **9:28** batu'u Mawu séng maligha muhukungu kaselahé'u ralohong dunia." **9:29** I Yesaya nubéra kéré ii lai, "Andéné Mawu Ruata Ko Nangilémbong Kawasa ta nangonggo u toronang si kité, séng nalahé nakoa kéré Sodom dingangu Gomora." **9:30** Nau, ko ii pongoléi: Manga bangsa waliné ko baliné Yahudi ta mupekung mudéa tadéau hubungangi siré dingangu Mawu Ruata sau mutingkapia. Kaiso ualingu i siré mangimang, uté Mawu Ruata nukoa pakauhangangi siré dingangi Sié sau nutingkapia. **9:31** Su simbekané, manga tau Yahudi sintinia mupupekung tumuhu atorang tadéau pakauhangangi siré dingangu Mawu Ruata sau mutingkapia. Kaiso i siré ndai éé takoaé eka'é. **9:32** Unué i siré ta makaeba? Batu'u i siré mukukoa éé baliné ualingu mangimang su Mawu Ruata, kaiso bou tawakalingi siré hala. Uté i siré nanawo nasangkong su "Watu Kasasangkong." **9:33** Bou halé u watu éé su ralungu Buké Susi mabawohé kéré ii, "Puperhatikangko ii: Su Sion séng Daku nipasikangu watu simbau ko sarung makoa kasasangkongu taumata; simbau batu labo ko sarung makanawo taumata. Kaiso taumata ko mangimang si Sié ta sarung mutingkasusa naung."

Roma 10

10:1 Manga ana u simbau! Ia mangkaté mapulu-pulu tadéau bangsaku

ipakasalamaté. Dang ia mangkaté mukukaliomanéng su Mawu Ruata gunangi siré. **10:2** Ia bahani mubéra humonéu i siré mang tenga-tengadé makuaté mutahamawu su Mawu Ruata. Katéwé kuaté i siré éé ta nialasé su singka ko bou Mawu Ruata. **10:3** I siré begangu raléngé Mawu Ruata mukoa pukakauhangu taumata dingangi Sié sau mutingkapia. Dang ualingu i siré tumuhu daléngi siré hala, uté i siré ta tumuhu su raléng ko nituladangu Mawu Ruata. **10:4** Atorangu agama séng nipakaganapé'i Kristus. Nau apang taumata ko mangimang si Kristus, pukakauhangé dingangu Mawu Ruata séng sau nutingkapia. **10:5** I Musa namohé humonéu taumata ko nutingkapia dingangu Mawu Ruata nialasé su atorangu agama, taumata éé sarung mubiahé ualingu tutuhu atorangu agama éé. **10:6** Arawé halé u raléngé taumata mutingkapia dingangu Mawu Ruata ko nialasé su mangimang si Sié, Buké Susi nakapubéra kéré ii, "Tawahaluasé'u i kau mubéra su ralungu naungu, 'Ko i sai sarung makaawi sarang sorga?' (mangaléné mupalintu i Kristus), **10:7** arau, 'Ko i sai sarung lumintu sarang duniangu taumata naté?' (mangaléné muhéngké i Kristus bou papaté)." **10:8** Pendungé ko kéré ii, "Habaré bou Mawu Ruata éé marani- raningi kau; su mohongu dingangu su ralungu naungu." Ko éé habaré ikukaésé'i kami; habaré humonéu taumata harusé mangimang. **10:9** Batu'u kamagéngi kemu mangaku su mohong humonéu i "Yesus éé ko mawu", dang i kemu mangimang su ralungu naungu humonéu Mawu Ruata séng nupubiahé'i Yesus bou papaté, uté i kemu sarung masalamaté. **10:10** Ualing dingangu naungé taumata mangimang, hakiu Mawu Ruata manarima i sié kéré taumata ko séng nutingkapia dingangu Mawu Ruata. Dang dingangu mohongé taumata mangaku, hakiu i sié ipakasalamaté. **10:11** Su ralungu Buké Susi kabawohé, "Taumata ko mangimang ta sarung ipakasusa naung." **10:12** éé mariadi su kebi taumata, batu'u takoaé putatentangéngé su taloarangu tau Yahudi dingangu apang taumata bou bangsa waliné. Mawu Ruata ko mang simbau éé ko Mawungu kebi taumata. I Sié mangonggo u alamaté masuku su kebi taumata ko makitulung si Sié. **10:13** Su ralungu Buké Susi kabawohé, "Kebi taumata ko mukukui su Mawu, sarung masalamaté." **10:14** Kaiso kéré apa taumata makapukui su Mawu kamagéngu i siré bedang ta nangimang? Dang kéré

apa i siré mangimang su Mawu kamagéngi siré bedang ta nakaringihé bou halé i Sié? Lai, kéré apa i siré makaringihé bou halé u Mawu, kamagéngu takoaé ko muhabaré? **10:15** Dang kéré apa taumata makapubawa habaré éé kamagéngu takoaé ko muparénta? Su ralungu Buké Susi kabawohé kéré ii, "Baliné gampang kapiané darentangu manga taumata ko mubawa Habaré'u Raluasé bou Mawu Ruata!" **10:16** Kaiso baliné kebi taumata manarima u Habaré u Raluasé éé. Batu'u i Yesaya nubéra, "Mawu, ko i sai mangimang su habaré'i kami?" **10:17** éé sabapé'é apang taumata numpangimang ualingu i siré nakaringihé habaré, dang habaré nikaringihé ualingu pia taumata ko nuhabaré'u halé i Kristus. **10:18** Kaiso ia mukibalo: Apa tengadé i siré bedang ta nakaringihé habaré éé? Nalahé séng bou nakaringihé! Batu'u su ralungu Buké Susi kabawohé kéré ii, "Tingihé'i siré séng nuleling su kaselahé'u dunia, bawérangi siré séng nudatingu pondolé'u bumi." **10:19** Ia mukibalo lai: Apa bangsa Israel mang bedang bega? Balaé kakibalo éé kahorokangé paki simbahé si Musa. I Musa nubéra, "Kéré ii angkungu Mawu Ruata, 'Ia sarung mukoa i kemu mananoi su manga simbau bangsa ko baliné umaté dang Ia sarung mukoa si kemu mupedu su manga bangsa mawawodo.' " **10:20** I Yesaya nangilémbo wahani lai. I sié nubéra, "Kéré ii angkungu Mawu Ruata, 'Apang taumata ko ta mudéa si Sia, séng nakasombangu Ia; dang Ia nutimpasilongu watangéng-Ku si siré ko ta mukukibalongu Ia.' " **10:21** Arau su bangsa Israel nubéra, "Kéré ii bawérangu Mawu Ruata, 'Su sihelo matiwatu Ia manguluhé lima-Ku su bangsa ko makuli dingang ta satia.' "

Roma 11

11:1 Ia mukibalo: Apa Mawu Ruata séng nundeméngu umaté-é? Tantu tala! Ia sisaku singkatau Israel toronangi Abraham, dang bou suku Benyamin. **11:2** Tala! Mawu Ruata ta mundemé u umaté-é ko séng nipilé-Né mangkéng bou tetaé. Manga ana u simbau séng masingka u apa ko kabawohé su ralungu Buké Susi bou halé i Elia, su témpongi sié nubéha u tau Israel su tengongu Mawu Ruata, i Elia nubéra, **11:3** "Mawu, manga taumata séng numpamaté apang nabi-Nu dang nundusa apang tampa u

pamamelokangu korbang gunangi Kau. Katé ia sisaku dang i siré pia kanaung mapulu mamaté si sia." **11:4** Apa nisimbahé u Mawu Ruata si Elia? Mawu Ruata simimbahé, "Ia séng nanentangu pitu hiwu su katauné gunangu awa-Ku sisaku. I siré bedang ta sinsulé nanemba mawu Baal." **11:5** Kéré lai orasé ii: Pia singkamonang kadio apang taumata ko séng nipiléngu Mawu Ruata ualingu kakendagé-é. **11:6** I Sié namilé si siré nialasé su kakendagé-é dang baliné nialasé su kakanoa i siré. Batu'u kamagéng piléngu Mawu Ruata éé ialasé su kakanoa u taumata, uté kakendagé'u Mawu Ruata éé séng balinébé kakendagé kahengang. **11:7** Nau, kéré apa? Umaté'u Israel ta nakaréa apa ko dudéakéngi siré. Ko nakaréa ketangu singkamonang kadio apang taumata ko nipiléngu Mawu Ruata. Ko baliné kebi-kebi nuketi batu su kakuingu Mawu Ruata. **11:8** Batu'u su ralungu Buké Susi kabawohé kéré ii, "Mawu Ruata nupakarendungu naung dingangu pikirangi siré; dang sarang orasé ii matangi siré ta makasasilo dang tulingi siré ta makararingihé." **11:9** I Daud lai nubéra, "Bala'éé manga saliwangi siré pakakoa sédé si siré, dang pakakoa lohang, tanpa kananawong dingangu kaghaghoma! **11:10** Bala'éé kararendungé matangi siré tadéau i siré ta makasilo; dang bala'éé kawawekungé i siré sarang karengu'é." **11:11** Ia mukibalo lai: Su témpong tau Yahudi nanawo, apa éé nariadi tadéau i siré maghaghoma? Mang ta mariadi! Kaiso ualingu i siré nubardosa, uté bangsa waliné nipakasalamaté, sarang nakakoa bangsa Yahudi mananoi su bangsa waliné éé. **11:12** Ualingu bangsa Yahudi nusala dang ta timuhu kapulungu Mawu Ruata, uté bangsa waliné nialamaténgu Mawu Ruata. Nangilémbu kamagéngu pukakaukangu bangsa Yahudi sau mutingkapia dingangu Mawu Ruata; séng nalahé nangilémbu labo lai alamaté ko sarung ionggo u Mawu Ruata! **11:13** Kaiso orasé ii mapiang ia mududato su manga ana u simbau ko baliné tau Yahudi! Karengu u ii, kéré rasulé'u bangsa ko baliné bangsa Yahudi, ia kéré'é mangadaté haléku. **11:14** Ia muluharapé ia sarung makakoa pendangu mananoi su bangsaku sisaku, tadéau bou ualingu éé ia makapangambang sengga bou i siré. **11:15** Ualingu i siré nitolaké'u Mawu Ruata, uté pukakauhangu dunia dingangu Mawu Ruata sau nutingkapia; nangilémbu kamagéngu i siré itarima u Mawu Ruata! Tantu éé musulungu

taumata naté sau nubiahé! **11:16** Kamagéng boroté singkompéng ko kahimotongangé séng nionngo su Mawu Ruata, éé mangaléné kalabou boroté éé séng nionngo lai su Mawu Ruata! Dang kamagéngu hamu u kalu tutaghuanéngu Mawu Ruata, éé mangaléné apang lélangé lai tutaghuanéngu Mawu Ruata. **11:17** Simbahagéang bou apang lélangu kalu saitung -- éé ko taumatang Yahudi -- séng bou nitonto. Dang su lenangu tontoné éé nirekaténgu lélangu kalu saitungu ngudaé, éé ko manga ana u simbau ko baliné tau Yahudi. I kemu nireka séé tadéau i kemu makaiténg apang ko mapia bou pubawiahé'u rohaningu taumatang Yahudi. **11:18** Ualingu éé kumbahangi kemu mupakasana i siré ko nitonto kéré lélangé éé. I kemu harusé mutahendung humonéu i kemu ketangu lélangé. Dang balinébé lélangé ko mupupakangu hamu, kaiso ko hamu mupakangu lélangé. **11:19** Arawé i kemu sarung mubéra, "Iya, kaiso manga lélangé éé nipoto tadéau ia ikareka su laés'éé!" **11:20** éé mang tengadé. Kaiso i siré niremé ualingu i siré ta mangimang, arawé i kemu nitarima ualingu i kemu nangimang. Nau kumbahang ualingu éé i kemu mangoboté; katéwé susimbekané i kemu harusé makapendang matak. **11:21** Batu'u kamagéng Mawu Ruata ta kumendagé mundemé u tau Yahudi ko kéré manga lélangé tebé éé aribé panika'u i Sié kumendagé mundemé i kemu! **11:22** Nau sii i kité nakasilo kéré apa kapiané Mawu Ruata dang kéré apa kahegisé lai i Sié. I Sié mahegisé si siré ko mararosa, kaiso i Sié mapia si kemu -- asalu i kemu matatapé nubiahé su kapia-Né. Kamagéng tala, uté i kemu lai sarung iremé. **11:23** Dang bou halé u taumatang Yahudi éé, kamagéngi siré mangedo bou lulungi siré ko ta mangimang, uté i siré sarung itarima sau; batu'u Mawu Ruata pia kawasa sau manarima i siré. **11:24** I kemu ko asalé'i kemu baliné bou bangsa Yahudi ko musulung lélangu saitung su ngudaé. Ho, kamagéngi kemu, mutatentangu tabiété i kemu, botongé ireka su saitung tutuné, nangilémbowé taumatang Yahudi ko nisihing su lélangu saitung tutuné éé. Tantu lai nangilémbo magampang su Mawu Ruata manuléngi siré su laésé u saitung i siré. **11:25** Manga ana u simbau! Ia muharapé i kemu kumbahang mupendangu séng masingka u kebi-kebi. Batu'u pia simbau halé ko kukapulungu Mawu Ruata, kaiso ko bedang ta nikasingkaténgu taumata. Dang ia mapulu i kemu makasingka;

ko ii: Simbahagéang bou taumatang Yahudi nuketi batu, kaiso kakanoa i siré ketang mariadi sarang dékénangu taumata ko baliné tau Yahudi ko dumenta sarang koa u Mawu Ruata séng matimu. **11:26** Kéré'é kebi taumatang Yahudi sarung masalamaté. Batu'u su ralungu Buké Susi kabawohé kéré ii, "Datung Salamaté sarung dumenta bou Sion; I Sié sarung manguhasé kalawou lamuhu bou toronangi Yakub. **11:27** Ia sarung mangiki u pudariandi ii dingangi siré su témpong Ia mupangampungu apang dosangi siré." **11:28** Ualingu taumatang Yahudi madidi manarima u Habaré'u Raluasé bou Mawu Ruata, uté i siré nakoa sedu u Mawu Ruata; dang éé untuné su manga ana u simbau ko baliné tau Yahudi. Kaiso ualingu piléng Mawu Ruata, uté taumatangu Yahudi mang matatana ikukendagé'u Mawu Ruata ualingu i upungi siré. **11:29** Batu'u kamagéng Mawu Ruata mamilé taumata dingungu mangalamaté taumata éé, Mawu Ruata séng ta sau mangala apa ko séng bou niko-é. **11:30** Lenangu horo i kemu ta mapulu tumuhu su Mawu Ruata. Arawé ii Mawu Ruata séng nupakalahé i kemu niliu bou pusasala, ualingu taumatangu Yahudi ta mapulu tumuhu. **11:31** Kéré lai dingangu taumatang Yahudi éé. Témpo ii i siré ta mapulu tumuhu su Mawu Ruata, tadéau i kemu ilahé naliu bou pusasala. Kaiso i siré lai hedo sarung ipakaliu bou pusasala. **11:32** Batu'u Mawu Ruata séng namalangi siré kebi. **11:33** Mang tengadé napaliu kakakala u Mawu Ruata! Kéré'é kalabo'é kapandé dingangu singka-é! Ko i sai makasahusu kalawou putusang-é? I sai manipiré mamikiré'u pulahalé-é **11:34** Su ralungu Buké Susi pia mabawohé kéré ii, "Ko i sai masingka u pikirangu Mawu? I sai makagheli u tintiro si Sié?" **11:35** Ko i sai bou nakaonggo manga apa su Mawu hakiu wotongé manuntu bawalisé-é **11:36** Mawu Ruata nundiadi kaulié. Kebi-kebi asalé bou Mawu Ruata dang gunangi Sié. Dalo su Mawu Ruata sarang karengu'é! Amin.

Roma 12

12:1 Manga ana u simbau! Mawu Ruata kéré kapiané si kité. éé sabapé'é ia mudorong singapang botongé tadéau i kemu manembangu watangéngu kéré simbau sasemba wiahé ko nitilahé su Mawu ko makapia iha-é.

Kakanoa u mutahamawu su Mawu Ruata hinoné kéré'é. **12:2** Kumbahang tumuhu tundungu dunia ii. Bala'é Mawu Ruata pukoa batangéngu mariadi wuhu, tadéau i kemu mubalu. Dingangu kéré'é i kemu makasingka kapulungu Mawu Ruata -- apa ko mapia dang ko makaluasé naung-é. **12:3** Mawu Ruata séng nangonggo u ghagheli si sia. éé sabapé'é ia manegu si kemu manga ana u simbau kebi: Kumbahang mamendang batangéng nangilémbo marangé bou hinoné. Kenangko i kemu pukakela su watangéng i kemu dingangu kasasana u naung: singkatau-singkatau pukakela su watangéngé si sané tuhu iha u awa'é ko séng nionnggo u Mawu Ruata si sié ualingu mangimang si Yesus. **12:4** Badangi kité napéné u wahagéangé. Apang bahagéangu wadang nahia u halé u simbau-simbau. **12:5** Kéré'é lai ringangi kité. Maningi kité mauli, kaiso i kité musulungu wadang simbau batu'u i kité mutingkasimbau dingangi Kristus. Dang i kité simbau-simbau nupapangiki simbau dingangu waliné kéré bahagéang bou wadang simbau. **12:6** I kité kebi nahia u ghegheli mudalahaghi gunang pukakoa halé u Mawu. Ghageli éé nionnggo u Mawu Ruata si kité tumuhu kakendagé-é. Ualingu éé i kité harusé mupaké u ghagheli éé. Taumata ko pia gagheli puhabaré'u habaré bou Mawu Ruata, harusé puhabaré'u habaré éé tumuhu kuaté ko éné si sié. **12:7** Taumata ko pia gagheli gunang putulungu taumata waliné, harusé putulung kahengang taumata waliné. Taumata ko pia gagheli gunang panintiro, harusé tenga-tengadé manintiro. **12:8** Taumata ko pia ghageli gunang panoghasé taumata waliné, harusé tenga-tengadé manoghasé taumata waliné. Taumata ko pia gagheli pangonggo su taumata waliné, apang ko pia si sié, harusé mukoa éé dingangu karalondongu naung matulidé. Taumata ko pia gagheli gunang pangaha, harusé tenga-tengade mangaha. Taumata ko pia gagheli gunang kumendagé'u taumata waliné, harusé pukoa éé dingangu karaluasé'u naung. **12:9** Kendagé'é ringangu naung nasué. Pubinsi u ko dalai, dingang panengalé'é ko mapia. **12:10** Manga ana u simbau pukakendagé'é simbau dingangu waliné dingangu pakalahimumu kéré taumata sintamahuarung su ralungu walé simbau, dang pukakihoro mangonggo u adaté. **12:11** Puhalé'é pakaharing. Kumbahang mumalásé. Puhalé'é gunangu Mawu dingangu kuaté bou Roké u Mawu Ruata. **12:12** Ana u simbau puharapé

su Mawu dingangu karaluasé, pusabaré su ralungu sinsara, dang pakaiha mukaliomanéng. **12:13** Putulungko mupakasuku u ko hinong ipubiahé'u taumatang Sahani waliné dang tarima'é manga ana u simbau su pangangimang simbau ko su wegangi kemu, dingangu naung maluasé su ralungu walénu. **12:14** Pudorongko su Mawu Ruata tadéau i Sié mangonggo u alamaté su taumata matinkai si kau. Oré, pudorong su Mawu Ruata pangalamaté si siré, aribé pangané. **12:15** Pudaluasé dingangi siré ko kapudaluasé, dingang kia'é dingangi siré ko kakia'é. **12:16** Pubiahé pakalahimumu simbau dingangu waliné. Kumbahang mutingkarangé u naung, kaiso putingkakoakongu watangéngu simbéwéngu taumata wiahé masana. Kumbahang mupendangu awa nangilémbou pandé bou ko sabanaré'é. **12:17** Kamagéng taumata mukoa dalai si kau, kumbahang mamalisé éé dingangu ralai. Koako apang ko tehungangu apang taumata mapia. **12:18** Bou éé i kemu, putawakaliko singapang botongé mubiahé su pudaramé dingangu apang taumata. **12:19** Manga ana u simbauku! Kumbahang-bahang mamalisé'u saki u naung, balaété hedo Mawu Ruata puhukung. Batu'u su ralungu Buké Susi mabawohé, "Ko Ia mamalisé. Ia sarung muhukungé, angkungu Mawu." **12:20** Su simbekané, kamagéngu doka u kalunusang, onggoléko i sié pakang, dang kamagéngi sié marou, onggolété i sié panginung. Ualingu mukukoa kéré'é, i kemu makakoa si sié maméa. **12:21** Kumbahang mamalangu awa u pakiwata su ko dalai, kaiso i kemu harusé pamata u ko dalai dingangu halé mapia.

Roma 13

13:1 Apang taumata harusé tumuhu su pamarénta, batu'u takoaé pamarénta ko ta nakaréa kawasane bou Mawu Ruata. Dang pamarénta ko éné su orasé ii, muparaléngu kawasane ualingu paréntangu Mawu Ruata. **13:2** éé sabapé'é taumata ko lumawang pamarénta musulung lumawang apa ko nitantu u Mawu Ruata. Dang taumata ko mukukoa kéré'é sarung manarima u hukumang. **13:3** Batu'u, taumata ko mukoa mapia tawahaluasé'u matak u pamarénta. Ketang taumata ko mukoa dalai harusé kataku. Kamagéngi kemu mapulu tadéau i kemu ta matak u

pamarénta, i kemu harusé pukoa mapia, uté i kemu sarung iralo. **13:4** Batu'u pamarénta ko ellangu Mawu Ruata ko muluhalé gunangu kapapiangi kemu. Arawé kamagéngi kemu mukoa dalai, i kemu mang harusé kataku si sié, batu'u baliné takoaé mangaléné i sié mukawasa muhukungu taumata. I sié ko ellang Mawu Ruata, ko mupakanawongu hukumangu Mawu Ruata su taumata ko mukukoa dalai. **13:5** éé sabapé'é i kemu harusé putuhu su pamarénta -- baliné ketang ualingu i kemu madidi ihukung, kaiso lai ualingu singka u naungu. **13:6** éé lai dasaré apa sabapé'é i kemu mamaéhé pajaké, batu'u pamarénta ko mulahalé u Mawu Ruata ko muparaléngu halé ko nitilahé ii. **13:7** Nau baéh'é su pamarénta apa ko hinong baéhang i kemu si sié. Pamaéhé pajaké, kamagéngi kemu harusé pamaéhé pajaké; dang pamaéhé béa kamagéngi kemu harusé pamaéhé béa. Pangaregangi siré ko hinong aregang dang pangadaté si siré ko hinong adaténg. **13:8** Kumbahang mangutang manga apa si sai-sai, sudiluaré'u mangutangu kakendagé su simbau dingangu su waliné. Batu'u taumata ko kumendagé'u taumata sinsulungé, séng nupakasuku u atorangi Musa. **13:9** Batu'u atorangu agamangu Yahudi, éé ko: Kumbahang mawuang, kumbahang mamaté, kumbahang manako, kumbahang mapulu managhuang apang ko tutaghuanéngu taumata waliné; kebi-kebi éé, séng nasahiangkung simbau dingangu atorang baliné, éé ko, "Kendagé'u taumata sinsulungu kéré i kau kumendagé'u watangéngu sisanu." **13:10** Taumata ko kumendagé'u taumata waliné, ta sarung mukoa dalai su taumata éé. Nau taumata ko kumendagé'u sinsulungé i sié taumata ko nakasuku halé u atorangu agama. **13:11** Su likudé'u éé i kemu masingka humonéu orasé ii ko témpongi kemu mubangung bou mutiki. Batu'u témpongi kité ipakasalamaté orasé ii séng marani bou témpongi kité buhué maneta mangimang. **13:12** Hebi séng marani mapalusé; dang katé kadio lai séng maello. Nau, mapiangi kité pangedo mukoa manga kakanoa marendung. I kité harusé manadia watangéngi kité dingangu mupaké u pakakasé'u katatualagé. **13:13** I kité harusé mukoa halé ko kapangadaténg kéré biasané kukoaténgu taumata su témpong ello; kumbahang musaliwang mubatu kapulu naung, arau mutimbukang. Kumbahang mukoa lamuhu, arau kakanoa ko takoaé adaté. Kumbahang mudalia, arau

mananoi. **13:14** Bala'é Mawu Yesus Kristus panantu u apang ko harusé koaténgi kemu. Dang kumbahang tumuhu tabié'té'u taumata mararosa ko mupakawatu'u kapulung gesi.

Roma 14

14:1 Taumata ko ta mangakingu apa ko sarung pangimanéngé harusé tarima pakapia su taloarangi kemu manga ana u simbau. Kumbahang mudaréndéhé dingangé halé u kakanoa'é. **14:2** Pia taumata ko su naungé botongé kumang apang ko makang. Kaiso pia lai taumata ko pangangakingé lomé; su pendangu awa'é i sié ketang botongé makakang haghing duku. **14:3** Taumata ko makakang apang ko makang kumbahang mupakasana u taumata ko ketang makakang kang ko nitantu, dang taumata ko ketang kumang kang nitantu, kumbahang lai mupusalangu taumata ko makakang apang ko makang, batu'u Mawu Ruata séng nanarima i sié. **14:4** I sai i kemu hakiu i kemu mamonésé ellangu taumata waliné? Begaé ellang éé manawo arau mubangung, éé urusangu mawuné. Dang tengadé ellang éé mang dumarisi matéi, batu'u Mawu wotongé makatéi. **14:5** Pia taumata ko mapulu mutahendung ello sihello ko nangilémbou labo bou ello-ello waliné, arawé lai pia taumata waliné mutehung kebi-kebi ello musulung. Balaé i siré simbau-simbau panantu u kapulungi siré. **14:6** Taumata ko mutahendung ello sihello nangilémbou bou ello waliné, taumata éé mukukoa kéré'é gunangu mangadaté Mawu. Taumata ko kumang haghing kang, mukukoa kéré'é gunangu mangadaté Mawu dingang mupatarimakasé su Mawu Ruata ualingu wiahé éé. Kéré'é lai dingangu taumata ko ketang kumang kang ko nitantu; taumata éé lai mangadaté Mawu dingang mupatarimakasé su Mawu Ruata. **14:7** Takoaé ko manga singkatau bou i kité mubiahé su gunangu watangéngé sisané; dang takoaé lai bou i kité maté gunangu watangéngé sisané. **14:8** Kamagéngi kité mubiahé, i kité mubiahé gunangu Mawu. Dang kamagéngi kité maté, i kité lai maté, gunangu Mawu. Nau, biahé arau maté, i kité mang tutaghuanéngu Mawu. **14:9** I Kristus séng naté dang sau nubiahé. éé sabapé'é i Sié nako Mawungu kalawou taumata wiahé dingangu lai gunangu apang taumata ko

séng naté. **14:10** Nau, manga ana u simbau! Apa gunané si kemu mupusalangu ana u simbau u su pangangimang simbau? Dang apa gunané i kemu mupakasana i sié? I kité kebi sarung mutengongu pangadilangu Mawu Ruata. **14:11** Su ralungu Buké Susi kabawohé, "Mang tengadé" bawérangu Mawu, "Apang taumata sarung mumpanemba musuba su tenggo-Ku; dang apang taumata sarung mumpangaku humonéu ko Ia Mawu Ruata." **14:12** Nau i kité simbau-simbau harusé sumimbahé su kalawou kakanoa i kité su tengongu Mawu Ruata. **14:13** Ualingu éé kumbahangi kité mupapangendu u sala. Kaiso mangkaté putawakali i kemu tadéau ta mukoa manga halé ko makapalidé manga singkatau ana u simbau u su pangangimang simbau kasalukaténg dang manawo su rosa. **14:14** Ualingu ia séng nasimbau dingangu Mawu Yesus, uté ia mangimang kahengahengang humonéu ko takoaé manga apa ko malamuhu; kaiso éé ko malamuhu su singkatau, kamagéng taumata éé mamendangé malamuhu. **14:15** Kaiso kamagéng bou apang ko kanéngangi kemu, singkatau bou ana u simbau su pangangimang simbau nipakasaki naungé, uté i kemu lai séng ta nukoa halé tumuhu pukakakendagé. Kamagéngi Kristus séng naté baugu singkatau, kumbahang mamalangu taumata éé maralai baugu apa ko kanéngangi kemu. **14:16** éé sabapé'é kumbahang mamalangu apang ko mapia si kemu, tehungangu taumata waliné dalai. **14:17** Batu'u kamagéng Mawu Ruata séng mamarénta su pubawiahé'u singkatau, apang ko botongé kanéngang dingangu inungangé, baliné éé kalabokangé. Kalabokangé su taumata éé ko tumuhu kapulungu Mawu Ruata, makapendang karaloahé su naung dang makatarima u karaluasé ko ionggo u Roké u Mawu Ruata. **14:18** Taumata ko mutangkiang si Kristus su halé keré'é, taumata éé makahino su naungu Mawu Ruata, dang aregangu taumata waliné. **14:19** Baugu éé apang ko koaténgi kité sintinia harusé tarangé gunangu halé ko makakoa pudalahiking dingangu mutatatongka. **14:20** Kumbahang ualingu halé u kang. I kemu mupakaralai u apang ko séng nikoa u Mawu Ruata. Apang kang kebi botongé kanéngang; kaiso kamagéng apang ko kanéngangi kemu makakoa sabapé su taumata waliné mubardosa, uté i kemu séng nusala. **14:21** Mapiang kuhaé kumina daging arau manginung anggoré arau mukoa manga apa kamagéng halé éé

makasabapé singkatau ana u simbau su pangangimang simbau mubardosa. **14:22** Na'éé apang ko pangimanéngi kemu éé, piané koa i kemu su tengongu Mawu Ruata sisané gunangi kemu. Taumata ko takoaé alasangé mupendangu nusala su apang ko su naungé nuhino, taumata éé masalamaté. **14:23** Arawé taumata ko sala magho kumang apa-apa, kaiso panginsuégé mang kimang kang éé, taumata éé ipusalangu Mawu Ruata; batu'u i sié ta nukoa halé kéré ko niakingé nuhino dingangu nusala. Dang manga apang ko koaténgé su likudé'u ko niakingé éé ko dosa.

Roma 15

15:1 I kité ko séng nangaking kahengang su apang ko ipangimanéngi kité, harusé pakasabaré su manga sunguté'u taumata ko pangangimangé lomé. Kumbahangi kité ketang mapulu mutingkasenangu awa i kité. **15:2** Su simbukané i kité simbau-simbau harusé lai mupakasenangu naungu ana u simbau sinsulungi kité gunangu kapapiangi sié, tadéau pangangakingé muntingkatoghasé. **15:3** Batu'u i Kristus lai ta mamikiré batangéng-é sisané. Su ralungu Buké Susi pia mabawohé kéré ii, "Kalawou lahinakang ko nitarang si kau séng nanawo si sia." **15:4** Kebi ko kabawohé su ralungu Buké Susi ipanintiro si kité. Batu'u tintiro ko ikatarima bou Buké Susi makakoa si kité masabaré dingang matoghasé hakiu i kité makapuharapé su Mawu Ruata. **15:5** Malowoko Mawu Ruata, ko mumangonggo u kasasabaré dingangu kalaioboré su taumata, mutulungi kemu tadéau mubiahé singkanaung, tumuhu aha i Kristus Yesus. **15:6** Dingangu pusasingkanaung i kemu kebi-kebi makapudalongu Mawu Ruata, i Amangu Mawungi kité Yesus Kristus. **15:7** Ualingu éé manga ana u simbau tarimako simbau dingangu waliné dingangu karluasé'u naung, musulungi Kristus lai nanarima i kemu gunang ipamantugé Mawu Ruata. **15:8** Batu'u putehendungké, i Kristus séng nutalung tau Yahudi tadéau mupakalahé humonéu Mawu Ruata mang satia mungganapé diandi-Né si upungi kité. **15:9** I Yesus malaing nukoa bangsa waliné pupakawantugé'u Mawu Ruata ualing kapiangu naungi siré. Su ralungu Buké Susi mabawohé kéré ii, "Baugu éé ia sarung mudalongi Kau su taloarangu

kalawou bangsa, ia sarung musulingu daralo gunangu aréng-U." **15:10** Pia lai mabawohé kéré ii, "Pudaluasé'é dingangu umaté'u Mawu Ruata ko nikapilé, é kalawou umaté!" **15:11** Dang ii lai, "Pudalongu Mawu Ruata, é kalawou umaté, kalawou taumata pudalongkongi Sié!" **15:12** Dang ii lai ko nipubérangi Yesaya, "Bou toronangi Isai sarung lumeto singkatau ko sarung mamarénta kalawou bangsa; si Sié kalawou bangsa sarung mangunsadé." **15:13** Mawu Ruata ko tampa pangunsadékangi kemu. Malowoko i Sié maméné dalungu naungu dingangu karaluasé dang pudaramé ualingi kemu mangimang si Sié, tadéau dingangu kawasangu Roké u Mawu Ruata i kemu kasaunéng manamba muharapé su Mawu Ruata. **15:14** Manga ana u simbauku! Ia mangaking kéré'é kauli'é halé ko mapapia si kemu. I kemu lai masingka u kalawo'é dang makaputatintiro i kemu lawo i kemu. **15:15** Arawé su halé baliné, ia munggeli u ingaté kahenga- hengang si kemu su ralungu suratéku ii, batu'u Mawu Ruata séng nangonggo u halé éé si sia. **15:16** I Sié nupakakoa u ia mutatangkiang si Kristus Yesus tadéau iroi sarang kaselahé'u bangsa ko baliné tau Yahudi. Dang ia kéré imam, ko muhabaré'u Habaré'u Raluasé bou Mawu Ruata, tadéau apang taumata ko baliné tau Yahudi mariadi simbau sasemba su Mawu Ruata ko botongé itarima-é. Malawoko Roké u Mawu Ruata mukoa si siré mariadi sasemba ko nihaé gunangu Mawu Ruata. **15:17** Nau, ualingu ia séng nasimbau dingangi Kristus Yesus, uté, ia pia daluasé ualingu haléku gunangu Mawu Ruata. **15:18** Ia bahani mubéra kéré'é ketang bou halé u apa ko séng nikoa i Kristus bou awaku gunang mupakakoa u taumata ko baliné Yahudi matuhu su Mawu Ruata. Ia mukukoa éé bou wawéra dingangu kakanoa, **15:19** dudinganéngu tanda hérang dingangu halé ko takoaé sihingé; kebi-kebi éé baugu kawasangu Roké u Mawu Ruata. Habaré'u Raluasé bou halé i Kristus kebi-kebi séng bou raku nihabaré su apang taumata, naneta bou Yerusalem sarang Ilirikum. **15:20** Karakiku ko muhabaré'u Habaré'u Raluasé bou Mawu Ruata su kalawou tampa su apang taumata ko bedang ta makaringihé halé i Kristus. Batu'u ia madidi mupararisi u halé su dasaré ko séng nipelo u taumata waliné. **15:21** Su ralungu Buké Susi mabawohé, "Manga taumata ko bedang ta nakatarima u habaré'u halé i Sié, sarung makasilo; dang i siré

ko bedang ta nakaringihé, sarung makaena." **15:22** éé sabapé'é séng masau susuléné ia ta musehu mutiwo si kemu. **15:23** Arawé ii haléku su apang tampa éé séng nasué. Séng manga pira taung tamai ia mapulu mutiwo si kemu. **15:24** Hedó kamagéng ia sumahé su soangi kemu su témpong ia makoa sarang Spanyol, ia mangantibé makapusombangi kemu dang makapudaluasé kadio témpo dingangu kemu. Bou éé ia muharapé i kemu makaputulungu raraléngku sarang Spanyol. **15:25** Arawé ii ia makoa sarang Yerusalem mangentudé bantuang gunangu umaté'u Mawu Ruata pai séé. **15:26** Batu'u apang jamaaté su Makedonia dingangu Akhaya séng kimiré mangonggo u bantuangi siré su manga ana u simbau ko susa su taloarangu umaté'u Mawu Ruata su Yerusalem. **15:27** Dingangu karaluasé'u naung i siré namutusé mukoa halé éé. Mang séng hinoné i siré harusé mutulungu manga ana u simbau ko susa su Yerusalem; batu'u ko bou tau Yahudi kalawou taumata ko baliné tau Yahudi éé séng nakatarima u alamaté'u Mawu Ruata. Nau apang taumata ko baliné tau Yahudi éé hinoné lai mutulungu tau Yahudi dingangu alamaté bou areta u pubawiahé. **15:28** Kamagéngu ia séng bou manginsué haléku ii, dang manarakangu bantuang ko séng nakomolé si siré su Yerusalem, buhuéwé ia makoa sarang Spanyol sumahé wou soangi kemu. **15:29** Kamagéngu ia dumenta sarangki kemu, séng malahé ia sarung mubawa berkaté napéné bou i Kristus gunangi kemu. **15:30** Ualingu Mawungi kité Yesus Kristus, dang baugu kakendagé bou Roké u Mawu Ruata, ia mudorong suapang botongé si kemu, kéré wotongé i kemu pakaiha mukaliomanéng dingangu gunangu ia sarang koa Mawu Ruata. **15:31** Pukaliomanéngko tadéau Mawu Ruata mulihingu ia bou limangu manga taumata ko ta mumangimang pai su Yudea, dang tadéau haléku tamai mangentudé'u bantuang sarang Yerusalem itarima u manga umaté'u Mawu Ruata pai séé dingangu karaluasé'u naung. **15:32** Dingangu kéré'é kamagéng Mawu Ruata mukasiang, ia makaratingi kemu dingangu karaluasé'u naung. Dang ia maiboré su taloarangi kemu. **15:33** Malowoko Mawu Ruata, ko mumangonggo u pudaramé su taumata mahundingang si kemu kebi. Amin.

16:1 Ia mapulu mupakasingka u wawinengi kité, i Pebe. I sié nusumbala jamaaté su Kengkrea. **16:2** Tarimako i sié kéré singkatau bou umaté'u Mawu. Mang kéré'é apang taumata ko mangimang su Mawu Ruata harusé manarima simbau dingangu waliné. Tulungko i sié, kamagéngu i sié mudorong bantuangi kemu, batu'u i sié sisané séng nutulungu taumata mauli -- dang nutulungu ia lai. **16:3** Habaréko pia adatéku si Priskila daduangi Akwila dingangu singkahalé su ralungi Kristus Yesus. **16:4** I siré maraning maté ualingu mumangambang si sia. Ia mupatarimakasé si siré -- dang baliné ketang ia, kaiso kebi-kebi jamaaté'u bangsa waliné Yahudi mupatarimakasé lai si siré. **16:5** Habaréko lai pia adatéku su jamaaté ko mukukomolé su waléngi siré. Adaté si Epenetus ko daku ikukendagé. I sié taumata kahorokangé nangimang si Kristus su wanua Asia. **16:6** Adatéku lai si Maria. I sié mang séng nuhalé kahengang gunangi kemu. **16:7** Habaréko lai adatéku si Andronikus daduangi Yunias. I siré suku simbau dingangu dang séng bou nataho su tahungku ringangu. Su horo u ia nangimang si Kristus, i siré séng tebé horo nangimang. I siré timéléng su taloarangu manga rasulé. **16:8** Adaté si Ampliatus, ko daku ikukendagé batu'u i kami dua séng nutingkasimbau dingangu Mawu. **16:9** Habaréko adatéku si Urbanus, gawéngi kité singkahalé gunangi Kristus. Lai atéku si Stakhis ko daku ikukendagé. **16:10** Adaté si Apeles. Satiané si Kristus séng nikasilo. Adaté lai su ralohong baléngi Aristobulus, **16:11** dang si Herodion. I sié suku simbau dingangu. Lai adaté su manga ana u simbau dalohong baléngi Narkisus su pangangimang simbau. **16:12** Adatéku si Trifena daduangi Trifosa ko séng nuhalé kahengang numalayani Mawu, dang si Persis ko daku ikukendagé. I sié lai séng nuhalé mapia gunangu Mawu. **16:13** Adaté si Rufus daduangi mamané, ko daku tehungang kéré ghaghurangku sisaku. I Rufus taumata nipiléngu Mawu ko madaralo. **16:14** Habaréko adatéku si Asinkristus, Flegon, Hermes, Pantrobas, Hermas, dang su kebi ana u simbau ko dingangi siré. **16:15** Adaté si Filologus daduangi Yulia; si Nereus dingang bawinéné; si Olimpas dang su kebi taumata mangimang ko dingangi siré. **16:16** Pupapangadaté dingangu kalahimumu kéré taumatang Sahani. Kebi-kebi jamaaté'i Kristus sii mundohong adaté'i siré su manga ana u

simbau. **16:17** Manga ana u simbau! Ia mudorong suapang botongé: Pakaingaté su manga taumata ko makakoa putataléi dang makagholang pangangimangu taumata su Mawu. Halé éé mutatentangu apang ko séng nintintiro si kemu. Pakarauko wou taumata kéré'é. **16:18** Batu'u apang taumata ko mukukoa kéré'é baliné muhalé gunangi Kristus Mawungi kité, kaiso tadéau mupakawatu u kapulungu naungi siré. Dingangu manaliomboghongu wawéra mapapia, i siré mangakalé apang taumata ko begangu apa. **16:19** Kebi taumata masingka humonéu i kemu satia su tintiro bou halé u Habaré'u Raluasé ko bou Mawu Ruata. Dang ia maluasé su halé i kemu éé. Ia mapulu tadéau i kemu pandé su halé mapia, dang longong su halé dalai. **16:20** Mawu Ruata ko mumangonggo u pudaramé su taumata, maligha sarung mamelo u Setang su alungu kawasanu didingang mupakagholangi siré. Malowoko manga ana u simbau sintinia manarima u alamaté'i Yesus Kristus Mawungi kité! **16:21** I Timotius gawéku, mundohong adaté'é si kemu. Kéré'é lai i Lukius, Yason dingangi Sosipater, ko suku simbau dinganku. **16:22** Suraté ii ia sisaku namohé, Tertius. Ia mundohong adaté putatingana u simbau si kemu. **16:23** I Gayus mundohongu hormat si kau. Ia nanumpang su waléné dang jamaaté i kami lai mukomolé mukaliomanéng séé. I Erastus bendaharangu kota, mundohongu adaté'é si kau. Kéré'é lai ana u simbau i kité i Kwartus. (**16:24** Malawoko Mawungi kité Yesus Kristus mangalamaté manga ana u simbau. Amin.) **16:25** Dalo su Mawu Ruata! I Sié kawasa mupakatoghasé'u pangangimangi kemu nuhino kéré su Habaré'u Raluasé bou Mawu Ruata ko daku iluhabaré bou halé i Yesus Kristus. Ia muhabaré u habaré éé nuhino su apang ko nilahé u Mawu Ruata! bou halé u kehi u halé u Mawu Ruata ko séng pirang abaté karengu'é ta nikasingkaténgu taumata. **16:26** Arawé témpo ii, bou paréntangu Mawu Ruata ko kekal, kehi u halé éé séng nilahé dang nipakasingka su kauli u bangsa bou ralungu binohé u manga nabi, tadéau i siré kebi-kebi mangimang dingangu tumuhu su Mawu Ruata. **16:27** Ketangi Sié sisané Mawu mang simbau. I Sié kapandéngé. Malowoko i Sié ipakarangé sarang karengu-rengu'é su ralungi Yesus Kristus! Amin.

1 Korintus 1

1:1-3 Manga ana u simbau jemaaté u Mawu Ruata su Korintus! I kemu séng nikungingu Mawu Ruata tadéau makoa umaté-é batu'u i kemu nitaghuanéngi Kristus Yesus, dingangu apang taumata su apang tampa ko mumanemba Mawungi kité Yesus Kristus, ko Mawungi siré dingangu lai Mawungi kité. Ia, i Paulus dingangu ana u simbau i kité i Sostenes, muluharapé malowoko Mawu Ruata i Amangi kité dingangu Mawu Yesus Kristus munggeli u alamaté dingangu pudaramé si kemu. Ia namohé suraté ii kéré rasulé'i Kristus Yesus, ko nihéngké u Mawu Ruata sisané dang lai su ralungu kapulu-Né. **1:4** Ia sintinia mututarimakasé i kemu su Mawu Ruata, batu'u i kemu séng nakatarima u kakendagé'u Mawu Ruata su ralungi Kristus Yesus. **1:5** Ualingu i kemu séng nitaghuanéngi Kristus, uté pubawiahé'u kala su kalawou halé. Singka i kemu su kalawou halé séng marangé dang i kemu pandé manintirongu singka éé. **1:6** éé mululahé u habaré'u halé i Kristus séng nasuang su naungi kemu, **1:7** hakiu i kemu mang ta kakurangéngu sarang manga simbau alamaté, sementarangi kemu mahedo Mawungi kité Yesus Kristus dumenta dingang ikasilongu apang taumata. **1:8** I Kristus sisané sarung munjaming si kemu sarang panginsuéngé; tadéau su témpongi Sié sau dumenta, kemu kahombangéng takoaé kurangé. **1:9** Mawu Ruata kaselahé pangimanéng. Ko i Sié Mawu Ruata ko séng nukui sikemu tadéau pakasimbau dingangu Ahusé-é, i Yesus Kristus, Mawungi kité. **1:10** Manga ana u simbau! Su aréngu Mawungi kité Yesus Kristus, ia mudorong tadéau i kemu kebi masinggihilé; tadéau kumbahang pia putataléi su taloarangi kemu. I kemu harusé pakasimbau, masingkanaung dingang singkapikiré. **1:11** Batu'u, apang taumata bou ralohong baléngi Klo"e nangalaké si sia uadé pia pudararéndéhé su taloarangi kemu. **1:12** Ko daku luanung uadé su taloarangi kemu pia ko nubéra, "Ia tumuhu si Paulus," pia lai ko nubéra, "Ia tumuhu si Apolos," dang ko baliné lai nubéra, "Ia tumuhu si Petrus," kéré'é lai ko baliné, "Ia tumuhu si Kristus." **1:13** Tumaniau i Kristus nipupapahia! I Paulus ta naté nighantong gunangi kemu! I kemu lai ta niréno u raréno susi tadéau pakakoa murité'i Paulus aru é? **1:14**

Tarimakasé ia ta nundéno sarang manga singkatau bou taloarangi kemu dingangu raréno susi, su likudu'i Krispus daduangi Gayus. **1:15** Kumbahang sarang pia manga singkatau mubérangu ko ia séng nundéno u raréno susi si sié tadéau makoa muritéku. (**1:16** Oré, i Stefanus dingangu keluargané, tengadé ko ia nundéno u raréno susi si siré. Arawé su likudé'u éé su tahendungku takoaé lai taumata waliné ko daku niréno u raréno susi.) **1:17** I Kristus nundo i ia baliné tadéau pundéno taumata dingangu raréno susi, kaiso tadéau puhabaré Habaré'u Raluasé bou Mawu Ruata; dang éé harusé daku koaténg baliné dingangu kapandéng taumata mududato, tadéau kawasangu kapapohongi Kristus ta mariadi takoaé gunané. **1:18** Batu'u su taumata ko makoa sarang kawawinasa, habaré'u kapapohongi Kristus su kalu koroisé musulungu takoaé mangaléné. Arawé si kité ko nipakasalamaté'u Mawu Ruata, habaré éé musulungu raléngé Mawu Ruata mulahé u kawasa-Né. **1:19** Batu'u su ralungu Buké Susi, Mawu Ruata nubéra, "Kapandéngu taumata masasingka sarung Daku ipukaliu, dang pangangenangu taumata pia sikolané sarung Daku ipakailang." **1:20** Ho, apawé gunangu manga taumata mapapandé éé? Apawé gunané i siré ko pia sikolané? Apa gunané manga mamamikiré'u dunia ii? Mawu Ruata séng nulahé humonéu kapandéngu dunia ii mang ketang su mohong! **1:21** Batu'u maning kéré apa kapandéngu taumata, i sié ta makasingka u Mawu Ruata bou kapandéné sisané. Kaiso ualingu Mawu Ruata pandé, uté i Sié mang nupakasalamaté'u apang taumata ko mumpangimang si sié bou habaré ko nihabaré'i kami ko angkungi siré taumatang dunia takoaé mangaléné. **1:22** Taumatang Yahudi manuntu tanda hérang kéré tatialané, dang tau Yunani nangilémbu mapulungu kapandéngu dunia ii. **1:23** Arawé i kité ii ketang muluhabaré'i Kristus ko naté nighantong. Habaré éé nakasangkong naungu tau Yahudi, dang musulungu takoaé mangaléné kahiangu manga taumata ko baliné tau Yahudi. **1:24** Arawé su apang taumata ko séng nikuingu Mawu Ruata -- mbaéng tau Yahudi arau talangu lai baliné tau Yahudi -- habaré éé musulungu daléngé Mawu Ruata mulahé u kawasa dingangu kapandé-Né. **1:25** Baugu ko kakelang bodo su Mawu Ruata, éé ko nangilémbu pandé bou kapandéngu taumata; dang ko kakelang lomé su Mawu Ruata, éé ko

nangilémbo matoghasé bou katatoghasé'u taumata. **1:26** Manga ana u simbau! Kenang putahendung mensang kéré apa kakakoa i kemu su témpongu Mawu Ruata nukui si kemu. Ketang kadio kahengang bou taloarangi kemu ko pandé, arau pia kawasa, arau pia pangkaté marangé su matangu taumata. **1:27** Batu'u Mawu Ruata mang tengadé nutatudé namilé ko tutehungangu dunia ii wodo, tadéau apang taumata mapapandé makapendang maméa. Dang Mawu Ruata lai namilé ko tutahungangu dunia ii lomé, tadéau apang taumata matatoghasé bahani makapendang maméa. **1:28** Mawu Ruata mamilé ko tutehungangu dunia ii taumata ko masasana, hina, dang nangilémbo ko tutehungang takoaé mangaléné, tadéau Mawu Ruata mupakanawongi siré ko tutehungangu dunia ii kapiangé. **1:29** Ualingu éé takoaé ko manga sarang singkatau makapangoboté'u watangéngé su tengongu Mawu Ruata. **1:30** Ko Mawu Ruata sisané nukoa sarang i kemu nasimbau dingangi Kristus Yesus. Bou i Kristus i kité nipakakoa pandé. Dang bou i Sié lai Mawu Ruata nupakakoa i kité sau nutingkapia ringang-é, nuhaéngi kité nipakakoa umaté-é sisané, dingang nuliungi kité. **1:31** Nau, kéré ko mabawohé su Buké Susi, "Taumata ko mapulu mumpuliagé, harusé lumigé'u apang ko nikoa u Mawu."

1 Korintus 2

2:1 Manga ana u simbau! Su témpong ia simongo sarang koa i kemu dang nuhabaré si kemu kehi u pulahalé u Mawu Ruata ko bedang ta nikasingkaténgu dunia, ia ta nupaké u kapandéngu dunia ii arau nubérangu wawéra ko takoaé mangaléné. **2:2** Batu'u ia séng nangantibé salamangu ia dingangi kemu, ia ta muhabaré'u manga apa, su likudé'i Yesus Kristus; kahimotongangé halé u i Sié ko séng naté nighantong. **2:3** Su témpongu ia dingangi kemu, ia mangkaté lomé dingang kukéndéngu taku. **2:4** Habaré ko daku luhabaré si kemu ta raku luhabaré dingangu wawéra ko makawirahi tumuhu kapandéngu taumata. Ia muluhabaré'u éé kéré u mupakalahé humonéu Roké u Mawu Ruata ko kawasa. **2:5** éé kukoaténgku, tadéau pangangimangu si Kristus baliné ilualasé su

kapandéngu taumata, kaiso nialasé su kawasangu Mawu Ruata. **2:6** Maning kéré'é, su taloarangu taumata ko pubawiahé'u jiwané séng nasuku, ia tengadé mang mububéranu halé'u kapapandé. Katéwé kapandé ii balinébé kapandéng dunia, arau kapandéng mangangawasa orasé ii, ko kawasane sarung mailang. **2:7** Kapandé ko daku luhabaré éé ko kapandé bou Mawu Ruata. Kapandé éé nikawegangu dunia, katéwé Mawu Ruata séng nundiahingu éé gunangu karaluasé'i kité su horo u dunia niriadi. **2:8** Takoaé ko manga sarang singkatau bou mangangawasa orasé ii ko masingka u kapandé éé. Batu'u andéné i siré séng nakakasingka u éé, tantu i siré mang ta nunggantongu Mawu ko mawantugé éé. **2:9** Su simbekané halé éé ko mang musulungu kéré kabawohé su Buké Susi, "Apa ko bedang ta nikasilo arau nikaringihé'u taumata, dang ko lai ta timimbulé su pikirangu taumata, ko éé nisadiangu Mawu Ruata gunangu apang taumata ko kumendagé i Sié." **2:10** Kaiso Mawu Ruata séng nupakalahé u éé si kité bou Roké-é. Roké u Mawu Ruata éé mumanahesidé kalawou hagh, mudating sarang kehi u pulahalé u Mawu Ruata sarang ko ta kukasilo. **2:11** Batu'u ko masingka u ralungu naungu manga singkatau ko roké u tau éé sisané, aru? Kéré'é lai su Mawu Ruata. Ko masingka u ralungu naungu Mawu Ruata ketangu Roke u Mawu Ruata sisané! **2:12** Dang i kité ta nionggolangu roké u dunia ii, kaiso Roké ko bou Mawu Ruata, tadéau i kité masingka u kebi nigheli u Mawu Ruata si kité. **2:13** Batu'u éé, kamagéngu i kami mulahé u halé u Mawu Ruata su manga taumata ko pia Roké u Mawu Ruata. i kami ta muhabaré tumuhu singka u taumata, kaiso tumuhu tintirongu Roké u Mawu Ruata. **2:14** Taumata ko takoaé Roké u Mawu Ruata, ta makatarima u apa ko nilahé u Roké éé. Batu'u si siré éé halé ko kéré'é musulungu ketang simbau kawawodo. Taumata éé ta makarating mangena, batu'u halé éé ketang ikaukuré bou singka u rohani. **2:15** Taumata ko pia Roké u Mawu Ruata makaukuré kalawou hagh, katéwé takoaé ko sarang singkatau pia haké mangukuré si Sié. **2:16** Su ralungu Buké Susi kabawohé. "Ko i sai masingka u pikirangu Mawu? Dang ko sai makategu si Sié?" Ko i kité pia pikirang ko musulung dingangi Kristus!

1 Korintus 3

3:1 Manga ana u simbau, tumuhu hinoné ia ta makakoa mubéra si kemu kéré ringangu taumata ko pia Roké u Mawu Ruata. Ia ketangu makarudato ringangi kemu kéré ringangu taumata ko bedang mububiahé tumuhu kapulungu dunia; musulung dingangu taumata bedang mangarario su pangangimangi siré si Kristus. **3:2** Kangéré ia ketang makaonggo u kangu mangarario si kemu, baliné kangu taumata matatelang; baugu'i kemu bedang lomé su gunangu éé, **3:3** ualingu i kemu bedang mububiahé tumuhu tabiété' u kéré taumata. Batu'u kamagéngu i kemu bedang masaki naung dang mumpukakoka i kemu lawo i kemu, balinébé éé mupasilongu humonéu i kemu bedang mububiahé tumuhu tabiété'u taumata, musulungu manga taumata ko bedang begangu Mawu Ruata? **3:4** Kamagéngu pia ko mubérangu, "I kami tumuhu si Paulus," dang pia ko baliné mubérangu, "Ia tumuhu si Apolos," balinébé i kemu pia kakanoa kéré manga taumatangu dunia? **3:5** Tumuhu hinoné i Apolos éé ko i sai? Dang ko i sai Paulus? I kami ketangu paparéntangu Mawu Ruata, ko séng nangaha i kemu tadéau mangimang si Kristus. I kami ketangu muparaléngu halé ko pakihalékéngu Mawu si kami simbau-simbau. **3:6** Ia musuang dang i Apolos manebohé, kaiso mupatuwongu sasuangé ko Mawu Ruata sisané. **3:7** Nau kalabokangé ko Mawu Ruata, batu'u ko i Sié mupatuwo. Ko nusuang dang ko nanebohé baliné kahimotongangé; **3:8** i radua musulung kebi. Simbau-simbau sarung manarima u luangu i saghédéé. **3:9** I kami taumata mulahalé singkahalé gunangu Mawu Ruata; dang i kemu ko musulungu ansédé'u Mawu Ruata. Manga anau simbau ko musulungu lai bangunangu Mawu Ruata. **3:10** Dingangu kapandé ko nionngo u Mawu Ruata, ia kéré pandéng bangunang séng namelo u tumandihé'u bangunang éé, dang taumata waliné nupararisi u bangunang su tumandihé éé. Apang taumata harusé mukakela pakapia-pia kéré apa i sié mupararisi u bangunang su wowong tumandihé'u éé. **3:11** Batu'u Mawu Ruata sisané séng namelo i Yesus Kristus kéré tumandihé mang simbau gunangu bangunang éé; takoaé tumandihé baliné. **3:12** Pia ko mupararisi su tumandihé éé dingangu wulaéng, pia ko dingangu péra, pia ko dingangu batu intang, pia

ko lai mupaké u kalu, dempugé mahegu arau talangu dahami. **3:13** Halé u simbau-simbau hedo sarung ikasilo su témpongi Kristus sau marenta. Batu'u su ello éé putung sarung mupakalahé u halé u simbau-simbau tadéau ikasilo. Putung éé sarung manguji dang manantu eka u halé éé.

3:14 Kamagéng bangunang ko nipararisi u taumata su wowongu tumandihé éé maedang su putung, taumata éé sarung manarima u wawaéhé. **3:15** Arawé kamagéngu halé u taumata matutung, i sié sarung marugi; i sié sisané masalamaté, kaiso musulungu taumata ko nakaleso bou putung. **3:16** Apa i kemu masingka u ko i kemu ko Baléngu Mawu Ruata? Dang humonéu Roké u Mawu Ruata matatana su ralungi kemu?

3:17 Kamagéngu pia ko munggoghahé Baléngu Mawu Ruata, Mawu lai sarung mupakaghoghahé'u taumata éé. Baugu Baléngu Mawu Ruata ko nitilahé ketang gunangu Mawu Ruata, dang ko i kemu éé balé éé. **3:18** Kumbahang singkatau lai mangakalé batangéngé sisané. Kamagéngu pia taumata su taloarangi kemu mupendangu watangengé pandé kéré ukurangu dunia, taumata éé harusé mutingkawodo, tadéau tenga-tengadé i sié mapandé. **3:19** Batu'u ko kukakelangu dunia ii pandé éé ko kawawodo su matangu Mawu Ruata. Su ralungu Buké Susi kabawohé "Mawu Ruata sarung manamé apang taumata pandé su ralungu kapandéngi siré." **3:20** Pia lai kabawohé kéré ii. "Mawu masingka humonéu pikirangu manga taumata pandé éé ko pikirang takoaé gunané." **3:21** Ualingu éé, kumbahang pia sarang singkatau muhéngké-héngké taumata, baugu kebi-kebi séng nionngo pakitaghuané si kau; **3:22** I Paulus, i Apolos, i Petrus, dunia ii, putatumbiahé dingangu papaté, témpo ii oré lai témpo ko mahi kadentané, kebi-kebi éé ko tutaghuanéngu. **3:23** Dang i kemu tutaghuanéngi Kristus, dang i Kristus tutaghuanéngu Mawu Ruata.

1 Korintus 4

4:1 Tehungété i kami kéré paparéntangi Kristus, ko nasué naung muhabaré'u kehi u pulahalé u Mawu Ruata ko bedang ta nikasingkaténgu dunia. **4:2** Kahimotongangé tutuntukang bou paparéntang ko kéré'e i sié harusé masatia su mawuné. **4:3** Si sia, ta makoa soalé apa i kemu -- arau i

sai sai -- lai mamikiré halé u awaku. Sarang apa ko lai daku pupikirang sisaku bou halé u awaku sisaku ta makoa soalé. **4:4** Ia ta nakapendang nusala lai su manga halé apa, kaiso éé baliné tandangu ko ia mang tengadé ta nusala. Mawu sisané manantu ia nusala arau ta nusala. **4:5** Batu'u éé, ualingu bedang baliné témponé, aribé sasahawu i kemu manantu su singkatau nusala arau tala. Pangampalé sarang Mawu sau dumenta. I Sié sarung manongkahé kebi karaki ralai ko madaréso su naungu taumata. Su témpo éé buhuéwé apang taumata makatarima u daralo ko hinoné itarima'é bou Mawu Ruata. **4:6** Manga ana u simbau! Su gunangi kemu, ia séng nundeka u éé si Apolos dang su awaku sisaku. Pendung'é tadéau bou tatuladangi kami éé i kemu makasingka apa mangaléngu bawéra, "Panéngalé su atorang ko séng pia." Dingangu kéré'é takoaé ko manga sarang singkatau makapangoboté'u singkatau, bou éé muhinakang ko baliné. **4:7** I sai nundiadi si kemu nangilémbo bou taumata waliné? Baliné bé kebi-kebi séng nikatarima u bou Mawu Ruata? Nau, unuéwé mapulu mangoboté'u watangéng kéré lagungu apang ko éné si kemu éé baliné apang ko nigheli? **4:8** Tengadé i kemu mang ta mudéa apa-apa lai! I kemu séng kala! I kemu séng nakoa datu! I kami tala. Kapiangé kamagéngi kemu tenga-tengadé séng nakoa datu, tadéau i kami botongé makapamarénta ringangi kemu. **4:9** Batu'u tumuhu pendangu, i kami apang rasulé, séng nipakakoa u Mawu Ruata kéré pubawialang su tengongu taumata dang manga malaikaté. I kami musulung kéré taumata hina ko niponésé'u hukumang maté su tengongu lawo dang luliagéngu dunia. **4:10** Ualingi Kristus i kami nakoa taumata wodo, dang i kemu taumatang Sahani mapapandé! I kami taumata lomé, i kemu taumata matatoghasé! I kami taumata luhéghésang, dang i kemu taumata iluhéngké! **4:11** Sarang orasé ii i kami makapendang kami mahutung dingangu marou; pakéangi kami tentangé ketang su awa; taumata mupakasmusangi kami; i kami takoaé katanakéng tatapé; **4:12** i kami mutimpaté gunang mudéa biahé. Kamagéngi kami anéng, bawalisé si kami alamaté; kamagéngi kami pahangéng, i kami musabaré; **4:13** kamagéngu taumata mupakaralai i kami, balisangi kami dingangu wawéra mapapia. I Kami ta nangilémbongu onasé'u dunia ii; sarang orasé ii i kami bedang

tutehungang kéré lengku u tana. **4:14** Ia manuraté si kemu ii balinébé tadéau mupakaméangi kemu, kaiso tadéau makapangughu si kemu kéré manga anaku sisaku. **4:15** Batu'u ko séng ia nakoa i amangi kemu, maningu lai i kemu kéré taumatang Sahani, i kemu séng pia mapulo hiwu météré. Su ralungu pubawiahé'u kéré manga taumata ko séng nasimbau dingangi Kristus, ia nakoa i amang si kemu, ualingu ko ia nubawa Habaré'u Raluasé'u halé i Kristus si kemu. **4:16** Baugu éé ia mudorong singapang botongé tadéau i kemu putuhu tuladaku. **4:17** Gunangu éé ia séng nundo i Timotius sarang koa i kemu. Kéré tumatuhu si Kristus, i sié musulungu anaku ko daku ikukendagé. I sié ana ko kapangimanéng. Hedo i sié sarung mangonggo u ingaté si kemu halé u raléngu mubiahé ko daku nituhukang suapangu ia nangimang si Kristus, daléngu mubiahé ko séng daku nitintiro su manga jamaaté su apang tampa. **4:18** Pirang katau bou taloarangi kemu séng naoboté, batu'u i siré manika u ia ta sarung dumenta si kemu. **4:19** Kaiso kamagéngu Mawu mupakawala ia ta marengu lai sarung dumenta lai si kemu. Hedo su témpo éé ia lai sarung makasilo apang ko hinong ikakoa u apang taumata malaoboté éé; baliné ketang bawérangi siré samatang. **4:20** Batu'u kamagéngu Mawu Ruata mamarénta su pubawiahé'u singkatau, halé éé ipakalahé u kuaté'u pubawiahé'u taumata éé, baliné ualingu apang bawérané. **4:21** Nau mangkaté pamilé apang ko nangilémbo ikapulungi kemu! Apa i kemu mapulu ia dumenta manintiro maiha arau ia dumenta manintiro masikomé dingangu kalahimumu?

1 Korintus 5

5:1 Hinoné ia séng nakatarima u habaré humonéu su taloarangi kemu pia pusasundalé ko séng napaliu: Pia bou taloarangu ana u simbau ko mawuang dingangu inangé iata. Manga taumata ko bedang begangu Mawu ta mukukoa kéré'é! **5:2** Maningu kéré'é ana u simbau hinoné masusa, dang pupasebangu taumata ko mukukoa halé éé bou taloarangi kemu. **5:3-4** Su kalaawaku ia maghéangi kemu, arawé su naung ia matatana éné su taloarangi kemu. Nau ia mukoa musulungu ia éné dingangi kemu. "Su aréngu Mawu Yesus Kristus, ia mulahé taumata ko séng numpukoa

kakanoa lamuhu, harusé ihukung!" Kamagéngi kemu mukomolé dékénké kéré ia éné su taloarangi kemu, dang dingangu kawasangu Mawungi kité Yesus, **5:5** i kemu harusé manarakaungu taumata éé su Sétang tadéau badangu taumata éé mawinasa dang dingangu kéré'é jiwané ipakasalamaté su témpongu Mawu dumenta kapia. **5:6** Ta hinoné i kemu mangoboté. Aramanungu i kemu séng masingka u papinintu ii, "Ragi kadio makakoa kaselahé u dalaukang tumuwo!" **5:7** Deméko horo ragi tebé éé, ragingu rosa, tadéau i kemu makoa kéré dalaukang ko buhu, buresi bou ragingu rosa tebé, dang ia masingka i kemu mang tengadé kéré'é. Batu'u, putatahendungang Paskangi kité séng nasadia, batu'u i Kristus ko nakoa dombangu Paskangi kité, séng nikorbang. **5:8** Nau, mahié i kité mamantugé saliwangi kité éé dingangu boroté ko takoaé raginé, boroté ko makoa tatialangu kawawurési dang kebi ko mutatahino su naungu Mawu Ruata. Kumbahangi kité mamantugé saliwangu Paska éé dingangu boroté ko pia lau u ragi tebé, ragingu rosa dingangu lamuhu. **5:9** Su ralungu suratéku tamai naliu, ia nuhabaré si kemu tadéau kumbahang mudalau u taumata sundalé. **5:10** Pendungku baliné taumata sundalé arau malaanggang, arau maraakalé arau mananemba berhala ko mang bedang begangu Mawu. Baliné! Pendungku baliné i siré; batu'u kamagéngi kemu harusé mutingkaraungi siré, uté tantu i kemu mang harusé sumebang kahengang bou dunia ii. **5:11** Pendungku, tadéau i kemu kumbahang mudalau dingangu taumata ko mangakungu watangéngé taumatang Sahani, nggalého taumata éé sundalé, arau maanggang, arau mumanemba berhala, arau makehagé mupakaralai u taumata waliné, arau tahawukang, arau talang tahatako. Sarang maiang kumang dingangu taumata éé kumbahang! **5:12-13** Tengadé muhukungu taumata waliné Sahani baliné haléku. Mawu Ruata sisané ko sarung muhukungi siré. Arawé su halé u ralohong jamaaté'u, balinébé i kemu harusé muhukungi siré? Su ralungu Buké Susi kabawohé, "Liwuahété taumata ralai bou taloarangi kemu."

1 Korintus 6

6:1 Unuwé su taloarangi kemu pia ko bahani sumongo sarang koa u

hakim ko begangu Mawu Ruata, mangalaké u ana u simbau u su pangangimang, kamagéngi sié nudaralai dingangu ana u simbau'é éé? Unué i sié ta makapudorong umaté u Mawu Ruata pangurusé palakara éé? **6:2** Apa i kemu mang bega humonéu umaté u Mawu Ruata sarung muhukungu dunia ii, apa i kemu ta makakoa mangurusé urusangu pengadilang ko takoaé mangaléné? **6:3** Apa i kemu wega humonéu i kité sarung muhukungu manga malaikaté? Nangilémbo lai halé u pubawiahé'u ello-ello! **6:4** Uté kamagéng séng tumimbulé halé kéré éé, apa i kemu mangalaké u éé su taumata ko takoaé aréngé kahenga-hengang su ralungu jamaaté? **6:5** Tengadé nakaméa! Tantu su taloarangi kemu mang pia manga singkatau ko dio pia singka'é mangurusé pudararéndéhé su taloarangu manga ana u simbau lawo daliu Sahani! **6:6** Kaiso nubaléléng singkatau Sahani tamai sarang koa u taumata baliné Sahani tadéau mubeha u palakarané dingangu ana u simbau'é lawo daliu Sahani. **6:7** Kumbahang tamai mupalakara dingangu taumata waliné taumatang Sahani; pia pudararéndéhé su taloarangi kemu lai séng kananawo si kemu. Mapiangi kemu koaténg takoaé adilé, arau ipakarugi! **6:8** Kaiso i kemu hala kasaunéng mukoa taumata waliné takoaé adilé. I kemu hala lai mupakarugingu taumata waliné. Dang éé lai kukoaténgi kemu su manga ana u singkataunu su pangangimang simbau! **6:9** I kemu masingka taumata ko ta tumuhu kapulungu Mawu Ruata, ta sarung makoa umaté' u Mawu Ruata? Kumbahang kaakaléng! Apang taumata ko mukukoa lamuhu, apang taumata mumanemba berhala, ko mawuang, ko mukukoa halé ko makaméa su sinsulungé, **6:10** mutako, ko malaanggang, ko mawawukang, ko makehagé mupakaralai u taumata waliné, dingangu ko mupakususangu taumata waliné -- kebi taumata ko kéré'é ta sarung makoa umaté' u Mawu Ruata. **6:11** Pirang katau bou taloarangi kemu kangéré pia kakanoa kéré'é. Arawé orasé ii i kemu séng nilahé buresi bou rosa. I kemu séng nakoa tutaghuanéngu Mawu Ruata. I kemu séng nutingkapia sau dingangu Mawu Ruata, ualingu i kemu séng mangimang su Mawu Yesus Kristus dang ualingu kawasangu Roké bou Mawu Ruatangi kité. **6:12** Pia ko nubéra uadé apang taumata botongé mukoa kalawou haghí. Arawé sii balinébé kebi pia gunané. Nau maningu ia botongé makakoa kalawou haghí, arawé

ta mapulu mamalang awaku pakikawasai su manga apa-apa. **6:13** Pia lai ko mubéra uadé kang ko gunangu tiang, dang tiang nisadia gunangu kang. Arawé iradua sarung ipakailangu Mawu Ruata. Badangu taumata ta wotongé koaténg gunangu halé malamuhu, kaiso ketang gunang pusihuré Mawu. Dang Mawu sarung mupalihara wadang éé. **6:14** Mawu Ruata séng nupubiahé i Yesus bou papaté, kéré'é lai Mawu Ruata sarung mupubiahé'i kité dingangu kawasa-Né. **6:15** Manga ana u simbau masingka humonéu badangu ko bahagéangu wadangi Kristus. Nau, apa wotongé ia mangala bahagéang bou wadangi Kristus bou éé mukoa'é simbahagéangu wadangu singkatau wawiné ralai? Mambéng tala! **6:16** Aramanungi kemu wedang bega humonéu taumata ko mudalau u singkatau wawiné ralai, séng masimbau dingangu wawiné ralai éé! Batu'u su Buké Susi mabawohé, "I radua séng nako simbau." **6:17** Arawé taumata ko mupakasimbau u watangéngé dingangu Mawu, uté Roké u Mawu dingangu roké u taumata éé makoa simbau. **6:18** Punggéako bou kakanoa lamuhu. Batu'u dosa waliné ko kukoaténgu taumata, nariadi su likudé'u taumata éé. Arawé taumata ko mukukoa lamuhu, mangaléné mukukoa rosa su watangéngé sisané. **6:19** I kemu harusé masingka humonéu wadangu ko katatanakéngu Roké u Mawu Ruata. Roké éé mumatana su ralungi kemu. Dang ko Mawu Ruata sisané nunggeli u Roké éé si kau. Awa'u balinébé i kau taghuangé. éé ko Mawu Ruata taghuangé. **6:20** I kemu séng niluangéngu Mawu Ruata dang séng niwaéhang kebi. Baugu éé koako wadangu pakapia sarang makawantugé Mawu Ruata.

1 Korintus 7

7:1 Ii ia mapulu mududatongu halé ko nihabaré'i kemu su suraté'u. Kamagéng singkatau ésé ta mukawing, éé mapia. **7:2** Kaiso tadéau ta kasalukaténg mukoa halé ko ta mutatahino, mapiang apang mangaésé mahia u kawingu simbau- simbau dang apang mangawawiné mahia u kawingu simbau-simbau. **7:3** ésé harusé mukoa kawajibangé kéré ésé su kawingé, dang bawiné harusé mukoa kewajibangé kéré wawiné su kawingé; kebi harusé mukoa kewajibangé su ko baliné. **7:4** Bawiné ta

makapukawasa su awa'é sisané; ko pia kawasa su awa'é éé ko kawingé. Kéré'é lai ésé ta makapukawasa su awa'é sisané; ko pia kawasa su awa'é éé ko kawingé. **7:5** Kumbahang mugaghéa simbau bou waliné kéré singkinawingang. Botongé ketang gunangu kadio témpo, asalé'u sindudato. Dingangu kéré'é kebi makapukaliomanéng mapia. Kaiso samuriné, i kemu harusé sau pusulé putatamba kéré singkinawingang. Kamagéng ta kéré'é, i kemu sarung kasalukaténgu roké dalai, ualingi kemu ta makakuhedangu kapulung gesi. **7:6** Ia mubérangu ii balinébé kéré parénta, kaiso kéré sasasa. **7:7** Sumbalié ia pia kapuluku tadéau kebi taumata makoa kéré ia. Katéwé kebi séng nahia u ghagheli su simbau-simbau bou Mawu Ruata. Singkatau pia gagheli ii, su ko baliné gagheli éé. **7:8** Su taumata ko bedang ta nukawing dingangu su manga wawiné walu, ii sasasaku: Mapiangi kemu mubiahé singkatau kéré ia. **7:9** Kaiso kamagéngi kemu ta makaédang mutatahangu kapulung gesi, mapiangi kemu pukawing. Batu'u mapiangbé i kemu mukawing sulungu kapulung gesinu séng mapaliu. **7:10** Si siré ko séng bou numpukawing, ii tatanataku: (Hiné baliné ia nangonggo u parénta ii, kaiso ko Mawu.) Singkatau wawiné ko séng bou nukawing kumbahang manentangu kawingé. **7:11** Kaiso kamagéngi sié séng manentang, i sié harusé matatana ta mukawing, arau pusulé su kawingé. Dang singkatau ésé ta wotongé manindo kawingé. **7:12** Su ko baliné, sasasaku ko: -- ii sasasaku sisaku, baliné Mawu -- kamagéng singkatau Sahani mukawing dingangu mangawawiné ko ta mangimang si Kristus, dang kawingé mapulu mubiahé singkapubiahé dingangé, taumata éé ta wotongé manindo kawingé. **7:13** Dang kamagéng singkatau wawiné Sahani mukawing dingangu singkatau ésé ko ta mangimang si Kristus, dang kawingé éé mapulu mubiahé singkapubiahé dingangé, uté bawiné éé ta wotongé manindo kawingé. **7:14** Batu'u kawing ko takoaé pangangimangé ipakawala makoa umaté'u Mawu Ruata ualingu pukakawingé dingangu wawiné ko séng tutaghuanéngu Mawu Ruata. Kéré'é lai bawiné ko takoaé pangangimangé ipakawala makoa umaté'u Mawu Ruata, ualingu pukakawingé dingangu ésé ko séng tutaghuanéngu Mawu Ruata. Kamagéng baliné kéré'é nau manga ana i siré séng natantu kéré manga rario kapidé, sumbalié manga rario éé séng madarékéng kéré

umaté'u Mawu Ruata. **7:15** Kaiso kamagéngu taumata ko ta mangimang manentangu wawiné arau ésé Sahani, kumbahang manahang si sié. Su halé ii i kau bawiné arau i kau ésé éé séng napelo, batu'u Mawu Ruata mapulungi kemu mubiahé su pudalahiking. **7:16** Ualingu i kau kéré wawiné -- ko séng mangimang su Mawu -- kéré apa i kau makasingka mapia humonéu i kau ko ta makasalamaté kinawingu? Kéré'é lai i kau kéré ésé Sahani, kéré apa i kau makakasingka mapia humonéu i kau ko ta makasalamaté kawingu? **7:17** Pangatoréko biahé'u simbau-simbau su aha u Mawu kéré ko séng nitantu u Mawu Ruata si sié su témpong Mawu Ruata nukui si sié tadéau mangimang si Sié. éé atorang ko daku itutintiro su apang jamaaté. **7:18** Umpamané, kamagéng manga singkatau séng bou nisunaté su témpongi sié nakatarima u kakuingu Mawu Ruata, uté tawahaluasé'u i sié mudéa mupakailangu tandangu sunaté éé. Kéré'é lai kamagéngu manga singkatau bedang ta nisunaté su témpongi sié nanarima u kakuingu Mawu Ruata, tawahaluasé'u taumata éé makisunaté. **7:19** Batu'u tumuhu arau ta tumuhu atorangu sunaté mang musulung darua éé kebi baliné penting. Kalabokangé sii ko mutuhu apang paréntangu Mawu Ruata. **7:20** Pakatatanako apang taumata mubiahé su ralungu kakakoa'é musulungu su témpongi sié nakatarima u kakuingu Mawu Ruata. **7:21** Kamagéng su témpongi kau nikuing ko kéré singkatau ellang, tawahaluasé'u i kau mutingkasusa mupikiré'u halé éé. Kaiso kamagéngi kau makaeba daléngé makapelo, paké'é kesempatanu éé. **7:22** Batu'u singkatau ellang ko séng nangimang su Mawu, mang séng taumatangu Mawu ko séng nakapelo. Dang singkatau ko séng nakapelo ko séng mangimang su Mawu, i sié ko ellangi Kristus. **7:23** I kau séng niluangéngu Mawu Ruata dang séng niwaéhang kebi. Baugu éé, kumbahangi kau manarakangu awa'u tadéau makoa ellangu taumata. **7:24** Nau, manga ana u simbau, kéré apa kakanoa'u su témpong nikuing, uté pubiahé'é i kau kéré'é dingangu Mawu Ruata. **7:25** Ii su halé u taumata ko bedang ta nukawing. Su halé éé, ia bedang ta nakaréa parénta apa-apa bou Mawu. Katéwé kéré taumata ko ualingu alamaté'u Mawu ko hinoné pangimanéng, ia mapulu mangonggo u sasaku. **7:26** Mutahendung kalawou susa ko luhombang orasé ii, su pendangku nangilémbo kapiangé kamagéng

taumata mubiahé kéré kakakoa'é orasé ii. **7:27** Kamagéngi kau séng pia kawingu kumbahang mudéa tadéau mapelo bou kawingu éé. **7:28** Arawé kamagéngu i kau mukawing, éé walinébé rosa. Kéré'e lai singkatau ana mahuala mukawing, i sié éé balinébé nubardosa. Ketangu, i siré ko séng bou numpukawing éé sarung tumatengo susa mauli. Dang ia mapulungi kemu malihingu susa éé. **7:29** Pendungku ko kéré ii. Manga ana u simbau: i kité séng takoaé témpo manandu. Maneta bou orasé ii, apang taumata ko séng pia kinawingé pubiahé'é musulungu i sié takoaé kawingé; **7:30** taumata kakiaé, pubiahé'e musulungu i sié ta nasusa; taumata kalégéné, pukoako kéré i sié ta kaliagé; taumata ko bou nupasaré, koako musulungu i sié takoaé apa-apa; **7:31** dang taumata ko mududalau su halé u dunia, pubiahéko musulungu i sié ta mususasibungu manga halé éé. Batu'u séng ta marengu lai dunia ii, su kakakoaé orasé ii, sarung mailang! **7:32** Ia mapulu tadéau i kemu mapelo bou susa. Taumata ko ta nukawing sarung mupakasimbau u pikirangé su halé u Mawu, baugu i sié mapulu mapakaluasé'u naungu Mawu. **7:33** Arawé taumata ko pia kinawingé sarung mauli manipiré halé u dunia ii, batu'u i sié mapulu mupakasenangu naungu kawingé; **7:34** hakiu pikirangé mapahia. Singkatau wawiné ko takoaé kawingé, arau singkatau ana mahuala, sarung mauli mupikiré'u halé u Mawu, batu'u i sié mapulu tadéau wadang dingangu jiwané makoa tataghuanéngu Mawu Ruata. Arawé singkatau wawiné ko séng pia kinawingé, mupakasimbau u sipirangé su halé u dunia ii, batu'u i sié mapulu mupakasenangu naungu kawingé. **7:35** Ia namohé u kebi éé gunangu kapapiangi kemu, balinébé pia pendungé tadéau musedingu ii dingangu éé. Kapuluku ketangu tadéau i kemu mukoa ko mutatahino dang su hinoné, dang tadéau i kemu mupakasimbau u pikirangi kemu su Mawu. **7:36** Kamagéng singkatau makapendang ta nukoa halé ko hinoné su tunangangé, kamagéngi sié ta makaedang mutatahangu kapulung gesi, dang i sié mupendang mapulu mukawing dingangu ana mahuala éé, balaété i sié pukoa apa ko su pendangéngé mapia. I sié ta nubardosa kamagéngi sié mukawing. **7:37** Arawé kamagéng singkatau séng namutusé su ralungu naungé ta mukawingu tunangangé dang putusangé éé baliné baugu nisihasa, uté ko koaténgu éé mapia kehengang, asalé i sié makuaté mukoa

ée. **7:38** Nimbué, taumata ko mukawing nangilémbo lai mapia kakanoa'é éé. **7:39** Singkatau wawiné ko séng nukawing i sié naiki su kawingé ketang su témpongu kawingé wiahé. Kamagéng kawing éé séng naté, bawiné éé bébasé sau mukawing dingangu taumata ko ikapuluné; asalu kawingé éé ko pukakawingu taumatang Sahani. **7:40** Katéwé nangilémbo kapiangé kamagéngi sié séng ta sau mukawing. éé pikirangku sisaku, kaiso ia mupendang apang ko daku niwéra ii ko mang bou kawasangu Roké u Mawu Ruata.

1 Korintus 8

8:1 Ii bou halé u kang ko nisemba su berhala. Mang tengadé kéré wawérang taumata. "I kité séng kebi napandé." Katéwé kapandé makakoa taumata mutingkaoboté, arawé pukakakendagé makawangung batangéngu taumata. **8:2** Taumata ko manika u i sié masingka mauli, éé sebenar'é i sié wedang ta nakasingka kahengang. **8:3** Arawé taumata ko tenga-tengadé kumendagé'u Mawau Ruata, i sié su singka u Mawu Ruata. **8:4** Halé u kumang kang ko bou nisemba su berhala, i kité masingka humonéu berhala mululahé u barang ko sebenar'é takoaé. Dang i kité lai masingka humonéu Mawu Ruata ketang simbau; takoaé ko baliné; **8:5** Mang tengadé lai mauli ko isusego ruata dingangu mawu; mbaéng su langi oré lai su dunia. **8:6** Arawé si kité, Mawu Ruata mang ketang simbau. I Sié i Amang ko nundiadi kebi. I kité mubiahé gunangi Sié. Dingangu lai Mawu ketang simbau, éé ko i Kristus. Bou i Sié kebi-kebi niriadi, dang ualingu i Sié uté i kité biahé. **8:7** Maningu kéré'é, baliné kebi taumata masingka u halé éé. Pia ko horo nanarang mututahamawu su berhala. Nau ualingu éé sarang orasé ii lai i siré wedang pia pendang humonéu kang ko séng bou nisemba su berhala, éé ko mang kangu berhala. Uté kamagéngi siré kumang kang éé, i siré makapendang narosa; ualingu pangangimangi siré lomé. **8:8** Ketangu halé u kang éé ta makakoa pukakauhang i kité dingangu Mawu Ruata nangilémbong karaniné. Kamagéngi kité kumang kang éé, i kité ta makaréa untuné apa-apa. Su simbekané kamagéngi kité ta kumang kang éé, i kité lai ta marugi. **8:9** Kaiso, pakaingaté! Kumbahang sarang

mariadi humonéu taumata waliné makoa marosa -- ualingu pangangimangé bedang ta natimu -- batu'u i kau bebasé mukoa manga apa. **8:10** Pendungku ko kéré ii: Andéné i kau, ko pia pangangimangu matoghasé, mumaiang kakangé su waléng berhala. Bou éé pia singkatau nakasilo si kau mumaiang kakangé séé. Kamagéngu pangangimangu taumata éé lomé, begangu ko éé sarung makakoa taumata éé bahani kumang kang ko séng nionngo su berhala éé? **8:11** Dang ualingu éé, uté pangangimangu nakakoa taumata ko pangangimangé lomé éé napalidé. Sumbalié i Kristus naté gunangu taumata éé lai. **8:12** Dang kamagéngi kau mukoa sala kéré'é su manga ana u simbau u ko Sahani -- éé i kau mupakaghoghahé'u pangangimangi siré ko lomé -- uté i kau nuber dosa si Kristus. **8:13** éé sabapé'é, kamagéng kang makasabapé ana u simbauku narosa, uté ia mang séng ta kumang lai gesing binatang. Batu'u kumbahang ana u simbauku narosa ualingu ia.

1 Korintus 9

9:1 Begangu ia ko taumata bebasé? Begangu ia ko rasulé? Apa ia bedang ta sinsulé nakasilo si Yesus, Mawungi kité? Apa i kemu baliné eka u haléku su gunangu Mawu? **9:2** Kamagéngu lai manga taumata waliné ta mapulu mangakungu ia kéré rasulé, mutingkakadio i kemu mangakungu éé! Batu'u wiahé'u kéré taumatang Sahani éé ko karalahé u humonéu ia singkatau rasulé. **9:3** Kamagéng taumata manengkulé si sia, ia sarung sumimbahé kéré ii: **9:4** Apa ia takoaé hakéku manarima u kang dingangu inumang ualingu haléku? **9:5** Apa ia takoaé hakéku mubawa singkatau kawing Sahani mudingangu ia su ralungu raraléngku, kéré ko kukoaténgu manga ana u simbau u Mawu Yesus dingangu manga rasulé baliné, dingangu lai i Petrus? **9:6** Arau ketangi Barnabas dingangu ia mang harusé pudéa biahé'é sisané? **9:7** Takoa anggotangu tentara ko harusé mangongkosé awa'é sisané su ralungu pasukangu perang! Takoaé mundarotong ko musuangu anggoré su ralungu kobongé bou éé ta mubiahé bou hasilé'u kobongé éé! Takoaé gembala ko mupalihara domba, bou éé ta manginung bou kénéng susungu dombané éé! **9:8** Ia muhabaré'u éé

balinébé ketang ualingu séng nanarang su ralungu pubawiahé ello-ello, kaiso baugu Buké Susi lai nuhabaré'u halé éé. **9:9** Su ralungu Buké i Musa mabawohé, "Sapi ko kapulindané gandung tadéau panontongang batung gandung bou wulihé, kumbahang mohongé kuwung." Ko sapi pupendungangu Mawu Ruata? **9:10** Arau éé tarangé ko gunangi kité? Tengadé éé ko kabawohé gunangi kité. Batu'u taumata ko muhalé kobong dang i sié lai mamuresi gandungé séng hinoné muhalé dang muharapé manarima u simbahagéang bou eka u halé'é. **9:11** I kami séng nanawuhé'u binéngu sasuang rohani su pubawiahé'u. Uté kamagéngi kami muhono alamaté'u areta bou i kemu, apa éé pia pendungi kami kéré manuntu tumaniu mapaliu bou i kemu? **9:12** Kamagéng taumata waliné pia haké'é muharapé'u ii bou i kemu balinébé i kami lai bedang nangilémbo pia haké bou i siré? Kaiso ia mang bedang ta nupaké u haké éé. Su simbekangu éé ia nangilémbo mapulu mananggong kalawou haghilungu mupalétongu halé ko makasughehang pangangékéngu Habaré'u Raluasé bou halé i Kristus. **9:13** I kau tantu masingka humonéu taumata ko muhalé su waléngu Mawu Ruata makaréa biahé'i siré bou Waléngu Mawu Ruata. Dang apang taumata ko mumangurusé tampa u pananimbong sasemba, makaréa simbahagéang bou sasemba ko nisemba séé. **9:14** Kéré'é lai Mawu séng nanantu u taumata ko muluhabaré'u Habaré'u Raluasé éé harusé makaréa biahé'é bou halé'é éé. **9:15** Kaiso mang bedang ta sinsulé ia nupaké sarang manga simbau bou haké éé. Dang ia namohé u suraté ii balinébé lai pia pendungé tadéau manga halé ko pakikoa orasé ii éé ko gunangu ia. Mapiang ia maté sulungu ia kailangéngu halé ko nakaluasé si sia éé. **9:16** Batu'u, kamagéngu éé ko ketang halé u muhabaré'u Habaré'u Raluasé bou Mawu Ruata, uté ia takoaé hakéku manégé, batu'u Mawu Ruata nuparénta si sia tadéau pukoa halé éé. Silaka si sia, kamagéngu ia ta muhabaré'u Habaré'u Raluasé éé! **9:17** Andéné ia muparaléngu halé éé su kapuluku sisaku, uté ia botongé muharapé makaréa bawaéhé. Kaiso ia muluhabaré'u Habaré'u Raluasé éé ketang ualingu niparéntang. Ia niparéntangu Mawu Ruata pukoa halé éé. **9:18** Kamagéng kéré'é apa wawaéhé si sia? Ii wawaéhé'é; humonéu ia makapuhabaré'u Habaré'u Raluasé éé ta nakakoa beha su manga singkatau tadéau pangongkosé si

sia, baugu ia ta manuntu apang hakéku kéré mulahabaré'u Habaré'u Raluasé éé. **9:19** Ia ii balinébé ellangu manga i sai-sai; ia bebasé. Maningu kéré'é ia séng nukoa awaku ii ellangu apang taumata. Ia mukukoa éé tadéau ia makawawa su apang kaulié taumata gunangi Kristus. **9:20** Su tengongu tau Yahudi, ia mutingkakoa kéré tau Yahudi tadéau ia botongé makawawa taumatang Yahudi gunangi Kristus. Su tengongu taumata ko mububiahé tutuhu toraté'i Musa, ia mutingkakoa musulungu ia iki-iki su toraté éé, maning hinoné ia ta naiki séé. éé daku kukoaténg tadéau ia makawoléng si siré makoa tumatuhu si Kristus. **9:21** Su tengongu taumata waliné Yahudi, ia mutingkakoa musulungu singkatau waliné Yahudi, ko mububiahé su likudé'u toraté'i Musa. éé daku kukoaténg tadéau ia makawoléng si siré makoa tumatuhu si Kristus. Kaiso éé balinébé ualingu ia ta tumuhu paréntangu Mawu Ruata; ia katéwé kukawasangu kalawou paréntangi Kristus. **9:22** Su taloarangu taumata ko pangangimangé lomé, ia lai nutingkakoa kéré singkatau pangangimangé lomé tadéau ia makawoléng si siré makoa tumatuhu si Kristus. Nimbué ia nakoa kebi gunangu apang taumata tadéau dingangu raléng kéré apa ia makasalamaté simbahagéang bou i siré. **9:23** Kebi éé daku kukoaténg gunangu Habaré'u Raluasé bou Mawu Ruata éé, tadéau ia lai alamaténg dingang. **9:24** I kau tantu masingka su ralungu tandingu mutatandung apang munanalang kebi tumalang, katéwé ketang simbau makatarima u parésé'é. Ualingu éé talangké pakaudupé tadéau i kau makatarima u parésé'é. **9:25** Apang taumata ko bedang su ralungu latihang, pukuhedangu awa'é bou kalawou halé. I sié mukukoa éé baugu mapulu sangétangu bungangu makauntu, bungang ko singkakonda malowé. Arawé i kité ii mukuhedangu awa su kalawou halé baugu i kité sarung sangétangu bungang ko ta maralowé. **9:26** éé sabapé'é ia tumalang dingangu olangé natantu. Musulungu su putandingangu mukakengkung, ia ta mangoka asalé. **9:27** Ia mangonggo u wadanku pakilahakuté pakaiha sarang ia botongé makakoa nalangku. Ia mukukoa kéré'é, batu'u ia ta mapulu sarang mariadi ia bou namaringang taumata waliné putanding dingang, bou éé ia sisaku itolaké.

10:1 Manga ana u simbau! I kemu putahendungko apang ko séng nariadi su malaiupungi kité su témpongi siré timuhu si Musa. I siré kebi susirungangu winawa, dang dingangu salamaté i siré limiu Laudé Mahamu. **10:2** Tadéau makoa tumatuhu si Musa, I siré kebi nilemisé su ralungu winawa dingang su laudé éé. **10:3** I siré kebi numpukang kangu rohani musulung, **10:4** dingang numpanginung inumangu rohani musulung. I siré kebi numpanginung aké bou wuludé batu rohani ko mududingangi siré; buludé batu éé ko i Kristus sisané. **10:5** Maningu kéré'é, Mawu Ruata ta maluasé su simbahagéang ko kaulikang bou i siré, dang éé sabapé'é manga mayaté'i siré masisawusawuhé su tana linggi. **10:6** Kebi éé makoa kéré putatehungang si kité, tadéau makaonggo u ingaté si kité kumbahang maeningu apang halé dalai kéré i siré. **10:7** Lai tadéau i kité kumbahang mutahamawu berhala kéré ko kukoaténgu simbahagéang bou i siré. Su ralungu Buké Susi kabawohé, "Uté umaté éé maneta mumpukang mumpanginung dang mususalai manemba berhala." **10:8** I kité kumbahang mukoa halé lamuhu kéré ko kukoaténgu taumatangi. Batu'u, duang pulo telu su hiwuné kauli u taumata wou i siré maté su ralungu sihello baugu mukukoa halé éé. **10:9** I kité kumbahang manaluka Mawu **10:10** I kité lai aribé pukalibubu; kéré ko nikoa u simbahagéang bou i siré horo, hakiu i siré nipaténgu Malaikaté'u Papaté. **10:11** Kebi halé éé nariadi si siré tadéau makoa kéré putatehungang su taumata waliné. Dang kebi éé lai mabawohé tadéau makoa laonggo ingaté si kité. Batu'u i kité ii kabiahé su panginsuéngu dunia. **10:12** Taumata ko manika u watangéngé dudarisi matéi, harusé pakaingaté; kumbahang sarangi sié malénggé. **10:13** Apang sasaluka ko kapendangéngu éé ko sasaluka séng tilahé kukapendangéngu taumata. Kaiso Mawu Ruata mang satia su diandi-Né. Su témpongi kau nihombangéngu sasaluka, i Sié sarung mangonggo u raléng ipanguaté si kau tadéau i kau makaputataghalé. **10:14** Ualing éé manga ana u simbau ko daku ikukendagé, i kemu harusé pubinsi u halé u putatahamawu berhala. **10:15** Ia mududatongi kemu musulungu kéré su tengong taumata pandé. Timbangéngkongi kemu wawéraku ii. **10:16** Su témpongi kité manginung anggoré dingang mupatarimakasé su Mawu Ruata, begangu éé ko mululahé u humonéu i kité mutingkasimbau dingangi Kristus su ralungu

papaté-Né? Dang su témpongi kité mupapahia u boroté gunang kanéngang singkakang, begangu éé ko mululahé u humonéu i kité mutingkasimbau su ralungu wadangi Kristus? **10:17** Ualingu ketang pia simbau boroté, dang i kité kebi kumang bou boroté simbau éé lai, uté i kité ko mauli ii musulungu wadang simbau. **10:18** Kenang puperhatikang manga taumatang Yahudi. I siré ko kukang kang ko nisemba su tampa pananimbongu sasemba, éé apang taumata ko mutingkasimbau dingangu tampa éé. **10:19** Apa pendungé éé? Berhala arau lai kang ko nisemba su berhala éé tenga-tengadé mang takoaé mangaléné. **10:20** Apang ko nisemba su tampa pananimbong sasemba gunangu berhala baliné nisemba su Mawu Ruata, kaiso ko su manga roké daralai. Dang ia madidi i kemu mutingkasimbau dingangu roké daralai. **10:21** I kemu ta wotongé manginung bou panganginunang anggoré'u Mawu, dang lai dingangu panganginungangu anggoré'u roké daralai. **10:22** Arau i kité mapulu mupakasaki u naungu Mawu? Apa i kité nangilémbu makuaté bou Mawu? **10:23** Angkungu taumata, "I kité botongé mukoa apang ko ikukapulungi kité." Tengadé! Katéwé balinébé kebi ko ikukapulungi kité pia gunané. "I kité botongé mukoa apang ko ikukapulungi kité" -- kaiso balinébé kebi ko ikukapulungi kité mamiahé pubawiahé'i kité. **10:24** Kumbahang manga singkatau ketang mutawakali gunangu watangéngé sisané. Apang taumata harusé mutawakali gunangu taumata waliné. **10:25** I kemu botongé kumang manga apang ko iwubalu su pasaré'u kina. Tawahaluasé'u mamita-mita horo, maningu lai pia kababeha su naungu. **10:26** Batu'u pia kabawohé, "Dunia ii dingangu kalawou ralohoné éé ko Mawu tataghuangé." **10:27** Kamagéngi kemu inoté u taumata waliné Sahani kumang, dang i kemu manarima u noté éé, kangké apang ko nipelo si kemu. Tawahaluasé'u muperhatikang bou apa kang éé, tadéau takoaé ko makasukaré su ralungu naungu. **10:28** Katéwé kamagéngu pia ko mubéra si kau, "Kang ii séng bou nisemba su berhala," kumbahang kumang kang éé, ualingu mutahendung taumata éé dang ualingu pendangu naung. **10:29** Pendungku baliné pendangu naungu, kaiso pendangu naungu taumata éé. Aramanung pia ko mukibalo, "Wa, apa sabapé'é kebébasangku harusé hepingangu pendangu taumata waliné? **10:30** Kamagéngu ia kumang kang

dingang mupatarimakasé su Mawu Ruata, unuwé taumata harusé muhéghésé si sia ualingu kang éé, sumbalié ia séng nupatarimakasé u éé su Mawu Ruata?" **10:31** Apa lai ko koaténgu -- i kau kumang arau i kau manginung -- koako kebi éé gunang pamantugé Mawu Ruata. **10:32** Pubiahé' pakaudupé tadéau i kau ta makakoa sabapé su taumata waliné sarang mukoa dosa; balaéwé i siré tau Yahudi arau waliné Yahudi, arau lai jamaaté'u Mawu Ruata. **10:33** Pubiahé' kéré ia. Ia mututawakali kebi taumata su kalawou halé, takoaé manga pendungé gunang batangéngku sisaku. Pendungku ketangu tadéau kebi-kebi i siré ipakasalamaté.

1 Korintus 11

11:1 Putuhu'é tuladaku, kéréwé ia lai timuhu tuladangi Kritsus. **11:2** Ia mudalongi kemu batu'u i kemu sintinia mututahendung si sia dang tutuhu tintiro ko daku nitintiro si kemu. **11:3** Kaiso ia mapulu i kemu lai masingka u halé simbau, humonéu ko makoa tembo u apang mangaésé ko i Kristus; ko makoa tembo wawiné ko ésé, dang ko makoa tembo i Kristus ko Mawu Ruata. **11:4** Kamagéng singkatau ésé manutubé tembo su témpong mukaliomanéng arau muhabaré'u habaré bou Mawu Ruata su tengongu taumata mauli, uté taumata éé muhinakang si Kristus. **11:5** Dang kamagéng singkatau wawiné ta manutubé tembo su témpong mukaliomanéng arau muhabaré'u habaré bou Mawu Ruata su tengongu taumata mauli, uté bawiné éé muhinakang kawingé ko nakoa tembo u awa'é. éé musulungu kéré tembo u wawiné éé séng nilungguhé. **11:6** Batu'u kamagéng singkatau wawiné ta manutubé tembo mapiang uta'é nighunting. Kaiso kamagéng singkatau wawiné tembo'é nilungguhé arau uta'é ghuntingang, uté éé simbau kalahina si sié. Baugu éé kapiangé i sié mupaké u tatutubé tembo. **11:7** Mangaésé tawahaluasé mupaké u tatutubé tembo, batu'u i sié mululahé u awa dingangu kawawantugé'u Mawu Ruata. Arawé manga wawiné mululahé u kawawantugé'u mangaésé, **11:8** batu'u mangaésé ta nikoa bou manga wawiné, ko bawiné nikoa bou mangaésé. **11:9** Mangaésé ta nikoa lai gunangu mangawawiné, kaiso mangawawiné nikoa gunangu mangaésé. **11:10** Ualingu éé, gunang mupakasenangu

manga malaikaté, singkatau wawiné harusé mupaké u tatutubé tembo kéré tatialangu i sié su alungu kawang kinawingé. **11:11** Maningu lai kéré'é su ralungu pubawiahé'i kité kéré taumatang Sahani, mangawawiné éé baliné dudarisi sisané, nahaé bou mangaésé, dang mangaésé lai baliné dudarisi sisané, nahaé bou mangawawiné. **11:12** Batu'u maningu lai mangawawiné himotongé nikoa bou mangaésé, kaiso bou éé mangaésé nipuhana bou mangawawiné; dang apang ko éné asalé bou Mawu Ruata. **11:13** Kenangko i kemu manga ana u simbau putimbangu halé ii: Apa mapia singkatau wawiné mukaliomanéng su Mawu Ruata su tengongu taumata mauli, ta mupaké u tatutubé tembo? **11:14** Bou pengalamangu lawo, i kemu séng nitintirong humonéu kamagéng mangaésé uta'é manandu, éé halé simbau ta nakahino. **11:15** Arawé su mangawawiné, uta nionggo si sié tadéau puhembung tembo'é dang uta manandu éé ko kawawantugé'é. **11:16** Ho, kamagéng pia ko mudaréndéhé'u halé ii, ketang simbau ko botongé daku ikahabaré humonéu mbaéngi kité dang lai jamaaté'u Mawu Ruata waliné, kebi-kebi ketang pia simbau narang éé su ralungu jamaaté; bou likudé'u éé takoaé. **11:17** Su halé tuhu'é ii, ia ta mudalongi kemu. Kumolangu kaliomanéngu balinébé makaonggo u hasilé mapia, kaiso ko dalai. **11:18** Kahimotongangé ia nakaringihé, uadé su apang komolangu pia manga golongang ko mududalawang. Dang su pendangu maning kadio habaré éé pia hinoné. **11:19** Mang séng hinoné mariadi pia kawaweka su taloarangi kemu, tadéau sarung ikasilo i sai-sai taumatang Sahani kahengang. **11:20** Arawé su témpongi kemu mukomolé, ko nikoa i kemu éé baliné Perjamuangu Mawu. **11:21** Batu'u su témpong kumang, i kemu mutatandung mangala kangu simbau-simbau, sarang pia ko ta makaréa apa-apa, arawé ko baliné hakiu maiwukang. **11:22** Apa sabapé'é kéré'é? Balinébé i kau pia balénu? I kau séng botongé kumang dingangu manginung séé! Arau i kau mapulu muhinakang jamaaté'u Mawu Ruata dang mupakaméangu manga tau susa? Apa hinong daku iwéra si kemu? Harusé ia pudalongi kemu? Tala! Tenga-tengadé ia ta mudalongi kemu. **11:23** Batu'u apang ko daku nitintiro si kemu, éé ko daku nitarima bou Mawu sisané: humonéu su hebi éé su témpongi Yesus, Mawungi kité nisarakang, i Sié nangala boroté, **11:24** dang nasué i Sié bou

nupatarimakasé u boroté éé su Mawu Ruata, i Sié nangangompéng boroté éé dingangu lima-Né, bou éé nubéra, "Ii ko badang-Ku ko nisarakang gunangi kemu. Koaku ii gunangu putatahendungang si Sia." **11:25** Kéré'é lai suapang nasuéng kangé, i Sié nangala panganginungang anggoré éé bou nubéra, "Anggoré ii ko pudariandi wuhu bou Mawu Ruata, ko séng nitatapé dingangu raha-Ku. Sintinia i kemu manginung ii, koako ii gunang putatahendungang si Sia." **11:26** Mang tengadé su sintinia témpo i kemu kumang boroté dingangu manginung anggoré ii, i kemu muluhabaré'u kapapohongu Mawu, sarang i Sié dumenta. **11:27** Ualingu éé, taumata ko kumang boroté u Mawu arau manginung anggoré'u Mawu ko ta makahino tunduné, taumata éé nubardosa su Mawu ko séng nanarakangu wadangé dingangu raha-Né. **11:28** Nau apang taumata harusé pukakela watangéngé horo, buhué i sié wotongé kumang dingangu manginung anggoré éé. **11:29** Batu'u kamagéng taumata kumang boroté dingangu manginung anggoré ko ta mangindakangu perjamuang éé ko nitarang su wadangu Mawu, taumata éé kumang dingangu manginung tadéau manarima u hukumangu Mawu su awa'é sisané. **11:30** éé sabapé'é mauli bou taloarang i kemu ko masaki dingangu lomé, dang pia lai ko naté. **11:31** Arawé kamagéngi kité mukakela su watangéngi kité horo, uté i kité ta sarung ihukungu Mawu Ruata. **11:32** Kaiso kamagéngi kité ihukungu Mawu Ruata, i Sié sarung munggéséré si kité, tadéau i kité kumbahang kahinongu hukumang dingangu dunia ii. **11:33** Ualingu éé, manga ana u simbauku, kamagéngi kemu mukomolé kumang su perjamuang Mawu, i kemu harusé pupapangampalé. **11:34** Kamagéng pia ko mahutung, i sié harusé kumang horo su walé. Kamagéngi kemu mangadaté halé ii, kalawou komolangu kaliomanéngu ta sarung makarentangu hukumangu Mawu su awa'u sisanu. Halé baliné, hedo daku itualagé kamagéngu ia sau dumenta.

1 Korintus 12

12:1 Ii halé u ghagheli ko nionngo u Roké u Mawu Ruata. Su halé éé, ia mapulu manga ana u simbau makasingka ko su hinoné. **12:2** Putahendungko humonéu su témpongi kemu bedang begangu Mawu, i

kemu kalwogang tumuhu berhala ta mubawéra. **12:3** I kemu harusé kasingka humonéu taumata ko niaha u Roké u Mawu Ruata ta makawéra, "Kakutoké i Yesus!" Kéré'é lai takoaé ko manga singkatau makapubéra, "Ko i Yesus Mawu!" kamagéng taumata éé ta niaha u Roké u Mawu Ruata. **12:4** Mudalahaghi gagheli u Roké u Mawu Ruata, arawé kebi-kebi nionngo u Roké ko mang simbau. **12:5** Mudalahaghi halé gunung mutangkiang Mawu, kaiso Mawu ko tutangkianéng éé, ko Mawu mang simbau lai! **12:6** Mudalahaghi akalé'u muhalé halé u Mawu, kaiso ko mangonggo u kuaté gunangu éé su apang taumata ko Mawu Ruata mang simbau éé lai. **12:7** Su gunung kapapiangi kité kebi, Roké u Mawu Ruata muhalé su taumata pusingkatau-singkatau. **12:8** Su singkatau, Roké éé nangonggo u kapandé mududato dingangu kawasa. Su ko baliné, Roké éé lai nangonggo u kapandé gunung mulahé u halé u Mawu. **12:9** Roké simbau éé lai nangonggo u kapandé ko bedang nangilémbu gunung mangimang si Kristus; dang su ko baliné Roké éé nangonggo u kawasa pupakauléngu taumata. **12:10** Su singkatau nionggolangu kawasa gunung pukoa tanda hérang dang su ko baliné nionggolangu ghagheli gunung pupakasingka u kehi u pulahalé u Mawu Ruata. Su ko baliné lai Roké éé nangonggo u kapandé gunung mupudalahaéngu sudé ghagheli ko bou Roké u Mawu Ruata dang sudé ko baliné. Pia ko nionggolangu kapandé pubérangu wahasa makalahérang, dang pia ko lai nionggolangu kapandé gunung panualagé mangaléngu kalawou wahasa éé. **12:11** Kebi-kebi éé luhalékangu Roké ko mang simbau éé lai; pusingkatau-singkatau nionggolangu gagheli mutatentang tuhu kapulungu Roké éé sisané. **12:12** I Kristus ko musulung kakaoau wadangu taumata; badang éé simbau kaiso nariadi bou anggotané mauli. Kebi maning, anggota éé mauli, musulungu wadang simbau. **12:13** Kéré'é lai i kité kebi, mbaéng tau Yahudi oré lai taumata waliné Yahudi, ellang dingangu waliné ellang; i kité kebi séng bou niréno u Roké musulung éé, tadéau i kité ipakasimbau dingangu wadangi Kristus. I kité kebi lai nakapendang kasuku u kawasangu Roké ko simbau éé. **12:14** Batu'u wadang sisané éé baliné nariadi ketang bou anggota simbau kaiso bou anggotané mauli. **12:15** Kamagéng laédé mubéra, "Ia baliné lima, ualingu éé ia baliné bahagéangu wadang," éé ta ikawéra

humonéu laédé éé baliné bahagéangu wadang. **12:16** Dang kamagéng tuli mubéra, "Batu'u ia baliné mata, uté ia baliné bahagéangu wadang," éé lai ta ikawéra humonéu tuli éé baliné bahagéangu wadang. **12:17** Andéné kaselahé'u wadang éé ketang makoa mata, kéré apawé wadang éé botongé makaringihé? Arau talang kamagéngu kaselahé'u wadang éé ketang makoa tuli, kéré apawé wadang éé makaimbu? **12:18** I kité nakasilo humonéu ko Mawu Ruata sisané nangatoré'u kalawou anggotangu wadang éé su wadang. Simbau- simbau nipelo u Mawu Ruata su tampa'é tuhu kapulu-Né. **12:19** Kamagéng kebi ketang simbau anggota, sudéwé isusego badang? **12:20** Nau mang tengadé anggotané mauli, arawé wadangé ketang simbau. **12:21** Ualingu éé, mata ta makapubéra su lima, "Ia ta mugausé'i kau!" Arau tembo mubéra su laédé, "Ia ta mugausé'i kau!" **12:22** Susimbekangu éé kalawou anggotangu wadang ko tutehungang lomé éé, mang gausangi kité; **12:23** dang anggota ko tutehungangi kité takoaé aregané, kaiso éé anggota ko nangilémbu arengangi kité. Manga anggotangu wadang ko ta ikasilo masadada, éé nangilémbu tarukirangi kité. **12:24** Manga anggotangu wadang ko séng tilahé kukasilo mapia, séng tawahaluasé'u wedang kakelangi kité. Mawu Ruata séng nangatoré badangi kité kéré'é kakakoa'é hakiu kalawou anggota ko kadio aregané nionggolangu aregané nangilémbu mauli. **12:25** Dingangu kéré'é badang éé ta mapahia; apang anggota mupapendung simbau dingangu waliné. **12:26** Kamagéng anggota simbau masinsara, kebi anggota waliné lai mutatahangu sinsara; kamagéng anggota simbau iralo, kebi anggota waliné lai lumuasé. **12:27** Ana u simbau i kemu kebi-kebi ko badangi Kristus dang i kemu simbau-simbau lai ko anggotangu wadang éé. **12:28** Kéré'é lai su ralungu jamaaté, Mawu Ruata séng nanantu tampa mudalahaghi su taumata; Kahorokangé manga rasulé, karuané, manga nabi, kateluné manga météré, buhué i siré ko mukukoa tanda hérang, bou éé i siré nionggolangu ghagheli mupakauléngu taumata, arau mutulungu taumata waliné, arau mangaha, arau lai gunang mubérangu haghing bahasa makalahérang. **12:29** I siré waliné kebi rasulé, arau nabi, arau lai météré. Baliné kebi pia kawasa mukoa tanda hérang. **12:30** Arau mupakauléngu taumata, arau mubéra su haghing bahasa makalahérang, arau mulahé u

mangaléngu manga wahasa éé. **12:31** Ualingu éé, i kemu putawakaliko kahenga-hengang tadéau makaréa gagheli ko kapiangé. Arawé tuhué ii ia mulahé si kemu daléng ko kapiangé.

1 Korintus 13

13:1 Maningu ia makawérangu haghing bahasangu taumata, arau lai bahasangu malaikaté, kaiso ia ta kumendagé'u taumata waliné, uté apang bawéraku ketang tingihé ikaringihé maiha takoaé mangaléné. **13:2** Maning ia pandé muhabaré'u habaré bou Mawu Ruata, dang makaena kebi apang halé mararalung, dingang masingka u kalawou haghi dang mangimang kahengang su Mawu Ruata sarang makakoa buludé maénso, kaiso ia ta kumendagé'u taumata waliné, nau ia mang takoaé mangaléné sarang kadio-dio! **13:3** Maning kebi apang ko éné si sia, daku ikendagé su tau susa, dang ia mangonggo u awaku pakitutung, kaiso ia ta kumendagé'u taumata waliné, kebi-kebi éé mang takoaé gunané sarang kadio-dio. **13:4** Taumata ko kumendagé'u taumata waliné, masabaré dang mapia naung. I sié wega mananoi, ta musampuhé, takoaé oboté. **13:5** I sié waliné matinggihati, masikomé, i sié ta mamaksangu taumata waliné putuhu kapuluné sisané, baliné lai maligha mamansa dang ta mundarésó saki u naung. **13:6** Taumata ko kumendagé'u taumata waliné, ta mapulung ko dalai, i sié ketang makehagé'u ko mapia. **13:7** I sié maedang mutatahangu kalawou haghi dang mapulu mangimang ko kapiangé su apang taumata; su kalawou hombang mudalahaghi taumata ko masingka kumendagé éé ta kailangéngu pulaharapé'é dang masabaré mangantibé kalawou halé. **13:8** Sarung takoaé témpo su taumata séng ta perluné mukakéndagé. Orasé ii pia taumata masingka muhabaré'u habaré bou Mawu Ruata, kaiso i sié mang sarung mangedo muhabaré'u habaré éé. Ii pia ko pandé mududato su ralungu haghing bahasa makalahérang, kaiso i sié mang sarung mangirolo mududato su ralungu bahasa éé. Ii mauli taumata masingka u haghing halé, kaiso apang ko susingka i siré éé sarung ukahéng. **13:9** Batu'u, singka i kité dingangu kapandéngi kité muhabaré habaré bou Mawu Ruata, bedang ta natimu. **13:10** Hedo pia témponé Mawu Ruata mupakatimungu kebi,

dang ko ta natimu éé sarung mailang. **13:11** Su témpong ia bedang mangarario, ia mududato kéré mangarario dadio, ia mupendang kéré mangarario dadio dang mupikiré kéré mangarario dadio. Ii ia séng matelang, luluku kéré mangarario séng daku niremé. **13:12** Apang ko tutehungangi kité orasé ii éé ko musulungu kingkaung marendung su sahemingang Kaiso i kité hedo sarung makasilo malahé. Ii ia bedang begangu kebi, kaiso ia hedo sarung masingka u kebi musulungu Mawu Ruata masingka u kebi bou halé u awaku. **13:13** Nau, su orasé ii pia halé tatelu ko harusé tatapé koatengi kité: pangangimang, pulaharapé dingang pukakakendagé. Ko kahimotongangé bou tatelu éé ko kumendagé'u taumata waliné.

1 Korintus 14

14:1 Putawakaliko i kemu gunang kumendagé'u manga taumata waliné. Dang putawakaliko lai tadéau manarima u ghagheli ko nionngo u Mawu Ruata, nangilémbo katéwé kapandé gunang mupakasingka u kehi u pulahalé u Mawu Ruata su taumata. **14:2** Taumata ko mudududatongu bahasa ko makalahérang, taumata éé baliné mududato su taumata; i sié mududato su Mawu Ruata. Takoaé taumata makaena apang ko niwérané, batu'u Roké u Mawu Ruata nakakoa si sié mubérangu halé ko ketang su singka u Mawu Ruata. **14:3** Su simbekané taumata ko mupakasingka u habaré bou Mawu Ruata, mupakasingka'é su taumata; tadéau mupakatoghasé'i siré, tadéau makawahansang si siré dang tadéau muhiboré si siré. **14:4** Taumata ko mududato su ralungu bahasa ko makalahérang ketang manoghasé batangéngé sisané, arawé taumata ko mupakasingka u habaré bou Mawu Ruata mutulungu jamaaté tadéau rumaléng mapia. **14:5** éné'é mapia kamagéngi kemu kebi botongé mududato dingangu haghing bahasa makalahérang. Kaiso nangilémbo kapiangé kamagéngi kemu makapupakasingka u rencanangu Mawu Ruata. Batu'u taumata ko mupakasingka u habaré bou Mawu Ruata, nangilémbo labo bou taumata ko mududato dingangu haghing bahasa makalahérang; mutatentang kamagéng taumaa ko mududatongu haghing bahasa

makalahérang éé makatualagé apang ko niwérané éé, tadéau kaselahé'u jamaaté makapendang gunané. **14:6** Kamagéng andéné ia dumenta si kemu dang ia mubéra su ralungu haghing bahasa makalahérang, apa éé gunané si kemu? Takoané gunané sarang kadio! Mutatentang, kamagéng ia mulahé u simbau bawéra bou Mawu Ruata arau ia mupakasingka u habaré bou Mawu Ruata arau ia mupakasingka u habaré bou Mawu Ruata, arau ia manintiro. **14:7** Pakakasé'u musiké ko takoané singongoné sarang kadio, kéré manga piluté dingangu kecapi, kamagéng noté'é ta ipunalang malahé, kéré apawé taumata makakasingka lagu apa pununalangé? **14:8** Simbau lai pusasihing baliné: Kamagéng torompété mangkaté asalé tiukang, ko i sai sarung mutengo muperang? **14:9** Keré'é lai dingangu kapandénu mududato dingangu haghing bahasa makalahérang. Kamagéngi kau dingangu kapandénu éé mubérangu wawéra ko ta malahé, takoané ko sarang singkatau makaena apang ko niwéranu. Bawéranu éé sarung mailang ta kaenangé. **14:10** Su dunia ii pia kéré'é kauli'é bahasa, kaiso takoané sarang simbau bou apang bahasa éé ko takoané mangaléné. **14:11** Arawé kamagéng ia ta makaena bahasa ko pububérangu singkatau, uté taumata ko mubérangu bahasa éé musulungu tau liwu si sia; kéré'é lai ia su tengongi sié. **14:12** Su halé i kemu, ia masingka i kemu mapulu kahengang makaeba gagheli bou Roké u Mawu Ruata. Kaiso ko kahimotongangé, harusé i kemu putawakali mupaké u kasingka i kemu putulungu jamaaté tadéau dumaléng mapia. **14:13** éé sabapé'é taumata ko mududato su ralungu bahasa makalahérang, harusé mudorong su Mawu Ruata tadéau i sié lai onggolangu kasingka gunang panualagé apang ko niwérané éé. **14:14** Batu'u kamagéng ta mukaliomanéng dingangu bahasa ko makalahérang, roké mang tengadé mukaliomanéng, kaiso pikirangku ta kahalé'é. **14:15** Jadi, apa harusé daku koaténg? Ii sarung daku koaténg: Ia mukaliomanéng dingangu rokéku, kaiso ia lai mukaliomanéng dingangu pikirangku. Ia musuling dingangu rokéku, kaiso ia lai mapulu musuling dingangu pikirangku. **14:16** Batu'u kamagéngi kau mupatarimakasé su Mawu Ruata ketang dingangu roké'u, dang pia taumata waliné ko ta makaena bahasa makalahérang ko bou Roké u Mawu Ruata éé, uté taumata éé ta makapubéra, "Ia mukatarima" su kaliomanéng

tatarimakasé'u éé; ualingu i sié wegangu apang ko niwérané. **14:17** Maning kaliomanéng tatarimakasé'u mapia, kaiso kakaliomanéngu éé takoaé gunané sarang kadio su taumata waliné. **14:18** Ia mupatarimakasé su Mawu Ruata batu'u ia sisaku makawérangu haghing bahasa makalahérang nangilémbo bou i kemu kebi. **14:19** Kaiso, su ralungu komolang gunung mamantugé Mawu, ia nangilémbo mapulu mupaké u wawéra limang kamohong ko kaenangu taumata sulungu mubérangu bawéra hiwuné su ralungu bahasa makalahérang. Ia nangilémbo mapulu kéré'é tadéau makapanintiro taumata. **14:20** Manga ana u simbau! Kumbahang mupikiré kéré manga rario dadio. Su halé u kakanoa dalai, katanaé i kemu kéré ana dadio. Arawé su ralungu pangangena, putingkakoa'é i kemu kéré taumata séng matelang. **14:21** Su ralungu Buké Susi pia kabawohé kéré ii, "Mawu nubéra, 'Bou manga taumata ko mububéra dingangu bahasa mataléa, Ia sarung mubéra su umaté ii. Oré lai bou manga taumata raghi. Ia sarung mubéra su umaté-Ku; kaiso lai, i siré ta mapulu mudaringihé bawéra-Ku.' " **14:22** Nau gagheli gunangu mubéra dingangu haghing bahasa makalahérang éé ko kéré tanda su taumata ko ta mangimang, baliné gunangu taumata mangimang. Dang gagheli gunung mupakasingka u kehi u halé u Mawu Ruata su taumata éé tanda su taumata ko mangimang, baliné gunangu taumata ko ta mangimang. **14:23** Ualingu éé, kamagéng andéné su ralungu komolangu jamaaté, kaselahé'u jamaaté mubéra su ralungu bahasa ko makalahérang, bou éé dimenta pirang katau taumata likudé, arau manga taumata waliné Sahani, tantu apang taumata éé manika u i kemu kebi séng pulu! **14:24** Arawé kamagéngi kemu kebi mupakasingka u habaré bou Mawu Ruata, bou éé dimenta singkatau baliné taumatang Sahani arau singkatau taumata likudé, uté kalawou halé ko ipakasingka u kebi-kebi sarung mupakaleta u kalawou dosangu taumata éé dang sarung makakoa si sié makapendang dosané. **14:25** Apang ko mabawuni su ralungu naungé sarung ipakalahé, sarangi sié mutingkasana u watangéngé buhué manemba Mawu Ruata. I sié sarung mangaku humonéu Mawu Ruata mang tenga- tengadé éné su taloarangi kemu. **14:26** Nau, manga ana u simbau, apa mangaléné kebi-kebi éé? Kamagéngi kemu mukomolé manemba su Mawu, pia ko

musampéré, pia ko manintiro, pia ko muhabaré'u manga apa-apa bou Mawu Ruata, pia ko mududato dingangu bahasa makalahérang, dang pia ko manualagé apang ko niwéra éé. Katéwé kebi-kebi éé harusé koaténg gunang panintiro dingang gunangu kapapiangu kebi. **14:27** Kamagéng pia ko mududato dingangu bahasa makalahérang, piané rarua arau mutingkauli telung katau mudarolosé. Dang harusé pia ko manualagé apang ko niwérangu taumata ko kadudatoné éé. **14:28** Kamagéng takoaé ko makatualagé, uté taumata ko mududato su ralungu bahasa makalahérang éé harusé putingkaremasé su ralungu komolang éé. Piané i siré ketang mubéra su naung sarang tengongu Mawu Ruata. **14:29** Darua arau telung katau ko pia habaré bou Mawu Ruata harusé muhabaré'u habaré éé sementarangu ko baliné mumangenangu apang ko iwubéra éé. **14:30** Kaiso kamagéng habaré bou Mawu Ruata dumenta su taumata waliné ko mumaiang su komolang éé, uté taumata ko kapududatoné éé, harusé pangedo. **14:31** Dingangu halé kéré'é, kebi-kebi ana u simbau, simbau-simbau, makapuhabaré'u habaré bou Mawu Ruata; tadéau kebi makatarima u tintiro dang manamba mangimang. **14:32** Gagheli bou Roké gunang pupakasingka u habaré bou Mawu Ruata ikaulingu taumata ko muhabaré u habaré éé. **14:33** Mawu Ruata ko Mawu mapulungu halé maatoré. I Sié baliné Mawu Ruata ko mapulungu halé kawosa. Musulung ko kéré nariadi su apang jamaaté'u Mawu Ruata, **14:34** mangawawiné harusé putingakaremasé su témpong komolangu jamaaté. I siré ta ipakawala mubéra. I siré ta wotongé makoa pangaha; éé nuhino su atorangu agama. **14:35** Kamagéngi siré mukibalongu apa-apa, i siré harusé pukibalongu éé su kinawingi siré su walé. Tumanu makaméa kamagéng singkatau wawiné mubéra su komolangu jamaaté. **14:36** Apa wawérangu Mawu Ruata éé ko dumenta wou i kemu? Arau wawéra éé ketang nihabaré si kemu? **14:37** Kamagéng pia taumata makapendang pia gagheli gunang puhabaré'u habaré bou Mawu Ruata, arau i sié pia gagheli baliné bou Roké u Mawu Ruata, taumata éé harusé kasingka humonéu apang ko daku niwohé ii éé ko paréntangu Mawu. **14:38** Arawé kamagéng pia ko ta manarima u ii, kumbahang mupendung si sié. **14:39** Ualingu éé, manga ana u simbau, putawakaliko puhabaré'u habaré bou Mawu Ruata,

kaiso kumbahang mularangu taumata ko mapulu mubéra su ralungu bahasa makalahérang. **14:40** Katéwé kebi harusé koa pakapia dingang pakaatoré.

1 Korintus 15

15:1 Dang ii manga ana u simbau, ia mapulu i kemu sau mutahendung Habaré'u Raluasé bou Mawu Ruata ko séng bou raku nihabaré horo si kemu. I kemu séng bou nanarima u éé, dang séng nangimang si Kristus ualingu Habaré'u Raluasé éé. **15:2** Kamagéngi kemu manengalé kahengang su apang ko séng nihabaré éé, uté Habaré'u Raluasé éé makasalamaté si kemu; sudiluaré'u i kemu mangkaté asalé mangimang. **15:3** Apang ko daku ipakasingka su manga ana u simbau éé ko séng bou daku nikatarima lai. Kalabokangé kéré ko kabawohé su ralung Buké Susi, ia muhabaré si kemu humonéu i Kristus naté ualingu rosangi kité; **15:4** humonéu i Sié nilebing, kaiso samuriné sau nipubiahé su ello kateluné. éé lai mabawohé su ralungu Buké Susi. **15:5** Ia mupakasingka lai si kemu humonéu i Kristus ko séng sau nubiahé éé nutimpasilongu awa-é lai si Petrus, dang bou éé su rasulé mapulo dua. **15:6** Buhué wou éé i Sié nutimpasilongu awa-é lai su taumata tumatuhu si sié su wowongu lima hasu su katauné su ralungu sinsulé. Kaulikangé bou manga taumata éé bedang biahé orasé ii, ketang manga pirang katau séng naté. **15:7** Bou éé i Kristus nutimpasilongu awa-é lai si Yakobus dang tuhué su kebi manga rasulé. **15:8** Kasamuri-muringé i Sié nutimpasilongu awa-é si sia -- ia musulungu ana ko nipuhana bedang ta nudatingu témponé! **15:9** Ia ko rasulé'u Mawu kasanakéngé. Ia hinoné ta ikasego rasulé, ualingu ia nutingkai jamaaté'u Mawu Ruata. **15:10** Kaiso waugu alamaté'u Mawu Ruata sarang ia nako kéré orasé ii. Dang Mawu Ruata ta nusala nangampung si sia. Kaiso ia bedang lai nangilémbong katoghasé muhalé bou i siré manga rasulé baliné. Kaiso éé balinébé ualingu kapiaku; éé mang kakendagé'u Mawu Ruata ko kimendagé'u ia dang ko séng nutulung nuhalé dinganku. **15:11** Nau, manga wou i sai-sai i kemu séng nakatarima u Habaré'u Raluasé éé -- apa éé bou ia arau bou manga rasulé baliné -- ta

makoa soalé. Kalabokangé i kami muhabaré'u Habaré'u Raluasé éé dang i kemu mangimang. **15:12** Kamagéng ko iluhabaré'i kami éé ko i Kristus séng sau nipubiahé bou papaté, unuwé bedang pia bou i kemu mubéra uadé taumata naté séng ta sau ipubiahé? **15:13** Kamagéng tengadé taumata maté séng ta sau ipubiahé, éé lai mangaléné i Kristus séng ta sau nipubiahé bou papaté. **15:14** Dang andéné i Kristus ta sau nipubiahé bou papaté, uté takoaé gunané i kami muhabaré'u apa-apa dang takoaé gunané lai i kemu mangimang, batu'u pangangimangu éé takoaé dasaré apa. **15:15** Sangilémbongu éé, séng ikakirala i kami muluhowa u halé u Mawu Ruata, batu'u i kami muhabaré'u Mawu Ruata séng sau nupubiahé'i Kristus bou papaté, sumbalié Mawu Ruata séng ta sau nupubiahé'i Sié -- kamagéng tengadé taumata maté séng ta sau ipubiahé! **15:16** Batu'u taumata naté séng ta sau ipubiahé, uté i Kristus séng ta sau nipubiahé bou papaté. **15:17** Dang kamagéngi Kristus séng ta sau nipubiahé uté pangangimangu ketang su kinoang; éé mangaléné i kemu wedang su ralungu rosa dang takoaé harapangu sarang kadio. **15:18** éé lai mangaléné humonéu taumatang Sahani, ko séng naté, takoaé lai harapangi siré. **15:19** Kamagéng pulaharapé'i kité si Kristus ketang iukuré su pubawiahé'i kité su dunia ii, uté bou kaselahé'u taumata su ralungu dunia ii, séng i kité karalakangé! **15:20** Kaiso karalahé'é i Kristus séng sau nipubiahé bou papaté. Ii jaminang humonéu apang taumata ko séng naté sarung sau ipubiahé. **15:21** Batu'u papaté séng simu' su dunia ualingu taumata singkatau, kéré'é lai sau ipubiahé bou papaté bou ionggo su taumata baugu lai taumata singkatau. **15:22** Kéréwé kalawou taumata naté baugu nasimbau dingangi Adam, kéré lai kebi taumata sarung ipubiahé, ualingu nasimbau dingangi Kristus. **15:23** Kaiso simbau-simbau ipubiahé tumuhu gilirangé; kahimotongangé i Kristus; bou éé hedo su témpongi Sié sau dumenta, makatuhu bagéangi siré ko nako tataghuanéngi Kristus. **15:24** Masué éé buhué dunia mukiamaté. Su témpo éé i Kristus sarung mamata kalawou pamaréntahang, kalawou kawasa dang kalawou toghasé; buhué i Sié manarakangu kawasa-Né kéré Ratu, su Mawu Ruata, i Amangi kité. **15:25** I Kristus harusé mamarénta turusé sarang Mawu Ruata mupasasumelungu apang musu-Né si Sié. **15:26** Musu panginsuégé ko ipakawata éé ko

papaté. **15:27** Su ralungu Buké Susi mabawohé kéré ii, "Mawu Ruata séng nupakakoa u kebi-kebi pasasumelung si Sié." Pendungé dingangu "kebi-kebi" sii éé malahé ko su likudé'u Mawu Ruata sisané, ko séng nukoa kebi-kebi éé pasasumelung si Kristus. **15:28** Arawé kalawo'é séng nipasasumelung su alungu pamaréntahangi Kristus, uté i Sié sisané, ko Ahusé'u Mawu Ruata, sarung sumasumelungu watangéng-é su Mawu Ruata ko séng nukoa kebi-kebi simasumelung si Sié. Uté Mawu Ruata sisané sarung mamarénta kalawo'é. **15:29** Kamagéng taumata naté ta sau ipubiahé, unuwé pia taumata dénongu raréno susi gunangu taumata naté? Gunang apa i siré mukoa halé éé? Kamagéng tengadé taumata naté ta sau ipubiahé, apa gunané si siré mukukoa halé éé? **15:30** Dang apa gunané lai sintinia témpo i kami tumatengo silaka? **15:31** Manga ana u simbau! Ello-ello ia makaedang mutatahangu sinsara ualingu ia duliagé'u pubawiahé'u baugu i kemu séng nagimang si Kristus Yesus, Mawungi kité. **15:32** Kamagéngu éé ketang bou taumata sisané, apa untuné si sié sarang mutimpaté musulungu mudoka u manga binatang bawahani su soa ii, su Efesus? Kamagéng tengadé taumata naté ta sau ipubiahé, ho, mapiangbé i kité putuhu bawéra ii: "Mahié i kité kumang manginung dang muluasé naung, baugu riello i kité sarung maté." **15:33** Kumbahang kaakaléng! Pugaghawé ralai makarusa kakanoa mapia. **15:34** Ii katilangké, kuha'é bedang lai mukoa dosa. Hioné i kemu séng harusé maméa, humonéu su taloarangi kemu mang bedang pia ko begangu Mawu Ruata. **15:35** Aramanung pia ko mukibalo, "Kéré apa taumata naté sau ipubiahé? Badang kéré apa iongo si sié, kamagéngi siré sau ipubiahé?" **15:36** Mang tengadé takoaé otaké! Kamagéngi kau mulebingu kaloko su tana, kaloko éé ta tumuwo, kamagéngi sié ta mahéné horo. **15:37** Dang kaloko ko nilebingu su tana éé -- aramanung batungu gandung arau sasuang baliné -- ko ketangu batungu kaloko éé, baliné kebi sasuangé tumuwo. **15:38** Mawu Ruata sisané ko sarung mutalungu kaloko éé sarang kakelang-é mapia gunangu sasuang éé. Su manga kaloko pusimbau-pusimbau éé, Mawu Ruata, mangatoré kakakoa u sasuang- é éé. **15:39** Badangu kalawou diadikang ko susinda baliné kebi musulung. Badangu taumata pia gahi'é simbau, manga binatang pia gahi'é waliné; manga manu simbau lai gahhi'é,

dang manga kina simbau lai ghahi'é. **15:40** Kéré'é lai dingangu manga barang su langi dingang manga barang su dunia. Manga barang su langi pia bantugé sisané, dang kéré'é lai manga barang su dunia. **15:41**

Kawawantugé'u matangelo mutatentangu wulang. Manga wituing pia lai kawawantugé sisané. Bou éé lai apang bituing mutatentang bantugé. **15:42**

Kéré'é lai sarung kakakoa'é dingangu taumata naté ko sau ipubiahé. Badang ko nilebing éé ko badang mumahéné, arawé wadang ko sarung ipubiahé, i sié ko badang ta marusa. **15:43** Su témpong badang éé nilebing, badangé ralai dingangu lamédé; arawé su témpongi sié nipubiahé, badang éé masadada dang kaigé. **15:44** Su témpong nilebing badang éé ko badangu dunia; arawé suapang sau nipubiahé, uté badang éé ko badang nionggo u Mawu Ruata. **15:45** Su ralungu Buké Susi pia kabawohé kéré ii, "Taumata kahimotongangé, i Adam, nako diadikang ko biahé," arawé i Adam karuané éé ko Roké mumangonggo u pubawiahé. **15:46** Ko dimenta kahorokangé éé ko pubawadang, baliné kakakoa u rohani. Ko rohani dimenta samuri. **15:47** I Adam kahimotongangé nikoa bou tana, arawé i Adam karuané asalé bou sorga. **15:48** Taumatangu dunia ii musulungi Adam himotongé, ko nikoa bou tana, arawé taumatang sorga musulungi Sié ko dimenta wou sorga. **15:49** Kéréwé i kité orasé ii musulungi Adam ko nikoa bou tana, uté i kité hedo sarung makoa kéré i Sié ko bou sorga éé. **15:50** Pendungku manga anau simbau, ko ii: badang ko nariadi wou raha dingangu ghesi, ta makasu' su Dunia Wuhungu Mawu Ruata dang badang ko sarung maté ta matana sarang karengu'é. **15:51**

Puperhatikangko rahasiangu halé ii: Baliné kebi i kité sarung maté, kaiso i kité kebi sarung mubalu. **15:52** Halé éé singkilendi u sarung mariadi singkakonda, su témpong torompété tiukang su panginsuéngé. Batu'u su témpong tingihé'u torompété éé ikaringihé, apang taumata naté sarung sau ipubiahé dingangu wadang kekal, dang i kité kebi sarang balung. **15:53**

Badangi kité ko maté ii harusé gantingu wadang ko ta maté, dang badang ko bou dunia harusé gantingu wadang bou sorga. **15:54** Kamagéng badang ko maté séng gantingu wadang ko ta maté, dang badang ko bou dunia seng gantingu wadang bou sorga, su témpo éé buhué mariadi apang ko kabawohé su Buké Susi, "Papaté séng nikawata; kalauntu séng

nikatarima!" **15:55** "E papaté, su apa'é kalauntunu? E papaté, sudé'é bisanu?" **15:56** Bisangu papaté éé ko dosa, dang dosa muparaléngu kawasané bou ralungu atorangu agama. **15:57** Kaiso tarimakasé su Mawu Ruata; I Sié nangonggo u kalauntu si kité bou i Yesus Kristus Mawungi kité! **15:58** Ualingu éé manga ana u simbau ko ikukendagé, pakatatoghasé dang pakatataghalé. Puhalé'é turusé pakapia gunangu Mawu, batu'u i kemu masingka humonéu kebi ko luhalékangi kemu gunangu Mawu mang ta magholo.

1 Korintus 16

16:1 Ii halé u roité ko ipubantungi kemu su sinsulungu taumatang Sahani, ia maanu si kemu koa'é kéré ko séng daku nilahé su jamaaté su Galatia. **16:2** Su ello himotongé sintinia misa, i kemu kebi harusé pananingu roité, tuhu déa u simbau-simbau. Déso doité éé sarang ia dumenta, tadéau su témpo éé séng tawahaluasé'u lai mukakomolé. **16:3** Hedo kamagéng ia marenta, ia mundoi u manga taumata ko séng nikapulungi kemu. Ia hedo mangonggo u suraté'u lahabaré si siré, tadéau i siré pubawa doité'u bantuang éé sarang Yerusalem. **16:4** Dang kamagéng kakelang mapia ia tamai ringangi siré, uté ia sarung matamai ringangi siré. **16:5** Ia sarung mutiwo si kemu kamagéng séng bou Makedonia, batu'u ia pia kanaungku sumahé séé. **16:6** Aramanung ia sarung matana maligha dingangi kemu, patéhang selamangu musungu ralending. Bou éé i kemu makapubantu si sia manurusé u raraléngku sarang tanpa tuhué. **16:7** Ia madidi mutiwo si kemu ketang otongang kadio. Kamagéng Mawu mamala, ia mapulu matana dingangi kemu dio marena. **16:8** Sementarangu éé ia sarung matana su soa ii, su Efesus, sarang ellong Pentakosta. **16:9** Mauli loahé sii pukoaaténg halé ko pia gunané, maning mauli lai taumata mundoka. **16:10** Kamagéngi Timotius dumenta, tarima'é i sié pakapia tadéau i sié mapia iha'é dingangi kemu, batu'u i sié musulungu ia lai kahalé'é gunangu Mawu. **16:11** Kumbahang sarang pia ko mupakakadio i sié. Sumbalaité i sié tadéau i sié makapanurusé u raraléngé musulé sarang ko ia dingangu salamaté, batu'u ia kapangampalé si sié masongo dingangu manga ana u

simbau baliné. **16:12** Su halé u ana u simbau i kité i Apolos, séng pirang sulé ia mumanu si sié tadéau i sié dingangu manga ana u simbau baliné tamai putiwo si kemu. Katéwé i sié bedang ta mangaking ko i sié harusé séng tamai orasé ii. Kaiso kamagéng pia loahé, séng nalahé i sié sarung dumenta. **16:13** Pakatatéghangké i kemu dang pakatatoghasé su pubawiahé'u kéré taumatang Sahani. Pakawahani mukoa halé dang putingkatoghasé. **16:14** Kebi apang ko koaténgi kemu, koako su ralungu pukakendagé. **16:15** I kemu tantu masingka i Stefanus dingangu ralohong baléné; i siré kahorokagé nakoa taumatang Sahani su Akhaya. I siré nasué naungi siré muhalé ketang gunung mutulungu umaté u Mawu Ruata. **16:16** Ia maanu tadéau i kemu dingangu kalawou naung tumuhu su aha u apang taumata ko kéré'é, oré lai taumata waliné ko singkahalé dingangu mutangkang dingangi siré. **16:17** Ia limuasé su rarentangi Stefanus, i Fortinatus dingangi Akhaikus. I siré musulungu gaghantangi kemu gunung ia. **16:18** I siré nupakaluasé'u naungku, musulungu i siré nupakaluasé'u naungi kemu. Taumata kéré i siré éé harusé aregang. **16:19** Apang jamaaté su Asia mundohong adaté'i siré si kemu. I Akwila dingangi Priskila lai jamaaté ko mukukomolé su waléngi siré mang lai mundohongu adaté'u taumatang Sahani. **16:20** Kebi ana u simbau sii mundohong adaté si kemu. Pupapangadaté dingangu karalahimumu kéré ana u simbau lawo tau Sahani. **16:21** Daku itamba lai sii adaté ko daku niwohé sisaku: Adaté bou ia, i Paulus. **16:22** Taumata ko ta kumendagé'u Mawu, balaé i sié kakakutoké! Maranatha -- Dentako, Mawungi kami! **16:23** Malowoko Mawu Yesus mangalamaté si kemu. **16:24** Madaringang kakendagé si kemu kebi ko nasimbau dingangi Kristus Yesus.

2 Korintus 1

1:1 Manga ana u simbau jamaaté'u Mawu Ruata su Korintus dang kalawou umaté'u Mawu Ruata su kaselahé'u Akhaya. Ia, i Paulus, rasulé'i Kristus Yesus, ko nihéngké bou kapulungu Mawu Ruata, i kami duangi Timotius ana u simbau i kité, **1:2** muluharapé malawoko Mawu Ruata i Amangi kité dang Mawu Yesus Kristus mangonggo u alamaté dingangu salamaté si kemu. **1:3** Dalo su Mawu Ruata, i Amang bou Mawungi kité Yesus Kristus. I Sié i Amang ko mapia naung-é, dang i Sié Mawu Ruata mumangonggo u kuaté su naungu taumata. **1:4** I Sié mupakakuaté'u ralungu naungi kami su apang kasasusa ko humombang si kami, tadéau dingangu kuaté ko ikatarima bou Mawu Ruata éé, i kami lai makapanguaté naungu apang taumata ko su ralungu kasasusa. **1:5** Kalawou beha ko séng nikapendangéngi Kristus, séng mauli lai nikapendangéngi kami. Dang bou i Kristus lai, naungi kami nanamba nipakakuaté. **1:6** Kamagéngi kami makapendang beha, éé ko tadéau mupakakuaté'u naungu gunang kasasalamaté'u. Kamagéngu naungi kami nipakakuaté, uté i kemu mang lai nipakakuaté hakiu i kemu maedang su apang beha kéré ko séng lai nikapendangéngi kami. **1:7** I kami sintinia mangaking dang bedang ta sinsulé manompolé bou halé i kemu, batu'u i kami masingka ko i kemu séng timuhu nutatahangu weha dingangi kami. **1:8** Manga ana u simbau! I kami mapulu i kemu makasingka u halé u weha ko nikapendangéngi kami su Asia. Sinsara ko tutanggonangi kami éé tumaniu mabeha pupikulangi kami, sarangi kami séng ta muharapé bedang lai mubiahé; **1:9** pendangéng musulungu séng niponésé'u hukumang paténg. Kaiso halé éé séng nipakariadi tadéau i kami kumbahang mangumbahasé'u kuaté'u watangéng hala, kaiso samatang su Mawu Ruata ko mupubiahé'u taumata naté. **1:10** Ko i Sié séng nangambang si kami bou silaka u papaté ko kalabokangé éé. Dang ko i Sié lai sarung mangambang si kami su ello-ello kadentané, batu'u ko si Sié i kami muluharapé. **1:11** I kami mangaking humonéu bou eka u kakaliomanéngu gunangi kami, Mawu Ruata sarung mangambang si kami lai bou silaka. Mawu Ruata maluasé mangalamaté si kami kéré sasambahé'u kauli u kakaliomanéng

gunangi kami, dang ualingu éé mauli taumata sarung mupatarimakasé su Mawu Ruata. **1:12** I kami limuasé, batu'u naungi kami nupangakingi kami humonéu pubawihé'i kami su dunia ii -- nangilémbu pukakauhang i kami dingangu manga ana u simbau séng nikoa i kami dingangu kalawou naung. I kami mukukoa éé, baliné bou kapandéng taumata, kaiso bou kuaté ko nionggo u Mawu Ruata. **1:13-14** Apang ko niwohé i kami si kemu ketangu halé ko ikawasa dang ko kaenangi kemu. Ii i kemu bedang ta nakaena mapia bou halé i kami, kaiso ia muluharapé i kemu mang hedo sarung makaena kahengangu halé i kami. Dingangu kéré'é, su témpongu Mawu Yesus musau dumenta, i kemu sarung lumuasé'i kami, kéréwé i kami lai lumuasé'i kemu. **1:15** Bou pangangaking éé nau horo ia mukukaraki tadéau makapusombangi kemu tadéau i kemu makatarima u alamaté duang sulé nangilémbong kauli'é. **1:16** Pendungku musombangi kemu su témpong daraléngku sarang Makedonia dang musau motong si kemu su témpong séng mapulé, tadéau i kemu makapubantu si sia manurusé u raraléngku sarang Yudea. **1:17** Kaiso ia séng namalu karakiku éé; ho, apa éé u ia ko takoaé pendiriangu? Su témpongu nukoa rencana, apa ia nukoa timuhu kapuluku sisaku, buhué narena kadio nubérang, "Iya", dang narena kadio lai "Tala"? **1:18** Su témpongu Mawu Ruata ko kapangimanéng, kedoku si kemu balinébé "Iya" dingangu "Tala". **1:19** Batu'u bou i Yesus Kristus, Ahusé'u Mawu Ruata, ko iluhabaré'i Silas, i Timotius, dingang bou ia sisaku si kemu baliné ketangu taumata kukiré "Iya" arau "Tala". Su simbekané i Sié nako kéré sasimbahé'u "Iya" bou Mawu Ruata. **1:20** Batu'u wou i Sié Mawu Ruata séng nubérangu "Iya" su kalawou diandi-Né. Ualingu éé i kité makapubérangu "Amin" su Mawu Ruata ualingi Yesus Kristus. I kami mukukoa kéré'é tadéau Mawu Ruata ipakawantugé. **1:21** Mawu Ruata sisané ko séng nupakakoa i kami dingangi manga ana u simbau nasimbau matoghasé dingangu Kristus: I Sié lai séng namilé si kité nikoa gunangi Sié sisané. **1:22** Gunangu éé Mawu Ruata séng nanaghuang si kité ko séng niségélang-é dang nangonggo u Roké-é su ralungu naungi kité kéré laeking humonéu i Sié sarung mangonggo u kebi ko séng nipudiandi-Né si kité. **1:23** Mawu Ruata saksiku -- batu'u i Sié masingka u ralungu naungku -- ko ia ta nusehu nako

sarang Korintus, ualingu ia madidi mupakususangu naungu. **1:24** Ia ta mamaksangi kemu su manga halé apa ko harusé pangimanéngi kemu, batu'u i kemu séng mangimang kahengang si Kristus. Ia ketangu muhalé singkahalé dingangi kemu tadéau makatamba raluasé'i kemu.

2 Korintus 2

2:1 Baugu éé ia namutusé tadéau ia séng ta musau dumenta sarangki kemu su putatiwo ko makasusa naungi kemu. **2:2** Batu'u kamagéngu ia ko makasusa naungi kemu, i sai lai ko bedang makaiboré si sia, kamagéng baliné i siré manga taumata ko séng daku nipakasusa naungé éé? **2:3** éé sabapé'é ia namohé u suraté éé si kemu. Ia ta mapulu mutiwo si kemu, bou éé ipakususangi kemu sumbalié i kemu hinoné mupakaluasé'u ia. Batu'u ia mangaking kamagéngu ia maluasé, uté i kemu lai lumuasé dingang. **2:4** Ia nanuraté si kemu dingangu susa naung dang kababeha dang dingangu kauli u aké u mata. Su naungku balinébé tadéau i kemu masusa, kaiso tadéau i kemu masingka humonéu ia kéré'é kumendagé'i kemu. **2:5** Kamagéngu pia taumata ko makasusa naung, uté halé éé baliné kukoaténgé si sia, kaiso si kemu kebi arau mutingkakadio su simbahagéang bou i kemu. Ia madidi tumaniu mahasa si sié. **2:6** Su taumata ko kéré'é hukumang ko séng nionngo si sié bou taloarangi kemu kebi séng nusumalé. **2:7** Ii i kemu harusé munggeli u ampungé si sié dang sau pamahansang si sié tadéau kumbahangi sié mapaliu masusa naung sarang mudating lumomé. **2:8** Baugu éé ia mudorong, tadéau i kemu sau mupasilo si sié humonéu ko mang tenga-tengadé i kemu kumendagé'i sié. **2:9** Ia namohé u suraté éé si kemu maksuté manuka si kemu, apa i kemu hanésé mututuhu apang nituladaku. **2:10** Kamagéngi kemu munggeli u ampungé su taumata ko nusala si kemu uté ia lai mang munggeli u ampungé su taumata éé. Batu'u apang ko daku ampungang -- kamagéng mang hinoné pia ko ampungang -- éé daku ampungang su tengongi Kristus gunangu kapapiangi kemu. **2:11** éé daku kukoaténg tadéau kumbahang Setang makaréa salaké'é mangawasa si kité; batu'u i kité masingka u apang pendungé. **2:12** Su témpongu ia nudatingu Troas maksuté tadéau muhabaré'u Habaré'u

Raluasé bou halé i Kristus, Mawu ko séng namuka raléng gunangu ia muhalé su tampa éé. **2:13** Kaiso naungku takoaé tatapé batu'u ta nakapusombangu ana u simbau i kité i Titus pai séé. Uté ia naghelé si siré su tampa éé bou éé nakoa sarang Makedonia. **2:14** Kaiso tarimakasé su Mawu Ruata! I Sié sintinia mumangaha i kami gunang putuhu su ralungu barisangu kalauntungi Kristus baugu i kami nubiahé nasimbau dingang-é. Mawu Ruata nupaké i kemi tadéau habaré bou halé i Kristus mamepidé sarang apang tampa tumopang kéré raruru mawengi. **2:15-16** Batu'u i kami musulung darurungu kamania mawengi, ko nitutungi Kristus gunangu Mawu Ruata. Su taumata ko sarung mawinasa, i kami ii musulung daruru mawuhu ko makailu; arawé su taumata ko sarung ipakasalamaté, i kami musulung daruru mawengi ko makawawa sarang putatumbiahé. Ho, ko i sai wotongé makaganapé pulahalé ii? **2:17** I kami mutatentangu taumata mauli ko mukukoa habaré bou Mawu Ruata musulung ketang kéré barang irudagang. Maksuté'i kami buresi, batu'u i kami niparéntangu Mawu Ruata. Dang Mawu Ruata sisané nakasilo humonéu i kami mububawa u habaré éé kéré manga ellangi Kristus.

2 Korintus 3

3:1 Apa kakelang i kami ii lai kéré kakakoa u ko mudalangu awa i kami? Arau botongé iwéra i kami mududéa suraté daralo gunangi kemi, arau bou i kemu, kéré ko dudéakéngu manga taumata waliné? **3:2** Ko i kemu kebi suraté'u daralangi kami, ko kabawohé su ralungu naungi kami ko kasingkaténg dingangu ikawasangu apang taumata. **3:3** I siré kebi séng nakasilo humonéu i kemu nakoa kéré suraté ko niwohé i Kristus, ko nipakiroho si kami. Suraté éé baliné niwohé u tinta, kaiso ko niwohé u Roké u Mawu Ruata ko biahé; baliné lai niwohé su watuléi, kaiso ko su ralungu naungu taumata. **3:4** I kami muhabaré kéré'é ualingu pangangakingi kami su Mawu Ruata ualingi Kristus. **3:5** I kami takoaé alasangé sarang simbau ko mululahé u i kami makaumalé mukoa halé ii, kaiso ko Mawu Ruata mangonggo u kuaté éé si kami. **3:6** Ko i Sié nakakoa si kami matoghasé nakoa mulahalé u pudariandi wuhu;

pudariandi ko kalaiki u Roké u Mawu Ruata, baliné atorang mabawohé. Batu'u ko mabawohé éé makawawa sarang papaté, arawé Roké u Mawu Ruata éé makaonggo u pubawiahé. **3:7** Su témpongu pudariandi ko makawawa sarang kapapaté éé niko dang niwétélé su watu, katatualagé'u Mawu Ruata simenang kéré'é kawangugé su ghatangi Musa. Katatualagé kéré'é kawangugé hakiu tau Israel ta nakatangong nutehung gatingi Musa, maningu su témpo éé tualagé su ghatiné éé séng kukailangé. Nau, kamagéngu pudariandi ko makawawa sarang papaté éé nitatapé'u kawawangugé ko kéré'é kalabo'é, **3:8** séng tantu pukakoa u pudariandi ko niongo u Roké u Mawu Ruata, nitatapé bedang nangilémbo lai kawangugé. **3:9** Kamagéng pudariandi ko muhukungu taumata éé kéré'é kawangugé, séng tantu lai bedang nangilémbong kawangugé pudariandi ko makakoa taumata mutingkapia ringangu Mawu Ruata. **3:10** Botongé ikawéra apang ko kangéré mawangugé, ii séng takoaé wantugé lai ualingu kawawangugé orasé ii. **3:11** Kamagéng pia manga pusimbau ketang makatahang singkatémpo, kéré'é kawangugé, séng tantu apang ko matahang sarang karengu'é bedang nangilémbo lai kawangugé. **3:12** Ualingu i kami pia pulaharapé kéré'é, uté i kami bahani mubéra kéré'é. **3:13** I kami baliné kéré i Musa manaka gatiné dingangu tatimbukung tadéau tau Israel ta makasilo katatualagé'u Mawu ko kukaedusé dingangu kukailangé bou ghatiné. **3:14** Pikirangi siré séng nataka. Dang sarang ello ii lai pikirangi siré katataka u tatimbukung su témpongi siré mubasangu manga buké u pudariandi tebé. Tatimbukung éé ketang maléngkédé kamagéngu taumata masimbau dingangi Kristus. **3:15** Orasé ii lai, kamagéngi siré mubasa manga buké i Musa, tatimbukung éé bedang manaka pikirangi siré. **3:16** Arawé kamagéng manga singkatau mutengongu Mawu, tatimbukung éé lai léngkédang bou ghatingu taumata éé. **3:17** Nau Mawu ko iluhabaré sii éé ko Roké. Dang su apang pia Roké u Mawu, séé lai pia karaliu. **3:18** Ii ghatingi kité kebi ta nitakaténgu tatimbukung, dang i kité mupasenangu kawawangugé'u Mawu Yesus. Dang baugu éé i kité bubalung turusé pakakoa kéré i Sié; kukarengu'é i kité mang kukawangugé. Kawawangugé éé ko bou Roké, dang Roké éé ko Mawu.

2 Korintus 4

4:1 I kami mukukoa halé ii, ualing kapiang naungu Mawu Ruata. éé sabapé'é i kami ta makadio naung. **4:2** I kami ta mukukoa halé marendung ko makaméa. I kami ta mapulu muhalé mangakalé arau mangalimputaré bawérangu Mawu Ruata. I kami mutangkiang Mawu Ruata dingangu naung buresi tumuhu kapulu-Né. Batu'u éé, i kami muluharapé kebi taumata mutehung mapia si kami su ralungu naungé. **4:3** Kamagéng Habaré'u Raluasé ko iluhabaré'i kami éé bedang lai ta nikaénang, uté ketangu i siré apang taumata ko sarung mawinasa ko ta makaena éé. **4:4** Mahangu ruata daralai ko mumangawasa dunia ii manaka pikirangu apang taumata ko ta mangimang. Ko i sié muluheping si siré tadéau i siré ta makasilo tualagé bou Habaré'u Raluasé éé bou halé u kawawantugé'i Kristus, ko kéré tuladangu Mawu Ruata. **4:5** Habaré ko iluhabaré'i kami éé balinébé Habaré'u halé i kami ii. Habaré éé ko habaré'u halé i Yesus Kristus; humonéu i Sié ko Mawu; dang i kami ko manga ellangi kemu ualingu i Sié. **4:6** Mawu Ruata ko nubéra, "Malowoko bou ralungu kararendung sumenang katatualagé." Mawu Ruata éé lai ko nupasenangu tualagé éé su ralungu naungi kité, tadéau pikirangi kité, mutingkatualagé gunang ipangena kawawantugé'u Mawu Ruata ko simenang su ghatingi Kristus. **4:7** Arawé areta rohani ko kapiangé éé bubawanéngi kami su awa i kami ko takoaé aregané ii ko nikoá bou tana. Dingangu kéré'é malahé humonéu kalawou kawasa éé matatengalé su Mawu Ruata dang baliné si kami. **4:8** I kami dudokaténg bou apang tampa, kaiso i kami ta nahépésé. I kami bingo, kaiso ta nudating sarang nikahepusé'u pikirang. **4:9** Mauli ko mundoka si kami, kaiso mang ta sinsulé i kami ketang matatana i kami hala. Dang maningu lai i kami masau darihang mudating sarang lumunggi, kaiso i kami mang ta naté. **4:10** I kami sintinia mumamendang kapapaténgi Yesus su awa i kami, tadéau pubawiahé-é lai mutingkalahé su awa i kami. **4:11** Kerengu i kami kapubiahé'é, i kami mang sintinia bubawatukangu papaté ualingi Yesus, tadéau dingangu kéré'é pubawiahé'i Yesus ipakalahé lai su awa i kami ko sarung mailang ii. **4:12** Ii mangaléné humonéu su ralungi kami papaté séng maiha kapuparaléngéngu kawasane, kaiso i kami

duluasé humonéu pubawiahé éé séng matoghasé su watangéngi kemu.

4:13 Su Buké Susi pia kaebakéng bawéra ii, "Ia mangimang, éé sabapé'é ia mubéra." Nau dingangu kuaté'u pangangimang ko kéré'é lai, i kami mubéra batu'u i kami mangimang. **4:14** I kami mangaking humonéu Mawu Ruata ko séng sau nupubiahé'u Mawu Yesus, sarung lai mupubiahé'i kami dingangi Yesus, dang mubawa i kemu lai sarang tenggo-Né. **4:15** Kebi éé ko gunangi kemu. Batu'u kukauli'é taumata ko makapendang kakendagé'u Mawu Ruata, uté mang kukauli'é lai kakaliomanéngu tatarimakasé ko iluhéngké sarang koa u Mawu Ruata; dingangu kéré'é Mawu Ruata ipakawantugé. **4:16** éé sabapé'é i kami ta kahepusangu pikirang. Maningu su kawawadang i kami mang kukasuéné, kaiso su kakanoa u roké i kami ello-ello mang kukoaténg buhu. **4:17** Dang kasasusa ko ta singapa ii, ko ketang kapendangéngi kami kadio témpo ii, sarung makarentangu karuluasé ko bedang nangilémbu dingang takoaé kasuéngé. Karuluasé éé bedangu lai nangilémbu labo kamagéng irékéng dingangu kasasusa éé. **4:18** Batu'u i kami ta mundékéngu apang halé ko ikukasilo, kaiso ko ta ikukasilo. Ko ikukasilo ketang matahang maligha, arawé ko ta ikukasilo éé matana sarang karengu'é.

2 Korintus 5

5:1 Batu'u i kami masingka kamagéngu walé -- ko badang -- katanakéngi kité su dunia ii goghahéng, Mawu Ruata sarung manadia si kité simbau balé katanakéng su sorga ko nikoa u Mawu Ruata sisané dang ko tatapé matahang sarang karengu'é. **5:2** Su ralungu walé ko katanakéng orasé ii, i kité mumaiho batu'u i kité mangkaté mukukarima mapulu matana su waléngi kité ko su sorga. **5:3** Balé éé ko badangi kité buhu. **5:4** Karengu i kité bedang mumatana su ralungu walé ko bou dunia ii, i kité mumaiho ualingu beha u bawawangi kité. Baliné ualingi kité mapulu tadéau mapelo bou wadangi kité ko bou dunia ii, kaiso ualingi kité mapulu mupaké u wadang bou sorga éé, tadéau wadangi kité ko maté ii kawasangu ko biahé. **5:5** Ko manadia si kité su halé éé ko Mawu Ruata sisané, dang i Sié mangonggo u Roké-é si kité makoa kéré laéking. **5:6** Ualingu éé naungi

kami sintinia mang makuaté. I kami masingka humunéu karengu i kami mumatana su ralungu wadangi kami ii, i kami marau bou walé ko sarung katanakéngi kami dingang Mawu. **5:7** Batu'u i kami mubiahé tumuhu pangangimangi kami si Kristus, baliné tumuhu su apa ko nikasilo, **5:8** éé sabapé'é i kami matatapé. I kami nangilémbo mapulu mapelo bou wadang ii, tadéau makatana dingangu Mawu. **5:9** Ualingu éé i kami mututawakali kahenga-hengang mupakaluasé'u naung-é, baéngi kami bedang mumatana su waléngi kami sii, arau lai séng pai séé. **5:10** Batu'u séng natantu i kité kebi sarung ipatatengongu pangadilangi Kristus, dang singkatau-singkatau sarung manarima u wawalisé sindaléngu kakanoa'é su dunia ii -- kakanoa mapia arau lai ralai. **5:11** I kami masingka apa mangaléngu matak u Mawu; éé sabapé'é i kami mututawakali mupangakingu taumata bou halé u awa i kami. Mawu Ruata masingka i kami mapia-pia, dang ia muharapé i kemu mang lai masingka i kami su ralungu naungu. **5:12** Dingangu ii i kami ta mudorong si kemu tadéau pudalongi kami. I kami ketang mapulu mangonggo u simbau alasang mapia tadéau i kemu maluasé'i kami, tadéau i kemu masingka kéré apa i kemu harusé sumimbahé su manga taumata ko ketang mututehung gatingu taumata dang baliné kakanoa'é. **5:13** Kamagéngi kami séng tutehungang kakela ko pulu, éé mang ualingu halé u Mawu Ruata. Dang kamagéngi kami tehungang matilang, éé ko ualingi kemu. **5:14** Ko kakendagé'i Kristus mukukawasa si kami; dang i kami masingka humonéu kamagéng taumata singkatau séng naté gunangu kebi taumata, nau éé mangaléné humonéu apang taumata séng kebi naté. **5:15** I Kristus séng naté gunangu apang taumata, tadéau ko biahé, ta sau mubiahé gunangu awa'é sisané, kaiso gunangi Kristus ko séng naté dang ko séng sau nipubiahé ualingi siré. **5:16** Ualingu éé, i kami séng ta lai mutehung taumata tumuhu ukurangu taumata. Mang tengadé i kami lenangu mututehung si Kristus tumuhu ukurangu taumata, arawé ii séng tala. **5:17** Taumata ko séng nasimbau dingangi Kristus, tenga-tengadé séng nakoa taumata wuhu. Ko tebé séng tadié -- kebi-kebi séng nakoa buhu. **5:18** Kebi-kebi éé séng nikoa u Mawu Ruata. Bou i Kristus Mawu Ruata nukoa sarang pukakauhang kité dingangi Sié sau nakoa mapia, buhué i kité niparéntang tadéau taumata waliné lai makaréa daléngé mutingkapia

dingangu Mawu Ruata. **5:19** I kami muluhabaré'u humonéu bou i Kristus, Mawu Ruata nakakoa taumata sarang sau nutingkapia ringangi Sié. Mawu Ruata mukukoa éé séng ta nundékéngu kalawou pusasala ko nikoa u taumata si Sié. Dang i kami niparéntangu Mawu Ruata tadéau puhabaré'u habaré éé. **5:20** Nau i kami ii ko daroi i Kristus. Bou i kami Mawu Ruata muhabaré'u tatanata-Né sisané. Su ralungu aréngi Kristus, i kami mudorong singapang botongé, tarimako kakendagé'u Mawu Ruata ko nakakoa si kemu sarang botongé sau nutingkapia ringangi Sié. **5:21** I Kristus ta nukoa dosa, kaiso Mawu Ruata nukoa si Sié nipananggong dosangi kité, tadéau i kité sau mutingkapia dingangu Mawu Ruata baugu nasimbau dingangi Kristus.

2 Korintus 6

6:1 Ualingi kami muhalé singkahalé dingangu Mawu Ruata, uté i kami mudorong singapang botongé kumbahangi kemu mugaghola u kapapiangu naungu Mawu Ruata éé. **6:2** Su ralungu Buké Susi, Mawu Ruata nubéra, "Su témpo ko nionngo, Ia séng dimaringihé si kau dang su ellong pananalamaté, Ia séng nangambang si kau." Tahendungété pakapia-pia, séng orasé ii témpo ko nionngo éé. Séng orasé ii ellongu pananalamaté! **6:3** I kami ta mapulu halé i kami ipusala. Ualingu éé i kami mututawakali ta mukoa alasang su manga singkatau tadéau mukoa halé éé. **6:4** Su simbekangu éé, su patiku halé, i kami mupasilongu humonéu i kami ko ellangu Mawu Ruata. Batu'u, patiku haghing susa séng nitanggonangi kami dingangu kasasabaré; **6:5** i kami nipahangéng, nitahungku, dang nitataliwungang; i kami séng nuhalé kahengang, kasaukangé ta mutatiki dang masau lai ikasuéngu ko kanéngang. **6:6** Ualingu mutingkakoa matulasé, mapélésa, masabaré dang mapia naung, i kami mumanodé u i kami ko ellangu Mawu Ruata. Dingangu lai muluharapé su tulumangu Roké u Mawu Ruata, dang dingangu kakendagé'u naung nasué, **6:7** dang dingangu mubawa habaré bou Mawu Ruata dang dingangu kawasangu Mawu Ruata, i kami mumanodé'u i kami ko ellangu Mawu Ruata. I kami mumanengalé su kapulungu Mawu Ruata kéré aghidé'i kami gunang

pundoka dingangu lai pundiaga awa i kami. **6:8** I kami luadaténg, kaiso lai luhinakanéng; irudalo kaiso lai pupakawuhu. Maningi kami matulidé, i kami iluantang maléo. **6:9** I kami tutehungang ta timendang, kaiso i kami nikasingkaténgu apang taumata. I kami tutika naté, kaiso karalahé'é i kami mang bedang tatapé biahé. Maningi kami pupahangéng, i kami mang ta naté. **6:10** Maningu naungi kami nipakasusa, kaiso sintinia lai i kami mang su raliagéng. Kakelangi kami susa, kaiso i kami séng nupakakala u taumata mauli. Kakelangi kami takoaé apa-apa, sumbalié si kami kebi pia. **6:11** Manga ana u simbau ko ikukendagé su Korintus! I kami ta mamuni si kemu. Apang ko su ralungu naungi kami kebi séng nihabaré'i kami. **6:12** I kami ta manaka naungi kami si kemu, ketangi kemu muluhepingu naungi kemu si kami. **6:13** Ii, balaété ia mubéra si kemu musulung su manga anaku sisaku. Bukako naungu lai si kami. **6:14** Kumbahang mapulu makoa gawéngu taumata ko ta mangimang si Yesus; éé ko ta sindaléng. Ta mariadi ko mapia mudalau u ko dalai! Ta mariadi katatualagé mutatambangu ko marendung. **6:15** Ta mariadi i Kristus musinggighilé dingangu Setang. Apa pusasulungangé su taloarang taumatang Sahani dingangu taumata waliné Sahani? **6:16** Apa hubungangé Waléngu Mawu dingangu Waléng berhala? I kité ii Baléngu Mawu, Mawu ko biahé. Mawu Ruata sisané nubéra, "Ia sarung matana su taloarang siré, dang mubiahé dingangi siré. Ia sarung makoa Mawu Ruatangi siré, dang i siré makoa umaté-Ku. **6:17** Batu'u éé, tentangké apang taumata ko begangu Mawu Ruata éé, dang putingkahaéngu watangéngu bou i siré. Kumbahang-bahang mudalau dingangu ko malamuhu, uté Ia sarung manarima i kemu. **6:18** Ia sarung makoa i Amangu, dang i kemu sarung makoa manga ana-Ku, kéré'é wawérangu Mawu ko Makawasa."

2 Korintus 7

7:1 Manga ana u simbau ko ikukendagé! Kebi-kebi diandi éé nirolong si kité. Ualingu éé i kité pamuresiko watangéngi kité bou kalawou ko nakakotoré badang dingangu jiwangi kité. Dakokataku i kité su Mawu Ruata, tadéau i kité makapubiahé masuku gunangi Sié. **7:2** Tarima'é i kami

su ralungu naungu. I kami ta nusala su manga singkatau, dang bedang ta sinsulé pia taumata ko nipakarugingi kami. I kami tenga-tengadé ta mudéa untu lai bou manga i sai-sai. **7:3** Ia makapubéra keré'é, baliné tadéau mupusalangi kemu. Batu'u, musulung kéré ko daku niwéra horo, i kami kéré'é kumendangé'i kemu, dang i kité ko gawé sarang maté. **7:4** Ia pia kumbalaku kahengang si kemu. Nangilémbó ia katewé kasaunéng lumiagé'i kemu! Maningu i kami makependang napéné u susané, naungku kéré'é kaiboré ualingi kemu. Naungku kéré'é kaluasé! **7:5** Su témpongi kami lai nudatingu Makedonia, i kami bedang ta nakapangirolo. Bou patiku halé i kami nakahombang susané; su simbeka pudararéndéhé, su simbekané su ralungu naungi kami pia katataku. **7:6** Kaiso tarimakasé, Mawu Ruata sintinia mang mupakalabo u naungu taumata ko nikahepusé'u sipirang; I Sié nupakaloahé'u naungi kami dingangu rarentangi Titus. **7:7** Naungi kami naiboré balinébé ketang ualingi Titus narenta, kaiso lai ualingi sié nulapuré'u kéré apa naungé naiboré'i kemu. I sié nuhabaré si kami humonéu i sié mapulu- pulu musombangu ia; humonéu i kemu nusasesilé'u kakanoa u kangéré dang orasé ii mapulu tumatawang si sia. Halé ii lai nanamba nakaluasé si sia. **7:8** Maning lai suratéku éé nudating sarang nakasusa naung, ia takoaé sesilé namohé u suraté éé. Tengadé su témpongu ia nutehung humonéu suratéku éé ko makasusa naungi kemu -- maning susa naungu éé ketang kadio témpo -- ia lai mang dio nusasesilé. **7:9** Arawé ii ia naluasé -- baliné baugu naungu nasusa, kaiso ualingu susa naungu éé nakawalu kakanoa'u. Mang tengadé susa naungu éé sindaléngu kapulungu Mawu Ruata. Nau, i kami ta mupakasusangi kemu. **7:10** Batu'u susa naung kéré'é makawalu naung ko makarentangu kasasalamaté. Dang taumata mang ta musaseli'u halé éé. Katéwé, susa naung ko ketang kéré kapulung taumata makarentangu kapapaté. **7:11** Kenangi kemu puperhatikang bou susa naung ko nikatarima i kemu ko sindaléngu kapulungu Mawu Ruata! Eba'é i kemu tenga- tengadé mutawakali mupakatilangu ko malebuhé! I kemu makoa mubinsi u rosa, i kemu matakú, i kemu pia kiraling su naung, i kemu mawahansang, i kemu wahani muhukungu ko nusala! Su patiku halé ii i kemu séng nupatodé u humonéu i kemu ta nusala. **7:12** Nau, manimbé ia séng namohé u suraté

ée, ia namohé balinébé ualingu taumata ko nusala éé. Baliné lai ualingu taumata ko pia susa baugu sala éé. Ia namohé u suraté éé tadéau su tengongu Mawu Ruata, i kemu makasingka kéré apa kalabo'é tahendungu si kami. **7:13** éé sabapé'é naungi kami naiboré. Su likudé'u naiboré, i kami nangilémbu lai nipakaluasé ualingu nakasilo karaluasé'i Titus; naungé naiboré'i kemu. **7:14** I kemu tengadé séng daku luhéngkétang su tengongi sié. Tarimakasé i kemu ta mupakaméangu ia. Apang ko lenangu nihabaré'i kami si kemu kebi-kebi mang tengadé. Kéré'é lai apang ko iluhéngké i kami bou halé i kemu su tengongi Titus karalahé'é lai mang tengadé. **7:15** Ii i sié kasaunéng kumendagé'i kemu, batu'u i sié mutahendung kéré apa tadéau i kemu kebi su ralungu aha'é dang kéré apa i kemu dingangu kalawou adaté séng nanarima i sié dang mararingihé. **7:16** Ia kéré'é kaluasé'é, batu'u i kemu kapangumbalang su patiku halé.

2 Korintus 8

8:1 Manga ana u simbau, i kami mapulu i kemu makasingka lai bou halé u kéré apa kapiané Mawu Ruata su apang jamaaté su Makedonia. **8:2** I siré séng nisalukaténgu haghing beha u kasasusa. Kaiso su ralungu kasasusa éé, naungi siré napéné u raluasé dang dingangu karaelugé'u naung nakapunggeli u bantuangi siré putulungu taumata waliné, maningu i siré kéré'é kasusané. **8:3** Ia makawéra i siré nunggeli timuhu kuaté'i siré, arau bedang lai nangilémbu. Takoaé ko nuparénta, **8:4** i siré mudorong singapang botongé si kami kamagéng botongé i siré mubantu ringang munggeli u bantuang su manga umaté'u Mawu Ruata su Yudea. **8:5** I siré nangonggo bedang nangilémbu bou ko luharapéngi kami. Kahorokangé i siré nanarakangu watangéngi siré su Mawu, buhué si kami lai, nuhino kéré su kapulungu Mawu Ruata. **8:6** éé sabapé'é i kami naanu si Titus -- ko séng naneta u halé ii -- tadéau i sié manurusé u halé mapia ii su taloarangi kemu lai. **8:7** I kemu bedang nangilémbu su kalawou halé; I kemu nangilémbu su halé u mangimang, su halé u manipiré, su halé u singka, su ralungu patiku halé, dang su ralung kakendagé'u si kami. Ualingu éé, kapiangé lai i kemu mumpangilémbu su halé ko mapia ii. **8:8** Ia

mumanungu éé baliné kéré simbau parénta. Kaiso dingangu mupatodé u kéré apa kaghisingé taumata waliné mutulungu sinsulungé, ia lai mapulu masingka sarang kéré apa kakendagé'u. **8:9** Batu'u i kemu masingka-singka humonéu Yesus Kristus Mawungi kité kéré'é kalabo'é kumendagé'i kité. I Sié ko kala, kaiso i Sié nutingkasusangu watangéng-é gunangi kemu, tadéau bou ralungu kasasusa-Né éé i kemu ipakakala. **8:10** Tumuhu pikirangku, séng su tampa'é i kemu manurusé u apang ko séng niteta i kemu su taung naliu. Batu'u ko i kemu kahorokangé nupikiré dang naneta u halé ii. **8:11** Nau, ii i kemu panurusékongu éé tuhu su kuaté'u. Pakalahako i kemu kumanoa mukoa halé éé, musulungu lai lenangu kangéré i kemu pia kapulu labo nukoa karaki éé. **8:12** Kamagéngi kemu masué naung munggeli, uté Mawu Ruata sarung manarima u gagheli'u éé tumuhu apang ko pia si kau, baliné ko takoaé si kau. **8:13-14** Ia takoaé maksutéku tadéau mupakahangu tanggonangu taumata waliné, dang mupakabeha i kemu. Kaiso ualingu orasé ii i kemu dio pia kalebéhang, uté mang séng hinoné i kemu manimu kakurangangi siré. Hedo kamagéngi kemu pia kakurangang, dang i siré dio pia kalebéhangé, uté i siré sarung mubantu si kemu. Dingangu kéré'é kebi-kebi hikinang singkahiking. **8:15** Su ralungu Buké Susi kabawohé, "Taumata ko pia eba'é mauli, mang ta mapaliu, dang taumata ko pia eba'é mahali, mang ta kawusangé." **8:16** Baliné kadio tarimakasé i kami su Mawu Ruata batu'u i Sié séng nukoa si Titus kéré iha i kami gunung mutulungi kemu! **8:17** Batu'u i Titus balinébé ketangu nasué naungé manarima u dorongi kami, kaiso kéré'é lai kakuaté'é i sié mapulu mutulungi kemu. **8:18** Dingangi sié i kami lai nundo i singkatau manga ana u simbau luadaténg mapia su apang jamaaté ualingu pulahalé'é mubawa Habaré'u Raluasé bou Mawu Ruata. **8:19** Su simbekané éé, taumata éé lai séng napilé dang nitantu u apang jamaaté tadéau pudingangi kami su raraléngi kami. Batu'u i kami sarung dumaléng gunung mangentudé'u bantuang éé, tadéau Mawu ipakawantugé dang tadéau i kemu makasilo humonéu i kami nasué naung mutulung. **8:20** I kami maingaté kahengang tadéau kumbahang pia manga taumata ko mupusalangi kami su halé u mubawa bantuang labo ii. **8:21** I kami mapulu mukoa matulidé baliné ketangu su tengongu Mawu, kaiso lai su tengongu

taumata. **8:22** Nipudingangi Titus dang manga ana u simbau éé, i kami nundo i lai singkatau ana u simbau baliné. I kami séng pirang sulé nangoko ralungu naungé dang nikasilo i sié mang sintinia labo naungé mapulu mutulung. Dang ii, i sié mapulu- pulu mutulungi kemu batu'u i sié pia harapangé labo si kemu. **8:23** Su halé i Titus, i sié ko dingangku singkahalé, ko muluhalé dingangku gunangu mutulungi kemu. Dang bou halé i radua manga ana u simbau ko natamai ringangé éé, i siré taumata ko niroi u apang jamaaté dang nako a daluasé si Kristus. **8:24** I kami muluharapé'i kemu manodé u kakendagé'u si siré, tadéau apang jamaaté masingka humonéu i kemu kumendagé'i siré dang manodé u apang ko luurusangi kami bou halé i kemu mang tengadé.

2 Korintus 9

9:1 Hinoné ia séng tawahaluasé'u lai bedang manuraté si kemu su halé u bantuang ko iroho su manga umaté'u Mawu Ruata su Yudea. **9:2** Ia masingka i kemu mapulu mutatulung, dang ia nudalongi kemu su tengongu tau Makedonia. Ia nubéra si siré, bedang bou taung naliu manga ana u simbau ko su Akhaya séng sadia munggeli u bantuang. Dang kaghaghisingu séng nakawahansang lai tatuhu u simbahagéang kalabokangé bou i siré. **9:3** Ii ia nundo i Titus dingangi radua manga ana u simbau éé patamai sarangki kemu tadéau apang ko iruliagé'i kami bou halé i kemu kumbahang ketang kéré papalano tuli. Nau i kemu séng harusé pakasadia, batu'u ia séng nuhabaré si siré ko i kemu séng nasadia gunangu éé. **9:4** Ia gumagha kamagéngu pia manga i siré tau Makedonia ko sarung mutuhu si sia su témpongu ia dumenta sarangki kemu. Dang kamagéngi siré makarapaté ko i kemu bedang ta nasadia, uté baliné gampang méangi kami, baugu ia séng bou nuhabaré'u ko i kami séng mangumbala kahengang si kemu! Dang i kemu kebi sarung maméa. **9:5** éé sabapé'é raku pendangéng mapiang mudo i siré patamai horo sarangki kemu gunang pangurusé bantuang ko nipudiandingi kemu éé. éé daku koaténg tadéau kamagéngu ia marenta, gagheli i kemu éé séng nasadia. Dingangu kéré'é, ikasilo malahé humonéu gagheli éé niongo u naung maluasé,

baliné ualingi sihasa. **9:6** Putahendungké! Taumata ko manawuhé'u biné pukadio, sarung lai manipo kadio. Arawé taumata ko manawuhé'u biné marauli sarung lai manipo mauli. **9:7** Apang taumata harusé pangonggo dingangu naungé nasué. Kumbahang mangongo sala pia sesilé su naung ualing sihasa, batu'u Mawu Ruata kumendagé'u taumata ko mangonggo dingangu naungé nasué. **9:8** Mawu Ruata pia kawasa-Né mangonggo u alamaté matimu si kemu, tadéau i kemu sintinia mang pia ko hinong pakétangi kemu; katéwé i kemu bedang lai pangilémbu su halé u kapapia dingangu su halé u pudalahiking. **9:9** Su ralungu Buké Susi pia kabawohé kéré ii bou halé u Mawu Ruata, "Ia Sié mumanaliawuhé su tau kasiang karalondongu naung-é sarang karengu'é." **9:10** Mawu Ruata ko nanadiangu biné gunangu mananawuhé dingangu kang gunangi kité, i Sié lai sarung manadia dang manamba apang ko isawuhé'i kemu, tadéau bou eka u kapiangu naungu bedang lai mahuntinamba. **9:11** Dingangu kéré'é i kemu sarung makala su kalawou halé, hakiu sintinia i kemu makapangonggo dingangu naung nasué. Dang apang laonggo u nipupapahia i kami, nakakoa taumata mauli makapupatarimakasé su Mawu Ruata. **9:12** Batu'u kakanoa mapia ko kukoaténgi kemu ii baliné ketang makatimu kakurangangu manga umaté'u Mawu Ruata sisané, kaiso lai sarung makakoa taumata mauli makaputarimakasé su Mawu Ruata. **9:13** Dang bou kakanoa mapia ko nitodé i kemu éé, mauli taumatang Sahani su Yudea sarung mudalongu Mawu Ruata baugu i siré nakasilo kasatianu su Habaré'u Raluasé bou halé i Kristus ko tutuhukangi kemu. Lai i siré mudalongu Mawu Ruata, ualingi kemu kéré'é kapiané naungu mupapahia si siré dingang su taumata waliné apang ko pia si kemu. **9:14** Uté i siré sarung mukaliomanéngi kemu dingangu kakendagé'u naung ualingu Mawu Ruata kéré'é kapiané si kemu. **9:15** I kité pupatarimakaséko su Mawu Ruata su ghageli-é ko kéré'é kapia-Né!

2 Korintus 10

10:1 Orasé ii ia, i Paulus, mapulu mulahé u halé simbau si kemu. Tumuhu bawérang taumata, ia masikomé kamagéng mutengongi kemu, kaiso

bahani kamagéngu marau. Nau. ualingu kasasikomé dang kapiang naungi Kristus, **10:2** ia mudorong kéré wotongé kumbahang mukoa si sia sarang makapuhegisé si kemu kamagéng sarang ia dumenta. Batu'u ia pia antibéku mapulu mangala tindakang kahenga-hengang su taumata ko mububéra uadé i kami muhalé ko pia kapulungu dunia. **10:3** I kami tengadé mang bedang mububiahé su dunia, kaiso i kami baliné mututimpaté ualingu pubawiahé'u dunia. **10:4** Darotong ko pupupaké i kami su halé i kami baliné darotongu dunia ii, kaiso darotongu Mawu Ruata ko pia kawasa- Né. Dingangu rarotong éé i kami mupakarusangu apang sasirungang; i kami mundoka apang pudararéndéhé **10:5** dang mupakaopéhé'u bénténgu kararangé u naung ko nipararisi tadéau pundoka singka u halé u Mawu Ruata. I kami manawéng sipirangu apang taumata dang mupakakoa i siré pasasumelung si Kristus. **10:6** Dang kamagéngi kemu séng tumuhu kahengang, i kami sadia muhukungu apang taumata ko ta tumuhu. **10:7** I kemu kasingkakongu halé ko su hinoné. Kamagéngu singkatau mangakingu i sié ko tataghuanéngi Kristus, i sié putahendungko watangéngé sisané dang masingka humonéu i kami lai ko tataghuanéngi Kristus kéré i sié. **10:8** Ia ta maméa kamagéngu ia mangkaté hanésé mupakarangé u kawasa ko nionngo u Mawu si kami, batu'u kawasa éé nionngo gunangu pamangung si kemu, baliné tadéau mupakanawongi kemu. **10:9** Ia ta mapulu i kemu pia pendang ia ko kapamataku'é si kemu dingangu suratéku. **10:10** Taumata mububéra, "Apang suraté'i Paulus éé matetogé dingangu makalahengking, arawé kamagéngi sié sisané éné su taloarangi kité, taumatané masikomé dang bawérané takoaé mangaléné apa!" **10:11** Taumata kéré'é harusé kasingka humonéu kamagéngi kami éné su taloarangi kemu, tindakangi kami mang nuhino kéré ko su ralungu suraté'i kami. **10:12** Tantu lai i kami ta wahani manulung arau muhéngké u watangéngi kami sindaléngu manga taumata ko mupendangu watangéngé marangé. Kéré'é kawodoné i siré! I siré mukukoa ukurangé sisané dang mangukuré batangéngé sisané tumuhu ukurang éé. **10:13** I kami baliné kéré'é. Kamagéngi kami muhéngké u awa, i kami ta lumiu bou kehi'é. I kami matatana su kehi u tampa u puhalékang ko séng nitantu u Mawu Ruata si kami. **10:14** Nau, su témpongi kami nutiwo si kemu dang nubawa

Habaré'u Raluasé bou halé i Kristus si kemu, i kami mang tenga- tengadé ta simebang bou kehi u tanpa pulahalékangi kami. **10:15** I kami ta mudalong batangéng su pulahalé u taumata waliné ko su likudé'u kehi ko nitantu u Mawu Ruata si kami. Su simbekané i kami matatapé su ralungu kehi ko séng nitantu u Mawu Ruata si kami dang muluharapé ko i kemu kasaunéng manamba mangimang si Kristus, tadéau i kami makapukoa halé ko bedang nangilémbu labo su taloarangi kemu. **10:16** Dingangu kéré'é i kami lai makapuhabaré'u Habaré'u Raluasé su manga soa waliné dang tawahaluasé'u muhéngké-héngké u watangéng su halé ko séng nihalékang su tanpa pulahalékangu taumata waliné. **10:17** Su ralungu Buké Susi kabawohé, "Taumata ko mapulu muhéngké u manga halé pusimbau, puhéngkéko apang halé ko séng nikoa u Mawu." **10:18** Batu'u taumata ko irudalo éé ko taumata irudalongu Mawu, baliné taumata ko mududalongu watangéngé sisané.

2 Korintus 11

11:1 Pakawalako ia néng mutingkawodo kadio. Tantu botongé? **11:2** Ia mukukendungi kemu, musulungu lai Mawu Ruata sisané mukukendungi kemu. I kemu musulungu singkatau mahuala ko bedang susi ko séng daku nirianding ipukawing dingangu singkatau ésé, éé ko i Kristus. **11:3** Kaiso ia mang gumaghangu pikirangu sarung kasalukaténg tadéau ta mutingkasatia lai si Kristus musulungu kéré i Hawa lai kangéré séng nikasalukaténgu akalé'u katoang. **11:4** Batu'u i kemu kakelang mangkaté maluasé manarima u taumata ko dumenta si kemu dang mumanintirongu halé i Yesus baliné -- balinébé i Yesus ko nihabaré'i kami si kemu. Dang i kemu lai mapulu manarima u roké dingangu "habaré'u raluasé" ko tenga- tengadé mutatentangu Roké u Mawu Ruata dang Habaré'u Raluasé ko séng lenangu bou nitarima i kemu bou i kami. **11:5** Sarang kadio ia ta mupendang nangilémbu masana bou "manga rasulé" ko nangilémbu kapiangé éé! **11:6** Aramanung ia ta tumaniu pandé mubéra, arawé su halé u singka, ia baliné taumata wodo. éé séng bou nipakalahé'i kami si kemu su patiku halé. **11:7** Su témpongu ia muluhabaré'u Habaré'u Raluasé bou

Mawu Ruata si kemu, ia ta nudorong si kemu pangongkosé si sia sarang kadio; dang dingangu kéré'é nakakoa si sia nutingkasana u awaku. éé daku kukoaténg tadéau mupakarangé i kemu. Apa éé simbau ko nusala su tengonu? **11:8** Su témpongu ia kaputulungéngi kemu, ia niongosangu apang jamaaté baliné. Botongé ikawéra ia séng nundugi manga jamaaté éé, tadéau makaputulungi kemu. **11:9** Kamagéng su témpo éé ia pia kakuranganku, ta sinsulé ia nupakususangu manga singkatau bou taloarangu ana u simbau bou i kemu. Kebi ko daku ipuperlu séng nisadiangu manga ana u simbau bou Makedonia. Ia mundiaga mapia-pia tadéau ia ta mupakususangi kemu su patiku halé, dang ia séng tatapé mundiaga turusé tadéau tatapé kéré'é. **11:10** Daluaséku ta ikaemu maning su manga apa lai su Akhaya, ualingu tintirongi Kristus mang tenga-tengadé éné su naungku. **11:11** Apa sabapé' ia mubéra kéré'é? Apa ualingu ia kumendagé'i kemu? Mawu Ruata masingka u ia kumendagé'i kemu! **11:12** Apang ko daku kukoaténg su orasé ii mang turusé daku koaténg tadéau "manga rasulé" baliné éé takoaé alasangé makapuhéngké u awa i siré dang makapubérangu ko i siré muluhalé kéré i kami. **11:13** Manga taumata kéré'é ko manga rasulé palsu. I siré éé manga mulahalé ko mumangakalé taumata ko mutingkakoa kéré manga rasulé'i Kristus. **11:14** Ta ikahérang i siré mukoa kéré'é, batu'u Sétang sisané lai mutingkakoa kéré malaikaté'u tualagé! **11:15** Nau séng baliné lai makalahérang kamagéng paparéntangu Sétang mutingkakoa kéré manga paparéntang ko mukukoa kapulungu Mawu Ruata. Panginsuéngé i siré sarung manarima u wawalisé ko sindaléngu kakanoa i siré. **11:16** Sau sinsulé lai ia mubéra: Kumbahang sarang pia ko mubérangu ia bodo. Kaiso kamagéngi kemu mang mubéra kéré'é si sia, nau pakawalako ia tau wodo ii manégé kadio. **11:17** Tuhué ii ia muhabaré'u ségéku, kaiso ii baliné paréntangu Mawu ia puhabaré'u éé. Sii tenga-tengadé ia mubéra kéré tau wodo. **11:18** Mang tengadé mauli taumata manégé u halé u dunia, nau ia lai mapulu manégé. **11:19** I kemu mang mapia iha i kemu musabaré su tengongu taumata wodo, baugu i kemu mangagahé'u watangéngi kemu kéré'é kapandéné! **11:20** I kemu ketang mamala kéré'é kamagéngu taumata mutahuellangi kemu, arau mupakasusa dang mudéa untu si kemu, arau mupendangu watangéngé

nangilémbo marangé bou i kemu dang bahani mutingkai si kemu. **11:21** Ia maméa mangakungi kami tumaniu lomé mukoa kéré'é. Kaiso apang ko bahani pupané'gé u taumata waliné, ia lai wahani! (Ia mubéra ii kéré wawérangu singkatau wodo.) **11:22** I siré taumatang Ibrani? Ia mang lai tau Ibrani. I siré tau Israel? Ia mang lai tau Israel. I siré toronangi Abraham? Ia lai kéré'é! **11:23** Apa i siré éé paparéntangi Kristus? Daringihang ia séng musulungu taumata pulu, kaiso ia ko tenga-tengadé paparéntang kapiangé bou i siré kebi! Ia séng nuhalé kahenga-hengang, ia masau itahungku, kasaukangé ia pahangéng dang masau séng marani maté. **11:24** Ia séng limang sulé nipahangéngu tau Yahudi dang niwebahé'u samboké telung pulo sio su suléné. **11:25** Telung sulé ia niluwagé'i siré tau Roma; séng bou lai nientungangu watu. Telung sulé nakapendang simaké kapalé nawontolé su laudé, dang sinsulé ia pududarédéhé su laudé maloang selamangu duang pulo epa su kaorasé. **11:26** Masau susuléné ia dumaléng su raléng makasilaka; musema u leba, taumata taha puhampasé, taghalingu tau Yahudi, dang bou waliné tau Yahudi, silaka su soa, su likudé'u soa, silaka su laudé, dingang sasaluka u manga taumata ko mupasialangu watangéngé kéré ana u simbau taumatang Sahani maning baliné. **11:27** Ia mututingkasaghédé dang séng maténg pulahalé; pusinsulé ta makaputiki, ta kukang, ta manginung, masau susuléné kalunusang, dalendimang ualingu pakéang mang su keta'é dang takoaé ko katanakéng. **11:28** Su likudé'u éé, ello-ello naungku lai mangkaté masusangu halé u kakanoa u jamaaté. **11:29** Kamagéng pia ko limoné ia mang lai mutingkalomé ringang. kamagéng pia ko nanawo su ralungu rosa, naungku mang lai masusa: **11:30** Ho, kamagéngu ia pia halé ko harusé daku ipané'gé, nau ko daku ipané'gé éé ko halé mululahé u karaloméku. **11:31** Mawu Ruata, i Amangu Mawungi kité Yesus Kristus masingka u ko ia ta muléo. Dalo su aréng-é sarang karengu'é. **11:32** Su témpong ia su Damsyik, gubernur ko mukukawasa séé su alungu pamaréntahangu Ratu Aretas, nuparénta tentara pundiaga tukadé'u soa éé tadéau panamé si sia. **11:33** Kaiso ia niuluhé bou lohangu mésélé simbau su ralungu karanjang simbau. Kéré'é hakiu la nakaleso bou limangu gubernur éé.

2 Korintus 12

12:1 Mang tengadé ko takoaé untuné manégé. Kaiso ia lai mapulu manégé u halé ko nipasilongu Mawu Ruata si sia su ralungu karalahé arau su ralungu papasilo. **12:2** Ia masingka u tau Sahani singkatau ko mapulo epa su taungé naliu nihéngké tarai marangé sarang sorga. (Ia bega apa tengadé badangé nahéngké arau ketang simbau papasilo -- ketang Mawu Ruata sisané masingka.) **12:3-4** Sau daku iulang sinsulé lai: Ia masingka humonéu taumata ii nihéngké pasu su Firdaus. (Ia bega apa wadangé kahengang nahéngké arau éé ko ketang simbau papasilo -- ketang Mawu Ruata sisané masingka). Pai séé i sié mududaringihé manga halé ko ta ikawérangu taumata dang lai ta ipakawala su taumata pubéra. **12:5** Bou halé u taumata éé ko daku ipupanégé éé, balinébé bou watangéngku sisaku. Su halé u watangéngku, daku pupanéngé ko ketangu halé u karaloméku. **12:6** Kiko lai ia mapulu manégé u manga apa, ia madidi makoa mubawekéngu rudato takoaé mangaléné; ia mapulu mududatongu halé kahengang. Kaiso ia mukukuhedangu watangéngku sisaku, tadéau takoaé taumata ko makapubérangu ia ko nangilémbu bou apang ko séng bou nikasiloné ko daku nikoa arau séng nikaringihé'i siré daku niwéra. **12:7** Kaiso tadéau kumbahang ia séng tumaniu mapaliu manégé'u apang papasilo ko takoaé sulungé éé, ia nakaréa saki simbau su wadangu ko nakoa alaté'u Sétang. Saki éé nigheli kéré gghaghéséré si sia tadéau ia ta mangoboté. **12:8** Telung sulé ia mududorong su Mawu tadéau saki éé ipakailang bou awaku. **12:9** Kaiso Mawu simimbahé, "Ia kumendagé'i kau dang éé séng kapapiané si kau; batu'u kawasa-Ku ko séng katoghaséngé su témpongi kau su ralungu karaloménu." éé sabapé'é ia mapiang manégé u karaloméku, batu'u kamagéng ia lomé, uté lai su témpong éé ia makapendang i Kristus mumanirung si sia dingangu kuaté-é. **12:10** Nau ia maluasé dingangu karaloméku. Ia lai lumuasé kamagéng ualingi Kristus ia hinakanéng, ia makapendang susa, ia bubawatukang dang mumakahombang beha. Batu'u kamagéng ia lomé, uté su témpo éé lai ia matoghasé. **12:11** Tengadé ia mang séng nutingkako kéré taumata wodo -- kaiso ko i kemu nakakoa si sia sarang kéré'é. Hioné ko i kemu harusé

mudalangu ia. Batu'u maningu ia takoaé mangaléné, ia lai mang ta kasulungangu manga "rasulé" ko uadé kapiangé éé! **12:12** Halé ko makalahérang dingangu ko kapiangé dang ko kalabokangé séng daku nipasilo dingangu sabaré si kemu tadéau mupakalahé u humonéu ia singkatau rasulé. **12:13** Su halé sudé i kemu dio kurang pupendungang, isulung su manga jamaaté baliné? Mutingkauli ketang su halé ii; humonéu ia ta mupakususangi kemu pangongkosé si sia. Onggolé ampungé ia su salaku éé! **12:14** Ii ia séng katelung suléné sadia mutiwo si kemu. Dang ia madidi mupakususangi kemu, batu'u daku ikukapulu balinébé apang ko pia si kemu, kaiso ko batangéngu sisanu. Batu'u ko baliné manga rario harusé pudéa biahé gunangu ghaghurangé, kaiso ko taumata magurang harusé mudéa biahé'u manga ana'é. **12:15** Ualingu éé, dingangu karluasé'u naung ia manarakangu kebi-kebi gunangi kemu, sarangu lai awaku sisaku. Kamagéng ia mapaliu kumendagé'i kemu, apa séng nuhino si kemu kadio kumendagé'u ia? **12:16** Ho, i kemu mangaku humonéu ia bedang ta sinsulé nupakususangi kemu. Kaiso mang pia ko mubérangu ia maléo; uadé ia mumakaeba untu wou i kemu ualingu akaléku. **12:17** Makoa kéré apa? Apa wou taumata ko daku niroi sarangki kemu éé tadéau pudéa untu wou i kemu? **12:18** Ia séng nundoi i Titus putiwo si kemu, dang nundoi u manga ana u simbau taumatang Sahani baliné éé tamai pudingangi sié. Apa i Titus nudéa untu wou i kemu? Arawé pendungi kami dua muhalé musulung dang koa u halé musulung! **12:19** Botongé mariadi i kemu manika selamangu ii i kami mututiho u awa i kami su tengongi kemu? I kemu séng nusalaéna! Mawu Ruata masingka humonéu ko kukoaténgi kami éé ko timuhu kapulungi Kristus. Dang kebi ko kukoaténgi kami éé gunangu ipamangung pubawiahé'u rohaninu. **12:20** Ia gumagha hedo su témpongu ia mutiwo si kemu, ia makahombang si kemu baliné kéré ko luharapéng, dang i kemu lai sarung makahombang si sia baliné kéré ko luharapéngi kemu. Kumbahang hedo pia ko mudalia, masaki naung, mateti naung, ketang mutahendung batangéng, mudalahinakang, mubawuga, mangoboté dingangu mangaliu. **12:21** Ia matakua kamagéng andéné su témpongu ia dumenta Mawu Ruata sarung mupakasana u ia su taloarangi kemu dang i kemu sarung kumia batu'u mauli su taloarangi kemu ko séng tebé marosa,

ko mang ta nubalu dang ta nangedo mukoa kakanoa i siré malamuhu, kotoré dang ta mutatahino.

2 Korintus 13

13:1 Ii séng katelung suléné ia dumenta mutiwo si kemu. Su ralungu Buké Susi pia kabawohé, "Apang palakara harusé tataliwungangu kesaksiangu taumata ko makoa saksi darua arau telung katau buhué palakara éé iaku"

13:2 Apang taumata ko su témpo naliu nukoa dosa dingangu kebi apang taumata waliné, séng bou raku nionggolangu ingaté horo su témpong ia nutiwo karuang suléné si kemu. Ii ia maraungi kemu, ia sau mangonggo u ingaté kamagéngu ia musau dumenta, sarung takoaé sarang manga

singkatau ko maliwiré bou hukumang. **13:3** Uté i kemu sarung makaréa kebi-kebi buktingu ko kukapulungu kemu humonéu i Kristus muparaléngu halé-é su tengongi kemu, i Sié waliné mutingkasikomé, kaiso su simbekané i sié mupasilongu kawasa-Né su tengongi kemu. **13:4** Tengadé su témpongi Sié nighantong, i Sié limomé, kaiso orasé ii i Sié wiahé ualingu kawasangu Mawu Ruata. I kami lai lomé su pubawiahé'i kami ko nasimbau dingangi Kristus kaiso kamagéngu kami mutengongi kemu, i kami lai matoghasé dingangi Kristus ualingu kawasangu Mawu Ruata.

13:5 Kenangi kemu panuka batangéngu kemu mensangi kemu tanga-tengadé mubiahé ualingu mangimang si Kristus! Nalahé i kemu makapendang humonéu i Kristus Yesus éné su ralungu kemu --

mutatentang kamagéngu kemu ta mangimang kahengang. **13:6** Ia muharapé i kemu masingka humonéu i kami baliné taumata ko ta

makatahang su sasaluka. **13:7** I kami mududorong su Mawu Ruata kéré wotongé i Sié mutulungu kemu tadéau ta mukoa sala. Balinébé tadéau mupasialangu i kami ii ko pandé muparaléngu halé, kaiso tadéau i kami mukoa apang ko kukapulungu Mawu Ruata -- maning kakelang i kami ta nakakoa, éé ta mukapura! **13:8** Batu'u i kami ta makakoa manga halé ko ta nuhino; i kami harusé tumuhu ko nuhino. **13:9** I kami maluasé

kamagéngu kami lomé, dang i kemu makuaté. I kami mukukaliomanéng tadéau i kemu masuku. **13:10** éé sabapé'é ia namohé u suraté ii su

témpongu ia bedang tadié su taloarangi kemu. Dingangu kéré'é,
kamagéngu ia dumenta tawahaluasé'u ia muhegisé si kemu dingangu
kawasa ko niongo u Mawu si sia. Kawasa éé gunangu pamiahé si kemu
baliné tadéau mupakasusangi kemu. **13:11** Kasamuringé, manga ana u
simbau, pakaraluaséko i kemu, dang putawakaliko sarang masuku.
Tarimako sasasaku. Pakasasingkanaungko i kemu dingang pubiahé su
ralungu pudalahiking. Mawu Ruata Ko Makendagé dang napéné u
pudaramé éé sarung mahundingang si kemu. **13:12** Pupapangadatéko
simbau dingang su waliné dingangu kalahimumu kéré ana u simbau
taumatang Sahani. Kalawou manga umaté'u Mawu Ruata mundohongu
adaté'i siré si kemu. **13:13** Malowoko Mawu Yesus Kristus mangalamaté
si kemu, Mawu Ruata kumendagé'i kemu, dang Roké u Mawu Ruata
mahundingang si kemu!

Galatia 1

1:1-3 Manga ana u simbau kalawou jamaaté su wilayangu Galatia. Ia, i Paulus, dingang kalawou ana u simbau taumatang Sahani ko éné dinganku, muluharapé karimako Mawu Ruata i Amangi kité dang Mawu Yesus Kristus mangonggo u alamaté dang kasasalamaté si kemu. Ia nakoa rasulé baliné bou kapulungu taumata arau ualingu nirui u taumata, kaiso ualingi Yesus Kristus dang Mawu Ruata i Amangi kité ko séng nupubiahé'i Sié sau bou papaté. **1:4** Nutuhu kapulungu Mawu Ruata i Amangi kité, i Kristus nanarakangu watangéng-é nakoa korbang gunangu rosangi kité, tadéau i kité ipakasalamaté bou kakakoa u témpo ko dalai ii. **1:5** Dalo su Mawu Ruata sarang karengu-rengu'é! Amin. **1:6** Ia nahérangu manga ana u simbau! I kemu nikuingu Mawu Ruata ualingu kakendagé'i Kristus, kaiso orasé ii i kemu kéré'é kaligha'é timalikudé Mawu Ruata dingangu timuhu "habaré'u raluasé" ko baliné bou Habaré'u Raluasé ko bou Mawu Ruata. **1:7** Sebenaré'é ko takoaé "habaré'u raluasé baliné". Ketangu pia manga taumata ko muluhabaré si kemu "habaré'u raluasé" bou halé i Kristus ko pukakalimbuhungi i siré hakiu nakapudalia si kemu. **1:8** Taumata ko muhabaré'u "habaré'u raluasé" ko baliné bou Habaré'u Raluasé ko séng bou nihabaré'i kami, balaété i sié pakihukung su Mawu Ruata -- maningu taumata éé ko i kami ii arau malaikaté bou sorga! **1:9** I kami séng bou nubéra horo, ii ia sau mubéra sinsulé lai: Taumata ko muhabaré si kau "habaré'u raluasé" ko baliné bou Habaré'u Raluasé ko séng nikatarima i kemu bou i kami, taumata éé pakihukungké su Mawu Ruata! **1:10** Apa dingangu éé ia nikasilo mangkaté musulungu kapuharapé pakiaku su taumata? Takoaé sarang kadio-dio! Ia ketang muluharapé pengakuang bou Mawu Ruata. Apa ia mudéa mangala naungu taumata tadéau kapiangu taumata? Kamagéng ia bedang mukoa kéré'é, ia balinébé ellangi Kristus. **1:11** Manga ana u simbau harusé kasingka humonéu Habaré Raluasé ko daku nihabaré éé baliné bou taumata asalé. **1:12** Ia ta nanarima u habaré éé bou taumata, dang ta manga singkatau lai nanintirongu éé si sia. I Yesus Kristus sisané nangukahé'u ralohongu Habaré'u Raluasé éé si sia. **1:13** Tantu i kemu séng nakaringihé bou halé u pubawiahéku kangéré kéré

tumatuhu u agama Yahudi. I kemu masingka kéré apa karalai'é ia mukoa jamaaté'u Mawu Ruata dang kéré apa kahoroné ia mudéau sarang mupakawinasangi siré. **1:14** Su halé u muparaléngu agama Yahudi, ia bedang nangilémbo bou apang tau Yahudi ko su sintinuwoku. Ia kéré'é kakuaté su halé u adaté bou manga iupungi kami. **1:15** Kaiso ualing kapiangu naungu Mawu Ruata, i Sié namilé si sia su horo u ia nipuhana gunang putangkiang si Sié. **1:16** Mawu Ruata nupakalahé u Ahusé-é si sia tadéau Habaré'u Raluasé bou halé u Ahusé-é daku ikahabaré su apang taumata ko baliné tau Yahudi. Su témpo éé ia ta nakoa sarang ko manga singkatau nudorong tegu. **1:17** Ia lai ta nakoa sarang ko manga taumata su Yerusalem ko nangilémbo horo nakoa rasulé. Kaiso ia nakoa sarang soang Arab, buhué bou éé sau nusulé sarang Damsyik. **1:18** Telu taung tuhué, ia nakoa sarang Yerusalem tadéau mahangkasingkaténg dingangi Petrus. Ia natana dingangé ketang mapulo lima su elloné karengu'é. **1:19** Ia ta nusombangu manga rasulé baliné, su likudé'i Yakobus, tuaringu Mawu. **1:20** Apang ko daku niwohé ii ko mang tengadé. Mawu Ruata masingka humenéu ia ta nuhawa. **1:21** Bou éé i nakoa sarang banuang Siria dingangu Kilikia. **1:22** Sarang témpo éé manga jamaaté'u Sahani su Yudea bedang begangu ia malahé. **1:23** I siré ketang makaringihé taumata nubéra, "Taumata ko léna u horo mumamahang si kami, orasé ii i sié muluhabaré'u pangangimang ko lenangu kangéré pupakailangé." **1:24** Uté i siré nudalongu Mawu Ruata ualingu ia.

Galatia 2

2:1 Samuringu mapulo epa su taungé, ia sau nusulé sarang Yerusalem dingangi Barnabas, dingangu lai nubawa si Titus. **2:2** Ia nakoa sarang Yerusalem batu'u Mawu Ruata séng nupakalahé si sia ko ia séng harusé tamai. Dang su témpong pusasombang ko séng nitantu dingangu manga pangaha pai séé, ia nanualagé'u Habaré'u Raluasé ko daku iluhabaré su taumata ko baliné tau Yahudi. Batu'u ia madidi usahaku horo dingangu ko su orasé ii, mangkaté ketang magholo. **2:3** I Titus, ko nudingangu ia, ko singkatau Yunani, kaiso i sié ta nisihasa putuhu atorangu sunaté, **2:4**

maningu mang pia taumata manihasang halé éé. I siré éé ko manga taumata ko mapulu sumelé dingani kité dang mutingkakoa kéré ana u simbau. I siré sumu marema-remasé tadéau makapaniti apangko éné si kité ualingi kité nasimbau dingangu Kristus Yesus. I siré mapulu mamoléng si kité pusulé su keadaang horo kéré ellang, **2:5** kaiso i kami ta sumoho i siré sarang kadio, ualingi kami mundudiaga tadéau Habaré'u Raluasé éé tatapé buresi gunangi kemu. **2:6** Maningu kéré'é, takoaé manga halé buhu ko tutuntukang bou ia bou manga taumata ko tutehungang pia arengé -- si sia takoaé putatentangéngé kamagéngi siré pia aréngé, arau takoaé, batu'u Mawu Ruata ta mutehung gahi. **2:7** Su simbekané, manga taumata ko tutehungangang pia aréngé éé mangaku humonéu Mawu Ruata séng nuparénta si sia puhabaré'u Habaré'u Raluasé su taumata waliné tau Yahudi, musulungu kéré i Sié nuparénta si Petrus gunang puhabaré'u Habaré'u Raluasé éé su tau Yahudi. **2:8** Batu'u Mawu Ruata ko séng nangonggo u kuaté si Petrus pakakoa rasulé'u tau Yahudi, nangonggo laing kuaté si sié gunangu makoa rasulé'u taumata waliné Yahudi. **2:9** I Yakobus, i Petrus dang i Yohanes, ko nikasilo nakoa keré manga pangaha u jamaaté, nangaku humonéu Mawu Ruata nangonggo u halé simbau ii si sia. Uté i siré nupapangumpaédé lima dingangi Barnabas dingangu ia kéré tandangu pugaghawé. Buhué i siré dingangi kami nukakiré i kami sarung muhalé su taloarangu manga umaté ko baliné tau Yahudi, dang i siré su taloarangu tau Yahudi. **2:10** Simbau dorongi siré tadéau i kami mutehung taumata susa. Dang ia nangilembo masenang mukoa halé éé. **2:11** Su témpongi Petrus dimenta su Antiokia, ia nundoka kahenga-hengang si sié, batu'u tindakangé nusala. **2:12** Kahimotongangé i sié kimang singkakang dingangu manga ana u simbau ko baliné tau Yahudi. Arawé suapangu manga utusangi Yakobus narenta, i sié nutingkaraung awa'é bou manga ana u simbau ko baliné tau Yahudi dang séng madidi lai kumang dingangi siré, batu'u matak u apang taumata ko mapulu tadéau kebi taumata sunaténg. **2:13** Manga ana u simbau tau Yahudi waliné ko mang lai mumunapiké kéré i Petrus, sarang i Barnabas lai nutuhu nukoa kéré kakanoa i siré. **2:14** Kéré'é ia nakisilo humonéu i siré ta nukoa kakanoa ko ta sindaléngu kabenarangu Habaré'u Raluasé éé, ia dingang nubéra si Petrus su tengongu

apang taumata ko naéné séé, "Kamagéngi kau kéré tau Yahudi séng nubiahé kéré taumata waliné Yahudi, apawé sabapé'é orasé ii i kau manihangu manga taumata waliné nubiahé kéré tau Yahudi?" **2:15** Tengadé tumuhu asalé, i kami ko tau Yahudi balinébé "taumata ko su likudé'u tau Yahudi ko marosa". **2:16** Maningu kéré'e i kami masingka humonéu taumata sau mutingkapia dingangu Mawu Ruata ketangu ualingu mangimang si Yesus Kristus, dang baliné ualingu muparaléngu atorangu agama. Batu'u dingangu muparaléngu atorangu agama, takoaé sarang manga singkatau ko botongé mutingkapia dingangu Mawu Ruata. **2:17** I kami mutawakali mudéa sarang sau mutingkapia dingangu Mawu Ruata su ralungu kasasimbau u pubawiahé dingangi Kristus. Kaiso kamagéng séng bou nukoa kéré'é, nalahé i kami mang bedang "taumata marosa" musulungu lai i siré taumata waliné Yahudi, apa ii mangaléné ko i Kristus nakakoa sabapé si kami nakoa marosa? Séng tantu tala! **2:18** Kamagéngu ia sau mupararisi u kehi u atorangu agama ko séng daku nipakaghoghahé, uté ia manodé u humonéu ia nakoa dumalawang atorang. **2:19** Arawé ia séng naté su ralungu atorangu agama -- nipakapaténgu atorang éé sisané -- tadéau ia makapubiahé gunangu Mawu Ruata. Ia séng nighantong dingangi Kristus. **2:20** Orasé ii séng baliné lai ia biahé, kaiso ko i Kristus mububiahé su ralungu watangéngku. Pubawiahé ko su orasé ii daku pububiahé ualingu pangangimang su Ahusé'u Mawu Ruata ko kukendagé'u ia dang ko séng nanarakangu watangéng-é gunangu ia. **2:21** Ia ta mupakasana u kakendagé'u Mawu Ruata. Kamagéngu hubungangu taumata dingangu Mawu Ruata musau mutingkapia ualingu muparaléngu atorangu agama, éé mangaléné papaténgi Kristus makoa takoaé gunané!

Galatia 3

3:1 Manga ana u simbau tau Galatia! I kemu mang tengadé bodo! Mensangibé i sai séng nukawinsa si kemu? Papaténgi Kristus su kalu koroisé séng bou raku nitualagé malahé-lahé si kemu! **3:2** Kenangi kemu puhabaré si sia halé simbau ii: Apa i kemu ko séng nakatarima u Roké u Mawu Ruata ualingu nuparaléngu atorangu agama, arau ko ualingu i kemu

nakaringihé Habaré'u Raluasé bou Mawu Ruata dang mangimang si Kristus? **3:3** Unué i kemu kéré'é kawodoné! I kemu séng naneta su pubawiahé buhu dingangu Roké u Mawu Ruata, tumaniu wué su orasé ii i kemu bedang mapulu mudéa kasasuku bou kuaté'u sisanu? **3:4** Takoaé gunané kebi ko séng nikapendangéngi kemu éé? Tumaniu wué takoaé gunané! **3:5** Mawu Ruata nangonggo u Roké-é si kemu dang nukoa tanda hérang su taloarangi kemu. Apa Mawu Ruata mukukoa éé ualingu i kemu muparaléngu atorangu agama arau ualingu ikemu mudaringihé Habaré'u Raluasé éé dang mangimang si Kristus? **3:6** éé musulungu ko mabawohé su ralungu Buké Susi bou halé i Abraham -- kéré ii, "I Abraham nangimang su Mawu Ruata, dang ualingu pangangimangé éé i sié nitarima u Mawu Ruata kéré taumata ko nakaluasé naungu Mawu Ruata." **3:7** Nau i kemu harusé makapendang humonéu taumata ko mang tenga-tengadé toronangi Abraham éé ko taumata mangimang su Mawu Ruata. **3:8** Buké Susi bedang bou horo séng nakasilo humonéu Mawu Ruata botongé mupakakoa u taumata waliné Yahudi makoa mapia dingangu Mawu Ruata, kamagéngi siré mangimang si Sié. Habaré'u Raluasé éé séng nipakasingka horo si Abraham su ralungu diandi ii, "Bou i kau, Mawu Ruata sarung mangalamaté patiku taumata su wowong dunia." **3:9** I Abraham nangimang, nau i sié nialamaténg. Kéré lai kalawou taumata ko mumpangimang, sarung alamaténg singkaalamaté dingangi Abraham. **3:10** Apang taumata ko mutumbiki su atorangu agama, kebi-kebi mubiahé su ralungu kutoké. Batu'u su ralungu Buké Susi kabawohé, "Taumata ko ta tumuhu kahengang muparaléngu kebi ko kabawohé su Buké u Atorangu Agama, ikutoku Mawu Ruata!" **3:11** Takoaé ko manga singkatau ko mutingkapia dingangu Mawu Ruata ualingu muparaléngu atorangu agama. Halé éé séng nilahé su ralungu Buké Susi. "Ketangu taumata ko mangimang su Mawu Ruata hakiu hubungangé dingangu Mawu Ruata sau makoa mapia, sarung mubiahé!" **3:12** Kaiso atorangu agama ta nialasé su pangangimang. Su ralungu Buké Susi kabawohé humonéu taumata ko muparaléngu atorangu agama, sarung mubiahé ualingu atorang éé. **3:13** Arawé i Kristus mupakaliungi kité bou kakutoké'u atorangu agama. I sié nukoa éé dingangu namalangu watangéng- é pakakutoké ualingi kité.

Batu'u su ralungu Buké Susi kabawohé, "Pakakutoké'é taumata ko naté nighantong su rihi kalu." **3:14** I Kristus nukoa kéré'é tadéau alamaté ko nipudiangu Mawu Ruata si Abraham ionggo lai su taumata ko baliné Yahudi. Dingangu kéré'é i kité lai ko mangimang su Mawu Ruata, botongé makatarima u Roké ko nipudiangu Mawu Ruata éé. **3:15** Manga ana u simbau! Mapiang ia mangala conto bou ebaku ello-ello. Kamagéng taumata mangiki u simbau diandi dang diandi éé séng nitatapé, uté takoaé ko manga sarang singkatau makapamesu pudariandi éé, arau manambangu manga apa lai séé. **3:16** Kebi-kebi diangu Mawu Ruata niko'a'-é gunangi Abraham dang gunangu toronangé. Su ralungu Buké Susi ta niwohé, "dang gunangu apang toronangi Abraham", ko mangaléné taumata mauli. Ko mabawohé séé "dang gunangu toronangu", mangaléné ketangu taumata singkatau, éé ko i Kristus. **3:17** Ko daku ipatatengo sii ko ii: diangu Mawu Ruata séng niko'a dang nitatapé bedang bou horo. Atorangu agama ko nionggo epa u hasu telung pulo su taungé tuhué ta makapamesu pananatapé'é dingang mupakaemu u diangu Mawu Ruata éé. **3:18** Batu'u kamagéngu gagheli u Mawu Ruata kalaiki su atorangu agama, uté éé séng balinébé lai gagheli ko nipudiandi. Katéwé ualingu Mawu Ruata séng nudianggu éé si Abraham, uté Mawu Ruata nangonggo u éé si sié. **3:19** Kamagéngu kéré'é, gunangu apa atorangu agama nionggo? Sasimbahé'é humonéu atorang éé nitamba tadéau mupakalahé u pelanggarangu taumata. Atorangu agama éé ketang mapaké sarang darentangu singkatau toronangi Abraham ko niwéra su ralungu diangu Mawu Ruata si Abraham. Atorangu agama éé niwawa u manga malaikaté bou taumata singkatau. **3:20** Nau, harusé pia bou ruang beka, buhué hinoné pia daralénténg. Arawé Mawu Ruata ta mugausé pia dalénténg, batu'u i Sié sisané kumanoa. **3:21** Apa mangaléné ko atorangu agama éé nutalémpasé dingangu diangu Mawu Ruata? Tantu mang tala! Batu'u kamagéng atorangu agama nionggo tadéau makaonggo u pubawiahé su taumata, uté taumata botongé mutingkapia dingangu Mawu Ruata bou ualingu atorangu agama. **3:22** Kaiso su ralungu Buké Susi kabawohé humonéu patiku taumata matatana su alungu kawasangu rosa. Ualingu éé, gagheli ko nipudiandi su ralungu pangangimang si Yesus Kristus nionggo

si siré ko mangimang. **3:23** Su horo u bedang ta nangimang si Kristus, i kité marariaga matoghasé su atorangu agama; i kité musulungu makakuhung sarang pangangimang éé nipakalahé. **3:24** Dingangu kéré'é, atorangu agama makoa kéré mundariaga si kité sarangi Kristus dumenta sau mupakapiangi kité dingangu Mawu Ruata ualingu i kité mangimang si Kristus. **3:25** Orasé ii, ualingu séng témponé taumata makapangimang si Kristus, uté i kité séng ta lai diagaténgu atorangu agama. **3:26** Ualingu i kemu mangimang si Kristus Yesus, uté i kemu nasimbau dingangi Sié, dang ualingu éé i kemu nariadi manga ana u Mawu Ruata. **3:27** I kemu kebi séng niréno u raréno susi su aréngi Kristus, nau i kemu séng nanarima su awa i kemu apang kakanoa i Kristus. **3:28** Su ralungu halé ii séng takoaé putatentangéngé lai su taloarangu tau Yahudi dang taumata waliné Yahudi, su taloarangu ellang dingangu kawanua, su taloarangu mangaésé dingangu mangawawiné. I kemu kebi simbau ualingi Kristus Yesus. **3:29** Kamagéngi kemu taghuanéngi Kristus, uté i kemu ko toronangi Abraham. Dang i kemu sarung nanarima u apang ko nipudiandingu Mawu Ruata.

Galatia 4

4:1-2 Kaiso mang hinoné ia mupakalahé: karengu u singkatau mananaghuang pusaka bedang mangarario, pia taumata ko mudiaga si sié dang mangurusé si sié sarang i sié makaratingu umuré ko nitantu i amangé. I Sié nikakoa musulungu singkatau ellang, maning tumuhu hinoné i sié ko tataghuangu kalawou rarotong éé. **4:3** Kéré'é lai ringangi kité: Karengu u i kité bedang ta natelang, i kité iputahuellangu apang roké ko mukukawasa dunia ii. **4:4** Arawé su témponé kahengang, Mawu Ruata nundo i u Ahusé-é sarang dunia. Ahusé-é éé nipuhana u singkatau wawiné dang mubiahé su alung kawasangu atorangu agama. **4:5** Dingangu kéré'é i Sié nupakaliungu manga taumata ko nububiahé su alungu kawang atorangu agama; tadéau i kité lai botongé mariadi manga ana u Mawu Ruata. **4:6** Ualingu i kemu ko manga ana u Mawu Ruata, Mawu Ruata nundo i u Roké u Ahusé-é pasu su naungu dingang su naungku, Roké ko mububéra, "i Amang, o i Amangku." **4:7** Nau, i kemu séng baliné lai ellang, kaiso ana.

Dang ualingu i kemu manga ana u Mawu Ruata, uté Mawu Ruata sarung mangonggo si kemu kalawou apang ko nisadia-Né gunangu manga ana-é. **4:8** Lena u horo i kemu begangu Mawu Ruata, éé sabapé'é i kemu nakoa ellang bou manga kawasa ko tutehungang musulungu ruata arawé sebenaré'é mang tenga-tengadé baliné Mawu Ruata. **4:9** Arawé orasé ii i kemu séng masingka u Mawu Ruata, arau nangilémbongu éé, Mawu Ruata masingka i kemu. Nau, unué i kemu bedang mapulu sau musulé su roké u dunia ii, ko lomé dingangu kasiang? Unué i kemu musau mapulu putahuellangu manga roké éé? **4:10** I kemu mupakawantugé'u ello-ello pusimbau, bulang pusimbau, dingangu taung ko nitantu. **4:11** Ia gumagha, kumbahang saghédéku gunangi kemu makoa takoaé gunané. **4:12** Manga ana u simbau! Ia mudorong suapang botongé tadéau i kemu makoa kéré ia. Baugu ia lai séng nakoa kéré i kemu. I kemu ta nukoa halé ko nusala su tengoku. **4:13** I kemu tantu bedang makatahendung apa ko nakakoa si sia bou tetaé nuhabaré'u Habaré'u Raluasé si kemu. Sabapé'é ualingu ia nasaki. **4:14** Su témpo éé i kemu takoaé pendang mamantungu ia, maningu kakaoa u awaku nakoa kéré sasaluka labo si kemu. I kemu katéwé nanarima u ia kéré nanarima u malaikaté'u Mawu Ruata arau musulungu nanarima i Kristus Yesus sisané. **4:15** I kemu mangkaté malua-luasé su témpo éé. Arawé su orasé ii, ko su apawé raluasé'u éé? Ia masingka humonéu su témpo éé i kemu pundangu mulesa matanu sisanu tadéau ionggo si sia, kamagéng éé ikakoa. **4:16** Apa su orasé ii ia séng tehungangi kemu kéré roka, ualingu ia mululahé u halé kahengang si kemu? **4:17** Manga taumata waliné éé kéré'é kaghisingé mudéa si kemu, kaiso pendungi siré ralai. I siré ketangu mapulu tadéau mamesu pukakauhang dingangi kami, tadéau i kemu maiha tumuhu si siré. **4:18** Tengadé mapia mutingkaghising su kalawou halé mapapia, asalé'u sintinia kéré'é dang kumbahang ketang kamagéng ia éné dingangi kemu. **4:19** Manga anaku ko ikukendagé! Orasé ii ia lai mututatahangu sinsara ualingi kemu. Ia mututatahangu sinsara kéré singkatau wawiné mukuhedangu tedu su témpong mubaruntung. Ia sarung turusé mutatahang sinsara, kamagéngu tabiété'i Kristus bedang ta nasuang su awa'u! **4:20** Ia mangkaté mukukendung mapulu maéné dingangi kemu su orasé ii, tadéau ia

makapududatongi kemu dingangu laguné waliné, batu'u ia séng ta makaena mensang mukoa apa lai dingangi kemu! **4:21** Manga ana u simbau ko mapulu mubiahé su alung kawasangu atorangu agama, kenangko pudaringihé si sia! Ia mupakasingka si kemu apang ko tengadé mabawohé su ralungu Buké u Toraté'i Musa. **4:22** Séé mabawohé humonéu i Abraham pia ana'é rarua: Inangu ana simbau ko singkatau ellang, dang inangu ana simbau lai ko kawingé sisané. **4:23** Ana bou wawiné ellang, nipuhana ualingu kapulungu taumata. Arawé ana su kawingé sisané, nipuhana ualing nipudiandingu Mawu Ruata. **4:24** Ii nako kéré pusasihing. Bawiné rarua éé musulungu pudariandi rarua: singkatau asalé bou Wuludé'u Sinai -- éé ko i Hagar; manga ana'é nipuhana kéré ellang. **4:25** Nau, i Hagar éé ko Buludé'u Sinai, su tanang Arab. I sié nako lambangusoang Yerusalem dingangu kalawou ana u wanuané ko su orasé ii séng nako ellang. **4:26** Arawé Yerusalem su sorga éé ko Yerusalem ko takoaé lau'é, dang ko éé pusaté'u soangi kité. **4:27** Batu'u su ralungu Buké Susi séng kabawohé. "Daliagé si kau bawiné wanto, ko bedang ta sinsulé nuhana! Luasé dingangu liagé i kau ko bedang ta sinsulé nakapendang lentihé'u muhana! Batu'u bawiné ko nitentangu kawingé sarung makaeba nangilémbo mauli ana bou wawiné ko mububiahé dingangu kinawingé." **4:28** Manga ana u simbau! I kemu kebi ko manga ana u Mawu Ruata ko nipuhana ualingu diandingu Mawu Ruata; i kemu musulungi Ishak. **4:29** Su témpong éé ana ko nipuhana tumuhu kapulung taumata, nutingkai ana ko nipuhana ualingu kapulungu Roké u Mawu Ruata. Kéré'é lai orasé ii. **4:30** Kaiso ko apa kabawohé su Buké Susi? Ndai séé kabawohé kéré ii: "Tokolé ellang bawiné éé dingangu ana'é, batu'u ana bou ellang bawiné éé ta sarung makoa mananaghuang pusaka dingangu ana bou wawiné bou kawanua éé." **4:31** Nau, manga ana u simbau i kité ii baliné manga ana bou singkatau ellang bawiné; i kité ko manga ana u wawiné bou kawanua.

Galatia 5

5:1 I kité séng bebasé orasé ii, batu'u i Kristus séng nupakabébasé'i kité! Ualingu éé tengalé kebébasangu, dang kumbahang bedangu lai

putahuellang. **5:2** Putahendung, kamagéngi kemu mudorong makisunaté, éé mangaléné i Kristus takoaé mangaléné si kemu. Ko nuhabaré'u ii ko ia sisaku, i Paulus. **5:3** Sinsulé lai ia munggeli u ingaté su taumata ko mudorong makisunaté, humonéu i sié harusé muparaléngu kaselahé'u atorangu agama! **5:4** Kamagéngi kemu mudéa mutingkapia dingangu Mawu Ruata ualingu tumuhu atorangu agama, éé mangaléné hubungangu dingangi Kristus séng nabesu. Dingangu kéré'é i kemu mubiahé su likudé'u alamaté'u Mawu Ruata. **5:5** Arawé si kami, i kami muluharapé humonéu ko bou tulumangu Roké u Mawu Ruata dang ualingu pangangimangi kami si Kristus, Mawu Ruata mupakawalangi kami nutingkapia dingangi Sié. **5:6** Baugu kamagéngi kité masimbau dingangi Kristus Yesus, halé u tumuhu dingangu ta tumuhu atorangu sunaté séng ta mukapura. Kahimotongangé ketang mangimang si Kristus, dang éé malahé ikasilo su ralungu pukakakendagé'i kité su taumata waliné. **5:7** Horo i kemu séng nudéa kahengang! Apawé sabapé'é su orasé ii i kemu wedang lai ta tumuhu su kapulungu Mawu Ruata? **5:8** Nalahé éé balinébé Mawu Ruata ko séng nukui si kemu! **5:9** "Ragi kadio makatuwo kaselahé'u tepong," angkungu taumata. **5:10** Maningu kéré'é ia bedang mangimangu i kemu takoaé pangangaking baliné, batu'u i kité séng nasimbau dingangi Kristus. Dang ia mangaking i sai mangaliu pikirangu, i siré sarung ihukungu Mawu Ruata. **5:11** Su halé u ia, manga ana u simbau, apa sabapé'é ia mangkaté hanésé dudokaténg kamagéng ia bedang muhabaré'u atorangu sunaté éé mang perlu? Kamagéng tengadé ia muhabaré kéré'é, uté habaréku bou halé u salipé'i Kristus ta makakoa soalé. **5:12** Kapiangé apang taumata ko mumangaliu pikirangu éé kasaunéng pasebang bou ralungu jamaaté! **5:13** I kemu séng nikuing tadéau makoa umaté. Kaiso kumbahang mupaké u halé u éé tadéau i kemu turusé mukoa apang ko i kapulungi kemu. Su simbekané, i kemu harusé mukakendagé dang musasumbala muhalé. **5:14** Kaselahé'u atorangu agama séng nasahiangkung su parénta simbau ii, "I kau kendagé'u taumata sinsulungu musulungu i kau kumendagé'u watangéngu sisanu." **5:15** Arawé kamagéngi kemu mukakahau, pangingaté i kemu sarung magholang singkagholang. **5:16** Pendungku ko kéré ii: Balaé'é Roké u Mawu Ruata pangaha si kemu dang kumbahang

mubiahé tumuhu kapulungu tabiété'u taumata. **5:17** Batu'u kapulungu taumata mutatentang dingangu kapulungu Roké u Mawu Ruata, dang kapulungu Roké u Mawu Ruata mutatentang dingangu kapulungu taumata. I radua mududaroka, hakiu i kemu ta makakoa apang ko hinong ikapulungi kemu. **5:18** Kaiso kamagéngu Roké u Mawu Ruata mangaha si kemu, uté i kemu ta pukawasangu atorangu agama. **5:19** Kapulung tabiété'u taumata malahé su kakanoa sundalé, lamuhu, dang ko ta hinoné; **5:20** su halé u manemba berhala dang pia singka'é marendung; dang mumpudaroka, mudalia, mananoi, maligha mupedu, dang ketang mutahendung awa'é sisané; kawaweka dingangu pusasimbeka, **5:21** dingangu saki u naung, mutimbukang, mupilisiré mubatu kapulu dang haghhi-haghhi. Su kalawou halé tamai éé ia nangonggo u ingaté si kemu orasé ii kéré ia lai horo mangonggo u ingaté si kemu, humonéu manga taumata ko mukukoa manga halé ko kéré'é ta sarung makoa dalohong umaté'u Mawu Ruata. **5:22** Su simbekané, kamagéngu taumata ahakéngu Roké u Mawu Ruata, uté eba'é ko: I siré sarung mukakendagé, i siré maraluasé, pia karaloahé su naungi siré, i siré masabaré dang malahimumu, i siré mapia su taumata waliné, i siré satia, **5:23** i siré masana naung, dang masingka mubawa awa i siré. Takoaé atorangu agama ko mularangu halé kéré'é. **5:24** Apang taumata ko séng nitaghuanéngi Kristus Yesus, i siré éé séng nulebingu tabiété'u watangéngé kéré taumata su ralungu kapulung gesi. **5:25** Roké u Mawu Ruata séng nangonggo si kité pubawiahé buhu; baugu éé i Sié lai harusé mukawasa pubawiahé'i kité. **5:26** I kité ta wotongé mutingkaoboté, dang mupapangonggo u saki u naung, dang masaki naung su simbau dingangu su waliné.

Galatia 6

6:1 Manga ana u simbau! Kamagéngu pia singkatau kaebakéng mukukoa dosa, uté i kemu ko mububiahé tutuhu Roké u Mawu Ruata, pangaha u taumata éé tadéau pubali su raléng ko nuhino. Kaiso i kemu harusé mukoa éé dinangu kakanoa masakomé, dang pundiaga kumbahang sarangi kemu lai kasalukaténg. **6:2** Pusasumbalako i kemu mananggong bawawangu

taumata, tadéau dingangu kéré'é i kemu timuhu paréntangi Kristus. **6:3** Kamagéngu pia manga singkatau mupendangu awa'é nangilémbo, sumbalié tala, taumata éé mangakalé batangéngé sisané. **6:4** Apang taumata harusé mukakela watangéngé sisané apa kakanoa'é mapia arau ralai. Kamagéng mapia, i sié wotongé lumuasé'u halé éé. Kaiso tawahaluasé'u i sié manulungu éé dingangu apa ko kukoaténgu taumata waliné. **6:5** Batu'u apang taumata harusé mananggong bawawangé sisané. **6:6** Taumata ko nanarima u tintirongi Kristus, uté pupapahiako dingangu météré'é kebi apang ko mapia ko pia si sié. **6:7** Kumbahang kaakaléng. Mawu Ruata ta kaputaghunalang! Apang ko nisuang éé lai tipong. **6:8** Kamagéng taumata musuang tumuhu tabiété'u awa'é kéré taumata, i sié sarung manipo papaté bou tabiété éé. Arawé kamagéngi sié musuang tumuhu aha u Roké u Mawu Ruata, uté i sié sarung manipo pubawiahé kahengang dingangu kekal bou Roké u Mawu Ruata. **6:9** Ualingu éé, kumbahangi kité musahé mukoa halé mapia; batu'u kamagéngi kité ta mangedo mukoa apang halé éé sinsulé i kité sarung manipo wuané. **6:10** Nau, palibé wedang pia témpo si kité, uté i kité pukoako mapia su kalawou taumata, nangilémbo kahimotongangé su manga ana u simbau su pangangimang simbau. **6:11** Puperhatikangko pakapia-pia bahagéang ii daku niwohé sisaku dingangu hurupé dalabo. **6:12** Manga taumata ko mutingkatedéngu awa i siré su halé ko kukasilo, ko séng i siré taumata mumanihasang i kemu putuhu atorangu sunaté. Kaiso i siré mukukoa éé ketang tadéau i siré ta pahangéngu tau Yahudi ualingu salipé'i Kristus. **6:13** Manga taumata ko tutuhu atorangu sunaté mang lai ta muparaléngu atorangu agama. Kaiso i siré mapulu i kemu isunaté, tadéau i siré makapangoboté ko i kemu séng nutuhu atorang éé. **6:14** Arawé ia ta mapulu sarang kadio mangoboté'u manga apa, su likudé'u Mawungi kité Yesus Kristus ko séng naté nighantong. Batu'u ualingi Sié séng naté nighantong, uté dunia séng takoaé mangaléné apa-apa lai si sia. Dang su halé u dunia ii, ia lai musulungu ko séng naté. **6:15** Nisunaté dingangu ta nisunaté, baliné éé kahimotongangé. Kahimotongangé ko makoa taumata wuhu. **6:16** Su taumata ko mubiahé dingangu pikirang éé, dang kéré'é lai su kalawou umaté'u Mawu Ruata, ia muharapé Mawu Ruata sarung mangonggo u kasasalamaté dingangu

alamaté-é. **6:17** Tuhué, kumbahang lai pia manga singkatau bedang sau mupakususangu ia, batu'u su wadanku pia tatialangu humonéu ia ko tumatuhu si Yesus. **6:18** Malowoko Mawungi kité Yesus Kristus sintinia mangalamaté manga ana u simbau. Amin.

Efesus 1

1:1 Manga umaté'u Mawu Ruata su Efesus **1:2** Ia, i Paulus, rasulé'i Kristus Yesus ko bou kapulungu Mawu Ruata, muluharapé malowoko Mawu Ruata i Amangi kité dingangu Mawu Yesus Kristus mangonggo u alamaté dingangu kasasalamaté si kemu. **1:3** Dalo su Mawu Ruata, i Amangu Mawungi kité Yesus Kristus! I Sié séng nangalamaté si kité dingangu kalawou alamaté su pubawiahé'u rohani su ralungu sorga, ualingu kasasimbau i kité dingangi Kristus. **1:4** Su horo u dunia niriadi, Mawu Ruata séng namilé si kité su ralungi Kristus tadéau i kité makoa tataghuanéng-é sisané ko takoaé kurangé su tengo-Né. Ualing kakendagé'u Mawu Ruata, **1:5** uté i Sié bedang bou horo séng nanantu ko bou i Yesus Kristus, i Sié sarung muhéngké i kité pakakoa ana-é sisané. Dang mang tengadé ko éé kapulu-Né koaténg. **1:6** Dalo su Mawu Ruata mawantugé, ualingu Ahusé-é ko ikukendagé i Sié kéré'é kumendagé'i kité. **1:7** Batu'u bou papaténgi Kristus, i kité séng niliungu Mawu Ruata, mangaléné i Sié séng nangonggo u ampungé si kité bou rosangi kité. **1:8** éé nikoa-é ualingu kéré'é kakendagé-é si kité, dang kakendagé éé nionngo-é si kité su ralungu kasasingka dingangu ena natimu. **1:9** Bou kapulu-Né sisané, Mawu Ruata séng nupakasingka u rahasiangu pulahalé-é si kité; i Sié séng nanantu u kehi u pulahalé-é éé sarung ipakaganapé su ralungi Kristus. **1:10** Kehi u halé éé tadéau apang ko éné mbaéng ko su sorga dingangu lai ko su dunia, masimbau dingangi Kristus kéré tembo'é. Dang halé éé sarung ipakaganapé'u Mawu Ruata kamagéngu séng mudatingu temponé. **1:11** Mawu Ruata nukoa kebi-kebi éé tumuhu kapulu-Né dingangu putusang-é sisané. Bedang bou tetaé i Sié namilé si kité batu'u i Sié mapulu tadéau i kité makoa umaté-é ualingu nasimbau dingangi Kristus. **1:12** Balaété i kité, ko kahorokangé muharapé si Kristus, mudalungu Mawu Ruata ualingu kawawantugé-é! **1:13** I kemu lai séng nakoa umaté'u Mawu Ruata su témpongi kemu nakaringihé tatanatangu Mawu Ruata, éé ko Habaré'u Raluasé ko makasalamaté si kemu. I kemu mangimang si Yesus Kristus, ualingu éé Mawu Ruata nunggeli u Roké-é ko séng nipudiandi-Né si kemu makoa tatialangi kemu ko i Sié managhuang si kemu. **1:14** Roké éé

nipangiki si kité ko sarung manarima u apang ko séng nipudiandingu Mawu Ruata su manga umaté-é. Ii mupangakingi kité humonéu Mawu Ruata sarung muliungu umaté-é. Dalo su Mawu Ruata su ralungu kawawantugé-é. **1:15** Baugu éé, naneta bou ia nakaringihé humonéu i kemu ko mangimang su Mawu Yesus, dingangi kemu kukendagé'u manga umaté'u Mawu Ruata, **1:16** ia takoaé edoné mututarimakasé su Mawu Ruata bou halé i kemu. Sintinia aréngi kemu daku isusego su témpong ia mukaliomanéng. **1:17** Ia mang mududorong tadéau Mawu Ruatangu Mawungi kité Yesus Kristus, i Amang mawantugé, mangonggo u Roké-é si kemu. Roké éé sarung manintiro si kemu, dang sarung mupakalahé u Mawu Ruata si kemu hakiu i kemu makasingka i Sié. **1:18** Ia mududorong tadéau Mawu Ruata mamuka pikirangi kemu tadéau matualagé; tadéau i kemu makaena apang ko luharapéngi kemu bou Mawu Ruata ko séng nukui si kemu. Dang tadéau lai i kemu masingka kéré apa kauli'é alamaté mapapia ko nisadiangu Mawu Ruata su manga umaté-é; **1:19** dang kéré apa katoghasé Mawu Ruata nuhalé dingangu kalawou kawasa su ralungi kité ko mangimang. Kawasangu Mawu Ruata ko kawasa mang takoaé sulungé **1:20** ko nipaké-é su témpongu sau nupubangungi Kristus bou papaté dang nangonggo u tampa ko karangétangé si Sié dingangu Mawu Ruata su sorga. **1:21** Tampa i Kristus éé nangilémbong karangé'é bou tampa u kalawou pamarénta, kalawou mangangawasa, kalawou pangaha, kalawou manga Mawu luadaténg dang manga i sai-sai lai ko séng nitantu pia kakaianéngé marangé; maning ko biahé orasé ii dingangu lai ko mubiahé su témpo mahi. **1:22** Mawu Ruata nanarakangu kebi-kebi éé su alungu kawasangi Kristus, dang nanarakangi Kristus su jamaaté nako kéré tembonangu apang ko éné. **1:23** Jamaaté éé ko badangi Kristus nipakaganapé'i Sié ko mupakaganapé'u lai kalawou ko éné su apang tampa.

Efesus 2

2:1 Kangéré i kemu séng naté su likudé'u pangangimang baugu rosangi kemu dang dulawang kalawou paréntangu Mawu Ruata. **2:2** Su témpo éé i

kemu tumuhu kapulungu dunia ii, mangaléné i kemu kebi sumasumelung su mangangawasang kinoang, roké ko su orasé ii mukukawasa su naungu apang taumata ko ta tutuhu su Mawu Ruata. **2:3** Kangéré lai i kité musulungi siré; i kité nubiahé mubatu kapulung badang mukoa apang ko makapia iha u awa dingangu pikirangi kité. Su témpo éé i kité lai taumata ko séng nanarima u ralangéhé'u Mawu Ruata, musulungu taumata waliné. **2:4** Kaiso kéré'é kalabo'é kapiang naungu Mawu Ruata! Kéré apa kakendagé-é si kité, **2:5** hakiu su témpongi kité naté su likudé'u pangangimang ualingu ralawangi kité, i Sié sau nupubiahé'i kité dingangi Kristus. Nau ualingu kapiang naungu Mawu Ruata, i kemu nipakasalamaté-é. **2:6** Ualingi kité nasimbau dingangi Kristus Yesus, uté Mawu Ruata sau nupubiahé'i kité dingang-é, tadéau i kité lai makapuparénta ringang-é su sorga. **2:7** éé nikoa u Mawu Ruata tadéau su témpo mahi taumata sarung makasilo kéré apa kalabo'é kakendagé'u Mawu Ruata. Kakendagé'é éé nipakalahé u Mawu Ruata ualingu kapiang naung-é si kité su ralungi Kristus Yesus. **2:8-9** Mawu Ruata kumendagé'i kemu, éé sabapé'é i Sié nupakasalamaté'i kemu baugu i kemu mangimang si Yesus. Kasasalamaté éé baliné ualingu kuaté'u sisanu. éé ko alamaté'u Mawu Ruata. Nau takoaé ko sarang manga singkatau makapangoboté'u watangéngé su halé éé. **2:10** I kité ii ko niriadingu Mawu Ruata, dang bou i Kristus Yesus, Mawu Ruata nukoa si kité tadéau i kité mumpukoa halé mapapia ko séng nisadia-Né si kité. **2:11** Manga ana u simbau apang ko baliné tau Yahudi! Putahendungko lenangu kakanoa u kangéré: I kemu isusego i siré tau Yahudi, "taumata ta nisunaté" bou i siré ko mangakungu watangéngi siré séng bou nisunaté (maksuté ko séng pia tatiala ko nikoa u taumata su wadangi siré). **2:12** Su témpo éé i kemu ta nasimbau dingangi Kristus, i kemu ko taumata raghi ko ta narékéng kéré umaté nipiléngu Mawu Ruata. I kemu ta nasowa su ralungu pudariandi ko nikoa u Mawu Ruata dingangu umaté-é. I kemu mububiahé su dunia ii takoaé luharapéng dingangu takoaé Mawu Ruata. **2:13** Arawé orasé ii, ualingi kemu séng nasimbau dingangi Kristus Yesus, i kemu ko lenangu kangéré marau, ii séng nipakarani ualingu papaténgi Kristus. **2:14** Batu'u i Kristus i Sié sisané ko pudaraméngi kité. I Sié mupakasimbau u tau Yahudi dingangu

ko baliné Yahudi nariadi simbau bangsa. Pagaré tatenda ko nakasara si siré, éé ko pusasedu séng nipakailangi Kristus ko séng nanarakangu awa-é sisané. **2:15** Atorangu agama Yahudi dingangu manga parénta dang kalawou atorangé séng niemu i Kristus tadéau bangsa rarua éé makoa simbau umaté buhu, ko nasimbau dingangi Sié. Dingangu raléng kéré'é i Kristus nukoa pudaramé. **2:16** Bou papaté-Né su kalu koroisé, i Kristus nupakasimbau u bangsa rarua éé, dang nupudaméngi siré dingangu Mawu Ruata, hakiu pusasedu éé nailang. **2:17** éé sabapé'é i Kristus dimenta tadéau mubawa Habaré'u Raluasé bou halé u pudaramé éé si kemu; mbaéng si kemu ko baliné taumatangu Yahudi ko kangéré bedang maraungu Mawu Ruata, dingangu lai si siré tau Yahudi ko maraningu Mawu Ruata. **2:18** Bou i Kristus i kité kebi -- mbaéng tau Yahudi dingangu ko baliné Yahudi -- ualingu Roké u Mawu Ruata ko simbau, séng nakahaung sarangki Amang. **2:19** Baugu éé, i kemu séng baliné lai narékéng kéré taumata raghi arau taumatangu likudé. I kemu ii kebi-kebi séng kéré umaté'u Mawu Ruata. I kemu éé ko dalohong baléngu Mawu Ruata. **2:20** I kemu mang lai séng nipararisi su dasaré ko nipelo u manga rasulé dingangu manga nabidang i Kristus Yesus kéré tumandihé'é. **2:21** Ko i Sié nanusung kaselahé'u bangunang éé nariadi Waléngu Mawu Ruata, ko séng nitantu gunangu Mawu. **2:22** Ualingu mubiahé simbau dingangi Kristus, uté i kemu lai séng nipararisi dingangu apang taumata waliné nakoa simbau balé gunangu Mawu Ruata; séé Mawu Ruata matana dingangu Roké-é.

Efesus 3

3:1 éé sabapé'é ia, i Paulus, nitaho su tahungku ualingi Kristus Yesus gunangi kemu ko baliné tau Yahudi. **3:2** Tantu i kemu séng nakaringihé humonéu Mawu Ruata, ualing kapiangu naung-é, séng nangonggo si sia halé ii gunangi kemu. **3:3** Mawu Ruata séng nupasebangu rahasiangu halé-é dang nupakasingka u éé si sia. (Su halé ii séng bou raku niwohé manimbu pai su tetaé, **3:4** dang kamagéngi kemu mubasa éé i kemu sarung masingka rahasingau halé i Kristus kéré ko su singkaku.) **3:5** Lenangu

kangéré rahasia éé bedang ta nipakasingka su taumata, arawé orasé ii Roké u Mawu Ruata séng nulahé u éé su manga rasulé dingangu su manga nabi-Né. **3:6** Rahasia éé ko ii: Bou Habaré'é Raluasé éé, taumata ko baliné Yahudi séng nakapendang lai alamaté'u Mawu Ruata ko lenangu horo ketang nisadia gunangu tau Yahudi. Apang taumata ko baliné tau Yahudi séng nakoa bahagéang bou wadang simbau, dang séng makatarima lai apang ko nipudiandingu Mawu Ruata su ralungi Kristus Yesus. **3:7** Mawu Ruata nangonggo si sia gagheli -- éé ko halé -- tadéau pangékéngu Habaré'u Raluasé éé. Ia nanarima u ghagheli éé bou kawasangu Mawu Ruata ko mumanganoa su ralungu watangéngku. **3:8** Su taloarangu kalawou umaté'u Mawu Ruata, ko séng ia ii taumata karalaikangé. Kaiso Mawu Ruata nangonggo si sia gagheli ii: tugasé tadéau puhabaré su apang taumata ko baliné tau Yahudi Habaré'u Raluasé bou halé u kakakala i Kristus ko takoaé panginsuéngé; **3:9** dingangu lai tadéau bou ia apang taumata makasingka kéré apa Mawu Ruata, Ko Mundariadi kaselahé'u dunia ii, muparaléngu halé-é ko bedang ta nikasingkaténg su dunia. **3:10** Maksuté'u Mawu Ruata éé ko tadéau su orasé ii, bou ralungu jamaaté, kebi apang ko mukukawasa su kinoang masingka u karangé u singka u Mawu Ruata su ralungu patiku haghingu kakakoa'é. **3:11** Mawu Ruata mukukoa éé sindaléngu kehi u pulahalé-é ko kekal, ko nikoa-é su ralungi Kristus Yesus Mawungi kité. **3:12** Su ralungu pangangimang si Kristus dang ualingu nasimbau dingangi Sié, i kité bebasé humaung su Mawu Ruata dingangu pangangimang natiwatu. **3:13** Baugu éé dorongang si kemu: kumbahang gumaghangu halé ko daku pupendangéng ualingi kemu, batu'u kebi-kebi éé ko gunangu kapapiangi kemu. **3:14** Baugu éé ia mutingkasana su tengongi Amang. **3:15** Bou i Sié kalawou umaté su sorga dingangu su dunia makatarima su awa i siré bou sipaté-é sisané. **3:16** Ia mukaliomanéng kéré wotongé Mawu Ruata ko mawantugé mupakakuaté'u ralungu naungu dingangu Roké-é. **3:17** Malowoko ualingi kemu mangimang si Kristus, uté i Kristus matana su ralungu naungu, dang pubawiahé'u ialasé su kawasangu pukakakendagé. **3:18** Ia mukaliomanéng tadéau i kemu dingangu apang umaté'u Mawu Ruata, botongé makaena kéré apa kalabo'é dingang kanandu'é dang karangé'é dingang karalungé

kakendagé'i Kristus, **3:19** ko dingangu pikirangu taumata ta kasingkaténg sarang apa karalungé. Luharapéng i kemu makakirala kakendagé'i Kristus éé hakiu i kemu pénéngu kasasuku u Mawu Ruata. **3:20** Dingangu kawasangu Mawu Ruata ko kukanoa kahal'éé su awa i kité, Mawu Ruata makakoa nangilémbong kauli'é bou apang ko karorongang arau ko pupikirangi kité. **3:21** Pakawantugéko Mawu Ruata bou toronang sarang toronang su ralungu jamaaté, su ralungi Kristus Yesus. Dalo su Mawu Ruata sarang karengu'é! Amin.

Efesus 4

4:1 éé sabapé'é ia -- singkatau taumatang tahanang, ko matatahang ualingu mututangi su halé u Mawu -- mududorong singapang botongé si kemu: pubiahéko putuhu su kakakoa u kéré taumata ko séng nikuingu Mawu Ruata. **4:2** Pakasasanako sintinia naungi kemu, pakasasikomé, dang pakasasabaré. Pisialako kakendagé'u su halé u mutulungu taumata waliné. **4:3** Pubarusahako kahengang mubiahé su ralungu pudaramé tadéau kasasimbau ko éné ualingu Roké u Mawu Ruata tatapé mapalihara. **4:4** Mang ketang pia simbau badang, dang simbau Roké. Kéré'é lai i kemu nikuing su pulaharapé simbau ko musulung. **4:5** Mang ketang pia simbau Mawu, simbau pangangimang, simbau pundaréno susi, **4:6** dang pia simbau Mawu Ruata ko nakoa i Amangu apang taumata. I Sié Mawungu kaselahé'u dunia, ko muluhalé bou ralungu kalawo'é, dang mukukawasa su ralungu kalawo'é. **4:7** I kité simbau-simbau séng nanarima u ghagheli tumuhu apang ko nionngo i Kristus. **4:8** Su ralungu Buké Susi pia kabawohé, "Su témpongi Sié nahéngké sarang tampa ko karangétangé, i Sié nubawa tawanang singendu, dang i Sié nangonggo u ghagheli su taumata." **4:9** Nau, kamagéng iwéra "I Sié nahéngké" mangaléné i Sié horo séng bou limintu sarang tampa ko kasanakéngé su dunia ii **4:10** Dang i Sié ko séng limintu éé, ko i Sié lai séng naawi sarang tampa ko nangilémbong karang'éé bou manga langi hakiu kaselahé'u dunia nikatiudangu kalaéné-é. **4:11** Ko i Sié "nangonggo u kalawou ghagheli su taumata"; pia ko nipakakoa-é rasulé, senga nipakakoa nabi; ko baliné lai

nipakakoa mulahabaré'u Habaré'u Raluasé éé, dang sengga lai nihéngké-é nipakakoa météré dingangu mutatalung jamaaté. **4:12** Ii nikoa-é tadéau umaté-u Mawu Ruata sadiang pakapia tadéau makapusumbala halé u Mawu mamangung badangi Kristus. **4:13** Dingangu kéré'é i kité mang kebi makoa simbau baugu pangangimang dang pangangena musulung bou halé'u Ahusé'u Mawu Ruata. Dang i kité makoa taumata matelang ko kukadenané mang kukaganapé kéré i Kristus. **4:14** Nau i kité séng ta makoa lai mangarario ko mangkaté dudaléto bubawanéng tamai ramahi kahiang selihé'u pudalahaggingu tatintirongu taumata maralana. I siré mamalidé taumata dingangu léo i siré. **4:15** Mang tala! Su simbegané i kité harusé mulahé u halé ko kahengang dingangu naung ko napéné u kakendagé, hakiu su ralungu patiku halé kukadenané i kité mang kukasuku'é kéré i Kristus ko nako pangaha i kité. **4:16** Su ralungu Ahusé-é, kaselahé'u wahagéangu wadang éé nalahunsudé mapia, nipusasempu u lénsodangu simbau-simbau. Dang kamagéngu kalawou bahagéangu wadang éé kumanoa kéré ko séng tilahé, uté kaselahé'u wadang éé tumuwo mutingkatelang dingang mutingkatoghasé ualingu kakendagé. **4:17** Baugu éé su aréngu Mawu, ko ii sarung daku iwéra dingang ipakatumang; kumbahang bedang lai mubiahé kéré manga taumata ko begangu Mawu Ruata, dang mupikiré'u halé takoaé gunané. **4:18** Sipirangi siré séng nutingkarendung. I siré wegangu pubawiahé ko nionggo u Mawu Ruata, batu'u i siré takoaé singka i siré sarang kadio halé u Mawu Ruata. I siré nako kéré'é ualingu ketihé. **4:19** I siré lai séng takoaé pendangu méa, hakiu i siré mububatu kapulung gesi, dang mubiahé lamuhu tumuhu kapulungu naung. **4:20** Arawé i Kristus Yesus ko su singka i kemu baliné kéré'é! **4:21** I kemu séng nakaringihé halé i Sié! Dang kéré taumata tumatuhu si Sié, i kemu lai séng nitintirongu halé u sipaté'u Mawu Ruata ko séng pia si Sié! **4:22** Baugu éé tentangké kakanoa tebé dingangu kakakoa u pubawiahé tebé ko dudusangu haghing kapulu ko makapalidé. **4:23** Pakatalimbuhuko kaselahé'u naung dingangu sipirangu. **4:24** Pubiahéko i kemu kéré taumata wuhu ko séng niriadi timuhu gahi u Mawu Ruata; éé ko dingangu kakanoa mutatahino, matulidé dingangu susi. **4:25** Ualingu éé kalawou ana u simbau kauli'é, kumbahang bedang

sau muléo, pakatatulidéko simbau dingangu su waliné, batu'u i kité kebi lawo bahagéangu wadangi Kristus. **4:26** Kamagéngi kemu mupedu, kumbahang pedunu éé tuhukang sarang mudatingu makarosa si kemu. Kumbahang mupedu sarang kanandu u ello, **4:27** tadéau Sétang ta makaréa lesabé. **4:28** Taumata ko nanarang manako harusé pangedo manako. Su simbekané i sié harusé puhalé tadéau makaréa ko pubiahé'é bou liaghané sisané dang makaputulungu taumata wiahé susa. **4:29** Kamagéngi kemu mududato kumbahang muluangu wawéra maralamuhu. Pubérakongu wawéra ko makatintiro dingangu makatulungu taumata waliné. Bawéra kéré'é makaonggo u kapapia su taumata ko mudaringihé. **4:30** Kumbahang mupakususangu naungu Roké u Mawu Ruata. I kemu séng niségélé dingangu Roké Susi, nako tataghuanéngu Mawu Ruata. Roké éé lai makoa laiki humonéu Ellong Karaliu sarung dumenta si kemu. **4:31** Deméko apang saki u naung, tuné naung dingangu pedu. Kumbahang lai mupalénggahé dingangu muparohang. Kumbahang lai pia pendang mubinsi su ralungu naung arau pendang baliné ko musulungu éé. **4:32** Su simbekané katéwé pakapapiako naungi kemu dang pukakendagéko simbau dingangu su waliné, dang pugagheli u ampungé kéréwé Mawu Ruata séng nangonggo u ampungé si kemu su ralungi Kristus.

Efesus 5

5:1 I kemu ko manga ana u Mawu Ruata ko ikukendagé-é, ualingu éé i kemu harusé tumuhu tuladangu Mawu Ruata. **5:2** Pubawiahé'u harusé dinganéngu pukakakendagé, kéréwé lai i Kristus kumendagé'i kité. I Sié nanarakangu watangéng- é gunangi kité, kéré simbau sasemba mawéngi ko makaluasé naungu Mawu Ruata. **5:3** I kemu ko umaté'u Mawu Ruata. Ualingu éé, apang kakanoa lamuhu dang ko ta mutatahino, arau anggang ta hinoné pia su taloarang kemu. Kumbahang sarang taumata waliné makapubérangu ko i kemu mukukoa halé kéré'é. **5:4** Ta hinoné lai i kemu muluangu manga wawéra kotoré, ko malamuhu, dang ko ta mutatahino. Su simbekané i kemu katéwé putarimakaséko su Mawu Ruata. **5:5** Kakelaiko pakapia-pia: taumata ko kakanoa'é malamuhu, arau ko ta

mutatahino, arau ko malaanggang (kakanoa ko kéré'é musulungu mumanemba berhala), taumata éé ta makoa dalohongu umaté ko puparéntangi Kristus dingangu Mawu Ruata. **5:6** Kumbahangi kemu kaakaléngu manga rudato ko takoaé mangaléné. Batu'u manga halé tamai ii makalangéhé Mawu Ruata su manga taumata ko ta tumatuhu si Sié. **5:7** Nau, kumbahangi kemu mudalau sarang kadio-dio dingangu taumata kéré i siré éé. **5:8** Lenangu kangéré i kemu kebi mumatana su ralungu kararendung. Ii i kemu séng nakoa umaté'u Mawu, nau i kemu séng nasowa su ralungu katatualagé. Ualingu éé i kemu harusé mubiahé su ralungu tualagé. **5:9** Batu'u bou katatualagé éé dumenta kakanoa mapia, adilé dingang tulasé su matangu Mawu Ruata. **5:10** Pudéako sarang tadéau makasingka u apang ko mutatahino su kapulungu Mawu. **5:11** Kumbahang mukoa manga kakanoa ko takoaé gunané musulung kéré ko kukoaténgu taumata ko mububiahé su kararendung. Su simbekangu éé i kemu katéwé kasaunéng panamédé halé ko kéré'é. (**5:12** Batu'u halé ko marendung, sarang ipududato séng lai makaméa.) **5:13** Apang ko luutukangu tualagé, mang sarung ikasilo malahé. **5:14** Batu'u kebi-kebi ko ikasilo malahé, éé ko katatualagé. éé sabape'é pia mabawéra, "Bangungké, éi kau ko bedang mututiki, dang sebangké bou papaté! I Kristus sarung mutimpasenang si kau." **5:15** Baugu éé putarukirako pakapia-pia atoré'u pubawiahé'u. Kumbahang mubiahé kéré pubawiahé'u tau wodo; pubiahé'é kéré taumata masingka. **5:16** Paké'é pakapia-pia apang témponu ko éné éé, batu'u témpo ii ko témpo ralai. **5:17** Kumbahang mutingkawodo, kaiso putarukirako apang ko ikukapulungu Mawu. **5:18** Kumbahangi kemu maiwukangu anggoré, batu'u éé ko sarung makarusa pubawiahé'i kemu. Katéwé, malowoko i kemu katahongu Roké u Mawu Ruata. **5:19** Pupakékongu manga wawérangu mazmur, daralo dingangu sasuling rohani, su ralungu komolangi kemu. Pugantaréko dingangu karaluasé'u naung sasulingu daralo su Mawu. **5:20** Malowoko su manga halé apa, i kemu sintinia mang pupatarimakasé su Mawu Ruata, su aréngu Mawu Yesus Kristus Mawungi kité. **5:21** Su ralungu halé u mangadaté si Kristus, i kemu simbau- simbau harusé pumasumelung. **5:22** Bawiné, selungko su ésé'u, musulung sumasumelung su Mawu. **5:23** Batu'u mangaésé éé ko

kéré tembo u mangawawiné, musulung kéré i Kristus lai nakoa tembo u jamaaté dang i Sié sisané lai Datung Salamaté'u jamaaté ko nakoa kéré wadang- é. **5:24** Musulungu lai jamaaté sumasumelung si Kristus, nau kéré lai su patiku halé harusé sasumelung su ésé'é. **5:25** ésé kendagékongu kawingu, musulung kéré i Kristus kumendagé'u jamaaté dang manarakangu awa-é baugu jamaaté éé. **5:26** I Kristus nukoa halé éé tadéau i Sié mupakasingu jamaaté éé dingangu tintiro-Né dang bou aké u raréno susi, tadéau bou éé i Sié makapanembangu éé su Mawu Ruata. **5:27** Dingangu kéré'é i Kristus nakapukoa jamaaté éé dudarisi mawantugé dang susi takoaé lengku'é arau kurangé sarang kadio su tengo-Né. **5:28** Kéré'é lai ésé harusé kumendagé'u kawingé kéré i sié kumendagé'u awa'é sisané. Taumata ko kumendagé'u kinawingé mangaléné kumendagé'u awa'é sisané. (**5:29** Bedang takoaé taumata ko mubinsi u awa'é sisané. Susimbekané katéwé kasaunéng paliharangé dang diagaténgé kéré i Kristus lai mupalihara jamaaté-é. **5:30** I kité masingka u éé, ualingu i kité nataho bahagéangu wadangi Kristus.) **5:31** Su ralungu Buké Susi pia kabawohé, "Baugu éé singkatau ésé sarung manentangu inang iamangé tadéau masimbau dingangu kawingé dang i radua sarung makoa simbau." **5:32** Nasé éé pia mangaléné maralung. Dang éé daku nikai su halé u kasasimbau i Kristus dingangu jamaaté. **5:33** Kaiso nasé éé lai séng mudalahaki dingangu halé i kemu: Malawoko apang ésé kumendagé'u kawingé kéréwé i sié kumendagé'u awa'é sisané kéré'é lai apang bawiné mang harusé pangadaté kawingé.

Efesus 6

6:1 I kemu mangarario! Kéré tumatuhu i Kristus, **6:2** "Pangadatéko si papanu dingangu si mamanu" éé paréntangu Mawu Ruata kahimotongangé dingangu diandi, **6:3** ko: "Tadéau i kau masalamaté dingangu maumburé su wowongu dunia". **6:4** Manga ana u simbau ko nakoa kéré iamang! Kumbahang mangkaté sumbali mukoa manga ana u sarangi siré duméré. Kaiso, paliharaité i siré pakalabo su ralungu atorang dingangu tintirou Mawu. **6:5** Manga ana u simbau ko nakoa kéré paparéntang! Tuhukété

paréntangu mawunu ko su dunia ii. Koako éé pakaadaté dang pakatuhu'é dingangu kalawou naung musulungu kéré éé kukoaténgi kemu si Kristus sisané. **6:6** Kumbahang mukoa kéré'é ketangu su témpongi kemu dudiagaténg, tadéau ketang makaréa daralangu taumata. Kaiso koakongi kemu éé kéré ellangi Kristus ko nasué naung katuhu'é kapulungu Mawu Ruata. **6:7** Halé ko kukoaténgi kemu kéré paparéntang éé, halékéténgi kemu dingangu karaluasé'u naung kéré kakakoa'u i kemu séng kaputahamawuné su Mawu, dang baliné ketang taumata. **6:8** Putahendungké humonéu apang taumata, mbaéng ellang arau waliné, mang sarung manarima u wawalisé bou Mawu su apang halé mapapia ko nikoa'é. **6:9** Manga ana u simbau ko nakoa mupuparénta! I kemu pukoako lai kéré'é su manga paparéntangi kemu. Pangedoko hambaké nggalébé muhéang. Putahendungko humonéu i kemu dingangu manga paparéntang éé, kebi-kebi mumanaghuang mawu simbau, éé ko Mawu su sorga. I Sié ta mamilé ghati. **6:10** Panginsuéngé, pakatatoghasé'é i kemu dingangu kuaté ko nikaréa i kemu bou kawasangu Mawu Ruata, ualingu i kemu séng nasimbau dingangi-é. **6:11** Pupakékongu kalawou sadiangu puséketang ko séng nionngo u Mawu Ruata si kemu, tadéau i kemu makaputataghalé mundoka kalawou akalé maraléwéhé bou Sétang. **6:12** Batu'u i kité muséké baliné mundoka taumata kaiso mundoka kawasangu manga sétang ko mumangawasa su témpo ko tumaniu ralai ii. I kité mundoka kawasangu roké daralai ko mumangawasa kinoang. **6:13** Ualingu éé, su orasé ii, pupaké'éngu kelungu Mawu Ruata, tadéau su ello ko tumaniu ralai i kemu makatatengo roka i kemu. Dingang tadéau suapangi kemu bou makapuséké sarang panginsuéngé, i kemu mang bedang tatapé matoghasé. **6:14** Pakarariahiko i kemu. Pupaké u tatuhu satia su Mawu Ruata makoa kéré bawekisé kaluwaéng, dingang katatulasé'u naung kéré pakéangu ko ta katetélang. **6:15** Kalahangu naung mubawa Habaré'u Raluasé ko makarentang kapapia makoa sapatunu. **6:16** Sintinia témpo pangangimangu su Mawu koa kéré kelung; bou pangangimang éé i kemu wotongé makapedi horong papiti ko luhéna bou i sié ko karalaikangé. **6:17** Daéko kasasalamaté kéré tatutubé tembo, dingangu wawérangu Mawu Ruata kéré pédangu Roké u Mawu Ruata. **6:18** Koako kebi-kebi éé

apidé pukaliomanéng pudorong tulumang bou Mawu Ruata. Suapang pia loahé, pukaliomanéngko kéré ko luaha u Roké u Mawu Ruata si kemu. Sintinia pakarariagako i kemu dang kumbahang sumoho.

Pukaliomanéngko sintinia gunangu kalawou manga umaté'u Mawu Ruata.

6:19 Dingang pukaliomanéngko lai gunangu ia, tadéau su témpong ia mubéra, Mawu Ruata mangonggo si sia bawéra ko su tampa'é. Dang

tadéau ia bahani muhabaré'u halé'u rahasiangu Habaré'u Raluasé éé. **6:20** Ualingu Habaré'u Raluasé éé, ia nakoa singkatau raroi, dang ko su orasé ii ndaong éné su ralungu tahungku. Kaliomanéngéko tadéau ia bahani mududatongu halé u Habaré'u Raluasé éé, kéréwé harusé daku ihabaré.

6:21 I Tikhikus, ana u simbau i kité dang paparéntang ko matuhu su halé u Mawu, sarung mupakasingka u kebi-kebi si kemu halé u ia, tadéau i kemu masingka u kakakoaku dingangu pulahaléku. **6:22** Ko éé sabapé'é ia

nundo i sié sarangki kemu tadéau puhabaré'u kakakoa i kami si kemu kebi, tadéau mupakalabo u naungi kemu. **6:23** Malowoko Mawu Ruata i

Amang, dingangu Mawu Yesus Kristus makasimbau kalawou jamaaté su ralungu pukakakendagé dingangu matatapé mangimang si Kristus. **6:24**

Malowoko Mawu Ruata mangalamaté ana u simbau kauli'é ko kumendagé'u Mawungi kité Yesus Kristus dingangu kakendagé ko takoaé panginsuéngé.

Filipi 1

1:1 Ana u simbau manga umaté'u Mawu Ruata kebi-kebi ko mumatana su Filipi, dang ko séng nasimbau dingangi Kristus Yesus. Dingangu lai manga ana u simbau pangaha dingangu apang musasumbala su jamaaté! Ia ii, i Paulus, dingangi Timotius, manga ellangi Kristus Yesus, **1:2** muluharapé malowoko Mawu Ruata i Amangi kité dingangu Mawu Yesus Kristus mangonggo u alamaté dingangu kasasalamaté si kemu. **1:3** Sintinia témpo ia makatahendung si kemu, ia mang mupatarimakasé su Mawu Ruata. **1:4** Dang sintinia ia mukukaliomanéngi kemu kebi, ia mukukaliomanéng dingangu karaluasé'u naung. **1:5** Ia mupatarimakasé su Mawu Ruata batu'u bedang bou ello himotongé sarang orasé ii, i kemu séng nusumbala si sia nangaésé'u habaré'u Raluasé bou Mawu Ruata. **1:6** Mawu Ruata sisané ko séng naneta u halé mapia éé si kemu dang ia mangaking i Sié sarung manurusé halé éé sarang masué su Ellongi Kristus Yesus sau dumenta. **1:7** Tengadé mang su tampa'é ia ma ka pendang kéré'é su tengongi kemu, batu'u i kemu kebi mang sintinia marani su ralungu naungku. Batu'u lai i kemu séng nakatarima dinganku, kakendagé ko niongo u Mawu Ruata si sia; maning orasé ii ia ndaong su ralungu tahungku lai su témpongu ia su likudé'é gunung mututenda dang mundiaga Habaré'u Raluasé éé. **1:8** Mawu Ruata masingka humonéu ia mangkaté mukukendungi kemu dingangu pendangu kakendagé nasué bou i Kristus Yesus sisané. **1:9** Ii kakaliomanéngku gunangi kemu: luharapéng i kemu kasaunéng kumendagé'u Mawu Ruata dingangu sinsulungu dang mahuntinamba su ralungu kasasingka tengadé dingangu pikirang mapia. **1:10** Dingangu kéré'é i kemu masingka mamilé apang ko kapiangé, dang pubawihé'u sarung mawuresi bou lengku arau lai manga apang antang su ellongi Kristus sau dumenta. **1:11** Pubawiahé'u sarung mapéné su kakanoa ko tenga-tengadé mapia ko kaebakéng bou Yesus Kristus sisané; uté Mawu Ruata sarung ipakawantugé dingangu dalong. **1:12** Ia mapulu tadéau i kemu masingka, humonéu apang halé ko séng nariadi si sia katéwé kasaunéng nakakoa taumata nanambang kauli'é mudaringihé dang mangimang su Habaré'u Raluasé éé. **1:13** Bou éé eba'é kebi diaga u istana

dang manga apang taumata waliné su soa ii nasingka humonéu ia nitahungku ualingu ia nutangkiang si Kristus. **1:14** Dang hukumang si sia nakakoa kauli u taumatang Sahani su soa éé kasaunéng nanamba pangangakingi siré su Mawu, hakiu i siré nanambang bahaniné muhabaré'u tatanatangu Mawu Ruata takoaé pendangu matak. **1:15** Tengadé pia pirang katau su taloarangi siré ko muhabaré'i Kristus ualingu masaki naung dang tadéau mapulu mudalia, arawé senga muhabaré'i Kristus dingangu pendung mapia. **1:16** Manga taumata tamai ii mukukoa éé ualingu i siré kumendagé'u Mawu Ruata dingangu ia, batu'u i siré masingka humonéu Mawu Ruata séng nuparénta si sia tadéau pulahé humonéu Habaré'u Raluasé éé ko tengadé. **1:17** Kaiso taumata waliné muhabaré'i Kristus dingangu pendung dalai; i siré muhabaré gunangu awa i siré. Dingangu éé i siré pia antibé makakoa si sia kasaunéng masusa su ralungu tahungku. **1:18** Kaiso ta makapura! Batu'u maning lai kéré apa, mbaéng éé kukoaténg dingangu pendung mapia, arau lai dingangu pendung ko ta mutatahino, kaiso i Kristus mang lai ihabaré; nau ia maluasé. Dang ia mang tatapé mupendang kéré'é, **1:19** batu'u ia masingka ko bou kakaliomanéngu dang dingangu tulumangu Roké i Yesus Kristus, ia sarung iliu. **1:20** Ko daku ikukaening dang luharapéng éé ko tadéau kumbahang sarang ia ta maturusé su haléku. Susimbekané ia muharapé tadéau su apang témpo, nangilémbu su orasé ii, ia séng bahani hakiu dingangu kaselahé'u wadang dingangu jiwaku mbaéng ia bedang biahé arau ia maté -- i Kristus mang bubantugang. **1:21** Batu'u si sia daléngu pubawiahéku, ketangi Kristus! Dang maté mangaléné kalauntu. **1:22** Kaiso kamagéng dingangu pubawiahé su dunia ii, ia makapukoa halé ko nangilémbu pia gunané, nau ia ta makaena mensang sudé ko harusé daku piléng. **1:23** Ia buboléngang bou ruang beka. Ia mapulu-pulu manentangu dunia ii tadéau tarai matana dingangi Kristus, batu'u ko éé kapiangé; **1:24** kaiso su gunangi kemu kapiangé kamagéng ia matana tatapé su dunia. **1:25** Ia mangakingu halé éé. éé sabapé'é ia masingka ia sarung matana tatapé dingangu ana u simbau kauli'é, tadéau makaputulungi kemu manambang toghasé dingangu kaluasé su ralungu mangimang su Mawu. **1:26** Batu'u éé, kamagéng ia musau musulé sarangki kemu, i kemu ko séng nasimbau

dingangi Kristus Yesus sarung pia alasang bedang nangilémbo lai mauli tadéau makapuhéngké u ia. **1:27** Ho, ko kalabokangé orasé ii i kemu mubiahé sindaléng dingangu apa ko tutuntukang bou Habaré'u Raluasé bou halé i Kristus éé. Dingangu kéré'é, mensang apa ia botongé musema dingangu arau tala, ia mang sarung makaringihé ko i kemu matoghasé nasimbau mudéa singkaréa ketang gunung pendung simbau dingangu kapulu simbau; éé gunangu pangangimang ko sindaléngu Habaré'u Raluasé bou Mawu Ruata éé. **1:28** I kemu sintinia harusé pakawahani; kumbahang matakú su tengongu manga roka'u. Dingangu kéré'é i kemu mupasilongu humonéu i siré séng nalahé mailang, dang i kemu sarung makauntu, batu'u Mawu Ruata sisané ko mangonggo u kalauntu si kemu. **1:29** Baugu Mawu Ruata ko nangonggo u alamaté si kemu balinébé ketang tadéau i kemu mangimang si Kristus, kaiso lai tadéau mutatahangu sinsara gunangi Kristus. **1:30** Orasé ii i kemu lai timuhu dinganku su ralungu halé musulung; ko séng bou nikasilongi kemu daku nihalékang horo, dang bedang tatapé daku kukoaténg sarang orasé ii, kéré ko nukaringihé'i kemu orasé ii.

Filipi 2

2:1 I kemu matoghasé, baugu i kemu nasimbau dingangi Kristus. Dang i kemu maiboré ualingi Kristus kumendagé'i kemu! I kemu niaha u Roké u Mawu Ruata, dang lai mukakendagé dingangu pia pukakakendagé simbau dingangu waliné. **2:2** Ho, kenangko i kemu pakatenga-tengadé mupakaluasé'u naungu dingangu halé ii: Pubiahé singkanaung dingangu kakendagé simbau dang pangangena simbau dang dingangu olang simbau. **2:3** Kumbahang mukoa manga apa ualingu manipiré halé u awa, arau tadéau mangoboté'u awa. Susimbekané kenangko i kemu simbau-simbau dingangu kasasana u naung putehung taumata waliné nangilémbo mapia bou watangéngu sisanu. **2:4** Puperhatikangko halé u taumata waliné; kumbahang ketang mutahendung i batangéngu. **2:5** Koako su naungi kemu pia naung kéré si Yesus Kristus: **2:6** Tumuhu hinoné i Sié musulungu Mawu Ruata, kaiso i Sié ta namendang humonéu keadaangu kararoké-é éé

ko harusé umpaédang-é. **2:7** Susimbekané, i Sié namelo u kebi-kebi éé bou éé nutingkako kéré singkatau ellang, I Sié nutingkako kéré taumata, dang nalahé nubiahé kéré taumata. **2:8** I Sié nutingkasana u awa-é, dang nubiahé matuhu su Mawu Ruata sarang naté -- -- naté su kalu koroisé. **2:9** Ualingu éé Mawu Ruata nuhéngké i Sié pakarangé-rangé, dingangu nangonggo si Sié kawasa ko nangilémbo labo bou kalawou kawasa waliné **2:10** Nau su gunangu mangadaté si Yesus, kebi diadikang ko su sorga, dingangu ko su dunia, dang lai ko su alungu dunia, Yes. **2:11** I siré kebi mumpangaku humonéu i Yesus Kristus ko Mawu; dingangu kéré'é Mawu Ruata i Amang bantugang. **2:12** Baugu éé, manga ana u simbau ko ikukendagé, kéréwé i kemu sintinia matuhu si sia su témpong ia éné su taloarangi kemu, uté nangilémbo su orasé ii séng narau, katana'é i kemu tatapé tumuhu si sia. I kemu séng nipakasalamaté'u Mawu Ruata, nau putawakaliko turusé tadéau alamaté su pubawiahé'u masuku. Koako éé su pangangadaté dingangu tatuhu su Mawu Ruata. **2:13** Ualingu Mawu Ruata sisané ko séng nukoa su ralungu awa i kemu kapulu ko nakaluasé naungu Mawu Ruata. **2:14** Halékété apang halé dingangu naung maluasé dang takoaé raréndéhé. **2:15-16** Dingangu kéré'é i kemu mupasilongu humonéu i kemu ko manga ana u Mawu Ruata ko takoaé lengku'é, ko mubiahé matulasé dang mutatahino su taloarangu taumata raralai dingangu mararosa. Dang su témpongi kemu mupakasingka si siré habaré ko makaonggo u pubawiahé, i kemu kakoako kéré tualagé ko sumenang su dunia gunangi siré. Kamagéngi kemu mubiahé kéré'é, pia alasangé si sia muhéngké i kemu su témpongi Yesus Kristus musau dumenta. éé tatialangu tawakaliku ta nagholo dang saghédéku pia gunané. **2:17** Aramanung ia sarung paténg dang dahaku makoa sasemba ko iwembing su sasembang i kemu su Mawu Ruata kéré tatialangu humonéu i kemu mangimang si Sié. Kamagéng éé mang harusé kéré'é, ia mupatarimakasé su halé éé dang lumuasé singkaluasé dingangi kemu. **2:18** Kéré'é lai i kemu pakaluaséko dang luasé ringanku. **2:19** Ia mangimang bou tulumangu Mawu Yesus, ia ligha makapundo i Timotius sarangki kemu, tadéau ia maiboré'u habaré'u halé i kemu. **2:20** Ko mang ketangi Timotius sisané taumata ko sindaléngu kapuluku, dang tenga-tengadé mumanipiré'u

kapapiang pubawiahé'u. **2:21** Ko baliné kebi ketangu kapangurusé'é awa i siré, baliné gunangi Yesus Kristus. **2:22** I kemu sisané séng nakasilo buktiné humonéu i Timotius ko pia gunané. I sié séng nuhalé kahengang dinganku mangékéngu Habaré'u Raluasé bou Mawu Ruata. I kami dua musulungu ana dingangu i amang. **2:23** Baugu éé, suapang ia séng nakasingka kéré apa suéné palakaraku, ia ligha nundo i sié sarangki kemu. **2:24** Ia mangimang humonéu dingangu tulumangu Mawu, ia sisaku lai ta marengu sarung sau mutiwo si kemu. **2:25** Su halé u ana u simbau i kité i Epafroditus ko niroi i kemu pusumbala si sia, su pandangku hinoné sau mudo i sié tamai pusulé sarangki kemu. I sié séng timakidé si sia su ralungu pulahalé dingangu su tawakaliku. **2:26** I sié mangkaté kukendung mutahendung si kemu kebi, dang kombangé mukukalabé ualingi kemu séng nakahombang habaré'i sié masaki. **2:27** Tengadé i sié masaki matedu. Kaiso Mawu Ruata nukasiangi sié; dang baliné ketang si sié lai, kaiso si sia lai, tadéau ia lai kumbahang tumaniu masusa naung. **2:28** éé sabapé'é ia lai kasaunéng mapulu mudo i sié pusulé sarangki kemu, tadéau i kemu maluasé musombangi sié, dang naungku lai matarima. **2:29** Nau, tarima'é i sié dingangu karaluasé'u naung kéré singkatau ana u simbau su pangangimang simbau. Aregaité apang taumata ko kéré i sié. **2:30** Gunangu halé i Kristus, i sié lai séng katé kadio'é maté; i sié nanarakangu singongoné tadéau mutulungu ia baugu aréngi kemu.

Filipi 3

3:1 Panginsuéngé, manga ana u simbauku, pakaraluaséko i kemu ualingi kemu séng nasimbau dingangu Mawu. Ia takoaé keberatangé musau mangulang apang ko séng bou raku niwohé horo si kemu; batu'u halé éé ko mapia gunangu kasasalamaté'i kemu. **3:2** Pakalaingaté'é su manga taumata ko mukukoa halé daralai, manga taumata ko hinoné isego 'kapuna'. I siré manihasa tadéau apang taumata pakisunaté. **3:3** Sumbali séng i kité manga taumata ko séng nanarima u sunaté kahengang, baliné i siré. I kité manemba Mawu Ruata dingangu aha u Roké u Mawu Ruata sisané, dang i kité mupatarimakasé ualingi kité mubiahé nasimbau dingangi

Kristus Yesus. I kité ta maiki su manga tundung adaté ko kukoaténgu taumata. **3:4** Kamagéng déakéng ia mang lai botongé mutingkaiki su tundungu manga adaté éé. Batu'u kamagéng pia manga singkatau ko mupendangu i sié pia alasangé mutingkaiki su tundungu adaté ko kukoaténgu taumata, ia bedang nangilémbou lai. **3:5** Ia nisunaté su témpong umuréku ualung ello. Ia nipuhana kéré singkatau Israel, bou sukungi Benyamin; ia tau Ibrani tutuné. Su ralungu tatuhu su atorangu agama Yahudi, ia nataho su golongan Farisi. **3:6** Kaiso ia kéré'é kawahaniné hakiu ia mudating sarang mamahang jamaaté. Kamagéng tehungang bou tatuhu su atorangu agamang Yahudi, ia singkatau taumata mapia takoaé kurangé. **3:7** Kaiso ualingi Kristus, uté kebi-kebi apang ko kangéré makoa kalauntu si sia, orasé ii nakoa simbau ko nakarugi. **3:8** Baliné lai ketang halé éé; kaiso nangilémbou bou kalawou éé daku nipendangéng kéré halé ko ketang nakarugi. Ko éné si sia orasé ii éé nangilémbou maarega; éé ko halé i Kristus Yesus, Mawuku. Ualingi Kristus, uté ia séng namelo u kalawou haghé éé. Kébi éé daku tehungang kéré onasé, tadéau ia botongé makaréa si Kristus. **3:9** dang tenga-tengadé masimbau dingang-é. Pukakauhang dingangu Mawu Ruata séng ta raku déakéng sisaku ualingu tumuhu su atorangu agama. Ii ia séng pia pukakauhangku mapia dingangu Mawu Ruata, baugu ia mangimang si Kristus. Nau pukakauhang ko mapia éé dimenta bou Mawu Ruata, dang nialasé su pangangimang si Yesus Kristus. **3:10** Simbau halé ko daku luening éé ko tadéau ia masingka i Kristus, dang makapendang kawasa ko nupubiahé i Sié bou papaté. Ia mapulu mutatahangu susa ringang-é dang mutingkakoa kéré i Sié su ralung papaté-Né. **3:11** Dang ia muharapé ko ia ii sarung sau ipubiahé bou papaté. **3:12** Ia ta nubérangu ko ia ii séng nakaréa, arau séng nasuku. Kaiso ia turusé mududéa sarang makatarima u parésé'é ko séng nisadiangi Kristus Yesus. Gunangu éé i Sié séng nanamé si sia dang nanaghuang si sia. **3:13** Tantu'u manga ana u simbau, tengadé ia ta mupendang humonéu ia séng nakatarima u parésé éé. Kaiso pia halé simbau ko daku koaténg, ia muliwuhé'u apang ko pai su likudéku dang mutawakali kahengang manahusu apa ko pai su tengoku. **3:14** éé sabapé'é ia tumalang turusé mundolong kehi panginsuéngé gunangu manarima kalauntu, éé ko

pubawiahé su sorga; ualingu éé Mawu Ruata séng mukui si kité su ralungi Kristus Yesus. **3:15** I kité kebi apang ko séng matelang su halé u rohani, harusé pia kakanoa kéré'é. Kaiso kamagéng su taloarang kemu pia ko pia singka i siré waliné, uté Mawu Ruata sarung lai mulahé si kemu. **3:16** Katéwé halé éé harusébé ipuperhatikang: I kité harusé tatapé mubiahé tumuhu atorang ko nituhukangi kité sarang orasé ii. **3:17** Manga ana u simbau kauli'é! Putuhu'é tintiroku. I kami séng nangonggo u tintiro nuhino, batu'u éé puperhatikanko pakapia-pia apang taumata ko tumuhu tintirongi kami éé. **3:18** Ia séng masau susuléne muhabaré si kemu, dang ii dingangu aké u mata sau daku iulang, humonéu bedang mauli taumata ko biahé'é mupakarusangu mangaléng kapapaténgi Kristus su kalu koroisé. **3:19** Pubawiahé u taumata kéré'é sarung mahepusé su kawawinasa, batu'u mawungi siré éé ko kapulung gesingi siré. Apang halé ko makaméa, éé pupangoboté'i siré; batu'u i siré ketang numanipiré halé su dunia ii. **3:20** Arawé i kité ko dalohong kararatuangu sorga. Bou éé lai Datung Salamaté'i kité, Mawu Yesus Kristus, sarung dumenta. Ko i Sié luampaléngi kité dingangu kalabou naung. **3:21** Badangi kité ko lomé dang ko mutingkahéné ii, sarung balungi Kristus pakawantugé makoa kéré wadagé sisané. I Sié makakoa éé ualingu i Sié pia kawasa managhuang kalawou halé.

Filipi 4

4:1 Batu'u éé, manga ana u simbauku ko ikukendagé, kéré'é i kemu harusé mubiahé mangimang kahengang su Mawu. Naungku kukendungi kemu! Ko i kemu nakoa saségéku ko nakaluasé si sia. **4:2** Bawinéku i Euodia dingangi Sintiké! Ia mudorong suapang botongé tadéau i rua masingkanaung kéré taumata su pangangimang simbau. **4:3** Su ringangku ko satia, ia lai mudorong tadéau i kemu mubantu manga wawinéku éé. I siré séng numpuhalé kahengang dingangku gunang muhabaré'u Habaré Raluasé bou Mawu Ruata; musulungi Klemen dang apang taumata waliné ko nuhalé singkahalé dingangku. Aréngi siré kebi éné su ralungu Buké u Taumata Wiahé. **4:4** Malowoko i kemu sintinia duluasé ualingi kemu séng

mububiahé nasimbau dingangu Mawu. Sinsulé lai ia mubéra pakaraluasé'é!
4:5 Luharapéng apang taumata kebi makasilo kakanoa'u ko mapia. Batu'u séng ta marengu lai Mawu sarung dumenta. **4:6** Kumbahang gumaghangu manga apa lai. Su kalawou halé, pukaliomanéngko dang bawako dorongu sarangko Mawu Ruata. Apang ko dudéakéngi kemu, ukahé éé sintinia su tengongu Mawu Ruata dingangu tarimakasé. **4:7** Uté kasasalamaté bou Mawu Ruata ko ta kasipirangu taumata, sarung mupalihara naung dingangu sipirangu ko séng nasimbau dingangi Kristus Yesus. **4:8** Panginsuéngé, manga ana u simbau, lohoiko sipirangu dingangu halé ko pia aregané, ko hinong iralo, halé ko tengadé, ko kapangadaténg, ko adilé, susi, masadada, dang mapia. **4:9** Koako ko séng niendungangi kemu bou ia; mbaéng bou wawéra oré lai bou manga kakanoaku. Mawu Ruata pungu kasasalamaté mahundingang si kemu. **4:10** Su ralungu pubawiahéku ko séng nasimbau dingangu Mawu, ia nakapendang kéré'é kaluasé, batu'u suapang kéré'é karengu'é, ii i kemu nupikiré'u ia. Maksutéku balinébé ualingi kemu séng ta nakatahendung si sia; i kemu tengadé mang kaputahéndungé si sia, katéwé i kemu takoaé témponé mukoa éé. **4:11** Ia muhabaré'u ii balinébé ualingu ia takoaé ko pubiahé, batu'u ia sisaku séng nanarang mupaké u apang ko pia. **4:12** Ia séng bou nakatémang u biahé su keta'é, dang lai mubiahé dingangu mapaliu. Ia séng masingka u rahasia tumaténgo keadaang maning kéré apa ghahi'é; mbaéng keadaangu wiahé mapia arau talang biahé masusa, mbaéng biahé mumagholo arau talang kasuéngé. **4:13** Dingangu kawasangi Kristus ko séng nionngo si sia, ia pia kuaté tumaténgo haghing keadaangu pubawiahé. **4:14** Kaiso i kemu séng nutulungu ia su ralungu kasasusaku; dang apang ko nikoa i kemu éé tengadé mapia. **4:15** Manga ana u simbau tau Filipi! I kemu kebi masingka-singka humonéu su témpongu ia nanentangu Makedonia kangéré, Habaré'u Raluasé éé kahimotongangé daku nihabaré, ko mang ketangi kemu jamaaté ko nubantu si sia; ketangi kemu nakauntu singkauntu dang narugi singkarugi ringanku. **4:16** Su témpong ia su Tesalonika dang mugugausé bantuang, séng baliné ketang manga sinsulé i kemu nundohongu bantuang si sia. **4:17** éé mangaléné balinébé tadéau ia ketang mapulu tadéau manarima u ghagheli'u. Ko daku luening éé ko tadéau ia

makasilo buané ko makatamba kalauntu si kemu. **4:18** Ia séng nakatarima u kebi tamai éé -- dang lai séng nangilémbo kauli'é! Kebi apang laonggo ko nirohongi kemu si sia, séng daku nitarima bou i Epafroditus. Ii ia séng pia kebi apang ko hinong daku pupaké. Apang gagheli bou i kemu éé musulung darurungu korbang mawengi ko nisemba su Mawu Ruata dang ko séng nitarima u Mawu Ruata dingangu luasé'u naung. **4:19** Mawu Ruata ko daku susembang, ko napéné u kakakala su ralungi Kristus Yesus, manimu u kalawou ko pupaké u. **4:20** Dalo su Mawu Ruata i Amangi kité sarang karengu'é! Amin. **4:21** Tepaséko adatéku su kaselahé'u umaté'u Mawu Ruata ko nasimbau dingangi Kristus Yesus. Dang tarimako lai adaté'u manga ana u simbau ko dinganku sii. **4:22** Kaselahé'u umaté'u Mawu Ruata su soa ii, kahimotongangé i siré ko bou istanangi Kaisar, mundohong adaté si kemu. **4:23** Malowoko Mawu Yesus Kristus mangalamaté ana u simbau kebi.

Kolose 1

1:1-2 Ana u simbau manga umaté'u Mawu Ruata su Kolose ko matatana satia su ralungu kasasimbau dingangi Kristus! Kéré rasulé'i Kristus Yesus ko nirui u Mawu Ruata -- ia, i Paulus, dingangi Timotius manga ana u simbau i kité, muluharapé malowoko Mawu Ruata, i Amangu Mawungi kité mangonggo u alamaté dingangu karaluasé si kemu. **1:3-4** I kami séng nakaringihé humonéu i kemu mangimang si Yesus Kristus dang i kemu kukendagé'u manga umaté'u Mawu Ruata. éé sabapé'é su témpongi kami mukukaliomanéngi kemu, i kami sintinia mututarimakasé su Mawu Ruata, i Amangu Mawungi kité Yesus Kristus. **1:5** I kemu mangimang dang i kemu masingka kumendagé, baugu i kemu muluharapé'u apang ko nisadiangu Mawu Ruata su sorga gunangi kemu. I kemu séng nakaringihé halé éé, su témpongu Habaré'u Raluasé kahengang éé nihabaré si kemu. **1:6** Habaré bou Mawu Ruata éé séng nakéké su kaselahé'u dunia, dang habaré éé, turusé nakoala alamaté su pubawiahé'u taumata, musulungu wiahé'i kemu séng nialamaténg naneta bedang bou témpongi kemu buhué nakaringihé halé u alamaté'u Mawu Ruata dang tenga-tengadé nikapendangéng. **1:7** Halé éé nitepasé'i Epafras dingang singkahalé ko ikukendagé'i kami su manga ana u simbau. I sié ko mulahalé i Kristus ko maghising muhalé gunangi kité. **1:8** Bou i sié i kami nakaringihé ko ualingu kawasangu Roké u Mawu Ruata i kemu mukukakendagé. **1:9** éé sabapé'é i kami sintinia mang mukukaliomanéngi kemu bedang bou i kami buhué nakaringihé halé i kemu. I kami mududorong su Mawu Ruata tadéau Roké u Mawu Ruata mangonggo u singka dingangu sipirang si kemu sarangi kemu masingka mapia apa kapulungu Mawu Ruata. **1:10** Dingangu kéré'é i kemu makapubiahé tumuhu kapulungu Mawu Ruata, dang sintinia makaluasé naung-é, hakiu su patiku halé i kemu makarentangu halé mapapia. Dang singka i kemu bou halé u Mawu mang lai sarung matamba. **1:11** Malowoko bou kawasangu Mawu Ruata ko kaselahéngé, i kemu ipakatoghasé, sarangi kemu makaedang mutatahangu haghing susa, su ralungu pusasabaré dingangu karaluasé'u naung **1:12** dang dingangu tatarimakasé si Amang. Batu'u ko i Amang éé nakakoa si

kemu hinoné manarima u apang ko nisadiangu Mawu Ruata su patiku umaté-é su ralungu kararatuang-é matualagé. **1:13** I Sié séng nuliungi kité bou kawasangu ko marendung dang nupangalingi kité su kararatuangu Ahusé-é ko ikukendagé-é. **1:14** Baugu Ahusé-é éé i kité niliu: mangaléné dosangi kité séng niampungang. **1:15** I Kristus éé ko mululahé u tuladangu Mawu Ruata ko ta ikasilo; I Kristus ko ana kaiakanéngé, nangilémbo kahimotongangé bou apang ko niriadi. **1:16** Batu'u bou i Sié Mawu Ruata nundiadi kalawou apang ko su sorga dingangu su wowongu dunia, kalawou ko kukasilo dingangu ko ta kukasilo, nataho lai kalawou roké ko mukukawasa dingangu mupuparénta. Kaselahé'u dunia ii niriadi su ralungi Kristus dang gunangi Kristus. **1:17** Su horo u kalawo'é éé naéné, i Kristus séng tebé éné. Dang ualingi Sié lai uté kebi-kebi séng su tampa'é simbau-simbau. **1:18** I Sié nakoa tembo u wadang-é, éé ko jamaaté, batu'u i Sié ko pungu pubawiahé'u jamaaté éé: Ko i Sié ana kaiakanéngé, ko kahimotongangé sau nipubiahé bou papaté, tadéau ketangi Sié sisané makoa kahimotongangé bou kebi-kebi. **1:19** Mawu Ruata sisané mapulu tadéau kalawou apang ko éné su awa u Mawu Ruata, séng nasuku lai su awa u Ahusé-é. **1:20** Dang bou ralungu Ahusé-é lai Mawu Ruata mapulu mupakakoa u kebi-kebi sau nutingkapia ringangi Sié -- mbaéng ko su dunia, dingangu lai ko su sorga. éé séng nikoa u Mawu Ruata su papaténgu Ahusé-é su kalu koroisé. **1:21** Kangéré i kemu maraungu Mawu Ruata. I kemu manedu si Sié ualingu kakanoa dingangu otaké'i kemu raralai. **1:22** Arawé su orasé ii, ualingu papaténgu Ahusé-é Mawu Ruata sau nupakakoa u pukakauhang i kemu dingangi Sié nutingkapia. Dingangu kéré'e i kemu nawawa mutengongu Mawu Ruata su pubawiahé susi, buresi dang takoaé kurangé. **1:23** Katéwé tantu i kemu mang harusé matana satia mangimang dang dumarisi matéi su pangangimangu. Kumbahang sarangi kemu mamelo u pulaharapé'i kemu ko séng nigheli si kemu su témpongi kemu manarima u Habaré'u Raluasé bou Mawu Ruata. Habaré éé séng nipakasingka su apang taumata su kaselahé'u dunia. Dang baugu éé lai ia, i Paulus, séng nakoa paparéntang. **1:24** Orasé ii ia sadia mutatahangu susa ualingi kemu. Batu'u bou bawawang ko éné su awaku, ia mupakasuku u apang ko bedang harusé tanggonangi Kristus baugu

jamaaté-é, ko badang- é sisané. **1:25** Mawu Ruata nundo i u ia pakakoa mutatalung jamaaté gunangi kemu. Ia harusé mubawa kaselahé'u habaré, bou Mawu Ruata; **1:26** habaré ko séng hasu'é su taungé naliu mararahasia su Mawu Ruata su kalawou taumata, arawé orasé ii séng nilahé su patiku umaté-é. **1:27** Su patiku umaté-é Mawu Ruata nupakalahé u kéré apa kapiané dang kawantugé'é rahasia-Né gunangu kalawou taumata. Rahasia éé ko: i Kristus mumatana su ralungu watangéngu, mangaléné i kemu sarung makaiténg kawawantugé'u Mawu Ruata. **1:28** I Kristus éé ko iluhabaré'i kami su apang taumata. I kami mangonggo u ingaté dingangu mumanintiro si siré kebi-kebi dingangu haghing akalé. Pendungi kami tadéau apang taumata mawawa sarang koa u Mawu Ruata, kéré taumata ko séng matelang su pangangimang, ualingu séng nasimbau dingangi Kristus. **1:29** Tadéau makaghala halé éé ia séng nuhalé kahenga- hengang. Ia nutimpekung dingangu kaselahé'u iha u awaku ko niongo i Kristus si sia dang ko napéné u kawasa ko kahal'é su awaku.

Kolose 2

2:1 Ia mapulu i kemu masingka kéré apa kaiha'é ia mututingkasaghédé muhalé gunangi kemu dang gunangi siré su Laodikia dingangu kebi apang ko bedang begangu ia. **2:2** Kebi éé daku kukoaténg tadéau makakuaté naungi siré dang tadéau i siré mukakendagé hakiu makaiki kahengang si siré su kasasimbau. Dingangu kéré'é i siré buhu'é makaena mapia-pia dang mangaking masingka u rahasiangu Mawu Ruata, ko i Kristus sisané. **2:3** Ko i Kristus nupakasingka u kalawou singka dingangu kapandéngu Mawu Ruata ko lenangu horo bedang mabawuni. **2:4** Ia muhabaré'u ii tadéau i kemu kumbahang lai kaakaléngu manga i sai-sai ko mududato lana si kemu. **2:5** Batu'u maningu ia maraungi kemu, mangkaté rékéng kéré ia éné dingangi kemu. Dang ia lumiagé makasilo si kemu singkanaung su ralungu pangangimang matoghasé si Kristus. **2:6** Manga ana u simbau i kemu séng nanarima i Kristus Yesus kéré Mawu. Baugu éé pumpubiahé'é i kemu su ralungu kasasimbau dingangi Sié, **2:7** muhamu su ralungi Sié. Putumbiahé'é i kemu dingangi Kristus kéré dasaré'u pubawiahé'u.

Pangimangké turusé i kemu si Kristus, tuhu apang ko séng nitintiro si kemu. Dang pakasuéko naung muhéngké u tarimakasé. **2:8**

Pakatatéghangko i kemu, kumbahang sarang pia ko mamirahi si kemu dingangu kalawou tintirongu manga taumata ko takoaé gunané, kaiso ketangu mamalidé. Manga tintiro éé ko baliné bou i Kristus, kaiso ketang bou singka u taumata dingang bou manga roké ko mumangawasa dunia.

2:9 Batu'u kaselahé'u kakakoa u Mawu Ruata kéré taumata mumatana su ralungu watangéngi Kristus. **2:10** Dang ualingu mubiahé nasimbau dingangi Kristus, i kemu lai séng nionggolangu pubawiahé masuku. Batu'u i Kristus éé ko su wowongu kalawou roké ko mukukawasa dingangu mupuparénta. **2:11** Ualingu nasimbau dingangi Kristus, i kemu séng nisunaté, baliné bou sunaté ko nikoa u taumata, kaiso bou sunaté ko nikoa i Kristus, ko nuliungi kemu bou kawasangu rosa. **2:12** Batu'u su témpongi kemu niréno u raréno susi, i kemu séng nilebing dingangi Kristus; dang bou pundaréno susi éé lai, i kemu sau nipubiahé dingangi Kristus ualingi kemu mangimang su kawasangu Mawu Ruata ko séng nupubiahé'i Kristus bou papaté. **2:13** Kangéré, i kemu kéré taumata séng naté su likudé'u pangangimang ualingu rosangi kemu, dang ualingu kemu ta nisunaté kéré ko nikoa u taumata. Arawé orasé ii Mawu Ruata séng nupubiahé'i kemu dingangi Kristus. Mawu Ruata séng nangampung kalawou rosangi kité, **2:14** dang séng nangemu suraté'u utangi kité, ko manimbongu kalawou atorang dingangu tuntutangé mababeha. Dingang nunggantongu suraté'u utangi kité su kalu koroisé, Mawu Ruata nangemu u apang ko ipububeha si kité. **2:15** Su kalu koroisé éé lai i Kristus séng nupakailangu kalawou kawasangu roké ko mupuparénta dingangu mukukawasa. I siré nikoa pubawialangu lawo su témpongi Kristus nanawéng si siré su gepangu taumata ko nikauntung-é. **2:16** Baugu éé kumbahang mamalangu taumata mupusalangi kemu su halé u kakang arau panganginung, arau su manga halé u ello ralabo su ralungu atorangu agama, arau manga wulang buhu, arau halé u ellong Sabaté. **2:17** Kebi-kebi éé ketang kéré kingkaungu apang halé ko sarung dumenta, arawé karalahé u halé éé ko i Kristus! **2:18** Kumbahang mamalangu taumata mangakalé si kemu ko mupakarugingi kemu ko muléo mutingkasana u awa i siré dang ko mumanemba

malaikaté. éé taumata malaoboté ko pikirangé bubaéngu dunia dang mumanégé u apang tehungé sisané, **2:19** hakiu lai séng ta mutumbiki si Kristus ko nakoa kéré tembo'é. Su ralungu aha i Kristus, kaselahé'u wadang nipaliharang dang nipukauhé'u apang lénsodangé tutuwo tutuhu kapulungu Mawu Ruata. **2:20** I kemu séng naté dingangi Kristus, dang séng niliu bou apang roké ko mukukawasa dunia ii. Ho, apawé sabapé'é i kemu mang bedang mubiahé musulungu pubawiahé'u taumata ko bedang kukawasangu dunia ii? Apa sabapé'é i kemu tumuhu kalawou atorang ko kéré ii, **2:21** "Kumbahang musalaténgalé halé ii", "Kumbahang éé témangéng", "Kumbahang musalasuhung ii"? **2:22** Kebi-kebi atorang bou halé kéré'é séng takoaé gunané lai pakétang. éé ko ketang atorang dingangu tintiro ko nikoa u taumata. **2:23** Tengadé halé éé kakelang mapia, pia laoroné tadéau taumata panemba malaikaté, putingkasana u awa dingangu paninsara wadang; kaiso kebi-kebi éé mang takoaé gunané, ipanenda kapulung gesi.

Kolose 3

3:1 I kemu séng sau nipubiahé dingangi Kristus. Ualingu éé i kemu haruséko putawakali pudéa halé ko su sorga, ko pia i Kristus mupuparénta dingangu Mawu Ruata. **3:2** Pakatumangko pikirangu su kalawou halé ko dasi séé, kumbahang su halé ko su dunia ii. **3:3** Batu'u i kemu séng naté, dang pubawiahé'u maralindung si Kristus su ralungu Mawu Ruata. **3:4** Nau, banggilé'u pubawiahé kahengang éé ko bou i Kristus dang kamagéngi Sié musau ikasilo uté i kemu lai sarung ikasilo dingangi Sié su ralungu kawawantugé-é! **3:5** Baugu éé, lebingko apang kapulungu dunia ko makarusa watangéngu, kéré mawuang, manga halé ko ta hinoné, kapulung gesi, kapulu raralai, dingangu anggung (batu'u anggung éé ko musulungu manemba berhala). **3:6** Halé kéré'é makalangéhé Mawu Ruata su taumata ko ta tumatuhu si Sié. **3:7** Lenangu horo apang kapulu éé, kebi tutuhukangi kemu su témpongi kemu su ralungu kawasane. **3:8** Arawé orasé ii deméko apang halé daralai bou watangéngi kemu; kumbahang bedang lai pia pedu, arau lulu mukoa dongka arau su naung mapulu

manedu taumata waliné. Kumbahang- bahangi kemu musalaluangu manga wawérang darohang arau manga wawéra kotoré bou mohongu. **3:9** Kumbahang munalangu léo su taumata waliné, batu'u i kemu séng namelo u pubawiahé tebé dingangu kalawou tabiété'é. **3:10** I kemu orasé ii séng nionggolangu pubawiahé buhu. I kemu séng nakoa taumata wuhu, ko turusé tatalimbuhuangu Mawu Ruata, ko nundiadi si sié timuhu gahi-é sisané. Maksuté tadéau i kemu makasingka mapia halé u Mawu Ruata. **3:11** Ualingu halé éé uté nailangké putatentangéngé su taloarangu tau Yahudi dingangi siré ko su likudé'u tau Yahudi, su taumata ko bou nisunaté dingangu taumata ko ta nisunaté, takoaé lai putatentangéngé su taloarangu tau raghi dingangu taumata ralugé, su taloarangu ellang dingangu ko baliné ellang, batu'u i Kristus i Sié ko su wowong kalawo'é dang séng nasimbau dingangi siré kebi! **3:12** Ana u simbau manga umaté'u Mawu Ruata. Mawu Ruata kimendagé'i kemu dang séng namilé si kemu tadéau makoa tataghuanéng-é. éé sabapé'é i kemu harusé pupasilongu pukakakendagé, pakapapia naungi kemu, pakasasana naung, pakasasikomé, dang makataghalé mukuhedangu susa. **3:13** I kemu harusé pakasasabaré simbau dingangu su waliné dang pupapangonggo u ampungé kamagéng pia ko masaki naung su ko baliné. Mawu maluasé munggeli u ampungé si kemu, nau i kemu harusé mupapangonggo u ampungé simbau dingangu su waliné. **3:14** Dang kalabokangé, ko: I kemu harusé mukakendagé baugu pukakakendagé éé mupakasuku i kemu su kasasimbau. **3:15** Koako apang ko niputusé'u mubua bou pudaramé ko niongggo i Kristus su ralungu naungu. Batu'u Mawu Ruata séng nukui si kemu pakakoa bahagéangu wadang simbau, tadéau i kemu mubiahé su ralungu pudaramé bou i Kristus. Putarimakaséko i kemu. **3:16** Malowoko kalawou tintirongi Kristus ko napéné u alamaté éé matatana tatapé su ralungu naungu. Putatintiroko i kemu dang kéré wotongé putateguko pakapapia. Pugantarékongu mazmur dingangu daralongu sasuling rohani; pudalongkongu Mawu Ruata bou ralungu naung ko napéné u tatarimakasé. **3:17** Kalawou apang ko nikoa arau ko niwérangi kemu, koako dingangu wérako éé su ralungu aréngu Mawu Yesus. Pupatarimakasé'é su Mawu Ruata i Amang baugu apang ko nikoa i Yesus si kemu. **3:18** Manga ana u

simbau bawiné ko nakoa kéré kinawing! Pakatuhu'é su ésé ko nakoa kawingu, batu'u mang harusé kéré'é kakanoa'u kéré taumatang Sahani. **3:19** Manga ana u simbau ésé ko nakoa kéré kinawing! Kendagékongu wawiné ko nakoa kéré kawingu. Kumbahang mukasaré mukoa si siré. **3:20** Apang manga ana! Ko tutuntukang si kemu kéré taumatang Sahani ko pakarararingihéko sintinia su inang iamang, éé makapia iha u Mawu Ruata. **3:21** Manga ana u simbau ko nakoa kéré i amang! Kumbahang mupaksaki u naungu manga ana u sarangi siré masusa naung. **3:22** Manga ana u simbau ko nakoa kéré paparéntang! Su patiku halé, i kemu pakatatuhuko su mawunu su dunia ii. Aribé ketang tumuhu si siré su témpongi siré kaputehungé si kemu, ualingi kemu mapulu mudéa daralo. Pakasué naung tumuhu si siré, ualingi kemu mumangadaté su Mawu. **3:23** Manga halé ko pakihaléké si kemu, halékéténgi kemu dingangu kalawou naung, musulungu kéré i kemu kapukoaé éé su Mawu, baliné ketangu su taumata. **3:24** Tahendungété ko i kemu sarung makatarima u wawalisé bou Mawu. Apang ko niriahingu Mawu gunangu umaté-é, ko sarung ionggo si kemu. Batu'u mawunu tutuné ko tutangkianéngi kemu éé ko i Kristus sisané. **3:25** Dang su ko mumpukoa sala, i sié sarung mananggong salané éé; batu'u Mawu ta mamilé ghati.

Kolose 4

4:1 Manga ana u simbau ko pututahamawung! Pakapapiako i kemu dang pakaraadilé mairéa u manga paparéntangu. Putahendungko i kemu malaing pia mawungi kemu simbau su sorga. **4:2** Pukaliomanéngko kahengangi kemu dang pakarariaga, dingangu putarimakasé su Mawu Ruata. **4:3** Kaliomanéko lai i kami tadéau Mawu Ruata munggeli u loahé mapia si kami makapangékéngu habaré'u halé u rahasiangi Kristus. Ualingu halé éé uté ia orasé ii ndaong makakuhung su ralungu tahungku. **4:4** Kaliomanéngéko tadéau ia makapanualagé malahé rahasia éé kéréwé ko su hinoné. **4:5** Su ralungu pudalau i kemu dingangu manga taumata ta mangimang, pakaakalé i kemu mubiahé dang paké'é apang témpo pakapia. **4:6** Koako apang ko ipubérangi kemu sintinia makapia iha dang makahino

naung. I kemu harusé masingka kéré apa hinoné i kemu harusé sumimbahé kakiwalongu taumata. **4:7** Tikhikus, ana u simbau i kité ko ikukendagé, i sié sarung mubeké si kemu kebi-kebi bou halé u ia. I sié maghising muhalé dingangi kami gunangu Mawu. **4:8** Ia nundo i sié patamai sarangki kemu tadéau i kemu masingka u kakakoa i kami tadéau i kemu maiboré. **4:9** I Onesimus sarung matamai singkatamai dingangi Tikhikus; i sié ko singkatau bou taloarangi kemu. I sié taumata satia dang ko ikukendagé'i kami. I sié ringangi Tikhikus sarung mubeké si kemu apang ko nariadi su tampaku sii. **4:10** I Aristarkhus, ko ndaong dinganku su tahungku, mundohongu adaté si kemu, kéré'é lai i Markus, ana u singkataungi Barnabas. (I kemu séng nirohongu habaré tadéau panarima i sié kamagéngi sié masongo sarangki kemu.) **4:11** Adaté lai bou i Yesus ko isusego lai si Yustus. Bou taloarangi siré tau Yahudi ko séng nangimang su Mawu Yesus, ketangi siré telu orasé ii mususumbala si sia muparaléngu halé u Mawu Ruata. I siré séng nutulungu ia kahenga- hengang. **4:12** Adaté bou i Efapras. I sié lai nataho bou wahagéangi kemu. I sié ko ellangi Kristus Yesus, ko sintinia mukukaliomanéngi kemu. I sié mududorong singapang botongé su Mawu Ruata tadéau pangangakingu mutingkatoghasé dang i kemu tenga-tengadé mutingkatelang, tadéau masuku tatuhu i kemu su kapulungu Mawu Ruata. **4:13** Ia sisaku makapusaksingu ko i sié séng nuhalé kahengang gunangi kemu dang gunangi siré su Hierapolis. **4:14** I dokter Lukas, ko ikukendagé'i kité, daduangi Demas mundohongu adaté si kemu. **4:15** Pakaturuséko adaté'i kami su manga ana u simbau taumatang Sahani su Laodikia; dingangu lai su Nimfa, dang su jamaaté ko mukukomolé su waléné. **4:16** Suapangi kemu séng bou mubasangu suraté ii, putawakaliko lai tadéau suraté éé mawasa lai su jamaaté su Laodikia. Kéré'é lai i kemu harusé kebi mubasa suraté ko sarung iroho bou Laodikia. **4:17** Dang habaréko si Arkhipus, "Pakalepaséko halé ko pakihaléké si kau gunangu mutangkiang Mawu." **4:18** Adatéku, i Paulus. Bahagéang ii daku niwohé sisaku. Tahendungéko ia ko ndaong ii bedang su tahungku. Malowoko Mawu mangalamaté si kemu.

1 Tesalonika 1

1:1 Manga ana u simbau jamaaté su Tesalonika, ko nako a umaté'u Mawu Ruata i Amang dang Mawu Yesus Kristus: I kami, ko i Paulus, i Silas dingangi Timotius muharapé karimako Mawu Ruata mangonggo u alamaté dang kasasalamaté si kemu. **1:2-3** I kami sintinia mututarimakasé su Mawu Ruata ualingu manga ana u simbau kauli'é. Sintinia témpo i kami mukaliomanéng su Mawu Ruata dang i Amangi kité, i kami sintinia mang kaputahendungé si kemu. I kami sintinia mukukaliomaéngi kemu. I kami makatahendung kéré apa i kemu séng nupasilo su kakanoa ko i kemu mangimang si Kristus, kéré apa i kemu kumendagé'u taumata waliné nudating nutulungi siré, dang kéré apa katoghasé i kemu muharapé su Mawu Yesus Kristus. **1:4** I kami masingka, manga ana u simbau, humonéu Mawu Ruata kumendagé'i kemu dang séng namilé si kemu nako a tataghuanéng-é sisané. **1:5** Batu'u i kami muhabaré'u Habaré'u Raluasé si kemu baliné ketang dingangu wawéra, kaiso lai dingangu kawasa dang Roké u Mawu Ruata. Dang i kami tenga-tengadé mangakingu katengadé'u Habaré'u Raluasé éé. I kemu masingka kéré apa i kami nubiahé gunangi kemu su témpongi kami dingangi kemu. **1:6** I kemu séng timuhu kakakoa i kami dang kakakoa u Mawu. Maningu i kemu kéré'é kasinsarané, i kemu séng nanarima dingangu karaluasé habaré ko niwawa i kami si kemu. Karaluasé éé niongo u Roké u Mawu Ruata. **1:7** Dingangu éé i kemu nako a putatehungangu kebi taumatang Sahani ko su Makedonia dingangu Akhaya. **1:8** Batu'u maneta bou i kemu, habaré halé u Mawu séng nakéké sarang Makedonia dingangu Akhaya. Dang baliné lai ketang éé; kaiso habaré'u halé u kéré apa i kemu mangimang su Mawu Ruata séng nudatingu apang tampa, hakiu i kami séng tawahaluasé'u lai muhabaré'u manga apa-apa. **1:9** Kebi manga taumata éé mubérangu kéré apa i kemu nanarima i kami su témpongi kami dimenta horo sarangki kemu. I siré mububéra kéré apa i kemu nanentangu manga berhala dang dimenta ketang su Mawu Ruata mang simbau Mawu Ruata biahé tadéau mutahamawu si Sié. **1:10** I siré lai mububérangu kéré apa i kemu mamangantibé darentangu Ahusé'u Mawu Ruata bou sorga, ko i Yesus, ko séng

nipubiahé'u Mawu Ruata bou papaté. I Yesus éé lai ko séng nangambang si kité bou ralangéhé'u Mawu Ruata ko sarung dumenta.

1 Tesalonika 2

2:1 Manga ana u simbau i kemu kebi masingka humonéu darentangi kami sarangki kemu pia gunané . **2:2** I kemu masingka su horo i kami dimenta sarangki kemu su Tesalonika, i kami séng bou nipakasusa dang nipakahina su Filipi. Kaiso maningu mauli taumata mundoka si kami, Mawu Ruatangi kité séng nangonggo u kawawahani si kami gunang puhabaré'u Habaré'u Raluasé si kemu ko asalé bou i Sié. **2:3** Kakuingi kami si kemu ta nusala; baliné lai pia pendungé ralai arau tadéau mangakalé. **2:4** Takoaé tamai éé! I kami baliné mubéra tadéau mupakapia iha u taumata, kaiso tadéau mupakaluasé'u naungu Mawu Ruata, ko mumanuka dalungu naungi kami. Batu'u i kami tutehungangu Mawu Ruata, ko hinoné mangékéngu Habaré'u Raluasé éé. **2:5** I kemu masingka i kami bedang ta sarang manga sinsulé mududato lana arau mututondo liku si kemu tadéau mulempingu anggang. Mawu Ruata sisané saksiné! **2:6** I kami lai ta mudéa tadéau makaréa daralo wou taumata -- mbaéng bou i kemu arau lai bou taumata waliné. Su hinoné kéré rasulé'i Kristus, i kami botongé manuntu manga apa wou i kemu. **2:7** Kaiso i kami nutingkasikomé su témpongi kami dingangi kemu, musulungu singkatau inang mutalung manga ana'é. **2:8** Ualingu kakendagé'i kami, i kami sadia munggeli si kemu baliné ketangu Habaré'u Raluasé ko bou Mawu Ruata éé, kaiso lai pubawiahé'i kami. Batu'u i kami kumendagé'i kemu! **2:9** Tantu i kemu bedang makatahendung kéré apa katoghasé i kami mututimpekung dingangu mututingkasaghédé. Ello hebi i kami kahalé'é tadéau i kami ta mupakasusangu manga singkatau su taloarangi kemu su témpongi kami mangékéngu Habaré'u Raluasé bou Mawu Ruata si kemu. **2:10** I kami mubiahé susi, matulidé dang takoaé lengku'é su tengongi kemu ko séng mangimang si Kristus. Ko i kemu saksingi kami, kéré'é lai Mawu Ruata. **2:11** I kemu masingka ko i kami mukoa si kemu simbau-simbau kéré singkatau i amang mukoa manga ana'é. **2:12** I kami manasa si kemu, i kami mamahansang si kemu dang i

kami mududorong tadéau i kemu pubiahé kéré'é sarang makaluasé naungu Mawu Ruata. Ualingu Mawu Ruata séng nukui si kemu pakakoa dalohong Kararatuangu Mawu Ruata dang makapanémang kawawantugé-é. **2:13** Pia lai halé baliné ko nakakoa si kami sintinia mututarimakasé su Mawu Ruata. Halé éé ko, humonéu pia su témpongi kami nuhabaré'u habaré bou Mawu Ruata si kemu, i kemu nudaringihé dang nanarima u habaré éé baliné kéré habaré bou taumata, kaiso tenga-tengadé kéré habaré bou Mawu Ruata. Ko i Sié kahalé'é su ralungu watangéngu ko mangimang si Kristus. **2:14** Manga ana u simbau, halé ko séng nikapendangéngi kemu séng lai nikapendangéngu manga jamaaté'u Mawu Ruata su Yudea ko tutaghuanéngi Kristus Yesus. I kemu nakapendang susa bou kawanuanu sisanu, musulung kéré ko nikapendangéngu manga jamaaté'u Mawu Ruata su Yudea bou taumatang Yahudi. **2:15** Manga taumata éé namaté Mawu Yesus dingangu manga nabi, dang namahang si kami. I siré mundoka apang taumata, dang Mawu Ruata tenga-tengadé maralai naung si siré. **2:16** Katéwé i siré muluheping si kami muhabaré su manga taumata ko baliné tau Yahudi habaré ko makasalamaté si siré. Dingangu kéré'é taumatang Yahudi turusé mumanamba rosangi siré sarang dékénangé maganapé. Dang panginsuéngé ii i siré nikahinongu ralangéhé'u Mawu Ruata! **2:17** Kaiso manga ana u simbau, mangkéng bou i kami nutaléi singkatémpo bou i kemu -- nutaléi su mata kaiso baliné su naung -- i kami kasaunéng mututiwa i kemu dang pia kanaungi kami labo tadéau musau makapusombangi kemu! **2:18** I kami pia kanaungi kami mapulu tamai mutiwo si kemu; dang ia, séng bou nanaluka sarang duang sulé, katéwé Sétang mang muluheping si kami. **2:19** Tenga-tengadé ko i kemu luharapéng dang duluaséngi kami. Batu'u kamagéngu Mawu Yesus sarung dumenta, dang i kité sarung mutengongi Sié, uté séng i kemu makoa laoboté dingangu karaluasé'i kami! **2:20** Tengadé ko séng i kemu makahéngké dang makaluasé si kami!

1 Tesalonika 3

3:1 Panginsuéngé kapulung naungi kami séng lai ta kapétokang. Batu'u i

kami nusipiré mapiangi kami itentang hala su Atena, **3:2** sementarangi kami mundoi u ana u simbau i kité i Timotius. I sié singkatau paparéntangu Mawu Ruata ko nuhalé dingangi kami muhabaré'u Habaré'u Raluasé bou halé i Kristus. I kami nundoi i Timotius sarangki kemu tadéau i sié manoghasé dang pamahansang si kemu tadéau manamba mangimang si Kristus. **3:3** Dingangu kéré'é takoaé sarang manga singkatau bou i kemu ko sumoho ualingu sinsarangi kité ii. I kemu kebi séng masingka kalawou sinsara éé nataho su halé'u Mawu gunangi kité. **3:4** Su témpongi kami bedang dingangi kemu, i kami séng bou nuhabaré horo si kemu humonéu i kité sarung mutatahangu sinsara. Dang éé mang séng tenga-tengadé nariadi; i kemu séng masingka u éé. **3:5** éé sabapé'é ia nundoi i Timotius, ualingu halé u pangangimang si Kristus. Ia gugaghangu Sétang makasaluka si kemu sarang lena u saghédé'i kami makoa takoaé gunané. **3:6** Ii i Timotius séng nusulé dang séng nubeké si kami habaré nakaluasé halé u kéré apa i kemu nangimang si Kristus dingangu mukukakendagé. I sié nanguli si kami uadé i kemu sintinia mang kaputahendungé si kami su naungi kemu. Dang i kemu pia kanaung mapulu musombangi kami, musulungu i kami lai mapulu musombangi kemu. **3:7** éé sabapé'é, manga ana u simbau, su ralungu kalawou susa dingangu weha i kami, i kami naiboré'u habaré'i kemu. Pangangimangu si Kristus nakalabo naungi kami, **3:8** hakiu su orasé ii i kami nakapendang tenga-tengadé biahé, asalu i kemu matatapé risi-risi matoghasé, masimbau dingangu Mawu. **3:9** Kéré'é kalabo'é tarimakasé i kami su Mawu Ruata su kebi daluasé ko nikapendangéngi kami su tengu-Né ualingi kemu. **3:10** Ello hebi i kami mududorong si Sié dingangu kaselahé'u naung, tadéau i kami makapusombang hala dingangi kemu tadéau manimu apang ko dudéakéngi kemu gunangu mangimang si Kristus kéréwé su hinoné. **3:11** Karimako Mawu Ruata i Amangi kité sisané, dingangu Mawungi kité Yesus mupakaloahé'u raléngi kami gunangu musombangi kemu! **3:12** Karimako Mawu mukoa si kemu manamba mukakendagé simbau dingangu waliné dang manamba kumendagé'u apang taumata, hakiu kakendagé'u éé mahuntinamba, musulung kéré kakendagé'i kami si kemu. **3:13** Dingangu kéré Mawu sarung mupakakuaté'u naungu, hakiu i kemu susi dang takoaé

lengku'é su tengongu Mawu Ruata i Amangi kité, su témpongu Mawungi kité Yesus dumenta dingangu kebi apang taumata ko nitaghuanéng-é.

1 Tesalonika 4

4:1 Panginsuéngé manga ana u simbau, i kami séng nangonggo u tatulada si kemu halé u kéré apa i kemu harusé mubiahé mupakaluasé'u naungu Mawu Ruata. Tengadé i kemu séng nubiahé kéré'é. Kaiso orasé ii bou kawasangu Mawu Yesus, i kami mudorong singapang botongé si kemu dang manahoso tadéau i kemu manamba lai mutawakali su halé éé! **4:2** Batu'u i kemu séng masingka u apang ko nipasilongi kami si kemu bou kawasangu Mawu Yesus. **4:3** Ko ii kapulungu Mawu Ruata: Tadéau i kemu mubiahé nitilahé gunangi Sié, susi, munggéangu kalawou kakanoa sundalé. **4:4** Apang mangaésé su taloarang i kemu harusé masingka kéré apa mubiahé dingangu kawingé dingangu kakanoa ko makaluasé naungu Mawu Ruata dingangu taumata. **4:5** Kumbahang mubiahé tumuhu kapulung gesi su tengongu kawingu, kéré ko kukoaténgu manga taumata ko begangu Mawu Ruata. **4:6** Su ralungu halé kéré'é, kumbahang manga singkatau lai musala su ana u simbau'é, arau talang mangakalé'é. Horo i kami séng nangonggo u ingaté kahenga-hengang si kemu, humonéu Mawu sarung muhukungu apang taumata ko mukoa kalawou sala ko kéré éé. **4:7** Mawu Ruata nukui si kité, baliné tadéau i kité mubiahé su ralungu pusasundalé, kaiso tadéau i kité mutumbiahé dingangu kakanoa ko makaluasé naung-é. **4:8** Taumata ko ta manarima u tatintiro ii, balinébé ta manarima u taumata, kaiso ta manarima u Mawu Ruata ko nangonggo u Roké-é ko susi si kemu. **4:9** Tawahaluasé'u lai i kami manuraté si kemu halé u kéré apa i kemu harusé kumendagé'u manga ana u simbau u su pangangimang simbau. I kemu kebi séng nitintirongu Mawu Ruata gunang mukakendagé. **4:10** Dang halé ii séng nipasilongi kemu su kebi-kebi ana u simbau su pangangimang simbau su kaselahé'u Makedonia. Kaiso, manga ana u simbau, i kami mudorong singapang botongé, tadéau pubawiahé'u makoa nangilémbo mapia lai. **4:11** Putawakaliko mubiahé maremasé dang ta mudalau su soalé'u taumata waliné. Puhalé'é i kemu pudéa biahé'i kemu,

kéré ko niparéntangi kami kangéré si kemu. **4:12** Kamagéngi kemu mubiahé kéré'é, i kemu séng ta mangumbalangi sai-sai lai, dang manga taumata ko ta mangimang si Kristus, mang sarung mangadaté si kemu. **4:13** Manga ana u simbau, i kami mapulu tadéau i kemu makasingka mapia bou hale u taumata ko séng naté; tadéau i kemu ta masusa naung kéré manga taumata waliné ko takoaé pulaharapé. **4:14** I kité mangimang humonéu i Yesus séng naté dang sau nubiahé. éé sabapé'é i kité lai mangimang humonéu Mawu Ruata sarung sau mupubiahé'u kebi apang taumata ko mangimang si Yesus dang ko séng naté, tadéau i siré mubiahé dingang-é. **4:15** Su halé éé, ko ii tintirongu Mawu ko harusé i habaré'i kami si kemu: Su témpongu Mawu Yesus dumenta, i kité ko bedang biahé ta sarung mangihoro si siré apang taumata ko séng naté horo. **4:16** Hedo malaikaté ko kalabokangé maenggahé dingangu tingihé maiha dang torompété'u Mawu Ruata puluntingihé kéré tatialangu pakasadia. Buhué Mawu Yesus sarung lumintu bou sorga, dang apang taumatang Sahani ko séng naté sarung ipubiahé horo. **4:17** Bou éé, i kité ko bedang biahé su témpo éé sarung héngkétang singkahéngké dingangi siré su ralungu winawa gunang musombangu Mawu su kinoang. Buhué i kité sarung matana dingangu Mawu sarang karengu'é. **4:18** Baugu éé, i kemu pupapangiboréko dingangu wawéra ii.

1 Tesalonika 5

5:1 Manga ana u simbau, tawahaluasé'u i kami manuraté si kemu kangéré témpongu halé éé sarung mariadi. **5:2** Batu'u i kemu kebi masingka malahé humonéu Ellong Darentangu Mawu éé sarung dumenta kéré mananako su témpo hebi. **5:3** Kamagéng taumata mubéra, "Kebi matuléndé dang malénéhé," uté su témpo éé singkalendiu i siré sarung kasahapungangu silaka, dang takoaé sarang singkatau makaleso. Halé éé sarung mariadi singkakonda, musulungu pendangu tedu ko muhino su singkatau wawiné su témpongu mubaruntung. **5:4** Kaiso i kemu balinébé taumata mububiahé su ralungu kararendung, hakiu ello éé makalendi si kemu kéré rarentangu mananako. **5:5** I kemu kebi ko taumata kapubiahé

su ralungu katatualagé; i kemu narékéng taumata su ralungu tualagé'u ello. I kité baliné taumata ko kapubiahé su ralungu kararendung, arau narékéng taumatangu hebi merendung. **5:6** Baugu éé i kité ta wotongé mangkaté ketang katiki'é kéré taumata waliné. I kité mang harusé pakaingaté dang pikirangi kité harusé pakatualagé. **5:7** Hebi taumata mutiki, hebi lai taumata maiwukang. **5:8** Arawé i kité ii taumata ko nataho taumatangu ello; baugu éé pikirangi kité harusé pakatualagé. I kité harusé pakatatapé mangimang su Mawu dang kumendagé'u manga taumata waliné dang muharapé dingangu mangaking humonéu Mawu Ruata sarung mupakasalamaté i kité. éé alaté ko manirung si kité su pusukétang mundoka ko marendung. **5:9** Mawu Ruata namilé si kité baliné tadéau ihukung, kaiso tadéau ipakasalamaté'u Mawungi kité Yesus Kristus. **5:10** I Sié naté gunangi kité tadéau su témpongi Sié sau dumenta -- balaéwé i kité bedang biahé, arau balaéwé i kité séng naté -- i kité makaputumbiahé dingangi Sié. **5:11** Baugu éé, i kemu harusé tatapé mubawahansang dang mupapangiboré, musulungu kéré ko kukoaténgi kemu su orasé ii. **5:12** Manga ana u simbau, i kami modorong singapang botongé tadéau i kemu mangaregangu manga taumata ko kahal'éé su taloarangi kemu; i siré ko séng nipiléngu Mawu gunangu pangaha dingang panintiro si kemu. **5:13** Pangadatéko pakapia si siré dang pudalahimumu baugu mutahendung apang ko nikoa i siré. Pubiahé'é sintinia su ralungu pudalahiking. **5:14** I kami mudorong lai, manga ana simbau, habaréko pakaudupé taumata ko madidi muhalé; onggoléngu penghaborang naungu taumata ko matakú; putulungkongu taumata ko hinongu itulung dang pakasabaré su tengongu apang taumata. **5:15** Pakarariaga'é tadéau kumbahang sarang pia ko mamalisé'u ralai dingangu ko dalai. Putawakaliko sintinia gunang mukoa ko mapia su singkatau dingangu su ko baliné dang su kebi apang taumata. **5:16** I kemu mambéng harusé pakaraluasé sintinia, **5:17** dang sintinia pukaliomanéng. **5:18** Su apang keadaang i kemu mang harusé putarimakasé, batu'u ko éé kukapulungu Mawu Ruata bou i kemu kéré taumata ko mubiahé simbau dingangi Kristus Yesus. **5:19** Kumbahang muheping Roké u Mawu Ruata. **5:20** Kumbahang mupakasana u apang habaré ko niongo u Roké u Mawu Ruata. **5:21** Kalawou haghí harusé

sahi, ko mapia harusé tuhuké. **5:22** Pakarauko bou haghing ko dalai. **5:23** Karimako Mawu Ruata sisané ko nangonggo u kasasalamaté si kité, mukoa si kemu kéré taumata ko tenga-tengadé mubiahé ketang gunangu Mawu Ruata. Malowoko Mawu Ruata mupalihara waténgéngu kaselahé'é, roké u, jiwanu dingangu wadangu, sarang takoaé kurangé su témpongu Mawungi kité Yesus Kristus musau dumenta. **5:24** Mawu Ruata, ko séng nukui si kemu, sarung mukoa halé éé batu'u i Sié satia. **5:25** Kaliomanéngéko i kami manga ana u simbau! **5:26** Pupapangadaté'é i kemu kebi dingangu kalahimumu kéré ana u simbau lawo Sahani. **5:27** Su ralungu kawasangu Mawu, ia mudorong singapang botongé tadéau i kemu mubasangu suraté ii su apang manga ana u simbau su pangangimang simbau. **5:28** Malowoko Mawungi kité Yesus Kristus mangalamaté si kemu.

2 Tesalonika 1

1:1 Manga ana u simbau jamaaté su Tesalonika, ko nakoa umaté'u Mawu Ruata i Amangi kité dingangu Mawu Yesus Kristus! I kami, i Paulus, i Silas dingangi Timotius **1:2** muharapé malowoko Mawu Ruata i Amangi kité dingangu Mawu Yesus Kristus mangonggo u alamaté dang kasasalamaté si kemu. **1:3** Manga ana u simbau, sintinia i kami mang harusé mupatarimakasé su Mawu Ruata baugu i kemu. Dang mang séng hinoné i kami mukoa kéré'é, batu'u i kemu kasaunéng mangimang si Kristus, dang i kemu manamba mukakendagé simbau dingangu waliné. **1:4** éé sabapé'é unué i kami mang mumanungu halé i kemu sintinia i kami mutiwo apang jamaaté'u Mawu Ruata. Dingangu karaluasé i kami mubekéngu kéré apa i kemu tatapé makuaté mangimang si Kristus su ralungu pamamahang dingangu sinsara ko nikapendangéngi kemu. **1:5** Dang sii malahé kéré apa kaadilé hukumangu Mawu Ruata: I kemu séng nutatahangu sinsara ualingu Kararatuangu Mawu Ruata, dang ualingu éé i kemu sarung irékéng hinoné masowa su ralungé. **1:6** I Sié sarung mukoa apang ko adilé, dang sarung mamalisé mupakusangu taumata ko mupakasusangi kemu. **1:7** Dang si kemu ko su orasé ii mututahangu sinsara -- kéré'é lai i kami -- Mawu Ruata sarung munggeli u karaluasé su ellongu Mawu Yesus lumintu bou sorga dang mutingkalahé'u watangéng-é dingangu manga malaikaté-é ko bahani **1:8** dang dingangu putung kahéнанé. I sié lumintu muhukungu apang taumata ko ta mupendung Mawu Ruata dang ko ta mapulu mubiahé sindaléng dingangu Habaré'u Raluasé bou halé i Yesus Mawungi kité. **1:9** Manga taumata éé sarung manarima u hukumang kawawinasa sarang karengu'é, iremé sarang likudé'u tanpa u Mawu dang bou kawasa-Né labo; **1:10** kebi éé sarung mariadi su ello su apangi Sié dumenta gunang bantugangu umaté-é dang tadéau adaténgu kalawou taumata mangimang. I kemu sarung maéné su taloarangu umaté'u Mawu Ruata éé, batu'u i kemu séng mangimang su habaré ko nihabaré'i kami si kemu. **1:11** éé sabapé'é i kami sintinia mukukaliomanéngi kemu. I kami mukaliomanéng tadéau Mawu Ruata mukoa i kemu hinoné mubiahé tumuhu kapulu-Né, mupakaganapé'u

kapulu-Né mukoa ko mapia, mupakasuku u apang halé ko séng nikoa i kemu baugu mangimang si Kristus. **1:12** Dingangu kéré'é Mawungi kité Yesus Kristus bantugangi kemu, dang i kemu lai batugangi Yesus ualingu kapiangu naungu Mawu Ruatangi kité dingangu Mawu Yesus Kristus.

2 Tesalonika 2

2:1 Su halé u rarentangu Mawungi kité Yesus Kristus, dang su halé u kité sarung komolang pakatana dingang-é, ii singapang botongé ia mudorong si kemu: **2:2** Kumbahang singkakonda mubingo arau mubalisa baugu pia habaré uadé séng nudating ellongu Mawu Yesus sau dumenta. Aramanung habaré éé asalé bou simbau nubuaté, arau simbau tintiro; arau botongé mariadi pia ko mubérangu i kami bou namohé kéré'é su manga simbau bou suraté'i kami. **2:3** Maningu lai kéré'é apa, kumbahang mangkaté nubala taumata mangakalé si kemu. Batu'u su horo u Ello éé dumenta, halé éé harusé mariadi horo: Mauli taumata sarung tumalikudé, musunialé'i Kristus; dan Taumata Ralai ko nitantu mataho su naraka, sarung mutingkatedéngu awa'é. **2:4** Dingangu oboté'é i sié sarung mundoka dingang mutingkarangé u awa'é su wowongu kalawou ko susembangu taumata, arau kebi mahangu ruata ko tutehungangu taumata kéré Mawu Ruata. Lai i sié sarung maiang su Waléngu Mawu Ruata dang mumamohang uadé i sié ko Mawu Ruata. **2:5** Tahendungéko ia séng bou nuhabaré'u kebi-kebi éé su témpongu ia bedang dingangi kemu. **2:6** Dang i kemu masingka u apa ko su orasé ii bedang makapéto kebi halé éé mariadi. Hedo su témpo ko séng nitantu u Mawu Ruata, Taumata Ralai éé sarung masonggalé. **2:7** Kawasangu mukukoa halé dalai éé séng kahalé'é maremasé, kaiso mang bedang pupétokang. Hedo kamagéngu ko mumaméto éé séng ipamého, **2:8** buhuéwé Taumata Ralai éé ikasilo. Uté su témpongu Mawu Yesus dumenta, i Sié sarung mamaté Taumata Ralai éé dingangu singongo wou mohong-é, dang mupakawinasangi sié dingangu kalahamagé'u darenta-Né. **2:9** Taumatau Ralai éé sarung masonggalé dingangu simbau kawasa labo bou Sétang. I sié sarung mukoa halé ko makalahérang dingangu halé ko takoaé sihingé ko napéné u léo.

2:10 I sié sarung mupaké u haghing akalé dalai tadéau mamalidé apang taumata ko sarung mawinasa. I siré sarung mawinasa batu'u ta manarima dang ta mapulungu habaré kahengang bou Mawu Ruata ko makasalamaté si siré. **2:11** éé sabapé'é Mawu Ruata nangonggo si siré simbau kawasa ko makapalidé, hakiu i siré mangimang su apang ko ta muhino. **2:12** Penginsuégé, apang taumata ko mapulungu rosa dang ko ta mangimang su ko nuhino éé, kebi-kebi sarung ihukung. **2:13** Manga ana u simbau ko ikukendagé'u Mawu! I kami sintinia mang harusé mupatarimakasé su Mawu Ruata baugu i kemu, batu'u bedang bou tetaé Mawu Ruata séng namilé si kemu tadéau ipakasalamaté. Halé éé nariadi bou apang ko séng nihalékangu Roké u Mawu Ruata si kemu tadéau mupakasusingi kemu makoa umaté'u Mawu Ruata dang ualingi kemu mangimang su habaré kahengang bou Mawu Ruata. **2:14** Ualingu éé bou Habaré'u Raluasé ko nihabaré'i kami si kemu, Mawu Ruata nukui si kemu tadéau i kemu makaiténg dingang kawawantugé'u Mawungi kité Yesus Kristus. **2:15** Baugu éé, manga ana u simbau, darisi'é pakatoghasé dang panengalé turusé su apang tintiro ko séng bou nihabaré'i kami si kemu, mbaéng ko niwéra dingangu lai ko niwohé. **2:16-17** Malowoko Mawungi kité Yesus Kristus sisané, dang Mawu Ruata i Amangi kité mangiboré dingangu manoghasé naungu, tadéau i kemu makapukoa halé dingangu makapuhabaré'u apang ko mapia. Batu'u Mawu Ruata kumendagé'i kité, dang ualing kapiangu naung-é i Sié nukoa si kité matatana tatapé, muluharapé ko mapia.

2 Tesalonika 3

3:1 Panginsuégé, manga ana u simbau, pukaliomanéngko gunangi kami. Pukaliomanéngko tadéau habaré bou Mawu turusé makéké masahawu dang ikatarima mapia, musulungu kéré ko séng nariadi si kemu su témpo naliu. **3:2** Pukaliomaéngko lai tadéau Mawu Ruata manalamaté si kami bou manga taumata ralugé dang daralai. Batu'u baliné kebi taumata mangimang su habaré bou Mawu éé. **3:3** Kaiso Mawu mang satia. I Sié sarung mupakakuaté'i kemu dingangu manirung si kemu bou i Sié ko

Dalai. **3:4** Dang i kami mangimang kehengang su Mawu bou halé i kemu, humonéu i kemu séng kapukoa'é dang sarung mukoa turusé apang pakihalékéngi kami si kemu. **3:5** Malowoko Mawu Ruata mangaha si kemu tadéau i kemu nangilémbu makaena humonéu Mawu Ruata kumendagé'i kemu dang humonéu i Kristus mangonggo u katatarima su naungi kemu. **3:6** Manga ana u simbau, bou kawasangu Mawu Yesus Kristus, i kami muparénta si kemu tadéau i kemu mutingkaraungu manga ana u simbau, ko mububiahé malasé, dang ko ta tumuhu su apang tintiro ko niongo i kami si siré. **3:7** I kemu kebi masingka humonéu i kemu harusé puteno ko nikoa i kami. I kami ta nutingkamalasé su témpongi kami dingangi kemu. **3:8** I kami ta kimang kangu taumata ko ta niwaéhang. Susimbekané katéwé ello hebi i kami mututimpaté muhalé tadéau i kami lai ta mupakususangi sai-sai su taloarangi kemu. **3:9** Tamai éé kukoaténgi kami baliné ualingi kami takoaé haké i kami manuntu tadéau i kemu putulungi kami, kaiso tadéau i kami makoa putatenongi kemu. **3:10** Su témpongi kami bedang dingangi kemu i kami nangonggo u atorang ii, "Taumata ko madidi muhalé, ta wotongé ipakang." **3:11** I kami muhabaré'u ii batu'u i kami nakaringihé humonéu su taloarangi kemu pia manga taumata ko mububiahé malasé. I siré ta mukakoa manga apa-apa, su likudé'u mususasibungu halé u taumata waliné. **3:12** Bou kawang Mawu Yesus Kristus i kami muparénta apang taumata éé dang mangonggo u ingaté, tadéau i siré muhalé mukoa ko mapia dang mudéa biahé'i siré. **3:13** Arawé i kemu kumbahang masahé mukoa ko mapia. **3:14** Aramanung sarung pia taumata ko madidi tumuhu apang ko niwérangi kami su suraté ii. Pakaingaté su taumata kéré'é dang kumbahang mudalau dingangé tadéau i sié maméa. **3:15** Kaiso kumbahangi sié koaténg kéré roka; ketang sasaiko i sié kéré singkatau ana u simbau. **3:16** Mawu ko pungu salamaté'i kité. Malowoko i Sié sintinia munggeli u pudaramé si kemu su patiku halé. Malowoko Mawu Ruata mahundingang su kalawou manga ana u simbau. **3:17** Adaté bou ia, i Paulus. Ia sisaku namohé bahagéang ii. Ii tanda tanganku ko daku ipupelo su apang suratéku. **3:18** Malowoko Mawungi kité i Yesus Kristus mangalamaté si kemu kalawou manga ana u simbau.

1 Timotius 1

1:1-2 Timotius, anaku tutuné su ralungu Mawu! Suraté ii bou ia, i Paulus, rasulé'i Kristus Yesus bou paréntangu Mawu Ruata, Datung Salamaté'i kité dang bou paréntangi Kristus Yesus, pulaharapéngi kité. Malowoko Mawu Ruata i Amang dang i Kristus Yesus Mawungi kité mangonggo u alamaté, kakendagé dang kasasalamaté si kau. **1:3** Ia mapulu tadéau i kau matatapé matana su Efesus kéré séng bou raku nihabaré si kau su témpong ia nakoa sarang Makedonia. Batu'u su Efesus pia pirang katau taumata ko mumangaésé'u tintiro ko ta nutatahino, dang i kau harusé mupangedongi siré. **1:4** Habaré i siré tadéau kuhaé lai muperhatikang su manga rudato lana dingangu manga wekéngu asalé ko ta mababesu. Kebi éé ketang makakoa pudararéndéhé, dang ta makaténdang pulahalé u Mawu Ruata ko ketang ikakirala su halé u pangangimang si Sié. **1:5** Pendungu sasasaku éé tadéau taumata sarung makapanaghuang naung buresi dang pendangu ralungu naung ko susi, dingangu mangimang kahenga-hengang su Mawu, dang dingangu kéré'é i siré masingka kumendagé'u sinsulungé. **1:6** Pia simbahagéang taumata ko séng ta mububiahé kéré'é lai, dang nanawo su pupapangala ko takoaé gunané. **1:7** I siré mapulu mutingkakoa manga météré'u agama, sumbalié i siré hala ta makaena bawéra ko pupupaké arau halé ko iluhabaré'i siré dingangu pangangaking kahengang. **1:8** I kité masingka atorangu agama ko mapia, kamagéng koaténg su hinoné. **1:9** Tantu harusé tahendungang humonéu atorang niko baliné tarangé su taumata mapia, kaiso itarang su apang dulawang atorang, apang tahakoa dalai, taumata ralugé, taumata mararosa, taumata takoaé agamané, taumatang dunia, taumata ko mamaté si amang arau si nengé, kebi apang tahapaté, **1:10** su taumata sundalé, ko mununalangu lamuhu dingangu sinsulung ésé dingangu ésé arau bawiné dingangu wawiné, tahapulingu, tahaléo, saksi maraléo, dang i sai-sai lai ko mukukoa manga halé ko mutatentangu tintiro kahengang. **1:11** Tintiro éé ikaréa bou ralungu Habaré'u Raluasé ko nisarakang pakikéké si sia, Habaré'u Raluasé bou Mawu Ruata kaselahéngé dang ko harusé dalong. **1:12** Ia mutarimakasé si Kristus Yesus Mawungi kité. I Sié séng nangonggo u kuaté si sia gunang

putangkiang si Sié, dang i Sié nutehung si sia botongé makawawa halé éé, **1:13** maningu lenangu kangéré ia nupakaralai dingang mutingkai dang nuhinakang si Sié. Kaiso Mawu Ruata kimendagé'u ia, baugu su témpo éé ia bedang ta nangimang, hakiu ia bega apang ko daku niko. **1:14** Ia katéwé nipénéngu kakendagé'u Mawungi kité. I Sié nangonggo si sia kuaté'u pangangimang si Sié dang pakendagé'u taumata sinsulung. Kuaté éé nionngo si kité kebi ko séng nasimbau dingangi Kristus Yesus. **1:15** Mang tengadé nuhino wawéra ii -- batu'u éé mang hinoné itarima dang pangimanéng kebi -- : "I Kristus Yesus dimenta su dunia ii tadéau mangambang taumata marosa." Dang séng ia taumata ko karalaikangé. **1:16** Kaiso ualingu éé Mawu Ruata kimendagé'u ia, tadéau i Kristus Yesus makapupasilongu kaselahé'u pusasabaré-é si sia, taumata ko karosangé ii. Dang ii makoa simbau putatehungangu kebi taumata ko sarung mangimang si Sié dang ko sarung makaeba pubawiahé kahengang dingangu kekal. **1:17** Mawu Ruata, Datung kalawou témpo, harusé adaténg dang sintinia dudalong, batu'u i Sié kekal, ko ta kukasilo dang ko mang simbau! Amin. **1:18** Timotius anaku! Halé ii daku isarakang si kau, mutahendung tatanatangu Mawu Ruata ko nihabaré'u manga nabi su jamaaté bou halé i kau. Koako tatanata éé sinasa mapia su ralungu pulahalé u. **1:19** Puhal'éé dang panengalé su pangangimang kahengang dang dingangu naung susi. Pia manga taumata ko ta mupendang su singka u naungé, hakiu pangangimangi siré naghoghahé. **1:20** Su ralungé ko Himeneus dingangi Aleksander. Taumata rarua éé séng daku nihukung nisarakang su Sétang, tadéau i siré masingka dang mangedo muhinakang Mawu Ruata.

1 Timotius 2

2:1 Kahimotongangé, ia mudorong singapang botongé tadéau dorong, kakaliomanéng, dingangu kaliomanéng gunangu lawo dang tatarimakasé iwawa sarang koa u Mawu Ruata gunangu apang taumata; **2:2** gunangu mararatu dang gunangu kebi apang taumata ko mumanengalé kawasa. Pudorongké tadéau i kité makapubiahé maremasé dang maramé gunangu

Mawu Ruata, dingangu kakanoa mapia. **2:3** éé kapiangé ko makaluasé naungu Mawu Ruata, Datung Salamaté'i kité. **2:4** I Sié mapulu tadéau kebi taumata ipakasalamaté dang masingka u ko mapia. **2:5** Batu'u, ketang pia simbau Mawu Ruata, dang ketang pia simbau mananaloara su taloarangu Mawu Ruata dingangu taumata, éé ko i Kristus Yesus. **2:6** I Sié singkatau ko séng nanarakangu watangéng-é gunang muliungu apang taumata bou rosangi siré. Ualingu éé su témponé ko séng nitantu, Mawu Ruata mupasilongu ko i Sié mapulu tadéau apang taumata kebi ipakasalamaté. **2:7** Dang ko éé sabapé'é ia niroi pakakoa sarang apang taumata ko baliné bou tau Yahudi gunang puhabaré si siré habaré'u halé u pangangimang kahengang. Ko daku iwuka ii mang tengadé, ia ta muléo. **2:8** Kapuluku su apang tanpa mangaésé mukaliomanéng dingangu naung susi, takoaé pedu su ralungu naung arau pudararéndéhé. **2:9** Mangawawiné pulegahéko awa pakapia dang pupaké u pakéang pakaudupé. Kumbahang uta ilawung tamai-ramahi arau mupaké u wulaéng arau mutiara arau pakéang maraleghadé. **2:10** Kaiso, mangawawiné pulegahéko awa'é dingangu kakanoa ko mapia kéréwé séng hinoné su mangawawiné ko matuhu su Mawu Ruata. **2:11** Mangawawiné harusé mukinau mutingkaremasé'u awa dang pakatuhu. **2:12** Ia ta mapulu pia mangawawiné manintiro arau talangu mamarénta mangaésé; i sié harusé maremasé. **2:13** Batu'u niriadi kahorokangé ko i Adam buhué i Hawa. **2:14** Dang baliné i Adam nikaakaléng, kaiso ko bawiné, hakiu limawang paréntangu Mawu Ruata. **2:15** Maningu kéré'é, mangawawiné mang masalamaté mamantélé'u ana, asalé i sié dingangu kasasana u naung matatapé mangimang si Kristus dang matatapé kumendagé'u taumata waliné dingangu mubiahé ketang gunangu Mawu Ruata.

1 Timotius 3

3:1 Mang tengadé nuhino wawéra ii, "Taumata ko mapulu makoa mutatalung jamaaté, mangaléné mapulungu simbau halé ko mawantugé."
3:2 Singkatau mutatalung jamaaté harusé taumata ko takoaé lengku'é, ketangu simbau kawingé, masingka mukuhedangu awa'é, pélésa dang

maudupé; i sié maluasé manarima u saké su waléné, dang masingka manintiro taumata; **3:3** kumbahang taumata mawukang, arau ko mapulu mukakoka. Kaiso i sié taumata masikomé naungé dang mapulungu pudaramé. I sié ta wotongé manggang su roité. **3:4** I sié harusé masingka mangatoré pakapia ralohong baléné, dang manintiro manga ana'é tadéau matuhu dang masingka mangadaté si sié. **3:5** Batu'u kamagéngu taumata bega mangatoré dalohong baléné sisané, kéré apa i sié wotongé makapangatoré jamaaté'u Mawu Ruata? **3:6** Singkatau mutatalung jamaaté ta wotongé taumata ko buhué nako Sahani, batu'u i sié sarung mutingkaoboté bou éé makaréa kutoké kéré Sétang su témpo horo. **3:7** I sié harusé singkatau ko pia aréngé mapia su tampa; batu'u kamagéng ta kéré'é, nau i sié sarung hinakanéngu taumata, hakiu manawo su sasaluka u Sétang. **3:8** Musasumbala su jamaaté harusé lai taumata mapia dang matulasé; baliné manggang su roité dang madidi manginung anggoré mapaliu. **3:9** I siré harusé manengalé kahenga-hengang su halé u pangangimangu taumatang Sahani ko séng nilahé u Mawu Ruata dingangu ralungu naungi kemu ko susi. **3:10** Kakelaiko horo pakapia-pia i siré, dang kamagéng malahé i siré takoaé lengku'é, buhuéwé i siré wotongé makapusumbala su ralungu jamaaté. **3:11** Kawingi siré harusé lai taumata mapia, baliné taumata ko makehagé mubawa mohong. I siré harusé masingka mukuhedangu awa i siré dingangu matulidé su kalawou halé. **3:12** Musasumbalangu jamaaté harusé ketang simbau kawingé. I sié harusé masingka mangatoré pakapia manga ana'é dingangu ralohong baléné. **3:13** Apang taumata ko musumbala mapia su ralungu jamaaté, sarung adaténg dang kasaunéng mawahani mududatongu halé u pangangimangi siré si Kristus. **3:14** Ia muharapé séng ta marengu lai ia sarung mutiwo si kau. Maningbé kéré'é, ia mang lai manuraté si kau, **3:15** tadéau kamagéng ia marengu, i kau séng masingka kéré apa i kité harusé mubiahé kéré balagéngu Mawu Ruata, éé ko jamaaté'u Mawu Ruata ko biahé. Jamaaté éé ko kéré dihi tatuilé dingang tatoghasé su halé u tintiro kahengang bou Mawu Ruata. **3:16** Takoaéko sarang singkatau makapusunialé, kéré'é kalabo'é rahasiangu agamangi kité: I Sié nutimpasilongu awa-é su ralungu kalaawa u taumata, dang ko nipuhinongu Roké u Mawu Ruata, lai

nitehungangu kalawou malaikaté. Habaré'é nipararingihé su taloarangu kalawou bangsa, dang i Sié pangimanéng su kaselahé'u dunia dang nihéngké sarang sorga.

1 Timotius 4

4:1 Roké'u Mawu Ruata nubéra matulidé su témpo ko mahi kadentané, sarung pia bou taumata singkamonang tumalikedé, musunialé'i Kristus. I siré sarung sumasumelung su apang roké mumamalidé dingang tumuhu su apang tintiro bou roké daralai, **4:2** ko iluhabaré'u manga taumata raléokang ko mululéo. Dalungu naungu manga taumata éé séng narendung. **4:3** I siré manintiro su taumata tadéau ta mukawing dingang ta kumang kang pusimbau ko nihaé. Sumbalié kang éé niriadingu Mawu Ruata gunang pubiahé su ralungu tatarimakasé si Sié bou apang taumata ko séng nangimang si Kristus dang séng masingka u tintiro kahengang bou Mawu Ruata. **4:4** Kebi apang ko niriadingu Mawu Ruata éé mapia, dang takoaé sarang simbau ko tehungang dalai kamagéng séng nitarima su ralungu tarimakasé su Mawu Ruata. **4:5** Batu'u alamaté bou Mawu Ruata dingangu kaliomanéng makakoa kang éé mapia. **4:6** Kamagéngi kau manintirongu kebi-kebi éé su manga ana u simbau su ralungu pangangimang simbau, i kau sarung makoa paparéntangi Kristus Yesus ko muhalé mapia. Dang i kau sarung turusé mamiahé dalungu naungu dingangu wawérangu Mawu Ruata ko pangimanéngi kité, dang dingangu tintiro kahengang ko séng tutuhukangu sarang orasé ii. **4:7** Punggéako bou manga wekéngu halé u singka marendung ko takoaé gunané. Pukinauko pukoa batangéngu gunangu pubawiahé su kaliomanéng. **4:8** Kakanoa u wadang ketang kadio gunané, arawé kakanoa rohani pia gunané su apang halé, batu'u su ralungé pia diandi gunangu pubawiahé su orasé ii dingangu su témpo ko mahi kadentané. **4:9** Halé ii tengadé dang hinoné itarima dang pangimanéng kebi. **4:10** éé sabapé'é i kité mutawakali dang muhalé singapang botongé, batu'u ia muharapé kebi-kebi éé su Mawu Ruata ko biahé; I Sié Datung Salamaté 'u apang taumata ko mangimang. **4:11** Tintiroko kebi-kebi éé dang paréntai taumata putuhu. **4:12** Kumbahang

mamalang sarang manga singkatau mupakasana i kau ualingi kau bedang makuda. Katéwé su simbekané i kau harusé makoa putatehungangu apang taumata mangimang su ralungu pudarudato dingangu kakanoa'u, su kakanoa u i kau kumendagé'u sinsulung dang mangimang si Yesus Kristus, dang dingangu pubawiahé'u ko susi. **4:13** Sementarang éé, sarang ia sarung marenta, i kau harusé pakasau mubasangu Buké Susi su tengong apang taumata, dang mamahansang dingang manintiro si siré. **4:14** Kumbahangi kau mutingkamalasé mupaké u gagheli u Roké u Mawu Ruata ko nionngo si kau su témpongu manga pangaha u jamaaté nuhéngké u limangi siré su wowong tembo u, dang manga nabi nanepasé'u tatanatangu Mawu Ruata bou halé u watangéngu. **4:15** Halékété pakapia kebi-kebi éé tadéau apang ko nikoa u ikasilongu apang taumata. **4:16** Diagatéko awa'u dang diagatéko lai tatintironu. I kau harusé pakasatia mukoa kebi éé, batu'u dingangu kéré'é i kau sarung makasalamaté batangéngu sisanu oré lai apang taumata ko mudaringihé sikau.

1 Timotius 5

5:1 Kumbahangi kemu mupasilongu pedunu su taumata ko nangilémbo magurang bou i kau kaiso hawukété i sié tadéau mudaringihé bawéranu musulungi sié kéré i amangu. Pukoako si siré taumata makakuda kéré i sintamahuarinu, **5:2** dang mangawawiné magagurang kéré i mamanu. Mangawawiné makakuda koa kéré tuari, dingangu naung buresi. **5:3** Pangadaté su mangawawiné walu ko tenga-tengadé mubiahé sisané. **5:4** Arawé kamagéng singkatau wawiné walu ko pia ana arau pulung, i si é kahorokangé harusé makaena humonéu i siré harusé muperhatikang ana u simbau i siré, dang mamalisé kakendagé'u taumata magurang arau i upungi siré. Batu'u halé éé makaluasé naungu Mawu Ruata. **5:5** Bawiné walu ko tenga-tengadé sisané takoaé manga i sai-sai ko makapalihara si sié, ketang kapuharapé su Mawu Ruata. Ello hebi i sié mukukaliomanéng su Mawu Ruata mududorong tulumang-é. **5:6** Arawé wawiné walu ko mapulu mubiahé sanang, i sié séng musulungu naté maningu sié wedang biahé. **5:7** Pakasingka ko si siré apang tatulada ii, tadéau i siré mubiahé buresi. **5:8**

Arawé kamagéng pia taumata ko ta mupalihara ana u simbau'é, nangilémbó egé'é sisané, taumata éé mususunialé'u pangangimangé; i sié nangilembo ralai bou taumata ko ta mangimang. **5:9** Ketangu mangawawiné walú ko nikahinongu saraté ii botongé masowa su rolé u mangawawiné walú: umuré ta makurang bou enungu pulo su taungé, horo ketang sinsulé nukawing, **5:10** timéléng kéré mangawawiné ko mukukoa halé mapia, andéné kéré: séng nuhiking manga ana'é kéré'é kapiané sarang naralabo, maluasé manarima u saké su waléné, mutalung apang taumata mangimang, mutulungu apang taumata susa, dang mukoa kahengahengang kalawou halé ko mapapia. **5:11** Kumbahang mutaho su ralungu rolé éé mangawawiné walú ko bedang makakuda. Batu'u kamagéng makapendang kapulung gesi i siré manamba matoghasé, i siré mapulu sau mukawing, dang manentangi Kristus. **5:12** Uté i siré musala batu'u sumoho u riandi ko niongo si siré. **5:13** Lai i siré mungunggolo u témpo lintu awi baléng tau. Dang nangilémbó ralai lai, i siré mukinau mupakaralai u aréngu taumata waliné dingang mudalau u urusangu taumata waliné dang mududatongu halé ko ta hinoné pududato. **5:14** éé sabapé'é ia mapulu tadéau mangawawiné walú makakuda sau mukawing, makaeba ana dang mangurusé rumatangga, tadéau manga roka i kité ta makahombang lesabé mupakaralai u aréngi kité. **5:15** Batu'u séng pia mangawawiné walú ko séng nusala raléng dingangu Sétang. **5:16** Arawé kamagéng singkatau bawiné Sahani pia dalohong baléné ko séng nawalu, i sié harusé mubantu mangawawiné walú éé, kumbahang mamala su jamaaté pananggong si siré. Dingangu kéré'é jamaaté makapubantu mangawawiné walú ko séng takoa-koaé ana u simbau'é. **5:17** Pangaha u jamaaté ko muluhalé mapia, hinoné aregang duang sulé, nangilémbó lai i siré ko malaharing munasé dingangu manintiro. **5:18** Batu'u su ralungu Buké Susi kabawohé, "Sapi ko kapulita'é gandung tadéau manontong batuné bou wulihé, kumbahang kuwung su mohongé", lai, "Taumata muhalé, pia haké'é manarima u wawaéhé'é". **5:19** Kumbahang manarima u kalaké su singkatau pangaha u jamaaté, sudiluaré'u ipakakuaté'u duang katau saksi arau lebé. **5:20** Taumata ko mukukoa dosa harusé pubérai su tengongu kaselahé'u jamaaté, tadéau taumata waliné matakú. **5:21** Su tengongu Mawu Ruata, i

Kristus Yesus, dingangu manga malaikaté ko nipilé, ia mudorong suapang botongé tadéau i kau tumuhu apang ko nilahé ii malihingu pikirang dalai dang takoaé naung manumbeka. **5:22** Kumbahang musasahawu manimbongu lima su singkatau gunang manatapé pulahéngké'é kéré paparéntangu Mawu. Kamagéng taumata waliné mubardosa, kumbahang tumuhu malau su ralungu rosa éé. Pundiaga'é awa u tadéau tatapé buresi. **5:23** Kumbahang lai ketang manginung aké hala; panginungko lai anggoré kadio tadéau makapia léhé u, batu'u i kau kadio-kadio masaki. **5:24** Dosangu simbahagéang bou taumata, su horo u niputusé, séng nikasilo malahé. Arawé dosangu taumata waliné hedo kasingkaténg samuriné. **5:25** Kéré'é lai kakanoa mapia turusé ikasilo. Dang maning ko ta gampang ikasilo, ta mariadi turusé mawuni.

1 Timotius 6

6:1 Kebi apang taumatang Sahani ko nakoa ellang, harusé masingka humonéu mawungi siré harusé adaténg, tadéau taumata ta mupakaralai u aréngu Mawu Ruata arau tintirongi kité. **6:2** Manga ellang ko mawuné tau Sahani, ta wotongé mupakasana u mawuné batu'u i siré kebi taumatang Sahani. Katéwé i siré mang séng harusé mutangkiang pakapia lai su mawungi siré, batu'u mawu ko tutangkianéng pakapia éé kebi-kebi sindinganéng taumata mangimang ko ikukendagé. Kebi-kebi ii harusé i kau panintiro dingangu panasana. **6:3** I sai-sai ko manintirongu tintiro waliné bou éé dang ta musingkaraléngu tintiro kahengang bou Mawungi kité Yesus Kristus, dang dingangu tintirongu agamangi kité, **6:4** éé ko taumata maoboté dang begangu aha u apa! Saki'é mapulu mupapangala dingangu mudaréndéhé'u kalawou wawéra hakiu makakoa saki u naung, kawaweka, lahinakang, pia tika dalai su naung, **6:5** dang pudaroka ko ta masasué. Daléngu pikirangu manga taumata éé manimbu dang lai séng ta mutatahino. I siré mumanipiré botongé makala u agama. **6:6** Tengadé agama makagheli u kauntungang labo, kamagéng taumata mawatu kapuluné dingangu apang ko éné si sié. **6:7** Batu'u takoaé manga sarang simbau ko niwawa i kité sarang dalungu dunia ii, dang takoaé manga

sarang simbau lai ko ikawawa i kité sarang likudé! **6:8** Nau kamagéngu pia kang dingangu pakéang, éé séng kapapiané. **6:9** Arawé taumata ko mapulu makala, kasalukaténg dang malawungu haghing kapulu engahé ko makaralai. Apang kapulu éé makarusa dang makasilaka taumata. **6:10** Batu'u bou mutahamawu roité, lumeto kalawou haghing kakanoa dalai. Pia simbahagéang bou taumata ko mububawatu doité hakiu séng ta tumuhu lai tintirongu taumatang Sahani, bou éé i siré kahinongu kauli u susa ko makarusa naungi siré. **6:11** Arawé i kau taumata ko séng nitaghuanéngu Mawu Ruata, nau i kau harusé munggéangu kebi-kebi éé. Putawakaliko mudéa sarang makoa taumata ko mutatahino su matangu Mawu Ruata, ko mutahamawu su Mawu Ruata, mangimang si Kristus, kumendagé'u sinsulung, masabaré su ralungu susa, dang mukoa batangéng dingangu naung masikomé. **6:12** Putawakaliko kahenga-hengang gunung pubawiahé kéré taumatang Sahani tadéau i kau makatarima u paréisé'u pubawiahé kahengang dingangu kekal. Batu'u éé Mawu Ruata nukui si kau su témpongi kau nangaku su tengongu taumata mauli ko i kau mangimang si Kristus. **6:13** Dang ii su tengongu Mawu Ruata ko nangonggo u singonggo su kalawou ko éné, dang su tengongi Kristus ko nangonggo u kesaksiang tengadé si Pontius Pilatus, ia mudorong ii bou i kau: **6:14** Tuhukété kebi parénta éé dingangu naung buresi dang takoaé lengku'é sarang ellongu Mawungi kité Yesus Kristus sau dumenta. **6:15** Darentané sarung itantu u Mawu Ruata sisané su témponé mapia. Ko i Sié sisané Mangangawasa mang simbau; i Sié ko labo, Datu su wowong datu, dang Mawu su wowongu mawu. **6:16** Ketangi Sié ko ta kapukawasangu papaté; i Sié wiahé su tualagé ko ta karaningi sai-sai. Takoaé taumata sarang manga singkatau ko séng bou nakasilo si Sié, arau makasilo si Sié. Ko si Sié adaté dingangu kawasa sarang karengu'é! Amin. **6:17** Su kalawou taumata kala su dunia ii, i kau pudorongko tadéau i siré kumbahang mangoboté dang kumbahang muharapé su manga rarotong ko mailang -- musulung kéré kakakala. I siré harusé muharapé su Mawu Ruata ko nangonggo u apang ko éné si kité ko kéré'é kauli'é tadéau ipupaké i kité. **6:18** Pudorongko si siré tadéau pupasialangu kapapia, tadéau mauli mukoa halé mapapia, malondo dingangu maelugé. **6:19** Dingangu kéré'é i siré

mumangomolé areta ko makoa sinasa i siré su gunangu témpo mahi kadentané. Dang dingangu kéré'é i siré sarung makahombang pubawiahé kekal, pubawiahé kahengang. **6:20** Apang ko séng nisarakang si kau, diagatéé éé pakapia, Timotius! Punggéakongu rudato ko takoaé gunané dingangu pupapangala u halé ko ta nuhino isego "Singka". **6:21** Batu'u pia manga taumata ko mubérangu uadé i siré pia singka éé, hakiu mulénga bou apang tintirongu taumatang Sahani ko pupangimanéngi siré horo. Malowoko Mawu Ruata mangalamaté manga ana u simbau.

2 Timotius 1

1:1-2 Timotius, anaku ko ikukendagé! Ia, i Paulus, namohé u suraté ii si kau, dang muluharapé malawoko Mawu Ruata i Amang dang Mawungi kité i Kristus Yesus mangonggo u alamaté, kakendagé dingangu kasasalamaté si kau. Su ralungu kapulungu Mawu Ruata, ia nihéngké nakoa rasulé'i Kristus dang niparéntang puhabaré'u halé u pubawiahé ko nipudiandingu Mawu Ruata. Pubawiahé éé nitarima i kité ualingu kasasimbau dingangi Kristus Yesus. **1:3** Ia mupatarimakasé su Mawu Ruata ko daku tutangkianéng dingangu ralungu naung ko susi kéré ko niko a u i upungku su témpo tamai. Ia sintinia mupatarimakasé su Mawu Ruata suapang ia mutahendung si kau. **1:4** Ia mang kaputahendungé susa naungu. éé sabapé'é ia mapulu-pulu musombongi kau tadéau maluasé naungku. **1:5** Ia makatahendung pangangimangu ko kéré'é kalabo'é sarangki Kristus, musulungu pangangimangi néné'u Lois dingangi mamanmu Eunike. Dang ia mangaking i kau mang lai mangimang kéré'é. **1:6** Batu'u éé ia mangonggo u ingaté si kau tadéau i kau mamiahé gagheli ko niongo u Mawu Ruata si kau su témpongu ia nangalamaté si kau. **1:7** Batu'u Roké u Mawu Ruata ko niongo si kité, baliné Roké ko makatalo si kité. Susimbekané Roké u Mawu Ruata éé makatoghasé si kité, nasuku u kakendagé dang makariaga batangéng. **1:8** Baugu éé aribé kaméa musaksingu Mawungi kité, dang lai aribé kaméangu ia, ko katatahungku baugu i Sié. Susimbekané, i kau dingangu kuaté bou Mawu Ruata, putuhuko ringang putatahangu sinsara gunangu Habaré'u Raluasé éé. **1:9** Mawu Ruata nangambang si kité dang nukui si kité tadéau pakakoa umaté-é sisané. éé niko a-é baliné nialasé su apang ko nihalékangi kité, kaiso nialasé su rencana-Né sisané dingangu kakendagé-é. I Sié nangonggo u kakendagé-é si kité ualingi Kristus Yesus su horo u dunia niriadi. **1:10** Dang su orasé ii, Mawu Ruata nulahé u kakendagé-é éé si kité su rarentangu Datung Salamaté'i kité i Kristus Yesus. I Yesus namata kawang papaté dang nubawa pubawiahé kekal bou Habaré'u Raluasé éé. **1:11** Gunang puhabaré'u Habaré'u Raluasé éé Mawu Ruata nuhéngké u ia pakakoa rasulé dingangu météré. **1:12** éé sabapé'é ia nutatahangu

sinsarangu kebi-kebi ii, kaiso ia tatapé mangaking, batu'u ia masingka-singka ko daku pangimanéng. Ia mangakingu apa ko séng nisarakang-é si sia, i Sié lai makariaga éé sarang Ellongu Kiamaté. **1:13** Tuhukété pakapia tintiro kahengang ko séng nionngo si kau. Dang i kau tatapéko panengalé su pangangimang dingangu kakendagé ko séng tutaghuanéngi kité ualingu kasasimbau dingangi Kristus Yesus. **1:14** Dingangu tulumangu Roké u Mawu Ruata ko éné biahé su ralungi kité, i kau pundiagako pakapia apang halé maraleghadé ko séng nisarakang si kau. **1:15** I kau masingka humonéu kebi taumata su wanuangu Asia séng numpanentangu ia, su ralungé lai i Figelus daduangi Hermogenes. **1:16** Arawé ana u simbau i Onesforus séng pira-pirang sulé mupakaluasé'u naungku. Kéré wotongé Mawu mulahé u kakendagé si siré. Maningu ia su tahungku, i Onesforus ta maméangu keadaangku éé. **1:17** Kéré'é nudatingu Roma, i sié dingang nudéa si sia. **1:18** Dang i kau masingka humonéu su Efesus i sié masau mutulungu ia. Kéré wotongé Mawu mulahé u kakendagé si sié su ellongu Mawu muhukungu kalawou taumata.

2 Timotius 2

2:1 Timotius, anaku! Pakatoghaséko i kau ualingu kakendagé ko nionngo si kité, baugu i kité masimbau dingangi Kristus Yesus. **2:2** Tintiro ko kangéré séng nikaringihé'u bou ia su tengongu taumata mauli, i kau panarakangkongu éé su taumata ko kapangimanéng ko pandé manintoro taumata waliné. **2:3** I kau harusé mutatahang dingang kéré parajurité'i Kristus Yesus ko matuhu. **2:4** Singkatau parajurité ko kapuparaléngéngu tugasé'é, ta mupusingu halé u awa'é, batu'u i sié mapulu mupakapia iha u komandangé. **2:5** Singkatau ko tahaputandang ta makoa pangéséhé su ralungu putandang, kamagéngi sié ta mutuhu atorangu putandang. **2:6** Mulahansinuang ko séng nuhalé kahengang, i sié pia haké kahorokangé mangala gesing sasuang. **2:7** Sipiréko apang ko daku niwuka éé, batu'u Mawu sarung mangonggo u singka si kau tadéau makaenangu kebi-kebi éé. **2:8** Tahendungété ii: Habaré'u Raluasé ko daku iluhabaré éé ko habaré'u halé i Yesus Kristus, toronangi Daud; Ko i Sié i Kristus ko

séng sau nubiahé bou papaté. **2:9** Ualing muluhabaré'u Habaré'u Raluasé éé, ia nutatahangu sinsara; sarang nudating nihanté kéré singkatau tahakoa dalai. Kaiso héngetangu Mawu Ruata ta ikakuhung. **2:10** éé sabapé'é ia matatapé mananggong kebi-kebi éé gunangu taumata ko séng nipiléngu Mawu Ruata, tadéau i siré lai makatarima u kasasalamaté ko nionngo baugu i Kristus Yesus, dang ko niringanéngu kawawantugé kekal. **2:11** Mang tengadé bawéra ii, "Kamagéngi kité séng naté dingangi Sié, i kité sarung mubiahé lai dingangi Sié. **2:12** Kamagéngi kité matatana tatapé, i kité sarung lai mamarénta ringangi Sié. Kamagéngi kité mubunsingingi Sié i Sié lai sarung mubunsingingi kité. **2:13** Kamagéngi kité ta mutingkasatia, i Sié mang tatapé satia, batu'u i Sié ta makaléwang batangéng-é sisané." **2:14** I kau pangonggokongu ingaté su apang taumata bou halé u kebi-kebi ii. Su tengongu Mawu Ruata, sasaiko i siré tadéau kumbahang mupapangala u halé u manga wawéra. éé ko takoaé gunané, katéwé ketang makakalimbuhung su manga taumata ko mudaringihé. **2:15** I kau puhabaréko kahengang tadéau iakungu Mawu Ruata kéré taumata ko hinoné muhalé gunangi Sié. Pubarusahako sarangi kau ta maméangu halé'u kaiso manintiro su hinoné apang tintiro mapia bou Mawu Ruata. **2:16** Pulihikongu manga rudato ko takoaé gunané dang ko makahina Mawu Ruata. Kalawou rudato keré'é ketang makakoa taumata kasaunéng maralai. **2:17** Tintirongi siré éé mulapagé musulungu saki sahenu makeka. Su taloarangi siré pia i Himeneus dingangi Filetus. **2:18** I siré séng nulénga bou tintiro kahengang, dang nangalimbuhung pangangimangu taumata waliné. I siré nubéra uadé pubawangung bou papaté séng nariadi. **2:19** Kaiso alasang matoghasé ko nikoa u Mawu Ruata ta gampang magholang. Su ralungé kabawohé kéré ii, "Mawu masingka u taumata tutaghuanéng-é," dang "Taumata ko mubérangu i sié ko tataghuanéngu Mawu, taumata éé harusé pangedo makoa kakanoa nusala." **2:20** Su ralungu walé ralabo pia pudalahaggingu salumpuhé. Pia ko bou péra arau wulaéng, kaiso pia lai ko nikoa bou kalu arau tana. Pia ko pakétang su halé dalabo, dang pia lai ipupaké ello-ello. **2:21** Taumata ko mutingkasusingu awa'é bou apang ko dalai, taumata éé sarung ipupaké su apang halé dalabo. I siré mukoa tataghuanéng hala dang pia gunané su

mawuné. I sié nisadia gunangu ipaké su apang halé mapapia. **2:22** Pakaraukongu kakanoa u taumata makakuda. Putawakaliko tadéau mubiahé tumuhu kapulungu Mawu Ruata, dingangu su tintiro-Né dang kumendagé'u sinsulung, dingang pia karaloahé'u naung. Pubiahé'é kéré'é dingangi siré ko mududorong tulumang su Mawu dingangu naung buresi. **2:23** Kumbahang mutatamba su pududaréndéhé dingangu taumata wodo ko begangu apa. I kau masingka humonéu kebi éé ketangu makakoa pusasitori. **2:24** Taumata ko muhalé gunangu Mawu Ruata ta hinoné musitori: i sié harusé pakarudato su apang taumata, dang makatintiro taumata kéré'é kopiané dingangu kasabaré. **2:25** I sié harusé pakasikomé manintiro apang taumata ko mapulu mundoka; malowoko Mawu Ruata muloahé manga taumata éé tadéau mutobaté bou rosangi siré dang masingka u tintiro kahengang. **2:26** Dingangu kéré'é i siré sau makaena, dang makaléso bou sasaungu Sétang ko manawéng si siré dang manihasangiré putuhu kapuluné.

2 Timotius 3

3:1 Tahendungété ii: Su ello-ello panginsuéngé sarung pia kasasusa mauli. **3:2** Taumata sarung mutahendung batangéngé sisané, makombang su roité, maoboté dang makehagé mulolé. I siré makehagé muhinakang taumata, mundongka taumata magurang, bega mupatarimakasé, dang mubinsi u halé u rohani. **3:3** I siré ta kumendagé'u sinsulung, ta mapulu mangonggo u ampung, i siré makehagé mupakaralai u aréngu taumata waliné, kasaré, mahasa, dang ta mapulungu ko mapia. **3:4** I siré mapulu mukianaté, matinggihati, dang maligha manawu pondolé. I siré nangilémbo makehagé'u kasenangangu dunia sulungu tumuhu Mawu Ruata. **3:5** Maning ikasilo su awa i siré matuhu muparaléngu halé u agama, kaiso manolaké'u tintirongu agama éé. Lihiéko taumata kéré'é. **3:6** Pia su taloarangi siré sumelé su manga apang balé, bou éé mangakalé apang mangawawiné lomé ko napéné u rosa dang bubambingangu haghing kapulu. **3:7** I siré mangawawiné éé mangkaté turusé mudorong makitintiro, kaiso mang ta sinsulé makaena tintiro kahengang bou Mawu

Ruata. **3:8** Musulungi Yanes dingangi Yambres nundoka si Musa su témpo naliu, kéré'é lai manga taumata éé lumawang tintirongu Mawu Ruata. Sipirangi siré séng narusa, dang pangangimangi siré séng natumbu. **3:9** Arawé i siré ta makahombang apa, batu'u engahé'i siré sarung kasingkaténgu kebi taumata, kéré ko nariadi si Yanes dingangu lai si Yambres. **3:10** Arawé i kau séng masingka u apang tintiroku, kakanoaku, dingangu raléngu pubawiahéku. I kau sisanu séng nakasilo kéré apa ia nangimang kahenga-hengang si Yesus Kristus dingang kumendagé'u taumata sinsulung. I kau lai masingka u halé u sabaré dingangu katatapé'u naungku. **3:11** I kau séng nakasilo si sia nipahangéng dang nutatahangu susa. I kau masingka kebi-kebi ko nariadi si sia su Antiokhia, su Ikonium, dingang su Listra; dang i kau masingka u kebi ko daku niputatahang! Kaiso Mawu nangambang si sia bou kebi-kebi tamai éé. **3:12** Tengadé kebi taumata ko mapulu mubiahé su kaliomanéng dang mubiahé masimbau dingangi Kristus Yesus mang sarung pahangéng, **3:13** arawé manga taumata raralai dingangu manga taumata raléokang i siré kasaunéng sarung maralai. I siré mangakalé taumata waliné sumbalié i siré kebi lai nikaakaléng. **3:14** Arawé i kau, Timotius, i kau pakatatapé panengalé su tintiro kahengang ko séng nitintiro si kau dang ko pupangimanéngu kebi; batu'u i kau masingka u i sai-sai météré'u. **3:15** I kau harusé putahendung bedang bou kadio i kau séng masingka u Buké Susi. Buké Susi éé makaonggo u tualagé si kau gunang mudéa kasasalamaté bou pangangimang si Kristus Yesus. **3:16** Kebi ko kabawohé su ralungu Buké Susi, ko nikawasangu Roké u Mawu Ruata dang pia gunané gunang panintiro halé kahengang, gunang panengkulé dang panulidé ko nusala, dang gunang panintiro taumata tadéau mubiahé tumuhu kapulungu Mawu Ruata. **3:17** Bou Buké Susi éé taumata ko mutahikang halé u Mawu Ruata sarung masalangkapé mapia gunangu kalawou halé mapapia.

2 Timotius 4

4:1 I Kristus Yesus sarung sau dumenta su dunia ii muhukungu apang taumata ko biahé dingangu ko naté; dang i Sié sarung dumenta kéré Ratu.

Ualingu éé ia mudorong singapang botongé si kau su tengongu Mawu Ruata dingangi Kristus Yesus: **4:2** I kau puhabarékongu habaré bou Mawu Ruata éé, dang turusé panihasa tadéau taumata mudaringihé, balaéwé i siré mapulu arau madidi. I kau harusé mupangakingu taumata, mulahé u pusasala, dang mamahansang si siré. Tintiroiko taumata kéré wotongé dingangu kasasabaré. **4:3** Batu'u sarang mudating témponé taumata ta mapulu lai manarima u tintiro kahengang. Susimbekané, i siré sarung tumuhu kapulungi siré sisané, dang mangomolé kauli u météré tadéau tintirongu apang halé ko mapia su tulingi siré. **4:4** I siré sarung manensing tulingi siré su halé kahengang, kaiso sarung manguhi tuli su manga weké langing. **4:5** Maningu kéré'é, i kau harusé pukuhedangu watangéngu su ralungu kakakoa u dunia ko kéré apa ghahi'é. Pakatatapé su ralungu susa, pukoa'é halé kéré mulahabaré'u Habaré'u Raluasé éé dingang paraléngké pakapia halé'u kéré paparéntangu Mawu Ruata. **4:6** Su halé u awaku, séng nudating témponé ia sarung maté kéré sasemba su Mawu Ruata. Kadio témponé lai ia sarung manentangu dunia ii. **4:7** Ia séng timuhu nutanding kéré'é kapiané, dang séng nakaratingu kehi panginsuéngé. Ia tatapé satia si Kristus sarang panginsuéngé. **4:8** Dang ii paréisé'u kalauntu séng kapangampalé si sia. Su Ellong Kiamaté, Mawu, Hakim ko adilé sarung mangonggo u pareisé éé si sia, baugu ia nubiahé nutingkapia dingangu Mawu Ruata. Dang baliné ketang ia ko sarung makatarima u paréisé éé, kaiso kebi taumata ko mumahedo darentangu Mawu dingangu kalabou naung. **4:9** Pubarusahako ramahi pakaligha sarang koaku, **4:10** batu'u i Demas séng nanentangu ia baugu nutindeké su dunia. I sié séng nakoa sarang Tesalonika. I Kreskes séng nakoa sarang Galatia, dang i Titus sarang Dalmatia. **4:11** Ketangi Lukas natentang dingangu. Alako i Markus dang paringanko i sié ringangu, batu'u i sié makapusumbala su ralungu haléku. **4:12** Ia séng nundo i Tikhikus patamai sarang Efesus. **4:13** Kamagéngi kau maramahi, bawako mantélé ko daku nitentang su Troas su waléngi Karpus. Bawako lai apang bukéku, nangilémbu buké ko nikoa bou karetasé kuli. **4:14** I Aleksander, tukang tembaga éé séng nukoa bulina'é ralai su tengoku. Mawu sarung mamalisé si sié tumuhu kakanoa'é. **4:15** I kau sisanu harusé pakaingaté si sié, batu'u i sié mundoka

kahengang habaré bou i kité. **4:16** Su témpong ia kahimotongangé nubawa keberatangu halé u awaku, takoaé manga sarang singkatau timakidé si sia; Kebi-kebi nanentangu ia. Kaliomanéngang Mawu Ruata ta mupusalangi siré su halé ii! **4:17** Kaiso Mawu timakidé si sia. I Sié nangonggo u kuaté hakiu ia makapuhabaré'u kaselahé'u Habaré Raluasé éé, tadéau ikaringihé'u kebi taumata ko baliné taumatang Yahudi. Dang ia napelo bou silaka u papaté. **4:18** Tengadé Mawu sarung mubawa u ia dingangu kasalamaté sarang dalungu kararatuang-é su sorga. I Sié harusé bantugang sarang karengu'é! Amin. **4:19** Adatéku si Friskila dingang si Akwila dang su ralohong baléngi Onesforus. **4:20** Erastus natana su Korintus, dang i Trofinus séng daku nitentang masaki su Miletus. **4:21** Kéré wotongé pubarusahako mahi su horo u témpong tahiti. I Ebulus, i Pudes, i Linus, dingangu Klaudia nundohongu adaté'i siré si kau; kéré'é lai kebi apang ana u simbau baliné ko su pangangimang simbau. **4:22** Malowoko Mawu tumakidé si kau. Malowoko Mawu mangalamaté manga ana u simbau!

Titus 1

1:1 Titus, anaku! Ia, i Paulus, namohé u suraté ii kéré singkatau ellangu Mawu Ruata dang kéré rasulé'i Yesus Kristus. Ia nipilé dang niparéntang putulungu apang taumata ko nipiléngu Mawu Ruata tadéau mupakatoghasé'u pangangimangi siré. Ia lai harusé mangaha i siré tadéau masingka u tintiro kahengang ko itutintirongu agamangi kité. **1:2** Tintiro éé nubua bou pulaharapé humonéu mang tenga-tengadé pia pubawiahé kahengang dingangu kekal ko sarung ikatarima i kité. Pubawiahé éé séng nipudiandingu Mawu Ruata bou teta u dunia -- dang Mawu Ruata ta nutimbuléngu diandi-Né. **1:3** Nudatingu témponé, Mawu Ruata nupakalahé u diandi-Né éé su ralungu héngetang-é. Héngetang éé séng nisarakangé si sia, dang ia muluhabaré'u éé baugu paréntangu Mawu Ruata Mananalamaté'i kité. **1:4** Titus, i kau ko anaku kahengang, batu'u i kadua séng kebi mangimang si Kristus. Ia muluharapé malowoko Mawu Ruata i Amang dingangi Kristus Yesus Datungu Salamaté'i kité, mangonggo u alamaté dingangu kapapia si kau. **1:5** Ia nakapanentangi kau su Kreta tadéau i kau makapangurusé apang ko hinong bedang iatoré. Dingangu lai tadéau i kau makapuhéngké u manga pangaha u jamaaté su apang soa. Dang tahendungété apang tintiroku ii: **1:6** Singkatau pangaha u jamaaté harusé singkatau ko takoa kurangé; piané simbau kawingé manga ana'é harusé séng numpangimang si Kristus dang baliné timéléng kéré hambaké'u manga rario bégalé dang ko ta kakoa u naung. **1:7** Mutatehung jamaaté éé ko taumata hal'é mutalung halé u Mawu Ruata, i sié kumbahang pia kurangé. I sié ta wotongé mangoboté arau mapedu, arau mawukang, arau kapulu mukakoka, arau maanggang su roité. **1:8** I sié harusé maluasé manarima u taumata su ralungu waléné, makehagé'u halé mapia, masabaré, matulidé mubiahé, susi dang ikakoa u naung. **1:9** I sié harusé manengalé kahengang su tintiro ko pupangimanéng kéré ko séng nitintiro si sié. Dingangu kéré'é i sié makapanasa taumata dingangu tintiro nuhino, dang makapanengkulé salangu taumata ko mundoka si sié. **1:10** Batu'u mauli taumata mapulu mukoa dongka, nangilémbo taumata ko lenangu horo bedang su agamangu Yahudi. I siré mangakalé taumata

waliné dingangu rudato léo. **1:11** Taumata kéré'é hinoné sensingang su mohongi siré, batu'u i siré ketang mupubingo u kauli u manga ana u simbau su waléné dingangu tintiro ko ta nutatahino. éé kukoaténgi siré ketangu mapulu tadéau mudéa untu ko baliné su tampaé! **1:12** Lenang bou pia singkatau nabingi siré, asalé lai mang bou Kreta, i sié bou nubéra, "Apang tau Kreta sintinia nggalébé mukukoa léo dang kéré lulung binatang manahonsang ko angganéng dang makembéhé." **1:13** Ko mang tengadé apang ko niwérangu nabi éé. éé sabapé'é i kau harusé pakatumang manengkulé si siré; tadéau i siré matatana tatapé manengalé su tintiro nuhino **1:14** dang séng ta lai bedang manengalé su wekéngu tau Yahudi arau su manga kalawou atorang ko nikoa u manga taumata ko madidi manarima u tintiro mutatahino éé. **1:15** Apang ko éné éé ko susi su taumata ko susi. Arawé su taumata ko sipirang mawuhu dang madidi mangimang, si siré takoaé barang sarang simbau susi, batu'u sipirang sarang naungi siré séng mawuhu. **1:16** I siré nubéra uadé i siré masingka u Mawu Ruata, kaiso i siré muluhembung kakanoa i siré. Kakanoa i siré makamantung, dang i siré madidi mudaringihé; I siré éé taumata ko ta makakoa mukoa apang ko mapia.

Titus 2

2:1 Arawé i kau, Titus, i kau harusé panintirongu tintiro kahengang. **2:2** Teguéko apang manga ésé magagurang, tadéau i siré mukuhedangu awa i siré, masalintiho, dang pubiahé kéré taumata ko hinong pangadaténg. I siré lai harusé manengalé su tintiro kahengang ko bou Mawu Ruata, kumendagé dingangu kalabou u naung dang makaedang mutatahangu susa. **2:3** Kéré'é lai i kau harusé manegu apang manga wawiné magagurang tadéau kakanoa i siré musumalé'u halé ko hinoné su taumata ko mububiahé gunangu Mawu Ruata. Ta wotongé i sié musampuhé'u taumata waliné dang ta wotongé muhimatu inumang makaiwukang. I siré harusé panintirongu halé mapia, **2:4** tadéau ualingu kéré'é i siré makatintiro manga wawiné makakuda pakendagé'u kawingi siré dingangu manga ana'é, **2:5** masalintiho, mubiahé susi dang makoa inang mapia su ralungu waléné

ko sumasumelung su kawingé. Dingangu kéré'é takoaé taumata ko makapuhinakang habaré bou Mawu Ruata. **2:6** Kéré'é lai, teguéko manga taumata makakuda tadéau i siré masalintihó. **2:7** Su patiku halé, i kau harusé makoa putatenongu kakanoa mapia. Kamagéngi kau manintiro, harusé pakatulidé dingang pakahuntimadé. **2:8** Pubérangu wawéra mapapia, ko ta kasengkulangu taumata, tadéau apang manga roka u mubali maméa batu'u takoaé halé dalai ko ikapubérangi siré si kité. **2:9** Manga paparéntang harusé pakasasumelung su mawuné, dingang makapia iha i siré su patiku halé. Ta wotongé i siré manukung, **2:10** arau manako. I siré harusé mupasialangu humonéu i siré sintinia ko mukukoa mapia dang dang satia, tadéau ualingu kakanoa i siré éé taumata makapudalongu tatintirongu halé Mawu Ruata, Mananalamaté'i kité. **2:11** Batu'u Mawu Ruata séng nulahé u kakendagé-é ko mupakasalamaté'u patiku taumata. **2:12** Kakendagé'u Mawu Ruata éé mamihing si kité tadéau séng ta sau mubiahé mudaléwangu kapulungu Mawu Ruata dang ta mubatu kapulungu dunia. I kité niaha tadéau mubiahé su dunia ii masingka musabaré, matulidé dingangu satia su Mawu Ruata. **2:13** Orasé ii i kité kapangampalé darentangu Ello ko luantibangi kité éé, Su Ello éé dunia sarung makasilo kawawantugé'i Yesus Kristus, ko Mawu Ruata Kaselahéngé dang Datung Salamaté'i kité. **2:14** I Sié séng nanarakangu awa-é gunangi kité tadéau muliungi kité bou kalawou apang ko dalai, dingang mupakakoa i kité simbau umaté ko naliu bou rosa dang ko taghuanéng-é sisané, dang maghising mukoa mapia. **2:15** Tintiroku kebi halé éé, dang sasai dingang teguéko pakatimadé i siré apang taumata ko mudaringihé si kau. Kumbahang nubala simbau mupakasana i kau.

Titus 3

3:1 Habaréko manga ralohong jamaaté'u tadéau i siré mutingkasana su tengongu manga pangaha dingang mangangawasangu kawanua, dang pakatuhu dingang sintinia sadia mukoa halé mapia. **3:2** Habaréko i siré tadéau kumbahang mudalahinakang arau mudaréndéhé dingangu manga i sai-sai, kaiso mangkaté pakapapia. Mangkaté pakasasikomé i siré su

tengongu apang taumata. **3:3** Batu'u kangéré i kité lai mang kebi engahé, séng napalidé dang masukung. I kité bubantingu kapulu mudalahaghi; i kité mubiahé dingangu antibé dalai dang saki u naung, dingangu musasedu. **3:4** Arawé Mawu Ruata, Mananalamaté'i kité i Sié nulahé u kakendagé dingangu kapiangu naung-é si kité. **3:5** I Sié nupakasalamaté'i kité, baliné ualingi kité séng nukoa halé mapapia, kaiso ualingu i Sié sisané mapulu kumendagé'i kité. I Sié nupakasalamaté'i kité baugu Roké Mawu Ruata, ko nupakakoa i kité diadikang buhu su ralungu pubawiahé buhu ualingu nanguhasé si kité. **3:6** Mawu Ruata nupakatentungu Roké-é si kité ualingi Yesus Kristus, Datung Salamaté'i kité, **3:7** tadéau bou kakendagé'i Yesus, i kité sau mutingkapia dingangu Mawu Ruata dang i kité sarung makahombang pubawiahé kahengang dang kekal ko luharapéngi kité. **3:8** Bawéra ii ko mang tengadé nuhino. Kapuluku i kau pupakakimagé'u halé ii tadéau taumata ko mangimang su Mawu Ruata mukoa kahenga-hengang halé mapapia ko pia gunané su kalawou taumata. **3:9** Punggéa wou halé u pupapangala ko takoaé gunané, su manga wekéngu asalé, pudararéndéhé dingangu pudaraliangu halé u atorangu agama. Kebi-kebi éé takoaé gunané dang takoaé untuné. **3:10** Taumata ko makakoa pudalahaé su ralungu jamaaté, teguéko sinsulé sarang duang sulé; bou éé kuhaé bedang lai mudalau dingangé. **3:11** I kau séng masingka taumata kéré'é ko dalai dang apang dosané mululahé u salané. **3:12** Ta marengu samuringu ia mundoi i Artemas arau i Tikhikus sarangki kemu pakalighako i kemu ramahi sarang ko ia su Nikopolis, baugu ia pia kapuluku matana pai séé su témpongu musung daléning. **3:13** Sumbalaiko kahengang i Zenas, ko pandéngu atorang éé, dingangi Apolos, tadéau i siré makapubua takoaé alangangé apa. **3:14** Apang taumatangi kité harusé mangendung mukoa halé mapia tadéau makatimu apang ko hinong pubiahé; kumbahang sarangi siré mubiahé takoaé gunané. **3:15** Kebi apang manga ana u simbau ko éné dingangku, mundohongu adaté si kemu. Pakaturuséko adaté'i kami su manga ghawéngi kité ko su pangangimang simbau. Malowoko Mawu Ruata mangalamaté kauli u ana u simbau.

Filemon 1

1:1 Saudara Filemon, gawé sindinganéng dingangi kami! Ia, i Paulus, singkatau taumatang tahanang ualingi Kristus Yesus, nudingangu ana u simbau i kité i Timotius, namohé suraté ii sarangki kau **1:2** dingang sarang jamaaté ko mukukomolé su walénu; dingangu lai su wawinéngi kité, i Apfia dang gawéngi kité singkahalé, i Arkhipus. **1:3** I kami muharapé karimako Mawu Ruata i Amangi kité dang Mawu Yesus Kristus mangonggo u alamaté dingangu kasasalamaté si kau. **1:4** Suapang pukakaliomanéngku, ia mang mususego u aréngu dang mupatarimakasé su Mawu Ruata. **1:5** Batu'u ia nakaringihé ko i kau mang tenga-tengadé mangimang su Mawu Yesus dang kumendagé'u apang umaté'u Mawu Ruata. **1:6** Ia mukukaliomanéng kéré wotongé putatingana u simbau i kité kéré taumata mangimang makawawa pangangena ko nangilémbu labo su kalawou alamaté ko tutaghuanéngi kité ualingu nasimbau dingangi Kristus. **1:7** Saudara Filemon, kakendagé'u su apang umaté'u Mawu Ruata, nakaluasé si sia dang nakawahansang si sia! Kebi manga umaté'u Mawu Ruata séng nungkaluasé ualingi kau. **1:8** Baugu éé, kéré ana u simbau su pangangimang simbau, ia botongé makapuparénta si kau pukoa apang ko hinong koaténgu. **1:9** Kaiso ualingu ia kukendagé'i kau ia ketang kéré mudorong. Ia ii singkatau magurang dang orasé ii matatahang su ralungu tahungku ualingi Kristus Yesus. **1:10** Ia, i Paulus, mububawa simbau dorong si kau halé i Onesimus, anaku su ralungi Kristus. Batu'u su ralungu tahungku ii ia séng nakoa i amangé su pangangimang. **1:11** Kangéré i sié takoaé gunané si kau, arawé orasé ii i sié séng pia gunané, baliné ketang gunanu, kaiso gunangu ia lai. **1:12** Ii taumata ko daku ikukendagé éé sau daku iroi sarangki kau. **1:13** Sumbalié ia mapulu manahangi sié ringangku kéré pengganti si kau, tadéau i sié makapusumbala si sia, selamangu ia matatahang su tahungku ii ualingu muhabaré'u Habaré'u Raluasé bou Mawu Ruata. **1:14** Kaiso ia madidi mukoa manga apa kamagéngi kau ta mupakawala. Ia nangilémbu mapulu kamagéngi kau mukoa éé mubua bou ralungu naungu sisanu; ia madidi mamaksa si kau. **1:15** Aramanung i Onesimus nutaléi singkatémpo bou i kau tadéau i kau botongé

makahombang si sié sau gunang sarang karengu'é. **1:16** Ii i sié baliné ketang kéré singkatau ellangu; i sié séng nangilémbou wou éé. I sié ko sinsulung lawo taumatang Sahani ko ikukendagé. I sié pia gunané labo si sia, nangilémbou lai si kau! Tantu i sié pia gunané labo mbaéng kéré ellang arau kéré lai singkatau manga ana u simbau su ralungu Mawu! **1:17** Baugu éé, ualingi kau mutehung si sia kéré ghawé lawo tau Sahani, tarima'é sau Onesimus kéré i kau nanarima u ia. **1:18** Kamagéngi sié nusala arau nakautang si kau, balaété kebi éé ia mananggong. **1:19** Ho, sii mapiang ia sisaku mamohé: Ia, i Paulus, sarung mamaéhé kebi-kebi. (Tantu ia tawahaluasé'u mangonggo u tahendung ko i kau sisanu pia utang si sia, éé ko pubawiahé'u wuhu kéré taumatang Sahani.) **1:20** Batu'u éé, su ralungu Mawu kenangko tulung ia, pakaluaséko naungku kéré ana u simbau su ralungi Kristus. **1:21** Ia namohé u suraté ii baugu mangakingi kau sarung mukoa apa ko daku dorongang. Lai ia masingka i kau sarung nukoa bedang nangilémbou bou éé. **1:22** Semantarangu éé, tulung sadiai kamaré gunangu ia su walénu, batu'u ia muharapé Mawu Ruata manarima kakaliomanéngu manga ana u simbau kaulié dang sau nubawa u ia sarangki kemu. **1:23** Efapras ko éné dinganku su ralungu tahungku ualingi Kristus Yesus, mundohongu adaté'é si kau. **1:24** Tarimako lai adaté u manga ringanku i Markus, i Aristarkus, i Demas dingangi Lukas. **1:25** Malowoko Mawu Yesus Kristus mangalamaté si kemu.

Ibrani 1

1:1 Su témpo horo Mawu Ruata masau susuléné nubéra su malaiupungi kité bou mohongu manga nabi dingangu haghing akalé. **1:2** Arawé su témpo samuri ii i Sié mubéra si kité bou ralungu Ahusé-é. Bou Ahusé-é ii Mawu Ruata séng nundiadi kaselahé'u dunia. Dang Mawu Ruata séng nanantu u ko Ahusé-é ii lai pia haké-é managhuang kebi-kebi. **1:3** Ko i Sié mupasenangu kawawantugé'u Mawu Ruata ko mahamagé; Ko i Sié gambaré malahé bou awa u Mawu Ruata sisané. Ko i Sié lai mupalihara kasasimbau u dunia ii dingangu héngétang-é ko napéné u kawasa. Suapangi Sié bou nakapuliungu taumata bou rosangi siré, i Sié naiang su kádérangu kararatuang su sorga dingangu Mawu Ruata, ko Mangangawasa karangétangé. **1:4** Ana éé nakaeba kakaianéng ko bedang nangilémbo marangé bou malaikaté, dang aréng ko nionngo u Mawu Ruata si Sié lai nangilémbo luadaténg bou aréng ko nionngo su malaikaté. **1:5** Bedang ta sinsulé Mawu Ruata nubéra kéré ii su manga singkatau malaikaté, "I Kau ko Ahusé-Ku; su ello ii Ia makoa i Amang-U." Bedang ta manga sinsulé lai Mawu Ruata nubéra kéré ii, maningu lai nipuhino su malaikaté sudé, "Ia sarung makoa i Amangé, dan i sié sarung makoa Ahusé-Ku." **1:6** Kaiso su témpongu Mawu Ruata nundo i u Ahusé-é iakang sarang dunia ii, Mawu Ruata nubéra kéré ii, "Kebi apang malaikaté u Mawu Ruata harusé manemba su Ana éé." **1:7** Bou halé u manga malaikaté, Mawu Ruata nubéra kéré ii, "Mawu Ruata nupakakoa u manga malaikaté-é nipakakoa anging, dang manga paparéntang-é nakoa tenang putung." **1:8** Arawé su Ana éé, Mawu Ruata nubéra, "Kararatuang-U, o Mawu Ruata, sarung matatana turuse ko pemeréntahang adilé. **1:9** I Kau mapulungu karaadilé, dang mubinsi u ko ta mutatahino; éé sabapé'é Mawu Ruata, Mawu Ruata-Nu, namilé si Kau dang nangonggo si Kau adaté ko makarentang karaluasé, namaliungu manga ghawé-Nu." **1:10** Mawu Ruata lai nubéra, "I Kau, Mawu, su tetaé nundiadi dunia, dang i Kau sisanu nundiadi langi, **1:11** Kebi-kebi sarung mailang, dang mutingkatebé kéré pakéang; arawé i Kau ta sarung mubalu **1:12** Kaselahé'u dunia ii sarung lekuhang-U kéré laku, dang sarung ganting-U dingangu ko baliné. Arawé i

Kau ta mubawalu, dang pubawiahé-U ta sarung mahepusé." **1:13** Mawu Ruata bedang ta sinsulé nubéra kéré ii su manga singkatau malaikaté, "Kaiangké su kuanéng-Ku, sarung Ia mupakawata u apang doka'u su alungu." **1:14** Kamagéngu kéré'é, ko apa sebenaré'é manga malaikaté éé? I siré éé roké-roké ko mutatangkiang Mawu Ruata, dang ko niparéntangu Mawu Ruata putulungu apang taumata ko sarung manarima u kasasalamaté.

Ibrani 2

2:1 éé sabapé'é i kité harusé panengalé kahenga-hengang su apang tintiro ko séng nikaringihé'i kité, tadéau i kité kumbahang manentangu pangangimangi kité. **2:2** Apang tatanata ko nihabaré'u manga malaikaté su malaiupungi kité karalahé'é mang tengadé, dang taumata ko ta tumuhu arau manarima'é sarung manarima u hukumang musumalé'u kakanoaé. **2:3** Apalai dingangu kasasalamaté ko nangilémbou labo bou apang tatanata éé! Kamagéngi kité ta muperhatikang su kasasalamaté éé, i kité séng tantu ta sarung makaleso bou hukumang. Batu'u ko Mawu sisané kahimotongangé nupakasingka u kasasalamaté éé, dang apang taumata ko kahorokangé nakaringihé séng nakapulahé u kebenarangé si kité. **2:4** Su likudé'u éé, Mawu Ruata nanguaté dingang kesaksiangu apang taumata éé dingang mupasilongu haghing tanda hérang dang manga halé dalabo ko nikoa-é dingangu mamalawuhé'u apang gagheli u Roké bou Mawu Ruata tumuhu kéré kapulu-Né sisané. **2:5** Manga malaikaté ta nakaréa kawasa bou Mawu Ruata gunangu mamarénta dunia wuhu ko sarung dumenta, dunia ko pudududatongi kité ii, **2:6** Su simbekané, su bahagéang simbau su ralungu Buké Susi pia mabawohé kéré'ii, "Taumata éé ko apa, o Mawu Ruata, hakiu tahendungang-U? Taumata mang ketang taumata, kaiso i Kau mang mupendung si sié! **2:7** Gunang kadio témpo i Kau nukoa si Sié masana kadio bou malaikaté. I Kau nangonggo u kakaiyanéng mawantugé dingangu luadaténg si siré. **2:8** dang nukoa i sié mangangawasa su wowong kalawo'é." Ho, kamagéngu kabawéra humonéu Mawu Ruata nukoa taumata "mangangawasa su wowong kalawo'é", éé mangaléné

humonéu takoaé manga sarang simbau ko baliné su alungu kawasang taumata. Maningu kéré'é, i kité ta nakasilo su orasé ii taumata mukawasa su wowongu kalawo'é. **2:9** Arawé i kité séng nakasilo si Yesus mukukawasa! I Sié niko dio nangilémbu su alungu malaikaté gunang kadio témpo, tadéau bou piangu naungu Mawu Ruata i Sié botongé maté gunangu kaselahé'u taumata. I kité nakasilo si Sié orasé ii nionggolangu kakaianéng ko mawantugé dingangu luadaténg ualingu i Sié séng nutatahangu sinsara nudatingu naté. **2:10** Tengadé mang hinoné Mawu Ruata -- ko nundiadi kalawo'é gunangu maksuté-é sisané -- nakakoa si Yesus mananalamaté ko masuku nutatahang limiu sinsara. Séé Mawu Ruata makapukui taumata mauli gunang ipakawantugé dingangi Yesus. Batu'u ko i Sié mamamuka raléng gunangi siré tadéau botongé ipakasalamaté. **2:11** I Yesus nanguhasé taumata bou rosangi siré; dang i Sié ko manguhasé, dingangu i siré ko uhaséng éé, kebi-kebi managhuang i Amang simbau. éé sabapé'é i Yesus ta maméa mangakungi siré kéré ana u singkatau-Né. **2:12** I Yesus nubéra su Mawu Ruata, "Ia sarung mupakasingka i Kau su manga ana u singkatau-Ku. Ia sarung mudalongi Kau su ralungu komolangi siré." **2:13** I Yesus nubéra lai, "Ia pia pulaharapé-Ku su Mawu Ruata." Dang i Sié nubéra lai, "Ko Ia ndaong ii, dingangu manga ana ko séng nionngo u Mawu Ruata si Sia." **2:14** Ualingu i siré taumata ko nisego-é ana éé, ko taumata diadikang ko sarung maté, uté i Yesus sisané séng nutingkako musulung dingangi siré dang nubiahé su ralungu kakakoa-é kéré taumata. I Sié nukoa kéré'é, tadéau bou papaté-Né i Sié mupakawinasangu Sétang ko mumangawasa papaté. **2:15** Dang bou raléng éé i Sié makapuliungu apang taumata ko su kanandu u pubawiahé'é nakoa ellangé baugu matak u papaté. **2:16** Nikasilo humonéu ko balinébé malaikaté niambangéng- é, kaiso ko toronangi Abraham. **2:17** Ii mangaléné i Sié harusé mutingkakoa musulung dingangu manga ana u singkatau-Né su ralungu kalawou halé. Dang dingangu éé i Sié mariadi Imam Kalabokangé ko satia dang napéné u kakendagé. Dingangu pulahalé-é éé dosangu taumata niampungang. **2:18** Dang ualingi Sié sisané séng bou nutatahangu sinsara dang nisalukaténg, i Sié nakapangambang apang taumata ko nikahinongu sasaluka, batu'u i Sié

sisané séng bou nisalukaténg dang séng bou nutatahangu sinsara.

Ibrani 3

3:1 Manga ana u simbau lawo taumatang Sahani ko séng lai nikuingu Mawu Ruata! Kenangko sipiré pakapia-pia halé i Yesus ii! Mawu Ruata nangutusé'i Sié ketang tadéau makoa imam Kalabokangé su ralungu agama ko tutuhukangi kité. **3:2** I Sié satia su Mawu Ruata ko séng namilé si Sié su gunangu halé éé, musulungu lai i Musa kangéré satia muparaléngu halé éé su Waléngu Mawu Ruata. **3:3** Kaiso i Yesus hinoné makatarima u adaté ko nangilémbu labo bou i Musa. Batu'u taumata ko nupararisi u walé harusé makatarima u adaté ko nangilémbu labo bou walé éé. **3:4** Mang tengadé apang halé mang pia ko nupararisi, kaiso ko nupararisi u kalawo'é ko Mawu Ruata sisané. **3:5** I Musa satia kéré paparéntang su ralungu Waléngu Mawu Ruata dang muhabaré'u apang halé ko sarung ipakasingka u Mawu Ruata su témpo ramahi kadentané. **3:6** Arawé i Kristus satia kéré Ana ko napéné u tanggungjawabé su Waléngu Mawu Ruata. Dang ko i kité ii Baléngu Mawu Ruata, kamagéngi kité tatapé pia kapulu labo dang tatapé mangaking sarang makaeba apa ko luharapéngi kité. **3:7** Batu'u éé, kéré wawérangu Roké u Mawu Ruata, "Kamagéng su ello ii i kemu makaringihé tingihé'u Mawu Ruata. **3:8** kumbahangi kemu mubuketihé, kéré malaiupungu su témpongi siré numpanulu su Mawu Ruata, dang naluka Mawu Ruata su tana linggi. **3:9** 'Pai séé malaipungu nanaluka si Sia, dang manuka si Sia,' angkungu Mawu Ruata, 'sumbalié i siré séng nakasilo kakanoa-Ku epa u pulo su taungé karengué.' **3:10** éé sabapé'é Ia nupedu si siré dang Ia nubéra, 'I siré sintinia ta satia, dang magho tumuhu apang parénta-Ku.' **3:11** Ia nubawaluang dang nutéwa, 'I siré ta sarung sumu su soa éé gunang mangirolo ringang-Ku.' " **3:12** Manga ana u simbau, pakaingaté kumbahang manga pia singkatau su taloarang kemu ko naungé kéré'é karalai'é dang takoaé pangangimangé, hakiu i sié tumalikudé dang mutingkaraungu Mawu Ruata ko biahé! **3:13** Nau, tadéau takoaé sarang manga singkatau bou taloarang kemu ko kawinsanangu rosa hakiu makapundoka Mawu Ruata, i kemu putateguko

sintinia ello sutémpong i kité bedang kapubiahé su ralungu témpo ko su ralungu Buké Susi isusego "Ello ii". **3:14** I kité kebi sindinganéng su pulahalé dingangi Kristus, asalé sarang panginsuéngé i kité manengalé kahengang apang ko niakingu pangangimangi kité ko tutaghuanéngi kité bou tetaé. **3:15** Ko ii mabawohé su ralungu Buké Susi, "Kamagéng su ello ii i kemu makaringihé tingihé'u Mawu Ruata, kumbahangi kemu mubuketihé, kéré malaiupungu su témpongi siré numpanulu su Mawu Ruata." **3:16** Nau, ko i sai manga taumata ko nakaringihé tingihé'u Mawu Ruata bou éé nanulu si Sié? éé ko kebi apang taumata ko niaha i Musa simebang bou Mesir. **3:17** Dang si sai Mawu Ruata nupedu selamangu epa u pulo su elloné? Si siré ko mararosa, ko naté su tana linggi. **3:18** Su témpongu Mawu Ruata nutéwa kéré ii, "I siré ta sarung sumu su soa éé tadeau mangirolo ringang-Ku" -- ko i sai lai su pendungu Mawu Ruata? Maksudé éé i siré apang taumata ko numpanulu su Mawu Ruata. **3:19** Ii i kité buhué nakaena humonéu i siré ta makasu, ualingu i siré ta mangimang su Mawu Ruata.

Ibrani 4

4:1 Nau, diandingu Mawu Ruata bedang pupaké, dang i kité sarung pangirolo su tampa ko séng niriandi-Né. Nau, i kité pundiagako tadeau kumbahang pia sarang manga singkatau bou taloarangi kemu ko ta makatémang mangirolo su tampa ko nipudiandi éé. **4:2** Baugu Habaré'u Raluasé éé séng nuhabaré si kité musulungu si siré. Ketangho si siré, habaré éé takoaé gunané. Batu'u su témpongi siré nakaringihé, i siré ta mangimang. **4:3** Arawé i kité ko mangimang makapangirolo su tampa ko niriandingu Mawu Ruata éé. éé nuhino dingangu ko niwérangu Mawu Ruata kéré ii, "Ia mubawaluang dang nutéwa, 'I siré ta sarung sumu gunang mangirolo ringang-Ku.' " Mawu Ruata nubéra kéré'é maningu halé-é séng nasué mangkéng i Sié bou nundiadi dunia ii. **4:4** Batu'u su halé'u ello kapituné, pia kabawohé su Buké Susi kéré ii, "Su ello kapituné Mawu Ruata nangirolo bou kebi halé-é." **4:5** Bou halé éé pia lai kabawohé kéré'ii, "I siré ta sarung sumu su soa éé gunang mangirolo ringang-Ku."

4:6 Nau i siré ko kahorokangé nakaringihé habaré bou Habaré'u Raluasé éé, ta makaréa mangirolo su tampa éé ualingu i siré ta mangimang. Kamagéng kéré'é séng malahé humonéu ko pia taumata waliné ko botongé mangirolo su tampa éé. **4:7** Batu'u Mawu Ruata séng nanantu lai simbau ello waliné, ko nisego "Ello Ii." Su kauli u taung mukukalintuhu Mawu Ruata nubérangu halé éé bou i Daud, su ralungu ayété ko niwéra kanini, "Kamagéng su ello ii i kemu makaringihé tingihé'u Mawu Ruata, kumbahangi kemu mubuketihé." **4:8** Kamagéng andéné i Yosua séng nangonggo su apang taumata éé pangirolo su tampa ko niriandingu Mawu Ruata, uté Mawu Ruata séng ta sau lai mubéra bou halé u simbau ello waliné. **4:9** Nau, su manga umaté'u Mawu Ruata bedang pia diandi gunung pangirolo kéréwé Mawu Ruata nangirolo su ello kapituné. **4:10** Ualingu taumata ko nakatarima u pangangirolo ko niriandingu Mawu Ruata si sié éé, mang lai sarung mangirolo bou kebi apang halé'é, musulung kéré Mawu Ruata. **4:11** Baugu éé mahié i kité mutawakali kahenga-hengang gunung mudéa pangangirolo ko niriandingu Mawu Ruata éé. Kumbahang pia sarang singkatau bou taloarangi kité ta makaréa kéré i siré horo, ualingu ta mangimang su Mawu Ruata. **4:12** Bawérangu Mawu Ruata ko bawéra wiahé dingangu matetogé; nangilémbu mahoro bou péda horoné rarua. Bawéra éé manusu sarang dalungu até; sarang pulénsodangu ruhi, hakiu masingka mapia-pia pikirang dingang karakingu naungu taumata. **4:13** Takoaé ko manga sarang simbau bou diadikang ko mawuni bou tehungu Mawu Ruata. Kalawou haghé tingkulasé dingangu wuka-wuka su tengu-Né. Dang i kité harusé mangonggo u sasambahé si Sié. **4:14** éé sabapé'é i kité harusé manengalé pakatoghasé su pangakuangu pangangimangi kité. Batu'u i kité pia Imam i kité Kalabokangé, ko séng simu sarang tengongu pahésé'u Mawu Ruata -- Ko i Sié Yesus Ahusé'u Mawu Ruata. **4:15** Imam i kité Kalabokangé éé baliné imam ko bega mamendang karaloméngi kité. Su simbekané, i Sié séng nisalukaténg su patiku halé, musulungi kité kebi; ketangi Sié ta nukoa dosa! **4:16** Batu'u éé mahié i kité pakawawahani mutengongu Mawu Ruata ko muparéntangu naung mapia. Mawu Ruata kumendagé'i kité dingangu mangalamaté si kité tadéau i kité makahombang tulumang mang muketa su temponé.

Ibrani 5

5:1 Apang imam dalabo nipilé bou taloarangu umaté, dang nirui gunangu putangkiang Mawu Ruata kéré gantingi siré. Hal'éé ko manembangu sasemba su Mawu Ruata gunangu kalaampungu rosa. **5:2** Imam labo éé i sié sisané napéné u karalomé, dang ualingu éé i sié harusé mutingkasikomé su apang taumata ko begangu apa dang ko nungkapalidé. **5:3** Dang ualingu i sié sisané lomé, uté i sié harusé manembang sasemba baliné ketang ualingu dosang umaté, kaiso ualingu dosané sisané lai. **5:4** Takoaé ko sarang manga singkatau ko makahéngké u watangéngé sisané makoa imam labo. Taumata ko makoa imam labo, kamagéngu Mawu Ruata mukui si sié gunangu éé -- musulungi Harun. **5:5** Kéré'é lai i Kristus. I Sié ta nundui u awa-é sisané nakoa Imam Kalabokangé. Mawu Ruata sisané nundui i Sié. Mawu Ruata nubéra si Sié, "I Kau ko Ahusé-Ku; su ello ii Ia makoa i Amang-U." **5:6** Su bagéang baliné Mawu Ruata nubéra lai, "I Kau ko imam sarang karengu'é, musulungi Imam Melkisedek." **5:7** Su témpongi Yesus nubiahé su dunia ii, i Sié nukaliomanéng dang kukia mududorong su Mawu Ruata, ko botongé makaambang si Sié bou papaté. Dang ualingu i Sié tumuhu dingangu mangadaté su Mawu Ruata kéré'é kaadaté, uté i Sié niraringihang. **5:8** I Yesus ko Ahusé'u Mawu Ruata, kaiso maningu kéré'é, i Sié nubarusaha mutingkakoa matuhu lumiu raléngu sinsara-Né. **5:9** Uté suapangu i Sié niko mananalamaté masuku, i Sié nakoa banggilé'u kasasalamaté ko kekal su kebi apang taumata ta ko matuhu si Sié, **5:10** dang Mawu Ruata lai mulahé i Sié kéré Imam Kalabokangé, musulungi Imam Melkisedek! **5:11** Su halé u témpo ii i Yesus kéré Imam Kalabokangé, badang mauli ko hinong ihabaré'i kami si kemu, katéwé susa manualagé'u éé batu'u i kemu tumaniu malonggé makaena. **5:12** Hinoné séng témponé si kemu makoa météré, katéwé kakelangi kemu bedang hinongu musikola bou taumata waliné bou halé u dasaré kahimotongangé bou tintirongu Mawu Ruata. I kemu bedang ta makakang kang maketi; i kemu bedang harusé manginung susu sisané. **5:13** Taumata ko bedang mumanginung susu, mangaléné i sié bedang mangarario; i sié bedang takoaé singka'é su halé u apa ko nuhino dang apa

ko nusala. **5:14** Kang ko makaketi ko gunangu taumata matatelang ko ualingu singka'é, séng masingka mudalahaéngu sudé mapia dingangu sudé ralai.

Ibrani 6

6:1 Baugu éé, mahié i kité lumémpang sarang apang tintiro ko nangilémbo marau su halé u kasasasa u pubawiahé'u taumatang Sahani, dang kumbahang ketang mutahendung dasaré kahimotongangé bou tintirongu agamangi kité. Kumbahang i kité bedang sau mangulangu tintiro himotongé humonéu taumata harusé mangedo mukoa apang halé ko takoaé mangaléné dang harusé pangimang su Mawu Ruata, **6:2** arau tintiro himotongé bou halé u pundaréno arau bou halé u manimbongu lima su taumata, arau bou hale u ipubiahé sau bou papaté arau hukumang kekal. **6:3** Mahiété i kité, kamagéng Mawu Ruata mupakawala, lumémpang titinro ko nangilémbo marau! **6:4** Baugu apang taumata ko séng timalikudé, séng ta mariadi bedang sau ahakéng. Kangéré i siré séng su ralungu tualagé bou Mawu Ruata, dang séng bou nakatarima u ghagheli-é. I siré lai séng nikatentungangu Roké u Mawu Ruata. **6:5** I siré masingka bou ko séng nikapendangéngi siré humonéu bawérangu Mawu Ruata éé mapia dang i siré séng nakapendang gagheli ko nasuku u kawasa bou témpo ko mahi kadentané. **6:6** Kaiso bou éé i siré timalikudé! Kéré apawé sau mangaha i siré sarang putobaté bou rosangi siré. Batu'u i siré sau kapunggantongé Ahusé'u Mawu Ruata dang kapukoaé si Sié ipakahina su ghati lawo. **6:7** Tana nananta u tahiti ko hanésé muhino su wowoné, bou éé tuwongu manga sasuang ko pia gunané su mundarotongé, tana éé nialamaténgu Mawu Ruata. **6:8** Arawé kamagéngu tana éé tuwongu walebuhé dingangu rempugé malahoro, uté tana éé takoaé mangaléné dang hedo sarung anéngu Mawu Ruata bou éé dang panginsuéngé tutungang pakasué. **6:9** Kaiso manga ana u simbau ikukendagé, maningu i kami nubéra kéré'é, kaiso i kami mangakingu halé i kemu. I kami mangakingi kemu séng nanarima u halé ko nangilémbo mapia, éé ko apang alamaté ko bahagéang bou kasasalamaté'i kemu. **6:10** Mawu Ruata balinébé Mawu

Ruata wéngko. I Sié ta mutimbuléngu apa ko séng nihalékangi kemu gunangi Sié, dang kakendagé ko nipatodé i kemu si Sié su témpongi kemu mutulungu manga ana u simbau su pangangimang simbau, mangkémng bou témpo tamai sarang orasé ii. **6:11** I kami mapulu-pulu tadéau i kemu simbau-simbau mawahansang turusé sarang panginsuéngé, hakiu i kemu makatarima u apang ko luharapéngi kemu éé. **6:12** I kami ta mapulu i kemu mutingkamalasé. Kaiso kapulungi kami tadéau i kemu mubiahé kéré manga taumata ko nanarima u apa ko séng niriandingu Mawu Ruata, ualingu mangimang si Sié dang ualingu mumahedo dingangu kasasabaré. **6:13** Su témpongu Mawu Ruata nudiandi si Abraham, i Sié nutéwa ko i Sié sarung mukoa apa ko séng nipudiandi-Né. Dang ualingu takoaé ko nangilémbou marangé bou Mawu Ruata, uté i Sié nutéwa bou aréng-é sisané. **6:14** I Sié nubéra, "Ia mudiandi sarung mangalamaté si kau dingang mukoa toronangu pakauli." **6:15** I Abraham mahedo dingangu sabaré, uté i sié nanarima u apa ko niriandingu Mawu Ruata si sié. **6:16** Kamagéng taumata mutéwa, i sié mutéwa bou aréngu taumata waliné ko nangilémbou marangé bou i sié, nau putatéwa éé makasué kalawou pudadaréndéhé. **6:17** Mawu Ruata nubéra matulidé su apang taumata ko nanarima u diandi-Né, ko i Sié ta sarung mamalu karaki-Né. éé sabapé'é i Sié namalangu putatéwa su diandi-Né éé. **6:18** Darua halé ii ta mubalu: Mawu Ruata ta nuhowa su halé u diandi dingangu putatéwa-Né. Baugu éé i kité ko séng sirung-sirung su Mawu Ruata, nionggolangu kuaté tadéau panengalé kahengang su pulaharapé ko kukasilo su tengongi kité. **6:19** Pulaharapé'i kité musulungu walango makakai maralung dang musulungu pananengaléng matoghasé dingangu matatapé su pubawiahé'i kité. Pulaharapé éé timpeasé'u sasarang Kamaré Susi su Waléngu Mawu su sorga. **6:20** I Yesus séng namebasé daléng sarang tampa éé gunangi kité, dang séng simu sarang pai éé nako Imam i kité Kalabokangé ko sarang karengu'é, musulungi Melkisedek.

Ibrani 7

7:1 I Melkisedek ii ko datu bou Salem dingangu imam u Mawu Ruata Ko

Karangétangé. Su témpongi Abraham napulé bou nuséké namata u apang mararatu, i Melkisedek dimenta nangisomahé dang nangalamaté si sié. **7:2** Uté i Abraham nangonggo u simbahagéang mapulo bou apang ko nikauntungé. (Aréng Melkisedek mangaléné, himotongé, "Datung Karaadilé"; dang ualingu i sié datu bou Salem, uté aréngé lai mangaléné "Datung Salamaté".) **7:3** Bou halé i Melkisedek ii takoaé manga wekéné su manga apa-apa ko i sié pia papané arau mamané arau iupungé; takoaé lai bekéngu kawawantélé, arautalang papaténé. I sié musulung kéré Ahusé'u Mawu Ruata; i sié ko imam sarang karengu'é. **7:4** Nau, i kité nakasilo sii kéré apa kalabo'é i Melkisedek; i sié kéré'é kalabo'é hakiu i Abraham, i amangu malaiupungu bangsangi kité, nangonggo u simbahagéang mapulo bou apang ko nikaeba'é bou pusékétang éé. **7:5** Su ralung atorangu agama Yahudi nitantu ko apang imam bou toronangu Lewi harusé mangala simbahagéang mapulo bou eba'u tau Israel, ko bou ana u simbau i siré, maningu i siré kebi toronangi Abraham. **7:6** I Melkisedek baliné toronangu Lewi, kaiso i sié lai nanarima u simbahagéang mapulo bou apang ko nikauntungi Abraham, dang bedangu lai nangalamaté si Abraham ko séng tebé bou nanarima u diandi bou Mawu Ruata. **7:7** Mang tengadé ta kapusunialé humonéu taumata ko nialamaténg nangilémbo masana bou taumata ko nangalamaté. **7:8** Manga imam ko nanarima simbahagéang mapulo éé ko taumata sarung maté. Arawé tumuhu Buké Susi, i Melkisedek ko nanarima gagheli simbahagéang mapulo éé ko taumata matatana biahé. **7:9** Botongé ikawéra, humonéu tau Lewi -- ko toronangé mangala simbahagéang mapulo bou umaté'u Israel -- bedang mamaéhé lai bagéang éé bou limangi Abraham, su témpongi Abraham mamaéhé éé si Melkisedek. **7:10** Maningu tau Lewi bedang ta nipuhana, kaiso botongé ikawéra i sié séng éné su ralungu awa i Abraham iupungé, su témpongi Melkisedek nusombangi Abraham. **7:11** Su aha u manga imam Lewi, atorangu agama Yahudi nionngo su umaté'u Israel. Ualingu manga imam Lewi kangéré éé ta makakoa dingangu masuku apa ko hinong koaténgé, uté harusé pia imam baliné, kéré Imam Melkisedek, dang baliné lai bou golongangu Imam Harun! **7:12** Ho, kamagéngu tanpa u manga imam mubalu,

atorangu agama Yahudi lai harusé mubalu. **7:13** Maksuté sii ko Mawungi kité: I Sié bou suku waliné, dang bedang takoaé manga sarang singkatau bou suku-Né nuhalé kéré imam. **7:14** Kebi taumata masingka humonéu Mawungi kité asalé bou Šsuku Yahuda; dang i Musa bedang ta sinsulé nusalasego u suku éé su témpongi sié nududatongu halé u manga imam. **7:15** Halé ko pududato ii nangilémbu nalahé lai, bou daletongu singkatau imam baliné ko kéré i Melkisedek. **7:16** I sié nirui nakoa imam baliné nialasé su kalawou atorangu taumata, kaiso nialasé su pubawiah'é ko pia kawasané dingangu takoaé panginsuéné. **7:17** Batu'u su ralungu Buké Susi mabawéra, "I kau ko imam sarang karengu'é, kéré Imam Melkisedek." **7:18** Nau orasé ii atorang ko tebé séng nipelo pai, batu'u séng takoaé kuaté dingang takoaé gunané. **7:19** Atorangu agama Yahudi ta makakoa manga apa-apa sarang masuku. éé sabapé'é i kité orasé ii nionggolangu simbau harapang ko nangilémbu mapia; dingangu éé i kité botongé makahaung Mawu Ruata. **7:20** Nangilémbu lai, kebi-kebi éé niringanéngu putatéwangu Mawu Ruata. Takoaé putatéwa kéré'é su témpongu manga imam baliné éé nihéngké. **7:21** Arawé i Yesus nihéngké nakoa imam nitéwa, su témpongu Mawu Ruata nubéra si Sié. "Mawu séng nutéwa, dang i Sié ta sarung mamalu pendiriang-é, 'I Kau ko imam sarang karengu'é.' " **7:22** Dingangu ii lai i Yesus nariadi jaminangu simbau pudariandi ko nangilémbu mapia. **7:23** Pia lai halé simbau; manga imam baliné éé mauli, batu'u i siré simbau-simbau kebi nungkataté hakiu ta nakapanarusé u pangkaté. **7:24** Arawé i Yesus nubiahé sarang karengu'é. Nau pangkaté-é kéré imam ta naaling su taumata waliné. **7:25** Ualingu éé sarang karengu'é i Yesus makapanalamaté apang taumata ko dumenta sarang koa u Mawu Ruata bou ralungi Sié, batu'u i Sié wiahé sarang karengu'é gunung mubawa dorong su Mawu Ruata gunungu apang taumata éé. **7:26** Nau, ko i Yesus éé Imam Kalabokangé ko gugausangi kité. I Sié susi; si Sié ta kaebakéng sala arautalangu manga haghing dosa. I Sié nitani bou apang taumata mararosa, dang nihéngké sarang tanpa ko nangilémbu marangé bou kalawou langi. **7:27** I Sié mutatentangu manga imam labo baliné, ko ello-ello harusé manembang korbang horo ualingu dosangi siré sisané, buhuéwé ualingu dosangu umaté. I Yesus ketang sinsulé

nanembang korbang gunung sarang karengu'é, su témpongi Sié nanembang batangéng-é sisané kéré korbang. **7:28** Atorangu agama Yahudi mundui u taumata ko napéné u kurangé makoa imam labo. Arawé samuringu atorang éé, Mawu Ruata nukoa diandi su ralungu putatéwa humonéu i Sié muhéngké u Ahusé-é ko séng nikoa Mananalamaté sampurna kéré Imam Kalabokangé ko sarang karengu'é.

Ibrani 8

8:1 Banggilé'u kaselahé'u pudarudato ii ko: I kité pia Imam Kalabokangé ko kéré'é, ko mumaiang mamarénta dingangu Mawu Kaselalahéngé su sorga. **8:2** I Sié mukukoa halé-é kéré Imam Kalabokangé su Kamaré Susi, su ralungu Waléngu Mawu sisané, koa nikoa u Mawu, baliné bou koa u taumata. **8:3** Apang imam labo nitantu gunung mubawa korbang arau sasemba su Mawu Ruata. Kéré'é lai Imam i kité Kalabokangé; I Sié harusé pia ko isemba-Né. **8:4** Andéné i Sié éné su dunia ii, i Sié ta sarung makoa imam, batu'u séng pia imam ko mumanembangu korbang ko tutuntukang su ralungu atorangu agama Yahudi. **8:5** Halé ko kukoaténgi siré kéré imam éé sebenaré'é ketangu simbau gambaré dingangu kingkaungu apang ko dasi su sorga. éé séng nihabaré'u Mawu Ruata horo si Musa, su témpongi Musa mapulu mupararisi u Waléngu Mawu. Mawu Ruata nubéra kéré ii si Musa, "Putahendung! Kebi éé harusé koa u tuhu su kehi ko séng nipasilo si kau su wuludé." **8:6** Arawé ii i Yesus nanarima u halé u imam ko nangilémbu mawantugé bou ko nihalékangu manga imam éé. Batu'u pudariandi ko nikoa-é su taloarangu Mawu Ruata dingangu taumata, éé ko pudariandi ko nangilémbu mapia baugu nialasé su diandingu halé ko kapiangé. **8:7** Andéné su diandi himotongé séng takoaé kurangé, uté séng tawahaluasé'u bedang pia diandi karuané koaténg. **8:8** Kaiso Mawu Ruata séng nakaréa pia pugasala su umaté-é, hakiu Mawu Ruata nubéra, "Putahendung, sarung dumenta témponé, Ia sarung mukoa pudariandi wuhu dingangu bangsa Israel, dang dingangu bangsa Yahuda. **8:9** Baliné kéré pudariandi ko nikoa-Ku dingangu malaiupungi siré su témpongu Ia nangaha i siré simebang bou tana Mesir. I siré ta mangindakangu

pudariandi ko nikoa-Ku dingangi Israel éé sabapé'é Ia ta mupendung si siré. **8:10** Arawé ii, ko éé pudariandi ko sarung koaténg-Ku dingangu tau Israel su ello-ello mahi kadentané, angkungu Mawu: Ia sarung mupasu u atorang-Ku su ralungu pikirangi siré, dang namohé u éé su naungi siré. Ia sarung makoa Mawu Ruatangi siré, dang i siré sarung makoa umaté-Ku. **8:11** I siré tawahaluasé mutatintiro i siré lawo i siré kawanua simbau, arau mudalahabaré su ana u simbau'é, 'Kasingkaéngu Mawu.' Batu'u i siré kebi, dadio dalabo, sarung makasingka u Ia. **8:12** Ia sarung mangonggo u ampungé su pusasalangi siré, dang séng ta mutahendung lai apang dosangi siré." **8:13** Dingangu pudariandi wuhu, Mawu Ruata nukoa pudariandi ko kahimotongangé éé séng nakoa tebé dang séng héné; dang apang ko séng tebé, sarung maligha mailang.

Ibrani 9

9:1 Pudariandi himotongé pia manga atorangu pukakaliomanéng, dingangu lai pia tampa u pakakaliomanéngang ko nikoa u taumata. **9:2** Simbau kéma nikoa ko su tengoné niségo Kamaré Susi. Ndai séé pia papelong solo, dang lai pia méda dingangu boroté ko isemba su Mawu Ruata. **9:3** Su ralungé, su likudé'u sasarané karuané, pia kamaré ko isusego Kamaré Ko kasusingé. **9:4** Su ralungu kamaré éé pia mesba ko nikoa bou wulaéng gunung pananutungang dupa, dang pia lai Bantalé'u Pudariandi ko kaselahé nilapisé'u wulaéng. Su ralungu Wantalé éé pia kuring bulaéng lohongu manna, tekingi Harun ko séng nutumbalé, dingangu batu rarua ko pia bohé u tita mapulo bou Mawu Ruata. **9:5** Su wowongu Wantalé éé pia Kerubim darua, diadikang pia tatela'é nakoa tatialangu kalaéné u Mawu Ruata. Tatela u diadikang darua éé natingkahé su wowong tataka u Wantalé, tampa u panganguhaséng dosa. Kaiso kebi-kebi éé ta ikatualagé sarang ko kakadiokangé su orasé ii. **9:6** Kéré'é kebi-kebi niatoré. Sintinia ello manga imam sumu su kamaré tengoné su kéma éé muparaléngu halé i siré. **9:7** Ko sumu su ralungé kahengang su kéma éé ketangu imam labo. I sié mukoa halé éé ketang sinsulé sintaung. éé koaténgé dingangu mubawa daha isemba su Mawu Ruata ualingu awa'é sisané dingang ualingu rosa su

likudé'u singka u naung ko nikoa u umaté-é. **9:8** Dingangu atorang éé, Roké u Mawu Ruata nupasilo malahé, humonéu selamangu kéma tengoné éé bedang éné, daléng sasukung sarang Kamaré Nangilémbong susi bedang ta mawuka. **9:9** Ii ko lambangu témpo ii; mangaléné manga sasemba dingangu manga sasemba binatang ko isemba su Mawu Ruata, ta makasuku dalungu naungu taumata ko mubawa sasemba. **9:10** Batu'u kalawou upacara éé ketang mutatahinongu halé u kang, inumang, dingangu haghingu upacara mupakasusi. Kebi-kebi ketangu atorang kukasilo ko bedang ipupaké sarang témponé Mawu Ruata mukoa buhu. **9:11** Arawé i Kristus séng dimenta kéré Imam Kalabokangé bou halé ko mapia ko séng tebé éné Kémangu Mawu ko pukakoaténg-é halé-é kéré Imam Kalabokangé éé ko kéma kalabokangé dang nangilémbong kasuku'é. éé ta nikoa u taumata; mangaléné asalé baliné bou dunia ko niriadi ii. **9:12** I Kristus simu Kamaré Kasusingé su ralungu kéma éé ketang sinsulé matagé gunung sarang karengu'é. Su témpo éé i Sié ta nubawa dahang kambing ésé arau dahangu ana u sapi gunung isemba; I Sié nubawa daha-Né sisané, dang dingangu éé i Sié nuliungi kité sarang karengu'é. **9:13** Dahangu kambing dingangu sapi ésé dingang lai ahi bou korbangu ana u sapi, ipaké panambu apang taumata maralamuhu tumuhu kéré su atorangu agama tadéau i siré mawuresi. **9:14** Ho, kamagéngu raha dingangu ahi éé makauhasé lamuhu u taumata, apa lai dahangi Kristus! Bou Roké ko takoaé kasuéngé, i Kristus nanembangu watangéng-é sisané su Mawu Ruata kéré korbang ko nangilémbong kasuku'é. Daha-Né nipanguhasé dalungu naungi kité bou kakakoa u halé u agama ko takoaé gunané, tadéau i kité makaputangkiang halé u Mawu Ruata ko biahé. **9:15** éé sabapé'é i Kristus nakoa Mananaloarangu simbau Pudariandi wuhu, tadéau taumata ko séng nikuingu Mawu Ruata makapanarima u apang alamaté kekal ko séng niriandingu Mawu Ruata. Kebi-kebi éé sarung mariadi ualingu séng pia ko naté, éé ko i Kristus; dang papaté-Né éé nuliungu taumata bou kalawou pugasala ko nikoa i siré su témpongu pudariandi himotongé bedang mapaké. **9:16** Kamagéngu pia suraté'u wasiaté, harusé lai pia buktiné humonéu taumata ko nukoa suraté éé séng naté. **9:17** Batu'u suraté'u wasiaté éé ta mapaké selamangu taumata ko nukoa éé bedang

biahé. Suraté éé ketang mapaké kamagéng taumata éé séng naté. **9:18** Ualingu éé pudariandiko himotongé harusé iségélé dingangu raha. **9:19** Kahorokangé i Musa nubawa apang tintirongu titang Mawu Ruata su bangsang Israel. Bou éé i Musa nangala dahang ana u sapi dingangu kambing ésé, bou éé nilaukangéngu aké, buhué nanambungu éé su Buké u manga Toraté'u Mawu Ruata dingangu su kaselahé'u bangsa Israel dingangu batangu hisop dang dingangu duku u domba kéré héka laka. **9:20** Apidu kapukoaé éé i Musa nubéra, "Ko ii daha ko nipanégélé pudariandingu Mawu Ruata ko harusé koaténgi kemu." **9:21** Buhué dingangu musulung kéré ko niko'é, i Musa nanambungu raha éé lai su Kémangu Mawu dingang su apang pakakasé'u kaliomanéng. **9:22** Tengadé tumuhu atorangu agama Yahudi, maraning kebi apang ko éné ipakasusi dingangu raha, dang dosa ketang botongé kaampungang kamagéngu pia putatedo u raha. **9:23** Dingangu kakakoa u halé kéré éé apang barang ko makoa gambarangu halé su sorga, harusé ipakasusi. Arawé gunangu halé ko su sorga sisané éé perlu pia korbang ko nangilémbu mapia. **9:24** Batu'u i Kristus ta simu su Kamaré Susi niko'a u taumata, ko ketang kéré gambarangu Kamaré Susi ko kahengang. I Kristus simu sisané sarang sorga; dasi séé i Sié orasé ii nutengongu Mawu Ruata gunangi kité. **9:25** Imam labo u tau Yahudi sintinia taung sumu su Kamaré Kasusingé su Waléngu Mawu dingangu mubawa dahangu simbau binatang. Arawé i Kristus ta simu tadéau manembang batangéng- é sarang pira-pirang sulé. **9:26** Batu'u kamagéngu kéré'é, éé mangaléné i Sié séng masau susuléné mutatahangu sinsara naneta bou dunia ii niriadi. Kaiso karalahé'é, su orasé ii su témpo panginsuéngé ii, i Sié ketang sinsulé dimenta nanembang batangéng-é sisané, gunangu manguhasé dosa. **9:27** Mawu Ruata séng nanatapé humonéu taumata maté ketang sinsulé dang bou éé buhué tumatengongu pengadilangu Mawu Ruata. **9:28** Kéré'é lai i Kristus ketang sinsulé nisemba kéré korbang gunang manguhasé dosangu taumata mauli. I Sié sarung sau dumenta su karuang suléné, baliné gunang halé u rosa, kaiso gunang manalamaté kalawou taumata ko mumahedo darenta- Né.

10:1 Atorangu agama Yahudi ketangu mangonggo u gambarang ko ta malahé bou halé ko mapia ko sarung dumenta, dang baliné gambarang kahengang bou manga halé éé. Ta mariadi atorang éé makasuku taumata ko dumenta manemba su Mawu Ruata dingangu mubawa sasemba, maningu sintinia taung turusé isusemba apang korbang ko musulung. **10:2** Andéné apang taumata ko manemba Mawu Ruata éé séng tenga-tengadé niuhasé bou rosa, i siré séng takoa lai bedang pia pendangu marosa, dang korbang séng ta sarung sau isemba. **10:3** Kaiso karalahé'é kalawou korbang ko isusemba sintinia taung éé katéwé kasaunéng nakaonggo u ingaté su taumata bou halé u rosangi siré, **10:4** batu'u tengadé dahang sapi dingangu rahangu kambing ésé mang ta makauhasé dosa. **10:5** éé sabapé'é su témpongi Kristus simu su dunia, i Sié nubéra su Mawu Ruata, "I Kau ta mapulungu korbang dingangu sasemba; su simbékané i Kau séng nanadiangu wadang si Sia. **10:6** I Kau ta mapulungu korbang tututungang arau korbang gunangu kalaampungu rosa. **10:7** Bou éé Ia nubéra, 'Ko ii Ia, o Mawu Ruata! Ia dimenta tadéau mukoa ko kukapulu-Nu kéré ko kabawohé bou halé u awa-Ku su ralungu Buké Susi.'" **10:8** Kahorokangé i Kristus nubéra, "I Kau ta mapulungu korbang dingangu sasemba; I Kau ta masenangu korbang binatang ko tututungang kéré sasemba dang korbang gunangu kalaampungu rosa." I Kristus nubéra kéré'é, maningu kalawou korbang éé niko tumuhu atorangu agama Yahudi. **10:9** Bou éé i Kristus nubéra, "Ko ii Ia, o Mawu Ruata! Ia dimenta tadéau mukoa ko kukapulu-Nu." Nau Mawu Ruata nupakailangu kalawou korbang ko tebé éé, dang nunggantiné dingangu korbangi Kristus. **10:10** I Yesus Kristus séng nukoa apa ko kukapulungu Mawu Ruata dang nanembangu watangéng-é kéré korbang. Dingangu sasemba éé, ko niko-é ketang sinsulé matagé gunang sarang karengu'é, i kité kebi nipakawuresi bou rosa. **10:11** Kebi apang imam Yahudi muparaléngu halé'é kéré imam sintinia ello, dang taha pirang sulé i sié manembangu korbang musulung. Kaiso kalawou korbang éé sarang kadio ta makauhasé dosa. **10:12** Susimbekané, i Kristus nanembangu korbang ketang sinsulé gunangu kalaampungu rosa, dang korbang éé séng gunang sarang karengu'é. Bou éé, i Kristus naiang su kuanéngu Mawu Ruata dang mamarénta dingangi

Sié. **10:13** Su orasé ii i Kristus kapahedoné temponé sarung Mawu Ruata mamata apang doka-é sumasumelung si Sié. **10:14** Nau dingangu korbang simbau, i Kristus nupakasuku u apang taumata ko séng bou niuhasé bou rosa. **10:15** Su halé éé Roké u Mawu Ruata nangonggo u lai kesaksiang-é si kité. Roké u Mawu Ruata nubéra, **10:16** " 'Ko ii pudariandi ko sarung Daku koaténg dingangi siré su ello ko mahi kadentané,' angkungu Mawu, 'Ia sarung mupasu u atorang-Ku su ralungu naungi siré, dang mamohé u éé su ralungu pikirangi siré.' " **10:17** Mawu Ruata lai nubéra, "Ia séng ta mutahendung apang dosa dingangu lamuhu i siré." **10:18** Nau, apang dosa dingangu apang lamuhu éé séng niampungang, uté séng tawahaluasé'u lai bedang mukoa sasemba gunangu kalaampungu rosa. **10:19** Ho, manga ana u simbau, ualingu papaténgi Yesus éé orasé ii i kité séng bahani sumu su Kamaré Kasusingé. **10:20** I Yesus séng namuka simbau daléng buhu gunangi kité, daléng ko mangonggo u pubawiahé. Daléng éé lumiu sasara ko badangi Yesus sisané. **10:21** Dang orasé ii i kité séng pia singkatau imam kalabokangé, ko mututehung Baléngu Mawu. **10:22** Baugu éé mahié i kité mutingkaraningu Mawu Ruata dingangu naung matulasé dang pangangimang matoghasé; dingangu naung ko séng nipakasusi bou pendang nusala, dang dingangu awa ko séng bou niréno u aké susi. **10:23** Panengal'éé i kité pakatoghasé su pulaharapéng ko niakungi kité, batu'u Mawu Ruata kapangimanéng dang i Sié sarung mungganapé diandi-Né. **10:24** Dang i kité harusé mupapendung, tadéau i kité botongé mubawahansang gunang kumendagé'u sinsulung dang mukoa halé mapapia. **10:25** I kité pukomoléko tatapé singkakomolé, dang kumbahang mutingkamalasé kéré taumata waliné. I kité katéwé harusé manamba mutingkasatia mupapangonggo u kuaté, batu'u i kité masingka humonéu séng ta marengu lai Mawu sarung dumenta. **10:26** Batu'u kamagéng habaré kahengang bou Mawu Ruata séng nihabaré si kité, kaiso i kité ketang turusé mutatudé mukoa dosa, uté séng takoaé lai korbang gunangu panguhásé dosangi kité. **10:27** Simbau ko éné si kité éé ko tumatengo pengadilangu Mawu Ruata dingangu putungu ralangéhé-é ko sarung manutung pakasué apang taumata ko lumawang si Sié! **10:28** Taumata ko ta tumuhu atorang ko nionggo i Musa, hukumangé paténg takoaé

ampungé, kamagéng bou kesaksiangu darua arau telung katau, karapaténg i sié nusala. **10:29** Kéré apa kabeha'é hukumang ko harusé ipakanawo su taumata ko mulinda Ahusé'u Mawu Ruata. Taumata éé musulungu muhinakang dahang pudariandingu Mawu Ruata, éé ko papaténgi Kristus ko nanguhas'éé bou rosa. I sié nuhinakang Roké ko mangangonggo u alamaté. **10:30** I kité masingka i sai i Sié ko nubéra, "Ia sarung mamalisé! Ia sarung muhukung!" dang ko nubérangu, "Mawu sarung muhukungu umaté-é." **10:31** Kéré'é kahegéné kamagéng manawo su limangu Mawu Ruata ko Biahé! **10:32** Putahendungké kakakoa u manga ana u simbau su témpo naliu. Su témpo éé, suapang senangu Mawu Ruata simenang si kemu, i kemu masau mutatahangu sinsara; kaiso i kemu mang tatapé mututawakali. **10:33** Pusinsulé i kemu hinakanéng dang koaténg bala kapulu su tengongu lawo. Pusinsulé lai i kemu séng mutatahangu sinsara ringangi siré ko kukoaténg kéré'é, **10:34** dang i kemu séng timuhu namendang susa naungu taumata ko matatahungku. Dang su témpongu kebi ko tutaghuanéngi kemu nihampasé, i kemu nanarima éé dingangu karaluasé, batu'u i kemu masingka humonéu i kemu bedang pia simbau ko kapiangé, ko matatana sarang karengu'é. **10:35** Ualingu éé, kumbahang kahepusé'u sipirang, batu'u kamagéngi kemu matatapé mangimang, uté mang sarung pia bawalisé labo! **10:36** I kemu harusé musabaré, tadéau i kemu makapukoa kapulungu Mawu Ruata dang dingangu kéré'é botongé makapanarima u apa ko niriandi-Né. **10:37** Batu'u su ralungu Buké Susi pia kabawohé, "Katé kadio lai, uté i Sié ko sarung dumenta éé, sarung maligha dumenta; I Sié séng ta manoho u témpong darenta-Né. **10:38** Dang tenga-tengadé umaté-Ku séng sarung mumpangimang dang makaputumbiahé; arawé kamagéngu pia su taloarangi siré ko sumoho, uté Ia maralai naung-Ku si sié." **10:39** I kité ii balinébé umaté ko simoho dingangu napalidé. Susimbekané, i kité ko umaté mangimang su Mawu Ruata dang ko séng nipakasalamaté.

Ibrani 11

11:1 Mangimang mangaléné mangaking kahenga-hengang su manga halé

ko luharapéng, mangaléné pia karalahé u halé ko ta nikasilo. **11:2** Ualingu mangimang, uté manga taumata su témpo naliu nakapia iha u Mawu Ruata. **11:3** Ualingu mangimang, ute i kité séng nakaena humonéu dunia ii niriadi ualingu héngétangu Mawu Ruata; nau, apa ko kukasilo, nariadi bou apa ko ta kukasilo. **11:4** Ualingu mangimang, uté i Habel nanemba su Mawu Ruata sasemba ko nangilémbu mapia bou sasembang i Kain. Ualingu pangangimangé éé i Habel nitarima u Mawu kéré taumata mapia, batu'u karalahé'é humonéu Mawu Ruata nanarima u sasembané. I Habel séng naté, kaiso ualingu pangangimangé éé, uté i sié bedang mububéra sarang orasé ii. **11:5** Ualingu mangimang, uté i Henokh ta naté, kaiso nihéngké dang niwawa sarang koa u Mawu Ruata. Takoané sarang manga singkatu ko nakahombang si sié, batu'u i sié séng nihéngké u Mawu Ruata. Su ralungu Buké Susi kabawohé humonéu su horo i Henokh nihéngké, i sié nutatahino su naungu Mawu Ruata. **11:6** Arawé magéng ta mangimang, takoané sarang manga singkatau ko mutatahino su naungu Mawu Ruata. Batu'u taumata ko dumenta su Mawu Ruata harusé mangimang humonéu Mawu Ruata ko éné, dang Mawu Ruata sarung mamalisé su taumata ko mudéa si Sié. **11:7** Ualingu mangimang, uté i Nuh nipakasingkaténgu Mawu Ruata halé ko sarung mariadi samuri, ko ta nikasiloné. I Nuh dimaringihé Mawu Ruata hakiu i sié nulanging kapalé singgesa ko samuriné buhué nalahé nakaambang si sié dingangu ralohong baléné. Dingangu kéré'é dunia nihukung, arawé i Nuh sisané ualingu pangangimangé nilahé u Mawu Ruata kéré taumata mapia. **11:8** Ualingu mangimang, uté i Abraham dimaringihé Mawu Ruata su témpo ngu Mawu Ruata nukui si sié dingang nundoie'é pakakoa sarang soa ko niriandingu Mawu Ruata si sié. Bou éé i Abraham dingang nubua dang bega sarang apa raléngangé. **11:9** Ualingu mangimang, i Abraham natana kéré tau raghi su soa ko niriandingu Mawu Ruata si sié éé. I Abraham natana séé su ralungu kéma. Kéré'é lai i Ishak dingangi Yakub, ko nanarima u diandi musulung bou Mawu Ruata. **11:10** Batu'u i Abraham bedang kapangampalé soa ko séng bou nikehi ko sarung ipararisi u Mawu Ruata dingangu dasaré ko matoghasé. **11:11** Ualingu mangimang, i Abraham bedang nakahombang toronang bou i Sara, maningu i Abraham séng

magurang kahengang, dang i Sara sisané nubanto. I Abraham **11:12** Maningu i Abraham su témpo éé badangé musulungu taumata ko séng naté, kaiso i sié bedang nakahombang toronangé napéné, ko ta karékéng kauli'é -- musulung kauli u bituing su langi dingangu enné su apéng. **11:13** Patiku taumata ko matatana mangimang sarang papaté. I siré ta nakatarima u halé ko nipudiandingu Mawu Ruata, kaiso ketangu nakasilo dang nanginsomahé bou rauné. Dang ualingu éé i siré nupakalahé u i siré ketang taumata raghi dingangu taumatang daraléngang su dunia ii. **11:14** Taumata ko nubéra kéré'é nulahé matualagé humonéu i siré mang kapudéa'é soa ko sarung makoa banuangi siré. **11:15** Baliné soa ko séng nitentangi siré éé pupikirangi siré. Kiko mangawé kéré'é séng mauli témpongi siré gunangu musulé sarang soa éé. **11:16** Kaiso karalahé'é, i siré mumaeningu soa simbau ko kapiangé, éé ko soa su sorga. éé sabapé'é Mawu Ruata ta mamea i siré musego i Sié Mawu Ruatangi siré, batu'u Mawu Ruata séng nanadiangu soa simbau gunangi siré. **11:17** Ualingu mangimang, uté i Abraham lai nanembang i Ishak kéré korbang su témpongi sié nisukaténgu u Mawu Ruata. Si Abraham Mawu Ruata nungeli u diandi-Né, kaiso i Abraham sadia manarakangu ana'é mang simbau éé. **11:18** Mawu Ruata séng nubéra si Abraham, "Bou i Ishak ii i kau sarung makahombang toronang ko Daku nipudiandi si kau." **11:19** I Abraham mangaking ko Mawu Ruata botongé sau makapubiahé si Ishak bou papaté -- nau botongé ikawéra, i Abraham séng sau nakatarima si Ishak bou papaté. **11:20** Ualingu mangimang, uté i Ishak nudindingu alamaté si Yakub daduangi Esau gunangu témpo ramahi. **11:21** Ualingu mangimang, uté su horo i Yakub naté, i sié nangonggo u alamaté su manga ana i Yusuf -- nutingkasadé su supondolé'u tekingé dingangu nanemba Mawu Ruata. **11:22** Ualingu mangimang, uté i Yusuf -- su témpong séng marani manentangu dunia -- nududatongu halé u sasebangu tau Israel bou Mesir, dang nanentangu tatanata apa ko harusé koaténgi siré si sié. **11:23** Ualingu mangimang, uté gaghurangi Musa namuningi sié telu wulang karengu'é bou nipuberuntung. I siré nakasilo humonéu i sié ko singkatau ana masadada, i siré ta matak u lumawang paréntang datu. **11:24** Ualingu mangimang, uté i Musa suapangu séng nalabo, madidi isego ana u

sangiangu ratu Mesir. **11:25** I sié mapiang mutatahangu susa singkasusa ringangu umaté'u Mawu Ruata sihingu gunang kadio témpo manemang kesenangangu pubawiahé su ralungu rosa. **11:26** I Musa mamendang humonéu bedang nangilémbu labo aregané manarima u lahinakang ualingu Datung Salamaté ko niriandingu Mawu Ruata éé sihingu makaréa kalawou rarotongu soang Mesir, batu'u i Musa muluharapé bawalisé su ello samuri. **11:27** Ualingu mangimang, uté i Musa nanentangu soang Mesir takoaé pendangu taku pupedungu ratu. I Musa rimaléng nundolong ko tamaingé musulung kéré i sié séng nakasilo Mawu Ruata ko ta kukasilo éé. **11:28** Ualingu mangimang, uté i Musa nukoa Paska dang nuparénta tadéau panambungu raha su tukadé'u waléng tau Israel tadéau Malaikatu Papaté kumbahang mamaté ana i siré kaiakanéngé. **11:29** Ualingu mangimang, uté taumatang Israel nakaliu Laudé Mahamu, musulungi siré kadaléngé su marané, arawé tau Mesir nisého u laudé éé, su témpongi siré lai manuka lumiu. **11:30** Ualingu mangimang, taumatangu Israel nakakoa bénténgu Yerikho naopéhé suapang bou nilikutangi siré selamang pitung ello. **11:31** Ualingu lai mangimang, uté i Rahab, bawiné ralai éé ta nipaté ringangu apang taumata ko limawang Mawu Ruata; batu'u i sié nanarima dingangu kapiangu naungé mata-matangu Israel. **11:32** Ho, ia bedang botongé wué mududato turusé, katéwé témpoku séng ta nakarating. Batu'u ia bedang ta nakasego i Gideon, i Barak, i Simson, i Yefta, i Daud, i Samuel, dang manga nabi-nabi. **11:33** Ualingu mangimang, uté i siré séng namata u kalawou kararatuang. I siré nukoa apang ko nuhino, hakiu nanarima u apa ko nipudiandingu Mawu Ruata. I siré nanguwu manga mohongu singa, **11:34** nupakaedusé'u putung ko labo, nalihi bou teka u peda. I siré lomé, kaiso natoghasé; i siré wahani su pasékétang hakiu namata u manga pasukangu bangsa waliné. **11:35** Ualingu mangimang, uté apang mangawawiné sau makapusombangu manga taumatangi siré ko séng nungkataté, ko séng sau nipubiahé. Pia ko lai sadia pahangéng sarang mudatingu maté, dang madidi ipelo, baugu mapulu musau ipubiahé su pubawiahé simbau ko nangilémbu kapiané. **11:36** Pia ko hinakanéng, liwaréng, malahanté dang ko katatahungku. **11:37** I siré entungangu watu sarang nudating naté, pia ko niirisé'u lahaghari, dingang nipoto u péda. I

siré mumamepidé dunia dingangu pakaéngi siré bou pising domba arau pising kambing; i siré susa, pahangéng dang isusiksa. **11:38** Dunia ii baliné hinoné tampa i siré. I siré mamepidé tana linggi dang su manga apang buludé, dang mumatana su manga liang dingangu su manga lohangu tana. **11:39** Baliné gampang kalabo'é untu ko nikatarima u manga taumata éé ualingu pangangimangi siré! Kaiso i siré ta nakatarima u apa ko nipudiandingu Mawu Ruata, **11:40** batu'u Mawu Ruata pia pendung-é ko nangilémbo mapia gunangi kité. Rencana-Né humonéu ko ketangu mudingangi kité, i siré makapubiahé mapia.

Ibrani 12

12:1 Ho, nuhino su awa i kité, su reduhé'i kité napéné'u saksi! Baugu éé, mahié i kité mundemé u kebi-kebi ko makabeha si kité dingangu rosa ko bedang deka-deka turusé si kité. Dang mahié i kité mukakihoro su ralungu putandangang ko tutengongi kité. **12:2** Taingko matangi kité sarangki Yesus, batu'u ko i Sié nupubiahé'i kité dingang nupalihara si kité bou panetakéngé sarang pangisuéngé. I Yesus nakakuhedang nitatahangu sinsara su koto u kalu koroisé éé ko simbau kalahina. I Sié ketang mutahendung karaluasé ko su samuriné sarung kapendangéng-é. Ii i Sié mumaiang su kuanéngu kakaianéngu Mawu Ruata dang mumamarénta ringangi Sié. **12:3** Kenangko sipiré kéré apa kasinsarané Yesus mutengongu taumata mararosa ko lumawang si Sié kéré'é kahaga'é! Ualingu éé kumbahang makadio naung dingangu ikahepusé'u pikirang. **12:4** Batu'u su perjuangangu muséké u rosa, bedang ta sinsulé i kemu timatengo roka sarang nudating nakapupatedo u raha. **12:5** Dang kumbahang maiwuléngu tintirongu Mawu Ruata ii, ko nionngo si kemu kéré manga ana-é: "Manga ana-Ku, puperhatikangko pakapia-pia tintirongu Mawu, dang kumbahang makadio naung kamagéngu i Sié mupedu si kemu. **12:6** Batu'u Mawu mangonggo u ghaghéséré su apang taumata ko ikukendagé-é, dang i Sié muliwaré apang taumata ko niaku-Né kéré manga ana-é." **12:7** I kemu panarimako gaghéséré'u Mawu Ruata kéré simbau gaghéséré bou singkatau i amang. Batu'u apa pia manga

singkatau ana ko ta nihukungi amangé? **12:8** Kamagéngu i kemu ta nihukung dingang kéré manga ana'é waliné ii mangaléné i kemu baliné ana tutuné, kaiso ko ana su likudé. **12:9** I kité pia i amang su dunia. I sié manintiro si kité, dang i kité mangadaté si sié. Ho, nangilémbowé si Amang rohaningi kité ko su sorga, tantu i kité harusé nangilémbosumasumelung si Sié tadéau i kité makapubiahé. **12:10** Gaghurangi kité su dunia manintiro si kité ketang su ralungu témpo maligha, tumuhu apang ko su pendangi siré mapia. Arawé Mawu Ruata manintiro si kité gunangu kapiangi kité kebi, tadéau i kité mutingkasusi dingangi Sié. **12:11** Tengadé su témpongi kité nakaréa gaghéséré, hukumang éé ta makasenang naungi kité, kaiso ketang nakasusa naung. Kaiso samuriné, si kité ko bou nakaréa gaghéséré, hukumang éé nakakoa si kité nubiahé timuhu kapulungu Mawu Ruata, dang nakaonggo u pendangu pudaramé si kité. **12:12** Batu'u éé, pakatoghaséko limanu ko lomé dingangu bukunu ko gugeguhé éé! **12:13** Daléngko sintinia su raléng maléwa, tadéau laédé'u péngkadé éé ta musaléo, kaiso katé mutingkaulé. **12:14** Putawakaliko mubiahé su ralungu pudalahiking dingangu kebi taumata. Putatawakaliko lai mubiahé susi, katilahéngé gunangu Mawu. Batu'u takoaé sarang manga singkatau ko makasilo Mawu kamagéngi sié ta mubiahé kéré'é. **12:15** Diagatéko kumbahang pia sarang manga singkatau ko makasebang bou ralungu kapiang naungu Mawu Ruata, tadéau kumbahang pia ko makoa kéré kalu ko makailu su taloarangi kemu hakiu makakoa beha dang taumata mauli kahinongu ilu. **12:16** Diagatéko tadéau kumbahang pia ko mubiahé su kapulung gesi arau ta mangaregangu halé u rohani, kéré ko nikoa i Esau. I sié nubalu u haké'u kalaiakangé, ketang gunangu kang simpinggang. **12:17** I kemu masingka humonéu samuriné i Esau mapulu makaréa alamaté éé bou koa i amangé, kaiso i sié nitolaké. Batu'u maningu i sié mukia mudéa daléng gunung manulidé salané, **12:18** Manga ana u simbau baliné dumenta tumatengo manga apa kéré ko nitatengongu bangsa Israel kangéré. I siré tumatengongu apang ko kasuhungang, éé ko Buludé'u Sinai dingangu hénang putungé; i siré tumatengo kararendung, delang dingangu suwu-suwu; **12:19** i siré tumatengo tingihé'u terompété, dang onggangu tingihé maiha. Su témpong tau Israel nakaringihé tingihé éé, i

siré nudorong singapang botongé tadéau tingihé éé ta sau muluntingihé su tengongi siré. **12:20** Batu'u i siré ta makaedang makaringihé parénta ko iluhabaré'u tingihé éé. Batu'u tingihé éé nubéra "Kebi apang ko nanuhung buludé ii, ta mudiangú éé ko binatang arau manga i sai-sai lai, harusé entungu watu sarang pakapaté." **12:21** Apang ko nikasilongu tau Israel éé kéré'é kaanuné sarangi Musa nubéra, "Ia nataku dang kageguhé!" **12:22** Su simbekané, i kemu séng dimenta sarang Buludé'u Sion dingangu soangu Mawu Ruata ko biahé, ko Yerusalem su sorga dingangu hiwuné malaikaté'é. **12:23** I kemu tumuhu simbau komolang maramé -- komolangu ana malaiakang bou Mawu Ruata, ko aréngé madarolé su sorga. I kemu dumenta mutengongu Mawu Ruata, Hakim u patiku umaté. I kemu mutengongu roké u taumata mapapia, ko séng nipakasuku. **12:24** I kemu mutengongi Yesus, Mananaloara pudariandi ko buhu éé; i kemu mutengongu mesi u raha ko makaonggo u jaminang bou halé ko nangilémbo mapia bou ko niwaéhangu rahangi Habel. **12:25** Batu'u éé pakalaingaté bué kumbahang sarangi kemu ta mapulu mumpudaringihé si Sié ko kabérané éé. I siré ko ta mapulu mumpudarangihé si Sié ko dimenta sarang dunia dingang nubawa habaré bou Mawu Ruata, ta makakoa tumalangu awa i siré. Apalai i kité ii ko mududaringihé si Sié ko kabérané bou sorga! Kamagéngi kité madidi mudaringihé si Sié howa u apa i kité botongé makaleso! **12:26** Su témpo éé tingihé-é nakagholang dunia. Arawé orasé ii i Sié nudiandi, "Sinsulé lai, Ia sarung munggolang baliné ketang dunia kaiso sarang langi lai." **12:27** Bawéra "sinsulé lai" mululahé u humonéu kaselahé u dunia ko séng niriadi sarung golangéng dang ipakailang, tadéau matentang ketang ko ta kumanoa. **12:28** Ualingu éé, i kité putarimakaséko su Mawu Ruata, batu'u i kité nanarima bou i Sié simbau kararatuang ko ta sarung magholang. I kité putarimakaséko dingangu putahamawu su Mawu Ruata dingangu adaté dang katataku, tumuhu kéré ko kukapuluné sisané. **12:29** Batu'u Mawu Ruatangi kité musulungu putung ko makahengisé.

13:1 Pakatatapé'é i kemu mukakendagé simbau dingangu waliné kéré sintamahuarung kebi taumatang Sahani. **13:2** Aribé kagho manarima u taumata ko bedang ta nikaenangu su ralungu walénu. Ualingu mukukoa halé ko kéré'é, pia taumata, ko takoaé antibé su naungé, séng nanarima u malaikaté su waléné. **13:3** Tahendungéko manga apang taumata ko su ralungu tahungku, koako kéré i kemu lai musulungu matatahungku ringangi siré. Dang su apang taumata ko kukoaténg nubala kapulu, i kemu harusé putahendung si siré musulungu lai i kemu kukoaténg kéré'é. **13:4** Kebi taumata harusé mupasilongu kakanoa mangadaté su halé u pukawingang, éé sabapé'é taumata singkawingang harusé pakasatia simbau dingangu su waliné. Taumata lamuhu dingang ko mawuang sarung ihukungu Mawu Ruata. **13:5** Kumbahang pubawiahé'u kawasangu kapulungu naung dumeka su roité, kaiso mangkaté pakaluasé mubiahé'u apang ko pia si kau. Batu'u Mawu Ruata séng nubéra, "Ia ta mamala arau manentangi kemu." **13:6** Batu'u éé i kité bahani mubéra, "Mawu Mutatulungku, ia ta matakú. Apa ko ikakoa u taumata si sia?" **13:7** Kumbahang mutimbuléngu manga pangahau ko nubawa tatanatangu Mawu Ruata si kemu. Pukakelako kéré apa kakaoa i siré nubiahé dang kéré apa kakaoa i siré naté, putenoko pangangimangi siré. **13:8** I Yesus Kristus mang matatana kéré'é, bou horo, orasé ii, dang sarang karengu'é. **13:9** Kumbahang mamalangu kalawou tintiro mudalahaghi ko simbau gahi'é ko mamalidé si kemu. Naungi kité harusé ipakakuaté'u kapiang naungu Mawu Ruata, éé ko kapiangé; kumbahang ualingu manga atorangu halé u kang. Manga taumata ko lenang kangéré tutuhu apang atorang éé ta nakaréa eka'é. **13:10** I kité pia simbau mesba gunang panembang korbang su Mawu Ruata. Dang apang imam ko muluhalé su Waléngu Mawu, takoaé haké'é kumang bou sasemba ko su wowongu mesba éé. **13:11** Dahangu binatang ko nisemba makoa korbang gunangu kalaampungu rosa, niwawa u imam labo sarang Kamaré Kasusingé, arawé bangkénku binatang éé itutung su likudé'u kema. **13:12** éé sabapé'é lai i Yesus naté su likudé'u tukadé'u soa gunangu manguhasé dosangu manga umaté'é dingangu raha-Né sisané. **13:13** Ualingu éé mahié i kité tamai makoa sarangki Sié su likudé'u kema dang tumuhu ipakahina ringangi Sié. **13:14**

Batu'u su dunia takoaé tampa katanakéng kekal si kité; i kité mudéa tampa katanakéng ko sarung dumenta. **13:15** Batu'u éé bou ralungi Yesus, i kité sintinia pudalokongu Mawu Ruata; éé musulungu sasemba tatarimakasé i kité si Sié, ko isembang i kité bou wawéra gunung pamantugé aréng-é.

13:16 Kumbahang maiwulé mukoa mapia dingangu mutatulung, batu'u ko éé sasemba ko mutatahino su naungu Mawu Ruata. **13:17** Tuhé paréntangu manga pangaha'u, dang daringihé si siré. Batu'u i siré sintinia mundudiaga jiwani, dang harusé su singka i siré su tengongu Mawu Ruata. Kamagéngi kemu tumuhu si siré, i siré makapuhale mapia; kamagéng tala, uté i siré muhalé dingangu susa naung, dang éé ta makaonggo u kauntungang si kemu. **13:18** Turuséko pukaliomanéng gunangi kami. I kami mangaking dalungu naungi kami buresi, batu'u su patiku halé i kami sintinia mapulu mukoa apang ko mutatahino. **13:19** Kahimotongangé ia mudorong suapang botongé, tadéau i kemu mukaliomanéng ia tadéau Mawu Ruata ligha mubawa u ia pusulé sarangki kemu. **13:20** Mawu Ruata séng nupuibahé'u Mawungi kité Yesus bou papaté. Ualingu papaté-Né éé ii i Sié nako Gembala Kalabokangé gunangi kité, ko apang domba-Né. Papaté-Né éé lai nanoghasé pudariandi kekal ko niko u Mawu Ruata dingangi kité. **13:21** Malowoko Mawu Ruata ko pungu salamaté éé maméné u kalawou ko mapia si kemu ko gugausangi kemu ipukoa ko kukapulu- Né. Malowoko bou ralungi Yesus Kristus, Mawu Ruata mukerajahang su ralungi kité, apang ko kukapulu-Né. Dalo si Kristus sarang karengu'é! Amin. **13:22** Ia mudorong tadéau i kemu dingangu kasasabaré muperhatikang apang sasasaku ii, batu'u suratéku ii ta tumaniu manandu. **13:23** Kasingka'é i kemu anau simbau i kité Timotius séng nisebang bou tahungku. Kamagéngi sié séng mahi sarang tampaku ii, i sié hedo daku bawanéng su témpong ia mutiwo si kemu. **13:24** Tepaséko adaté'i kami su kebi apang pangahau dang su kebi umaté'u Mawu Ruata. Tarimako lai adaté'u manga ana u simbau su Italia. **13:25** Malowoko Mawu mangalamaté si kemu kebi.

Yakobus 1

1:1 Kalawou ana u simbau manga umaté'u Mawu Ruata su apang kauli'é ko nakaésé su kaselahé'u dunia! Adaté bou ia, i Yakobus, ellangu Mawu Ruata dang ellangu Mawu Yesus Kristus. **1:2** Manga ana u simbau! Kamagéngi kemu kahombangéngu haghing sasaluka, i kemu harusé pia pendang kalauntu. **1:3** Batu'u i kemu masingka, humonéu kamagéngi kemu matatapé mangimang su Mawu su témpongu kahombangéngu sasaluka, uté eka'é: naungi kemu mutingkatatapé. **1:4** Diagaté tadéau katatatapé'u naungu éé matatana biahé sarangi kemu tenga-tengadé masuku dang ta makapendang pia kurangé su kalawou halé. **1:5** Kamagéng pia manga singkatau su taloarang kemu ko dio ta tumaniu singka'é, i sié pudorongko naé su Mawu Ruata, uté Mawu Ruata munggeli dingangu karalondong naung dang dingangu pendangu kasiang. **1:6** Arawé taumata ko mudorong, harusé mangimang; kumbahang sala magho. Batu'u taumata ko dio magho musulungu weladé su laudé ko tutiukangu anging tamai ramahi. **1:7-8** Taumata kéré'é ta ta matatapé pikirangé; i sié ta makakoa mamutusé'u manga apa su kalawou halé ko kukoaténgé. Baugu éé, tawahaluasé'u i sié lai mangantibé sarung makaréa manga apa wou Mawu. **1:9** Taumatang Sahani ko biahé'é susa mangkaté pakaluasé kamagéngu Mawu mupakarangé i sié. **1:10** Dang taumatang Sahani ko kala mang lai mangkaté pakaluasé, kamagéngu Mawu Ruata mupakasana i sié. Batu'u tau kala sarung mailang kéré bungangu rempugé. **1:11** Su témpongu matangelo sumebang dingangu pedisé mateti, uté dempugé éé sarung malowé hakiu bungangé marondosé dang sadada'é lai mailang. Kéré'é lai taumata kala; i sié sarung mawinasa su témpongi sié kapuparaléngéngu hambaké'é. **1:12** Karaluasé su taumata ko naungé matatapé su témpongi sié kahombangéngu sasaluka. Batu'u maliungi sié bou mutatahang su ralungu sasaluka éé, i sié sarung makatarima u wawaéhé'é, éé ko pubawiahé ko nipudiandingu Mawu Ruata su apang taumata ko kukendagé'u Mawu Ruata. **1:13** Kamagéngu pia manga singkatau kasalukaténgu sasaluka kéré'é, i sié aribé pubérangu ko "Sasaluka ii dimenta bou Mawu Ruata," batu'u Mawu Ruata ta kasalukaténgu barang

dalai, dingangu lai ta manaluka sarang manga singkatau. **1:14** Kaiso taumata kasalukaténg kamagéngi sié boléngang dang kaakaléngu kapuluné sisané ko dalai. **1:15** Tuhué, kamagéng kapulu ralai éé tuhukang, nau sarung muhana u rosa; dang kamagéngu rosa séng mutingkaghurang, nau eba'é séng kapapaté. **1:16** Manga ana u simbau ko ikukendagé, kumbahangi kemu kaakaléng! **1:17** Apang gagheli mapapia dingangu kakendagé masuku asalé ko bou sorga, ipakatentungu Mawu Ruata, Mundariadi kalawou katataturalagé su langi. Ko i Sié Mawu Ruata ko ta mubawalu, dingangu lai ta makakoa sarang mariadi pia kararendung. **1:18** Bou kapulu-Né sisané i kité nipakakoa manga ana-é bou ralungu héngétang-é susi. I Sié nukoa éé tadéau i kité makaeba tampa kahimotongangé su taloarangu apang diadikang-é. **1:19** Manga ana u simbau ko ikukendagé, daringihéko ii pakapia-pia! Apang taumata harusé masahawu mudaringihé, kaiso pakatemudé mubéra dingangu aribé raligha mupedu. **1:20** Taumata mupedu ta makakoa ko mapia, ko makaluasé naungu Mawu Ruata. **1:21** Bangu éé, deméko apang narang maralamuhu dingangu raralai. Tarimako dingangu kasasana u naung, bawéra ko nisungu Mawu Ruata su ralungu naung, batu'u bawéra éé pia kawasané makasalamaté si kemu. **1:22** I kemu pukoako apang ko niwérangu Mawu Ruata, kumbahang ketang mudaringihé, hakiu dingangu kéré'é i kemu mangakalé batangéngi kemu sisané. **1:23** Taumata ko mudaringihé bawérangu Mawu Ruata, kaiso ta mukoa éé musulungu taumata ko kaputehungé ghatiné sisané su tengongu sahemingang. **1:24** Suapangi sié nakasilo pakapia-pia, i sié ringang nameho dang turusé nuliwuhé kéré apa ghahi u ghatiné. **1:25** Atorangu Mawu Ruata masuku dang pia kawasané muliungu taumata. Dang taumata ko mamariksa dingangu muperhatikang mapia- pia dang muparaléngu apang atorang éé, dang baliné ketang mudaringihé bou éé muliwuhé'u éé, taumata éé sarung alamaténgu Mawu Ruata su apang halé ko kukoaténgé. **1:26** Kamagéngu pia manga singkatau ko mupendangu watangéngé satia mangagama, kaiso i sié ta mundiaga lilané, uté i sié mangakalé batangéngé sisané; agamané éé takoaé gunané. **1:27** Tatuhu kahengang mangagama dang ko takoaé lengku'é su matangu Mawu Ruata éé ko: mutulungu mangarario kasisi

endusé dingangu mangawawiné walu ko susa, dang mudiaga batangéngé sisané tadéau kumbahang marusangu dunia ii.

Yakobus 2

2:1 Manga ana u simbauku! Kéré taumata ko mangimang su Mawu Yesus Kristus, Mawu Ko Kawantugangé, kumbahangi kemu mupudalahaéngu taumata ualingu ialasé su halé ko kukasilo. **2:2** Batu'u kamagéng pia singkatau kala ko dingangu sinsing bulaéng dang pakéangé masadada dimenta su komolangu, bou éé dimenta lai singkatau susa ko dingangu pakéangé ghedé, **2:3** uté i kemu nangilémbu mangadaté tau ko pakéangé masadada éé. I kemu mubéra si sié, "Kaiangko i Tuang su kadéra masadada ii." Arawé su tau susa i kemu maanungu, "Darisiko pai séé," arau "Kaiangké ndai su lanté." **2:4** Kamagéngu kéré'é i kemu mukoa pudalahaé su taloarangu sinsulungu dang mutehung taumata ialasé su sipirang dalai. **2:5** Manga ana u simbau ko ikukendagé, tahendungété! Taumata ko susa su dunia ii, nipiléngu Mawu Ruata pakakoa taumata kala su pangangimang. Apang taumata sarung mariadi dalohongu jamaaté'u Mawu Ruata kéré ko niriandingu Mawu Ruata su taumata ko kukendagé'i Sié. **2:6** Arawé i kemu kasaunéng muhinakang taumata susa sumbalié ko séng i siré apang tau kala manedu si kemu dang manuhudé'i kemu sarang pengadilang! **2:7** Ko i siré éé muluhinakang aréng mapia ko nitarima i kemu bou Mawu Ruata! **2:8** I kemu mukoa ko mutatahino, kamagéngi kemu muparaléngu atorangu kararatuang ko kéré kaebakéng su ralungu nasé su Buké Susi ii, "Kendagé'u sinsulungu kéré i kemu kumendagé'u watangéngi kemu." **2:9** Arawé kamagéngi kemu mupudalahaéngu taumata ko ialasé su halé ko kukasilo, uté i kemu séng nubardosa, dang atorangu Mawu Ruata mululahé u humonéu i kemu ko dulawang atorang. **2:10** Taumata ko lumawang manga simbau bou atorangu Mawu Ruata, mangaléné éé séng limawang kaselahé'é. **2:11** Batu'u ko mububérangu, "Kumbahang mawuang," i sié lai ko mububérangu, "Kumbahang mamaté." Nau kamagéngi kemu ta nawuang, kaiso i kemu mamaté, uté i kemu lai dumalawang atorang. **2:12** Pubérako dang pukoako kéré taumata ko

sarung tuntukang tumuhu atorangu Mawu Ruata ko mundaliungu taumata. **2:13** Batu'u Mawu Ruata ta mupasilongu kakendagé su taumata ko bega mukirala kakendagé. Arawé kakendagé nangilémbou matoghasé bou hukumang! **2:14** Manga ana u simbau! Apa gunané taumata mubéra, "Ia taumata mangimang", kamagéngi sié ta mupasialangu kakanoa'é? Apa pangangimang ko kéré'é botongé makasalamaté si sié? **2:15** Andéné pia manga singkatau ana u simbau ésé arau wawiné ko hinongu makaréa ko pangenggung awa'é dang ko séng takoaé ko kanéngangé ello-ello. **2:16** Apa gunané i kemu mubéra si sié, "Salamaté mupaké u laku masuwénéhé dang salamaté musimokolé!" -- kamagéngi kemu ta mangonggo si sié apang ko hinong pubiahé'é? **2:17** Kéré'é lai dingangu pangangimang, kamagéng ta ilahé dingangu kakanoa, uté pangangimang éé takoaé gunané. **2:18** Aramanung pia lai ko mubérangu, "Pia taumata ko mangumbahasé'u pangangimangé dang pia ko mangumbahasé'u kakanoa'é." Sarung daku simbahéng, "Pisialako si sia mensang kéré apa taumata makoa pia pangangimangé ko takoaé kakanoa'é dang ia sarung mupasialangu kakanoaku humonéu ia pia pangangimang." **2:19** I kemu mang mangimang humonéu Mawu Ruata mang ketang simbau? Ho, manga roké daralai mang lai mangimang dang i siré gugeguhé'u taku! **2:20** I kemu mang takoaé singka i kemu sarang kadio-dio! Apa mang harusé ipakalahé si kemu humonéu ko takoaé gunané pia pangangimang ko takoaé kakanoa? **2:21** Ketang putehungké si Abraham i upungi kité. I sié nitarima u Mawu Ruata kéré'é kapiané ualingu kakanoa'é, su témpongi sié nanembang Ishak, ana'é su Mawu Ruata su wowongu mesba. **2:22** Sii malahé humonéu pangangimang ko harusé ipasilo bou kakanoa tadéau masuku. **2:23** éé nuhino su nasé u Buké Susi ii, "I Abraham mangimang su Mawu Ruata, dang ualingu pangangimangé éé Mawu nanarima i Sié kéré taumata ko mukukoa kapulungu Mawu Ruata." éé sabapé'é i Abraham nisego, "Gawéngu Mawu Ruata". **2:24** Ii buhuéwé nalahé, humonéu taumata itarima u Mawu Ruata kéré'é kapiané ualingu apang ko nikoa u taumata éé, dang balinébé ketang ualingu pangangimangé éé. **2:25** Putehungko lai si Rahab, bawiné ralai éé. I sié nitarima u Mawu Ruata kéré'é kapiané ualingu kakanoa'é, su témpongi sié nanarima u mata-matangu tau Israel su

waléné dingang mutulungi siré timalang nudéa daléng baliné. **2:26** Nau, musulungu wadang takoaé singongoné éé ko badang naté, kéré'é lai pangangimang ko takoaé kakanoa'é éé ko pangangimang naté.

Yakobus 3

3:1 Manga ana u simbau! Tawahaluasé'u mauli-uli bou taloarangi kemu ko mapulu mutingkakoa mananintiro. I kemu masingka i kité ko nakoa mananintiro sarung panuntukang nangilémbong kabeha'é bou taumata waliné. **3:2** I kité kebi masau mukoa sala. Arawé taumata ko bedang ta sinsulé nukoa sala su ralungu wawérané, i sié taumata nakasuku, ko masingka manintanudé kaselahé'u awa'é. **3:3** Kamagéngi kité mamasé u talimohong su mohongu kawalo tadéau i sié putuhu kapulungi kité, uté i kité botongé makapamihing kaselahé'u awa u kawalo éé. **3:4** Pangalako lai contoné kéré kapalé. Maning kapalé kéré'é kalabo'é dang pududarédéhé'u anging maiha, kaiso i sié luulingangu uling ko kéré'é kakadio'é, tumuhu kapulungu manganguling. **3:5** Kéré'é lai dingangu lilangi kité; maning lilangi kité kéré'é kakadio'é, kaiso i sié makapangoboté'u awa'é su patiku halé dalabo. Pamatéhé kéré apa kalabo u ralo mang mahengisé'u putung ko kéré'é kakadio'é! **3:6** Lila musulungu putung. Su awa i kité i sié nakoa kéré asalé'u ko dalai ko mundeké u ko dalai su kaselahé'u awa i kité. Dingangu putungu naraka, kaselahé'u pubawiahé'i kité masué mahengisé. **3:7** Kalawou haghing binatang taha panembo, manu u kinoang, binatang tutondo dingangu manga kina botongé ipakaharo, dang lai séng nipakaharongu taumata. **3:8** Arawé lilangu taumata takoaé sarang manga singkatau ko botongé mupakaharo. Lila éé ralai dang ta ikaléodé; napéné u wisa makapaté. **3:9** I kité mupaké i sié gunang pupatarimakasé su Mawu i Amangi kité, kaiso lai ipupaké pangané taumata sinsulung, ko niriadingu Mawu Ruata musulungu ghahi-é. **3:10** Bou mohong simbau malua bawérang tarimakasé dingangu manga wawéra laané. Hinoné baliné kéré'é: **3:11** Apa pia matang aké ko mupasebangu aké malélé dingangu mapehadé bou pungéné simbau? **3:12** Manga ana u simbauku, kalu ara, mang ta mariadi mubuangu buang zaitun, dang

anggoré ta sarung mubuang buang ara. Matang aké mapehadé mang ta mariadi lai mupasebangu aké malélé. **3:13** Kamagéng su taloarangi kemu pia taumata pandé dingangu masingka mangadaté, i sié pupasilongkongu éé su halé u mubiahé mapia dang dingang mukukoa halé mapapia, su kasasana u naung dingangu kapapandé. **3:14** Arawé kamagéngi kemu mananoi su ralungu naung, masaki naung, dang ketang mutahendung batangéng, kumbahang mangoboté'u kapandé éé, batu'u dingangu éé i kemu mumangalimputaré habaré kahengang bou Mawu Ruata. **3:15** Kapapandé ko kéré'é asalé waliné bou sorga. I sié asalé bou dunia, bou kapulung gesi, dang bou sétang! **3:16** Su apang pia panananoi su ralungu naung dang ketang mapulu mutahendung batangéng, séé lai pia pudaralia. **3:17** Arawé taumata ko pia kapandé bou rasi, kahimotongangé i sié takoaé lengku'é, bou éé makehagé'u pudaramé, marudato, dang matuhu. I sié napéné u pukakakendagé dang makagheli u ralumena mapia. I sié ta mangumbéohé su simbeka dang ta mundaléo. **3:18** Tengadé kapapia éé ko bou eka u pudaramé ko nisawuhé'u taumata ko mapulungu pudaramé!

Yakobus 4

4:1 Bou apa asalé'u kalawou pudaralia dingangu pudararéndéhé su taloarangi kemu? Balinébé éé mubua bou ralungu kapulu ko turusé mangkaté mududalia su ralungu naungu baugu mududéa karaluasé'u dunia! **4:2** I kemu pia kapulu, kaiso i kemu ta makaréa, nau i kemu mapulu mamaté! I kemu mapulu-pulu, kaiso ta makaghala apang ko dudéakéngi kemu, uté i kemu mudaréndéhé dingangu mumpudalia. I kemu ta makaréa apa-apa, batu'u i kemu ta mudorong su Mawu Ruata. **4:3** Dang kamagéngi kemu séng bou numpudorong, i kemu mang lai ta makahombang, batu'u pendungu rorongi kemu ta nakahino; apa ko dudorongangi kemu ketang gunangu kasenanangangu awa. **4:4** I kemu éé taumata masasukung! I kemu masingka kamagéngi kemu mugawéngu dunia, uté i kemu makoa sedu u Mawu Ruata? Nau i sai ko mapulu makoa gawéngu dunia ii, i sié sisané mupakakoa u awa'é sedu u Mawu Ruata. **4:5** Kumbahang manika u Buké Susi takoaé alasangé mubérangu, "Su ralungu awa i kité Mawu

Ruata mupas u Roké ko matetogé kapuluné." **4:6** Maningu kéré'é, kakendagé'u Mawu Ruata ko séng nigheli si kité bedang nangilémbo matoghasé bou kapulungu roké i kité éé. éé sabapé'é su ralungu Buké Susi pia lai kabawohé, "Mawu Ruata mundoka taumata malaoboté, kaiso su simbekané i Sié kumendagé'u taumata ko masana naungé." **4:7** Ualingu éé, putingkasana'é su tengongu Mawu Ruata dang dokatété Sétang, uté Sétang sarung tumalang bou i kemu. **4:8** Putingkaraniko su Mawu Ruata, Mawu Ruata mang sarung lai mutingkaraningi kemu. Uhaséko limangi kemu, i kemu apang ko mararosa! Dang pakawuresiko naungu, naungi kemu ko napahia! **4:9** Koako i kemu mang harusé tenga-tengadé pia sesilé dang kukia dingangu mukukasuang; koako legénu makoa kakia dang karaluasé'u makoa susangu naung! **4:10** I kemu putingkasanakongu awa i kemu su tengongu Mawu, uté Mawu sarung mupakarangé i kemu. **4:11** Manga ana u simbau, kumbahang mutatamba muhinakang arau mupapangantang. Taumata ko muhinakang arau mupusalangu ana u simbau'é lawo taumatang Sahani, i sié lai muhinakang dingang mupusalangu atorangu Mawu Ruata. Dang kamagéngi kemu mupusalangu atorangu Mawu Ruata, éé mangaléné i kemu ta tumuhu apang atorang éé, kaiso makoa mananuntu'é. **4:12** Sumbalié ketang simbau ko pia haké mangonggo u atorang su taumata dang manuntu taumata. I Sié ko Mawu Ruata ko pia kawasa-Né mupakasalamaté dingang mupakawinasa. Nau, ko i sai i kemu, hakiu i kemu mapulu mupusalangu taumata sinsulungu? **4:13** Manga ana u simbau ko mubérangu, "Sihello ii arau riello i kami makoa tamai sarang pai dang matana sintaung karengu'é tadéau mudagang dingang muhambaké mudéa duité," -- pudaringihéko wawéraku ii. **4:14** Apang ko sarung mariadi riello su ralungu pubawiahé'u, i kemu kebi bedang bega! I kemu ketang musulungu tipu ko ketang ikasilo maligha, bou éé mailang. **4:15** Hioné i kemu ko mubéra kéré ii. "Kamagéngu Mawu Ruata mupakawala, i kami mubiahé dang mukoa halé ii arau éé." **4:16** Arawé ii i kemu mangoboté dang mududato sihingé. Kebi dudato tumaniu mapaliu éé nusala. **4:17** Baugu éé, taumata ko masingka u apang ko mapia ko harusé koaténgé kaiso ta koaténgé, taumata éé nubardosa.

Yakobus 5

5:1 Manga ana u simbau, apang taumata kala! Daringiheko teguku. Kia'é dingangu sangi'é batu'u i kemu sarung mutatahangu sinsara! **5:2** Kakakala u séng nasué nawinasa. Pakéangu séng nasuéng kangé su uané. **5:3** Bulaéng dingangu salakanu séng napikungu lumu; lumu'é sarung musaksi mundoka si kemu dang musulungu putung sarung kumang badangu sarang mahepusé. I kemu séng nangambungu rarotong su témpongu maraning panginsuéngé. **5:4** I kemu ta namaéhé saghédé'u manga taumata ko nuhalé su kobongu. Orasé ii daringihété tingihé'i siré! Kalawou taumata ko nangomolé gesingu sasuangé, kukia mudorong tulung dang kia i siré séng timepasé'u tulingu Mawu Ruata, Mawu Ko Makawasa. **5:5** I kemu séng nubiahé mapia dang séng nakatémang kasenangangu dunia. I kemu musulungu kapupaliharané awa pakatawa mundiahi ellong pulahata. **5:6** I kemu muhukung dang mamaté manga taumata ko takoaé salané, dang i siré ta lumawang si kemu. **5:7** Baugu éé, manga ana u simbau pakasabaréko, sarang témponé Mawu rumenta. Putehungko kéré apa kasabaré singkatau mukakobong mangampalé sarang tanané mugesi ko makaluasé si sié. Dingangu kasabaré i sié mangampalé témpong tahiti mundondosé dang tahitingu mubura. **5:8** Pusabaréko lai i kemu dang pakakuaté naung, batu'u ellong darentangu Mawu séng kukadaniné. **5:9** Kumbahang musunguté dang mupapangendu u sala, tadéau ta ihukungu Mawu Ruata. Putahendung! Hakim séng marani, séng sadia rumenta. **5:10** Manga ana u simbau, putahendungko manga nabi séng nubéra su aréngu Mawu. I siré masabaré dang matatapé mutatahangu sinsara. Nau, alako i siré makoa kéré putatenong. **5:11** I siré nisego maluasé batu'u i siré matatapé. I kemu séng nakaringihé halé u sabaré'i Ayub, dang i kemu masingka kéré apa Mawu samuriné nangalamaté si sié. Batu'u kéré'é kakendagé'u Mawu dingangu kapiané naung-é. **5:12** Ko kahimoto-motongané, éé ko: Kumbahang mutéwa, ualingu langi arau ualingu dunia, arau lai musego u manga apa. Mangkaté pubérangu "Iya" kamagéngu maksuté'u iya, dang "Tala" kamagéng maksuté'u tala; tadéau i kemu ta makaréa hukumangu Mawu Ruata. **5:13** Kamagéng su taloarang i kemu

pia ko nikasusang, i sié harusé pukaliomanéng. Kamagéng pia ko su karaluaséng, i sié harusé pugantaré pudalangu Mawu Ruata. **5:14** Kamagéng pia ko masaki, i sié pukuiko manga pangaha u jamaaté. Dang manga pangaha éé pukaliomanéngkongu tau masaki éé dingangu lai pamuhangu lana si sié su aréngu Mawu. **5:15** Kamagéng kakaliomanéngi siré iwawa su kalaaking, Mawu Ruata sarung mupakauléngu taumata masaki éé, dang mangampung kalawou rosa ko séng niko'a'é. **5:16** Ualingu éé, pangakuko salangi kemu dingang putatambangu kaliomanéng, tadéau i kemu iapakaulé. Kakaliomanéngu taumata ko tutuhu Mawu Ruata, pia kawasané labo. **5:17** I Elia taumata musulungi kité. I sié nukaliomanéng kahenga-hengang tadéau ta rumaséhé, uté takoaé tahiti su karengu u telu taung siténga. **5:18** Bou éé i sié sau nukaliomanéng, buhué langi nuparaséhé'u tahiti hakiu tana nakapunggeli u lai hasilé. **5:19** Manga ana u simbauku! Kamagéng su taloaringi kemu pia lai manga singkatau ko séng ta tumuhu su tintirongu Mawu Ruata, **5:20** putahendungko nasé ii: Taumata ko makakoa taumata marosa musulé bou raléngé ko nusala, taumata éé séng nakasalamaté jiwangu taumata marosa éé

1 Petrus 1

1:1-2 Ana u simbau manga umaté piniléngu Mawu Ruata, ko nakaliaésé su raraléngang su wanuangu Pontus, Galatia, Kapadokia, Asia, dingangu Bitinia! Ia ii, i Petrus, rasulé'i Yesus Kristus, mukukarima kalumbako Mawu Ruata mangonggo u alamaté dingangu pudaramé masuku si kemu. I kemu nipilé nako a umaté'u Mawu Ruata nuhino su kehi u pulahalé u Mawu Ruata i Amang. Dang Roké u Mawu Ruata séng nupakakoa i kemu simbau umaté susi ko nihaé gunangu Mawu Ruata, tadéau i kemu matuhu si Yesus Kristus dingang ipakasusingu raha- Né. **1:3** Putarimakaséko su Mawu Ruata, i Amangu Mawungi kité Yesus Kristus! I Sié kéré'é kumendagé'i kité, ko éé sabapé'é i Sié nangonggo u pubawiahé buhu si kité, dingangu sau nupubangungi Yesus Kristus bou papaté. Ii makatoghasé pulaharapé'i kité. **1:4** I kité muluharapé makapanaghuang kalawou alamaté ko niriahingu Mawu Ruata su apang umaté-é, alamaté ko madaréso su sorga, ko ta malahéné arau maralai dingang ta mubalu. **1:5** Kebi-kebi éé gunangi kemu, ualingu pangangimangu su Mawu. Uté i kemu marariaga su kawasangu Mawu Ruata tadéau i kemu makatarima u kasasalamaté ko sarung ipakalahé su ello panginsuéngé. **1:6** Ualingu éé pakaraluaséko naungu kemu, maningu su orasé ii su ralungu kadio témpo i kemu harusé mutatahangu susa naung baugu tutatengo hahging sasaluka. **1:7** Maksuté pudéakéng tadéau malahé mensang i kemu tenga- tengadé mangimang su Mawu arau tala. Bulaéng barang ko maralai, sukaténg tunongu putung. Pangangimangi kemu bedang nangilémbu labo aregané bou wulaéng, nau mang hinoné lai sukaténg tadéau mutingkatoghasé. Ko dingangu kéré'é i kemu sarung makaréa daralo dang adaténg dingangu lai sarung ipakarangé su ellongi Yesus Kristus musau dumenta. **1:8** I kemu kumendagé'i Sié, maningu lenang kangéré i kemu bedang ta nakasilo si Sié. Dang i kemu séng nangimang si Sié maningu orasé ii i kemu mang ta nakasilo si Sié. éé sabapé'é i kemu dluasé, dang makapendang daluasé labo ko séng ta ikawéra. **1:9** Batu'u i kemu séng nakaratingu ko luolangéngu pangangimangi kemu, éé ko kasasalamaté'u jiwani. **1:10** Kasasalamaté ii susahung dingangu pupariksangu manga nabi, dang i

siré nanabalé'u alamaté ko niongo u Mawu Ruata si kemu. **1:11** I siré mumamariksa mensang kéré apa dang kangéré halé éé mariadi, kéré luantibangu Roké i Kristus ko su ralungu naungi siré. Su témpo éé Roké-é nubéra si siré su halé u manga sinsara ko harusé pendangéngi Kristus dingangu halé u kawawantugé-é ko sarung makatuhu samuringu éé. **1:12** Si siré manga nabi éé Mawu Ruata nupakasingka humonéu apang ko kukoaténgi siré baliné gunangi siré, kaiso ko gunangi kemu; éé halé ko séng nikaringihé'i kemu malahé bou manga mulahabaré'u Habaré'u Raluasé bou halé i Yesus Kristus. I siré nupakasingka kalawou halé éé si kemu dingangu kawasangu Roké u Mawu Ruata ko nipakatentung-é bou sorga. Kéré'é lai manga malaikaté mapulu masingka u habaré ko nipakasingka i siré éé. **1:13** Batu'u éé, i kemu pakarariagako. Pakalaingaté dang pakaihako muharapé su alamaté ko sarung iongo si kemu su témpongi Yesus Kristus sau dumenta. **1:14** Pakatuhu'é su Mawu Ruata, dang aribé pubiahé ituhu su kapulunu kangéré, su témpongi kemu bedang begangu Mawu Ruata. **1:15** Su simbekané, katéwé pakasasusiko i kemu su kalawou apang ko kukoaténgi kemu, musulung kéré Mawu Ruata ko nukui si kemu éé susi. **1:16** Su ralungu Buké Susi, mabawohé, "Pakasasusiko i kemu, batu'u Ia ko susi." **1:17** I kemu musego u Mawu Ruata éé i Amang su témpongi kemu mukaliomanéng si Sié. Nau, ko i Sié éé Mawu Ruata ko muhukungu taumata tumuhu kakanoa u simbau-simbau ko ta mupiléng gating taumata. Ualingu éé selamangi kemu bedang éné su dunia ii, pupakawantugékongu Mawu Ruata su ralungu pubawiahé'u. **1:18** I kemu masingka u apang ko séng niwaéhang gunung ipuliungi kemu bou pubawiahé ko takoaé gunané ko nitentangi upungu. Bawaéhé'é baliné manga darotongu dunia ko mumarusa kéré wulaéng dingangu salaku, **1:19** kaiso simbau ko bedang nangilémbu maleghadé; éé ko awa i Kristus sisané, ko nakoa kéré domba ko takoaé kurangé arau tatadé nisemba su Mawu Ruata. **1:20** I Kristus nipiléngu Mawu Ruata bedang bou horo u dunia niriadi. Dang séng kukararinéngu ellong panginsuéngé ii, i Sié dimenta su dunia tadéau i kemu ipakasalamaté. **1:21** Bou i Sié i kemu nangimang su Mawu Ruata ko séng nupubangungi Sié bou papaté dingangu nupakawantugé-é. Nau, ko Mawu Ruata pangimanéngi kemu

dingang lai su Mawu Ruata i kemu pia pulaharapé. **1:22** Ualingu i kemu matuhu su tintirongu Mawu Ruata, uté i kemu séng nupakasusingu awa i kemu dang naungi kemu nasué kumendagé'u apang taumata su pangangimang simbau. Batu'u éé, pukakendagéko i kemu simbau dingangu su waliné dingangu kalabou naung. **1:23** Batu'u bou héngétangu Mawu Ruata ko biahé dingangu kekal éé, i kemu séng nipakakoa taumata wuhu ko baliné nipuhana bou taumata, kaiso bou i Amang ko kekal. **1:24** Su ralungu Buké Susi pia mabawohé kéré ii, "Kaselahé'u taumata musulungu rempugé, dang kalawou kawawantugé'é musulungu bungangu rempugé. Dempugé nalowé, bungangé lai marondosé, **1:25** arawé héngétangu Mawu matatana tatapé sarang karengu'é." Héngétang éé Habaré'u Raluasé ko séng bou nihabaré si kemu.

1 Petrus 2

2:1 Baugu éé, deméko apang ko dalai bou awa u; kumbahang sau muléo, dang kumbahang makitika. Kumbahang mananoi, dingang kumbahang muhinakang taumata waliné. **2:2** I kemu kakoako kéré mangarario buhué nihana, ko sintinia mumaroungi susu rohani ko buresi. Dingangu kéré'é i kemu sarung tumuwo dingangu ipakasalamaté. **2:3** Su ralungu Buké Susi mabawohé kéré ii, "I kemu sisané séng nakapendang kéré apa kapiané Mawu." **2:4** Ualingu éé, dentako sarang koa u Mawu. I Sié kéré watu ko biahé, batu ko niremé u taumata ualing tehungang takoaé gunané; kaiso nipiléngu Mawu Ruata kéré watu maleghadé. **2:5** I kemu musulungu manga watu ko biahé. Baugu éé i kemu kapuluko pakétang gunung mupararisi u Waléngu Mawu ko rohani. Dingangu kéré'é i kemu makoa imam, ko mubiahé ketang gunangu Mawu Ruata, dang ko ualingi Yesus Kristus i kemu mubawa sasemba su Mawu Ruata, sasemba rohani ko mutatahino su naungu Mawu Ruata. **2:6** Batu'u su ralungu Buké Susi pia kabawohé kéré ii, "Ia séng namilé simbau batu maleghadé, ko Daku nipelo su Sion kéré watu nipandumandihé; dang taumata ko mangimang si Sié ta sarung ipakasesa naungé." **2:7** Batu éé kéré'é kaleghadé'é si kemu ko mumpangimang. Arawé su manga taumata ko ta mumpangimang, si siré

kahinongu wawérangu nasé u Buké Susi kéré tanaé ii, "Batu ko ta napaké su manga basé u walé éé karalah'éé nakoá batu nipanumandihé." **2:8** dang "Séng éé batu ko nakasangkong taumata, batu ko nakanawo si siré." I siré nasangkong batu'u i siré ta mangimang bawérangu Mawu Ruata. Ko kéré'é séng nitantu u Mawu Ruata bou halé i siré. **2:9** Arawé i kemu ko umaté nipilé, manga imam u mararatu, umaté ko susi, nitani baugu Mawu Ruata, ko umaté'u Mawu Ruata sisané. Mawu Ruata namilé si kemu dang nukui si kemu pasebang bou kararendung pasu su ralungu tualagé-é ko makalahérang, tadéau i kemu pangékéngu habaré'u halé u kalawou ko nikoá-é ko makalahérang. **2:10** Kangéré i kemu baliné umaté'u Mawu Ruata, arawé ii i kemu séng nakoá umaté'u Mawu Ruata. Kangéré i kemu ta ikukendagé'u Mawu Ruata, arawé orasé ii i kemu séng nakatarima u kakendagé-é. **2:11** Manga ana u simbau ko ikukendagé! I kemu ko taumata raghi dang taumatangu raraléngang su dunia ii. Baugu éé ia mudorong singapang botongé tadéau kumbahangi kemu tumuhu kapulung gesi ko sintinia mususéké mundoka jiwanu. **2:12** Kakanoa u su taloarangu taumata ko begangu Mawu harusé pakapia, tadéau kamagéngi siré muhinakang si kemu kéré taumata ralai, panginsuéngé i siré mang harusé mangakungu kakanoa u ko mapia, sarangi siré mudalungu Mawu Ruata su ellongu darenta-Né. **2:13** Su aréngu Mawu, sasumelungko i kemu su apang ko mumangawasa su taumata; mbaéng su Kaisar ko nakoá kéré mangangawasa kalabokangé, **2:14** kéré'é lai su gubernur ko nitantu u Kaisar gunang puhukungu taumata ko mukukoa dalai dang pangadaté su taumata ko mukukoa mapia. **2:15** Batu'u Mawu Ruata mapulu tadéau bou kakanoa u ko mapia i kemu makataka mohongu taumata ko mududato ralai. **2:16** Pubiahéko i kemu kéré taumata ko séng nipakaliu, katéwé kumbahang mupaké u karaliungi kemu éé tadéau ipuhembung lamuhu, kaiso pubiahéko kéré ellangu Mawu Ruata. **2:17** Pangaregangu apang taumata, kendagé'u manga ana u simbau u lawo taumatang Sahani. Katakukongu Mawu Ruata dang pangadaté si Kaisar. **2:18** Manga ana u simbau ko nakoá paparéntang, pakatuhuko su mawunu dingangu pakaadaté; baliné ketangu si siré ko mapia naung dang malahimumu, kaiso lai si siré ko malahasa. **2:19** Mawu Ruata sarung mangalamaté si kemu,

kamagéngi kemu masingka u kapulungu Mawu Ruata, mataghalé mutatahangu putatingkai su likudé'u karaaadilé. **2:20** Batu'u apa piané kamagéngi kemu musabaré mutatahangu hukumang ko séng hinoné tanggonangi kemu ualingu pusasala? Arawé kamagéngi kemu mutataghalé mananggong beha ko tumimbo si kemu ualingu mukukoa ko matulidé, uté Mawu Ruata sarung mangalamaté si kemu. **2:21** Ualingu éé Mawu Ruata nukui si kemu. Batu'u i Kristus sisané séng nutatahangu sinsara baugu i kemu, dang dingangu éé i Sié séng nangonggo u simbau tatulada si kemu, tadéau i kemu putuhu pakélé-é. **2:22** I Sié ta nukoa dosa, dan bedang ta sarang manga sinsulé pia ko nakaringihé i Sié nuhowa. **2:23** Su témpongi Sié nirohangéng, i Sié ta namalisé'u rarohang. Su témpongi Sié mututahangu sinsara, i Sié ta nangantibé mamalisé; i Sié ketang nanarakangu éé su Mawu Ruata, Hakim ko adilé. **2:24** I Kristus nananggong kalawou rosangi kité su ralungu awa-é sisané su koto u kalu koroisé, tadéau i kité maliu bou kawasangu rosa, dang mubiahé tumuhu kapulungu Mawu Ruata. Ko lésé i Kristus nupakaulé si kemu. **2:25** Kangéré i kemu musulungu manga domba ko nungkapalidé, arawé orasé ii séng sau niwawa putuhu Gembala dingangu Mupapalihara jiwanu.

1 Petrus 3

3:1 Kéré'é lai i kemu, apang bawiné, harusé sasumelung su ésé i kemu tadéau kamagéng su taloarangi siré pia ko ta mangimang su habaré'u kasasalamaté bou Mawu Ruata, uté kakanoa i kemu sarung makakoa si siré mangimang. Dang tawahaluasé'u i kemu mubérangu manga apa si siré, **3:2** batu'u i siré séng makasilo kakanoa u ko mapia dingangu susi. **3:3** Kumbahang kasasadada u ghahi'u ketang masadada su likudé, musulungu kéré halé u mangatoré uta'u arau muloho u manga wulaéng, arau muloho u pakéang maraleghadé. **3:4** Kaiso, koako gahi'u masadada mariadi bou ralungu naung, kakanoa masikomé dang maudupé; ko éé gahi masadada ko ta sarung mailang dang maleghadé kahengang su matangu Mawu Ruata. **3:5** Dingangu halé kéré ii su témpo tamai mangawa wine maagama ko muluharapé su Mawu Ruata mulegahé awa i siré dingangu

sumasumelung su kinawingi siré. **3:6** Kéré'é lai i Sara, i sié satia si Abrahamana dang nusego i sié mawuné. I kemu kebi orasé ii nako manga ana i Sara, kamagéngi kemu mukoa halé mapia dang ta matak u manga apa- apa. **3:7** Dang i kemu lai, apang mangésé, pakapiako mubiahé su tengongu kinawingu, dang kasingkako i siré éé ko bangsa lomé. Pakaadatéko mukoa si siré, batu'u i siré sarung manarima singkatarima dingangi kemu alamaté'u pubawiahé kahengang bou Mawu Ruata. Koako ii, tadéau takoaé ko makasuhaghé kakaliomanéngu. **3:8** Kesimpulangé: manga ana u simbau harusé pakaghaghilé dang pakasingkanaung. Pukakendagéko i kemu kéré taumata sintamahuaring. Dang pakalahimumuko i kemu dingangu kasasana u naung. **3:9** Kumbahang mamalisé'u ralai dingangu ralai, arau darohang dingangu darohang; kaiso baliséte dingangu rorongu alamaté bou Mawu Ruata. Batu'u Mawu Ruata nukui si kemu mang tadéau i kemu panarima u alamaté bou i Sié. **3:10** Su ralungu Buké Susi pia kabawohé kéré ii, "Taumata ko mapulu makatemang pubawiahé dang mapulu musombangu ello-ello mapia harusé pundiaga mohongé tadéau ta mududatongu halé daralai dang ta muluangu manga wawéra su halé léo. **3:11** I sié harusé mutingkaghéangu ko dalai dang mukoa ko mapia; putawakaliko i sié kahenga-hengang tadéau makaréa pudaramé. **3:12** Batu'u Mawu mang sintinia mututehung apang taumata ko mututuhu kapulu-Né, dang Mawu sintinia mududaringihé apang kakaliomanéngi sire; kaiso Mawu mundoka apang taumata ko mukukoa dalai." **3:13** Ko i sai mapulu mukoa dalai si kemu, kamagéngi kemu mapulu mukoa ko mapia? **3:14** Kaiso maningi kemu harusé mutatahangu sinsara baugu mukukoa halé mapapia, i kemu nakauntu! Tawahaluasé'u matak u sai-sai, dang tawahaluasé'u gumenggang. **3:15** Kaiso su ralung naungu, i kemu harusé pangadaté si Kristus su kapapangkaté-é kéré Mawu. Dang i kemu mambéng pakasasadia sintinia mangonggo u sasimbahé su apang manga taumata ko mukibalongu halé u pulaharapé ko tutaghuanéngi kemu. **3:16** Katéwé koa'é éé dingangu naung masikomé dang dingangu kalawou adaté. Dang pakawawuresiko dalungu naungu, tadéau kamagéngi kemu hinakanéng baugu i kemu mubiahé mapia kéré tumatuhu si Kristus, uté taumata ko muhinakang éé sarung maméa

sisané. **3:17** Mapiang mutatahangu sinsara baugu mukoa ko mapia -- kamagéngu éé ko kapulungu Mawu Ruata -- sulungu mutatahangu sinsara ualingu mukoa dalai. **3:18** Batu'u i Kristus sisané naté ketang sinsulé gunang sarang karengu'é ualing dosangu taumata -- singkatau ko takoaé salané, séng naté gunangu taumata ko nusala. I Kristus nukoa éé tadéau i Sié makapangaha i kemu sarang koa u Mawu Ruata. I Sié nipaté su wadang-é, kaiso sau nipubiahé su kawawadang rohani. **3:19** Su kakakoa u roké i Sié rimaléng nuhabaré'u habaré bou Mawu Ruata su kalawou roké ko makakuhung; **3:20** roké u taumata ko ta tutuhu su Mawu Ruata su témpongi Nuh. Su témpo éé Mawu Ruata mumahedo dingangu kasasabaré karengu u i Nuh mululanging kapalé'é. Ketangu taumata ko su kapalé éé -- kebi-kebi ualung katau -- ko nipakasalamaté bou aké dalukung éé. **3:21** Halé ko nariadi éé nakoa kéré pusingu daréno susi ko su orasé ii mupakasalamaté'i kemu. Daréno susi éé baliné simbau komolangu pamamuresi awa bou kalawou lengku, kaiso éé musulung kéré diandinu su Mawu Ruata bou ralung naungu ko matulidé. Daréno susi éé mupakasalamaté'i kemu ualingi Yesus Kristus ko séng sau nubiahé bou papaté, **3:22** dang ko séng napua sarang sorga. Ii i Sié séng mukukawasa dingangu Mawu Ruata dang mumamarénta kalawou malaikaté, kalawou mangangawasa, dingangu kalawou kawasa.

1 Petrus 4

4:1 Baugu i Kristus séng nutatahangu sinsara su kawawadang, i kemu lai harusé mutingkakuaté su watangéngi kemu ko kéré'é. Batu'u taumata ko mutatahangu sinsara su awa'é, i sié séng ta sau mukoa dosa. **4:2** Baugu éé, pubiahé'é i kemu su témpo ko bedang nionngo u Mawu si kemu su dunia ii putuhu kapulungu Mawu Ruata, baliné putuhu kapulungu taumata. **4:3** Su témpo naliu, séng marengu i kemu mukukoa apang ko kukoaténgu manga taumata ko begangu Mawu. I kemu kabiahé su karalai. I kemu mutuhu kapulung gesi, mutimbukang, mupakasenangangu awa, manginung mubatu kapulu dang manemba su berhala ko makamantung. **4:4** Ii taumata ko begangu Mawu, mahérangi kemu ta tumuhu mubiahé kéré i siré, mutaliba

u rosa takoaé pengedongé. éé sabapé'é i siré muhinakang si kemu. **4:5** Kaiso i siré harusé mananggong sasambahé su Mawu Ruata ko séng sadia muhukungu taumata wiahé dingangu ko séng naté. **4:6** éé sabapé'é Habaré'u Raluasé séng bou nihabaré lai su apang taumata ko séng naté. Mangaléné tadéau i siré, ko séng nakatarima u hukumangu wadang -- musulungu lai kebi taumata ko sarung ihukung -- makapubiahé su pubawiahé rohani, tumuhu kapulungu Mawu Ruata. **4:7** Kalawau perkara séng kukaraninéngu panginsuégé, ualingu éé marowoko i kemu mengena watangangi kemu, dang pakangimate ko, tadea i kemu makapukaliomaneng. **4:8** Nangilembo bou kebi-kebi, i kemu harusé pukakendagé pakapia simbau dingangu waliné, batu'u pukakakendagé i kemu sarung sadia lai mugagheli u ampungé. **4:9** I kemu mambéng harusé makatarima u simbau dingangu waliné su waléngi kemu simbau-simbau, dang bega musunguté. **4:10** Pusingkatau-singkatau i kemu séng nanarima bou Mawu Ruata gagheli mutatentang. Baugu éé kéré mangangatoré gagheli u Mawu Ruata ko kapangumbalang, i kemu harusé mupaké u kuaté'u éé gunangu kapapiangu kebi. **4:11** Taumata ko mububawa habaré, i sié harusé mubawa habaré bou Mawu Ruata; taumata ko mutalung taumata waliné, i sié harusé putalung dingangu kuaté ko bou Mawu Ruata, tadéau su apang halé, Mawu Ruata ipakawantugé su ralungi Yesus Kristus. Ko i Sié pia kawasa dang hinoné ipakawantugé sarang karengu'é. Amin. **4:12** Manga ana u simbau ko ikukendagé! Orasé ii i kemu kéré'é kasinsarané batu'u bedang susukaténg. Kaiso tawahaluasé'u maralingu, musulungu pia manga halé dalabo ko himombang si kemu. **4:13** Katéwé, i kemu mambéng harusé lumiagé baugu i kemu séng nakaputatahangu sinsara dingangi Kristus. Uté kamagéng kawawantugé'i Kristus sarung ipakalahé, i kemu sarung mumpuliagé. **4:14** I kemu nakauntu kamagéngi kemu hinakanéng ualingi kemu tumatuhu si Kristus. éé mangaléné Roké susi, ko Roké u Mawu Ruata, séng pia si kemu. **4:15** Kumbahang pia manga singkatau bou taloaringi kemu ko mutatahangu sinsara ualingu i sié taha pamaté, arau taha tako, arau taumata ralai, arau ualingi sié mudalau u halé u taumata waliné. **4:16** Arawé kamagéngi kemu mutatahangu sinsara baugu i kemu ko taumatang Sahani, tawahaluasé'u maméa ualingu halé éé.

Putarimakas'é su Mawu Ruata, ualingi kemu nakawawa aréngi Kristus. **4:17** Séng nudating témponé Mawu Ruata muhukungu dunia. Dang umaté'u Mawu Ruata sisané sarung ihukung kahorokangé. Nau, kamagéngu Mawu Ruata séng maneta bou i kité, kéré apa sarung mariadi su manga taumata ko ta mangimang su Habaré'u Raluasé bou Mawu Ruata éé? **4:18** Su ralungu Buké Susi pia mabawohé kéré ii, "Kamagéng sarang taumata mapapia séng susa ipakasalamaté, bedang apa lai ko sarung mariadi su manga taumata mararosa ko begangu Mawu!" **4:19** Baugu éé, kamagéng pia manga taumata ko mutatahangu sinsara ualingu Mawu Ruata mapulungu ko kéré'é, uté apang taumata éé mambeng harusé mubiahé mutatahino su tengongu ko Nundiadi si siré. I Sié sintinia munggunganapé diandi-Né.

1 Petrus 5

5:1 Ia mudorong perhatiangu manga pangaha u jamaaté'u. Ia manuraté si kemu ii kéré sindinganéng kebi pangaha dang kéré taumata ko nakasilo hala sinsarangi Kristus, dang lai ko sarung ipakawantugé, kamagéngu kawawantugé'i Kristus ipakalahé su taumata. Ia mudorong singapang botongé **5:2** tadéau i kemu mundiaga gepangu domba ko nisarakangu Mawu Ruata si kemu. Diagatéko i siré dingangu karaluasé'u naung kéré ko ikukapulungu Mawu Ruata, dang kumbahang sala mabeha. Kumbahang i kau mukoa halé'u tadéau makahambang kalauntu, kaiso éé ko baugu i kemu mang tenga-tengadé ketang mapulu mutalung. **5:3** Kumbahang mutingkakoa kéré mangangawasa su tengongi siré ko nisarakang si kemu, kaiso kakoako kéré putatenongi siré. **5:4** Dang su témpongu Gembala Kalabokangé sarung dumenta, i kemu sarung manarima u makotang salamaté ko kawawantugé'é ta sarung mailang. **5:5** Kéré'é lai i kemu, manga ana makakuda. Pakasasumelungko su manga taumata magagurang. I kemu kebi mambéng harusé putingkasana u awa dang putatalungké dingangu kasasana u naung. Batu'u su ralungu Buké Susi pia kabawohé kéré ii, "Mawu Ruata mundoka taumata malaoboté, kaiso makendagé'u taumata masasana naungé." **5:6** Baugu éé, putingkasanakongu awa'u su

alungu limangu Mawu ko matoghasé, tadéau i Sié mupakarangé i kemu kamagéng séng su témponé. **5:7** Sarakangké su Mawu Ruata kalawou ko makaghenggang si kau, batu'u i Sié sarung mupendung si kau. **5:8** Roké u Mawu Ruata, aké dingangu raha - i siré telu kebi munggeli u kesaksiang musulung. **5:9** I kité mangimang su kesaksiangu taumata, kaiso kesaksiangu Mawu Ruata bedangu lai nangilémbu makuaté. Dang éé kesaksiang ko séng nionngo u Mawu Ruata bou halé Ahusé-é. **5:10** Kaiso suapangi kemu bou nutatahangu sinsara kadio témpo, Mawu Ruata sisané sarung mupakasuku i kemu. I Sié sarung mupakatéingi kemu, manoghasé dang mupakakaigé'i kemu. Batu'u i Sié ko Mawu Ruata ko kéré'é kapiané naung-é, ko séng nukui si kemu tadéau makapanaghung dingang kawawantugé-é ko kekal su ralungi Kristus. **5:11** Ko i Sié managhung kawasa sarang karengu'é! Amin. **5:12** Suratéku manimbu sarangki kemu ii daku nipakiwawa si Silas, ko daku tutehungang kéré singkatau taumatang Sahani satia. Ia mapulu mamahansang si kemu dang mupangakingi kemu humonéu apang ko daku niwohé ii ko habaré kahengang bou halé u kakendagé'u Mawu Ruata. I kemu panengalé'é pakasekadé su kakendagé éé. **5:13** Manga ghawé sindinganéng su ralungu jamaaté simbau su Babilon, **5:14** Pupapangadatéko i kemu simbau-simbau dingangu pukakendagé kahengang kéré ana u singkatau lawo taumatang Sahani. Malowoko Mawu mangonggo u pudaramé su ana u simbau kauli'é ko séng nako tutaghuanéngi Kristus.

2 Petrus 1

1:1 Manga ana u simbau ko mangimang tenga-tengadé kéré i kami! I Yesus Kristus, ko Ahusé'u Mawu Ruata dingangu Ratung Salamaté'i kité, nupakakoa i kité sarang nangimang si Sié, baugu i Sié mukukoa ko mutatahino. Suraté ii bou i Simon Petrus, singkatau ellang dingangu rasulé'i Yesus Kristus. **1:2** Malowoko Mawu Ruata mangonggo u alamaté dingangu pudaramé masuku si kemu, ualingi kemu masingka u Mawu Ruata dingangi Yesus, Mawungi kité. **1:3** Mawu Ruata séng nupaké u kawasa-Né nangonggo u apang ko dudéakéngi kité su gunangu pangangagama. I Sié nukoa ii bou apang ko su singka i kité bou halé i Yesus Kristus, ko séng nukui si kité tadéau makaiténg kawawantugé dingangu kapia-Né. **1:4** Dingangu raléng kéré'é Mawu Ruata munggeli u alamaté ko takoaé sulungé dang maleghadé ko séng nipudiandi-Né. Bou kalawou alamaté éé i kemu mapelo bou haghing kapulu raralai ko makarusa su dunia ii, dang makatarima u sipaté'u kararuata. **1:5** Ualingu éé, putawakaliko kahenga-hengang tadéau i kemu matatana tatapé mangimang si Kristus dang pangangimangu éé sumbalangu halé u mubiahé mapia. Su likudé'u mubiahé mapia, i kemu mambéng harusé makoa taumata ko pia singka'é, **1:6** dang su likudé'u singka, i kemu harusé lai mundiaga batangéngu. Dang su likudé'u masingka mundiaga batangéngu i kemu lai harusé mupalihara awa'u tadéau naungu matatapé mutengongu kalawou haghí. Su likudé'u naungu matatapé tumatengo kalawou haghí, i kemu lai harusé mubiahé tumuhu kapulungu Mawu Ruata. **1:7** Dang mubiahé tumuhu kapulungu Mawu Ruata harusé dinganéngu pukakakendagé su kalawou ana u simbau su pangangimang simbau. Bou éé kakendagé'u su ana u simbau su pangangimang simbau harusé lai tambaingu kakendagé'u su kalawou taumata. **1:8** Kebi-kebi éé sipaté ko harusé tengaléngi kemu. Kamagéngi kemu napéné u sipaté éé, i kemu manambang toghasé dang makahombang ko dudéakéngi kemu, dang kasaunéng makasingka mapia halé i Yesus Kristus Mawungi kité. **1:9** Arawé taumata ko takoaé sipaté éé, pikirangé mahepo; i sié ta nakasilo dang ta nakatahendung sumbalié kalawou rosané su témpo naliu séng

niuhasé. **1:10** Baugu éé, manga ana u simbau, pakaihako mudéa tadéau kakuingu Mawu Ruata dingangu pamamilé-Né su awa'u éé manamba mutingkatoghasé. Kamagéngi kemu mukoa éé, i kemu ta sarung tumalikedé. **1:11** Dingangu kéré'é i kemu sarung onggolangu haké labo sumu su kararatuang ko kekal bou Mawu Ruata dang Datung Salamaté'i kité Yesus Kristus. **1:12** Baugu éé, ia mang kapanguli'é si kemu bou halé éé, maningi kemu séng masingka dang séng mangimang kahengang su tintirongu Mawu Ruata ko séng nitarima i kemu éé. **1:13** Salamangu ia bedang biahé, su naungku ia manbéng harusé manguli u halé éé si kemu. **1:14** Batu'u ia masingka séng ta marengu lai ia sarung manentangu dunia ii, baugu Mawungi kité Yesus Kristus séng nupakasingka malahé si sia. **1:15** Uté ia mang mutawakali tadéau sarang ia séng manentangu dunia, i kemu sintinia mang kaputahendungé halé ii. **1:16** Su témpongi kami nupakasingka si kemu kéré apa kawantugé darentangu Mawungi kité Yesus Kristus, i kami baliné mangimang su manga weké ko luanangéngu taumata. Kawawantugé'i Kristus éé séng nikasilongu matangi kami ii. **1:17** I kami éné pai séé su témpongi Sié niadaténg dang nipakawantugé'u Mawu Ruata i Amang. Su témpo éé pia tingihé nikaringihé bou i Sié Ko Kawantugagé, ko kabérané si Sié, "Ii Ahusé-Ku ko Daku ikukendagé. I Sié nakaluasé naung- Ku!" **1:18** I kami ii nakaringihé tingihé éé natentung bou sorga su témpongi kami dingangi Sié su wongkongu wuludé susi éé. **1:19** éé sabapé'é i kami kasaunéng mangakingu lai tatanatangu Mawu Ruata ko nihabaré'u manga nabi. Kapiangé i kemu muparhatikang tatanata éé, batu'u tatanata éé musulungu solo susenang su tanpa marendung sarang matangelo sumebang, dang tualagé'u wituing kadademahé sumenang su ralungu naungu. **1:20** Kalabokangé i kemu putahendungko ii; Tatanatangu Mawu Ruata ko niwawa u manga nabi ta wotongé ipubawalungi kemu tumuhu singka i kemu. **1:21** Batu'u, bedang takoa tatanatangu Mawu Ruata ketang ihabaré bou kapulung taumata. Kaiso Roké u Mawu Ruata mangonggo u kawasa su taumata tadéau pubawa tatanatangu Mawu Ruata sisané.

2:1 Su témpo naliu su taloarangu manga umaté'u Mawu Ruata séng pia limeto nabi raléokang. Kéré'é lai sarung pia météré daléokang lumeto, su taloarangi kemu. I siré sarung mubawa tintiro ko ta nuhino, ko makawinasa taumata. Dang i siré sarung musunialé'u Mangangawasa ko bou nuliungi siré. Dingangi kéré'é i siré muparentangu silaka su awa i siré ko humombang singkakonda si siré. **2:2** Maning kéré'é, mauli taumata mutuhu kakakoa u pubawiahé'u manga météré daléokang éé ko kukawasangu kapulung gesingi siré. Dang kakakoa u manga météré éé sarung makawawa taumata mauli muhinakang Daléng kahengang sarang koa Mawu Ruata. **2:3** Ualingu anggang, i siré manga météré daléokang éé manganang beké ko sarung iweké si kemu tadéau pudéakéng kauntungang bou i kemu. Katéwé ponésé'u hukumang si siré séng marengu nisadia, dang kawawinasa ko séng nitantu si siré séng kapangampalé si siré. **2:4** Apang malaikaté mararosa mang lai ta iwalangu Mawu Ruata maliu bou hukumang, kaiso sarung iremé sarang dalungu naraka. I siré itaho su towa'é marendung tahangéng pai séé sarang témpongu Ellong Pulahukung. **2:5** Kéré'é lai dunia su témpo horo, Mawu Ruata ta mamala tadéau ipakaliu bou hukumang. Mawu Ruata muparentangu aké dalukung sarang duniangu taumata raralai su témpo éé. Ketangi Nuh dingangu ralohong baléné i siré pitu nipakasalamaté, baugu i Nuh i sié mumangékéngu habaré'u halé u mubiahé ko mutatahino su naungu Mawu Ruata. **2:6** Musulungu lai kakakoa'é dingangu soangu Sodom dang Gomora: Mawu Ruata nupakahengisé'u manga soa éé dingangu putung tadéau makoa putatahendungang apang ko sarung mariadi si siré apang taumata raralai. **2:7** Arawé i Lot nipakasalamaté, ualingi sié tutuhu kapulungu Mawu Ruata; kéré'é kabeha'é i sié nutatahangu sigesa ualingu kakanoa u manga taumata ralugé ko ta mutatahino. **2:8** Su taloarangu apang taumata ko kéré i siré éé i Lot taumata mapia éé kapubiahé mutatahangu weha su ralungu naung, batu'u ello-ello i sié makasilo dang makaringihé kakanoa i siré ko daralai. **2:9** Nau, Mawu masingka kéré apa mupakasalamaté'u apang taumata ko tumuhu kapulu-Né kamagéngi siré tumatengo sasaluka. Dang Mawu Ruata masingka kéré apa mundepéhé'u taumata raralai tadéau pahangéng su Ellongu Pulahukung, **2:10** nangilémbo katéwé apang

taumata ko mububatu kapulung gesingi siré ko malamuhu dang ko muluhinakang kawasangu Mawu Ruata. Kéré'é kawahaniné dang kaoboté manga météré daléokang éé hakiu i siré takoaé gho'é muhinakang manga diadikang mawawantugé maning dasi su sorga! **2:11** Sumbalié manga malaikaté ko nangilémbong kakuaté dang pia kawasané su wowongu manga météré daléokang éé, séng ta mupusalangu manga diadikang mawawantugé éé dingangu manga wawéra lahinakang su tengongu Mawu.

2:12 Arawé manga météré éé, baliné gampang! I siré ketang musulungu binatang ko nihana tadéau samékang dang paténg. I siré ta mupupikiré, kaiso ketang mukukoa tumuhu pendangi siré, hakiu i siré mundoka apang halé ko ta kaenangi siré dingangu manga wawéra lahinakang. Baugu kakanoa i siré, i siré sarung mawinasa kéré manga binatang bawahani.

2:13 Kéré ghaghéséré su sinsara ko nariadi baugu i siré, i siré sarung mutatahangu sinsara. Si siré, halé ko makapia i siré éé ko mukoa bala kapulungi siré su témpong ello tadéau mawatu kapulungu wadangi siré. Kamagéngi siré maiang dingangi siré su saliwang, lulungi i siré makamuta putehungangé batu'u i siré naiwukangu kapulung gesi. **2:14** I siré wega masahé mukoa dosa dang kehagé'i siré musahiri mangawawiné raralai. Dang taumata ko buhué mumpangimang dang bedang ta mangaking kahengang, ologangi siré. Naungi siré séng nanarangu anggang. I siré éé ko taumata nianéng! **2:15** Ualingi siré madidi tumuhu su raléng matulidé, nau i siré napalidé. I siré timuhu daléng ko horo niraléngangi Bileam ana i Beor. I Bileam ii mapulupulu makaréa doité bou kakanoa'é ralai. **2:16** Kaiso i sié nakaréa sasengkulé labo su kakanoa'é ralai éé, su témpongu kalidéné nubéra kéré taumata. Uté nabi éé nipaksa tadéau mupangedongu kakanoa'é pulu éé. **2:17** Manga météré daléokang éé musulungu matangu aké mamara dang kéré hiwu ko tutiukangu anging maiha. Mawu Ruata séng nanadia si siré simbau tanpa ko karendungangé. **2:18** I siré mupasebangu manga wawéra maralana dang takoaé ghesiné; kapulu malamuhu pupaké i siré tadéau panilaka apang taumata ko buhué napelo bou liwungu taumata nungkapalidé. **2:19** Manga météré daléokang éé nudiandi mangonggo u karaliu si siré éé, sumbalié i siré lai bedang mututahamawu su kananarang ko makarusa taumata. Batu'u kamagéng

taumata mawata su manga halé simbau, uté taumata éé sarung makoa ellangu taumata ko nakawata si sié. **2:20** Taumata ko masingka u Mawu dang Mananalamaté'i kité Yesus Kristus i sié séng napelo bou kawasangu dunia ko nakalamuhu taumata. Kaiso kamagéng bou éé i sié sau masaung sarang mawata su manga kawasa tamai éé, nau samuriné kakakoa u taumata éé sarung nangilémbong karalai'é bou horo. **2:21** Mapiang taumata ko kéré'é kasaunéng begangu raléngu Mawu Ruata, sulungu i siré masingka, kaiso bou éé madidi tumuhu apang paréntangu Mawu Ruata si siré. **2:22** Apang ko kukoaténgi siré éé mululahé u mangaléngu papinintu ii, "Kapuna mang sarung sau muléwa mutané," dang "Bawi ko bou nitambung, mang sarung sau mutingkalusi su lota."

1 Petrus 3

3:1 Manga ana u simbauku ko ikukendagé! Ii ko suratéku karuané si kemu. Su ralungu suraté darua ii, ia mututawakali mupasii sipirang matualagé si kemu. **3:2** Ia mudorong tadéau i kemu mutahendung apang bawéra ko bedang bou horo séng niwérangu manga nabingu Mawu Ruata, dingangu lai paréntangu Mawu, Datung Salamaté, ko séng nipakasingka si kemu bou pulahalé u manga rasulé. **3:3** Kahimotongagé, i kemu mang harusé masingka humonéu su ello-ello panginsuéngé, sarung lumeto manga taumata ko pubawiahé'i siré kukawasangu kapulung gesingi siré sisane. I siré sarung mutérésé'i kemu **3:4** dang mubéra kéré ii, "Uadé Mawu katéwé nudiandi sarung dumenta! Ko ii sudé wué i Sié? Manga i upungi kité séng nungkataté, kaiso kebi-kebi mang bedang musulungu kéré lena u dunia buhué nariadi!" **3:5** I siré mutatudé madidi mangakungu ko su horo'é Mawu Ruata séng nundiadi langi dingangu dunia bou héngetang-é. Dunia niriadi-Né bou aké, dang dingangu aké; **3:6** dang dingangu aké lai -- ko bou aké dalukung -- dunia su témpo éé nipakarusa. **3:7** Kaiso langi dingangu dunia ko éné orasé ii, malaing pupaliharangu héngetangu Mawu Ruata éé ko sarung ipakailang dingangu putung. Ii langi dingangu dunia bedang pupaliharang sarang mudatingu ellongu manga taumata ralai ihukung dang pakawinasa. **3:8** Kaiso manga ana u simbau, ku kumbahangi

kemu mutimbuléngu halé simbau ii; humonéu su matangu Mawu, ello sihello takoaé putatentangéngé dingangu sihiwu su taungé -- si Sié kebi musulung. **3:9** Mawu baliné marengu mungganapé apang ko nipudiandi-Né maningu pia ko manika kéré'é. Susimbekané i Sié katé mususabaré su tengongi kemu, batu'u i Sié madidi pia sarang manga singkatau ko sarung mawinasa. I Sié mapulu tadéau apang taumata mutobaté bou rosangi siré. **3:10** Arawé Ellong Darentangu Mawu sarung dumenta kéré mananako. Su Ello éé, langi sarung mailangu daledu u tingihé maiha, dang kalawou diadikang su langi sarung mahengisé kebi, dang dunia dingangu kalawou ralohoné sarung mailang. **3:11** Ualingu kebi-kebi éé sarung golangéng kéré'é ghahi'é, ko kéré apa wué i kemu makapubiahé? I kemu harusé mubiahé susi dang éé ketang gunangu Mawu Ruata, **3:12** karengu i kemu mangampalé dingangu kapangantibé darentang Ellongu Mawu Ruata. Su Ello éé langi masué matutung, dang ualingu teti'é, uté apang diadikang su langi sarung matuno. **3:13** Arawé i kité mangampalé apang ko séng nipudiandingu Mawu Ruata, éé ko langi buhu dingangu dunia wuhu, ko su ralungé pia karaadilé. **3:14** Bangu éé, manga ana u simbau ko ikukendagé, su témpongi kemu mumangampalé darentangu Ello éé, putawakaliko kahenga-hengang tadéau mubiahé susi dang takoaé lengku'é su tengongu Mawu Ruata. Dang paliharaiko kasasimbau ko mapia dingangu Mawu Ruata. **3:15** Koa'é témpong pusasabaré'u Mawungi kité éé kéré simbau témpo ko niongo-é si kemu tadéau masalamaté. I Paulus ana u simbau i kité ko ikukendagé, séng nanuraté lai kéré'é si kemu. I sié namohé u suraté éé bangu singka'é ko niongo u Mawu Ruata si sié. **3:16** Su ralung apang suraté'é, i Paulus sintinia mang mumamohé u halé éé. Tengadé mang pia pirang bau halé su ralungu suraté éé dio susa pangenangé. Dang éé kukalimputaréngu manga taumata ko begangu apa dang pangangimangé dio lomé. Halé éé ta makahérang, batu'u manga bahagéang baliné su ralungu Buké Susi koaténgi siré lai kéré'é. Apang ko kukoaténgi siré éé ketang makakoa silaka si siré. **3:17** Arawé i kemu manga ana u simbau ko ikukendagé, séng masingka u halé éé. Ualingu éé, pakalaingaté, kumbahang sarangi kemu mawawa mapalidé dingangu manga taumata ralugé sarangi kemu

mawenusé bou tatotokangi kemu ko matoghasé. **3:18** I kemu panambako kasaunéng manémang piané kakendagé'i Yesus Kristus, Mawu dingangu Datung Salamaté'i kité, dang panamba ko lai pukakiralangi kemu si Sié, su orasé ii dang sarang karengu'é! Amin.

1 Yohanes 1

1:1 Dalohongu suraté ii mululahé u halé u Héngétang mumangonggo u pubawiahé, Héngétang ko séng tebé pia bedang bou tetaé. I kami séng nakaringihé, dang séng nakasilo halé éé dingangu matangi kami ii. I kami séng bou nutehung dang séng bou nanengalé dingangu limangi kami. **1:2** I kami séng nakasilo su témpongu halé u pubawiahé éé nipakalahé. éé sabapé'é i kami makapusaksingu halé éé. I kami muhabaré si kemu halé pubawiahé kahengang dang kekal, dingangi Amang ko séng nilahé si kami. **1:3** Apang ko séng nikasilo dingangu nikaringihé'i kami, éé lai ihabaré'i kami si kemu, tadéau i kité kebi makapendang mubiahé su kasasimbau dingangi Amang dang dingangu Ahusé-é i Yesus Kristus. **1:4** I kami nakapamohé u ii tadéau naungi kité tenga-tengadé maluasé. **1:5** Ko ii habaré nikaringihé'i kami bou Ahusé-é dang ko ihabaré'i kami si kemu: Mawu Ruata i Sié ko katatualagé, si Sié takoaé ko makarendung. **1:6** Kamagéngi kité mubérangu uadé i kité mubiahé su kasasimbau dingang-é, sumbalié i kité mububiahé su kararendung, uté i kité séng nuléo su wawéra dingangu si kakanoa. **1:7** Arawé kamagéngi kité mubiahé su ralungu katatualagé kéré Mawu Ruata éné su ralungu katatualagé, uté i kité maiki masekadé, mudalahiking simbau dingangu waliné, dang dahangi Yesus, Ahusé-é, manguhasé si kité bou kalawou rosa. **1:8** Kamagéngi kité mubérangu ko i kité takoaé rosa, i kité mangakalé batangéngi kité; dang Mawu Ruata tadi'éé ringangi kité. **1:9** Arawé kamagéngi kité mangakungu rosangi kité su tengongu Mawu Ruata, uté i Sié sarung mungganapé diandi-Né dang mukoa halé ko adilé. I Sié sarung mangampung dosangi kité dang mupakasusingi kité bou kalawou kakanoa i kité ko nusala. **1:10** Arawé kamagéngi kité mubérangu ko i kité takoaé rosa, i kité mumangena musulungu Mawu Ruata mangakalé hakiu i kité ta mundéso u wawérangu Mawu Ruata su naungi kité.

1 Yohanes 2

2:1 Kalawou manga anaku! Ia nakapamohé u suraté ii si kemu tadéau i

kemu kumbahang mukoa dosa. Arawé kamagéngu pia ko mukoa dosa, uté si kité pia singkatau mananaloarangi kité ko adilé, éé ko i Yesus Kristus; i Sié sarung mudorong sarang tengongi Amang gunangi kité. **2:2** Bou ralungi Yesus Kristus dosangi kité niampungang. Dang balinébé ketang dosangi kité, kaiso lai dosangu patiku taumata. **2:3** Kamagéngi kité matuhu su paréntangu Mawu Ruata, éé tandangu ko i kité masingka u Mawu Ruata. **2:4** Taumata ko mubérangu, "Ia masingka u Mawu Ruata", kaiso i sié ta tumuhu parénta-Né, taumata éé mang tengadé maléo, dang Mawu Ruata tadiélé su ralungu naungé. **2:5** Arawé taumata ko matuhu su wawérang Mawu Ruata, taumata éé nasué naungé kumendagé'u Mawu Ruata. **2:6** I sai ko mubérangu uadé i sié mubiahé su kasasimbau dingangu Mawu Ruata, i sié harusé pubiahé putuhu pakélé'i Kristus. **2:7** Manga ana u simbau ko ikukendagé! Apang ko daku niwohé ii balinébé simbau parénta ko buhué. Ii parénta ko séng tebé ko séng bou nihabaré si kemu su témpongi kemu buhué naneta nangimang si Kristus; éé ko habaré bou Mawu Ruata ko séng nikaringihé'i kemu su témpo tamai naliu. **2:8** Maningu kéré'é, parénta ko daku niwohé ii mang lai bedang buhu; batu'u kabendarangé ikasilo su awa i Kristus dingang su awa i kemu. Baugu kararendung kukarengu'é mang kukapalusé dang katatualagé ko tengadé séng naneta sumenang. **2:9** Taumata ko mubérangu uadé i sié mumatana su ralungu katatualagé kaiso i sié bedang mubinsi u ana u simbau'é, uté taumata éé mang bedang mumatana su ralungu kararendung. **2:10** Taumata ko kumendagé'u ana u simbau'é, uté i sié séng mubiahé su ralungu katatualagé hakiu i sié takoaé halé ko makakoa sabapé su taumata waliné. **2:11** Arawé taumata ko mubinsi u ana u simbau'é, mang matatana su ralungu kararendung, dang ta makaena mensang i sié makoa sarang apa, batu'u kararendung éé makaheping si sié sarang ta makasilo. **2:12** Ia nakapamohé si kemu, apang manga ana, batu'u dosanu séng niampungang ualingi Kristus. **2:13** Ia nakapamohé si kemu apang manga i amang, batu'u i kemu masingka i Sié ko séng tebé éné bou tetaé. Ia nakapamohé si kemu apang manga ana makakuda, batu'u i kemu séng namata i Sié ko Karalaikangé. **2:14** Ia nakapamohé si kemu, apang manga ana, batu'u i kemu séng masingka u Mawu Ruata i Amang. Ia nakapamohé si kemu

apang manga i amang, batu'u i kemu séng masingka u Héngétang ko séng tebé pia bedang bou tetaé. Ia nakapamohé si kemu apang manga ana makakuda batu'u i kemu taumata matatoghasé. Bawérangu Mawu Ruata éné su naungi kemu, dingangi kemu séng nakawata i Sié ko Karalaikangé.

2:15 Kumbahang mutindeké su dunia, arau apang ko éné su dunia ii. Kamagéngi kemu mutindeké su dunia, nau i kemu sarung ta kumendagé'i Amang. **2:16** Kalawou ko éné su dunia ii -- ko éé ikukaeningu tabiété'u taumata marosa, ko bou ikasilo bou éé ikaening buhué ipangoboté -- kebi-kebi halé éé asalé baliné bou i Amang, kaiso ko bou dunia ii. **2:17** Dunia dingangu apang ko éné su ralungé ko ilueningu taumata séng kukapalusé. Arawé taumata ko tutuhu kapulungu Mawu Ruata, mang matatana éné sarang karengu'é. **2:18** Kalawou manga anaku, témpo panginsuéngé séng marani mahepusé! Séng bou nipakasingka si kemu bedang bou horo tamai humonéu Musungi Kristus sarung dumenta; dang su orasé ii séng mauli taumata limeto ko mundoka si Kristus. éé ko tatialangu humonéu témpo panginsuéngé séng marani mahepusé. **2:19** Apang musungi Kristus éé ko i siré taumata nupangentangi kité ko su hinoné i siré baliné dingangi kité. Kiko i siré dingangi kité, tantu i siré mang tatapé dingangi kité. Arawé i siré séng nanentangi kité, tadéau malahé humonéu takoaé ko sarang manga singkatau bou i siré ko tenga-tengadé nataho dingangi kité. **2:20** Arawé i kemu séng nakatarima u Roké u Mawu Ruata ko nionngo i Yesus Kristus dang éé sabapé'é i kemu kebi-kebi séng masingka u tintiro kahengang. **2:21** Nau hakiu ia nakapamohé u suratéku ii si kemu balinébé ualingu i kemu begangu tintiro kahengang, kaiso ualingi kemu séng masingka, dingangi kemu lai masingka humonéu ko takoaé léo su ralungu tintiro éé. **2:22** Ko mululéo éé taumata ko mububérangu uadé i Yesus ko baliné Datung Salamaté ko nipudiandingu Mawu Ruata. Taumata éé musungi Kristus; i sié ta mangakungi Amang dingangu lai Ahusé-é. **2:23** Taumata ko ta mangakungu Ahusé, musulungu lai ta manarima i Amang. Dang taumata ko mangakungu Ahusé, musulungu lai manarima i Amang. **2:24** Ualingu éé, habaré ko séng nikaringihé'i kemu bedang bou teta u i kemu nangimang diagatéko pakapia-pia su ralungu naungi kemu. Kamagéngi kemu mundéso

u habaré éé pakapia-pia su naungi kemu uté i kemu sintinia mang sarung matana mubiahé su ralungu kasasimbau dingangu Ahusé-é dang dingangi Amang. **2:25** Dang ii ko séng nipudiandingi Kristus sisané si kité; pubawiahé kahengang dingangu kekal. **2:26** Ia nakapamohé ii si kemu baugu manga taumata ko kapudéa'é mangakalé si kemu. **2:27** Arawé bou halé i kemu, i Kristus séng nangonggo u Roké-é si kemu. Dang selamangu Roké éé matatana éné si kemu, tawahaluasé'u bedang pia taumata waliné makapanintiro si kemu. Batu'u Roké-é manintiro si kemu kalawou halé; dang apang ko nitintiro-Né éé nuhino, baliné howa. Baugu éé i kemu pakatatuhuko su apang ko nitintirongu Roké éé, dang i kemu katana'é tatapé mubiahé su ralungu kasasimbau dingangi Kristus. **2:28** Nau i kemu manga anaku, pakatatana'é tatapé mubiahé su ralungu kasasimbau dingangi Kristus, tadéau su témpongi Sié rumenta, i kité ta matakmu mutengongi Sié, dang ta mukambuni ualingu maméa. **2:29** I kemu séng masingka humonéu i Kristus mubiahé su kapulungu Mawu Ruata. Baugu éé i kemu mang hinoné lai masingka humonéu taumata ko mububiahé su kapulungu Mawu Ruata i siré éé ko ana u Mawu Ruata.

1 Yohanes 3

3:1 Tehungété kéré apa Mawu Ruata kimendagé'i kité, hakiu i kité séng niaku kéré ana-é. Dang ko mang tengadé i kité ko manga ana u Mawu Ruata. éé sabapé'é dunia ko dalai ii ta makakirala si kité, batu'u dunia begangu Mawu Ruata. **3:2** Manga ana u simbau ko ikukendagé! Orasé ii i kité madarékéng ana u Mawu Ruata, kaiso kakakoa i kité sarung damahi bedang ta nikaenangé, kaiso i kité séng kebi masingka kamagéngi Kristus dumenta, i kité sarung makoa kéré i Sié, batu'u i kité sarung makasilo si Sié su ralungu kakakoa-é kahengang. **3:3** Kebi apang taumata ko pia pulaharapé ii si Kristus, harusé pundiaga batangéngé tadéau tenga-tengadé susi, buresi bou rosa kéréwé lai i Kristus susi. **3:4** Taumata ko mukukoa dosa, dulawang atorangu Mawu Ruata; baugu rosa éé ko dulawang titangu Mawu Ruata. **3:5** I kemu masingka humonéu i Kristus dumenta tadéau manguhasé kalawou rosangu taumata, **3:6** Kebi-kebi taumata ko

mububiahé su ralungu kasasimbau dingangi Kristus, ta mangkaté hanésé mukukoa dosa. Taumata ko ketang mukukoa dosa, i siré bedang ta sinsulé nakasilo si Kristus arau nasingka i Sié. **3:7** Kalawou manga anaku, kumbahang nubala simbau mangalimputaré si kemu. Taumata ko mukukoa kapulungu Mawu Ruata éé ko ana u Mawu Ruata. **3:8** Arawé taumata ko mangakaté turusé mukukoa dosa i siré éé ko ana u Sétang, baugu Sétang bedang bou tetaé séng nubardosa. Ualingu ii Ahusé'u Mawu Ruata dimenta, tadéau mupakaghoghahé'u halé u Setang. **3:9** Taumata ko séng nakoa ana u Mawu Ruata, ta sintinia mukukoa dosa, baugu si sié sisané pia sipaté'u Mawu Ruata. Dang ualingu Mawu Ruata éé ko kéré i Amangé, uté i sié ta makakoa sintinia mukoa dosa. **3:10** Ii putatentangéngé su manga ana u Mawu Ruata dingangu manga ana u Sétang; i sai-sai ko ta mukoa kapulungu Mawu Ruata, arau ta kumendagé'u ana u simbau'é, i sié éé baliné ana u Mawu Ruata. **3:11** Bedang bou tetaé habaré ii séng bou nipakasingka si kemu: I kité harusé mukakendagé simbau dingangu waliné. **3:12** Kumbahangi kemu makoa kéré i Kain, ko nakoa ana u Sétang hakiu sarang nudating namaté tuariné. Apa sabapé'é i sié sarang nakapamaté tuariné? Ualingu halé ko nikoa'é éé ta nuhino, arawé apang ko nikoa u tuariné éé nuhino. **3:13** Ualingu éé manga ana u simbauku, tawahaluasé'u maherang kamagéngu manga taumatangu dunia ii mubinsi i kemu. **3:14** I kité masingka ko i kité séng naliu bou papaté, dang nangaling sarang putatumbiahé. I kité masingka u tamai éé, baugu i kité kumendagé'u ana u simbau i kité. Taumata ko bega kumengadé, mangaléné bedang matatana su ralungu kawang papaté. **3:15** Taumata ko mubinsi u ana u simbau'é i sié taumata tahapaté, dang i kemu masingka humonéu singkatau tahapaté ko ta makahombang pubawiahé kahengang dang sarang karengué. **3:16** Bou ii i kité masingka u raléngé kumendagé'u sinsulung: I Kristus séng nanarakangu pubawiahé-é gunangi kité. Ualingu éé lai, i kité harusé mambéng manarakangu pubawiahé'i kité gunangu manga ana u simbau i kité. **3:17** Kamagéngu singkatau ko nasuku pubawiahé'é bou éé nakasilo ana u simbau'é takoaé pubawiahé'é, kaiso madidi mutulungu ana u simbau'é éé, kéré apa i sié makapuhabaré'u i sié kumendagé'u Mawu Ruata? **3:18** Kalawou manga anaku! Kumbahangi kité ketang kumendagé

su mohong arau ketang su wawéra. Kendageko dingangu kakendagé kahengang, ko ilahé dingangu kakanoa i kité. **3:19** Kéré'é raléngé i kité masingka u ko i kité narékéng ana u Mawu Ruata kahengang, dang matarima naungi kité su tengongu Mawu Ruata. **3:20** I kité masingka humonéu kamagéngu naungi kité mupusalangi kité, uté singka u Mawu Ruata nangilémbo marangé bou singka u ralungu naungi kité dang i Sié masingka kalawou haghí. **3:21** Nau, manga ana u simbauku ko ikukendagé, kamagéngu naungi kité ta mupusalangi kité, uté i kité mangakingu watangéngi kité makaputengongu Mawu Ruata. **3:22** Dang apang ko dorongangi kité bou i Sié mang ikaréa i kité, batu'u i kité matuhu su kalawou parénta-Né dang mukukoa apang ko makaluasé naung-é. **3:23** Ko ii ipuparénta-Né si kité: I kité mambeng pangimang su Ahusé-é i Yesus Kristus dang i kité mambéng harusé mukakendagé kéré ko niparéntangi Kristus si kité. **3:24** Kebi apang taumata ko matatuhu su kalawou paréntangu Mawu Ruata, i siré nubiahé su ralungu kasasimbau dingangu Mawu Ruata dang Mawu Ruata masimbau su ralungi siré. Dang i kité masingka humonéu Mawu Ruata séng nubiahé su ralungu kasasimbau dingangi kité, ualingi Sié séng nunggeli u Roké- é si kité.

1 Yohanes 4

4:1 Manga ana u simbau ko ikukendagé! Kumbahang mangimang su apang taumata ko mangakungi siré pia Roké u Mawu Ruata, kaiso sukatéko horo i siré pudéakéng mensang roké si siré éé asalé ko bou Mawu Ruata arau waliné. Batu'u séng mauli nabi palsu mukukaliasé su apang tampa. **4:2** Ko kéré ii akalé'é tadéau i kemu masingka u éé ko Roké bou Mawu Ruata arau waliné: Taumata ko mangakungi Yesus Kristus dimenta su dunia kéré taumata, uté taumata éé tengadé pia Roké ko bou Mawu Ruata. **4:3** Arawé taumata ko ta mangakungi Yesus su halé ii, uté si sié takoaé Roké u Mawu Ruata. Roké si sié asalé bou Musungi Kristus. Manga ana u simbau séng nakaringihé roké éé sarung dumenta, dang orasé ii séng éné su ralungu dunia ii. **4:4** Arawé si kemu manga anaku, i kemu ko séng tutaghuanéngu Mawu Ruata. I kemu séng namata u apang nabi palsu,

baugu Roké si kemu bedang nangilémbo labo kawasane bou roké u apang taumata ko tutaghuanéngu dunia ii. **4:5** Manga nabi palsu mudududatongu halé u dunia, dang dunia mararingihé su wawérangi siré, batu'u i siré tutaghuanéngu dunia. **4:6** Arawé i kité ko ana u Mawu Ruata; dang taumata ko masingka u Mawu Ruata i siré dumaringihé si kité. Taumata ko baliné ana u Mawu Ruata, ta mudaringihé bawérangi kité. Kéré'é akal'é i kité mudéa masingka u putatentangéngu Roké ko mumanintirongu tintiro kahengang dingangu tintiro ko mumamalidé. **4:7** Manga ana u simbau ko ikukendagé! Mahiété i kité mukakendagé simbau dingangu waliné, batu'u kakendagé éé asalé ko bou Mawu Ruata. Taumata ko masingka kumendagé, éé ko ana u Mawu Ruata dang i sié éé masingka u Mawu Ruata. **4:8** Taumata ko bega mukakendagé, i sié begangu Mawu Ruata; baugu Mawu Ruata éé i Sié ko makendagé. **4:9** Mawu Ruata nulahé u ko i Sié kumendagé'i kité hakiu nundo i u Ahusé-é mang simbau sarang dalungu dunia tadéau i kité makahombang pubawiahé su ralungu Ahusé-é éé. **4:10** Ko ii kakandagé éé: Ko baliné ualingi kité kimendagé'u Mawu Ruata, kaiso ko Mawu Ruata kimendagé'i kité dang nundo i u Ahusé-é tadéau bou i Sié i kité makahombang kalaampungu rosangi kité. **4:11** Manga ana u simbau ko ikukendagé, kamagéngu Mawu Ruata séng kéré'é kumendagé'i kité, uté i kité harusé lai mukakendagé simbau dingangu waliné. **4:12** Bedang takoaé sarang manga singkatau ko séng bou nakasilo Mawu Ruata, kaiso kamagéngi kité mukakendagé, Mawu Ruata mutingkasimbau dingangi kité dang kakendagé-é ipakasuku su ralungi kité. **4:13** Ualingu Mawu Ruata séng nangonggo u Roké si kité, uté i kité séng masingka humonéu i kité séng mubiahé simbau dingangu Mawu Ruata dang Mawu Ruata masimbau su ralungi kité. **4:14** I kami ii séng bou nakasilo Ahusé'u Mawu Ruata, dang i kami muluhabaré'i Sié ko séng niroi i Amang pakakoa Datung Salamaté'u dunia ii. **4:15** I sai ko mangakungi Yesus ko Ahusé'u Mawu Ruata, uté Mawu Ruata masimbau dingangi sié dang i sié éé lai mutingkasimbau dingangu Mawu Ruata. **4:16** I kité ii séng masingka dang mangimang su kakendagé'u Mawu Ruata si kité. Mawu Ruata éé makendagé. Taumata ko pubawiahé'é kukawasangu kakendagé, taumata éé séng nasimbau dingangu Mawu Ruata, dang Mawu Ruata

nasimbau dingangé. **4:17** Kakendagé nipakasuku su awa i kité, tadéau i kité ta matakú su Ellong Pulahukung. I kité ta matakú batu'u pubawiahé'i kité su dunia ii musulungu pubawiahé'i Kristus. **4:18** Taumata ko makatémang kakendagé'u Mawu Ruata, i sié wega matakú; batu'u kakendagé masuku makailang katataku. Nau malahé su taumata ko bedang ta nakapendang kakendagé masuku bou Mawu Ruata kamagéng taumata éé matakú tumatengo Ellongu Pulahukung. **4:19** I kité kumendagé, batu'u Mawu Ruata séng tebé horo kimendagé'i kité. **4:20** Kamagéng singkatau makapubérangu, "Ia kumendagé'u Mawu Ruata," kaiso i sié ta kumendagé'u ana u simbau'é taumata éé taumata léokang. Batu'u taumata ko ta kumendagé'u ana u simbau'é ko tutehungangé, ta mariadi i sié kumendagé'u Mawu Ruata ko ta kukasiloné. **4:21** Baugu éé, ko ii parénta niongo i Kristus si kité: Kamagéngi sai kumendagé'u Mawu Ruata harusé lai kumendagé'u ana u simbau'é.

1 Yohanes 5

5:1 Taumata ko mangimang humonéu i Yesus ko Datung Salamaté ko nipudiandingu Mawu Ruata, taumata éé narékéng ana u Mawu Ruata. Taumata ko kumendagé'u i amang, i sié lai kumendagé'u ana'é. **5:2** Bou raléng ii i kité masingka humonéu i kité kumendagé'u manga ana u Mawu Ruata dang tumuhu apang parénta- Né. **5:3** Batu'u kumendagé'u Mawu Ruata mangaléné tumuhu su apang parénta-Né. Dang parénta-Né éé baliné mabeha si kité, **5:4** batu'u apang manga ana u Mawu Ruata botongé makawata dunia ralai ii. Dang dingangu pangangimangi kité, i kité séng namata dunia. **5:5** Ko i sai wotongé makawata dunia? Ko mang ketang taumata ko mangimang humonéu i Yesus i Sié ko Ahusé-U Mawu Ruata. **5:6** Ko i Yesus Kristus dimenta su dunia dingangu aké u rarémo-é susi dang dingangu raha-Né sisané. I Sié rimenta baliné ketang dingangu aké kaiso dingangu aké dang dingangu raha. Ko Roké u Mawu Ruata sisané séng nangonggo u kesaksiang humonéu éé ko mang tengadé, batu'u Roké ta sinsulé nuléo. **5:7** Pia saksi tatelu: **5:8** Roké u Mawu Ruata, aké dingangu raha -- i siré telu kebi munggeli u kesaksiang musulung. **5:9** I

kité mangimang su kesaksiangu taumata, kaiso Mawu Ruata bedangu lai nangilémbo makuaté. Dang éé kesaksiang ko séng nionngo u Mawu Ruata bou halé u Ahusé-é. **5:10** Baugu éé taumata ko mangimang su Ahusé-U Mawu Ruata séng nanarima u kesaksiang éé su ralungu naungé; arawé taumata ko ta mangimang su Mawu Ruata, mumanika u Mawu Ruata musulungu muluhowa, baugu i sié ta mangimang su apang ko niwérangu Mawu Ruata, halé u Ahusé-é. **5:11** Ko ii kesaksiangé; Mawu Ruata séng nangonggo si kité pubawiahé kahengang dingangu kekal dang Ahusé-é nakoa banggilé'u pubawiahé éé. **5:12** Taumata ko managhuang Ahusé'u Mawu Ruata éé, i sié managhuang pubawiahé éé; dang taumata ko ta managhuang si sié, ta managhuang pubawiahé éé. **5:13** Ia manuraté si kemu ko mangimang su Ahusé'u Mawu Ruata, tadéau i kemu masingka humonéu i kemu ko séng pia pubawiahé kahengang dingangu kekal. **5:14** Dang i kité bahani mutengongu Mawu Ruata, baugu i kité mangakingu ko i Sié mang manarima dorongi kité, kamagéngi kité mudorong manga apa ko muhino su kapulu-Né. **5:15** Baugu i kité masingka ko i Sié mang mudaringihé si kité kamagéngi kité mudorong si Sié, uté i kité lai masingka ko i Sié mang mangonggo si kité apang ko dudorongangi kité si Sié. **5:16** Kamagéngi kemu makasilo pia singkatau raliu lawo taumatang Sahani nukoa dosa ko ta makakoa sarang tau éé kailangéngu pubawiahé kahengang dingangu marengu, kaliomanéngékongi kemu su Mawu Ruata; dang Mawu Ruata sarung mangonggo u pubawiahé éé si sié. Ii nuhino si siré ko dosané ta makakoa si siré kailangéngu pubawiahé éé. Su halé éé ia ta manganungu ko i kemu mambéng pukaliomanéng su Mawu Ruata. **5:17** Kebi apang kakanoa nusala éé ko dosa, kaiso pia dosa ko ta makakoa taumata kailangéngu pubawiahé kahengang dingangu kekal éé. **5:18** I kité masingka humonéu kebi taumata ko séng nakoa ana u Mawu Ruata, ta sintinia mukukoa dosa, batu'u Ahusé'u Mawu Ruata, mumanintanudé si siré, dang i sié ko dalai ta makapukoa apa su tengoné. **5:19** I kité masingka humonéu i kité ko tutaghuanéngu Mawu Ruata, maningu kaselahé'u dunia ii su ralungu kawasang ko dalai. **5:20** I kité masingka humonéu Ahusé'u Mawu Ruata séng dimenta dang séng nunggeli u pikirang si kité, tadéau i kité masingka u Mawu Ruata kahengang. I kité

mubiahé simbau dingangu Mawu Ruata kahengang dang mubiahé simbau dingangu Ahusé-é i Yesus Kristus. Ko ii Mawu Ruata kahengang, dang ko ii pubawiahé kahengang dingangu kekal. **5:21** Kalawou manga anaku, putingkaghéakongu watangéngu bou kalawou berhala!

2 Yohanes 1

1:1 Su Inang piniléngu Mawu Ruata, dingang su manga ana'é (pia lai su ayété 4-5). Suraté ii ko bou ia sisaku, pangaha u jamaaté ko tenga-tengadé kukendagé'i kemu. Baliné ketang ia, kaiso kebi apang taumata ko masingka u Mawu kahengang, mang lai kukendagé'i kemu. **1:2** Batu'u Mawu Ruata natana su ralungu naungi kité, dang sintinia mang éné dingangi kité sarang karengu'é. **1:3** Malowoko i kité onggolangu alamaté, kakendagé dingangu pudaramé bou Mawu Ruata i Amang, dang i Yesus Kristus Ahusé'i Amang. Malowoko kebi-kebi éé kataghuanéngi kité dingangu naung tulasé dang dingangu pukakakendagé. **1:4** Ia mangkaté maluasé nakasingka humonéu ko pia manga ralohong jamaaté'u ko mububiahé tumuhu tintirongu Mawu Ruata, ko kéré séng niparéntangu Mawu Ruata i Amang si kité. **1:5** Ualingu éé, Inang, ia mudorong suapang botongé tadéau i kité kebi masingka mukakendagé. Ko daku iluhabaré ii baliné simbau parénta wuhu; parénta ii séng bou nionngo si kité bedang bou teta u i kité mangimang. **1:6** Kumendagé mangaléné mubiahé tumuhu apang ko iparéntangu Mawu Ruata. Dang parénta ko séng nikaringihé'i kemu bedang bou tetaé éé i kemu harusé mubiahé su ralungu pukakendagé simbau dingangu waliné. **1:7** Mauli taumata raléokang ko séng nukaliasé su kaselahé'u dunia. I siré éé taumata ko ta mangakungi Yesus Kristus dimenta su dunia kéré singkatau taumata. Taumata kéré'é mang tengadé daléokang, dang makoa Musungi Kristus. **1:8** Baugu éé, pundiaga'é kumbahang sarangi kemu kailangéngu apang ko séng nikoa i kami gunangi kemu. Putawakaliko tadéau i kemu makaréa bawalisé kebi bou Mawu Ruata. **1:9** Taumata ko ta mumanengalé su tintirongi Kristus, kaiso ketang mapulu mulénga bou apang ko séng nitintirongi Kristus, taumata éé takoaé Mawu Ruatané. Taumata ko matatana tatapé su tintirongi Kristus, mangaléné i sié mumanaghuang Mawu Ruata i Amang dingangu lai Ahusé-é. **1:10** Ualingu éé, kamagéngu pia manga taumata ko manintiro si kemu tintiro ko ta nitintirongi Kristus, kumbahang manarima i siré éé su ralungu walénu arau mangadaté si siré. **1:11** Batu'u taumata ko mangadaté su taumata kéré'é séng mawoléng lai dingangé mukoa halé daralai. **1:12**

Mauli kahengang ko hinong daku ihabaré si kemu, katéwé pandangéng mapiangbé baliné dingangu suraté. Ia muluharapé mang makaputiwo dingangu makapududato sisaku dingangi kemu, tadéau naungi kité maluasé kebi. **1:13** Manga ana ko bou ana u simbau u wawiné ko mang lai nipiléngu Mawu Ruata, mundohongu hormaté si kau.

3 Yohanes 1

1:1 Ana u simbauku i Gayus ko ikukendagé! Ia, pangaha u jamaaté, ko tenga-tengadé kukendagé'i kau **1:2** mukukaliomanéng kéré wotongé i kau mang tatapé matoghasé dang apang ko pia si kau kebi-kebi mang su ralungu kapapia, kéréwé naungu mangkaté maluasé. **1:3** Ia limiagé su témpong pia pirang katau ana u simbau taumatang Sahani dimenta nubeké si sia ko i kau kéré'é kasatiané tatuhu u su tengongu Mawu Ruata, batu'u mang tenga-tengadé i kau mububiahé tutuhu tintirong Mawu Ruata. **1:4** Takoaé ko nangilémbo makaluasé si sia, su likudé'u makaringihé humonéu manga anaku mububiahé tutuhu tintirongu Mawu Ruata. **1:5** Ana u simbauku! I kau kéré'é kasatiané su halé ko kukoaténgu su manga ghawénu daliu taumatang Sahani; dingangu lai su taumatang Sahani ko bedang ta nikasingkaténgu séng nitulungu. **1:6** I siré séng nubeké su jamaaté sii halé u kakendagé'u. Mangkaté tulungi siré tadéau makapanepasé'u raraléngi siré dang dingangu kéré'e makakoa daluasé su naungu Mawu Ruata, **1:7** Batu'u su kanandu u raraléngi siré su mututangi halé i Kristus, i siré ta nakaréa manga bantuang apa bou manga taumata ko begangu Mawu Ruata. **1:8** Ualingu éé, i kité ko apang taumatang Sahani hinoné mutulungu manga ghawéngi kité daliu taumatang Sahani ko kéré i siré éé, tadéau i kité makaputuhu su halé i siré mangékéngu tintiro bou Mawu Ruata. **1:9** Ia séng namohé u suraté manimbu ii sarung jamaaté, kaiso ketangi Diotrefes ko pia kapuluné mutingkakoa pangaha su ralungu jamaaté, ta mapulu tumuhu si sia. **1:10** Hedo kamagéng ia dumenta, kebi-kebi sarung daku bongkaréng apang ko daralai dingangu léo ko iluhabaré'é bou halé i kami! Kaiso kebi éé bedang kadio si sié. Su témpongu manga ringangé daliu taumatang Sahani nasongo, i sié ta mapulu manarima i siré. Katéwé i sié mubali musedingu taumata ko mapulu manarima u manga ana u simbau éé, dang i sié mangoro manga taumata éé pasebang bou jamaaté! **1:11** Tuari ko ikukendagé, aribé puteno apang ko dalai. Putenoko apang ko mapia. Taumata ko mukukoa mapia i sié éé ko tutaghuanéngu Mawu Ruata. Dang taumata ko mukukoa dalai i siré bedang begangu Mawu Ruata. **1:12** Kebi

taumata mudalongi Demetrius, nangilémbo wou éé Mawu Ruata mudalongi sié, dang i kau masingka u apang ko iluhabaré'i kami mang kapangimanéng. **1:13** Mauli kahengang ko hinong bedang daku ihabaré si kemu, kaiso su pandangku tawahaluasé'u ringangu suraté. **1:14** Ia muharapé séng ta marengu lai ia sarung musema i kemu, dang i kité sarung makapududato mutengo. **1:15** Malowoko Mawu Ruata mangalamaté si kau. Manga ghawénu su tampaku sii mundohong hormaté si kau. Patepaséko lai adatéku su kebi gawéngi kité si siré pusimbau-simbau.

Yudas 1

1:1 Manga ana u simbau ko séng nikuing dang ko nangilémbu ikukendagé'u Mawu Ruata i Amang, dingangu dudiagaténg gunangi Yesus Kristus. Kéré ellangi Yesus Kristus, ia -- i Yudas -- ana u singkataungi Yakobus, **1:2** muluharapé: Malowoko Mawu Ruata mangonggo u alamaté, kakendagé dingangu pudaramé masuku si kemu. **1:3** Manga ana u simbau ko ikukendagé! Tenga-tengadé ia pia pendungku manuraté si kemu bou halé u kasasalamaté ko séng nikapendangéngi kité kebi. Kaiso su orasé ii ia pia kanaungku mapulu dingangu suraté ii manasa si kemu tadéau i kemu turusé kumanoa gunangu pangangimang ko séng nionggo u Mawu Ruata sinsulé su manga umaté-é gunang sarang karengu'é. **1:4** Batu'u su wegangi kité, pia manga laming pusimbau ko simu mutingkalau su taloarangi kité. I siré manga taumata ralugé ko mumangalimputaré habaré'u kakendagé'u Mawu Ruatangi kité, tadéau makaréa lesabé mupasebangu kapulungu naungi siré. Dang i siré ta manarima i Yesus Kristus, Mangangawasa ko Mawungi kité mang simbau. Bedang bou horo hukumang si siré séng mabawéra su Buké Susi. **1:5** Kebi-kebi éé i kemu séng masingka. Katéwé ia mang mapulu mangonggo u ingaté si kemu bou halé u kéré apa Mawu **1:6** Putahendungké lai manga malaikaté ko mamaliu bou kawasangi siré, hakiu i siré nanentangu tanpa kukatanakéngi siré. Mawu Ruata nuhapusé manga malaikaté éé dingangu hanté sarang kekal, su walang kararendung su alungu dunia. Bawa su ralungé i siré makakuhung turusé sarang mudatingu témpong hukumang si siré ipakanawo su Ello ko kabehakéngé. **1:7** Putahendungko lai su soangu Sodom dingangu Gomora dingangu manga soa su reduhé'é, ko taumatané mukukoa halé kéré ko kukoaténgu manga malaikaté éé. I siré mukukoa halé lamuhu dingang dalugé, hakiu i siré pupahangéngu hukumang su putung ko kekal, tadéau makoa laonggo ingaté su apang taumata. **1:8** Kéré'é lai manga umaté éé mupupikiré baliawa sarangi siré mumpukoa dosa su ana i siré. I siré mupakasana u kawasangu Mawu Ruata dang muhinakang kalawou diadikang mawawantugé su sorga. **1:9** I Mikhael sisané, ko témbonangu manga malaikaté, bedang ta sinsulé nukoa kéré'é.

Su témpongi sié nupapangala dingangu Sétang su ralungu pudadaréndéhé'u halé u ko i sai makaréa mayaté'i Musa, i Mikhael ta wahani mamonésé su Sétang dingangu manga wawéra lahinakang. I Mikhael ketang nubéra, "Mawu Ruata sarung lumangéhé si kau!" **1:10** Kaiso kamagéng dingangu lahinakang, manga umaté éé sarung mumpundoka kalawou apang ko ta nikaenangi siré. I siré musulungu manga binatang ko takoaé lingenguhé, ko makasingka u kalawou haghí ketang bou pendangi siré. Kaiso ko bou halé ndai éé makakoa kawawinasa si siré. **1:11** Silaka si siré! I siré séng timuhu daléng ko niraléngangi Kain. Tadéau makaréa doité, i siré nupakasilaka u awa i siré su walang kararendung, musulungi Bileam. Dang i siré nipakawinasa ualingu nanukung kéré i Korah. **1:12** Su témpong kemu kapusaliwangé, lulungu manga taumata éé makamantung su taloarangi kemu. Batu'u kumang mananso dingang bega maméa dang ketang mutahendung awa. I siré musulungu winawa ko pununalangu anging, kaiso ta rumaséhé. I siré lai musulungu kalu ko ta mubawua maningu lai su musungu pubawua; manga kalu ko séng nisawu hamué ko séng nahegu mapia. **1:13** Musulung kéré sasebungu lua su sasi, kéréé lai i siré dudungkalé'u lulungi siré ko makasamédé. I sié éé musulungu manga binatang ko mangkaté kadaléngé kapulehigé ko séng pia tampa'é nisadiangu Mawu Ruata su ralungu tampa u kararendung ko sarang karengu'é. **1:14** I Henokh, toronang kapitu hawéngé bou i Adam, horo séng bou nubérangu halé u manga taumata éé. I Henokh nubéra, "Tehungété, Mawu sarung dumenta dingangu malaikaté-é susi ko hiwuné **1:15** muhukungu apang taumata. Mawu sarung muhukungu apang taumata raralai ualingu kakanoa i siré lamuhu. Dang i Sié sarung muhukungu taumata marosa dingangu durhaka baugu wawéra lahinakang i iluluangi siré." **1:16** Manga taumata éé sintinia mukukalibubu dang mupusalangu taumata waliné. I siré mububiahé tutuhu kapulungu naungi siré ko napéné u rosa. I siré mangkaté mututaghalana halé ko ta karatingangu sipirang bou halé u awa i siré, dingang mululanu taumata tadéau makaréa kalauntu. **1:17** Arawé manga ana u simbauku ko ikukendagé, tahendungéko apang ko séng bou niwérangu manga rasulé'u Mawungi kité Yesus Kristus. **1:18** I siré séng tebé bou nupakasingka humonéu maraningu panginsuéngu dunia

sarung lumeto apang taumata ko sarung muheghésé si kemu, éé ko i siré mububiahé tutuhu kapulungi siré mararosa. **1:19** I siré ii apang taumata ko mukukoa putataléi. I siré ta nikatentungangu Roké u Mawu Ruata, kaiso bubambingangu kapulungu dunia, **1:20** Arawé i kemu manga ana u simbauku, atoréko turusé pubawiahé'u alasé su pangangimangu si Yesus Kristus. Pangangimang éé nangilémbó susi. Sutémpong éé pukaliomanéngko su ralungu aha u Roké u Mawu Ruata, **1:21** dang pubiahé'é sintinia su ralungu sirungu kakendagé'u Mawu Ruata selamangu i kemu kapangampalé kakendagé'u Mawungi kité Yesus Kristus, ko sarung mangonggo u pubawiahé kahengang dingangu kekal si kemu. **1:22** Su taumata ko naungi siré ta matatuntu, i kemu pupasialangkongu kakendagé. **1:23** Boléngko taumata pasebang bou ralungu putung tadéau pangambang si siré. Su taumata waliné i kemu pupasialangkongu kakendagé dinganéngu pendangu taku, kaiso pubinsikongu lai sarang manga pakéangi siré ko séng nulengku u kapulungi siré marosa. **1:24** Mawu Ruata, makariaga si kemu tadéau ta masilaka, dang ko makawawa si kemu sarang tengong pahésé-é mawantugé dingangu karaluasé dang takoaé kurangé, **1:25** ko ketangi Sié sisané Mawu Ruata, Manalamaté'i kité su ralungi Yesus Kristus Mawungi kité. Ko i Sié Mawu Ruata ko mawantugé, kaselahéngé, makawasa dang makalahengking mangkéng bou horo sarang orasé ii dang lai sarang karengu'é! Amin.

Karalahé 1

1:1 Dalohongu buké ii muluhabaré'u apang ko séng nilahé i Yesus Kristus su halé u apang ko sarung mariadi. Mawu Ruata nupakasingka u éé si Kristus tadéau i Sié mupakalahé su manga ellangu Mawu Ruata apang ko sarung mariadi. I Kristus nundo i malaikaté-é sarang koa u ellang-é, i Yohanes, pupakasingka u halé éé si sié. **1:2** Uté i Yohanes nubekéngu kebi apang ko nikasiloné éé; dang ii lapurangé bou halé u tatanatangu Mawu Ruata ko nipakakuaté'i Yesus Kristus dingangu kesaksiang-é. **1:3** Karaluasé su taumata ko mubasa dingangu mudaringihé habaré'u nubuéte'u buké ii dang tumuhu su apang ko mabawohé su ralungé. Batu'u séng ta marengu lai kebi-kebi ii sarung mariadi. **1:4** Manga ana u simbau ko mumatana su jamaaté pitu su wanuangu Asia! Ia, i Yohanes, muluharapé i kemu nionggolangu alamaté dingangu kasasalamaté bou Mawu Ruata -- i Sié ko éné, ko séng tebé éné, dang ko tatapé éné turusé -- dingangu lai bou roké pitu ko éné su tengongu kakaianéngu Mawu Ruata. **1:5** dang bou i Yesus Kristus, saksi ko satia. Ko i Sié kahorokangé sau nipubiahé bou papaté dang ko i Sié mukukawasa su manga mararatungu dunia. I Yesus kimengadagé'i kité, dang bou papaté-Né i Sié nuliungi kité bou rosangi kité, **1:6** dingang nupakakoa i kité simbau umaté ko nipilé mariadi imam, ko mutangkiang halé u Mawu Ruata, i Amang. I Yesus Kristus i Sié éé ko kalabokangé dingang mukukawasa sarang karengu'é. Amin! **1:7** Putehung, i Sié rumenta maraliwung su ralungu winawa! Kebi taumata makasilo si Sié, su ralungé lai i siré ko naneka si Sié. Kalawou bangsa su dunia sarung mumpukia ualingi Sié. Oré, nalahé éé! Amin! **1:8** "Ia ii ko kahimotongangé dingangu ko panginsuéngé," angkungu Mawu Ruata, ko éné, ko séng tebé éné, dang ko tatapé éné turusé, Ko Nangilémbong Kawasa. **1:9** Ia ii i Yohanes ana u simbau u ko musulungu nasipé'i kemu su ralungu sinsara ko kukapendangéngu apang tumatuhu si Kristus. I kité matarima mutatahangu sinsara kéré manga umaté tutaghuanéng-é. Ia niwémbang sarang Toadé'u Patmos baugu ia nangékéngu tatanatangu Mawu Ruata, ko nipakakuaté'i Yesus dingangu kesaksiang-é. **1:10** Su ellongu Mawu, ia nikatentungang Roké u Mawu Ruata, bou éé ia

nakaringihé tingihé maiha -- kéré tingihé'u napiri -- munggunghadé su likudéku. **1:11** Tingihé éé nubéra, "Bohéko apang ko ikasilonu, dang dohoko buké éé sarang jamaaté pitu ii: su Efesus, Smirna, Pergamus, Tiatira, Sardis, Filadelfia, dingangu Laodikia." **1:12** Ia nubihu likudé mutehung mensang ko i sai kabérané si sia éé. Bou éé ia nakasilo dihing solo pitu ko nikoa bou wulaéng. **1:13** Su tarora u rihing solo éé pia singkatau dudarisi kakela ghahi u taumata. I Sié dingangu juba manandu nudatingu laédé. Su seba'é pia tataka'é wulaéng. **1:14** Uta-é mawira musulungu duku u domba, kéré kawirang kapésé. Mata-Né luhéna musulung putung; **1:15** laédé-é maluha musulungu tembaga nitongka. Tingihé-é daringihé duhungu tatumpangu aké labo. **1:16** Lima-Né kuanéng mumanengalé bituing pitu, dang bou mohong-é pia peda mahoro simbua ko horoné rarua, simebang. Gati-Né susenang kéré matangelo su ello labo. **1:17** Su témpong ia nakasilo si Sié, ia mangkaté naensu su tengo-Né musulung taumata naté. Kaiso i Sié nanimbongu lima-Né kuanéng si sia dingang nubéra, "Kumbahang maku! Ia ii ko kahimotongangé dingangu ko panginsuéngé. **1:18** Ia ii i Sié ko biahé! Ia séng naté, kaiso tehungété, Ia biahé sarang karengu'é. Ia pia kawasa su ralungu papaté, dingang su duniangu taumata naté. **1:19** Ualingu éé, bohé'é apang halé ko nikasilonu, halé ko éné orasé ii, dingangu halé ko sarung mariadi samuri. **1:20** Ko ii rahasiangu wituing pitu ko nikasilonu su lima-Ku kuanéng, dang dihingu solo pitu bou wulaéng éé: Bituing pitu éé ko malaikaté'u jamaaté pitu, dang dihingu solo pitu éé ko jamaaté pitu."

Karalahé 2

2:1 "Su malaikaté'u jamaaté su Efesus, bohéko kéré ii: Ii ko tatanatangi Sié ko mumanengalé bituing pitu su lima-Né kuanéng, dang ko kadaléngé su tarora u dihingu solo pitu bou wulaéng éé. **2:2** Ia masingka u apang ko kukoaténgi kemu: I kemu kahal'éé kahengang dang kéré'é kaedangé. Ia masingka i kemu ta mundalondo su taumata raralai. Dang manga taumata ko numpangakungu watangéngé rasulé maning sumbalié waliné, séng bou nisukaténgi kemu, dang nikarapaténgi kemu humonéu i siré éé ko

daléokang. **2:3** I kemu masabaré dang i kemu mututahangu sinsara baugu Ia, dang ta nakadio naungi kemu. **2:4** Katéwé ii kabaratang-Ku si kemu: I kemu séng ta kukendagé'u Ia kéré su tetaé. **2:5** Ualingu éé, tahendungété kéré apa karalungé kananawongi kemu. Pumputobatéko bou kalawou rosangi kemu, dang koako apang ko niko a i kemu bou tetaé. Kamagéngu tala, uté Ia sarung dumenta sarangki kemu dang mangebu dihing solonu éé bou tampa'é. **2:6** Katéwé mang bedang pia simbau ko mapia si kemu, ko: I kemu mubinsi i siré apang tumatuhu i Nikolaus, ko mang lai Daku pububinsi. **2:7** I sai-sai ko makaringihé, puperhatikangko apang ko niwérangu Roké u Mawu Ruata su apang jamaaté! I siré ko nakauntu, sarung Daku ipakawala ipakang buangu kalu putatumbiahé ko timuwo su Ansédé'u Mawu Ruata." **2:8** "Su malaikaté'u jamaaté su Smirna, bohéko kéré ii: Ii ko tatanatangi Sié ko kahimotongangé dingangu ko panginsuéné -- ko séng naté dang ko sau nubiahé. **2:9** Ia masingka u susangi kemu; Ia masingka i kemu kasiang arawé tuhu hinoné i kemu ko kala! Ia masingka u kalawou sasamédé ko séng nipalo si kemu bou i siré manga taumata ko mumangakungu watangéngé taumatangu Yahudi, maning sumbalié waliné; i siré éé ko umaté'u Sétang! **2:10** Aribé kataku u sinsara ko séng ta marengu lai ko harusé kapendangéngi kemu. Putahendung, Sétang sarung mupasau u simbahagéang bou i kemu su ralungu tahungku tadéau panalukaténg si kemu. I kemu sarung mutatahangu sinsara mapulong ello karengu'é. I kemu pakasatia si Sia sarang maté, uté Ia sarung mangonggo u pubawiahé kahengang dingangu kekal si kemu kéré laonggo u kalauntu. **2:11** I sai-sai ko makaringihé puperhatikangko apang ko niwérangu Roké u Mawu Ruata su apang jamaaté! I siré ko nakauntu, séng ta sarung mutatahangu sinsara ualingu papaté karuang suléné." **2:12** "Su malaikaté'u jamaaté su Pergamus, bohéko kéré ii: Ko ii tatanatangi Sié ko kapanengalé péda mahoro ko horoné rarua. **2:13** Ia masingka su apa i kemu mumatana, ko su tampa u Setang mukukawasa. I kemu tatapé satia si Sia. Nangilémbu su témpongi Antipas, saksi-Ku ko satia éé, nipaté su tengongi kemu su markasé'u Sétang, i kemu ta nusunialé'u ko i kemu mangimang si Sia. **2:14** Kaisu maningu kéré'é pia halé pirang bau ko Ia ta maluasé bou i kemu. Pia

sengga bou i kemu ko mututuhu apa ko itutintirongi Bileam. I Bileam manintiro si Balak kéré apa mupakasilaka u umaté'u Israel su ralungu rosa; kéré mangakalé si siré pakang kang ko lenangu séng bou nisemba su berhala dingangu mukoa halé lamuhu. **2:15** Kéré lai pia su taloarangi kemu ko mumanengalé su tintirongu manga tumatuhu i Nikolaus. **2:16** Ualingu éé, pumputobatéko bou kalawou rosangi kemu! Kamagéngu tala, kadio témpo lai Ia sarung dumenta sarangki kemu dang muséké u apang taumata éé dingangu peda ko su ralungu mohong-Ku. **2:17** I sai-sai ko makaringihé, puperhatikangko apang ko niwérangu Roké u Mawu Ruata su apang jamaaté! I siré ko nakauntu, sarung Daku ipakawala pakang manna ko kabawuni, dang simbau-simbau i siré sarung manarima bou Ia batu mawira simbau. Su watu éé mabawohé simbau aréng buhu, ko ta nikasingkaténgi sai-sai, su likudé'u taumata ko nakatarima'é." **2:18** "Su malaikaté'u jamaaté su Tiatira, bohéko kéré ii: Ko ii tatanatangu Ahusé'u Mawu Ruata, ko mata-Né luhéna kéré putung, dingangu laédé-é mululuha kéré tembaga nitongka. **2:19** Ia masingka u kebi ko kukoaténgi kemu -- Ia masingka i kemu kukendagé'u sinsulungu, i kemu satia, i kemu kahalé'é, dang i kemu masabaré mutatahangu sinsara. Ia masingka orasé ii i kemu muhalé bedang nangilémbong kauli'é bou horo. **2:20** Kaiso ii kabaratang-Ku si kemu: I kemu séng napaliung kapiané si Izebel, tau wawiné ko nangakungu watangéngé daroi u Mawu Ruata éé. Seng mauli manga ellang-Ku ko niakaléngé dingang nitintirongé tadéau pusundalé dang ipakang kang ko lena u wou nisemba su berhala. **2:21** Séng bou Raku nionggolangu témpo si sié tadéau putobaté bou kalawou rosané, kaiso i sié madidi mangedo mukoa apang halé maralamuhu éé. **2:22** Putahendung! I sié sarung Daku ipakawatangu saki su ralokangé. Séé i sié ringangi siré apang taumata ko nawuang si sié sarung masinsara kahengang. Kebi-kebi éé sarung Daku koaténg su orasé ii -- sudiluaré'i siré mangedo mukoa halé dalai dingangi sié. **2:23** Apang tumatuhu si sié sarung lai Daku paténg tadéau apang jamaaté masingka humonéu ko Ia ii masingka u pikirang dingangu naungu taumata. I kemu sarung Daku balisang tumuhu kakanoa i kemu simbau-simbau. **2:24** Arawé i kemu waliné apang su Tiatira ko ta timuhu tintiro ralai éé, dang ta nangendung

singka u Sétang, Ia manguli si kemu Ia ta manamba bawawangi kemu pakabeha. **2:25** Kaiso sarang témponé Ia musau dumenta, i kemu putuhu tatapé su apang ko séng tutaghuanéngi kemu. **2:26-27** I siré ko nakauntu, dang ko sarang panginsuéngé turusé mukukoa apang ko kukapulu-Ku, sarung Daku gelirangu kawasa musulungu ko séng Daku nitarima bou i Amang-Ku. I siré sarung manarima u kawasa wou Ia gunang mamarénta kalawou bangsa dingangu teking uasé, dang dingangu mupakawinasangu manga bangsa éé kéré kuring tana. **2:28** I siré sarung manarima u wituing kadademahé bou Ia. **2:29** I sai-sai ko makaringihé, puperhatikangko apang ko niwérangu Roké u Mawu Ruata su kalawou jamaaté."

Karalahé 3

3:1 "Su malaikaté'u jamaaté su Sardis, bohéko kéré ii: Ko ii tatanatangi Sié ko pia roké pitu bou Mawu Ruata dingangu wituing pitu éé. Ia masingka u apang ko kukoaténgi kemu. Uadé i kemu mang biahé sumbalié séng naté! **3:2** Ualingu éé, pubangungké, dingang pakatoghaséko apang ko bedang éné si kemu su horo éé séng maté kahenga-hengang. Batu u Daku nikaréa humonéu apang ko kukoaténgi kemu, bedang takoaé sarang manga simbau ko nasuku su tengongu Mawu Ruata. **3:3** Nau, sauko tahendungé apang ko séng bou nitnitiro si kemu bedang tamai horo dang apang ko séng nikaringihé'i kemu. Paraléngko éé dingang putobatéko bou kalawou rosangi kemu. Kamagéngi kemu ta mubangung, Ia sarung dumenta sarangki kemu kéré mananako; dang i kemu sarung begangu mensang kengéré témponé ia mamarénta. **3:4** Katéwé su taloarangi kemu su Sardis mang bedang pia taumata ko mundudiaga pakéangé tadéau tatapé buresi. I siré éé sarung dumaléng singkaraléng dingang-Ku dingangu pakéangi siré mawira, batu'u mang séng hinoné éé si siré. **3:5** Si siré ko nakauntu sarung lohokangu juba mawira. Aréngi siré ta sarung Daku emukang bou ralungu Buké u Taumata Wiahé. Dang su tengongi Amang-Ku dingangu manga malaikaté-é Ia sarung mangakungi siré éé ko Ia tataghuangé. **3:6** I sai-sai ko makaringihé, puperhatikangko apang ko séng niwérangu Roké u Mawu Ruata su kalawou jamaaté!" **3:7** "Su malaikaté'u jamaaté su Filadelfia,

buhéko kéré ii: Ko ii tatanatangi Sié ko susi dingangu ko benasé. Ko i Sié mananengalé kakunsi ko tutaghuanéngi Daud: Kamagéngi Sié mamuka, takoaé sarang manga singkatau ko makapangunsi, dang kamagéngi Sié mangunsi, takoaé sarang manga singkatau ko makapamuka. **3:8** Ia masingka u apang ko kukoaténgi kemu. Ia masingka u kuaté'i kemu ta singapa; i kemu séng nutuhu tintiro-Ku dang satia su tenggo-Ku. Si kemu séng Daku niwukangu tukadé, ko ta ikakunsi u manga i sai-sai. **3:9** Tahendungéko ii: Taumata ko nakoá umaté'u Sétang éé, ko daléokang ko mangakungu watangéngé taumatang Yahudi sumbalié waliné, sarung Daku koaténg sarangi siré pusuba su tengonu. Dang i siré sarung masingka humonéu Ia kukendagé'i kemu. **3:10** Ualingi kemu séng timuhu parénta-Ku tadéau panambang toghasé. Ia lai sarung manirung si kemu bou susa ko sarung mangempisé kaselahé'u dunia. Halé éé sarung mariadi tadéau ipanaluka kalawou taumata su dunia. **3:11** Ia sarung maligha dumenta! Diagaté pakapia apang ko éné si kemu, tadéau takoaé sarang manga singkatau ko makapangaho kalauntungi kemu. **3:12** Taumata ko nakauntu, sarung Daku koaténg dihi su ralungu Waléngu Mawu-Ku, dingangu aréngu Mawu-Ku dang aréngu soangu Mawu-Ku -- Yerusalem buhu ko sarung matentung bou sorga, bou Mawu -- sarung Daku iwohé su awa u taumata éé. Lai aréng-Ku ko buhu sarung Daku iwohé su awa'é. **3:13** I sai-sai ko makaringihé, pupperhatikangko apang ko niwérangu Roké u Mawu Ruata su apang jamaaté!" **3:14** "Su malaikaté'u jamaaté su Laodikia, bohéko kéré ii: Ko ii tatanatangi Sié ko isusego Amin, Saksi ko satia dingangu tengadé, banggilé'u **3:15** Ia masingka u apang ko kukoaténgi kemu; Ia masingka i kemu ta mateno dang ta mateti. Hioné mang pia simbau si kemu! **3:16** Arawé i kemu mangkaté masalighang, ta mateti, lai ta mateno. éé sabapé'é i kemu sarung Daku ipamuta wou ralungu mohong-Ku. **3:17** Angkungi kemu, 'I kami kala dang kebi-kebi pia; si kami takoaé kurangé apa.' Kaiso i kemu wegangu kéré apa kasusané dang makasusa naung kakakoa i kemu! I kemu kasiang, tintalang, dang buta. **3:18** Baugu éé ia manegu si kemu tadéau i kemu puluang bulaéng si Sia, éé ko bulaéng takoaé lau'é, tadéau i kemu makala. Puluangko lai si Sia pakéang mawira tadéau i kemu pia pakéang pamikung awa i kemu ko tintalang dang ta

makaméa. **3:19** Apang taumata ko Daku ikendagé, ko i siré éé Daku sengkulang dingang Daku gésérang. Baugu éé pakatatoghaséko i kemu, dingang pumputobaté bou rosangi kemu. **3:20** Tehungété! Ia dudarisi su mohongu tukadé apidé kapanéngkohé. Kamagéng pia ko makaringihé tingihé-Ku, dang mamuka tukadé, Ia sarung sumu musombangi sié. Ia sarung kumang dingangé dang i sié kumang singkakang dingang-Ku. **3:21** I siré ko nakauntu, sarung Daku ipakawala maiang su kakainanéngu kararatuang dingang-Ku, musulungu lai Ia sisaku séng nakauntu dang orasé ii mumaiang dingangi Amang-Ku su kararatuang-é. **3:22** I sai-sai ko makaringihé, puperhatikangko apang niwérangu Roké u Mawu Ruata su kalawou jamaaté!"

Karalahé 4

4:1 Nasuéngu éé ia nusau nakahombang papasilo. Ia nakasilo pia tukadé simbau mabawuka su sorga. Boué nakaringihé lai pia tingihé ko bou tetaé séng nubéra si sia kéré raringihé tingihé'u napiri. Tingihé éé kapubérané, "Awi'é ndai sarang ii. Ia sarung mulahé si kau apang ko sarung mariadi mahi." **4:2** Ia dingang turusé nikatahongu Roké u Mawu Ruata. Bou éé ia nakasilo pia simbau kararatuang su sorga, dang pia singkatau mumaiang su kararatuang éé. **4:3** Gatingu tau éé kimérong kakela permata wiru dingangu permata mahamu laka. Pia dindipahé simbua ko nudalahaggingu warna nuliwung kararatuang éé. **4:4** Su lokongé su rulungu kararatuang éé pia duang pulo epa kararatuang baliné. Séé mumaiang duang pulo epa su katauné pangaha'é ko dingangu pakéangé mawira, dang pia makotané wulaéng. **4:5** Bou kararatuang éé kukérong senangu kila dingangu tingihé'u relu mumaopéhé. Dang su tengongu kararatuang éé pia solo pitu kahénané; éé ko pitu Roké u Mawu. **4:6** Kaebakéng lai su tengongu kararatuang éé pia barang simbau kakela laudé'u sahamingang, matilang musulungu balaké'u éisé. Su rulungu kararatuang, su apang sundihangé, pia diadikang epa ko su tengoné dingang su likudé'é napéné u mata. **4:7** Diadikang kahimotongangé tehungang kakela ghahiu singa. Ko karuané kakela sapi ésé. Ko kateluné pia gatiné kakela ghating taumata. Ko

kaepa'é, tehungang kakela ghahuda ko katela'é. **4:8** Diadikang epa éé, nahia u tatela'é taha enung, dang su ralungé dingangu su rulungé napéné u mata. Ello hebi manga diadikang éé kasulingé tatapé. "Susi, susi, kasasusi su Mawu, Mawu Ruata Ko Nangilémbong Kawasa; ko éné, ko séng tebé éné, dang ko sarung éné turusé." **4:9** Diadikang epa éé mususulingu sasulilingu raralo, adaté dingangu tatarimakasé si Sié ko mumaiang su kararatuang éé, i Sié ko biahé sarang karengu'é. Dang su témpongu manga diadikang éé nusuling, **4:10** i siré duang pulo epa pangaha éé nusuba su tengongu taumata ko mumaiang su kararatuang éé, buhué nanemba si Sié ko biahé sarang karengu'é. Bou éé i siré nanélédé'u makotangi siré sarang tengongu kararatuang éé dingangu nubéra, **4:11** "O Mawu, o Ruatangi kami! Ketangi Kau ko hinoné makatarima u raralo, adaté dingangu kawasa. Batu'u ko i kau mundariadi kalawou ko éné, dang su ralungu kapulu-Nu lai kalawou ko éné, séng nariadi dang nubiahé."

Karalahé 5

5:1 Bou éé ia nakasilo gulungu buké su limangi Sié ko mumaiang su kararatuang éé. Buké éé napéné u wohé bou simbeka sarang simbeka dang masaségélé pitu. **5:2** Bou éé ia nakasilo pia malaikaté bahani mumenggahé dingangu tingihé maiha, "I sai wotongé makaweka ségélé ii dingangu makawuka buké ii?" **5:3** Kaiso maning su sorga, oré lai su dunia, arau talangu su walang dunia mang lai ta kaebakéng sarang manga singkatau ko botongé makapamuka buké éé dang mutehung dalungé. **5:4** Nau ia kimia pia tingihé batu'u takoaé sarang manga singkatau ko botongé makapamuka buké éé dang mutehung dalungé. **5:5** Bou éé singkatau bou taloarangu manga pangaha éé nubéra si sia, "Kumbahang kumia! Putehungké! Singa bou sukungu Yahuda, toronangi Daud ko labo, séng nakauntu. I Sié makaweka ségélé pitu éé dingangu makawuka buké éé." **5:6** Bou éé ia nakasilo Ahusé'u Domba simbau dudarisi su tarora u kararatuang éé, maraliku su diadikang epa dang apang pangaha éé. Ahusé'u Domba kakelang musulungu ko séng bou nihata. I Sié pia sasungéné pitu dang matané pitu: éé ko pitu roké bou Mawu Ruata ko séng niroi sarang

kaselahé'u dunia. **5:7** Bou éé Ahusé'u Domba éé limémpang dang nangala gulungu buké éé bou lima kuanéngu taumata ko mumaiang su kararatuang. **5:8** Sementarangu Ahusé'u Domba éé kapukoa kéré'é, diadikang epa dingangu siré pangaha duang pulo epa sukatauné namulangéng su tengoné. I siré simbau-simbau nahia u kecapi dingangu mangko wulaéng su limangi siré lohong kamania, éé ko kakaliomanéngu manga umaté'u Mawu Ruata. **5:9** I siré kapusulingéngu sasuling buhu simbua: "I Kau hinoné mangala buké éé dingangu mameka apang ségélé. Batu'u i Kau séng nipaté, dang bou papaté-Nu, apang taumata bou apang suku, bahasa, banua dang bangsa séng nialamaténg gunangu Mawu Ruata. **5:10** I Kau séng nupakakoa i siré simbau bangsa ko nitantu makoa imam, tadéau i siré putangkiang Mawu Ruatangi kité, dang mamarénta su wowongu dunia." **5:11** Bou éé ia sau nutehung. Ia nakaringihé tingihé'u malaikaté hiwuné dingangu jutané. I siré dudarisi nuliku kararatuang dang diadikang epa dang manga pangaha éé. **5:12** I siré kasulingé maiha, "Ahusé'u Domba ko séng bou nihata éé, hinané nanarima u kawasa, kakakala, kapandé dingangu kuaté; I Sié nakahino adaténg, bantugang dang iralo!" **5:13** Bou éé ia nakaringihé apang diadikang su langi, su dunia, ko su walangu dunia dingangu su laudé -- nimbu'é apang diadikang su kaselahé'u dunia ii -- kapahuliagé. "I Sié ko mumaiang su kararatuang, dingangu Ahusé'u Domba éé, ko dudalong dang luadaténg mawantugé dang makawasa sarang karengu'é!" **5:14** Uté diadikang epa éé simimbahé, "Amin!" Dang apang manga pangaha éé lai namulangéng dingang nusuba.

Karalahé 6

6:1 Bou éé ia nakasilo Ahusé'u Domba éé nameka ségélé himotongé su taloarangu ségélé pitu éé. Bou éé ia nakaringihé simbau bou diadikang epa éé nubéra, "Mahié!" Tingihé éé kéré raringihé tingihé'u relu. **6:2** Uté ia nutehung, bou éé nakasilo pia kawalo mawira simbau. Sumasakéné mumanengalé papiti simbua, dang si sié nionggolangu makota simbau. I sié rulémpang kéré singkatau nakauntu ko dumaléng manarima u kalauntu. **6:3** Bou éé Ahusé'u Domba éé nameka ségélé karuané, nakaringihé

diadikang karuané nubéra, "Mahié!" **6:4** Bou éé pia lai kawalo waline simebang. Kawalo éé awa'é mahamu. Sumasakéné nionggolangu kawasa pupakailangu halé u pudaramé su wowongu dunia, tadéau taumata mangkaté ketang kapudaléhasé. Uté si sié nionggolangu péda labo simbua.

6:5 Bou éé Ahusé'u Domba éé nameka ségélé kateluné. Dang ia nakaringihe binatang kateluné nubéra, "Mahié!" Ia nutehung, uté singkakela pia kawalo maitung simbau. Sumasakéné mumanengalé timbangéng simparé su limané. **6:6** Dang ia nakaringihé pia tingihé simbau mumenggahé su puidé'u diadikang epa. Tingihé éé kabérané, "Gandung mapia silitéré musulungu wawaéhé'u mulahalé sihello, dingangu gandung telu litéré ko haghiné waliné mang lai musulungu wawaéhé'u mulahalé sihello. Kaiso kumbahang mundusa manga laésé'u zaitun dingangu kobongu anggoré!" **6:7** Bou éé Ahusé'u Domba éé nameka ségélé kaepa'é. Dang ia nakaringihé binatang kaepa'é nubéra, "Mahié!" **6:8** Ia nutehung, bou éé nakasilo pia kawalo wintogé simbau. Sumasakéné aréngé i Papaté.

6:9 Bou éé Ahusé'u Domba éé nameka ségélé kalimané. Uté ia nakasilo su alungu mesba pia manga himukudé'u taumata naté nipaté baugu i siré nanguaté tatanatangu Mawu Ruata ualingu kesaksiangi siré. **6:10** I siré naenggahé dingangu tingihé maiha, "O Mawu Ko Nangilémbong Kawasa, ko susi dingangu matengadé! Kéré apa karengu'é lai buhué i Kau muhukungu ralohongu dunia dingang muhukungi siré ualingu séng namaté si kami?" **6:11** I siré simbau-simbau nighelirangu juba mawira. Buhué i siré niparéntang pangirolo kadio lai, sarang séng matimu rékénangu manga ringang singkahalé i siré dingangu ana u simbau i siré ko sarung paténg kéré i siré. **6:12** Bou éé ia nakasilo Ahusé'u Domba éé nameka ségélé kaenungé. Nariadi pia dinuhé maiha. Matangelo nutingkaitung, musulungu héka maitung kasaré, dang bulang nutingkahamu kéré raha. **6:13** Kalawou witung mumarondosé bou langi sarang bowongu dunia kéré manga wuangu kalu ara ko bedang tamata mumarondosé bou koto'é su témpong giongu anging maiha. **6:14** Langi mutingkailang kéré karetasé naghulung, dang kebi apang buludé dingangu manga tahanusa niénso bou tampa'é.

6:15 Bou éé manga mararatungu dunia, apang manga mawu ralabo, manga hulubalang, taumata makakala dingangu manga taumata ko pia kawasane,

dingangu manga taumata waliné, mbaéng ellang dingangu kawanua matéi. Kebi-kebi susuhingu awa i siré su ralungu liang dingang su manga kelé u watu su wuludé. **6:16** Su manga wuludé dingang su manga watu tamai éé i siré mumenggahé, "Na'éé empisé i kami! Hepingéko i kami bou matangi Sié ko mumaiang su kararatuang, dingang bou ralangéhé'u Ahusé'u Domba éé! **6:17** Ello kalentihangé éé séng dimenta, orasé ii i siré mangukahé'u pedungi siré, dang takoaé sarang manga singkatau ko makataghalé su tengongi siré!"

Karalahé 7

7:1 Bou éé, ia nakasilo malaikaté i siré epa u katau dudarisi su epa bukungu dunia. I siré muluheping anging epa su dunia tadéau kumbahang pia anging tumiu su rulungé arau su laudé, arau su koto u manga kalu. **7:2** Bou éé ia nakasilo pia singkatau malaikaté baliné nasepu bou simbekang daki. I sié mububawa ségélé bou Mawu Ruata ko biahé. Dingangu tingihé maiha malaikaté éé kakuiné malaikaté i siré epa ko séng nakaréa kawasa bou Mawu Ruata punggoghahé dunia bou rulungé sarang laudé. **7:3** Malaikaté éé nubéra, "Hedoko horo munggolang dulungé dingangu laudé, arau manga laésé'u kalu kamagéngi kami bedang ta nunggeli u ségélé tatiala su rehu u manga ellangu Mawu Ruatangi kité." **7:4** Bou éé ia nihabaréng humonéu ko pia 144.000 kauli'é taumata ko séng nighelirangu ségélé tatiala bou Mawu Ruata su rehu i siré. I siré manga taumata éé ko niala bou sukungu Israel mapulo dua; **7:5** bou apang suku 12.000 sukatauné. Ko bou suku Yahuda, Ruben, Gad, **7:6** Asyer, Naftali, Manasye, **7:7** Simeon, Lewi, Isakhar, **7:8** Zebulon, Yusuf dang Benyamin. **7:9** Bou éé ia sau nutehung, ko nakasilo pia laudé'u taumata kéré'é kauli'é -- takoaé ko sarang manga singkatau nakarékéng kauli'é. I siré éé ko manga taumata bou apang bangsa, suku, banua, dingangu bahasa. Dingangu jubangi siré mawawira dang mumanengalé manga kalepang palem su limangi siré. Taumata singendu éé dudarisi tutatengo kararatuang dang tutatengo Ahusé'u Domba éé. **7:10** Bou éé dingangu tingihé maiha i siré nungghadé, "Kasasalamaté'i kité darentané bou Mawu Ruatangi kité,

ko mumaiang su kararatuang, dang bou Ahusé'u Domba éé!" **7:11** Kebi-kebi malaikaté dudarisi nuliku kararatuang dingangu manga pangaha dang binatang epa éé. Apang malaikaté éé namulangéng su téngong kararatuang buhué nusuba su Mawu Ruata. **7:12** I siré kabérané, "Amin! Dalo su Mawu Ruatangi kité ko labo dingangu pandé. I Sié hinoné manarima u bérang tatarimakasé dingangu adaté. I Sié pia kawasa dingangu kuaté sarang karengu'é! Amin." **7:13** Singkatau bou taloarangu manga pangaha éé nukibalo si sia, "Apang taumata ko dingangu juba mawira ii, ko i sai dingang ko bou apa i siré rimenta?" **7:14** Ia simimbahé, "Ia bega, Tuang. I Tuang sisané masingka." Uté i sié nubéra si sia, "Ko i siré ii manga taumata ko nasalamaté bou témpong pamamahang ko labo. I siré séng numpanguhasé jubangi siré nipakawirangu rahangu Ahusé'u Domba éé. **7:15** éé sabapé'é i siré dudarisi su tengongu kararatuangu Mawu Ruata, dingangu mukukaliomanéng si Sié, ello hebi su ralungu Waléngu Mawu Ruata. Dang i Sié ko mumaiang su wowongu kararatuang éé sarung maéné dingangi siré tadéau manirung si siré. **7:16** I siré séng ta sarung lai makapendang mahutung dingangu marou; matangelo arau talangu teti u pedisé séng ta sarung lai makahengisé si siré, **7:17** batu'u Ahusé'u Domba ko mumaiang su tarora u kararatuang éé sarung makoa gembalangi siré. I Sié manata si siré sarang matangu aké ko makagheli u pubawiahé. Dang Mawu Ruata sarung mangemu kalawou aké u mata bou matangi siré."

Karalahé 8

8:1 Suapangu Ahusé'u Domba nameka ségélé kapituné, sorga nutingkaremasé luenang manga siténgang kaorasé karengu'é. **8:2** Bou éé ia nakasilo malaikaté pitu ko dudarisi su tengongu Mawu Ruata, dang i siré nionggolangu napiri pitung bua. **8:3** Singkatau malaikaté baliné, ko mububawa pananutungangu dupa simbua ko niko bu wulaéng, dimenta dang dimarisi su tengongu mesba. Si sié nighelirangu kamania mauli-mauli gunangu pakitaho su ralungu kakaliomanéngu kalawou umaté'u Mawu Ruata dang gunangu isemba su mesba wulaéng ko su tengongu

kararatuang. **8:4** Muluhindo u kakaliomanéngu manga umaté'u Mawu Ruata, tipungu dupa ko kahéнанé éé tutiwua bou limangu malaikaté ko dudarisi su tengongu Mawu Ruata éé. **8:5** Bou éé malaikaté éé nangala pananutungang dupa éé, dang nitahongéngu putung bou mesba, buhué niwahungé sarang bowongu dunia. Uté delu mangkatéwé dudalopé dang kila mususasahédé, dingangu nariadi rinuhé. **8:6** Bou éé, malaikaté i siré pitu ko mumanengalé napiri éé séng musasadia mutiu. **8:7** Malaikaté himotongé nutiu napiriné, uté tahiti watu dingangu putung lau u raha dimaséhé kéré'é kaiha'é sarang bowongu dunia. Simbahagéang tatelu bou dunia nasué nahengisé; kéré'é lai simbahagéang tatelu bou manga kalu, dingang manga apang dempugé biahé. **8:8** Bou éé malaikaté karuané nutiu napiriné, uté pia barang simbau ko kéré'é kalabo'é kakelang musulungu wuludé kahéнанé niwahung su laudé. Simbahagéang tatelu bou laudé nubalu nako da, **8:9** dang simbahagéang tatelu bou kalawou diadikang su laudé nasué naté; kéré'é lai simbahagéang tatelu bou manga kapalé nasué nailang. **8:10** Bou éé malaikaté kateluné nutiu napiriné, uté bituing labo simbau ko kahéнанé kakela solo, nanawo bou langi, buhué nangentung simbahagéang tatelu bou manga salu dingangu matang aké. **8:11** (Aréngu wituing éé "Mapai".) Uté simbahagéang tatelu bou aké napai, dang nakapaté taumata mauli baugu nangingung aké mapai éé. **8:12** Bou éé malaikaté kaepa'é nutiu napiriné. Nau nikawebahé-é simbahagéang tatelu bou matangelo, simbahagéang tatelu bou wulang, dang simbahagéang tatelu bou kalawou wituing hakiu nakailang simbahagéang tatelu bou tualagé'i siré. Dingangu lai simbahagéang tatelu bou ello narendung kéré'é lai simbahagéang tatelu bou hebi. **8:13** Bou éé ia nutehung, uté ia nakaringihé pia tingihé'u burung gahuda katela'é rasi marangé su kinoang, munggungghadé, "Silaka, Silaka! Kasasilaka su kalawou taumata su dunia kamagéng ikaringihé malaikaté tatelu waliné séng mutiu napiri!"

Karalahé 9

9:1 Bou éé malaikaté kalimané nutiu napiriné, dingang ia nakasilo pia

bituing simbau nanawo wou langi sarang bowongu dunia. Bituing éé nionggolangu kakunsi u towa u papaté. **9:2** Uté bituing éé namuka towa u papaté éé, bou éé pia tipu simebang bou ralungé kakela tipungu sunggilé labo. Matangelo dingangu kinoang narendungu tipu bou ralung towa'é éé. **9:3** Bou éé bou ralungu tipu éé pia gepangu kumbai simébang timela sarang bowongu dunia. Manga kumbai éé nionggolangu kawasa musulungu kéré ko nionngo su lipang mangangampa. **9:4** I siré nilarang muhepa manga rempugé dang manga kalu, arau manga sasuang baliné. I siré wotongé ketang manembo manga taumata ko takoaé ségélé tatiala su rehu i siré bou Mawu Ruata. **9:5** Manga kumbai éé ta niwala mamaté apang taumata éé, kaiso ketang ipamau si siré selamang lima wulang. Hegé ualingu isingu kumbai éé musulung kahegéné dingangu ko nikikingu lipang mangangampa. **9:6** Selamangu lima wulang éé, apang taumata éé mududéa daléngé tadéau maté, kaiso i siré ta maté; i siré mapulu maté, kaiso papaté marau bou i siré. **9:7** Gahi u kumbai éé kakela kawalo ko séng sadia muparang. Su tembo i siré pia barang simbau kakela makota wulaéng. **9:8** Uta i siré kakela uta u mangawawiné, dang isingi siré kakela ising singa. **9:9** Seba i siré matataka u barang simbau ko musasihingu laku uasé. Tingihé'u tatela i siré kéré raringihé tingihé'u gepangu kerétangu kawalo ko labo sementarang kapuparangé. **9:10** I siré nahia u toléngi siré dingangu pia bisané musulungu lipang mangangampa. Dang su ralungu toléngi siré pia kuaté ipaninsara taumata selamang lima wulang. **9:11** I siré pia datu mumamarénta si siré, dang datu éé ko malaikaté ko masingka u towa u papaté. Aréngé su wérang Ibrani Abadon; dang su wérang Yunani Apolion (ko mangaléné "Mundarusa".) **9:12** Silaka kahimotongané séng napalusé. Bou éé pia darua lai silaka harusé dumenta. **9:13** Bou éé malaikaté kaenungé nutiu napiriné. Uté ia nakaringihé tingihé dimenta bou wukungu mesba wulaéng epa ko mapapelo su tengongu Mawu Ruata. **9:14** Tingihé éé nubéra su malaikaté kaenunge éé, "Pelo'é malaikaté siré epa ko kalaiki su Salu u Efrat éé." **9:15** Malaikaté epa éé dingang nipelo. I siré séng nisadia ketang gunangu orasé, ello, wulang dingangu taung éé gunang pamaté simbahagéang tatelu bou kalawou taumata. **9:16** Ia nipakasingkaténg uadé dékénangu pasukang ko su kawalo éé kauli'é dua

hasu su jutané. **9:17** Dang su ralungu papasilo, ia nakasilo apang kawalo éé dingangu sumasakéné. Sumasakéné nahia u laku i siré uasé awa'è mahamu malénda, biru musulungu muntia, dingang maridihé kakela malela. Tembo u manga kawalo éé musulungu tembo u singa, dang bou mohongé susebang putung, tipu dingangu maléla. **9:18** Simbahagéang tatelu bou kalawou taumata naténgu silaka tatelu éé; putung, tipu dingangu malela ko simebang bou mohongu mangga kawalo éé. **9:19** Iha u manga kawalo éé ko dasi su ralungu mohongé dingangu lai bawa su toléné. Toléngi siré kakela katoang pia tembo'è. Dingangu toléné éé, kawalo éé mumaninsara taumata. **9:20** Kaiso lembéngu taumata ko bedang ta nikapaténgu silaka éé mang lai, ta nanentangu ko kukoaténgu limangi siré hala. I siré ta mangedo manemba su manga roké daralai dingang su manga berhala wulaéng, salaka, tembaga, batu dingangu su manga kalu ko ta makasilo arau ta makaringihé, arau lai ta makararaléng. **9:21** I siré lai ta nanentangu apang kakanoa i siré raralai, mamaté, mupalihara singka marendung, musundalé dingangu mutako.

Karalahé 10

10:1 Bou éé ia nakasilo malaikaté baliné singkatau ko bahani limintu bou sorga. I sié maraliwungu winawa, dingang pia dindipahé simbua nuliwung tembo'è. Gatiné simenang kéré matangelo, dingangu laédé'è kakela rihi putung. **10:2** Su limané pia gulungu buké kadio simbau kabawingkahé. Laédé'è kuanéng matatoto su laudé, dang laédé'è kuihi matatoto su rulungé. **10:3** Bou éé i sié nungghadé maiha kéré raringihé kahuangu singa. Suapangu malaikaté éé bou nungghadé, delu pitu nanimpalé'u raledu'é maiha. **10:4** Kéré'è suapangu relu pitu éé dimaledu, kapuluku daku bohékang, kaiso pia tingihé daku nikaringihé bou sorga nubéra, "Demasé'è barang ko niwérangu relu pitu éé; kumbahang bohékang!" **10:5** Bou éé malaikaté ko daku nikasilo ko laédé'è matatoto su laudé dingang su rulungé éé nuhéngké u limané kuanéng sarang langi. **10:6** I sié nutéwa su aréngu Mawu Ruata ko biahé sarang karengu'é, ko nundiadi langi, dunia, laudé dingangu kalawou ralohoné. Malaikaté éé nubéra, "Témponé séng ta

ikasoho lai! **10:7** Kaiso kamagéngu malaikaté ko kapituné séng mutiu napiriné, Mawu Ruata sarung muparaléngu maksuté'u rahasia-Né, musulungu kéré ko séng nihabaré-é su manga ellang-é, si siré manga nabi." **10:8** Bou éé tingihé ko daku nikaringihé bou sorga éé, sau nubéra si sia. I sié nubéra, "Dako'é pangala gulungu buké ko mabawingkahé su limangu malaikaté ko laéd'éé katatoto su laudé dingangu su rulungé éé." **10:9** Uté ia dingang natamai nako sarang koa u malaikaté éé nudorong si sié tadéau mangonggo u buké éé si sia. I sié nubéra, "Ala'é dingang kangké'é ii. Su ralungu tiangu i sié mutingkapai, arawé su mohongu i sié matehi musulungu madu." **10:10** Ia nangala gulungang kadio éé bou limané buhué raku nikang. Su mohong témangé musulung madu, arawé suapang daku nielu, su ralungu tiang i sié nutingkapai. **10:11** Bou éé ia niparéntang, "Kékéko sinsulé lai habaré'u Mawu Ruata bou halé u manga bangsa, banua, bahasa, dang manga mararatu."

Karalahé 11

11:1 Bou éé ia nionggolangu kalu simpedi ko musasihingu teking laukuré simbua, buhué niparéntang, "Dakoko pangukuré Baléngu Mawu Ruata dingangu mesba. Dékéngko pira kauli u taumata mukukaliomanéng su ralungé. **11:2** Kaiso kumbahang mangukuré delahé su likudé'u Waléngu Mawu Ruata éé, batu'u tampa éé séng niwala su manga taumata ko begangu Mawu. I siré sarung mulinda-linda soa susi éé selamangu epa u pulo dua su wulangé. **11:3** Ia sarung mundoi u saksi-Ku duang katau ko dingangu lutu, dang i siré sarung mupakasingka u habaré'u Mawu Ruata selamangu sihiwu rua hasu enungu pulo su elloné." **11:4** Saksi rarua éé ko laésé'u zaitun duang kalu dang dihingu solo rarua ko su tengongu Mawu ko nundiadi kaselahé'u dunia. **11:5** Kamagéng taumata manaluka mukoa barang dalai si radua, uté bou mohongi radua pia putung sumebang ko makasilaka kalawou roka'é. Ualingu kéré'é apang taumata ko mapulu mupakatedu i siré sarung maté. **11:6** I siré pia kawasa manaka langi tadéau rumaséhé selamangi sire kapuhabaréngu habaré'u Mawu Ruata. I siré lai pia kawasa su manga matang aké, tadéau namalu aké pakakoa

daha. Dang i siré pia kawasa paminsang dunia dingangu haghing silaka, suapang témpo ko balawé kapulungi siré mukoa halé éé. **11:7** Suapangi siré nasué wou nubawa habaré'i siré, binatang ko simebang bou ralung towa u papaté sarung mundoka si siré. **11:8** Dang mayaté'i siré sarung masiwata-watang su raléng labo su ralungu soa, su pia Mawungi siré nighantong. Aréng sasihingu soa éé Sodom arau Mesir. **11:9** Apang taumata bou kalawou wanua, suku, bahasa dingangu bangsa sarung makasilo mayaté'i siré selamangu telung ello siténga, dang ta mupakauhu u mayaté éé ilebing. **11:10** Dalohongu dunia sarung lumiagé su papaténgu saksi rarua éé. I siré sarung mukoa karaméang dingang mudarohong kuidé, baugu nabi rarua éé séng nuparentangu sinsara mauli su kalawou taumata su wowong dunia. **11:11** Bou telung ello siténga, singongong pubawiahé dimenta bou Mawu Ruata dang nusau simu su ralungu wadangu nabi rarua éé. I radua nupeti dimarisi, hakiu apang taumata ko nakasilo si radua nataku dalai-lai. **11:12** Bou éé nabi rarua éé nakaringihé pia tingihé maiha kakuiné si radua bou sorga, "Awi'é ndai sarang ii!" Uté su tengongu manga roka i siré, i siré tarai nawi sarang sorga maraliwungu winawa. **11:13** Uté singkatémpo éé dingang nariadi pia dinuhé maiha. Simbahagéang mapulo bou soa éé narusa, dingang taumata pitu hiwu su katauné naté kahiangu rinuhé éé. Manga taumata waliné nungkataku dalai-lai, bou éé i siré numpudalongu kawawantugé'u Mawu Ruata su sorga. **11:14** Silaka karuané séng napalusé. Kaiso kakelako! Silaka kateluné marena kadio lai sarung makatuhu. **11:15** Bou éé malaikaté kapituné nutiu napiriné, uté su sorga kukaringihé pia tingihé malaiha ko kabérané, "Kawasa mamarénta dunia orasé ii matatengalé su limangu Mawungi kité dang Datung Salamaté ko nipudiandi-Né. I Sié sarung mamarénta sarang karengu'é!" **11:16** Uté i siré pangaha duang pulo epa ko mumaiang su kararatuangi siré su tengongu Mawu Ruata, namulangéng dingangu nanemba su Mawu Ruata. **11:17** I siré nubéra, "Mawu, Ruata Makawasa, ko séng éné, dang ko séng tebé éné! I kami muhéngké u tarimakasé si Kau batu'u i Kau séng nupaké'u kawasa-Nu ko labo, dang séng maneta mamarénta!" **11:18** Apang taumata ko begangu Mawu, numpanulu batu'u séng témponé i Kaumupasebangu pedu-Nu, dang ko

séng témponé lai i Kau muhukungu apang taumata naté. Ii témponé munggeli u wawaéhé'u saghédé'u manga ellang-U, i siré apang nabi, dingangu su kalawou umaté-U, éé ko apang taumata ko mututahamawu si kau, dalabo dingangu dadio. Séng éé témponé mupakawinasangu kalawou taumata ko mupakawinasangu dunia!" **11:19** Uté dingangu nawuka Waléngu Mawu Ruata su sorga, dang dingangu nikasilo Bantalé'u Pudariandi su ralungé. Bou éé nariadi pia kila mususasahédé dingang tingihé'u relu mangkaté dudalopé dingang mumatingkasé, dingangu lai dinuhé dingangu tahiti watu maiha.

Karalahé 12

12:1 Bou éé su langi nikasilo pia barang simbau ko nakahérang dang takoaé sihingé. Pia tau wawiné singkatau malaenggungu matangelo ko nakoa kéré pakéangé, dudarisi su wulang. Su tembo'é pia makota simbau ko nariadi bou wituing mapulo dua. **12:2** Tau wawiné éé pia kaluwaéng, dang ualingu séng témponé mubaruntung, uté i sié mangkaté mumaihongu tedu. **12:3** Bou éé nikasilo lai pia barang makalahérang su langi. Pia naga mahamu simbua ko labo kahengang ko pia tembo'é pitu dingangu sasungéné mapulo. Apang tembo'é pia makotané simbau. **12:4** Dingangu toléné i sié nanékéhé simbahagéang tatelu bou kalawou wituing su langi dingangu namahungi siré sarang bowongu dunia. Naga éé dimarisi su tengongu tau wawiné ko séng mubaruntung éé maksuté tadéau mamélohé ana'é, suapang ipuhana. **12:5** Bou éé tau wawiné éé nubaruntu ana ésé singkatau ko sarung mamarénta kaselahé'u bangsa dingangu teking uasé. Kaiso ana éé niaho bou tau wawiné éé, buhué niwawa sarang koa u Mawu Ruata sarang tengongu kararatuang-é. **12:6** Nau tau wawiné éé timalang sarang tana linggi, sarang tampa ko séng nisadiangu Mawu Ruata si sié. Su tampa éé i sié sarung paliharang salamangu sihiwu rua hasu enungu pulo su elloné. **12:7** Bou éé su sorga nariadi pia puseséké. Mikhael dingangu manga malaikat'é nuséké nundoka naga éé. Dang naga éé ko nisumbalangu apang malaikat'é, nundoka si Mikhael. **12:8** Naga éé nikawata. I sié dingangu apang malaikat'é ta nipakawala matana lai su

sorga. **12:9** Naga labo éé niremé sarang likudé! Ko i sié éé katoang magurang aréngé Setang arau Roké Dalai, ko nangakalé kaselahé'u dunia. I sié niremé sarang dunia dingangu apang malaikaté'é. **12:10** Bou éé ia nakaringihé pia tingihé maiha su sorga kabérané, "Séng ii témponé Mawu Ruata mupakasalamaté'u umaté-é! Orasé ii Mawu Ruata mulahé u kawasa-Né kéré Ratu! Orasé ii lai Datung Salamaté ko nipudiandi éé mupasialang kawasa-Né! Batu'u ko mututulangu manga ana u simbau i kité ello hebi, séng nipasebang bou sorga. **12:11** Manga ana u simbau i kité séng namata i sié dingangu rahangu Ahusé'u Domba éé, dang dingangu habaré tengadé bou Mawu Ruata ko iluhabaré'i siré. I siré sadia manarakangu awa i siré sarang maté. **12:12** Ualingu éé hinoné sorga dingangu kalawou ko mumatana su ralungé, lumuasé! Kaiso silaka dunia dingangu laudé, batu'u Sétang séng limintu sarangki kemu dingangu pedu labo, baugu i sié masingka témponé katé kadio lai." **12:13** Su témpongu naga éé nakasingka humonéu i sié séng niremé sarang dunia, i sié naneta manahusu tau wawiné ko nuhana u ana ésé éé. **12:14** Arawé tau wawiné éé nionggolangu tatela u burung gahuda labo duang beka, tadéau i sié tumela sarang tana linggi su tampa i sié sarung paliharang salamang telu taung siténga, makatalang bou pananahusungu naga. **12:15** Uté naga éé nanopa u aké singendu-ngendu bou ralungu mohongé nitarang su tau wawiné éé tadéau panandang si sié. **12:16** Kaiso dunia nusumbala tau wawiné éé; dunia namuka mohongé nangelu aké éé bou muhongu naga éé. **12:17** Naga nupedu ralai-lai, hakiu i sié tamai nangalo su toronang baliné bou tau wawiné éé, i siré apang taumata ko tutuhu kalawou paréntangu Mawu Ruata, dang ko mungggungeli u kesaksiangu halé i Yesus dingangu kawasa-Né. **12:18** Bou éé naga dimarisi su apéng.

Karalahé 13

13:1 Bou éé ia nakasilo binatang simbau limeto wou ralungu sasi. I sié pia sasungéné mapulo dingangu tembo'é pitu. Su apang sasungéné nahia u makotané pusimbau, dang su tembo'é kabawohé aréng simbau lahinakang su Mawu Ruata. **13:2** Binatang ko daku nikasilo éé gahi'é kakela ghahi u

singangu laudé, laédé'é kakela laédé'u buruang, mumusé kakela mumusé'u singa. Bou éé binatang éé nionggolangu naga éé iha'é sisané dingangu kararatuang dang kawasa labo. **13:3** Simbau bou taloarangu tembo pitu bou binatang éé kakela ko nalésé labo, kaiso lésé éé séng nahegu. Kaselahé'u dunia mumahérang katuhu'é binatang éé. **13:4** Dang i siré kebi nanemba naga éé baugu i sié séng nangonggo u kawasane su binatang éé. Dang i siré lai nanemba binatang éé. I siré nubéra, "Takoaré ko musulungu binatang ii! Takoaré ko makaroka si sié muparang!" **13:5** Binatang éé nipakawala muluangu wawéra oboté dingang puhinakang Mawu Ruata. I sié nipakawala muparénta selamangu epa u pulo dua su wulangé. **13:6** Bou éé i sié naneta nuhinakang Mawu Ruata dingangu aréng-é. Kéré'é lai tanpa katanakéngu Mawu Ruata, dingangu kebi ko mumatana su sorga nihinakanéngé. **13:7** I sié nipakawala lai pundoka umaté'u Mawu Ruata dingang pamata si siré. Dang kawasa su kalawou suku, banua, bahasa, dingangu apang bangsa niongggo si sié. **13:8** Binatang éé sarung panembangu kalawou taumata ko mububiahé su wowong dunia, sudiluaré'u taumata ko séng tebé madarolé su horo u dunia nariadi su ralungu buké u taumata wiahé ko tutaghuanéngu Ahusé'u Domba ko séng bou nihata. **13:9** Baugu éé, kamagéngi kemu makatangong mudaringihé, pudaringihé'é habaré ii: **13:10** "Taumata ko harusé tawéngang, séng nalahé mang sarung tawéngang. Dang taumata ko harusé paténg dingangu péda, séng nalahé mang harusé paténg dingangu péda. Ko éé sabapé'é umaté'u Mawu Ruata mang harusé pakatatatapé dang pakasasatia." **13:11** Bou éé ia nakasilo pia binatang baliné simbau nasokalé bou ralungu tana. I sié pia sasungéné rarua kakela sasungéngu pegolé'u domba. Tingihé kéré raringihé tingihé'u naga. **13:12** Su tengongu binatang ko kahimotongangé éé i sié mupupaké u kawasa labo ko nikaréa'é bou binatang éé. Kaselahé'u dunia dingangu kebi ko mumatana su ralungé, nipaksané panemba binatang kahimotongangé éé, ko lésé'é labo séng nahegu. **13:13** Binatang karuané éé mukukoa tanda hérang dalabo. Su tengongu apang taumata i sié nukoa putung nipakanawo bou langi sarang bowong dunia. **13:14** Dang kebi apang taumata wiahé su dunia nikasalukaténgu tanda hérang ko nikoa'é su tengongu binatang kahimotongangé éé. Dang i siré kebi-kebi niparéntangé

pukoa simbau patongu binatang ko séng nipili u péda, kaiso mang tatapé biahé. **13:15** Binatang karuané éé ipakawala mangonggo u singongoné su patong éé, hakiu patong éé makawéra dingangu makapamaté apang taumata ko madidi manemba si sié. **13:16** Kebi-kebi taumata, dalabo dingang dadio, kala dingangu susa, ellang dingangu kawanua matéi, nisihangu binatang éé panarima u tatiala su limangi siré kuanéng arau su rehu i siré. **13:17** Takoaré sarang manga singkatau ko makapuluang arau makapubalu u manga apa, kamagéngi sié takoaré tatialané éé. **13:18** Séé mang harusé pia kapandé. Taumata pia kapandéné makarékéng mangaléngu angkangu binatang éé, batu'u angka éé ko aréngu taumata singkatau. Angkané ko 666.

Karalahé 14

14:1 Bou éé ia nutehung, buhué nakasilo Ahusé'u Domba éé dudarisi su wowongu Wuludé'u Sion. Dingangu Sié pia taumata 144.000 ko dehu u simbau-simbau pia bohé u aréng-é dingangu aréngi Amang-é. **14:2** Bou éé ia nakaringihé tingihé bou langi pia duhungé kéré tingihé'u aké labo nawentulé dingang kéré raledu u relu maiha. Tingihé éé kéré raringihé tingihé'u musiké i siré munanalangu kecapi ko kapunalangéngu kecapingi siré. **14:3** Su tengongu kararatuang dingangu binatang epa dang lai manga apang pangaha ko éné su reduhé'u kararatuang éé, i siré taumata 144.000 éé mususulingu sasuling buhu simbau. Sasuling éé ta kaendungangu sarang manga singkatau su likudé'i siré 144.000 éé ko séng nipakaliu bou dunia. **14:4** I siré éé taumata tatapé susi kéré taumata luhisé, baugu i siré ta nubiahé dingangu mangawawiné. I siré mututuhu Ahusé'u Domba éé sarang apang ko daléngangé. Bou taloarangu patiku taumata, ko i siré séng niliu niko kéré sasemba kahimotongangé su Mawu Ruata dingang su Ahusé'u Domba. **14:5** Bedang ta sinsulé i siré nukoa léo; dang takoaré kurangé sarang kadio si siré. **14:6** Bou éé ia nakasilo malaikaté baliné singkatau ko tutela marangé su langi. Malaikaté éé mububawa habaré bou halé u Habaré'u Raluasé ko takoaré keta'é gunang ihabaré su tamata su dunia su apang bangsa, suku, bahasa dingang wanua. **14:7** Malaikaté éé

mumenggo dingangu tingihé maiha, "Kataku'é su Mawu Ruata, dingangu pudalokongu kawawantugé-é! Batu'u séng témponé Mawu Ruata muhukungu taumata. Panemba'é si Sié ko nundiadi langi, dunia, laudé dingang kalawou matang aké!" **14:8** Malaikaté karuané nakatuhu malaikaté ko kahimotongangé apidé kaenggoné, "Séng nanawo! Soangu Babel ko labo éé séng nanawo. I sié séng nupakakoa u kalawou bangsa naiwukangu aké u anggoré -- anggoré'u pusasundalé!" **14:9** Singkatau malaikaté kateluné nakatuhu malaikaté darua éé, apidé kaenggoné dingangu tingihé maiha, "Taumata ko mumanemba binatang dingangu patongé éé, dang ko pia tatialangu binatang éé su rehu arau su limané, **14:10** taumata éé sarung manginung anggoré'u Mawu Ruata, éé ko anggoré'u ralangéhé-é ko séng nituang-é su ralungu tampa'é, ko ta nighahing sarang kadio-dio! Kebi-kebi taumata éé sarung pahangéng su ralungu putung dingangu malela su tengongu malaikaté susi dang su tengongu Ahusé'u Domba éé. **14:11** Tipungu putung ko nakasinsara kalawou taumata éé sarung tumipu turusé sarang karengu'é. Ello hebi takoaé kiroloné i siré pupahangéng, i siré ko mumanemba binatang éé dingang patongé, dang kebi apang taumata ko pia tatialang aréngu binatang éé." **14:12** Su ralungu halé ii manga umaté'u Mawu Ruata ko mututuhu su kalawou paréntangu Mawu Ruata dingang ko satia si Yesus, mang hinoné pakatarima. **14:13** Bou éé ia nakaringihé pia tingihé bou sorga kabérané, "Bohéko ii: Maneta bou orasé ii, karaluasé su apang taumata ko naté su témpong kapuparaléngéngu halé u Mawu!" "Tengadé!" nisimbahé'u Roké u Mawu Ruata. "I siré sarung mangirolo muhalé mabeha, baugu lenau halé i siré sintinia mumahundingang si siré." **14:14** Bou éé ia nutehung, uté nikasilo pia binawa mawira singkompéng. Su wowong binawa éé pia singkatau mumaiang ko tehungang kakela taumata. Su tembo-é pia makota wulaéng simbau, dang su limané pia sabité mahoro. **14:15** Bou éé singkatau malaikaté baliné simebang bou ralungu Waléngu Mawu Ruata. Dingangu tingihé maiha, i sié naenggahé si Sié ko mumaiang su wowong binawa éé, "Tibaséko sabité-U éé dang panipo'é su orasé ii, batu'u séng témponé manipo; dunia séng nudating témponé tipong!" **14:16** Nau i Sié ko mumaiang su wowong binawa éé nanibasé'u

sabité sarang dunia, uté dunia nitipo. **14:17** Tuhué ia nakasilo pia lai singkatau malaikaté baliné simebang bou ralungu Waléngu Mawu su sorga. I sié lai mumanengalé sabité mahoro simbau. **14:18** Bou éé, singkatau malaikaté baliné, ko mukukawasa putung, dimenta bou mesba. Dingangu tingihé maiha i sié naenggahé su malaikaté ko mumanengalé sabité mahoro éé, "Tibasé'é sabité'u éé dingang kambiko buangu anggoré su dunia, baugu buané séng kebi masasa!" **14:19** Uté malaikaté éé nanibasé'u sambité sarang dunia dingang nangambi buangu anggoré éé bou koto'é, buhué namahungu éé sarang dalungu papehang anggoré'u ralangéhé'u Mawu Ruata ko susebu. **14:20** Kalawou buang anggoré éé pehang su likudé'u soa, dang bou papehangu anggoré éé naénggésé daha musulungu salu nuleba, sarang nudatingu telu hasu su kiloné karauné, dang maraning dua météré karalungé.

Karalahé 15

15:1 Bou éé ia nakasilo su langi simbau tanda hérang dang takoaé sulungé. Pia malaikaté i siré pitu dingangu pitu hombang panginsuéngé. Séng ii panginsuéngé Mawu Ruata mupasebangu ralangéhé-é. **15:2** Bou éé ia nakasilo pia barang simbau ko tehungang kakela laudé'u sasahemingang lau'u putung. Ia nakasilo lai apang taumata ko nakauntu su binatang dingangu patongé, dang ko nakauntu su taumata ko aréngé pia angkané. I siré apang taumata ko nakauntu éé dudarisi su wiwihé'u laudé éé apidé kapanengalé kecapi ko nionggo u Mawu Ruata si siré. **15:3** Dang i siré mususulingu sasulingi Musa, ellangu Mawu Ruata, dingang sasulingu Ahusé'u Domba. Kéré ii wawérané, "Mawu, Ruata Ko Limémbong Kawasa, kéré'é kalabo'é dang makalahérang apang ko kukoaténg-U! Datungu kaselahé'u bangsa, **15:4** Ko i sai ta nataku i Kau, Mawu? Ko i sai madidi muhabaré'u kawawantugé-U? Ketangu i Kau susi. Kalawou bangsa sarung dumenta musuba si Kau baugu apang ko niparaléng-U ko adilé séng nikasilongu kalawou taumata." **15:5** Suapang bou éé ia nakasilo Baléngu Mawu su sorga nawuka, dang Kémangu Mawu pai su ralungé. **15:6** Buhué malaikaté i siré pitu dingangu pitung bau silaka éé simebang bou ralungu

Waléngu Mawu Ruata. Pakéangi siré bou héka lénéng buresi malégo. Dang i siré mupupaké u tataka seba i siré ko niko a bou wulaéng. **15:7** Bou éé simbau bou taloarangu diadikang epa nangonggo si siré pitu malaikaté éé cawang bulaéng pitung bua ko napéné u lohong dalangéhé'u Mawu Ruata, -- Mawu Ruata ko tatapé biahé sarang karengu'é. **15:8** Uté Baléngu Mawu Ruata éé napéné u tipung kawawantugé dang kawasangu Mawu Ruata. Dang salamangu pitung bau silaka ko niwawa u malaikaté i siré pitu éé bedang ta nasué, takoaé sarang manga singkatau ko botongé makasu sarang dalungu Waléngu Mawu Ruata.

Karalahé 16

16:1 Buhué ia nakaringihé tingihé labo bou ralungu Waléngu Mawu Ruata kapubérané su malaikaté i siré pitu éé, "Dako'é raléng dang bosoko ralohongu cawang ralangéhé'u Mawu Ruata pitung bua éé sarang bowongu dunia!" **16:2** Malaikaté kahimotongangé dimaléng dingang namosongu ralohongu cawangé sarang dunia. Uté pia bisulé dalabo malentihé kahengang timuwo su kalawou taumata ko pia tatialangu diadikang éé, dingang su apang taumata ko mumanemba patongé. **16:3** Nasué éé malaikaté karuané namosongu dalohong cawangé su laudé. Nau sasi nako a musulungu rahangu taumata naté, dang kalawou diadikang ko mububiahé su ralungu laudé nasué naté. **16:4** Tuhué malaikaté kateluné namosongu dalohongu cawangé su apang salu dingangu manga matang aké, uté kebi-kebi aké'é nako a daha. **16:5** Ia nakaringihé malaikaté ko mukukawasa su aké nubéra, "Hukumang ko séng nipakanawo-Nu ko adilé, o Ko Kasusingé, Mawu Ruata ko éné, dang ko séng tebé éné!" **16:6** I siré séng nupatedo u rahangu manga umaté'u Mawu Ruata dingangu rahangu manga nabi; orasé ii i Kau nupanginungu raha si siré. Mang séng hinoné si siré!" **16:7** Bou éé ia nakaringihé tingihé bou mesba kabérané, "Mawu, Ruata, Ko Nangilémbong Kawasa, nuhino dang adilé hukumang ko séng nipakanawo-Nu!" **16:8** Nasue éé malaikaté kaepa'é namungkéngu ralohong cawangé su matangelo, uté matangelo lai nipakawala puhengisé taumata dingangu luwahangé ko makapinsang. **16:9** Taumata

nipakahengisé dingangu teti makaloso, dang i siré mumangané aréngu Mawu Ruata, ko mukukawasa su wowongu patiku silaka éé. maning kéré'é i siré madidi mutobaté bou rosangi siré dang madidi mudalangu kawawantugé'u Mawu Ruata. **16:10** Buhué malaikaté kalimané namungkéngu ralohong cawangé sarang kararatuangu binatang éé. Uté kaselahé'u kararatuangu binatang éé nutingkarendung, dang taumata numpangiki lilangi siré ualingu tedu'é. **16:11** Buhué i siré kapanganéné Mawu Ruata su sorga ualingu putatatahangu tedu i siré dingangu ualingu wisulé'i siré. Kaiso i siré lai madidi mutobaté bou kakanoa i siré raralai. **16:12** Nasué wou éé malaikaté kaenungé namungkéngu ralohong cawangé su salu labo Salu u Efrat. Salu éé nalesa hakiu manga ratu bou simbekang daki nakaliu rimaléng. **16:13** Buhué ia nakasilo roké dalai tatelu kakela ghahi u tumpahéa. Tumpahéa éé simbau-simbau simebang bou mohongu naga, bou mohongu binatang, dang bou mohongi nabi palsu. **16:14** I siré éé roké dalai ko mukukoa tanda hérang. Roké tatelu éé nakoa sarang manga apang datu su kaselahé'u dunia dang nangomolé si siré tadéau muséké su Ello ko labo, éé ko Ellongu Mawu Ruata Ko Nangilémbong Kawasa. **16:15** "Pudaringihéko! Ia dumenta kéré mananako! Kasasalamaté su taumata ko tatapé mariaga dingangu mundudiaga pakéangé, hakiu i sié ta rumaléng tintalang dang maméa su tengongu lawo!" **16:16** Bou éé manga roké éé nangomolé manga ratu éé su tanpa simbau ko su wérangu Ibrani isusego Harmagedon. **16:17** Nasué éé malaikaté kapituné namungkéngu ralohongu cawangé sarang kinoang. Uté nikaringihé pia tingihé maiha bou ralungu kararatuang su Waléngu Mawu Ruata, ko kabérané, "Séng nasué!" **16:18** Bou éé ringang nariadi pia kila mususahédé dingangu tingihé'u relu dudalopé dang mumatingkasé, dingangu rinuhé maiha. Bedang ta sinsulé mangkéng bou teta u taumata niriadi ko pia dinuhé kéré'é nariadi. Séng ii dinuhé kaihakéngé! **16:19** Soa labo éé naweka napahia tatelu, dang lai apang soangu kaselahé'u wanua su dunia ii kebi-kebi nasué narusa. Buhué Mawu Ruata nakatahendung Babel soa labo éé. Uté Mawu Ruata nupanginungu anggoré bou cawangu anggoré'u Mawu Ruata si sié -- éé ko anggoré'u ralangéhé-é ko kasebuné. **16:20** Apang toadé nailang, dang manga wuludé naparung. **16:21** Tahiti

éisé labo bou langi, ko beha'é simbau limang pulo su kiloné, limentu nangentung apang taumata. Uté i siré nangané Mawu Ruata baugu silaka ko nariadi bou tahiti éisé labo éé.

Karalahé 17

17:1 Nasué éé singkatau bou i siré pitu malaikaté ko mumanengalé cawang pitu éé dimenta sarang koaku dang nubéra, "Mahié'é, ia sarung mupasilo si kau kéré apa ko taha pusundalé labo éé sarung ihukung, soa labo éé ko nipararisi su reduhé'u manga apang salu. **17:2** Apang mararatungu dunia séng numpusundalé dingangé, dang apang taumata su dunia naiwukangu anggoré'u pusasundalé." **17:3** Bou éé Roké u Mawu Ruata nukawasa si sia, dang malaikaté éé nubawa si sia sarang tana linggi. Pai séé ia nakasilo pia tau wawiné simbau mumaiang su kahuwangu binatang simbau ko awa'é mahamu maghurang, dang ko napéné u wohé u kalawou aréng lahinakang su Mawu Ruata. Binatang éé pia tembo'é pitu dingang sasungéné mapulo. **17:4** Tau wawiné éé dingangu laku'é awa'é saladingang mahamu maghurang, dang pia dalégahé wulaéng, salaka, dingangu manga mutiara. Su limané pia lainumang bulaéng simbau matatengalé ko napéné lohongu halé daralai dingangu malamuhu, eka u pusasundalé. **17:5** Su rehu'é pia aréng simbau mabawohé ko pia mangaléné ko ta nikasingkaténg. Aréng éé ko "Babel Labo, inangu apang ko taha pusundalé dingangu taumata ralugé su dunia." **17:6** Buhué ia nakasilo humonéu tau wawiné éé ko naiwukangu rahangu umaté'u Mawu Ruata dingangu rahangu apang taumata ko nipaté ualingu satia si Yesus. Su témpong ia nutehung tau wawiné éé, ia mangkatéwé nahéra-hérang. **17:7** Bou éé malaikaté éé nubéra si sia, "Apa nakahérang si kau? Kérééné'ia muhabaréko wué si kau rahasiangu tau wawiné éé dingangu rahasiangu binatang ko nisakénangé, binatang ko pia tembo'é pitu dingangu sasungéné mapulo. **17:8** Binatang éé séng lenangu bou nubiahé horo, arawé orasé ii séng ta sau nubiahé. Marena kadio lai i sié sarung sumebang bou towa u papaté dang sarung dumaléng mundolong sarang kawawinasa. Apang taumata ko mububiahé su dunia, ko aréngé ta narolé su Buké u Taumata

Wiahé su horo u dunia niriadi sarung mahérang kamagéng makasilo binatang éé. Batu'u binatang éé séng lenangu bou nubiahé horo. Orasé ii i sié séng ta sau nubiahé, kaiso i sié sarung sau sumepu. **17:9** Su ralungu halé ii mambéng pia kapandé dingangu pangangena. Tembo pitu éé ko bongkoné pitu, éé ko bongkoné tampa u tau wawiné éé mumaiang. Dang tembo pitu éé lai ko datu pitu; **17:10** lima wou i siré séng nanawo, simbau bedang mupuparénta, dang simbau lai bedang ta narenta. Kamagéngi sié sarung marenta, i sié ketang mambéng mamarénta kadio témpo. **17:11** Dang binatang ko séng lenangu bou nubiahé horo, arawé orasé ii séng ta sau nubiahé, éé ko datu kausaluné. I sié lai simbau bou i siré pitu ratu ko orasé ii séng kadeléngé mundolong kawawinasa. **17:12** Sasungé mapulo ko nikasilonu éé ko datu mapulo ko bedang ta naneta nuparénta. Kaiso i siré sarung onggolangu kawasa mamarénta kéré ratu dingangu binatang éé selamang singkaorasé. **17:13** Datu mapulo kebi-kebi pia pendungi siré musulung; kebi i siré manarakangu kuaté dingangu kawasangi siré su binatang éé. **17:14** I siré sarung muséké mundoka Ahusé'u Domba éé. Kaiso Ahusé'u Domba éé dingangu manga tumatuhu-é ko satia ko séng nikuing-é dingang nipilé-Né éé sarung mamata u manga mararatu éé, batu'u ko i Sié Mawungu kalawou ko putatahamawung, dang Datungu kalawou mararatu." **17:15** Malaikaté éé nubéra lai, "Aké ko nikasilonu, tampa kukaianéngu taha sundalé éé, éé ko kalawou bangsa, kawanua, apang banua dang kalawou bahasa. **17:16** Sasungé mapulo dingangu binatang ko nikasilonu éé sarung mubinsi u taha sundalé éé. Apang ko éné si sié sarung masuéng hampasé si siré, dang i sié koaténgi siré pakatintalang. Badangé sarung kinaséng dang ipakahepusé'i siré su putung. **17:17** Batu'u Mawu Ruata séng nanganoa naungi siré muparaléngu halé u Mawu Ruata. Mawu Ruata nupugaghilé'i siré tadéau panarakangu kawasangi siré su binatang, tadéau binatang éé mamarénta sarung musehu apang ko niwérangu Mawu Ruata. **17:18** Tau wawiné ko nikasilonu éé ko soa labo, ko mumamarénta apang mararatu su dunia."

18:1 Nasué éé ia nakasilo malaikaté baliné singkatau limintu bou sorga. I sié pia kawasané labo, dang bantugé'é nakakoa kaselahé'u dunia natualagé.

18:2 Dingangu tingihé maiha, i siré kabérané, "Séng nanawo! Babel labo séng nanawo! Orasé ii i sié séng nakoa tanpa u manga sétang dingangu roké daralai. Su ralungé mububaésé kalawou haghing burung daralai ko makamantung taumata. **18:3** Baugu kalawou bangsa séng bou numpanginung anggoré'u pusasundalé. Manga mararatungu dunia séng nusundalé dingangé, dang manga mudaragang su dunia nakala u kapulung dunia ko ta mawawatu." **18:4** Buhué ia nakaringihé tingihé baliné bou sorga nubéra, "Sebangké, umaté-Ku! Sebangké bou ralungé! Kumbahangi kemu mutuhu kalawou rosangi siré, dang tumuhu mananggong hukumangé. **18:5** Baugu rosané séng mututatimbo nudatingu langi, dang Mawu Ruata makatahendung lamuhu'é. **18:6** Koako si sié kéréwé i sié séng nukoa si kemu; balisé i sié sarang duang sulé kauli'é bou apang ko niko'é. Tahoiko lainumangé dingangu inumang ko duang sulé karengga'é bou inumang ko nisadiangi siré si kemu. **18:7** Geliréko i sié kasasinsara dingangu kasasusa ko musulung kauli u kalahamagé dingangu kasenangang ko niko'é su awa i siré. Batu'u mangkaté sintinia i sié mububéra su watangéngé, 'Ia ii boki ko mumamarénta! Ia baliné bawiné walu; ia ta sarung makapendang susa!' **18:8** Ualingu éé, uté mang ketangu su ralungu sihello i sié sarung kahinongu silaka -- sahinda, susa, dingangu kalahutung. Dang i sié sarung hengisangu putung, batu'u Mawu Ruata ko muhukungi sié éé sarung mukawasa." **18:9** Manga mararatungu dunia ko tutuhu su kalawou kakanoa'é lamuhu dingangu kapulung bawiné éé sarung mumpukia dingangu sumangi u soa éé kamagéngi siré makasilo tipu tutiwua bou putung ko makatutung éé. **18:10** I siré sarung dumarisi bou rauné batu'u i siré matakau kahinongu sinsara. I siré nubéra, "Inang, baliné gampang silaka'é su soa ko timéling ii -- soang Babel ko matoghasé! Mang ketangu su ralungu singkaorasé hukumang si kau iparaléng!" **18:11** Kalawou mudaragang su dunia mang lai kukia dingangu mumasusangu tau wawiné éé, baugu séng takoaé manga singkatau lai ko sarung muluang barang iwubalu i siré. **18:12** Takoaé ko muluang bulaéng, salaka, intang permata, dang mutiarangi siré, lai héka lénéng, héka ungu, sutra dingangu

héka laka; kalawou haghing kalu ko mahali kahombangéng, manga darotong bou gading dingang bou kalu maraleghadé, bou tembaga, uasé, dingangu marmar; **18:13** pising kalu manisé, haghing manga rampa, bawengi, mur, dingangu kamania, anggoré dingangu lana, tepong dingangu gandung, sapi dingangu domba, kawalo dingangu karéta, manga ellang, lai singongu taumata. **18:14** Kalawou mudaragang éé nubéra su tau wawiné éé, "Kebi apang ko i kau mapulu managhuang séng nakoa takoaé, dang kasenangangu dingangu kasasadada'u séng nailang. I kau ta sarung bedang makaréa lai!" **18:15** Kalawou mudaragang ko séng nakala éé dudarisi bou rauné, ualingu i siré matakú kahinongu sinsara. I siré sarung mahungkia dingangu mutingkasusa, **18:16** buhué nubéra, "Inang, baliné gampang silaka'é soa ko timéléng ii! Biasané i sié ringangu pakéang lénéng, héka ungu dang héka laka; biasané i sié maliku u wulaéng, intang permata, dingangu mutiara! **18:17** Kaiso mang ketang su ralungu singkaorasé, i sié séng nikailangéngu kalawou kakakala éé!" Kebi apang kapiténgu kapalé, mananumpang dingangu taumatang kapalé, dang apang taumata ko hambaké'é su laudé, dudarisi bou rauné. **18:18** Dang mumaenggahé su témpongi siré nakasilo tipungu putung kapanutungé soa éé tutiwua. I siré mumaenggo, "Bedang takoaé soa waliné ko kéré soa labo ii!" **18:19** Nau i siré nanambungu ebung su tembo i siré kéré tatialangu susa, bou éé kukia dang mumenggahé, "Inangké, baliné gampang silaka'é soa labo ii! Kakakala'é séng nakakoa apang taumata ko pia kapalé su laudé nakala! Kaiso mang ketangu singkaorasé, i sié séng nikailangéngu kalawou haghi!" **18:20** Héi sorga, pudaluasé'é baugu kararusangu soa éé! Héi i kemu manga umaté'u Mawu Ruata, manga rasulé, dingangu manga nabi, pahuluasé! Batu'u Mawu Ruata séng nuhukungi sié kéré wawalisé'u apang ko niko'a'é si kemu! **18:21** Bou éé, pia singkatau malaikaté bahani nanapua batu simbau -- kéré kalabo u watung gaghilingang dalabo -- namahungu watu éé sarang laudé dingangu nubéra, "Kéré ii kakakoa u soangu Babel ko timéléng éé sarung iremé pakaiha sarang ta sarung sau kaebakéng. **18:22** Tingihé'u musiké'i siré munanalangu kecapi, bou i siré musasampéré, i siré mututiu piluté dingang bou i siré mutatiu napiri, séng ta sarung sau ikaringihé su ralungu! Séng ta sarung lai bedang kaebakéng

singkatau mulahalé ko pia singka'é séé, dang kadédongu watung gaghilingang mang séng sarungu lai ta ikaringihé. **18:23** Taumata séng ta sarung sau makasilo senangu solonu su ralungu; dang lai séng ta sarung ikaringihé pia karaméangu saliwangu kawing séé. Apang mudaragang i siré éé taumata ko kapiangé su dunia, dang bou singka u marendung i kau mumangakalé kalawou bangsa su dunia!" **18:24** Babel nihukung batu'u su ralungu soa éé nikaebakéng pia dahangu manga nabi, dahangu umaté'u Mawu Ruata -- nimbu'é pia dahangu apang taumata ko séng nipaté su wowong dunia.

Karalahé 19

19:1 Bou éé ia nakaringihé pia barang kéré raringihé tingihé'u gighongu taumata mauli bou sorga ko kapubérané, "Dalo su Mawu Ruatangi kité Ruata ko mupakasalamaté; I Sié Mawu Ruata kalabokangé dingang makawasa! **19:2** Hukumang-é adilé dingangu nutatahino! I Sié séng nuhukungu taumata taha sundalé dalabo, ko makarusa dunia ualingu pusasundalé'é. Mawu Ruata séng nuhukungu taumata taha sundalé éé, batu'u i sié séng namaté manga ellangu Mawu Ruata." **19:3** Bou éé tingihé'u taumata mauli éé sau nubéra, "Dalo su Mawu Ruata! Tipungu putung ko nakatutung soa labo éé sarung tumipu ta mangedo!" **19:4** Nau i siré manga pangaha duang pulo epa su katauné dingangu diadikang epa ko su reduhé'u kararatuang éé numpamulangéng dang nanemba Mawu Ruata ko muamiang su wowongu kararatuang. I siré nubérangu, "Amin! Dalo su Mawu Ruata!" **19:5** Bou éé pia tingihé nikaringihé bou ralungu kararatuang éé kabérané, "Dalo su Mawu Ruata, héi apang manga ellangu Mawu Ruata, dingangu manga taumata -- apang dalabo dingangu dadio -- ko mututahamawu su Mawu Ruata!" **19:6** Nasué éé ia nakaringihé pia barang simbau kéré raringihé tinguhé'u gepangu taumata singendu; tingihé éé kéré raringihé tingihé'u weladé mumarulung dang musulungu relu mumaopéhé. Ia nakaringihé si siré kabérané, "Dalo su Mawu Ruata! Batu'u Mawu, Ruatangi kité Ko Nangilémbong Kawasa éé séng mamarénta su orasé ii! **19:7** Mahié i kité mukasenangang dingangu

mudaluasé; mahié i kité mudalangu kawawantugé-é! Batu'u séng nudatingu ellong pukawingangi Sié ko mumanengalé pangkaté'u Ahusé'u Domba éé, dang boroté-é séng nasadia su pukawingang-é. **19:8** Pakéang lénéng malénda séng nionngo pakiloho si Sié." (Pakéang lénéng éé ko kakanoa mapia ko séng nikoa u manga umaté'u Mawu Ruata.) **19:9** Buhué malaikaté éé nubéra si sia, "Bohéko ii: 'Karaluasé su taumata ko ninoté sarang saliwangu Ahusé'u Domba éé.' " Bou éé malaikaté éé bedang nanamba lai, "Ii habaré tengadé bou Mawu Ruata." **19:10** Ia nutingkaensu su tengongu malaikaté éé nanemba si sié, kaiso i sié nubéra si sia, "Kumbahang! Kumbahang manemba si sia, panemba'é su Mawu Ruata! Batu'u ia mang lai ellang kéré i kau dingangu kéré manga ana u simbau u ko mumanengalé kahengang su kesaksiangi Yesus!" Batu'u kesaksiangi Yesus éé ko mupakasingka su kalawou taumata ko muluhabaré'u nubué. **19:11** Bou éé ia nakasilo sorga nawuka, buhué nakasilo pia kawalo mawira simbau. Sasakéné aréngé isusego si Masatia dingangu Matengadé. I Sié adilé su halé u mamutusé'u hukumang dang su ralungu pusékétang ko kukoaténg-é. **19:12** Mata-Né kakela henang putung dang tembo-é pia makota-Né singendu. Su wadang-é pia aréng simbau mabawohé; dang ketangi Sié sisané masingka u aréng éé. **19:13** Juba ko niloho-é séng nilaéhé su raha. Dang i Sié nisego "Héngétangu Mawu Ruata." **19:14** Buntuangu séké u sorga katuhu'é si Sié su wowongu kawalo mawira, dingangu pakéangi siré lénéng mawira maléno. **19:15** Bou mohong-é pia peda mahoro simbua simebang dang dingangu péda éé i Sié namata kalawou bangsa, dang i Sié sarung marenta sarangki siré dingangu teking uasé. I Sié sarung mameha buang anggoré su papehangu anggoré'u ralangéhé'u Mawu Ruata Ko Nangilémbong Kawasa. **19:16** Su juba-Né dingangu su palang-é pia aréng ii mabawohé, "Datung kalawou ratu, dang Mawungu kalawou mahangu mawu." **19:17** Bou éé ia nakasilo malaikaté simbau dudarisi su wowongu matangelo. Dingangu tingihé mahia i sié mumaenggahé su manga burung katela'é tarai su kinoang. "Mahié pukomolé tadéau songo su saliwang labo ko koaténgu Mawu Ruata! **19:18** Mahié kina gesingu manga mararatu, gesingu manga hulubalangu pusékétang, dingangu gesingu manga bawahaningu séké, mahié kina

gesingu manga sumasakéng kawalo dingang gesingu kawalongi siré dang dingang gesingu apang taumata, dalabo dingangu radio, ellang dingangu kawanua matéi!" **19:19** Tuhu'é ia nakasilo binatang éé, dingangu manga mararatung dunia dingangu buntuangu séké i siré, nukomolé gunangu muséké mundoka si Sié ko saké-saké su kawalo mawira dingangu buntuangu séké-é. **19:20** Uté binatang éé nikasamé singkasamé dingangu nabi palsu ko lenau bou nukoa manga tanda hérang su tengongu binatang éé. (Dingangu manga tanda hérang éé binatang éé mumangakalé apang taumata ko pia tatialangu binatang éé,) Buhué binatang dingangu nabi palsu éé niremé biahé sarang dalungu laudé'u putung kahéнанé dingangu malela. **19:21** Dang buntuangu séké i siré nipaténgu péda ko simebang bou muohongu sumasakéngu kawalo mawira éé. Uté manga burung numpusongo dang ualingu kapiangu léhé'é kimina gesingi siré ko nipaté.

Karalahé 20

20:1 Bou éé ia nakasilo malaikaté simbau limintu bou sorga. Su limané i siré mumanengalé kakunsi towa u papaté dingangu mantung labo simbau. **20:2** Buhué i sié nanamé naga éé, ko i katoang magurang, -- éé ko Setang arau Roké Dalai éé -- dang nanguhungi sié selamangu sihiwu su taungé. **20:3** Bou éé malaikaté éé nundémé u naga éé sarang dalungu towa u papaté, buhuéwé nangunsi towaé éé dingang niségélangé, tadéau naga éé séng ta sau makapangakalé kalawou bangsa su horo u témpo sihiwu su taungé éé masué. Masué éé i sié harusé ipelo kadio témpo. **20:4** Bou éé ia nakasilo manga kararatuang, dingangu manga taumata ko mumaiang su kararatuang éé nionggolangu kawasa panantu u hukumang. Ia nakasilo lai manga himukudé'u apang taumata naté ko tembo'é bou nitateté ualingi siré mususaksingi Yesus, dang mumangékéngu tatanatangu Mawu Ruata. I siré éé ko manga taumata ko ta mumanemba binatang, arau patongé. I siré lai mang bedang ta sinsulé nanarima u tatialangu binatang éé su rehu arau su limangi siré. Uté i siré sau nubiahé dang mumamarénta kéré ratu dingangi Kristus selamang sihiwu su taungé. **20:5** Ii kahimotongangu taumata naté sau nipubangung. (Kaiso taumata waliné ko séng naté ta sau

nipubiahé selamang sihiwu su taungé éé.) **20:6** Karaluasé su apang taumata ko séng sau nipubangung dingang su kahimotongangé éé. I siré hinoné makoa tataghuanéngu Mawu Ruata. Papaté karuang suléné ta makapukawasa si siré. I siré sarung makoa manga imam u Mawu Ruata dingang imam i Kristus; dang i siré sarung mamarénta ringang-é selamang sihiwu su taungé. **20:7** Suapang nasué témpo sihiwu su taungé éé, Sétang sarung ipelo bou tutupangé, **20:8** dang i sié sarung dumaléng mangakalé kalawou bangsa ko nakaésé su kaselahé'u dunia, éé ko Gog dingangu Magog. Sétang nangomolé si siré gunang muséké, simbau buntuang ko tumaniu labo, musulungu enné su apéng kauli'é. **20:9** Uté i siré numpukaliaésé sarang kaselahé'u dunia, bou éé rimenta nuliwung pudaraséngangu manga umaté'u Mawu Ruata dingangu soa ko ikukendagé'u Mawu Ruata. Kaiso putung nanawo wou langi dang nupakahepusé'i siré. **20:10** Bou éé Sétang ko nangakalé si siré éé, niwahung sarang laudé'u putung dingangu malela. Séé tampa u binatang dingangu nabi palsu éé niremé kahorokangé. I siré sarung baukang ello hebi sarang karengu'é. **20:11** Nasué éé ia nakasilo pia simbau kararatuang mawira labo dingangi Sié ko mumaiang su wowoné. Langi dingangu dunia mailang bou tengo-Né, hakiu séng ta ikasilo lai. **20:12** Dang ia nakasilo manga taumata naté dadio dalabo, dudarisi su tengongu kararatuang éé. Uté manga apang buké nasuéng bukané. Buhué pia buké baliné simbau niwuka, éé ko Buké u Taumata Wiahé. Bou éé hukumang nipakanawo su taumata naté, sindaléngu kakanoa i siré kéré ko kabawohé su ralungu manga buké éé. **20:13** Bou éé laudé nanarakangu apang taumata naté ko bawa su ralungu wenang. Papaté dingangu Duniangu Papaté malaing nanarakangu manga tau naté ko éné su limané. Dang kalawou taumata naté éé kebi-kebi manarima u hukumang ko sindaléngu kakanoa i siré. **20:14** Bou éé Papaté dingangu Duniangu Papaté niwahung sarang laudé'u putung. (Laudé'u putung ii ko papaté karuang suléné.) **20:15** Kalawou taumata ko aréngé ta nawohé su ralungu Buké u Taumata Wiahé, iremé su ralungu laudé'u putung.

21:1 Bou éé ia nakasilo langi ko buhu dingangu dunia wuhu. Langi himotongé dingangu laudé dunia himotongé séng nailang dingangu naghengging. **21:2** Nau ia nakasilo soa susi éé, ko Yerusalem buhu, natentung bou sorga bou Mawu Ruata. Soa éé séng nisadia kéré singkatau boroité ko séng nipakétang tadéau ipusombangu pardégong. **21:3** Bou éé ia nakaringihé pia tingihé bou kararatuang éé kabérané maiha, "Orasé ii katanakéngu Mawu Ruata ko séng dingangu taumata! I Sié sarung mubiahé dingangi si siré, dang i siré sarung makoa umaté-é. Mawu Ruata sisané sarung maéné dingangi siré dang makoa Mawungi siré. **21:4** I Sié sarung mangemu aké u mata bou matangi siré. Papaté séng sarung takoaé lai; kasasusa, kakia, arau manga pendangu tedu séng sarung takoaé lai. Kalawou manga halé tebé séng nasué nailang." **21:5** Bou éé i Sié ko mumaiang su wowong kararatuangé éé nubéra, "Ii séng témponé kebi-kebi Daku koaténg buhu!" I Sié nubéra lai si Sia, "Bohéko ii, baugu apang bawéra ii ko mang tengadé dingangu kapangimanéng." **21:6** Bou éé i Sié nubéra, "Séng naganapé! Ia ko kahimotongangé dingangu ko kasamuringé. Ia ko Mawu bou Panetakéngé sarang Panginsuéngé. Apang taumata ko nungkarou, sarung Daku onggolangu inumang ko takoaé luangé bou matang aké u pubawiahé. **21:7** Apang taumata nakauntu sarung makatarima u halé éé bou Ia. Ia sarung makoa Mawuné, dang i sié makoa ana-Ku. **21:8** Arawé taumata matatalo, taha pukianaté, taumata ralugé, tahapaté, taha pusundalé, taumata pia singkaé marendung, mananemba berhala, dang apang ko maraléo sarung iremé su ralungu laudé'u putung dingangu malela kahénané, éé ko papaté karuang sulené." **21:9** Singkatau bou taloarangu malaikaté i siré pitu malaikaté ko mumanengalé cawang lohongu pitu hukumang panginsuéngé éé dimenta sarang koaku dingangu nubéra, "Mahié! Ia sarung manebo si kau Boroité, éé kawingu Ahusé'u Domba." **21:10** Uté Roké u Mawu Ruata mukawasa si sia, dang malaikaté éé nubawa si sia sarang bongkongu wuludé marangé. I sié nanebo u Yerusalem, soa susi éé, soa ko natentung bou sorga, bou Mawu Ruata, **21:11** dingangu kalahamagé dang kawawantugé'u Mawu Ruata. Soa éé kukérong kéré watu intang, kéré watu permata yaspis matilang musulungu eisé balaké. **21:12** Mésélé darendungé labo marangé, pia tukadé

sasukangé mapulo dua, dang dudiagaténgu malaikaté mapulo dua. Su apang tukadé sasukangé pia aréngu sukungu bangsa Israel mabawohé. **21:13** Pia tatelu tukadé sasukang ko mututengongu apang bukuné; tatelu su simbekang daki, tatelu su simbekang timuhé, tatelu su simbekang sawenahé, dang tatelu su simbekang bahé. **21:14** Mésélé pagaré'u soa éé nipararisi su wowong pundasi mapulo dua. Su tumandihé éé pia aréngi siré mapulo dua rasulé'u Ahusé'u Domba éé mabawohé. **21:15** Malaikaté ko kadudatoné ringanku éé pia teking laukuré bou wulaéng, pupangukuré soa éé, apang tukadé sasukangé dingangu mésélé. **21:16** Soa éé bukuné epa -- nandu'é dingangu wenahé musulung. Nau malaikaté éé nangukuré soa éé dingangu teking laukuré'é; nikasingkaténg nandu'é 2.400 su kiloné; benahé dingangu rangé'é musulungu nandu'é. **21:17** Su témpongu malaikaté éé nangukuré mésélé, nikasingkaténg dangé u Ukurang ko nipaké u malaikaté éé ko ukurang ko pupupaké u taumata. **21:18** Mésélé'u soa éé nikoá bou watu yaspis, arawé soané sisané bou wulaéng takoaé lau'é, malénda musulungu sahemingang. **21:19** Batu tumandihé'u soa éé nilegahéngu haghingu batu intang. Batu tumandihé himotongé nikoá bou batu yaspis, karuané bou watu nilam, kateluné bou watu yakut, kaepa'é bou batu zamrud, **21:20** kalimané bou watu unam, kaenungé bou watu delima, kapituné bou watu ratna cempaka, kausaluné bou watu pirus, kasioné bou watu topas, kapuloné bou watu krisopras, kapulo esa'é bou watu lazuardi, dang kapulo duané bou watu kecubung. **21:21** Tukadé mapulo dua sasukangé nariadi bou mutiara mapulo dua, apang tukadé nikoá bou mutiara pusimbau. Daléng su soa éé nikoá bou wulaéng takoaé lau'é, matilang kakela sahemingang kukérong. **21:22** Ia ta nakasilo Waléngu Mawu Ruata su ralungu soa éé, batu'u Waléngu Mawu Ruatané ko Mawu sisané, Mawu Ruata Ko Nangilémbong Kawasa, dingangu Ahusé'u Domba éé. **21:23** Soa éé séng tawahaluasé'u pia senangu matangelo ringangu wulang, batu'u kawawantugé'u Mawu Ruata mangonggo u senangé, dang Ahusé'u Domba éé ko soloné. **21:24** Kalawou bangsa su dunia sarung dumaléng su tualagé'é, dang manga mararatu mang lai sarung mumpubawa kakakala i siré sarang soa éé. **21:25** Apang tukadé sasukangu soa éé sarung mabawuka su kanandu'u ello; séng ta kunsikang,

batu'u séé séng takoaé hebi. **21:26** Kawawantugé dingangu kakakala u kalawou bangsa sarung bawanéng sarang dalungu soa éé. **21:27** Kaiso taumata ko mukukoa manga halé ko makamuta, arau taumata ko maléo -- nimbu'é manga apang ko malamuhu. sarang kadio-dio ta sarung makasu su ralungée. Ko sarung sumu ketangu taumata ko aréngé kabawohé su ralungu Buké u Taumata Wiahé, buké u Ahusé'u Domba éé.

Karalahé 22

22:1 Malaikaté éé lai nanebo si sia salu ko aké'é mangonggo u pubawiahé. Salu éé matilang kakela balaké'u éisé muménggésé bou kararatuangu Mawu Ruata dingangu Ahusé'u Domba éé. **22:2** su taloarangu raléng su soa. Su wiwihé'u salu éé, su ruang beka pia kalu putatumbiahé, ko mubua mapulo dua susuléné su ralungu sintaung, arau sinsulé simbulang. Dakaluné ipaké pangundang kalawou bangsa. **22:3** Su ralungu soa éé ta kahombangéng sarang manga simbau ko nikahinongu kakutoké'u Mawu Ruata. Kararatuangu Mawu Ruata dingangu Ahusé'u Domba éé sarung maéné su ralungu soa éé. Manga ellang-é sarung mutahamawu si Sié, **22:4** dang mutehung gati-Né. Aréng-é sarung iwohé su rehu i siré. **22:5** I siré séng tawahaluasé'u mudéa solo arau tualagé'u matangelo, baugu séng takoaé hebi lai, dang Mawu Ruata sisané sarung manualagé si siré. Uté i siré sarung mamarénta kéré ratu sarang karengu'é. **22:6** Bou éé malaikaté éé nubéra si sia, "Kalawou wawéra ii ko mang tengadé dang kapangimanéng. Mawu Ruata ko séng nangonggo u Roké-é su manga nabi, séng nundo i malaikaté-é tadéau pupasilo su apang manga ellang-é apang ko harusé maligha mariadi." **22:7** "Putehungko ii!" angkungi Yesus, "Ia sarung maligha dumenta. Karaluasé su taumata ko mararingihé su wawérang nubuté su ralungu buké ii!" **22:8** Ia, i Yohanes, séng nakaringihé dingangu séng nakasilo kebi-kebi ii. Suapang ia nasué bou nudaringihé dingangu nutehung kebi-kebi éé ia namulangéng su tengongu malaikaté ko séng bou nupasilongu kebi-kebi éé si sia, dang ia mapulu manemba si sié, **22:9** kaiso i sié nubéra si sia, "Kumbahang! Kumbahang manemba si sia! Panemba'é Mawu Ruata! Batu'u ia mang lai ellang kéré i

kau, dang kéré manga ana u simbau u apang manga nabi dingangu manga apang taumata ko mududaringihé tintiro su ralungu buké ii!" **22:10** Bou éé i sié sau nubéra, "Kumbahang mamuningu manga wawérangu nubuéte su ralungu buké ii, batu'u séng maraning témpone kebi-kebi ii sarung mariadi. **22:11** Taumata raralai, balaété kasaunéng pukoa ko dalai; taumata maralamuhu, bala'é kasaunéng pulamuhu awa'é; taumata ko tutuhu kapulungu Mawu Ruata, balaété turusé putuhu kapulungu Mawu Ruata, dang taumata ko séng nitilahé mubiahé gunangu Mawu Ruata, balaété turusé pubiahé tilahé gunangu Mawu Ruata." **22:12** "Putehungko ii!" angkungi Yesus, "Séng ta marengu lai Ia sarung dumenta mubawa bawaéhé ko pamalisé apang taumata tumuhu apang ko niko'é. **22:13** Ia ko kahimotongangé dingang ko kasamuringé; Ko Ia Mawu bou Tetaé sarang Panginsuénéng." **22:14** Karaluasé su taumata ko numpanguhasé jubané sarang nawuresi hakiu i siré pia hak'é makakang buang kalung putatumbiahé dang makasu su ralungu soa éé bou tukadé sasukang. **22:15** Arawé apang taumata ko mukukoa manga halé lamuhu, ko mupupaké u singka marendung, apang taumata ko mukukoa kakanoa sundalé, ko mamaté, ko manemba berhala, dang apang taumata maraléo, mbaéng dingangu wawéra dingangu lai kakanoa, kebi-kebi taumata éé tampa'é su likudé'u soa éé. **22:16** "Ia, i Yesus, ko séng nundo i malaikaté-Ku pakakoa sarangki kemu tadéau i sié pupakasingka u kalawou halé ii gunangu kapapiangu kalawou jamaaté. Ia ii toronangi Daud. Ko Ia bituing kadademahé ko kukérong éé." **22:17** Roké u Mawu Ruata dingangu Boroité nubéra, "Mahié'é!" Apang taumata ko makaringihé ii harusé lai mumpubéra, "Mahié'é!" I sai ko narou, harusé i sié rumenta! Dang i sai ko pia kapulu, pangala'é i sié aké ko makaonggo u pubawiahé éé takoaé wawaéhé. **22:18** Su apang taumata ko nakaringihé bawérangu nubuéte su ralungu buké ii, ia, i Yohanes, mangonggo u ingaté ii; kamagéngu pia taumata manambangu manga apa su manga wawérangu nubuéte ii, uté Mawu Ruata sarung manambangu hukumang su taumata éé dingangu hukumang silaka ko kéré séng nighambaré su ralungu buké ii. **22:19** Dang kamagéng taumata mangurang manga apa bou manga wawérangu nubuéte ii, uté Mawu Ruata lai sarung munggahing bagéangé ko nighambaré su

ralungu buké ii -- éé ko bahagéang bou kalu putatumbiahé dang bou soa susi éé. **22:20** I Sié ko nubawa habaré ii nubéra, "Tengadé, Ia maligha sarung dumenta!" Amin! Denta'é, o Mawu Yesus! **22:21** Malowoko Mawu Yesus mangonggo u alamaté-é su kalawou umaté'u Mawu Ruata!